JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/generalgershelma0000vari_j5n4

יידישע
פאלקס ביבליאטעק
פארמאנט
JEWISH PEOPLE'S PUBLIC LIBRARY, TORONTO
בפריה עממית בטורונטו

ספריה עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

א. בוקשטיין

געגעראל גערשעלמאן

(א נאוועלע)

ספריה עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

ניו יאָרק 1923

„העוואנט" פרעס, 138 סעקאנד סטריט, ניו יארק, נ. י.

ספריה עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
פאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

ספריה עממית במורנטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

(51)

מאנעווּרעס

(פּראָזאַ)

די בלייבע האלבע לבנה איז פערגאַנגען אוו די שטערען אויפ'ן טיעפּען בלויען הימעל האבען אנגעהויבען נאר העלער אוו מונטערער צו בליאסקען. אזוי ווי זיי וואלטען געוואונקען: „זעהט, קאן מען זיך דען ניט בעגעהן מיט אונז אליין, אהן א לבנה?"

ס'איז געווען א וואַרימע סעפּטעמבער נאכט, א בלויע אוו מעלאנכאליש פערקלערטע.

איבער'ן שאסעע, וואס איז געלאפען דרייי וויאַרסט פון שטעדטל, האט זיך געצויגען צו דער גרענץ די פּעטערבורגער ארמעע אויפ מאנעווּרעס.

דאס ארימע שטעדטל האט זיך איבער'ן טאג אנגעהאַרעוועט מיט די סאלדאטען, האט פערדיענט אויפ יום־טוב אוו איז איצט זאַרגלאז געשלאפען. חלומ'ענדיג פילייכט פון נאר אזא זעלטענעם פרנסה־טאג איז לעבען.

די הייזלער אבער האבען אויסגעזוהן אין דער בלויער נאכט אייגנע־הויקערטער אוו צוזאמענגעדרעהטער ווי תמיד; טרויעריג פערקלערטע האבען זיי אזוי ווי צוגעהערט זיך צום אבשטאַרבענדען, פערשטיקטען וויטען רויש פון דער ארמעע אויפ'ן שאסעע אוו זיך מעלאנכאליש געטראכט: „נאר עט־ליכע אזעלכע פרנסה־טעג, אוו מיר וואלטען זיך אפשר נאר צוריק אויסגע־גלייכט אין לעבען, בעקומען נייע דעכער אוו געווארען צו הייזער גלייך..."

אזוי האט דאס שטעדטל שטיל גערוהט אין איהרע קבצנ'ישע חלומות. אראבוארפענדיג פון זיך די אייביגע אוו ביטערע דאגה אויפ א ווייטע, אוו נאר דאס גרילצען פון די באטארעען, וועלכע האבען זיך געצויגען פערבּיי דער שטעדטל איבער'ן שאסעע, האט געשטערט אוו צוריסען די פערקלערטע שטיל־קייט פון דער אויסגעשטערענטער נאכט.

צייטענווייז האט אויך א שכור'ער סאלדאט דורכגעקרייצט דעם מארק־פלאץ, האט געשאלטען אין דער הויך מיט די עקעלהאפטע קללות, וואס נאר די איינציגע רוסישע שפּראך פערמאגט אויפ דער וועלט, אויפשוידערענדיג די שטיל נאכט, וואס האט זיך אבגערופען אויפ די אבשיילכע רוסישע ווערטער מיט א פראטעסט פון א בייזען אוו טעמפּען ווידער־קול. אוו דער סאלדאט פלעגט באלד פערשווינדען אין א זייטענגעסל, אזוי ווי די פערשעהמטע נאכט וואלט זיך גאַייליט צו פערשטעקען אוו פערשלינגען דעם אונמענש אין איהר דונקעלען אבגרונד.

* * *

ביי דער איינציגער לאנגער אכסניה פון שטעדטל, וואו עס שטעהט שוין צוויי טאג דער שטאב פון דעם הויפּטקאמאנדיר פון דער ארמעע, ברענען צווי

* * *

— מ'גהט ! מ'גהט ! — קריצט מיט די צייהן דער פאליאק און גיט א טופע מיט די פיס.

און ביידע סאלדאטעז כאפען די ביקסען אויפ'ן ברוסט, „נא קאראול". און בלייבען שטעהן אויסגעצויגען אין ליכט און פערגליווערט ווי צוויי גרויע סטאטועז.

— „וואלנא ! וואלנא, בראטצי !" — בעגריסט זיי מיט א האנד־בעווענונג א הויכער, שוין גרייז־גרויער אפיציר אין א סאלדאטסקען גרויען שינעל, און גהט פערבי.

די סאלדאטעז לאזען אראב די ביקסען.

— ער שלאפט ניט ! — גאפט דער איד.

— „וופאכאר !" באלד וועט מען אונז צונעהמען — ערקלערט דער פאליאק דאס ערשיינען פון דעם אפיציר אין אזא שפעטער נאכט־שטונדע.

און ביידע קוקען איהם נאך, ווי ער גהט איבער'ן מארק־פלאץ.

פון דער נאכט קריכט ארויס א צוויטע פיגור און רופט צום גענעראל :

— ווער גהט ?

— דאס בין איך ! — ענטפערט דער גענעראל, ניט אבשטעלענדיג זיך.

— ווער איז דער איך ? — פרעגט שטרענג און גראב די צוויטע פיגור.

— איך !... גענעראל אדיוטאנט גערשעלמאן... וואס ווילט איהר ? ווער זייט איהר אזוינס ? — שרייט שוין דער גענעראל און דרעהט זיך אום.

— אה, ווינאווא, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא ! דאס בין איך, דער פלאץ־אדיוטאנט, פאלקאוניק אוסאוו. איך האב בעקוקט דעם „ביוואק" — ראפארטירט די צוויטע פיגור און בלייבט שטעהן אויסגעצויגען פאר'ן גענעראל.

— נו, טא גהט איר אין לאזט מיך צורוה ! ווער דארף אייך דא ? — בייזערט זיך דער גענעראל.

א רגע שטעהען זיי ביידע שטיל איינער פאר'ן צוויטען, און דער גענעראל גהט זיך ווייטער. דער פאלקאוניק קוקט איהם נאך און צוקט מיט די אקסלען.

— פאלקאוניק ! — רופט איהם אב דער גענעראל פון ווייטענס, זיך ניט אבשטעלענדיג.

דער פאלקאוניק לויפט איהם נאך, שטעלט זיך „פאדקאזיריאק", אן אויסגעצויגענער ווי א סטרונע.

— איך גהארך, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא !

— גהארך ! גהארך ! ווער הייסט אייך גהארכען ? — ווארטשעט דער גענעראל.

— דיסציפלין און דיענסט־פליכט בעפעהלען מיר צו גהארכען, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטווא !

—דיענסט־פליכט ? וואס פאר א דיענסט ? איצט איז נאכט און ניט קיין דיענסט... נאכט און שלאפלאזיגקייט... פערפלוכטע שלאפלאזיגקייט ! — ווארטשעט דער גענעראל אבער שוין גוטמוטיגער. פארוואס שלאפט איהר נאך ניט אזוי שפעט ? — וועגדעט ער זיך נאך א קורצער פויזע צום פאלקאוניק.

— דיענסט־פליכט ! איך גהה פון „ביוואק", גענעראל !

נאפט־לאמטערנעס און וואַרפען איבער'ן פינסטערען מארק־פּלאַץ צוויי לאנגע און שמאַלע פּאַסען פון א ציטערנדיגען ליכט...

אין דעם ליכט בעווייזט זיך פון צייט צו צייט די וואַנד. דער סאַלדאַט גיט דראַהענד א בליאַסק מיט'ן שטאָהל פון זיין שפּיצע און פערשווינדט צוריק אין דער פינסטערניש.

דער צווייטער סאַלדאַט שטעהט ווי א גרויע סטאַטוע ביים טויער. אַנגעשפּאַרט אויף זיין ביקס און זינגט זיך שטיל־ערהייט אונטער דער נאָז מיט א ימים־נוראים'דיגן ניגון: „מי יחיה ומי ימות, מי ברעש ומי במגפה".

און אַזוי ווי גערירהרט פון דער מעלאַנכאַליע פון דעם ניגון און פון די ימים־נוראימ'דיגע ווערטער און גערַאַנקען, גיט ער זיך א קלאַפּ אין האַרצען, ווי מען קלאַפּט זיך על־חטא, זאָגט הויך: „טשאַרט פּאַבערי! עס נעהמט ביי דער לעבער!" — שפּייט אויס, פערוואַרפט די ביקס „נא פּלעטשא" און הויבט אויך אָן, ווי זיין קאַמעראַד, ענערגיש צו שפּאַנען פאַר'ן הויז און בליאַסקען אין בלאַסען און ציטערנדיגען ליכט פון די לאַמטערנעס מיט דעם שטאָהל פון זיין שפּיצל.

לאַנג און שטיל שפּאַנען אַזוי די צוויי סאַלדאַטען הין און צוריק, ביז דער אידישער סאַלדאַט הויבט ווידער אָן צו זינגען עפּעס ימים־נוראימ'דיגס.

— וואָס פאַר א ליעד איז דאָס? — פרעגט איהם זיין קאַמעראַד

— „שמע קולנו ד' אלהינו"... ס'איז א תפלה, א תפלה און ניט קיין ליעד... „חוס ורחם עלינו וקבל ברחמים את תפלתינו" — ענטפערט איהם מיט א שטילען געוויין דער אידישער סאַלדאַט.

— „טפו, טי טשאַרט פּאַבראַל!" — שפּייט אויס מיט פערדרוס דער גוי און שפּאַנט נאָך ברייטער ווי פריהער — א זשיד בליבט א זשיד.

„שמע קולנו ד' אלהינו... חום ורחם עלינו וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו" — ווייגט, איהם אויף להכעיס, דער איד נאָך העכער.

— העי, טי! וואַרף אוועק דיינע זשידאַווסקע תפלות... דא איז דיר „קאַראַול" און ניט קיין סינאַגאָגע — וועגדעט זיך צו איהם שוין מיט כעס דער גוי, און בליבט שטעהן אין ציטערנדיגען פּאַס ליכט, גלאַנצענדיג בייז און דראַהענד מיט'ן שטאָהל פון זיין שפּיצע.

— אַלץ בעסער ווי דיינע ליעדער מיט די מוידען — ענטפערט איהם אַב דער איד און געהט ווייטער הין און צוריק, זינגט זיך אַבער שטילער.

— אויך מיר א סאַלדאַט! — שפּייט נאָך אמאל אוים ווייט פון זיך דער גוי מיט פּעראַכטונג, און שפּאַנט ווייטער.

— ניט קיין ערגערע ווי איהר „פּאַליאַקען" זייט! — ענטפערט איהם צוריק דער איד.

— קוגל דאַרף מען אייך געבען עסען מיט געפילטע פיש — שפּאַט פון איהם דער פּאַליאַק און צולאַכט זיך בייז.

— געווים. מיר קוגל מיט פיש און דיר א קרענק — רייצט זיך דאָס אידל און זינגט זיך ווייטער: „מי בחניקה ומי בסקילה", א מגפה אויף דיר, רבונו של עולם! און דאָס טאַקע באַלד... א מגפה מיט א שרפה אויף פּליאַקע מיט די לאַנגע וואַנצעס...

געגנערא אליין איז דאך אן עכטער דייטש... א גערשעלמאן פון די קורלאנדער דייטשען, און ער קוקט איהם ווידער אין פנים אריין. ביידע געהען אבער לאנג און שטיל.

— און מיין ווייב האבען זיי פונדעסטוועגען אויסגעהיילט! — בעמערקט נאך א קורצער פויזע דער פאלקאוניק.

דער געגנערא בלייבט מיט אמאל שטעהן און דרעהט זיך אום צו זיין בעגלייטער:

— אזוי? און וואס איז איהר געווען?

— זי האט מיטן הארץ געליטען... שטארקע הארץ־קלאפענישן... האט זי א בערליגער פראפעסאר געשיקט קיין נאוהיים, און גאט צו דאנקען... זי פיהלט זיך איצט גוט.

— איך האב דאך אויך א הארצקלאפעניש, צום טייוועל... הארצקלאפענישן און עהנליכעם... הא? איהר פערשטעהט? — האט כמעט אויסגעשריען דער געגנערא, ווי איבערראשט.

— אה, אויב אזוי, דאנפט איהר, געגנערא, אויך פאהרען קיין נאוהיים... נאר קיין נאוהיים... אבסאלוט! — פערזיכערט איהם דער פאלקאוניק.

דער געגנערא צולאכט זיך דערויף מיט אן אינוועניגסטען שטילען געלעכטער.

— איך בין שוין אין נאוהיים געווען, קיין קיזינגען געפאהרען, און עס ווערט מיר פונדעסטוועגען ניט בעסער. פערקאהרט, ערגער און ערגער — ענטפערט ער מיט א פערצווייפעלטער האנד־בעוועגונג — ניין! מיר וועט שוין נאוהיים ניט העלפען. מיר איז שוין צייט צו געהן אין אטסטאווקע... די העכסטע צייט! און איך וועל טאקע אט נאך די מאנאוורעם בעטען, אז מען זאל מיך שוין אבלאזען — בעמערקט נאך א קורצער איבערלעגונג דער געגנערא און צולאכט זיך ווידער שטיל און טרויעריג, ווי פאר זיך, און לאזט ארונטער דעם קאפ אויף דער ברוסט, ווי א פאראורטיילטער צום טויט.

ביידע שווייגען ווידער אונהיימליך און שפאצירען אין דער שטילער נאכט הין און צוריק איבער'ן מארק־פלאץ.

— ביי וועלכען פראפעסאר האט איהר זיך קורירט, געגנערא? — פרעגט איהם פלוצים, ווי אן אויפגעוואכטער, דער פאלקאוניק, אהן אן אינטערעס אבער, נאר אום צו אונטערברעכען דאס אונהיימליכע שווייגען.

— איך? ביי פראפעסאר איזראעל, אין בערלין — ענטפערט ער איהם ניט גערן, כמעט בייז, אזוי ווי די פראגע וואלט איהם געווען העכסט אונאנגענעהם.

דער פאלקאוניק בלייבט שטעהן ווי אן אייסגעגראבענער. דער געגנערא בלייבט אויך שטעהן.

— גאט איז מיט אייך, געגנערא! וואר זשע געהט זיך קורירען צו א זשיד? — וועגדעט זיך צו איהם דער פאלקאוניק אויפגערעגט.

— פארוואס? — פרעגט איהם דער געגנערא מיט א קאנוואלסיוועם ציטער איבער'ן גאנצען קערפער זיינעם, אז דער פאלקאוניק באמערקט עס אפילו אין דער דונקעלהייט פון דער נאכט.

— אך, יא. איהר זייט דאך קאמאנדאנט — דערמאנט זיך דער גענעראל — אוז איך האב געמיינט, אז איהר קאנט אויך ניט שלאפען.
— אה, נייז, גענעראל! נאט צו דאנקען, שלאפען קאן איך.
— ווירקליך? — חידוש'ט זיך דער גענעראל, בלייבט שטעהן אוז קוקט זיך איין אין זיין בעגלייטער'ס פנים — אוז וויפיעל שטונדען שלאפט איהר?
— וויפיעל איהר ווילט, גענעראל!... אויף דער ווינטער־וואוינונג קאן איך אוועקשלאפען צוועלף שטונדען נאכאנאנד
אוז דער פאלקאוניק צולאכט זיך דערביי אויף זיין באס אין דער הויך. אזוי ווי ער וואלט געזאגט דעם קליגסטען ווינ, אוז ערשיטערט מיט זיין געלעכ־טער די נאכט־לופט.
— אונאונטערבראכען? — חידוש'ט זיך דער גענעראל.
— יא. אונאונטערברוכען.
— ס'איז מקנא צו זיין... איך בין אייך מקנא, פאלקאוניק.
אוז דער גענעראל לאכט אויך, פונקט ווי שלאפען אזוי פיעל וואלט געווען איינע פון די גרעסטע חכמות. ער קוקט איהם אבער נאכאמאל אריין אין פנים. אזוי ווי ער וואלט געוואלט זיך איבערצייגען, צי דער פאלקאוניק זאגט איהם ניט קיין ליגען. אוז לאזט זיך גהען ווייטער.
בייזדע גהען אייניג מינוטען צוזאמען אוז שווייגען.
— אוז איהר, גענעראל, שלאפט שלעכט? — פרעגט איהם דער פאל־קאוניק מיט א טאן פון מיטלייד, אבער אויך רעספעקט.
— שלעכט? איך שלאף אינגאנצען ניט, צום טייוועל! איהר פערשטעהט וואס דאס מיינט אינגאנצען ניט שלאפען, הא?
— דאס איז טרויעריג... זעהר טרויעריג! אוז שוין לאנג אז איהר ליידט פון שלאפלאזיקייט, גענעראל? — פרעגט איהם דער פאלקאוניק אוז קוקט זיך אייז אין זיין פנים.
— שוין לאנג! — ענטפערט איהם דער גענעראל מיט א הויכען געגעז. — ווינטער בין איך דאך עפעם גשלאפען, א פאר שטונדען ביינאכט... אמאל בייטאג געכאפט א דרעמעל. איצט שלאף איך שוין גאר ניט — האט געענדיגט דער אלטער מיט א טיפען זיפץ.
— אה, אויב אזוי, דארפט איהר זיך קורירען, גענעראל... זיך ערנסט קורירען — ראטה איהם דער פאלקאוניק מיט טיפען מיטלייד.
— קורירען? איך קוריר מיך, צום טייוועל... וואו בין איך שוין ניט געווען? איך בין שוין צו די דייטשען געפאהרען... עס העלפט אבער ניט — אוז דער גענעראל גיט נאר א העכערען גענעז.
— די דייטשען קאנען, דאכט זיך מיר, גוט קורירען — בעמערקט דער פאלקאוניק נאך א לאנגער איבערלעגונג.
— זיי קאנען גאלד נעהמען... שארלאטאנעס! — בעמערקט דער גענעראל אויפגעלעבט — אוז נעהמען נעהמען זיי דאס גאלד ניט ווי פראפעסארען, נאר ווי אונזערע פריקאזשטשיקעס. צעהלט אוז צעהלט־איבער די פאפיערלעך אוז זאגט מיט א צוקערנעם שמייכעל: „ס'שטימט!" עקעלהאפט! נייז, מיר זיינען די דייטשע פראפעסארען ניט גפעלען... כאטש זיי זיינען אזוי בעריהמט.
דעם פאלקאוניק וואונדערט אזא מיינונג וועגען די דייטשען. דער

— געגעראַל! געגעראַל! איך וויס אַז איך בין אַ געגעראַל — שרייט ער ווידער נערוועז און אין דער העכסטער אויפרעגונג אויפ'ן פּאָלקאָווניק — פּערהאַלט מיך ניט! — און ער דרעהט זיך צו איהם מיט די פּלייצעס און לאָזט זיך שנעל געהן צו דער אכסניה.

דער פּאָלקאָווניק בלייבט אַליין, שטעהט לאַנג און אונבאַוועגליך אין דער דונקעלהייט פון דער נאַכט אויפ'ן מאַרק־פּלאַץ, איבערראַשט פון דעם געגנ־ראַל'ס אונבאגרייפליך גראָבער און בעלידיגענדער בענעהמונג.

די צוויי סאָלדאַטען בלייבען ווידער אויסגעצויגען, פערגליווערט אויף זייערע ערטער, מיט די ביקסען פּאָר די פּנימ'ער.

דער הויפּטמאַנדיר צושרייט זיך איצט אויף זיי:

— וואָלנא! וואָלנא! האַב איך דאָך אייך געזאגט!

און זיין שטימע פּלאַצט אין דער דונקעל־בלויער נאַכט מיט אַזא פערדרום און געערגערטען אקאָרד, אַזוי ווי זי וואָלט צושאַטען אין דער לופט פערשטיקטע טרערען, א דערוואַרגענעם וועהטאָג און א קרעכץ.

די איבערגעשראָקענע סאָלדאַטען לאָזען אראָב די ביקסען, ריהרען זיך אבער לאַנג ניט פון ארט, פערהאַלטענדיג דעם אטעם אין די ברוסטען.

דער אלטער מאַן זעצט זיך צו אויף א באַנק נעבען איינפאַהר, און פער־געסט אַז די צוויי לעבעדיגע פערגליווערטע מענשען.

וועז ניט זייער איינגעהאַלטענער אטעם, וועלכער קעמפט שוין און בעווענט זיערע ברוסטען, וואָלט מען זיי געקאָנט אַננעהמען פּאָר גרויע סטאַטועז און ניט פּאָר מענשען.

א לאַנגע, שוועכע פויזע, בעזאַנדערס פּאָר די צוויי סאָלדאַטען...

דער קאַמאַנדיר הויבט זיך צוריק אויף פון דער באַנק, נערוועז און אונ־רוהיג, ווי געפּלאָגט פון א טיפער אינערליכער ניט־גוטקייט, וואָס לאָזט איהם ניט רוהיג איינזיצען, און לאָזט זיך ווידער נעהן צום מאַרק־פּלאַץ, דרעהט זיך אבער באַלד אום, געהט צו נאָהענט צום אידישען סאָלדאַט און פרענט איהם שטרענג:

— פון וואָס פּאָר א פּאָלק ביזטו?

— 123טער נאַוואַגאַראַדסקי פּאָלק, צווייטע ראָטע, וואַשע וויסאָקא פּרע־וואָסכאַדיטעלסטוואָ — פויקט אוים אין דער נאַכט־שטילקייט דער איד מיט א שלעכטען רוסישען אקצענט און זיין רער... גרילצט אין דער נאַכט־לופט ווי א זעג אין האָלץ.

— וואָס פּאָר א גלויבען?

— אידישען גלויבען, וואַשע וויסאָקא פּרעוואָסכאַדיטעלסטוואָ.

— אַזוי? ביסט א איד? — רופט אוים דער נענעראַל ערנסט פער־וואונדערט און צופרידען — המ... המ... און ווי לאַנג דיענסטו?

— צוויי יאָהר, וואַשע וויסאָקא פּרעוואָסכאַדיטעלסטוואָ — פויקט פליי־סיג דער איד און די ווייטע נאַכט רופט זיך דערויף אַב מיט א הילכענדען און שפּאַטענדען „סטוואָ".

דער נענעראַל דרעהט זיך שנעל אום צום צווייטען סאָלדאַט:

— פון וואָס פּאָר א גלויבען ביסטו? אויך אידישען?

— ניקאָק ניעט, וואַשע וויסאָקא פּרעוואָסכאַדיטעלסטוואָ! איך בין א

— ווייסט איהר דען ניט, אז די זשידעס זיינען אין דער מערישין דיזעלבע שארלאטאנעס ווי אומעטום?

דער גענעראל קוקט איהם אן א ווייל שטום, אזוי ווי ניט ווייסענדיג וואס איהם דערוויף צו ענטפערען, און שליידערט ארויס אזוי ווי פון זיך, קורץ און שארף: „טשעפוכא"! און שפאנט ייטער, אבער שוין מיט שנעלערע טריט ווי פריהער, כמעט לויפענדיג.

— וואס, איהר ווייסט עס ניט, גענעראל? — חידוש'ט זיך דער פאל־קאוניק, איהם נאכשפאנענדיג.

דער גענעראל שטעלט זיך ווידער אב, דרעהט זיך אום צום פאלקאוניק און פרעגט הויך און שטרענג, ווי אויף אן אונטערזוכונג:

— און אייער פרוי, ביי וועמען האט זי זיך קורירט?

— אה, מיין פרוי האט זיך ביי אן עכטען דייטש קורירט. ביי... ביי... לאמיך זיך אקארשט דערמאנען... יא, ביי פראפעסאר סענאטאר. אה, דאס איז א וועלט־בעריהמטהייט!

דער גענעראל האט זיך צולאכט הויך, מיט א שטורמיש בייזער פרייד:

— אה, פאלקאוניק! פאלקאוניק! — האט ער זיך געוועדעט צו זיין בעגלייטער מיט א שפאטישען פארווארף.

— וואהרום לאכט איהר, גענעראל? — האט זיך בעליידיגט דער פאל־קאוניק.

— כא, כא, כא! אייער סענאטאר איז פונקט אזא איד ווי מיין איזראעל. כא, כא, כא! — און דער גענעראל האט איהם דערביי גוטמוטיג א קלאפ געטהאן אויף דער פלייצע.

— אונמענליך! עס קאן ניט זיין!

דער הויפטקאמאנדיר האט מיט אמאל געביטען דעם טאן:

— פארוואס איז עס אונמענליך? וואס הייסט אונמענליך? וויל איהר ווילט ניט? — האט ער שוין געדונערט איז דער נאכט־שטילקייט מיט זיין טעמפער און הייזעריגער שטימע דעם פאלקאוניק אין פנים אריין, אזוי ווי ער וואלט געווען אויף אן אינספעקציע אדער פאראד און דער פאלקאוניק וואלט פערדיענט א שטרענגען טאדעל.

— איך בעט אייר, גענעראל... אזא בעריהמטער און גרויסער פראפעסאר און א זשיר — ווי איז דאס מעגליך? דאס איז דאך ניט גלויבליך! — שטא־מעלט שוין נאנץ פערלעגען דער פאלקאוניק.

— וואס? איהר גלויבט מיר ניט? — שרייט אויף איהם זיין עלטסטער.

— פאמיליטיט, וואשא וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטוואּ! אז איהר בעהויפטעט, מוז איך גלויבען... דיסציפלין! — פרובירט זיך פערענטפערען דער פאלקאוניק, האלטענדיג שוין די האנט אונטער'ן דאשיק.

ביידע קוקען זיך אן א קורצע ווייל.

— בעהויפטעט! בעהויפטעט! — קרימט איהם איבער דער גענעראל — פארוואס־זשע רעדט איהר אזעלכע נארישקייטען, הא? און נאר א פאלקאוניק — וואהרשעט ער און לאזט זיך ווייטער געהן שנעל, אזוי ווי ענטלויפענדיג פון זיין בעגלייטער.

— גענעראל! — רופט איהם בעליידיגט דער פאלקאוניק.

— ווינאוואט, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטוואָ — פרובירט ער איהם בערוהיגען.

— סטופאיטע! — בעפעהלט איהם דער הויפטקאמאנדיר, כדי פטור צו ווערען פון איהם און פון דער גאנצער אונאנגענעהמער פראגע, און לאזט זיך ערשט ארונטער אויף דער באנק.

דער אדיוטאנט שטעהט אבער נאך א ווייל אונענטשלאסען, דרעהט זיך אום „מיליטעריש" און געהט אב לאנגזאם אין שטאב, נאכדענקענדיג איבער דעם גייסטיגען צושטאנד פון זיין עלטסטען.

און ווידער שווייגט די דונקעל־בלויע נאכט, שווייגט אונהיימליך און געהיימניספול, ווי א טיף פערבארגענער סוד.

די שטערען בליסקען, פלאטערען און ווינקען ווידער שעלמיש, אזוי ווי זיי וואלטען געוואוסט די בעהאלטענע סודות פון אלע מענשליכע הערצער און פון דעם אלטען גענעראל, וועלכען דער שיקזאל האט אין זיין שפעטען עלטער געבראכט אין דעם שטעדטעל, וועלכער שלאפט ניט, איז אזוי אויפגערעגט און געפלאגט אין מיטען דער איינגעשלאפענער און רוהיג פער־חלומ׳טער וועלט.

און די באטערעען ציהען זיך נאר אלץ אונאויפהעריליך איבער׳ן וויטען שאסע און גרילצען ווי אונערמיעדליכע גרילען אין א פריפעטשאק.

געטריבען פון דעם פלאגנדען סוד זיינעם, הויבט זיך דער אלטער מאן ווידער אויף פון זיין פלאץ, געהט פערבי די צוויי פערגליווערטע אויסגעצויגענע שומרים, פערשווינדט אין דער דונקעלער נאכט, קומט אבער באלד שנעל צוריק. אזוי ווי איבערגעשראקען פון זיין איינזאמקייט אויף דער וועלט, און פרעגט דעם אידען מיט א שטימע פון א בענקענדען און פערטראכטען מענשען:

וויפיעל אידען זיינען דא אין אייער פאלק?

— ניע מאגו זנאט (איך קען ניט וויסען), וואשע וויסאקא פרעוואסכאדי־טעלסטוואָ! — פויקט אוים מיט זיין קאזאקמע־ניגון דער אידישער סאלדאט.

דער קאזאקמע־ניגון מיט דער גאנצער סאלדאטסקער דיסציפלין, אויף וועל־כע דער מענש האט פערבראכט אלע זיינע יאהרען, רעגען איהם איצט אויף ווי א ווילדער דיסאנאנץ, ווי א טייוולישׂ־בייזער שפאס איבער זיין זעעלען־צושטאנד...

א ציטערענדער פון נייער אויפרעגונג, כאפט ער דעם אידישען סאלדאט אן ביים קאלנער פון גרויען שינעל, טרייסעלט איהם און כריפעט איהם אין פנים אריין, ווי א געוואהרגענער:

— ניע מאגו זנאט! ניע מאגו זנאט! באלוואן! אזוי ענטפערט א מוזשיק, אבער ניט קיין איד!

דער אויסגעצויגענער אידעל ציטערט ווי א פיש פון וואסער.

פלוצים צוטראגט זיך איבער׳ן מארק־פלאץ א הילך פון דריי קלעפ אין א לאדען. דער הילך קלינגט אפ אין דער וויטער און שטילער נאכט, צושיט זיך און שטארבט אב מיט א צאפעלדיגען ווידער־קול און א ווייטע געדעמפטע ברוסט־שטימע רופט, ווי פון יענער וועלט:

— אידען! שטעהט אויף צו שלשל־עשרה מדות!

דער גענעראל ציטערט אויף מיט׳ן גאנצען קערפער, לאזט אב דעם קאלנער

קאטאליק — ענטפערט דער סאלדאט שטיל־ער, מיט א בעלויידיגטען שטאלץ.
— המ... המ... פאליאק? וואס?
— טאק טאטשנא, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטוואַ — פויקט שוין אויך דער קאטאליק, אבער מונטערער ווי פריהער.
— אזוי... אזוי... המ... המ... און וועז איז ביי אייך דער דיען „פראַש־טשעניא" (יום־כפור)? — וועגדעט ער זיך צוריק צום אידען.
— מארגען, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטוואַ.
— המ... מארגען —און דער געגעראל פערטראכט זיך. — זעה ביי מיר מארגען צו דאוגען זיך... געה אין סינאגאגע און דאוגע! „באגו מאלים"! — בעפעהלט ער שטרענג דעם אידען נאך א קורצער פויזע.
— אויב מ'וועט אבלאזען, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטוואַ — ערלויבט זיך צו בעמערקען דער איד.
— איך וועל אבלאזען... אלע אידען אבלאזען באלד — און דער געגעראל הויבט אן צו קלאפען אין פענסטער און רופען:
— אדיוטאנט! אדיוטאנט!
האסטיג און איבערגעשראקען לויפט ארויס פון דער אכסניה דער וואכענדיגער אדיוטאנט, ציהט זיך אויס ווי א סטרונע פאר זיין בעפעהלער.
— איך געהארך, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטוואַ!
— גיט א בעפעהל צום קארפוס, אז מארגען זאל מען בעפרייען... וועז איז ביי אייך יום־כפור? — פרעגט ער איבער דעם אידישען אלדאט.
— מארגען אוועגד און איבערמארגען, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטוואַ...
— מארגען אוועגד און איבערמארגען.... ניין, אויף גאנצע צוויי טעג, זאלען אלע אידישע סאלדאטען בעפרייט ווערען! זיי האבען יום־טוב, א גרויסען יום־טוב! „דיען פראשטשעניא", איהר פערשטעהט? זאלען זיי קאנען נעהן אין זייער סינאגאגע בעטען. וואס קוקט איהר אזוי אויף מיר? איהר פערשטעהט ניט מיין בעפעהל, וואס? — שרייט ער שוין נערוועז אויף זיין אדיוטאנט, אבער ניט ווי קיין גענעראל, נאר ווי א קאפריזנע קינד.
— איך פערשטעה, וואשע וויסאקא פרעוואסכאדיטעלסטוואַ... אבער!
— וואס פאר אן אבער? אהן אבער!
— דער גאנצער קארפוס איז דאך אין וועג. עס קאן זיין, אז מארגען וועט אויך דער שטאב זיך מוזען לאזען אין וועג ארויין...
דער גענעראל פערשטעהט, אז ער פערלאנגט פון זיין אונטערגעארדענטען אונמעגליכעס. אבער דאס אליין מאכט איהם נערוועזער און אויפגערעגטער ווי א קינד, וועמעס קאפריזען עס קאנען ניט ערפילט ווערען. ער ציטערט פון כעס און שרייט:
— אהן רעדעס! איך ערלויב אייך ניט אריינצולאזען זיך אין קריטיקען און דעבאטען וועגען די בעפעהלען פון א הויפטקאמאנדיר.
דער אפיציר קוקט אויפ'ן הויפטקאמאנדיר ניט וועניג פערוואונדערט, און וויים אליין ניט וואס צו דענקען פון דעם אלטען מאז. אין אזא אויפגערעגטען צושטאנד האט ער איהם נאך ניט געזעהן.

פייפט אין דער נאכט־לופט און אין דעם גענעראלס נשמה, און טהוט איהר אזוי וועה, ווי זי וואלט איהם זיין צוזאמענגעדרעהטען קערפער געשמיסען — גוואלט! גוואלט! אידען ראטעוועט! ראטעוועט!

— ראטעוועט? נא טעביע ראטעוועט! קיין יערוסאלים! קיין יערוסאלים אלסטו פאהרען וועקען! דא איז ראסיא! איך וועל דיר...

און פון געסיל לויפען צוויי געשטאלטען, א קליין אידעל וואס דרעהט זיך אן קנייטשט זיך אונטער די שמיז און אן אפיציר, וועלכער האלט אין איין שמייסען.

דער גענעראל דערקענט אין קול דעם פאלקאוניק און לויפט שוין אויך אנטקעגען.

אין שטעדטעל ווערט א טרעוואגע...

פון די הייזער שפרינגען אדוים איבערגעשראקענע וויסע נאכט־גשטאלטען, ווי אויפגעוועקטע מתים פון זייערע קברים.

דאס אידעל ליגט שוין אויף דר'ערד, דער אפיציר שטעהט איבער איהם און שמייסט און שרייט מיט א ווילדער רציחה:

— דערשיסען! דערשיסען וועל איך דיר, זשידאוסקאיא מאדרא!

— פאלקאוניק! פאלקאוניק! וואר האט אייך געגעבען דאס רעכט? — דונערט דער לויפענדער גענעראל — פארוואס שואנט איהד איהם, הא? ער שטעהט שוין פאר'ן פאלקאוניק און ציטערט פון כעס און אויפרעגונג.

— דערפאר וואס ער שטעדט ביינאכט די געזעלשאפליכע רוה, גענעראל!

— **ענטפערט איהם דער פלאץ־אדיוטאנט בייז.**

— איהר זייט אבער דא ניט די פאליציי און איהר האט דא ניט קיין כאכט! איהר האט א מאכט נאר איבער אייערע אונטערגעארדענטע סאלדאטען, און דאס אין די ראהמען פון געזעץ, אבער ניט איבער דער ציווילער בעפעלקערונג.

ער ווערט שיער ניט דערוואהרגען פון כעס און עמפערונג.

— מיך וואונדערט, גענעראל, וואס איהר נעהמט זיך אן פאר א דשיד — בעמערקט דער פאלקאוניק, און אויך מיט א דערשטיקטען כעס אין זיין שטימע.

— „מאלטשאט"! איך ערלויב אייך ניט צו רעדען! אט־אט שיק איך אייך אויף דער הויפט־וואך און לאז אייך ארעסטירען! — שרייט דער אלטער מאן מיט זיינע לעצטע כחות. — וואו זייט איהר עס? אין א פרעמד, אויסגענומען לאנד? ביי די האטענטאטען אין אפריקא זייט איהר עס? פון שטאב קומען האסטיג צו לויפען דער אדיוטאנט און נאר עטליכע אפיצירען.

— אוי, מיין קאפ, מיין קאפ! דער'הרג'עט, דער'הרגעט... אויף טויט ז'ערהרגעט — קרעכצט און ווייזט דאס אידעל אויף דר'ערד.

— ברענגט אהער א לאמטערן! — בעפעהלט דער קאמאנדיר צו די אפיצירען.

א נאכט נעשטאלט שפרינגט אריין אין א דערבייאיגען הויז און טראגט ארויס א לאמפ.

פון דעם אידעל׳ס שינעל און קוקט איהם גליך אין פנים אריין מיט בריטע, איבערגעשראקענע און פרעגענדיגע אויגען.

ווידער הילכען אין דער ווייטען דרעי קלעפ, און ווידער.דיזעלבע שטימע:

— אידען שטעהט אויף צו שלשל־עשרה מהות!

און אז די ווייטע דונקעל־בלויע נאכט מיט די ווינקענדע שטערען חזר׳ט איבער דעם רויף, קומט דער ווידער־קול צוריק און פלאצט אין דעם גענעראל׳ס אויערען און אין זיין נשמה, ווי א בת קול, ווי א דראהענדע הזמנה פון יענער־וועלט ווי א רוף צום דין־וחשבון...

— וואס איז דאס? — פרעגט דער גענעראל בייס אידישען סאלדאט.

און מערקווירדיג! — דער גאנצער פחד פאר דעם בייזען גענעראל פערשווינדט ביי דעם אידען, און ער ענטפערט רוהיג און קאלטבלוטיג:

— דאס וועקט מען די אידען „נא מאליטוואו" (צי תפלה).

און אזוי ווי א גוטע און זיסע קינדערשע עראינערונג וואלט פלוצלינג געקומען איבער׳ן אלטען מאן.

מיט אן ארבגעלאזטען קאפ שטעהט ער אין דער שטילקייט פון דער נאפט, איינגעהויקערט און צוזאמענגעדרעהט אין זיין גרויען שינעל און ווארט אויף א נייעם קלאפ אין לאדען, אויף א נייעם רוף: „שטעהט אויף! שטעהט אויף!".

און דאס קלאפען און וועקען קומט אלץ נעהנטער און נעהנטער... ווי אן ערלייזונג... אט איז עס שוין ביי דער נעקסטער שטוב אין גרעסל, אט וועט ער קאנען זעהן דעם „באזשע טשעלאווק" (גערלינגען מענש), וואס וועקט די נשמות און האט אויך זייער מיט אמאל אויפגעוועקט, געבראכט זי צו אן אנדערער בעקאנטער, אבער שוין לאנג־פערגעסענער וועלט, וואס האט איר אזוי אויפגערודערט און ערשיטערט...

עס קרעהען די העהנער.

דא און דארט צינדט זיך אן אליכט אין א פענסטער, דער שיין פאלט אויפ׳ן מארק־פלאץ און ברענגט אין בעוועגונג נאכט־שאטענס...

די נאכט־שאטענס לויפען און שפרינגען איבער׳ן מארק־פלאץ, ווי די ערוואכטע קינדער־זכרונות אין קאפ פון דעם אלטען גענעראל.

„שטעהט אויף! שטעהט אויף צו שלשה־עשרה הדות!"

— אך, זשידאוואסקאיא מאדא! וואס שרייסטו ביינאכט? וועך האט עס דיר ערלויבט אזוי צו שרייען? — דונערט א שטימע, און א קאזאקיקע נאגאיקע הויבט אן צו קלאפען שטארק און אפט, ווי מען קלאפט אויס א פעלץ.

— אוי, אוי, אוי! איך וועק... איך וועק נאר... אוי, אוי, אוי! — הויבט אן צו שרייען שוין גאנץ נאהענט דיזעלבע שטימע, וואס האט ערשט געוועקט צו עבודת הבורא, אבער שוין אהן איהר פריהערדיגען מאיסטעטישען קלאנג, אהן דעם פייערליכען הזמנה־טאן.

די שטימע איז שוין א צובראכענע און צוטרעטענע.

— דו וועקסט! וועמען וועקסטו, הא? איך וועל דיר געבען וועקען! נא טעביע! נא טעביע! — שרייט די נאגאיקע און שמייסט אונבארמהערציג און

בעפעהלט דער געגנעראל. — עס קאן זיין, אז דער שארבען איז ביי איהם צובראכען.

דער אדיוטאנט שטורכעט דעם אידען מיט'ן שטיוועל און בעפעהלט איהם, מיט אן עקעל אין דער שטימע:

— ווסטאן! נו, שטעה אויף, זאגט מען דיר!

דער איר דערשרעקט זיך און כאפט ארום דעם גענגעראל'ס פים, און הויבט איהם אן צו בעטען:

— ניעט, ניעט! איך בין ניט שולדיג, פריץ! איך האב נאר געוועקט... נאט צו דיענען... האב אויף מיר רחמנות! צעהן קינדער... קליינע קינדערלעך אוז איין ווייב. איך בין א „טשעסטני יעוורעי" (אן ארענטליכער איד)... פרעגט דעם פריסטאוו.

— נארישער מענש! מען וועט דיר נארנישט טהאן — בערוהיגט איהם דער גענגעראל — דער דאקטאר וועט נאר בעטראכטען דיין קאפ... פערשטעהסט? מען וועט דיך פערבאנדאזשירען אוז מען וועט דיך אבלאזען.

— ניין, ניין! לאז מיך אב צו מיין ווייב אוז קינדערלעך. איר נעהם א האלב קערבעל א. וואך... איך בין אן ארימער איד... פרעגט אלעמען אין שטעטעל — בעט זיך דער שמש אוז נעהמט זיך קושען דעם גענגעראל'ס שטיוועל.

— נו, באג ס'טאבאי! אך, הער אויף — שפרינגט פון איהם אב דער הויפט־קאמאנדיר. — שטעה אויף! האב קיין מורא ניט! נעה, קיינער וועט דיך נארנישט טהאן. שטעה אויף! — בעפעהלט ער איהם שוין שטרענג.

דער שמש הויבט זיך אויף א ציטערנדיגער פון דער ערד.

דער גענגעראל נעהמט שנעל ארויס זיין טייסטער, שלעפט ארויס פון דער־טעז מיט ציטערנדיגע הענט א פאפירעל אוז דערלאנגט עס דעם אידעל.

— נא דיר, וועסטו געבען דיין ווייב אויף יום־טוב.

דער איר ווייל זיך ווידער וואהרפען צו זיינע פים.

דער גענגעראל וועגדעט זיך אב פון איהם נערווועז אוז שרייט שוין:

— סטופאי! סטופאי סעביע ס'באגאם! (נעה! נעה זיך דיר מיט נאט.!)

דער שמש שטעהט אבער נאך א ווייל, אונבעהאלפען אוז אונענטשלאסען, גיט זיך אבער מיט אמאל א ריס פון ארט אוז מאכט א ויברח, אוז באלד פער־שווינדט זיין קליינע פיגור אין דער דונקעלער נאכט.

די אפיצירען צולאכען זיך ווידער, אבער נאר געשמאקער ווי פריהער. דער גענגעראל דרעהט זיך שנעל אום אוז פערשווינדט אויך אין דער דונקעלהייט.

— ר' חיים! וואס איז געווען? — רופט נאר הילכיג דאס לויפענדע אידעל א נאכט־געשטאלט פון א הויז.

— פרעגט ניט! א נס... א גרויסער נס... איך לויף גומל בענשען — ענטפערט אב דער שמש שוין ערגעץ פון א געסל.

— דאס איז א רציחה... וואס פאניע גנב קאן — רופט זיך אב פון ערגעץ אן אנדער שטימע.

— נישקשה! ער האט שוין ניט דערלעגט... געפאקט אויף יום־טוב — שרייט אין דער נאכט־לופט אן אנדער איד.

דער גענעראל נעהמט דעם לאמפ אין דער האנט און בויגט זיך אן איבער'ן אידעז.

— בלוט! צובלוטיגען אן אונשולדיגען מענשען — שפרינגט ער אב עמפערט און מיט אבשיי. — וואס פאר א געמיינהייט! שעהמט אייך, פאל־קאוניק! דאס רופט מען בארבאריזם... דאס... דאס... איהר שענדעט איינפאך דעם מונדיר פון אן אפיציר מיט אזא בארבאריזם — און דער אלטער מאן נעפינט ניט אין זיין עמפערטען גייסט קיין נאמען, קיין בעצייכנונג, פאר דעם פאלקאוניק'ס נידערטרעכטיגקייט, און דאס מאכט איהם נאך אויפגערעגטער, נאך אויפגעבראכטער.

— א גרויסע זאך! אנגעקלאפט א זשיד — בעמערקט דער הויפטוואך.

— פאר ארעסט! אויף דער הויפטוואך! אויף דער הויפטוואך! געהט אליין און הייסט זיך ארעסטירען... אויף א מעת־לעת! — דונערט דער גענעראל אדיוטאנט.

דער פאלקאוניק פערשווינדט שנעל אין דער נאכט־פינסטערניש. די אפיצירען קוקען זיך אן איינער דעם אנדערען איבערראשט אין די פנימ'ער און שטווינען.

— ער האט דיך איבער'ן קאפ געשלאגען? — פרעגט דער גענעראל, זיך אנבויגענדיג נאכאמאל איבער'ן אידען.

— יא, איבער'ן קאפ... דער'הרג'עט מיין קאפ... איך האב שוין ניט קיין קאפ — וויינט דערזעלבער איהר, וואס האט ערשט אזוי שטאלץ גערופען צו עבודת הבורא. ווי א קליין קינד, און האלט זיך מיט די צוויי צובלוטיגטע הענט ביים קאפ.

די אפיצירען קאנען זיך ניט איינהאלטען און צולאכען זיך הילכיג און נעשמאק.

— ווי שעהמט איהר זיך ניט, גאספאדא? וואס איז דא פארצו צו לאכען? — קאכט זיך שוין איצט אויף זיי דער קאמאנדיר, און איז אליין גרייט זיך פונאנדערצואווייגען פון מאכטלאזער ערגערניש און כעס.

— פארוואס־זשע האט ער דיך געשלאגען? — פרעגט ער דעם אידען.

— איך בין ניט שולדיג. איך בין אן ארעסטירכער איהר. איך האב צעהן קליינע קינדערלער און א פרוי... איך האב נאר געווען... צו גאט'ס דיענסט געווען... עס איז מיין פליכט... מען האט מיך געדונגען. איך בין ניט שולדיג, פריץ! פרעגט אלע אידען אין שטעטעל... יעדער איד וועט אייך זאגען, אז איך בין אן ארעסטירכער מענש... דער פאני פריסטאוו קען מיך אויך. אה. מיין קאפ! דער'הרג'עט מיין קאפ...

די אפיצירען לאכען ווייטער איבער'ן צובלוטיגטען אידען, מיט דעם ווייב און צעהן קינדער.

פאר'ן גענעראל אבער איז איצט געלעגען ניט א טראגי־קאמישער אידעל.

דער בת־קול, וועלכער האט איהם גערופען, די שכינה אליין איז געלעגען פאר איהם איצט א פערשוועכטע, א צוטראטענע און א צובלוטיגטע...

— וועקט אויף דעם שטאב־דאקטאר און גיט דעם ארימען מענשען די ערשטע מעדיצינישע הילף... נעהמט איהם אין שטאב אריין, אדיוטאנט! —

איהם אן מיט דער האנט, וואו די שוהל איז.

— ווייסט ניט, בעל־הבית, פערקויפט דער פריץ אפשר דאס שטעדטעל?

— ס'א חידוש אביסעל! נאר א מין פערקויפען! — ענטפערט איהם אויפגעלעבט, פאר'ן בעל־הבית, דער משרת. — אפשר ווילסטו, פריץ, עס קויפען וועלען מיר עס אויסמעקלערען.

דער מעקלער געפעלט איהם אבער ניט און ער האט חרטה אויף דער פראגע.

— נו, איך וויל אייך ניט אויפהאלטען... געהט, געהט נאט בעטעו! ווייסטו וואס, כאזיאין, אז דו ווילסט, שטעל פאר מיר אויך א ליכטער, אין סינאגאגע — „סדיעלאי אדאלזשעניע" — טהו א טובה, — בעט זיך ביי איהם דער ענגעראל מיט אן אונזיכערער, ציטערדיגער און אומעטיגער שטימע.

דער איד קוקט זיך איבער מיט זיין ווייב און מיט'ן משרת און ענטפערט איהם פערלעגען אן ניט באלד: — ליכט שטעלט מען ביי אונז נאר פאר טויטע, בעהיט נאט, אבער ניט פאר לעבעדיגע.

— וואט קאן! — מאכט דער ענגעראל ענטוישט, שטעהט נאך א ווייל מיט אן ארונטערגעלאזטען קאפ, כאפט זיך אויף, בעגריסט זיי מיט דער האנט. ווי אפיציירען בעגריסען זיך, און פערשווינדט.

אלע דריי קוקען איהם נאך א ווייל באוואונדערט און געהען אריין אין בית המדרש.

דער ענגעראל לאזט זיך געהן איבער'ן מארק־פלאץ, בעזוכט אייניגע געס־לעך, קומט צו דער שוהל מיט די קברים שטעהט דאדט לאנג און פארטראכט. און קומט צוריק צום בית המדרש.

„שמע קולנו ה' אלהינו חום ורחם עלינו", טראגט זיך פון דנרט דעם חזן'ן וויינענדיגע שטימע.

„שמע קולנו ה' אלהינו", כאפען אונטער הונדערטער וויינענדיגע קולות און צוטראגען זיך איבערן שטעדטעל, איבער די אייניגהויקערטע, אלטע הייזלער. וועלכע הויבען אן דא און דארט ביים גרויען מארגענליכט אויסצוואוואקסען פון דער ערד, ווי גרויסע, אויסגעקרימטע שוועמלער.

ווי דערשטיקטע, פערמוטשעטע גייסטער וויינען די קולות און צוטראגען וויט דעם טיעפען, הונדערט־יעהריגען שמערץ און טרויער פון אידישען פאלק.

און דער שמערץ גיסט זיך אין ענגעראל'ס ברוסט, ווי א זיסער אוי גיפ־טיגער וועהטאג, און קלעמט צונויף דאס אלטע און קאנרקע הארץ זיינס.

עס שוידערט איהם...

אזוי ווי א מעכטיגע שטראפענדע האנט גיט איהם א שליידער צו דער ערד אויף די קניה און ער הויפט זיך אן שנעל־שנעל צו צלם־ען און צו שעפ־טשען אן אונזיכערע און צאפעלדיגע תפילה מיט זיינע ליפען.

פלוצים אבער בלייבט די האנט מיט די אויפגעהויבענע פינגער פאר'ן צלם'ען הענגען אין דער לופטען ווי געלעהמט און די תפלה אויף זיינע ליפען ווערט פארפראכען...

ער וויים ניט צו וועלכע נאט ער זאל זיך וועגדען מיט זיין תפילה. און לאנג, לאנג שטעהט אזוי דער ענגעראל אין דעם מוטגעם טרויעריגען מארגענ־

די אפיצירעז לאזעז זיך נעהן צוריק אין שטאב אוז הערעז ניט אויף נעשמאק צו לאכעז פוז דעם אינצידענט.

— דאם איז א נענעראל! מיין לעבעז וואלט איך פאר איהם אוועקגענעבעז

— זאגט דער אידישער סאלדאט צום פאליאק נאכדעם ווי די אפיצירעז פערשווינדעז איז דער אכסניה.

— א זשידאווסקי נענעראל! — ענטפערט דער פאליאק אוז שפייט ווייט אוים מיט פעראכטונג.

אין בית־המדרש ווערעז אנגעצונדעז לאמפעז. זייער ליכט פאלט דורך די פענסטער אויפ'ן מארק־פלאץ אוז בעלייכטעז א גרויסעז שטח. פוז אלע זייטעז הויבעז זיך אז בעווייזעז דונקעלע פיגורעז, קרייצעז דורך דעם שטח אוז פערשווינדעז איז מקום־קדוש.

מעז הויבט דאכט אז צו זאגעז שלש־עשרה מדות, אוז די קולות פוז די מתפללים צוטראגעז זיך איבער'ן מארק אוז איבער אלע געסלעך אוז צוטרייבעז די געדיכט געוואלענע נאכט־פינסטערניש...

דער אידישער סאלדאט זאגט נאר די תפלות שטילערהייד, געבויגעז אויף זיין ביקס.

עס טאגט.

פוז דער אכסניה ערשיינעז דריי פיגורעז, דער בעל־הבית, זיין ווייב אוז דער משרת. זיי נעהעז צו סליחות אין בית־המדרש אריין.

אין בעלויכטענעם שטח ערשיינט ווידער דער נענעראל אוז פערשטעלט זיי דעם וועג.

— נא מאליטוואו כאזיאאין? (צום דאוונעז בעל־הבית?) — פרעגט ער איהם מיט א שמייכלענדיגעז אוז צוגלייך קנאה'דיגעז טאז.

דער בעל־הבית בלייבט שטעהז איבערגעשראקעז. דאם ערשיינעז פוז דעם נענעראל אין אזא שפעטער נאכט־שטונדע איבערראשט איהם.

— „נא מאליטוואו, וואשע ווייסקא פרעוואסכאדיטעלסטוואו! — ענט־פערט פאר איהם מונטער דער משרת, א געוועזענער סאלדאט.

— „כאראשא! כאראשא"! (גוט! גוט!) — ערמונטערט איהם דער נענעראל אוז קוקט זיי לאנג אוז פערטראכט אז.

— זאג מיר נאר, כאזיאאין — וועגדט ער זיך צום בעל־הבית פוז דער אכסניה, ווי אז אויפגעוואכטער — אט דארט, נעבעז אייער בית־הקברות איז אמאל, געדענק איך, געווען א טורם, אז אלטער פוילישער טורם... נאר פוז כמעלניצקי'ס צייטעז. פארוואס זעה איך איהם ניט?

— מעז האט איהם, פריץ, צונומעז. דער בעל־הבית פוז דער שטעדטעל האט איהם צונומעז — ענטפערט איהם דער בעל־הבית פוז דער אכסניה.

— אזוי? א שאד! א שאד! אזא שעהנער טורם געווען! — בעדויערט דער נענעראל מיט פערדרוס אוז ווערט אויף א וויילע אנטשוויגעז. — יא, ווייטער, געדענק איך, זיינעז דא ביי דער סינאגאגע אמאל קברים געווען... קברים פוז חתן־כלה... כמעלניצקי האט זיי דער'הרג'עט אונטער דער חופה... זיינעז זיי שוין אויך ניטא?

— זיי זיינעז דא!... זיי זיינעז דא!... אבער דאם איז ניט ביים בית־המדרש, נאר ביי דער שוהל, הינטער די קלייטעז — אוז דער בעל־אכסניה ווייזט

דער נייער פּריץ

ערשטער קאַפּיטל

די אַלטע אכסניה.

א הייסער זומערטאָג.

דאָס שטעדטל איז געלעגען מיטן אין פער׳חלש׳ט פון היץ. דער מאַרק־פּלאַץ איז געווען פּוסט און שטיל, ווי אויסגעשטאָרבען. נאָר עטליכע הינער האָבען ארומגערינגלט א גרויסען און שטאָלצען „גאָלדענסקעז" האָן און האָבען פּלוצעמאַטיש געפּיקט די קערנער, וואָס זיינען דאָרטען געבליבען פון זונטאָג־דיגען מאַרק.

אין אוא זומערטאָג האָט זיך אויפ׳ן שאָסע בעוויזען א גרויסער וואָלקען פון שטויב. און פון דעם וואָלקען — באַלד די טאַראַטאיקע פון חיים־הירש דעם בעל־עגלה.

און פון דעם, ווי חיים־הירש׳ס צוויי אַלטע נבלות האָבען געשפּרונגען און געטאַנצט אין זייער שפּאַן אונטער די רעגענדע קלעפּ פון דעם בעל־עגלה׳ס לאַנגער „פּוזשאַלע"; פון הוק־און־פּענד מיט וועלכען ער איז אריבער דאָס בריקעל און האָט זיך, שטעהענדיג ווי א לאַנגער לץ אין וואָגען, א לאָז געטהאָן איבער׳ן מאַרק־פּלאַץ צו בעריל׳ס אכסניא — האָבען די קרעמערס פערשטאַנען, אז ער האָט געבראַכט אין שטעדטל אן אויסערגעווענליכען פּאַרשוין.

חיים־יאָסי, דער געלער משרת פון דער אכסניא איז ארויסגעלאָפען אנטקעגען דעם פּאַסאַזשיר מיט אוא אימפּעט, פונקט ווי דער איינפּאָהר וואָלט ארומגעכאַפּט געוואָרען פון פּלאַמען.

נאָר איהם האָט זיך בעוויזען דער אלטער בעריל אליין אין א יארמולקע און טלית־קטן, ווייל ער האָט ניט געהאַט קיין צייט ארויפּווארפען אויף זיך דאָס כאַלאַטל.

אַפילו די אַלטע שרה האָט זיך אויך בעוויזען אין פענסטער פון קיך מיט א צובלוטיגטען קאַרפּ אין די הענט.

חיים־הירש האָט מיט אמאָל אָבגעשטעלט זיינע סוסים פאַר׳ן איינפּאָהר, האָט פערוואָרפען דעם לאַנגען קערפער זיינעם און פערצויגען די לייצעס אזוי שטאַרק און מיט אוא שטאָלצען און גרויסאַרטיגען „טפּרררו", אזוי ווי ער וואָלט אַנגעטריבען ניט קיין צוויי פּגירות, נאָר א פּאַר פייערדיגע און בלוט־הייסע

לויכט געקניהט פאר'ן בית המדרש, פאר'ן אייביגען פאלק מיט דעם טיעפען אייביגען שמערץ פון זיינע תפילות.

און הייסע טרערען פערלען זיך, ווי דער צאפלענדער מארגענטוי, און בריהען זיינע באקען.

פון שטאב לויפט ארויס אין האסט און אהן דער היטעל דעם געגנערס אדיוטאנט און פרעגט דעם אידישען סאלדאט:

— ווא איז דער הויפט־קאמאנדיר?

דער סאלדאט ווייזט איהם אן אין דער ריכטונג, ווא בית המדרש שטעהט און ווא־הין ער האט איהם געזאגהן פערשווינדען.

דער אדיוטאנט לויפט אהין און שטויסט זיך אן אויף דער קניהענדער פיגור אין גרויען מארגענליכט און בליבט שטעהן פערבליווערט און איבערראשט.

— ווא־שע ווי־סאקאפרעווא־סכא־דיטעל־סטווא! — רופט ער איהם אין א ווילע ארום אב פארזיכטיג.

דער הויפט־קאמאנדיר שפרינגט אויף פון דער ערד, ווי ערוואכט פון שלאף.

— ווי ערליבט איהר זיך מיך צו באאונרוהיגען, ווען איך ריכט אב מיין גאטעסדיענסט! — שרייט ער צארניג אויפ'ן אדיוטאנט און זיין הארץ ווערט שיער ניט צוריסען פון קלעמענדען הארצווהטאג, פאר דער צושטערטער היי־ליגער און זיסער רוה אין זיין נשמה.

— גענגראל, מיר האבען א בעפעהל צו אטאקירען די ווארשעווער אר־מע — ראפארטירט דער אדיוטאנט מיט די הענט אויסגעצויגען אין דער גאנצער לענג פון זיין גרויסען קאזאצקען קערפער.

— וופאכאד? (אין ווע אריין?) — פרעגט איהם דער גענגראל.

— יא, וופאכאד! — ענטפערט דער אפיציר.

א קורצע פאוזע...

דער הויפט־קאמאנדיר הויבט אויף דעם ארונטערגעלאזטען קאפ און בע־פעהלט:

— וופאכאד!

דער אדיוטאנט בעגריסט איהם, דרעהט זיך אום ווי א סאלדאט און לויפט צוריק אין שטאב אריין.

זיין עלטסטער גרעהט איהם לאנגזאם נאך מיט א געבויגענעם קאפ.

אין אייניגע מינוטען ווערט די וואך פון די צוויי סאלדאטען ארונטערגע־נומען.

און ווען די „שלש־עשרה מדות" זיינען שוין צו ענדע, פאהרט איבער'ן מארק־פלאץ א קאזאצקע סאטניע מיט א וויינענדער מוזיק, שטעלט זיך אפ פאר'ן אייגפאהר אוו דער גענגראל פאהרט פון דארט ארויס מיט'ן שטאב אויף ווייסע פערד און בעגריסט די קאזאקען. די קאזאקען ערשיטערען די גרויע, נאך דרימלענדע מארגענליכט מיט א מעבטיגען „זדראוויע זשעלאיעם!".

דער גענגראל שטעלט זיך אן זייער שפיץ און פאהרט פערבי דעמזעלבען בית המדרש, בליאסקענד מיט דעם גאלד פון זיינע עפאליעטען אין די ערשטע צאפלענדע שטראהלען פון זונענאויפגאנג.

און דער בעל־אכסניא אין טלית־קטן קוקט אויפ'ן גאסט און אויפ'ן דאך און איז אימשטאנד נאר ארײַבצונעהמען די יארמולקע פון זיין גרויז־גרויען זאפּ: קיין וועדטער האָט ער נישט פאר'ן גוטען פריז, וועלכער האָט געלאָזט אויף איהם אזא מערקווירדיגען איינדרוק און אזא בענקענדע עראינערונג.

— דאָס איז מיין טאכטער, נאטאשע! — האָט דער בעל־הבית אנגעוויזען אויף דער קליינער, מונטערער שוואלבּ. — נאטאשא! קום, וועל איך דיך בעקענען.

נאטאשא אבער קוקט נאך אלץ אויף חיים־הירש'ס נבלות, אויף זיין צוליטער פאָזע פון א שטאלצען און גרויסארטיגען קוטשער, אויף דער אלטמאדישער טאראטאיקע און לאכט אהן א סוף, אזוי ווי אימעצער וואלט איהר אנגעדונגען צו לאכען — אזוי קאמיש איז איהר דער מערקווירדיגער שפּאן פון אדם הראשונ'ס צייטען, אין וועלכען זי איז געפאהרען פון דער באהן; אזוי קאמיש איז דאס ערנסט־נארישע פנים פון דעם קליינשטעדטלדיגען בעלעגלה, וועלכער איז גאר קיין נאר ניט, אבער ער שפּיעלט די ראלע פון א מיליטער־קוטשער, בלויז פאר איהר פערגניגען, כדי זי זאל קענען לאכען.

און וועז זי דערזעהט דעם בעל־אכסניא אין לאנגען טלית־קטן צולאכט זי זיך מיט א נייעם געלעכטער.

— אה, ווי קאמיש! ווי קאמיש! — קוויטשעט און צוויטשערט די מוטטערע שוואלבּ.

אז דער פאטער מיט דער טאכטער זיינען אבער אריין אין איינפאהר, ווערט חיים הירש אוים מיליטער־קוטשער.

עס שטעהט שוין ארום איהם א רעדעל אידען מיט א כאליאסטרע באפּיסע אינגלאָזען, מיט ארויסגלאָזטע, שמוציגע העמדלעך פון די מייטקעלער. און דער לאנגער חיים־הירש שטעהט שוין אנגעשפּאנט אויפ'ן בלינדען דערעש זיינעם, וואס איז נאס פון שוויים און וויסען שוים, און זעהט אוים מיט די קרומע צעווארפענע פים, ווי א סקלעט, וועלכער איז איבערגעצויגען מיט אן אויסגעריבענער אלטער פעל, פול מיט צרעת. ער שטעהט אנגעשפּאנט מיט דער בריטער פלייצע זיינער אן דעם לעבעדיגען זאק בייגער מיט זיין אומעטיג ארבּגעלאָזט פערדישען קאפּ, האלט די לאנגע בייטש פאר'ן פנים, ווי א ביקס „נא קאראל" און דערצעהלט נסים:

איך גיב א קוק ביים 14טען נומער: אה, אה! אן אטסטאוונאי געגנערל קריכט מיר ארא̈פּ מיט א בארישנע... אז איך גיב מיר אזוי א שטעל פאר איהם אין פראנט: „פּא וואיענעמו", די בייטש „נא־קאראל", ווי דער הייליגער „דיאדקע", זכרונו לברכה, האָט מיך געלערענט, און מאך איהם דעם אמת'ען יברכך:

„זדראווא זשעלאיעם וואשע ווי̈סאקאפּרעוואסכאדיטעלסטווא!"

אז מיין געגנערל גיט א נעהם „פּאדקדזערא̈ק" און גיט מיר א ברום בקול רם... אויף דעם אמת'ען שטייגער... ווי אויף א פּאראד: „זדראוו ברא־טעץ"; הע — טראכט איך מיר — וחלקלקות! חיים הערש האָט שוין געפּאקט א הינדיג... צוויי גרויסע העכט אויף שבת.

„טי טשטא? איוואשטשיק? (ביזט א בעל־עגלה?)" — גיט מיך א פּאק דער געגנערל.

פערד, אזוינע ווי ער פלעגט אנטרייבען ביי זיין פאלקאוניק, ביי וועלכען ער האט, זייענדיג, א סאלדאט, געדיענט אלס קוטשער.

אבשטעלעגדיג מיט אזא פאמפע דעם שפאן זיינעם האט ער אויסגעשריען:

— חיים־יוסי! ר' בעריל! וואס שטעהט איהר?

כאטש עס איז געווען גאנץ אומזיסט: חיים־יוסי איז שוין געווען גרייט און האט שוין געטאנצט ארום דער טאראטאיקע, העלפענדיג אראבקריכען פון הויכען געזיץ אן אלטען הויכען געגנראל.

וועו דער געגנראל איז מיט'ן משרת'עם הילף ארויסגעקראכען פון איין זייט אלטמאדישען וואגען, וועלכער האט אויסגעזעהן ווא א קאסטען, איז פון דער אנדער זייט אליין און לייכט ווי א פויגעלע אראבגעשפרונגען מיט א הילכענדיגען געלעכטער א קליינע, יונגע דאמע, אין א קורץ קליידעלע, וואס האט איהר געגעבען די אויסזיכט פון א מיידעלע.

איהר הוט און דער גאנצער קאפ איהרער איז געווען פערהאנגען מיט א געדיכטען וויסען שלייער, אזוי אז דער פנים איז געווען אינגאנצען פערדעקט און געשיצט פון שטויב, און מען האט ניט געקענט וויסען צי עס איז א דאמע אדער טאקע נאך א מיידעלע.

מיט איהר געשמאקען פערשיטען געלעכטער, וועלכער האט געקלונגען ווי טרעלען פון א סאלאווויי; מיט דער לייכטער און קליינער פיגורע אין קורץ קליידעל, וואס האט געציטערט און געפלאטערט פון ספאזמאטישען געלעכטער; מיט איהר גאנצער לופטארטיגער און פיבערהאפטער גראציע — האט זי געמאכט דעם איינדרוק פון א יונגער און מונטערער שוואלב, וועלכע איז ערשט געקומען צוריק פון די וואראמע לענדער, פלאטערט ארום איהר נעסט און באדט זיך אין שיין פון א וואראמען און זונענדיגען פריהלינגס־מארגען.

דער אלטער גענגראל אליין האט זיך אויסגעדרעהט צו זיין יונגער און לאכענדער בעגלייטערין און האט זי א וויילע אנגעקוקט מיט א בענייד־ענדען שמייכעל... ער האט בעניידעט דעם קלאנג, די פרייד און ריטמום פון א מוטיגער און זארגלאזען פערשייטער יוגענד.

וועו דער אלטער בעריל האט דערזעהן דעם גאסט איז ער פערציטערט געוואָרען פון פרייד און צוגלייך עפעס פון א קלעמענדען אנגסט־גענפיהל: ער האט אין איהם דערקענט דעם גענגראל, וואס איז ביי איהם פאראיהרען איינגעשטאנען די גאנצע עשרת ימי תשובה, וועהרענד די מאניעווערס.

די עשרת ימי תשובה און דעם גוטען גענגראל האט ער ניט געקענט פערגעסען די גאנצע צייט. איצט האט ער איהם איבערראשט ווי אן אונגעהאפטער, אבער געטרויטער גאסט.

— טשטא, אוזנא, חאזיאין? (האסט מיך דערקענט, בעל־הבית?) — פרעגט איהם דער גענגראל מיט א שמייכעל.

— ס'א חידוש אביסעל!

דער אלטער איינפאהר זיינער, וועלכער האט זיך צוליבט אין מיטען מארק־פלאץ, ווי אן אויסגעגראבענער סקעלעט פון א פרעהיסטארישען מאמאנט, האט דאך נאך די עשרת ימי תשובה באלד ארויפגעצויגען אויף זיך א נייעם דאך פון דראניצעס, פון וועלכען עס האט לאנג גערעדט מיט קנאה דאס גאנצע קבצנ'ישע שטעדטעל.

„וואָס וועל איך האָבען דערפון?" — האָט א בורטשע געטאָן דער המן.
געמיינט אָבער האָט ער שוין אָפּצונאַרעז די כאַליאָסטרע אידען, אז קיינער פון זיי זאָל איהם ניט פערלויפען און קאָנקורירען ביים געגנערשאַל.
פונדעסטוועגען האָט ער געעפענט צוריק די פושקע און האָט פון דאָרט מיט ציטערענדע פינגער ארויסגענומען א פאַפּיראָסל און האָט עס דערלאַנגט דעם בעל־עגלה.
דאָס האָט געגעבען קוראַזש אנדערע אידען און דאָס רעדעל האָט אַנגעהויבען אויסשטרעקען הענט נאָך פאַפּיראָסלאַך.
המן'ס פנים האָט זיך בעדעקט מיט א בייזער ליים־גראָבער פּאַרב, ער האָט מיט כעס פערמאַכט די פושקע און זי בהאַלטען אין קעשענע.
— איך האָב נישט! איך האָב עפעס א פאַבריקע פון פאַפּיראָסלעך, האָב איך?
— המן! קענסט ניט המן'ען? — האָט זיך אַנגערופען משה דער קצב, א פעטער איד, מיט א קושט וויסע האָר אייגנגעוועבט אין א בריטער שוואַרצער באָרד, און מיט צוויי פערבויגענע פינגער, מיט וועלכע ער פלעגט כסדר קעמען די זעלבע וויילד־צואוואַקסענע באָרד, מיט דער וויסער לאַטע.
דער בייזער מעקלער האָט אויף איהם א גלאַנץ געטאָן מיט זיינע שטאָהלגרויע אויגען און האָט זיך מיט כעס פערצויגען מיט'ן פאַפּיראָסל.
די אידען האָבען זיך געשטעלט טרעפען, וויפיעל חיים־הערש וועט פאַקען פאַר דער נסיעה. איינער האָט געזאָגט „א פינפערל", א צווייטער האָט געמאַכט מיט א גרויסען בטול: „העט!"
— און מעהר האָט איהר, יאָלדען, קיין השגה ניט? — האָט געזאָגט דער בעל־עגלה און האָט זיך געלאַזט געהן אין איינפאַהר־הויז צו זיינע פאַסאַזשירען. דער קצב האָט איהם פערשטעלט דעם וועג:
— גיב מיר א ציה טאַן, גיב מיר, חיים־הערש! — האָט ער זיך געבעטען מיט א פערשמאַכטען, בעגעהרענדען פנים פון א פאַסטענדען.
חיים־הערש האָט וויייט אויסגעשפּיגען און האָט איהם דערלאַנגט זיין פאַפּיראָסל. דער קצב האָט מיט אַפּעטיט זיך פערצויגען, איין מאָל, דאָס אַנדערע מאָל, אַזוי ווי ער וואָלט פערזוכט וויין אויף ארבע כוסות.
— הערסט, רויבער־זשע ניט אויס אין גאַנצען! — האָט אויסגעשריען דער בעל־עגלה מיט א געמאַכטען כעס.
— געה אין דר'ערד ארײַן! א אידען, אז מ'גיט איין ציה, וועט ער אויסרויבערן אין גאַנצען! — און ער האָט אויסגערוסען ביים קצב פון מויל דאָס פאַפּיראָסל און איז ארײַן מיט די צוויי לאַנגע פים אין איינפאַהר.
— אז מען האָט ניט, רויבערט מען ניט! — האָט געזאָגט המן צום קצב, בליאַסקענד בייז און מיט פּראַכטונג מיט זיינע צווייי גרויסע גלעזערנע אויגען.
— המן!... געפעלט אייך המן? — האָט זיך דער קצב געוועגדעט צום רעדעל.

די נאַכריכט, אז ביי בערל דעם בעל־אכסניה האָט זיך אָפּגעשטעלט א גענעראַל, האָט זיך באַלד מיט דער שנעלקייט פון א בליץ צושפּרייט איבער'ן

„טאָק־טאָטשנאָ, וואָשע וויסאָקאָפּרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ! איזוואָ־שטשיק"

„אויב אזוי, פֿיהר אונז אין שטעדטעל אריין".

„ראָ סטאראָטסיא!" — ענטפֿער איהם.

בקיצור, וואָס זאָל איך אייך, אידען, בני־רחמנים, דערצאָהלען? אז איך כאָפּ ארויף די צוויי פֿארשוינדלאָך אויף מיין טאראָטאיקע און גיב נאָר א ריהר מיט די לייצעס... אָהן א בייטש... פון שלעכטס זאָל איך אזוי ווי־סען, צי איך האָב זיך אפֿילו צוגעריהרט צו זיי מיט דער בייטש; איך האָב נאָר א געשריי געטאָן פֿאָ־מאָסקאָווסקאָמו: „פֿאשאָל!" — אז מיינע סוסים האָבען זיך א לאָז געטאָן: פֿאשאָל און פֿאשאָל... טאָלקאָ דערזשים! — מאָמעניו מיינע! זינט איך בין בעל־עגלה האָב איך אזא פֿאהרען ניט גע־זעהען, ווי מיר האָבען היינט, אידען, יום רביעי לבריאת העולם! איך האָב געמיינט, אז זיי וועלען דעם וואָגען צוטראָגען וועלען זיי...

„אָט די נבלות?" — האָט זיך אָנגערופען מיסטרויאיש אימיצער פון דעם רעדעל.

יע, די נבלות! איהר קענט דאָך, דאכט זיך, גוט אָט די בולאָנע שקא־פידלע, מיט'ן אפֿגעהאקטען עק... זאָלט איהר, אידען בני־רחמנים, געווען זעהן, וואָס פון איהר איז געווארן! נאָר א שד איז אריין אין דער שקאפּע! אזוי האָט זי געטראָגען... און דער בלינדער דערעש? — האָט ער אָנגעווי־זען אויף'ן זאק בייגער — איהר וואָלט, אידען בעדאַרפט זעהן, ווי אזוי דער דערעש האָט עס נאָכגעטאָנצט דעם בולאָנעם און זיך אונטערגעהעקעט מיט'ן קרומען פון הינטען, כא, כא, כא! שדים, נישט קיין פערד! ווי מיר האָבען היינט יום רביעי לבריאת־העולם! — האָט אויסגעשריען חיים־הערש אויפ'ן רעדעל, און האָט זיך א בוכע געטאָן אין זיין בריטער ברוסט ווי אין „על־חטא", אזוי דאָס די אינגעלאָך מיט די וואַרעטשקעס האָבען זיך איבערגע־שראָקען און זיך צולאָפּען ווי א מחנה פויגעלאָך אין אלע זייטען — און אין 30 מינוטען, ווי צו איין סעקונדע, זיינען מיר געווען אָט דא... בייס טויער און ווייס! — האָט שטאלץ געענדיגט דער בעל־עגלה זיין ערצעהלונג.

„ווייסט אויס, הפּנים, אברהם, אז פערד האָבען אויך דרך־ארץ פֿאר א געזעראָל" — האָט ער זיך געוועגדעט צו אברהם דעם מעקלער און האָט זיך גענומען מיט לייבע גלעטען דעם בלינדען דערעש זיינעם און צורעכט מאכען אויף זיין האלז דעם אריבען שפּאן.

„יע, א געזעראָל איז א געזעראָל!" — האָט צוגעגעבען דער מעקלער פער־קלערט און האָט ארויסגענומען פון זיין פושקע א דין פאפּיראָסל און האָט עס אריינגענומען אין מויל אריין.

און איידער ער האָט צייט געהאַט צו פערשליסען די פושקע, האָט חיים הערש שווייגענד אויך אויסגעצויגען צוויי לאַנגע פינגער נאָך א פאפּיראָסל. אברהם דער מעקלער, וועלכען דאָס שטעדטעל האָט גערופען „המן", האָט שנעל פערמאַכט די פושקע און געמאכט א בעוועגונג זי צו בעהאלטען. חיים הערש האָט עס בעמערקט.

וועלסט, וועל איך דיך בעקענען מיט מיין גענעראָל" — האָט איהם דיפ־לאָמאטיש און מיט שטאלץ פֿארגעשלאָגען דער בעל־עגלה.

— אָט אזוי! — האָט געקוואָלען המן דער מעקלער, און האָט זיך אבער אויך פאַרזיכטיג אפגערוקט אין א זייט.

אז יאנ'ס בייטש האָט ניט געקאָנט דערגרייכען די אידען, האָט זי ניט אויפגעלאָזט אבער חיים־הערש'ס נבלות. ער האָט זיי דערלאָנגט א פאָר גוטע בייטשען און די צוויי פערמאָטערטע און אומעטיג־איינגעשלאָפענע נבלות מיט די ארונטערגעלאָזטע קעפ האָבען זיך פלוצלינג א ריס געטאָן פון אָרט און זיינען אוועק צום שאָסעע מיט די חדר־אינגלאָך אין וואָגען, וועלכע האָבען געמאָכט א גוואַלד, אז דער ענערגל מיט נאטאשע'ן זיינען צו, איבערגעשראָקענע, צום אפענעם פענסטער.

— צא זא סווינסטווא! — האָט זיך געבייזערט אויף די צוויי נבלות און אויף די אידען דער פאליאק און האָט זיך מיט אן אויסדרוק פון עקעל און בעליידיגונג געלאָזט גהען אין איינפאָהר־הויז.

חיים־הערש אליין איז באלד ארויס פון דאָרטען ווי אן אפגעפאַרעטער, האָט אנגעהויבען וואַרפען לאנגע פיס און שרייען „טפרררו! סטאי!"

וועז ער האָט געכאפט זיינע פערד האָט ער ארָאפגעטריבען די חדר־אינגלאָך — זיינע אייגענע קינדער און פלימעניקעס האָט ער, נאטירליך, געלאָזט אין וואָגען — איז ארויפגעשפרונגען אויף איהם, האָט פערקירעוועט די פערד און שטעהענדיג ווי א לאנגער ליץ, האָט ער זיך א לאָז געטאָן איבער'ן מארק־פלאץ צו זיך אהיים.

וועז ער האָט אנגעיאָגט דעם גראָף'ס קארעטע מיט די שפאָקעס האָט ער זיך צופאָבעט מיט דער פוושאלע און האָט דערלאָנגט דעם אויסגעפוצטען יאן'ען אזא שמיר איבער'ן קאָפּ, אז ער האָט איהם ארונטערגעשליידערט זיין שהנעם לאקירענעם קאשקעט, וואָס איז געשטאנען אויף זיין קאָפּ ווי א קוימען, און איז אוועק צו זיך אהיים.

די אידען, פון ווייטענס, האָבען זיך אזש איבערגעשראָקען, האָבען אבער צו גלייבער צייט זיך מחיה געווען פון דער נקמה אן דעם פערפוצטען קוטשער.

דער בעל־עגלה איז געווען דער איינציגער אין שטעדטעל, וועלכער וואָלט געוואָגט דערלאָנגען מיט דער פוושאלע דעם עלענאנטען גראָף אליין מיט די צוויי רויטע פערדרעהטע וואָגעצעם.

— חיים־הערש! געכאפט א דרייערל? הא? — האָט איהם נאכגעשריען חיים־יונה דער מייטשאר, וועלכער האָט גהאנדעלט אויך מיט האָבער.

— מעהר ווילסטו ניט? וחלקלקות, יאלדען! א גאנץ צעהנערל אויף שבת! — האָט געשריען דער לאנגער ליץ פון וואָגען — וויא! חשתרנים, א פגירה אויף אייך! אהיים צו חיה־גנענדעל אויף שבת! פיש מיט קוגל וועט זי אייך געבען! — האָט ער געשריען און געשמיסען די שפרינגענדע נבלות, האָט באלד פערקירעוועט אין א געסל און איז פערשוואונדען געוואָרען.

סווינטשיצקי איז ארויסגעגאנגען צום ענערל אן אויפגערעגטער און בעליידיגטער, אזוי ווי די אידען וואלטען שוין מיט זייער עקזיסטענץ אליין איהם שטארק בעליידיגט.

— ענערל! אום גאטעם ווילען! וואוהין זייט איהר פערפאהרען?

אייננעשלאפענעם שטערטעל און האָט עם אויפגערודערט. ווייבער אין טשעפ־קעם מיט צופאטעלטע האָאר האָבען ארויסגעקוקט פון די פענסטער; מאנס־בילען האָבען אויף זיך ארויפגעווארפען משום דרך־ארץ די כאלאטלאך און האָבען זיך א לאָז געטאָן צום איינפאָהר־הויז. דאָס רעדעל ארום חיים־הערש'ס טאראטאיקע, וועלכע איז שוין געווען געפאקט מיט חדר־אינגלאך, האָט געהאלטען אין וואקסען. חיים־הערש איז נאָר אלץ ניט ארויסגענאנגען פון נערעל און דער עולם האָט נאָר אלץ געהאלטען אין טרעפען, וויפיעל ער האָט געמומען... א דרייערעל צי א פינפערעל... און צוליב וואָס איז דער ענער־ראל בכלל געקומען.

פון דעם אפענעם פענסטער האָט זיך געטראָגען חיים־הערש'ס סאל־דאטסקע שטימע און נאטאשע'ס געלעכטער. המן דער מעקלער האָט זיך געדרעהט ארום דעם פענסטער און האָט גערויכערט א פאפיראסעל נאָר א פאפיראסעל. דער מעקלערישער חוש זיינער האָט שוין דערשמעקט וואָס עס טוט דאָ דער גענעראל, און זיין קאָפ האָט שוין פאנטאסטיש קאמבינירט קניות מיט מכירות. אריינגעהן אבער צו איהם האָט ער ניט געוואָלט כל זמן די „סוואלאטשעס" שטעהען. „סוואלאטשעס" האָבען ביי איהם געהיי־סען דאָס רעדעל אידען און דאָס גאנצע שטעדטעל קבצנים, אויף וועלכע ער אליין, אלס קבצן, האָט געקוקט מיט דער גרעסטער פעראכטונג.

ער האָט געזעהען, אז דאָס רעדעל לאָזט איהם פון די אויגען ניט ארא־פּ, און אזוי ווי ער וועט נאָר אריין צום גענעראל, וועט נאכלויפען משה דער קצב און אלע איבעריגע „יאלדען", וועלכע האלטען זיך פאר מעקלערס, מישטיינס געזאָגט, און וויסען אין דער קונסט אזוי פיעל, ווי א הונד אין „בני־אדם".

* * *

און אזוי ווי דאָס רעדעל איז געשטאנען און האָט זיך געשארפט דעם מוח וועגען דעם גענעראל, איז צום איינפאָהר־הויז צוגעפאָהרען אן אפענע קארעטע מיט א פויליישען שפאן פון 4 יונגע שפאקעס, וואָס זיינען געווען גלייך איינס צום אנדערען ווי 4 טראפענס וואסער, אזוי ווי איין מוטער האָט זיי טאקע געהאָט. און פון דער קארעטע איז ארויסגעשפרונגען דער יונגער גראף סווינטשיצקי, דער בעל־הבית פון שטעדטעל, א יונגער פאליאק, מיט א פאָאר גראָבע, בייז און שטאלץ פערדרעהטע און ווי פייער רויטע וואנצעס.

ער איז ארויסגעשפרונגען עלעגאנט און לוסטיג, לייבט ווי זיינע פיער שקאפעס זיינען געווען.

די אידען האָבען שוין גוט געקענט זייער פריץ און זיינע געפיהלען צו זיי...

דאָס רעדעל האָט דערפאר שנעל אראָפּגעכאפט די היטלען, האָט זיך צו־זאמענגעפרעסט און זיך פארזיכטיג אפגערוקט אין א זייט.

דער פאליאק האָט זיך אבער דערמיט ניט צופרידענגעשטעלט, ער האָט זיך צושריען און צוטופעט:

— וואָס האָט איהר זיך, זשידעס, פסיא־קרעוו. א צוזאמענגעקליבען? יאן! צוטרייב זיי נאָר! — האָט ער זיך געוועגדט צו זיינ קוטשער.

יאן איז אראָפּגעשפרונגען פון דער קעלנע און האָט א שוואונג געטאָן אין דער לופטען מיט דער לאנגער בייטש. די אידען זיינען זיך צולאָפען.

— ווירקליך — האָט געזאָגט נאָטאַשאַ — איז דען ניט אינטערעסאַנט צו טרינקען טהעע איז אזא איינפאַהר, פונקט ווי פאַהרען אויף א טאַראַטאַיקע מיט אזא בעל־עגלה? כא, כא, כא! זעצט אייך, גראַף, אוז טרינקט מיט אונז טהעע.

דער גראַף האָט דער דאָמע שוין ניט געקאָנט אָבזאָגען, ער האָט אַרונטערגענומען די צווייטע האָנדשוה, האָט געכאַפט א קוק אויפ'ן שוועדען אָלטמאָדישען שטוהל אוז האָט זיך מיט א קוים בעוועלטיגטען ווידערווילען צוגעזעצט צום טיש. דער גענעראל האָט זיך גענומען רעדען פון שטעדטעל, פון גוט, וואָס ער איז געקומען קויפען ביי דעם אייגענטימער. מען האָט נאָך גערַפט אויסמעסטען די ערד, דעם וואָלד.

דער יונגער גראַף האָט אָבער ניט אַראָבגעלאָזט די אויגען פון זיין קלייניער אוז שעהנער טאָכטער.

ווי זיי זיינען אזוי געזעסען אוז האָבען גערעדט, האָט די טהיר א שטילען סקריפ געטהאָן, האָט זיך לייכט געעפענט אוז איז דעם חלל האָט זיך בעוויזען צוערשט א ציגען בערדל פון פלאָקס אוז דערנאָך שוין א גאַנצער פנים.

דאָס איז געווען אברהם דער מעקלער.

נאָטאַשאַ איז געווען די ערשטע איהם צו בעמערקען.

די אַרט ווי די טהיר האָט זיך געעפענט, דאָס פאַרזיכטיגע ערשיינען, צוערשט פון א בערדל אוז דערנאָך פון דעם גאַנצען קאָפ, האָט ביי איהר אַרויסגערופען א נייעם אויסברוך פון געלעכטער.

די מענער האָבען זיך אויך אומגעקוקט.

דעם גראַפ'ס פנים איז געוואָרען אזש גרין פון כעס.

נאָטאַשאַ'ס שטורמישער געלעכטער אוז דעם גראַפ'ס פנים מיט די גזלנ'ישע אויגען האָבען דעם אידען איבערגעשראָקען; ער האָט שנעל פערמאַכט די טהיר אוז איז צוריק פערשוואונדען מיט'ן בערדל.

נאָטאַשאַ האָט זיך נאָך העכער צולאָכט אוז געכאַפט פאר די זייטען. אזוי קאָמיש איז איהר פאַרגעקומען דאָס פאַרזיכטיגע ערשיינען, צוערשט פון בערדל אוז דערנאָך פון קאָפ, אוז דאָס שנעל פערשווינדען פון ביידען.

— דאָס הייסט א פאַסקודנע פאלק! — האָט זיך אנגערופען דער פאַליאק אוז איז אויפגעשפרונגען פון אָרט. — מיין לעבען האָבען זיי מיר פערדאָרבען. נאָטאַשאַ האָט מיט אמאל אויפגעהערט צו לאָכען אוז האָט אנגעשטעלט אויפ'ן גראַף א פאַר ערנסטע פרעגענדע אויגען.

- דער גענעראל האָט זיך אויך ביין אויפגעהויבען פון זיין שטוהל אוז האָט זיך גענומען נערווועז שפאַנען הין אוז צוריק איבער'ן גרויסען צימער.

די טאָכטער האָט אנגעהויבען צו ווארפען אויף איהם אונרוהיגע בליקען. זי האָט געזעהן אז איהר פאַטער איז שוין אויפגערעגט, אוז האָט מורא געהאָט פאר זיין שוואַך האַרץ.

דער פאַליאק האָט אָבער נעמיינט, אז דאָס ערשיינען פון דעם אידען האָט אויך דעם גענעראל אויפגערעגט אוז ער האָט זיך גענומען שפריצען מיט דער קאָבענדיגער אנטיסעמיטישער גאל זיינער, ווי א שלאַנג מיט גיפט.

אין אזא שמוציגער זשידאוואסקער קרעטשמע? פוי, ווי איז דאס מעגליך? — האט ער געזאגט מיט אן עקעל אויף זיין אונבעוועגליכען פנים.

דא אבער האט ער בעמערקט די קליינע דאמע מיט די צוויי לאכענדיגע שוואַרצע אויגען און זיין בייזער, בעליידיגטער פנים האט זיך באלד בעלויכטען מיט א צוקער־זיסען שמייכעל פון א גאלאנטען פאליאק.

— „מאיא שאנאוואניע"! — האט ער זיך פערבויגען פאר נאטאשא'ן, אראבציהענדיג שנעל זיין האנדשוה.

דער געזעראל האט איהם פארגעשטעלט זיין טאכטער, אבער אהן חשק און צושטרייעט. ער האט שוין דעם פראנטעוואטען פאליאק געקענט און ניט ליעב געהאט. סווינטשיצקי האט איהר א קוש געטהאן אין האנט

— איהר בלייבט דא קיין מינוט ניט מעהר — האט כמעט בעפויעלען דער יונגער גראף, וועלכער האט אפילו מורא געהאט זיך צו זעצען אין דער זשי־דאוואסקער קרעטשמע.

— וואַרום? — האט איהם געפרעגט נאטאשא און האט אנגעשטעלט אויף איהם א פאר נאיוועע פרעגענדע אויגען.

— פאמיליאיטע... ווי קאנט איהר דא שטעהן, אין אזא שמוץ? איהר פאהרט באלד איבער צו מיר אין פאלאץ אריין. מיין קארעטע שטעהט דא אין דרויסען.

נאטאשא איז צוגעגאנגען צום פענסטער, האט געבאפט א קוק אויף זיינע עלענאנטע שפאקעס, האט זיך דערמאנט אן בעל־עגלה'ס שפרינגענדע נבלות און האט זיך ווידער הויך צוגאבט.

— וועז איהר, גראף, זאלט געווען זעהן וואס פאר א שפאן עס האט אונז געבראכט פון דער באהן, כא, כא, כא!

— איך האב איהם שוין געזעהן... איך וואלט בעסער צופום געגאנגען און וואלט ניט געפאהרען אין אזא זשידאוואסקע טאראטאיקע. וואַרום האט איהר מיר ניט טעלעגראפירט? איך וואלט אייך ארויסגעשיקט מיינע פערד.

— וואס פאר אן אינטערעס איז דאס צו פאהרען מיט אזוינע עלענאנטע שפאקעס? זעהט איהר... אין א טאראטאיקע, אז זי זאל טריסלען און וואַרפען ביז אין הימעל, מיט אזא פאטעשנע בעל־עגלה, כא, כא, כא, דאס איז א שפאס!

סווינטשיצקי האט זי פערוואונדערט אנגעקוקט.

אזא יונגע מוטיגע שוואלב האט ער אין זיין לעבען נאך ניט געזעהן.

— זעצט אייך, גראף! — האט איהם איינגעלאדען דער געזעראל.

— ניין, איהר בלייבט דא קיין מינוט ניט מעהר! איהר פאהרט צו מיר — האט פראטעסטירט דער פאליאק.

— טשעפוכא! — האט א בורטשע געטהאן דער געזעראל. — איז דען ניט אלץ איינס? שטעלט אייך פאר, איהר זייט אין א מלחמה און איהר וואוינט אמאל חדשים לאנג אין א זעמליאנקע. מיר, וואיינע (סאלדאטען), זיינען צו אלעמען געווהנט. איבעריגענס, אט איז דער סאמאוואר און מיר וועלען טרינקען טהעע.

חיים־יאשע דער משרת האט אריינגעטראגען א קאבענדיגען סאמאוואר און האט איהם אוועקגעשטעלט אויפ'ן טיש.

איהם גאנץ גרינגשעציג — האָט איהר אמאל געלעזען תהלים? דעם אידישען תהלים?

— וואָס איז דען? האָט איהם נייגעריג געפרעגט דער גראף.

— האָט איהר אין אן אנדער וועלט־ליטעראטור אזוינע פערל? האָט נאך א פאלק אין דער וועלט אזוי שהנע זאכען געשאפען, הא? ענטפערט מיר, וועז איך רעד צו אייך, יונגערמאן! — האָט שוין אויף איהם געשריען, ווי אויף א פראסטען סאלדאט, דער אלטער, אויפגערעגטער געגנראל.

דער פאליאק איז געווארען צוערשט רויט, דערנאך בלייך פון בעלעידיגונג. ער האָט זיך אבער באלד ווידער גיפטיג צולאכט

— ווי איך זעה, געגנראל, זייט איהר מיר א צו גרויסער אידענפרייגד. ווי עם ווייזט אויס, פערעהרט איהר אייגפאך די זשידעס. כא, כא, כא.

— אידענפרייגד! אידענפרייגד! — האָט איהם איבערגעקרימט דער אלטער מאן — א מענש דארף זיין גערעכט צו אלעמען, צו אידען ווי צו קריסטען — און ער האָט זיך ווייטער געלאזט שפאנען איבער'ן צימער.

דער פאליאק איז געשטאנען ווי אן אבגעשמיסענער און האָט ניט געוואוסט וואס פאר א טאן ער זאל שוין נעהמען. בעליידיגען זיך האָט ער מורא געהאט: זיין גוט האָט די באנק שוין געשטעלט אויף אוקציאן. און ער האָט עס געמוזט בערקויפען וואס פריהער. און די גאנצע וועגדונג איז פאר איהם געווען אזוי אונערוואַרטעט, כמעט אן איבערראשונג. ער האָט נאך אין לעבען ניט בענגענט קיין איין קריסט, ובפרט א רוסישען גענגגראל, וועלכער זאל אזוי פערמיידיגען אידען און נעהמען צום הארצען אזוי שטארק זייער עהרע. און וועגען בלוי פון אויפרעגונג.

ער האָט צוגעווארפען א פראגענדען בליק צו נאטאשא'ן, און אויך זי איז צו זיין בעוואונדערונג געוועסען אנגעכמורעט און האָט געשוויגען. און דאס האָט איהר אזוי ניט געפאסט. דער פערכמורעטער פנים האָט מיט אמאל פערלאזען דעם גאנצען פריהערדיגען מונטערען רייז אין זיינע אויגען און דעם גאנצען חן. און דאס האָט איהם פערדראסען מעהר ווי די גאנצע געשיכטע.

— די ווייסט אין וועמען דער יונגער מאן דערמאנט מיך? — האָט זיך געוונדעט דער פאטער צו דער טאכטער — אין דיין בראטאק.

— שמייכעלט מיך זעהר, גענגגראל — האָט זיך גאלאנט און אירגניש פערבויגען דער גראף.

— ס'דארף אייך וועניג וואס שמייכלען, גראף!... איך האב א זוהנדעל. א יונגגרמאנטשיק ווי איהר... אפילו זעהר געבילדעט, און שוין א פראקוראר צו 35 יאהר, נאר איז אויך אזוי ווי איהר, א פערפלוכטער קאריערסט — האָט געזאגט דער גענגגראל מיט א שוידער איבער'ן קערפער, פון וועלכען מען האָט געקאנט לערנען, אז די בעציהונגען צווישען פאטער און זוהן זיינען געווען ווייט פון פריינדליכע.

נאטאשא איז בלייך געוואָרען און האָט צוגעווארפען אז איבערגעשראקענעם בליק צום גראף.

— אזוי? — האָט זיך דער גראף אנגערופען אירגניש — איך בין דאך אבער ניט קיין טשינאווניק, און האב קיינמאל ניט געשטרעבט צו זיין א רוסי־

— גלויבט מיר, אז אויב איך פערקויף מיין מאיאנטעק איז דאס נאר צוליעב די פּאַרכאַטע זשידעס... איך זאָל זיי מעהר ניט אנקוקען!

דעם געגנערס האלז איז געווארען צוערשט רויט און דערנאך בלוי, פון כעס און אויפרעגונג. ער האט געוואלט אויסרייסן: „לייגסט, פּאַליאטשאק! דעם מיאנטעק מוזטו פערקויפען, ווייל אויב ניט וועט איהם די באנק פערקויפען אהן דיר, פּאר דיינע חובות, וועלכע דו האסט אנגעמאכט מיט דיין שפּיעל איז מיאנטע קארלא" — ער האט זיך אבער בעוועלטיגט און האט זיך געגומען ווייטער שפּאנען.

— וואס טהוען זיי אייך? זיי זיינען דאך פריעדליכע מענשען! — האט איהם געפרעגט נאטאשא. די גאנצע פרעהליכע שטימונג איז אויסגעלאשען געווארען און זי האט זיך צוזאמענגעדרעהט ווי א פויגעלע פאר א שטורם.

— וואס זיי טהוען מיר? איהר וועט לעבען צווישען זיי, וועט איהר ווייסען וואס פאר אן אומה דאס איז.

דער געגנערס האט אבגעשטעלט זיין בייזען, נערעזען לויפען איבער'ן צימער, האט אנגעשטעלט אויפ'ן פּאליאק א פּאר פלאמענדע אויגען איבער די גאלדענע ברילען זיינע, האט איהם אבער צוגעווארפען נאר א בייזען פערעכטליכען „טשעפּוכא" און האט זיך ווייטער געגומען לויפען.

— טשעפּוכא, זאגט איהר? אט ליגט פּאר אייערע אויגען א שטעדטעל —

דער פּאליאק איז צוגעגאנגען צום אפּענעם פענסטער און האט אויפגעהויבען מיט עקעל דעם פערשטויבטען פּארהענגעל און האט זיי געווייזען מיט'ן האנט אויפ'ן שטעדטעל. — א טיפּיש אידישע שטעדטעל. גיט א קוק! קיין איין בויטעל פּאר א הויז, קיין איין גרעזעל ארום א שטוב... קיין שטיקעל גארטען! קיין איין פּאליק אין דער וועלט וועט זיך אזוי ניט בעזעצען אויף א פּליאץ. נעהמט אפילו אייער'ס א רוסיש שטעדטעל... עס איז דאך איינגעטונקט אין גרינס און אין בויטמער. גלויבט מיר, אז איך דארף דורכפּאהרען דורך דער נאקעטער וועלט שמוציגער שטעדטעל מיט די אונצהליגע קלייטלעך, פיהל איך אן עקעל, א שווידער — האט געענדיגט דער פּאליאק, ציטערענדיג מיט'ן גאנצען קערפּער פון עקעל און שווידער.

דער געגנערס האט זיך אבגעשטעלט נאהענט נעבען איהם, האט איהם אריינגעקוקט אין פּנים און האט געזאגט, אויך א ציטערענדיגער פון א שווער בעוועלטיגטער אויפרעגונג:

— ווייסט איהר וואר עס איז אלעמען שולדיג? איהר קריסטען!

דער פּאליאק האט געכאפּט א שנעלען קוק, צוערשט אויף איהם און דערנאך אויף דער טאכטער, און האט זיך בייז פונאנדערגעלאכט:

— מיט וואס? דערמיט וואס דאס פּאראזיטען־פּאלק, דאס פּאלק פון פרצענטניקעס און שאכערמאכערניקעס האט ניט קיין חוש פּאר נאטור, פּאר שהנקייט, ווי מיר קריסטען? א איד האט ארענדירט ביי מיר ערד, זאלט איהר זהן וואס ער האט פון דעם געמאכט: ער האט זי אויסגעוויגען ווי א ציטראן. דעם גארטען פערנאכלעסיגט, צובראכען.

דער געגנערס האלז איז ווידער גענואכען בלוי פון כעס. ווי א מילץ

— מאלאדאי טשעלאוויעק (יונגער מאן)! — האט ער זיך געוועגדעט צו

דער קאצאפ פלעגט צופאהרען נאנץ פריה, מיט זון־אויפנאנג, אויף א ליניקע, נעשפאנט מיט איין פערד. דער גענעראל פלעגט זיך ארויפזעצען ריי־טענדיג אויף איהר, מיטנעהמען מיט זיך המן דעם מעקלער. וועלכער האט זיך דעמזעלבען טאג פון זיין אנקומען צו איהם ארייננעדרעהט. און אזוי פלעגן זיי אלע דריי ארומפאהרען דעם גאנצען טאג צווישען די פולווארקעם און פעלדער.

שבת פלעגען אלע רוהען, צוליעב דעם עקאנאם דעם סובאטניק און צוליעב דעם אידישען מעקלער.

דאס שטעדטעל האט שוין נאטירליך געוואוסט, אז דער גראף האט פער־קויפט זיין מאיאנטעק, און פארוואס ער האט איהם פארקויפט: אז ער איז פערפלאנטערט און וועט ארויס נקי מיט'ן בייטשעל, און עס האט דערלעבט א גרויסע נקמה.

פאר דעם אויפגערודערטען שטעדטעל האט זיך איבערהויפט אנגעהויבען א נייע עפאָכע מיט נייע האפנונגען.

זינט דער יונגער גראף האט איבערגענומען פון זיין מוטער די פערשוועג־דערין דעם מאיאנטעק, האט ער צוגענומען ביי די אידען די פאסעסיעס, די מיל, די גראלנע, ארויסגעטריבען אלע אידישע קרעטשמארעס, אבגעזאגט אלע אידישע אנגעשטעלטע, קורץ, געמאגט אזוי, אז א איד זאל ניט פערדינען קיין קאפיקע אין דער עקאנאמיע. פאר דער פרנסה פון ארימען שטעדטעל איז דאס געווען א טויט־קלאפ.

דערמיט אבער האט זיך דער צורר היהודים ניט צופריעדענגעשטעלט ער האט פערבאטען צו נעהמען אידישע בהמות אויף זיין פאשע, וועו א איד זאל אפילו געבען א פינף־און־צוואנציגער. דאס איז געווען פאר'ן שטעדטעל אן אמת'ע גזרה.

דערנאך האט ער אויסגעבויט אין שטעדטעל א קאאפעראטיווע קראם, וועלכע דאט אנגעהויבען קאנקורירען מיט די אידישע קרעמלעך און צונעהמען דעם לעצטען ביסען ברויט. פטור וווערען פון אזא המן הט געהייסען פאר'ן שטעדטעל אן אמת'ע ישועה.

און אז דער נייער בעל־הבית וועט זיין א בעסערער — זיינען זיי אלע שוין געווען מועהר ווי זיכער: די געשיכטע מיטן שמש, וועלכען א אפיציר האט צובלוטיגט צו שלש־עשרה מדות פארראהרען בעת די מאנעווערס, און דאס אנגעהמען זיך פון גענעראל, וועלכער האט איהם דערנאך געשאנקען א רויט ציהנערעל אויף יום־טוב, איז זיי געלעגען גוט אין זכרון און מען האט גערעדט פון איהם לאנג. איצט האט דאס שטעדטעל די מעשה ערשט אויפ'ס נץ אויפ־גענומען און האט ניט אופפיהעערט צו רעדען פון איהר.

וויטער האט בעריל דער בעל־אבסניה ניט אויפגעהערט דאס נאנצע יאהר סתם צו דערצעהלען אין בית־המדרש גאנצע נסים פון דעם „מערקווירדיגען גלאוונא קאמאנדאיושטשי", וועלכער האט זיך דאן געהייסען קאכען פיש, האט געגעסען קוגעל אום שבת, האט אויסגעפרעגט אלע איינצעלהייטען אין שטעד־טעל'ס לעבען, און האט אזוי גוט בעצאהלט, אז בעריל האט געקאנט ארויפציהען א האלבען דאך פון דראניצעס אויפ'ן אבגעריסענעם איינפאהר. דער אלטער

שער טשינאוניק. איך האָב זיי ליעב ניט מעהר ווי די זשידעס — האָט זיך שוין געביסען דער בעליידיגטער גראף.

— דער פאפּא מיינט ניט אייך, גראף — האָט נאטאשא געפרובט ענטשולדיגען דעם פאָטער'ס בייזען און ניט־העפליכען טאָן. — ער מיינט איבערהויפּט מיין ברודער. זיי האָבען שטענדיג צווישען זיך קאָנטראָווערסען.

— קאָנטראָווערסען! קאָנטראָווערסען! — האָט אויפגעציטערט דער פאָטער, ווי פון שלעכטע און אונערטרעגליכע עראינערונגען. — פאָר קיין זאָך אין דער וועלט וועלען זיי זיך ניט אבשטעלען. גאָרנישט הייליגעס איז דאָ ביי זיי. פון וואנען, פרעג איך אייך, האָט זיך געמומען אזא יונגער דור? — האָט אָר געפרעגט דעם גראף.

דער גראף האָט פערוואונדערט געקוקט אויף איהם און אויף זיין קליינער טאָכטער, און האָט געקנייטשט מיט די פליישעס.

— נעהמט עס ניט פאָר איבעל, גראף — האָט איהם שטיל צוגעוואָרפען נאטאשא מיט א בעטענדען שמייכעל פון פערלעגענהייט. — עָר איז קראנק און שטענדיג אזוי אויפגערעגט.

איצט האָט סווינטשיצקי אלעס פערשטאנען.

— איך זעה... איך זעה! — האָט עָר איהר צוגעוואָרפען מיט א שמייכעל, וועלכער בעדויערט און ענטשולדיגט און האָט זיך געמומען געזעגענען.

פונדעסטוועגען האָט עָר אינמיטען געפרעגט:

— פאָהרט איהר ניט אריבער צו מיר?

— איך דאנק! מיר שטעהען דא, גראף — האָט איהם דער געוועהנטער ענטשלאָסען, צווישען די צייהן. — איהר שיקט בעסער נאָך א נאָטאריוס און מיר וועלען שרייבען א קופּטשע.

— ווי איהר ווילט! — האָט זיך בעליידיגט אָנגערופען דער גראף, האָט זיך קאָלט פערנייגט און האָט מיט עקעל און בייזען שטאָלץ אויפ'ן פּנים פערלאָזען די אידישע אכסניא.

די נייע האָפנונג

עס זיינען אוועקגעגאנגען א פאָר טעג.

דער געוועהנלעכע האָט אוים העפליכקייט אבגעגעבען דעם גראף א וויזיט, האָט געגעסען ביי איהם א וואריעמס, האָט זיך אבער איינגע'עקשנ'ט און האָט בשום אופן ניט געוואָלט זיך אריבערקלייבען צו איהם אין פאָלאָץ אריין, און איז געבליבען ביי בערלי דעם בעל־אכסניא.

נאָר נאטאשא האָט זיך באלד בעפריינדעט מיט דעם אייגענטיימער פון שטעדטעל און מיט דער גרעפין, און זי פלעגט פערברענגען גאנצע שטונדען אין שלאָפ.

דער געוועהנלעכע איז געוואָרען גאנצע טעג בעשעפטיגט; מען האָט געראָרפט מאכען אן אינווענטאר פון א גאנצען שלאָס, פון פינף גרויסע דערפער, איבערצוהלען און אויפנעהמען דעם לעבעדיגען און טויטען רעמאנענט.

צו דעם צוועק האָט עָר אהויסגערופען אן עקאנאָם זיינעם, א קאצאפ פון די סובאטניקעס, וועלכער האָט געדיינט אויף זיין גוט אין סאָמאָרער גובערניע.

לעך. האבען די אידען שוין אינגאנצען פערגעסען, אז זיי האבען צו טהאן מיט א גענעראל און א שר־הצבא. מען האט זיך א לאז געטהאן צו איהם ווי צו א גוטען אידען: וועך עם האט כלומרשט געוואלט דינגען א מיהל, וועך א שטיקעל וואלך קויפען. געמיינט האבען אבער אלע — כאפען א דרייערעל אדער א פינפערעל אויף שבת.

וואהרים וועך האט שוין אין דעם ארימען שטעדטעל געהאט געלד אויף א מיהל אדער אויף א שטיקעל וואלך?

אז שרה די לאנגע, אברהם דעם מעקלער'ס ווייב, האט זיך אבער אויסגערעדט אין באד פאר גנענדעל די טוקערקע, אז ס'שטעהט איהר אי"ה בלי נדר, מיט גאט זיינער הילף, צו פערדיענען א חשבון פון גאנצע פופצעהן אלפים. איז אין שטעדטעל געוואהרען א גאנצע מהומה, פונקט ווי אן אוראגאן וואלט זיך איבער'ן שטעדטעל אריבערגעטראגען.

ס'טייטש? הנשמע כזאת? פארוואס קומט דער גאנצער קעז אין איין קרעפעל? עפעס פופצעהן אלפים איין אידען? וואו האט מען אזויגס געהערט?

און זיך געקאכט און געוואלדעוועט מעהר פון אלעמען האט בריינדעלע קאזאק — א לאנגע, דארע אידענע מיט צוויי גרויסע פערדישע צייהן, וועלבע האבען ביי איהר ארויסגעשטעקט פון דער אויבערשטער ליפ.

אייגענטליך האט זי ניט געהייסען ניט בריינדעלע, און איז נאטירליך ניט געווען קיין קאזאק. איהר נאמען איז געווען מלכה, געווען איז זי אן אלמנה, פלעגט תמיד, אפילו ביים מאנ'ס לעבען, איינקויפען קארע פאר די נארבארנעס פון שטעדטעל און שלאגען דעם מאן, א אידעל א קארליק, מיט א צונאמען „פאלמעשאק" (האלב־זעקעל) מכות רצח, — און דערפאר האט זי דאס שטעדטעל גערופען בריינדעלע קאזאק.

אט די אלמנה מיט צוועלף יתומים, איינס קלענער פון צווייטען, האט אויסגעגראבען אין איהר אלטען קאסטען אן אלט פערשימעלט שליש־צעטעל, אין וועלכען עם איז געשטאנען שווארץ אויף ווייס, אז איהר משה עליו השלום מאכט, אין א גוטער מזל'דיגער שעה, א שותפות מיט אברהם דעם מעקלער אויף אלע מעקלעריי־ען.

— אי מיין משה עליו השלום איז געשטארבען? — טא ווי וואלט געווען דער דין וועג המן שטארבט און משה, מיין מאן עליו השלום. לעבט?... נו, וואלט איך ביי איהם צוגענומען? עפעס א הפקר־וועלט, וואס? נו, אז משה עליו השלום האט אליין פערקויפט דעם דארף רעבניצע די גוים. און המן איז געלעגען אויף טיפוס, ניט פאר מיר געדאכט, האט דען מיין משה עליו השלום איהם, דעם המן ממזר, ניט אריינגעטראגען קיין גאנצע 300 רובעל, גאנצע דריי קנאקענדיגע הונדערטערס אין שטוב אריין?" — האט ג'טענה'ט בריינדעלע מיט די פערדישע צייהן און האט זיך טאקע אויפ'ן ארט הויך צוואוויינט.

— וואס איז דא צו ווייגען? — האט בעמערקט א אידענע פון רעדעל.

— וואהרום זאל איך ניט ווייגען? — האט זי געענטפערט. — עפעס א שלעכטער מאן געווען מיין משה? זאל ער דארט האבען א ליכטיגען גן־ערן, איך האב דען פון איהם אמאל א קרום וואהרט געהערט?"

בעריכ האָט איהם ערקלעהרט פאר אייגעם פון די חסידי אומות־העולם און האָט אויפגעוויזען מיט גמרות, אז אזעלכע קאָנען אויך האָבען א חלק לעולם הבא.

עס איז דערפאר קיין וואונדער ניט, וואָס דער נייער בעל־הבית האָט ארויסגערופען האָפנונגען אין שטעדטעל, אז די פרנסות, וואָס דער גראָף האָט צוגעזאגט ביי די אידען, וועלען זיך צוריק צו זיי אומקעהרען.

ווייטער האָט זיך אָנגעהויבען א סדרה מיט מעקלעריי. דער גענעראל האָט אפילו אליין, דורך ברייף, אָנגעהויבען די אונטערהאנדלונגען וועגען קויפען דעם מאיאנטעק און קיין מעקלערם האָבען ביי דעם שוין ניט געהאָט וואָס צו טהאָן, קיין שייכות אָבער צו מעקלעריי האָט דאָס ניט געהאָט.

ראשית קומט מעקלעריי יעדען, וועלכער טשעפעט זיך צו, אז מען זאָל איהם געבען. די פראָגע איז נאָר געווען, ווי אזוי מען זאָל זיך צוטשעפענען. שנית האָט זיך שוין המן דער מעקלער צוגעטשעפעט, און דאָס שטעדטעל האָט געוואוסט, אז המנ'שע, שרה די לאָנגע, האָט שוין אָנגעהויבען צו קויפען די פיינסטע פיש אויף שבת, און האָט שוין אריינגעוואָהנען דעם קצב און דעם מעטשאר צו פינפערלעך אויף חוב.

חייסט עס, אז המן זאָל די כפרה ווערען, וועלכער האָט שוין א יאָהר קיין קערבעל ניט פערדיענט און איז בלוי ווי א מילץ, ווי דאָס גאָנצע שטעדטעל האָט געיואוסט אויסוועניג, האָט געמוזט באָפען ביים גענעראל עטליכע קערבלעך.

און פאָרוואָס קומט עס איהם?

ווער קאָן עס ניט זיין קיין מעקלער גלייך מיט איהם?

און אזוי האָבען די אידען אָנגעהויבען זיך דרעהען ארום איינפאָהר, נאָכשפירען דעם גענעראל'ס שריט און טריט.

אין דער פריה, איידער ער פלעגט ארויספאָהרען אויף די פעלדער, פלעגען זיי זיך צוזאמענקלייבען אין א רעדעל ארום דעם איינפאָהר, אונטער זיינע פענסטער און איהם וועקען פון שלאָף מיט זייער גערגלען.

המן דער מעקלער פלעגט ווערען בלוי פון כעס און ער פלעגט זיי שרעקען, אז דער גענעראל וועט ברענגען א סאטניע קאָזאקען און מען וועט זיי טרייבען מיט נאָגאיקעס. ניט איין מאָל פלעגט דער אלטער בעריכ מפסיק זיין דעם חוק, אָדער דעם תהלים, ארויסגעהן צום רעדעל, און קלאָפענדיג מיט דער האַנד איבער'ן מויל שרייען אין לשון קודש:

„גו, אָ... חלול השם! פריץ גדול ישן... מי גדול בשר הצבא? חיים־יוסי! מדוע אתה עומד?" — פלעגט ער שרייען אויפ'ן משרת, און דער משרת פלעגט זיך שוין צושרייען אויפ'ן בעל־הבית און אויפ'ן רעדעל:

—כ'בעט אייך, וואָס זאָל איך טהאָן? איהר גענהט אוועק פון דאנעט? אט קאָך איך אייך אָב מיט א חייסן סאמאָוואר...

די אידען פלעגען זיך אביסעל אברוקען, גאנץ אונגערן, און זיך באלד צוריק פערזאמלען.

אז מען האָט אָבער אין א פאָר טעג ארום דערזעהן, ווי דער גענעראל גענהט מיט זיין טאכטער פון גראָף איבער'ן מארקפלאץ און ווארפט צוקערקעס צו א כאלאסטרע באָרוועסע אינגלעך, מיט ארויסגעשטעקטע שמוציגע העמד־

אָנגעכמורעט און אונטער די פֿאָלענדע דריבנע רעגענטראָפענס האָט עס אויס־געזען ווי אייגנעוויקעלט אין א גרויען נעץ פון אָרימקייט און עלענד.

דער ענעראל האָט דעם טאָג געליטען פון רומאָטיזם און איז ניט ארויס־געפאָהרעי פון איינפאָהר.

צוליעב איהם איז נאָטאָשא אויך געבליבען דעם נאָנצען טאָג אין שטוב און האָט באָפוילען דעם משרת, אז מען זאָל פאר זיי קאָכען ווארעמעס.

חיים־יוסי איז אריין מיט דער גדולה אין קיך אריין. די אלטע שרה אָבער מבולבל געוואָרען.

— וואָס קאָכט מען? לייכט צו זאָגען — קאָכען! ווי אזוי פאָטרא־פעט מען זיי? א קלייניגקייט אזא ענעראל מיט אזא פאָניענטקעלע!

זי האָט א פאָר מאָל שוין געקאָכט פאר זיי, און דער משרת האָט כמעט דאָס נאָנצע עסען געבראכט צוריק. זי האָט איפלו געהאָט פרישע פיש אין שטוב... ווי אזוי אָבער קאָכט מען זיי?

און מיט א געקוילעטען העכט אין דער האַנט איז זי ארויסגענאָנגען פון קיך, זי אן עצה האָלטען מיט איהר בערל'ען.

— ווי זאָגסטו, בערל. זאָל איך די העכטלער אָפפילען, אָדער זיי קאָכען אזוי, ניט געפילט?

— וואָס הייסט ניט פילען? נא דיר גאָר ניט פילען! וואָס פאר א טעם דאָבען עס ניט קיין געפילטע פיש? אודאי פילען, און קאָר זיי אינאיינעם מיט די קאָרפען, מיט פעפער און מיט א ציבעלקעלע, אזוי ווי די אידען קאָכען פיש. וואָס־זשע, דו האָסט שוין פערגעסען פיש צו קאָכען?

— איך וויים... אפשר וועט דער ענעראל ניט עסען מיט קיין פעפער?— האָט געצווייפעלט שרה.

— נא דיר גאָר ניט עסען! נאָר א מין עסען! — האָט געזאָגט בערל מיט א זיכערען טאָן און צוריק ארָאבגעלאָזט די אויגען אין ספר אריין.

— איהר געדענקט ניט, ווי אזוי ער האָט פאראיאָהרען געקוואָלעט פון אייערע פיש? — האָט זיך אָנגערופען דער משרת, וועלכער האָט זיך אויס־געצויגען צוריק אויפ'ן באנקבעטל. — פון אייערע פיש און פון ר' בערילס תהלים... איהר געדענקט, ר' בערל?

— אָט געדענקסטו וואָס פאראיאָהרען איז געווען! איך זאָל עס אָנהויבען צו געדענקען, וואָס נעכטען האָט זיך געטאָן... עפעס א קעצישער זכרון ביי מיר... זאָגסטו, איך זאָל אָנפילען? — האָט זי איבערגעפרעגט איהר מאָן.

בערל איז געווען פערטיפט אין א גוט־אידישען ספר און איז שוין געוואָרען אונגעדולדיג.

— אודאי אָנפילען! וואָס פאר א פראָגע איז דאָס?

— א שעהנע מעשה... א ענעראל זאָל ליעב האָבען תהלים און געפילטע פיש?... איך זעה עס צום ערשטען מאָל אין מיין לעבען. מילא געפילטע פיש, פערשטעה איך נאָך; אָבער תהלים? — האָט געגאָפט שרה.

דער אלטער בערל האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ פון ספר און האָט אויף איהר אָנגעשטעלט א פאָר לאָבענדיגע, געהויימניספולע בליקען איבער די בריל'ען.

המן אבער איז ניט נתפּעל געוואָרען, ניט פון שליש־צעטל און ניט פון דער אידינע׳ס טרערען. האָט איהר אויסגעשטעלט א לאַנגען צונג און האָט איהר מיט המנ׳ס בייזער פרייד געהייסען קומען פּורים, און דאָס „ס׳מעשקאָם", ס׳הייסט מיט א זאָק.

דאָן האָט די אלמנה דעם נעקסטען שבת צונויפגענומען איהרע צוועלף יתומים, איז אַריין מיט זיי פּאַר קריאת התורה אין מאקאַרעווער קלויז, וואו המן האָט געדאַוונט, איז צו מיט א גוואַלד צום ארון־קודש און האָט ניט געלאָזט אויסנעהמען.

עס איז געוואָרען א רעש, א מהומה.

די וויבער האָבען פון דער וויבערשער שוהל נעגערגעלט, ווי אויפגערוי־דערטע גענט.

געווהנליך האָבען זיי זיך געשטעלט אויף דער אלמנה׳ס צד:

— ראַבעווען? ווי אזוי בעראַבעווט מען עס אַן אלמנה מיט צוועלף יתומים? עפּעס א הפקר־וועלט?

המן אָבער האָט זיך איינגעוויקעלט אין טלית מיט דער פערזשאַווערטער עטרה איבער׳ן קאָפּ, און איז ווי פערגליווערט געוואָרען מיט׳ן פּנים צו דער מזרח וואַנט אין זיין שמונה־עשרה, פונקט ווי ניט איהם מיינט מען עס.

ווער וווייסט ווי לאַנג דער עיכוב פון קריאת התורה וואָלט געווען געדויערט, ווען דער רב זאָל ניט געווען צוזאָגען דער אלמנה, אז ער וועט דעם מעקלער מזמין זיין לדין.

בריינדעלע קאָזאָק איז אָבער ניט געווען קיין נאַרישע אידענע, האָט זיך דערמיט אליין ניט צופרידענגעשטעלט און האָט אויסגעדריקט איהר צווייפעל, צי המן וועט וועלען נעהן צו א דין־תורה.

— אט פאַלנט ער אייך! וואָס וועט איהר איהם טהאָן, אז ער וועט ניט מקיים זיין דעם פסק־דין?

דאָן האָט זיך ר׳ בעריל דער בעל־אכסניא, אן אלטער מאקערעווער חסיד און א איש נכבד אין שטעדטעל, אומגעקעהרט פון דער וואַנט צום עולם, האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ פון חומש, און קוקענדיג איבער זיינע בריללען אויסגע־שריען מיט כעס:

— „יש דין בישראל"! און אז ער וועט ניט וועלען נעהן צו א דין־תורה, וועל איך שוין זעהן פּועל׳ן, אז דער נענעראל זאל איהם שיקען צום רב.

דער רושם איז געווען אן אויסערגעווהנליכער, אפילו אויף דער אלמנה. אז בעריל זאָגט, איז געזאָגט און געטהאָן.

זי האָט דאָן געהייסען אויסנעהמען, האָט פערנומען איהר בינטעל יתומים און האָט פערלאָזען די קלויז.

תשעה באָב

עס איז געווען ערב תשעה־באָב...

ביינאַכט איז געגאַנגען א שלאַכטערגען... דער גרויסער מארקפּלאַץ פּאַר דער אכסניא הָא זיך בערעקט מיט קאַלוזשעס און בליאַסקענדיגער בלאַטע... דער טאָג איז געווען א קאַלטער און א רעגענדיגער... דאָס שטעדטעל האָט זיך

קינות איז געוואקסען ווי א געדיכטע שוואַרצע כמארע, און איז געוואַרען איינפאַך אונערטרעגליך. ניט לעבעדיגע מענשען, נאָר עפעס פערמוטשעטע טויזענד־יאָהריגע גייסטער האָבען געווויינט און זיך געקלאָגט פאַר איהם. געריסען זיין הארץ אין איהם, דעם טאָפּפערען געגנראַל, וועלכער האָט געפיהרט שלאַכטען אונדערשראָקען געקוקט דעם מלאך־המות אין פּנים אריין. — איהם האָבען זיי איצט אריינגעוואַרפען אין אַבערגלויבישען שוידערענדען פּחד. ער האָט לענגער ניט געקאָנט פערבלייבען אין צימער, ער האָט אַרויפגעוואַרפען אויף זיך דעם שינעל און איז אַרוים פון איינפאָהר.

זיין ערשטער געדאַנק איז געווען, נאָכלויפען נאָטאַשא'ן, זי איבערבעטען, זי דריקען צו זיין קראַנקען, צושראָקענעם האַרצען און פערבלייבען די נאָכט אין שלאָס.

אין דעם מאָמענט איז ביי איהם געבליבען, זיך אינגאַנצען שוין איבערצוקלייבען אהין, ניט קיין ענדיג דערוויף וואָס די אלטע בעזיצער האָבען זיך נאָר ניט אַרויסגעקליבען און ער האָט זיי פיינד געהאָט.

און ער האָט זיך געלאָזט גהען גלייך, ניט קלייבענדיג קיין וועג, איבער די בלאָטעס און קאָליזשעס. מיט שנעלע שפרינגענדע טריט, אזוי ווי אימיצער וואָלט איהם פערפאָלגט. די קאָליזשעס האָבען געקוויטשעט אונטער זיינע פיס און פערדריסליך געשפּריצט אויף איהם מיט וואַסער און בלאָטע.

אז ער איז אַרוים אין פריען פעלד אריין און דער זיסער פרישער דופט פון די צייטיגע און שווערע ואַנגען האָט מיט אמאל איהם א בלאָ געטהאָן איז פּנים אריין, געגומען עס גלעטען, טוליען זיך און לאָשטשען צו זיין קראַנקער ברוסט, איז איהם מיט אמאל געוואַרען גרינגער.

ער האָט פערקלענערט זיינע טריט און האָט זיך געגומען טרינקען די שמעקענדיגע און ווי האָניג זיסע לופט מיט א פולער ברוסט, ווי א הייליגענדען און קיהלענדען געטראַנק.

דער הימעל האָט זיך צוריק אויסגעלייטערט און אויסגעשטערענט. די נאָך ערטערווייז געבליבענע קליינע צוריסענע וואלקענס זיינען ווי צוטומלטע ארומגעלאָפען איבער'ן הימעל, אזוי ווי זיי וואָלטען געזוכט אן ארט וואוהין זיך צו בעהאלטען און פערשטעקען.

צייטענווייז זיינען זיי אַרויפגעלאָפען אויף דער האַלבער בלייבער לבנה, און אזוי ווי געטריבען אויף פון איהר פלעגען זיי ווערען נאָך אונרוהיגער, און בהלה'דיג לויפען ווייטער.

עס איז מיט אמאל געוואַרען וואַרימער. די זשאָבעס האָבען הויך געקוואַקעט און דער נעכסטער טאָג האָט פערשפּראָכען צו זיין א הייסער און א זוניגער.

דער געדאַנק אָבער, אז ער וועט זיך בעגעגענען מיט'ן גראַף, וועלכען ער האָט געהאסט און מיט דער גראפינע, וועלכע האָט האַרטנעקיג גערעדט נאָר פוילייש, א שפּראַך וואָס ער האָט פערהאסט פאר דעם פאלשען, פערפיהרערישען קלאַנג און גיפטיגער זיסליכקייט, — דער געדאַנק האָט באלד ביי איהם אָבגעשלאָגען דעם חשק צו גהען נעכטיגען אין שלאָס.

פונדעסטוועגען האָט ער זיך ניט פערקירעוועט און איז געגאַנגען ווייטער.

— דו מיינסט, אז צווישען זיי זיינען ניטא קיין צדיקים?
— ווי קומען צו זיי צדיקים? — האָט געענטפט שרה.
בערל האָט נאָך העכער און שפּאָטישער פּערריסען די אויגען איבער די ברילען.
— און וואָס זיינען עפּעס די חסידי אומות־העולם, וואָס די גמרא האָט מיט זיי אזוי פיעל צו טהאָן? אין דער גמרא שטעהען זיי, להבדיל, אזוי הויך, ווי אונזערע צדיקים... יאָ, יאָ! — האָט איהר פערזיכערט בערל מיט א געהיימניספולען וואונק.
— אין דער אמת, ווי קומט עס צו זיי?
— עס מאכט זיך, א פערבלאנדזשעטע נשמה... לכתחלה האָט זי געדארפט געבאָרען ווערען א איד; נו, איז זי, בעהיט גאָט, פערר דזשעט געוואָרען צו זיי — האָט ער איהר ערקלערט מיט א זיכערען טאָן אויטאריטעט.
— יאָ, יאָ! עס מאכט זיך, שרה! — האָט ר אקעוועט דער משרת, האָט זיך שנעל אויפגעהויבען פון באנק־בעטל, האָט אויסגעשפּיגען ווייט פון זיך און האָט זיך געמומען קראצען די געריכטע רויטע טשופּרינע זיינע.
— אויב אזוי, וועל איך זיי טאקע אנפילען! — האָט בעשלאָסען שרה און איז אוועק אין קיך אריין.
פּארנאכט האָט בערל פערפאסט, האָט אבגענעסען אן איי מיט אש, האָט אויסגעטהאָן די שטיוועל, האָט אנגעטהאָן א פּאָר טיעפע קאלאָשען און איז אוועק צו קינות.
שרה האָט פון איהר צד צונויפגענומען א כאלאסטרע ווייבער אין דער גרויסער קיך איהרער, האָט זיך בעזעצט מיט זיי, ווי א קוואקטשע מיט היהנ־דעלער, אויף דער ערד, און האָט זיך געמומען פאָר זיי לייענען צאינה־וראינה.
די ווייבער האָבען זיך צואווייניגט אויפ'ן חורבן און אויף זייער אָרים און ביטער לעבען, און זייער געווייז האָט זיך געטראָגען צום גענעראל'ס צימער און האָט אנגעיאגט אויף איהם און אויף נאטאשא'ן א מרה־שחורה מיט א פּאניק, אזוי ווי א מת וואָלט געלעגען אין שטוב.
געטריבען פון א גיפטיגען אומעט, האָט זיך דער גענעראל געמומען שפּאנען הין און צוריק איבער'ן גרויסען צימער.
אז נאטאשא האָט איהם געפרעגט, וואָרום ווייניען עס אזוי די ווייבער און וואָס פּאָר א יום־טוב איז דאָס היינט ביי אידען? — איז ער געוואָרען פלוצים אין כעס און האָט אויף איהר אנגעשריען.
נאטאשא'ן האָט עס איבערראשט און בעליידיגט.
דער נערוועזער מאן, וועמעס לייבלינג זי איז געווען, האָט אויף יערען איינעם געשריען, נאָר ניט אויף איהר, זיין בת־יחידה.
פון אנהויב האָט זי זיך צואווייניט, זי איז אבער באלד ארויסגעלאפען אין קאריידאָר, האָט א רוף געטהאָן פון קיך אבראם מאיסעיעוויטשען, דעם עקאנאם דעם סובאטניק, האָט איהם געהייסען איינשפּאנען די לינייקע און איז אוועק־געפאהרען אויף צו להכעים נעכטיגען צום גראף אין פאלאץ אריין.
דער פּאטער האָט באלד חרטה געהאט, למאי ער האָט אויף איהר אנגע־שריען און איז געוואָרען אונרוהיגער. אהן איהר האָט ער זיך דערפיהלט נאָך אומעטיגער, פערלאָזען און עלענד. דער געוויין אבער פון די ווייבער ביי די

זיינע בליקען האבען געוואנדערט צווישען דעם שטעדטל, וואס איז געלעגען אונטער'ן בלויען אויסגעשטערענטען הימל, שפל'דיג ביי דער ערד. ווי א גרויסער שוואַרצער פלעק פון ארימקייט, און עלענד און דעם פּאַרק מיט זיינע הויכע, שטאַלצע, הונדערט־יעהריגע טאַפּאַליעם, וועלכער האט פון בארג אראבגעקוקט צום שטעדטל אין טהאל אריין מיט אזא שטאַלצער, עכט־פּוילישער פּעראכטונג.

דער שטאַלצער פּאַרק האט איהם דערמאנט אן יונגען גראף מיט זיינע פערדערהטע רויטע וואנצעם און זיינע עלענאנטע שפּאַקעס. מיט אזא שטאַלץ און אריסטאקראטישען עקעל פלעגט ער און די פיער שפּאַקעס קוקען אויף דעם שפל'דיגען אידישען שטעדטל, וואס איז פון תמיד אן געלעגען ערנידעריגט אין טהאל, ביים בארג, ווי א בעטלער ביי די פים פון א גנעדיגען הארר...

און א בריהענדער און שמערצענדער האס האט אין דעם מאמענט אנגע־פילט זיין ברוסט, א האס צו דעם שטאַלצען פאליאק און צו דעם שלאַם אויפ'ן בארג.

שוין ניט קיין קינדערשע, נאר א בייזע פרייד האט איהם ווידער ארום־געכאפט און געוואלטפען זיין הארץ, א פרייד וואס דער פּאַרק מיט'ן שלאַם געהערען איצט צו איהם און ער וועט איהם בעוואוינען, ער מיט נאטאשא'ן.

ער וועט לאזען א צואה, אז נאר זי זאל ירש'ענען דעם מאיאנטעק און ניט זיינע זיהן, וועלכע האבען געהאסט די אידען ניט וועניגער ווי דער פּוילי־שער גראף.

מיט אמאל איז איהם קלאר געוואָרען זיין קינדערשע פרייד איבער'ן קויף און דאס וואס האט איהם געטריבען צו דעם קויף...

דער פערלאנג האט יאהרען־לאנג געטליהעט אין איהם, ווי א פונק אונטער אש. ער האט איהם געטריבען, אונבעוואוסט און בלינד, ווי אן אינסטינקט. וועלכער איז א גאנצען מענשען־אלטער אין איהם געלעגען פערשטעקט, האט אבער מיט אן אונזיכטבארער פעסטער האנט איהם געפיהרט דערצו. ער איז געווען דער לייטמאטיוו און וועגווייזער פון זיין גאנצען לעבען און ער האט עס איהם געבראכט צוריק אהער, צו די פים פון דעם בארג מיט'ן שטאַלצען פּאַרק. ווי צום דערגרייכטען לעבענס־ציעל...

איצט האט ער דערפיהלט, שטארקער ווי תמיד, אז אייגענטליך איז ער נאר איינער פון דעם שפל'דיגען און פּעראכטעז שטעדטל, אז ער גהערט אהין מיט לייב און זעעלע, מיט אלע זיינע געפיהלען און סימפאטיען.

האט דאס גערעדט אין איהם די ערשטע ראמאנטיק פון דער יוגענד און קינדער־עראינערונגען, די עראינערונגען וואס האבען אזא צויבער־קראפט איבער דער עלטער?

ער האט די צויבער־מאכט נאך דערפיהלט פּאראיהרען, צו די שלש עשרה מדות, וועז דער ברוטאל געשלאגענער און צובלוטיגטער שמש האט גהילכט אין דער נאכט מיט די קלעפ אין די לאדענס, האט געוועקט די אידען צו עבודת הבורא און האט איהם מיט אמאל דאן אזוי אויפגערודערט און אויפגעוועקט פון א לעבענס־לאנגען שלאף.

איצט האט איהם דער געוויין פון די וויבער ביי די קינות, דאס גאנצע צו דער ערד צוגעפאלענע, שטיל קלאגענדע און זיפצענדע שטעדטל, אין

צערטליך טאפענדיג און גלעטענדיג מיט די הענט די שווערע נאסע זאנגען פון שמעקענדען ווייץ־פעלד.

מיט ליבע און דאנקבארקייט האט ער זיי געגלעט, פאר דער ערלייכ־טערונג וואס זיי האבען געבראכט זיין קראנקען הארצען, מיט זייער פרישען און היילענדען דופט.

און דער געראנק, אז די דופטענדע זאנגען, די שווארצע, פייכטע און פעטע ערד, וועלכע האט צופריעדען געקוויטשעט אונטער זיינע שטיוועל און אויף וועלכער עס זיינען געוואקסען די זאנגען וויט ארום דעם שטעדטעל איז אלע ריכטונגען, אז דער גרויסער פער'חלומ'טער הונדערט־יאהריגער פארק, וועל־כער איז געשטאנען פאר זיינע אויגען איז דער בלויער נאכט ווי א פער'כשופ־טער, און די מונטערע און פרעהליך קוואקענדע זשאבעס — אז דאס אלעס איז איצט זיינס, זיין אייגענטום, — דער געראנק האט איהם מיט אמאל אנגענאסען מיט א גרויסער קינדערשער פרייד, וועלכע האט איהם אליין איבער־גישראקען, אזוי ניי און אונבעקאנט איז איהם געווען דאס געפיהל פון אזא פרייד.

„איך בין אלט און קראנק, האב א סקלעראזע הארץ, וואס קאן יעדע מינוט, אפילו אט דא אין פעלד צווישען די זאנגען, זיך אבשטעלען אויף אייביג.". אין מיינע יאהרען טראכטען מענשען פון אייביגע און הימלישע זאכען, און איך פרעה מיך אזוי מיט'ן ערד־בעזיץ, מיט מיין ערווערב, אזוי ווי איך וואלט איהם געקאנט מיטנעהמען אין קבר אריין... איז דען דאס ניט לעכערליך און נאריש ?" — האט זיך געטראכט און געוואונדערט דער אלטער מאן.

און אן אנדער אינוועניגסטע בעהאלטענע שטימע, א בעהאלטענע און פערשטעקטע, ווי דער בלינדער, אונבעוואוסטער אבער מעכטיגער לעבענס־אינסטינקט, האט אנגעהויבען אין איהם צו פראטעסטירען, אז ער האט דעם מאיאנטעק און דאס שטעדטעל געקויפט ניט צוליעב בעזיץ און ערווערב, נאר צוליעב אן אנדער זאך, וועלכע ער האט געאהנט, אבער נאך ניט פער־שטאנען.

ביי דעם געראנק האט ער זיך פלוצלינג אבגעשטעלט, אויפגעהויבען דעם קאפ און זיך ארומגעקוקט, אזוי ווי ער וואלט געוואלט וויסען וואו ער איז ער וועלט.

מיט אמאל איז איהם קלאר געווארען, אז דער געראנק איז נאר ניט זיין אייגענער, אז די שטימע איז ניט זיינע, אן אינוועניגסטע, זאנדערן זי איז געקומען צו איהם פון דרויסען, פון אט דעם פער'כישופ'ט שטומען, הונדערט־יהריגען פארק...

ער איז געשטאנען פאר א פארקען, איבער וועלכען ער האט גערארפט אריבערשפרינגען. ער האט אבער דערפיהלט א בלייערנע שווערקייט אין די פיס און האט זיי ניט געקאנט אויפהויבען.

דאס האט איהם דערמאנט אן זיין עלטער און האט איהם געמאכט אומע־טיג. ער האט זיך א מיעדער אנגעשפארט אן פארקען און האט זיך פער־טראכט. די צוריסענע פוכיגע וואלקענס זיינען נאר אלץ ארומגעלאפען פון שטעדטעל צום פארק און צוריק, געיאגט און געטריבען ניט פון ווינט, נאר פון אן אינערליכער אונרוה.

געפיהרט ניט מיט'ן טערק. די ארמעען האָט ער געפיהרט ניט אַנטקעגען דעם רוסישען שונא, נאָר אַנטקעגען זיין אייגענעם, אַנטקעגען אָט דעם שלעכטן און זיינע איינוואוינער...

ער איז אַלס קינד אויסגעגאַנגען צו עראַבערען צוריק דאָס לאַנד פון די אבות, און איצט האָט ער עס עראַבערט...

דער שלעכט, דער פּאַרק מיט די עפּעל וואָס ער האָט געזעגנט, זיינען זייער נע; נאָר די נימפען זיינען אַנטלאָפען פון פּאַרק, די שעהנע, געטליכע דאָמען אין זייערע וווייסע קלייד־דער, וועלכע ער האָט פּאַר די פינף־און־פופציג יאָהר ניט געקאָנט פערגעסען... און אָהן זיי, אָהן לעבע, איז דער זיעג קיין זיעג ניט...

אָבער איצט וועט זיין קלייניע טאָכטער נאַטאַשאַ זיין די געטין פון דעם פער'כישופ'טען פּאַרק. זי וועט דאָרט הערשען און אַנפילען דעם פּאַרק מיט איהר שוואַלבען־געזאַנג.

יאָ, ער האָט די נקמה, וועלכע ער האָט געשוואָרען; ער האָט זי אויסגעפּאַכטען אין א לאַנגען לעבענס־קאַמף...

אָך, וועו ער קאָן איצט זעהן דעם חבר, וועלכער האָט מיט איהם געזאַנג'עט די עפּעל, דאָס איינגעל מיט'ן איבערגעשראָקענעם און פערווייניגטען פּנים! ער וואָלט אויסגעוווישט די טרערען פון דעם פערווייניגטען איבערגעשראָקענעם פּנים, איהם געדריקט צו זיין ברוסט, און וואָלט מיט איהם צוטיילט דעם גלענצענדען זיעג...

ער וואָלט איהם אַבגעשאָטען מיט געלעך און געמאַכט גליקליך!...

אָבער וועו וווייסט וועו און וואו ער איז, צי ער לעבט נאָך איבערהויפט! מיט אמאָל איז ביי איהם געבאָרען געוואָרען א פערלאַנג, א מעכטיגער דראנג, איהם אויסצוגעפינען אום יעדען פרייז... ער וועט עס פּאַרזיכטיג אויספּארשען ביים בעל־אכסניא...

און אז ער האָט זיך געזומען גראָבען אין זכרון און דערמאָנען וועו ער איז געווען דאָס איינגעל, זיין חבר, האָט ווי א בליץ בעלויכטען זיין מוח און האָט איהם ערשיטערט — אזוי אונערוואַרטעט און איבערראַשענד איז דאָס געווען!

די גאַנצע צייט קוקט ער אויף בערילס פּרצוף, ווי אין א בעקאַנטען פערגעסענעם פּנים און קאָן זיך ניט דערמאָנען, וועו איז דער בעקאַנטער פּנים... איצט האָט ער זיך דערמאָנט!

דאָס איז דערזעלבער איינגעל, וועלכער האָט דאָן מיט איהם געריסען די עפּעל אין פּאַרק. אָה, ער איז זיכער! דער חבר האָט דאָן אויך געוואוינט אין דעמזעלבען אייניציגען איינפּאָהר אין שטעדטעל; ער און זיינע עלטערען האָבען געלעבט אין א הויז אַנטקעגען, נעבען דער קלויז... עס מוז זיין בעריל, קיין אנדערער!

ער דערקענט אין דעם שעהנעם זקן, מיט דער בארד פון א פּאַטריאַרך, אין זיין הויכען שטערען מיט די בלויע צאָרטע אדערען, דעם פּנים פון זיין יוגענד־חבר...

די ענטדעקונג האָט איהם אזוי איבערראַשט, איז איהם פּאַרגעקומען אזוי וויכטיג, האָט איהם אַנגעפיהלט מיט אזא צאַפּלענדער קינדערשער פרייד, אז ער איז אוועק צוריק אין שטעדטעל, מיט שנעלע טריט, כמעט לויפענדיג און מיט א פערכאַפּטען אטעם.

וועלכען ער לעבט שוין צוויי וואכען און מיט וועלכען ער וואלט זיך איצט ניט געקאנט שיידען, — איצט האט עם איהם איבערצייגט צום איבערגעגן, אז ער איז ניט קיין ענגעראל, נאר א איד. און זיין גאנץ לעבען איז איהם איצט פאר־געקומען ווי א חלום, פון וועלכען ער האט איצט ערוואכט.

אין חלום איז ער געווען א סאלדאט, אן אפיציר, זיך בעטייליגט אין שלאכטען; אין חלום האט ער געמאכט זיין גאנצע מיליטערישע קאריערע.

און די ווירקליכקייט ליגט איצט פאר זיינע אויגען... ווי די לויפענדע וואלקענס איבער'ן הימעל האט זיך די ווירקליכקייט אין אלטע פערגאנגענע בילדער אנגעהויבען פונאנדערוויקלען, לויפען און שפרינגען פאר זיין אויפ־גערודערטער פאנטאזיע.

אזוינע רייכע און פרישע בילדער, אזוי ווי דאס וואלט געווען ניט מיט עטליכע און פופציג יאהר צוריק, נאר נעכטען. ער האט פערגעסען, אז ער איז שוין אן אלטער מאן קרוב צו שבעים. עס האט זיך איהם אויסגעדוכט, אז ער איז נאך א אינגעל, דאס זעלבע אידיש אינגעל, וואס פלעגט דורך די שפארינעס פון פלויט קוקען, ווי די שעהנע אין ווייסען געקליידטע דאמען פליהען ארום און שטיפען אין פארק, שטיפען און לאכען, ווי נימפען און ג־טינס אין א ליכטיגען און גרינעם גן־ערן.

ער האט דערפיהלט, אז ניט דאס איבערגעוואקסענע סקלעראזע הארץ וואלפט זיך איצט אזוי קלעמענד און שנעל אין זיין אלטער ברוסט, נאר דאס הארץ פון אט יענעם אידישען אינגעל, וועלכער קוקט מיט א פערכאפטען אטעם דורך די שפארינעס און כאפט מיט בעגעהרענדע און בעצויבערטע אויגען די ליניען פון די לויפענדע און שטיפענדע פיסלעך, די גראציעזע בעוועגונגען פון די נימפען אין פארק.

אזא קראפט און לעבענספעהיגקייט בעזיצען שוין די זכרונות פון דער קינדהייט און יוגענד!...

פלוצים האט ער זיך דערמאנט, ווי אזוי ער און נאך א אינגעל זיינען געקראכען איבער אט דעם פארקען, וועלכער שטעהט איבער'ן וועג, האבען ג'נב'עט עפעל, ווי אזוי מען האט זיי ביידען געכאפט, און דער אלטער גראף סווינטשיצקי האט געהייסען זיי שמייסען פאר זיינע אויגען מיט קראפוווע, ווי אזוי מען האט זיי אויסגעטהאן און געשמיסען...

פונקט ווי עס וואלט פאסירט ערשט נעכטען און ניט מיט פינף־און־פופציג יאהר צוריק, אזוי פריש און לעבעדיג גרין איז דאס בילד פאר זיינע אויגען... די בייזע בריהענדע קראפווע... ער פיהלט נאך איצט איהר גיפטיגען און ברענענדיגען גערוך... דעם בריהענדען פיין פון די שמיץ, און ער זעהט פאר זיך דעם אויף טויט איבערגעשראקענעם, אויסגעקרימטען און פערווייניגטען פנים פון זיין חבר... ער איין האט דאן ניט געווויינט! דער שטאלץ האט עס איהם ניט ערלויבט! ער האט צוזאמענגעשלאסען די צייהן פון וועהטאג און בריהענדען שמערץ, ער האט עס דערשטיקט אין זיין קינדערשער ברוסט און האט אין הארצען געשווארען אייביגע ראכע צו דעם שטאלצען שלאס און צו זיינע אריסטאקראטישע און גרויזאמע אינוואוינער, וועלכע האבען דאן איהם אזוי בעליידיגט און ערנידריגט. און די גלענצענדע שלאכטען, וועלכע ער האט געליפערט ארום קארס און אין „טורעטשינא" ביי פלעוונע, האט ער

אין די לעצטע יאהרען איז איהם אבער דער יודענהאס פון די ספערעז. צו וועלכע ער האט געהערט, איינפאך געווארען אונערטרעגליך, בעזאנדערס דער בלינדער פאטאלאגישער האס צו אידען פון זיין אייגען וויב און זוהן.

דאן איז ביי איהם נולד געווארען דער געדאנק צו אנטלויפען און זיך בעהאלטען פון די ספערעז און פון זיין אייגענער פאמיליע. דערמיט האט ער געהאפט פון זיך ארבאזוואוארפען די פערנטוואוארטליכקייט און בערוהיגען דאס קראנקע געוויסען.

אין דער שלאפלאזער נאכט צו די שלש־עשרה מדות, וועז זיין שיקזאל האט איהם געבראכט אהין, וואו זיין קינדער־וויגעלע איז געשטאנען, איז ביי איהם געבליבען געווארען דער גרעדאנק, צו קויפען דאס שטערטעל און זיך דערטעז בעזעצען מיט נאטאשא'ן.

דאס אפענע בעקענען זיך צום יודענטום וואלט דערפאר איהם געבראכט ניט קיין זעלענרוה, וואס ער האט געזוכט אויף דער עלטער, נאר א קאטא־סטראפע... פאר איהם און פאר די אייגענע. דער אייגענער זוהן זיינער וואלט איהם פון שאנד און עקעל דערשאפען. ער האט מורא געהאט צו פערלירען די ליבע אפילו פון נאטאשא'ן, דעם רייכסטען און טהייערסטען אוצר זיינעם.

די רעגירונג אליין וואלט זיך גענומען איהם פערפאלגען.

ניין! דערפון איז ער געווען גאנץ וויים אין זיינע געפיהלען און גרעדאנקען. וואס איז דער אונטערשייד, ליגען און פויליען אויפ'ן צווינטער אדער אויפ'ן אידישען בית־עולם? אלעס גלייך! דעם סוד זיינעם וועט ער מיטנעהמען מיט זיך אין קבר אריין.

איצט אבער האט ער בעשלאסען, אז איין מענש אין שטערטעל, אזא ווי דער בערי איז געווען, מעג וויסען פון זיין סוד. ער האט געוואוסט, אז דער בערי איז א פרומער עהרליכער איד, אז אויב ער וועט נעהמען ביי איהם א שבועה, אז דער סוד וועט אבשטאבען מיט זיי ביידען, וועט דער איד מקיים זיין די שבועה ווי א הייליגען נדר.

וויטער, האט ער געמוזט האבען אונטער זיינע הענט אזא אידען:. ער האט געוואוסט, אז ער האט אין שטערטעל א סך ארימע קרובים, ער האט געהאט אן אונאיבערווינדליכע בערערפניש, א הארצענס־דראנג זיי צו העלפען און צו שטיצען, כדי צו רייניגען זיין געפלאגטען געוויסען, און ער האט זיך ענווטיגט אין א פערמיטלער, אין א האנד, וואס זאל דאס אלעס טהאן פאר איהם בסוד.

און מיט אט די געפיהלען און גרעדאנקען איז ער אריינגעגאנגען צוריק אין איינפאהר.

אז דער גענעראל איז אריין צו זיך אין איינפאהר איז בערי שוין געווען צוריק פון קינות.

זיין וויינענדע שטימע האט זיך צו איהם געטראגען פון נעכסטען צימער. די וויבער זיינען שוין ניט געווען. זייערע יללות האבען אויף איהם פריהער אנגעטריבען א שרעק און צוגלייך אן עקעל מיט זייער דיסהארמאניע, וויי א ווילדער געפילדער פון א מחנה טאנצענדע מכשפות און גיהנום־געשטאלטען. אבער בערי'ס שטילע בכיה האט זיך געצויגען און געגאסען איבער'ן

געגאנגען איז ער צוריק אין שטעדטל מיט'ן פעסטען בעשלום אלעם צו ענטדעקען פאר'ן בעל־אכסניא.

אויפ'ן וועג האָט ער זיך גוט איבערלעגט די געפאַהר, וואָס איז געווען פערבונדען דערמיט פאר איהם און פאר זיין פאמיליע. ער האָט ניט געהאָט קיין פלענער אָפען צו בעקענען זיין אידישע אבשטאמונג. דאס וואלט איהם אויף דער עלטער פערשאפט פיעל צרות און טראבל. פאר זיין אריסטאקראטישער פאמיליע איז ער געווען א קורלענדער, רוסיפיצירטער דייטש, א פאן הערשעלמאן, וועלכער האָט אָנגענומען דעם רוסישען גלויבען. זיין ווייב איז געווען א סטאראווירקע פון דער עכטער און רייכער מאסקווער „קאצאפשטשינע". זי האָט איהם אריינגעבראכט א מיליאן נדן, אחוץ דערפער, און מיט איהרע פערבינדונגען אין די הויכע ספערען. דער רייכטום האָט איהם געהאלפען מאכען זיין גלענצענדע קאריערע, צו וועלכען א גענעראל אדיוטאנט.

אז אלעקסאנדער דער דריטער איז אריף אויפ'ן טראהן איז ער געווען נאָר א פאלקאוניק. זיין ווייב'ס קרובים האבען איהם צוערשט געהאלפען וועלכען דער קאמאנדיר פון א בריגאדע און דערנאָך פון א קאָרפוס.

אין דער פאמיליע אבער איז דער האס און עקעל צו א זשיד געווען איינגעבאָרען און איינגעפלאנצט פון יאהרהונדערטע, פון דור צו דור, א וויכטיגער טייל פון איהר לעבענס־אנשויאונג.

זיין זוהן, דער פראקוראר, איז געגען זיין ווילען אויף אזוי ערצויגען געוואָרען און איז איצט געווען איינער פון די פיהרער פון אפיציעלען אנטיסעמיטיזם, און האָט געמאכט א קאריערע מיט'ן אידענהאס. און אויסנאהמע איז געווען נאטאשא, וועלכע איז געווען געראטען אין איהם.

כל זמן ער איז געווען יונג און האָט געמאכט די קאריערע, האָט ער ניט גענהאט קיין צייט זיך ארומצוקוקען. ער האָט געשטרעבט צו מאכט, צו הערשאפט אין לעבען, איז ער געווען בעטרונקען פון דער מאכט און אין דער שטרעבונג האָט ער פערגעסען אז אלעם וואס ס'איז ניט געלעגען אויף זיין וועג. וואס ס'איז איהם יא געלעגען אין וועג, האָט ער אויפגערוימט און אבגעשליידערט ווי א שפענדל, ווי ער האָט אויפגערוימט און פון זיך ארונטערגעווארפען די פענטעס, וואס דאס יודענטום האָט אויף איהם ארויפגעלעגט מיט דער געבורט.

אז די קאריערע איז שוין געווען געמאכט און פאר זיינע אויגען איז שוין געשטאנען דער טויט און דער קבר, האָט ער זיך ארומגעקוקט און איבערגעשראקען. רעליגיעזע געפיהלען האבען דערביי ניט מיטגעשפיעלט. זיי זיינען פערראטן געוואָרן אין זיין נשמה, ווי די צווייגען פון אלטען טרוקענעם בוים.

אז ער האָט זיך ארומגעקוקט האָט ער דערזעהן, אז ער איז איינער פון דער געזעלשאפט, וואס רודפ'ט און פלאגט אידען, איהר מעכטיגעם ווערקצייג. זיין זוהן, זיין פאמיליע, די אנטיסעמיטישע סביבה, אלעם צוזאמען האָט איהם פלוצים געגעבען דעם בעוואוסטזיין, אז ער בעטייליגט זיך אין א מיאוס'ער און לומפיגער געשיכטע. דאס געוויסען איז געוואָרען אונרוהיג. עס איז שוין אבער געווען צו־שפעט, ער האָט זיך דערפיהלט צו־שוואך צו קעמפען, אז אונמעכטיגער, קראנקער גרייז.

„איז דאָס א חלום? א לאַנגער לעבענס־חלום און ניט מעהר?"

אינסטינקטיוו האָט ער אָנגעכאַפּט דעם גאַלדענעם צלם מיט די בריליאַנטען אויפֿן האַלז, וועלכער איז געהאַנגען איבער׳ן מונדיר, און דער צלם האָט איהם אזוי ווי אָבגעבריהט, איבערגעשראָקען און אָנגעיאָגט אויף איהם נאָר א גרעסערע אונרוה, די אלטע אונרוה פון א געפֿאַנגטען געווייסען...

געטריבען פון דעם נייעם געפיהל, איז ער ארוים פון זיין צימער און האָט געעפענט די טהיר פון דעם צימער, פון וואַנען עם האָט זיך געטראָגען בעריל׳ס טרויעריגע שטימע.

אין דער טהיר איז ער געבליבען שטעהן ווי א פערגליווערטער...

בעריל האָט זיין ערשיינען ניט בעמערקט.

פערטיעפט אין זיין טרויער איז ער געזעסען אויף דער ערד פאָר א בענקל מיט א צאַנקענדער חלב׳נער ליכט, מיט א ספֿר אין דער האַנד, און זיין גרייזגרויער קאָפּ מיט דער ווייסער בארד האָט זיך שטיל געשאָקעלט איבער׳ן ספֿר און געציטערט אין אירן טאַקט מיט זיין צטערנדיגען און ווינענדיגען קול.

אין צאַנקענדיגען ליכט האָט ער בעמערקט אויף זיינע באַקען גרויסע צאַפּלענדע טרערען, וועלכע האָבען געלויכטען ווי דימאַנטען.

זיין ערשטע בעוועגונג איז געווען צוצולויפען צו דעם איינגעהויקערטען גרויז, איהם אויפהויבען פון דער ערד און זיך מיט איהם צוקושען, ווי מיט אַן אַלטען חבר, איהם דערצעהלען פון זיין זיעג, פון דער נקמה, וועלכע ער געהט נעהמען פאָר די שמיץ, וואָס זיי האָבען ביידע אמאל געכאַפּט. ער האָט שוין אויסגעצויגען צווישי ציטערנדע הענט און פון זיין ברוסט האָבען זיך שוין נעריסען די צאַפּלענדיגע וועטער:

„בערקא! דערקענסטו מיך ניט?!"

די וועטער האָבען איהם אָבער אַליין איבערגעשראָקען און זיינען פערגליווערט געווארען אויף זיינע ליפּען.

ער האָט מיט אמאל דערפיהלט, אז אויב ער וועט ארויסגעבען זיין לעבענססוד, גיט ער מיט איהם צוואַמען אָב זיין נשמה, זיין לעבענס־אָטעם: אז דער סוד האָט עם געמאַכט זיין לעבען אזוי אינטערעסאַנט און וועדטהפאל, אז ער האָט דערויף קיין חרטה ניט...

מיט דעם סוד איז ער ארומגענאַנגען ווי א נסתר אויף דער וועלט, א גייסט וואָס זהט און קאָן ניט געזעהן וועדען. — אזוי האָט ער געוואַנדערט אין דעם צאר׳ס פאַלאַין, געשטאַנען דאָרט אויף דער וואָך, געהערט זיין שטימע און אָטעם...

א זיסער גליקליכער שוידער פלעגט דאן לויפען איבער זיין לייב און איהם, דעם אידען, מאַכען פאָר׳ן מעכטינסטען און שטאַלצסטען הערשער איבער דער וועלט, איבער׳ן צאר אַליין און איבער אַלע שונאים פון זיין אייגען פאַלק...

ער האָט געקאַנט צוגעהן צום צאר און איהם ארויינרוקען זיין שווערד אין ברוסט אריין, נעהמען נקמה פאָר זיין פאַלק...

ניט איין מאל האָט אוא געדאַנק געשוידערט זיינע אברים מיט א פיבער... אויפגעבען דעם סוד וואַלט געהייסען זיך אבזאָגען פון דער מאַכט, פון דער נקמה, פון דעם צויבער־היטעל, וועלכע האָט איהם געמאַכט פאָר׳ן נסתר,

איינפאהר און האָט פערכאפט זיין הארץ ווי א שטילע ראפסאדיע. ווי א מעלאנכאלישע עלעגיע אויפ'ן קבר פון א געליעבטער.

דער איד האָט ניט געקלאגט אויפ'ן נאציאנאלען חורבן, נאר אויף זיין אייגענעם. עס איז איבערהויפט ניט געווען ניט קיין קלאג און ניט קיין געווייו... טרערען וואלטען געווען א ביליגע און בעליידיגענדע זאך פאר אזא טיעפען אינטימען טרויער. דאָס איז געווען א לאנגעם אונענדליכעם ליער פון א פערשטיינערטען צער, די מעלאנכאליע פון א פערוואונדעטער אייביגער ליעבע. דאָס טיעפע בענקעניש פון צושיידטע הערצער...

מיט בעריל'ס ניגון האָט געמוזט די מוטער רחל טרויערען אויף איהרע פערטריבענע קינדער...

ווי א זיסער גיפט האָט זיך די ראפסאדיע געגאסען אין קראנקען הארצען פון צווייטען אידען, אין מונדיר פון א געגנראל־אדיוטאנט, מיט א געארגיעווסקי צלם אויף דער ברוסט, וועלכער האָט געשפאנט אין נעכסטען צימער, אונטער'ן בייזען קלאנג פון זיינע שפארען...

דער קלאנג האָט געמאכט בעריל'ס שטילע בכיה נאך גיפטיגער און קלעמענדער.

אבער אזוי אינטים, אזוי פערזענליך איז איהם פארגעקומען די שטילע בכיה, אז ער האָט דעם געדאנק, ארויסצוגעהן צום בעל־אכסניא און איהם אונטערבערצען, אבגעשליידערט. וויטער האָט ער מורא געהאט זי צו אונטערברעכען.

ער האָט דערפיהלט, אז זי היילט איהם און קיהלט איהם דאָס קראנקע הארץ, ווי א זיסער היילענדער זאפט, און האָט אליין געגאפט און בעוואונדערט די ווירקונג. דאָס הארץ איז געווארען אזוי רוהיג, אזוי גרינג און ליכטיג איז איהם מיט אמאל געווארען אויף דער נשמה, פונקט ווי אלע חשבונות פון לעבען וואלטען זיך געענדיגט און דאָס הארץ וואלט זיך בערוהיגט אויף אייביג.

און טרערען פון א שטילער צאנקענדער פרייד און פון גליקזעליגקייט. האבען זיך געגומען גיסען, גלעטען און צערטליך וואַרימען זיינע באקען.

באלד אבער האָט ער זיך ווידער דערמאנט אן דעם אינגעל, דעם חבר זיינעם, מיט וועלכען ער האָט אמאל גע'גנב'עט עפעל אין פארק, און זיין איבער־געשראקענעם און פערווייניגטען פנים.

דאָס געוויין פון דעם אינגעל האָט זיך ביי איהם אין זיינע אויערען צוזאמענגעגאסען און פערשמאלצען מיט דער בכיה, וואָס האָט זיך געטראגען פון צווייטען צימער.

דאָס הארץ האָט זיך צוריק אנגעהויבען אונרוהיג וואַרפען אין דער קראנקער ברוסט. דער קלאנג פון זיינע אייגענע שפארען האָט איהם אויפגעשוידערט.

גאלאפירענדען פערד, ווי אין די זיעגסרייכע שלאכטען זיינע. די גאנצע אין זונשיין געלעגנע און שמעקענדע זומער־לופט איז געווען געזעטיגט אוו בעטרונקען מיט דער מאכט, און ער האט די לופט געאטעמט מיט טיעפע אטעמציגע.

אויפ'ן פולוואריק האט ער געטראפען א מחנה גוים אהן היטלעו. דער עקאנאם האט אין דער נאכט פערנומען זייערע פערד אין האבער.

אז די גוים האבען איהם דערזעהן, האבען זיי זיך פאר איהם אלע מיט אמאל, ווי אויף א בעפעהל, ארונטערגעלאזט אויף די קניע. אין זונשיין האט די גרופע קניענדע גוים מיט נאקעטע טשופרינעס, פאר א געגנערל אויף א פערד, אויסגעזעהן אזוי דעקאראטיוו שעהן, ווי א קניענדעם פאלק פאר א קיסר און זיינגער, וואס בעט אום גנאדע.

די צוויי געשמיסענע אינגלעך זיינען ווידער אויסגעוואקסען פאר זיינע אויגען... און ער האט די גוים לאנג געלאזט שטעהן קניענדיגע און בעזיענטע. ער האט לאנג ניט געקאנט ארבענהמען פון זיי זיינע בעצויבערטע אויגען אוז האט געטרונקען די מאכט זיינע איבער זיי מיט א פולער פלאטערנדער ברוסט, מיט א לידענשאפטליכען פערגעניגען, און קעגען זיין ווילען האט ער זיך אויף זיי צושריען מיאום און ברוטאל, ווי א רוסישער סאלדאט.

ער איז אבער באלד פערשהמט געווארען פאר זיך אליין, האט בעפוילען זיי אבצוגעבען די פערנומענע פערד, האט א שמיץ געטהאן זיין פערד און איז אוועק ווייטער, אין פעלד ארײן.

און באלד איז דאס פערד געלאפען צווישען א ים פון שווערע, אונטער זייער זאפטיגער לאסט געבויגענע זאנגען.

א פריש ווינטעל האט זיך געטראגען איבער'ן פעלד און האט עס געטריבען און בעווענט, ווי כוואליעס אין א בריייטען גרינעם ים.

און ווי די גוים אויפ'ן פולוואריק האט דאס בריייטע, מיט זאפט געלאדענע פעלד געקניעט פאר איהם, האט פון זונשיין און העל־גרינע זאנגען, שנעל און פיבערהאפט ווי דער לויפענדער ווינטעל, געווענט א בריייטען, בליאסקענדען און פיעלפארבינגען טעפיך און איהם ווייט געווארפען און געשפרייט צו די פים פון גאלאפירענדען גענגראל.

און דאס פערד איז געלאפען און געשפרונגען איבער'ן בליאסקענדען און בעווענטען טעפיך, און האט געשפיעלט און געזונגען מיט היסען, קאבענדען בלוט.

געשפיעלט און געזונגען האט אויך דאס בעווענטע פעלד און די בליאס־קענדע לופט איבער איהם, פון צווישען די פעטע זאנגען — א בהאלטענער ארקעסטער פון מיליאנען בעשעפענישען. אין דער בלענדענדער לופט האבען געזונגען אונזיכטבארע פויגלען.

און די אלע טענער מיט'ן געזאנג פון בלוט אין צוהיצטען פערד האבען זיך צוזאמענגעפאסען אין א סימפאניע פון פרייד און מונטערען לעבען, א געזאנג פון א רייפער, מיט לעבענס־זאפט אנגעפאסענער נאטור.

און דאס אלעם, ווייט ארום די פעלדער און דער וואלד מיט זיינע דונקעל־בלויע ליניען, האט בעלאנגט צו איהם. אלעם האט זיך געבויגען פאר איהם דעם בעזיצער און געזונגען איהם שירה.

און איצט, וועו ער האָט זיך געפיהלט אלס איד שטאַרקער ווי תמיד, האָט ער די מאַכט געהאַרפט האָבען מעהר ווי תמיד.

ווייטער איז איהם דער אייגנעבויגענער איד, מיט זיין שטילער בכיה און אייביגען פערגלייווערטען צער אויף א חורבן, וועלכער האָט פאַסירט מיט צוויי טויזענד יאָהר צוריק, געוואַרעו אזוי טהייער, אזוי הייליג... דאָס בילד איז געווען אזוי שעהן אין זיין מעלאַנכאַלישען גלאַנץ, אז ער האָט ניט געוואַלט איהם שטערען, איהם אויפהויבען פון דער ערד און אויסגלייכען, פונקט ווי ער האָט שוין איצט ניט געוואַלט אוועקגעבען זיין לעבענס־סוד, זיין נשמה...

און ער איז נאָך לאַנג געשטאַנען, אונבעמערקט און פערכאַפט פון דער מעלאַנכאַלישער שעהנקייט, פון דעם עלענישען גלאַנץ, וואָס האָט געלויכטעו פון דעם צוזאַמענגעבויגענעם און טרויערנדען אידען בייי דער צאַנקענדער חלב'נער ליכט.

ער איז געשטאַנען מיט א געבויגענעם קאָפ און האָט געוופט אין זיך דעם טרויעריגען קלאַנג פון דער בכיה, ווי מען טרינקט א שטאַרקען ווויין, א זיסען ג'פט... ביז די פיס האָבען איהם אָנגעהויבען צו ציהען און צו ציטערען.

דאָן איז ער שטיל ארויסגעגאַנגען און האָט פערמאַכט הינטער זיך די טהיר.

איינגעוויעגט פון זיין יוגענד־חבר'ס טרויעריגען ניגון איז ער באַלד אייגעשלאָפען און איז די נאַכט געשלאָפען שטאַרקער און לענגער, ווי אין די קינדער־יאָהרען ביי זיין אָרימען טאַטען אין דעמזעלבען שטעדטעל...

אויפֿן צווייטען טאָג

אויפֿן צווייטען טאָג האָט ער זיך אויפגעכאַפט א פרישער און געזונטער. אזוי ווי אימיצער וואָלט אין דעם לאַנגען שטאַרקען שלאָף ביי איהם צוגענומען די לאַסט פון די יאָהרען און איהם פערביטען דאָס קראַנקע איבערגעוואַקסענע האַרץ אויף א יונגם און געזונטם.

א הייסער זומער־טאָג האָט געוואַרפען דורך די פענסטער כוואַליעס פון מונטערען און טאַנצענדען זונשיין.

זיין עקאַנאָם האָט שוין גערעדט מיט'ן משרת אין קאָרידאָר.

ער האָט זיך געהייסען ברענגען וואַסער און אָנזאַטלען דאָס פערד, האָט זיך געוואַשען, און אָהן מיה, ווי א יונגערמאַן, אליין אָהן עקאַנאָם'ס הילף, זיך ארויפגעכאַפט אויפֿן זאַטעל, האָט אָנגעשפּאַרנט דאָס פערד און איז אַוועק מיט א גאַלאָפּ איבער'ן מארקפּלאַץ. מיט'ן זעלבען גאַלאָפּ איז ער דורכגעלאָפען ארום די קלייטען און איבער עטליכע גאסען. איז ארויס פון שטעדטעל און איז אַוועק איבער'ן מאיאַנטעק.

איבערל האָט ער אויף זיין וועג שוין בעגעגענט מענשען, אידען און גוים, פוסגעהער און אין וועגען. אלע האָבען איהם הערציליך געגריסט, אָהן היטלען און מיט טיף פערבויגענע קעפּ, האָבען איהם געגעבען דעם וועג און איהם לאַנג נאָכגעקוקט. איצט האָט ער נאָכאַמאל דערפיהלט די טיעפע גרויסע פרייד פון בעזיץ און מאַכט.

ווי א זיעגער און אלמעכטיגער הערשער האָט ער זיך געפיהלט אויפֿן

שמייכעל, מיט וועלכען עם האָבען צו איהם ארויפגעקוקט אלע אידישע פנימ'ער פין שטעדטעל. און דער קאלטער אלטער פנים האָט איהם דערמאָנט, אז זיי ביידע שטעהן שוין פאר'ן קבר, און פאר דעם קבר זיינען זיי ביידע גלייך — ער, דער גענעראל און רייכער מאן, און דער אָרימער צוזאמענגעבויגענער איד — און ער דארף זיך דערפאר שוין ניט שמייכלען.

מיט אמאל איז אלעם איהם פארגעקומען אזוי נאריש און לעכערליך: זיין רייכטהום, די פעלדער און וועלדער וויט ארום איהם, מיט שטאלצען פארק אויפ'ן בארג.

לעכערליך און נאריש זיינען איהם פארגעקומען אלע גדאנקען און געפיהלען, וועלכע האָבען ערשט געפלאָטערט אין זיין ברוסט, וועו ער האָט געריטען אויפ'ן הייסען פערד. ער האָט זיך מיט אמאל דערפיהלט אויסגעלאשען און ארים, ווי דער אלטער איד איז געווען.

נאָר א געפיהל פון שאנדע האָט זיך ווי א מויז געקראצט טיף אין דער נשמה.

און אז דער איד האָט זיך אויסגעדרעהט צו איהם מיט דער הארבאָטער פליציע און האָט זיך גלאזט מיט אלטע, געשלעפטע טריט געהן צום הייליגען ארט, וואו אלע מענשען געפינען זייער אייביגע רוה, האָט ער זיך דערפיהלט אזוי עלענד און פערלאזען, אז ער האָט זיך איבערגעשראקען צו בלייבען אליין.

א ווייע איז ער געשטאנען, האָט איהם גאכגעקוקט מיט א געבויגענעם קאפ און האָט זיך בעוואוסטלאָז גלאזט איהם נאכגעהן.

ער האָט צוגעבונדען דאס פערד צום פארקאן, האָט זיך איינגעהויקערט, ווי דער אלטער אויסגלאשענער איד, און איז אריינגעגאנגען אין אוהל אריין.

דער בית-עולם

— צדקה תציל ממות! — האָט איהם בעגעגנט א קלאנג פון טויט און קופער.

דער טויטער קלאנג האָט איהם אויפגעשוידערט און אבגעשטעלט זיין הארץ, ווי א בייזיג דראָהענדע וואַרנונג.

אזוי ווי איבערגעשראקענע זיינען די אידען פערגליווערט געוואָרען מיט די פושקעס אין די הענט, און דער קלאנג האָט זיך אבגעריסען און איז צוזאמענגענגאסען געוואָרען מיט דעם ווייטען געוויין פון די וויבער צוווישען די קברים.

זיין ערשטער געדאנק איז געווען צו לויפען פון דער וואַרנונג, פון דעם טהאל, ווו דער טויט האָט געהערשט. ער האָט שוין אבער ניט געקענט אויפהויבען די אלטע פים זיינע, אזוי ווי דער טויט וואלט זיי שוין צוגעשמידט מיט זיינע הענט צו דער ערד.

שטום און איבערגעשראקען האָט ער געקוקט אויף די אידען, און זיי — אויף איהם. מיט אמאל האָט זיך דאס הארץ אויפגעכאפט און האָט זיך גענומען וואַרפען און רעגלען ווי אין גסיסה...

א בלייבער האָט ער זיך ארונטערגעלאזט אויף א באנק אין אוהל און האָט זיך מיט דער האנט געכאפט פאר דער ברוסט.

און דער גענעראל האָט געפיהלט, ווי דאָס הייסע קאָבענדע בלוט גיסט זיך איבער פונ׳ם פערד׳ס ווארימען קערפער אין זיינע פים, אין אלע אברים זיינע, מאכט איהם צוריק יונג און געזונט און פילט איהם אויך אַן מיט געזאנג און לעבענס־פרייד.

אַזוי איז ער ארומגעלאָפען עטליכע שטונדען פון פאלווערק צו פאלווערק און איז איבעראל עמפאנגען געוואָרען ווי א קיסר און זיעגער.

מיט אמאל האָט ער זיך דערמאָנט אַן זיין פרינצעסין, אַן נאטאשא׳ן. עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז ער האָט זי שוין ניט געזעהן אַן אייביגקייט. אויך א הונגער האָט שוין שטיל גענאָגט אין זיין ברוסט.

ער האָט פערקירעוועט דאָס פערד און האָט זיך געלאָזט פאָהרען צוריק אין שטעדטעל אריין.

צוריקוועגס האָט ער פערבראַנדזשעט צום אידישען בית־עלמין. דאָס איז געווען א גרופּע בוימער אין א טהאל, ארומגעצוימט מיט אַן אלטען, פערפוילטען און איינגעפאלענעם פארקאַן.

ווי יתומים האָבען זיך די בוימער געטולייעט איינס צום אַנדערען אין דעם טהאל, און פון דאָרט האָט זיך ווידער ווייט געטראָגען א געווין פון ווייבער.

דאָס געווין האָט ווי נעכטען אין איינפאָהר־הויז צוזאמענגקלעמט דאָס הארץ, עס ווידער אָנגעפילט מיט שרעק און גיפטיגען, בריהענדען אומעט און הָ מיט אמאל אויסגעלאָשען די פרייד פונ׳ם שפהנעם זומער־מאָרגען, פונ׳ם אויפגעוואכטער לעבענס־דורשט און פון דער מאכט פון זיין בעזיץ און רייכטום.

אנטקעגען צום הייליג אָרט זיינען געגאנגען פון שטעדטעל אידען אין זאָקען, מיט געבויגענע תשעה־באב׳דיגע קעפ, מיט א פערגליווערטען אייביגען צער אויף די פנימ׳ער.

זיי האָבען פאר איהם אראָבגענומען די היטלען, אָבער ניט חניפה׳דיג ווי כסדר, נאָר שטום און טרויעריג, ווי א שטאלץ פאלק, וואָס איז געטריבען געאָרען פונ׳ם זיעגער אין גלות.

ער האָט זיך פלוצים שוין דערפיהלט ווי איינער פון זיי, וואָס איז אויך אין גלות, און איז אראָבגעשפרונגען פון פערד.

— וואָס פאר א געווין איז דאָס דאָרט? — האָט ער אָבגעשטעלט אַן אלטען אידען.

— א געוויין... אידען ווייגען... פארוואָס זאלען זיי ניט ווייגען? דו ווייסט דאָך, פריץ, א אידיש הארץ... עס איז פערביטערט, ווייגט עס — האָט איהם געענטפערט דער אלטער איד מיט א טרויעריגען קוים צאנקענדען שמייכעל.

— איז ביי אייך אימיצער געשטאָרבען אין שטעדטעל?

דער אלטער האָט זיך שטיל צולאכט.

— צי דען דאָרף א איד ווייגען אויפ׳ן טויט? אויפ׳ן לעבען דאָרף ער ווייגען!... אויף דערויף וואָס ער איז געבאָרען געוואָרען...

א ווייל האָבען זיך די צוויי אלטע מענשען אנגעקוקט. דער איד האָט געקוקט אויפ׳ן גענעראל גלייכגילטיג, אהן דעם פערקנעכטעטען הכנעה׳דיגען

— זיי קריבען טאקע, פריץ — האָט בערעל ציונעשאקעלט מיט'ן קאָפּ און מיט א חניפה'דיגען און שפּל'דיגען שמייכעלע.

— איך וועל אייך געבען האָלץ און ברעטער אוו מאכט עס צוערבט — האָט ער שטרענג בעפוילען די אידען, האָט זיך צו זיי אויסגעדרעהט מיט דער פּליצע און איז ארויס מיט קלינגענדע שפּאָרען צוריק פון הייליגען אָרט.

דער פערד האָט צו איהם אויסגעצויגען דעם קאָפּ, האָט אָנגעהויבען צופרידען צו וואַרפען מיט די אויערען, אזוי ווי ער וואָלט זיך דערפרעהט מיט'ן צוריקקעהר פון זיין האַר.

דער געגנער איז צוריק מיט א שפּרונג מונטער ארויף אויפ'ן זאטל און בעגלייט פון די בליקען פון די נאָך צושראָקענע און איבערראשטע אידען איז ערמ יט א גאלאָפּ אנטלאָפען פון זיי און פון טהאל, וואו עס האָט געהערשט טויט און טרויער...

די אַלמנה

אין א פּאָר טעג ארום האָט א געבראכטער נאטאריוס אָנגעשריבען אין שלאָס די קופּטשע, און דאָס שטעדטעל מיט א שליסעל פון פינף דערפער איז פּארמעל איבערגענאנגען פו פוילישע הענט, פון די סווינטשיצקי'ס אין די הענט פון א פּאָניע, פון א פּראָוואָסלאָווענעם, געגנראל גערשעלמאן.

די פוילישע פריצים פון דער געגנענד האָבען עס אויפגענומען ווי א בעלידינונג און מיט גרויס ערגערניש, און האָבען געקוקט אויף סווינטשיצקי'ן ווי אויף א פּערזעטער פון פוילענטום אין דער גובערניע.

דער גובערנאטאָר, אן עכט רוסישער כולינאן, האָט דעם איהם פּערזענליך אונבעקאנטען גענעראל אדיוטאנט גערשעלמאן געשיקט א טעלעגראמע און האָט איהם גראטולירט מיט'ן ערפאָלג פון דער עכט־רוסישער זאך אין זיין גובערניע, מיט דעם, וואָס נאָך א פוילישער מאיאנטעק איז איבערגענאנגען אין עכט רוסישע הענד.

לויט דעם אבמאך האָט דער גראף סווינטשיצקי געדאַרפט וואויגען אין שלאָס ביז ווינטער, אבער די תבואות פון דעם יאָהר האָבען שוין בעלאנגט צום נייעם בעזיצער.

דער געגנער און נאטאשא האָבען זיך געקליבען אוועקצופאָהרען קיין מאסקווע ביז דער גראף וועט זיך ארויסקלייבען און לאָזען דעם גאנצען מאיאנטעק אויף די הענט פון דעם עקאָנאָם דעם סובאטניק, א הויבען געזונטען קאצאפּ מיט א ברייטער רויטער בארד און מיט רויטע האָר אויף די הענט. נערעדט האָט דער גרויסער, ווי א בער בעוואקסענער פּאני מיט א דיסקאנט, כמעט ווי א קינד, און מיט אן אייביג גוטען שמייכעל אויפ'ן ברייטען פּנים, וואָס פלעגט זיך ביי יעדער געלעגנהייט רויטלען ווי ביי א פערשעהמט מיידעל.

אויף יעדען אידען האָט דער סובאטניק געקוקט ווי אויף א הילפיגען און אויסערוועהלטען. געבראכט האָט דעם נאטאריוס מיט זיינע צוויי שרייבערם פון שטאָט המן דער מעקלער און איז געפאָהרען מיט זיי פון דער באהן

איינער פון די אידען מיט די פּושקעס האָט זיך אַ ריס געטהאָן פון אָרט און איז אַרויסגעלאָפען פון אוהל, לאָזענדיג הינטער זיך דעם אַנטלויפענדען און צושראָקענעם קלאַנג פון טויטען מעטאל.

ווי אַ לאַנגע אינערליכע גסיסה זיינען געלאָפען די אייניגע שטומע מינוטען, וועלכע ער איז געזעסען אויף דער באַנק מיט דער האַנט אויפ'ן צאַפּלענדען הארץ פאַר די צושראָקענע אידען.

און ער האָט זיך שוין געגרייט, אז דאָס הארץ זאָל זיך אָבשטעלען און זיך בערוהיגען אויף אייביג...

ניט אומזיסט איז ער געקומען אהער... דאָס שיקזאָל אַליין האָט איהם אהער געבראַכט...

אין דער וואַרטונג זיינען די געדאַנקען געלאָפען מיט דער שנעלליקייט פון אַ ווינט. דאָס גאַנצע לאַנג לעבען איז דורכגעלאָפען אין דעם ווינט, אזא נוצ־לאָזעם און אונווויטיגעם, מיט דעם גאַנצען אויסערליכען גלאַנץ פון זיין קאַריערע.

אין די געדאַנקען האָט ער זיך באָלד דערזעהן אַ טויטען, אַן אויסגעצוויגענעם אויף דער ערד און אַ בערוהיגטען, אין דעמזעלבען אוהל.

דערנאָך זיינען געקומען פּעטע, אין גאָלד־געקליידעטע גלחים מיט גאָלדענע צלמים אין די הענט, האָבען געפּרעפּעלט איבער איהם, און עס זענען געקומען סאָלדאַטען מיט מוזיק און פּאַראַד...

און אז מען האָט איהם געוואָלט אריינלעגען אין דער גאָלדענער טרונע און איהם אוועקטראָגען, האָט ער געוואָלט אויסשרייען און פּראָטעסטירען, אז מען זאָל איהם ניט טשעפּען און מען זאָל לאָזען די צושראָקענע אידען מיט די פּושקעס, זיי זאָלען איהם בעגראָבען דאָ צווישען אייגענע און אידען...

ער האָט אָבער דערזעהן נאָטאַשע'ס פערווויינט פנים, און דער פּראָטעסט איז אָבגעשטאָרבען אויף זיינע ליפּען...

מיט אמאָל האָט ער אָנגעטאָפּט דעם בריליאַנטענעם צלם אויף דער ברוסט און האָט זיך אַן איהם אָנגעכאַפּט, ווי אַן א רעטונג.

דאָס הארץ האָט זיך בערוהיגט.

ער האָט זיך צוריק דערפּיהלט אלם א מעכטיגער און קעמפּענדער גענע־ראַל, גרייט זיך צו ראַנגלען מיט'ן טויט, און איז אויפגעשפּרונגען פון אָרט.

פּאַר איהם איז געשטאַנען בערעל אוז דער איד מיט דער פּושקע, וואָס איז געלאָפען איהם רופען, בויידע פערסאָפּעטע און שמייכלענדע מיט דעם הכנעה'דיגען און חניפה'דיגען שמייכעל, מיט וועלכען דאָס גאַנצע שטעדטעל האָט ארויפגעקוקט צום מעכטיגען מאן.

— וואַרום איז ביי איך דער פּאַראַאַן צובראָכען? — האָט ער געפרעגט ביים בעל־אַכסניא, אזוי ווי ער פלעגט רויידען צו זיינע סאָלדאַטען.

— מיר זיינען אָרים, אַן אָרים שטעדטעל — האָט איהם געענטפערט בערעל אוז האָט הכנעה'דיג א שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ.

— א שאַנד צו האַלטען אין אזא צושטאַנד א „פלאַדבישטשע", חזרים קענען דאָך אריינקריכען! — האָט געזאָגט דער גענעראל און האָט נאָך בייזער אָנגעוקט די געדיכטע, גרויע ברעמען זיינע.

אידישע שטאדט און דער האק־מעסער האט זיך געטהאן זיין ארבייט און געהאקט ווייטער ביז עס איז אריינגעפאלען חיים יוסי דער משרת און האט געגומען שרייען אויף דער אידענע און אויף די אידען, און טרייבען אלעמען פון דער קיר.

דער כשרת איז שוין געווען פון המנ׳ס צד, ווייל ער האט שוין געכאפט בי איהם א פאר קערבלעך. דער טולם און די אידענע האבען עס געוואוסט אוז דער גוואלד איז געווארען נאך גרעסער, ביז עס איז ערשינען בעריל אליין איז דער טהיר מיט׳ן גרויסען טלית און תפילין אונטער׳ן ארעם.

דאן זיינען אלע מיט אמאל שטיל געווארען, אפילו דער האק־מעסער אין שרה׳ס האנט, אזוי ווי די גרויסע, ווייסע בארד פון אלטען, פרומען אידען מיט׳ן גרויסען טלית און תפילין אונטער׳ן ארעם וואלט געווען פאר דער אלמנה׳ס אינטערעסען די בעסטע גאראנטיע און וואלט אלע מיט אמאל בערוהיגט, אבער ניט אויף לאנג.

באלד האט די לאנגע אידענע ווידער אנגעהויבען שרייען, אבער שוין אליין, אז זי לעבט אין סדום און ניט צווישען אידען; אז מען בעראבעווען זי, אז משה עליו השלום, האט איהר געלאזט 12 יתומים, איינס קלענער פון צווייטען — צוועלף קליינע וועריטלעך — און האט באלד אויסגעקרימט דאם גרויסע מיל מיט די פערקרימטע צייהן און האט זיך צואוויינט.

בעריל האט זי אנגעקוקט א ווייל, האט געשאקעלט מיט׳ן קאפ און מיט דער ווייסער בארד און האט געזאגט שטיל, מיט א שמייכל:

„א נארישע אידענע דו ביזט! קיין קאפיקע וועט ער ניט נעהמען מעקלעריי, ניט אזוי קיין 15 טויזענד. וואר האט עס אייך, נארענס, געזאגט? און פאר־וואס זאל ער נעהמען? ער האט עפעס געטהאן דערבי? דער ענגערל האט נאך אין קיעוו אויף קאנטראקטעו געמאכט מיט סווינטשיצקי׳ן די „זאפראזשנע״ אהן מעקלערס און ער האט מיר געשווארען, אז קיין קאפיקע מעקלעריי האבען זיי קיינעם ניט געגעבען און וועלען ניט געבען.

— ס׳א חילול השם דאם איז! גיב נור א קוק, טאמער האט א איד פער־דיענט א פינף־און־צוואנציגער אדער א הונדערטער, ווי מען פערגינט איהם ניט, ווי מען גוואלדעווט און מען ליארעמט... עס טהוט זיך חושך. ער הארעווט וועניג? א חרפה און א בושה! — האט עמפערט זיך פלוצים צוקאכט דער בעל־אכסניא, א רויטער פון כעס, האט זיך שנעל אויסגעדרעהט צום עולם און איז מיט׳ן טלית און תפילין אוועקגעגאנגען צו זיך איז צימער אריין.

דער עולם איז געבליבען שטעהן מיט אפענע מיילער און די לאנגע אידענע האט מיט אמאל אויפגעהערט צו ווייגען. אין אמת פון בעריל׳ס רייד האט קיינער ניט געצווייפעלט...

און מערקווירדיג! דאם וואס כען וועט ניט נעהמען קיין קאפיקע מעקלעריי האט קיינעם ניט פערדראסען, אפילו בריינדעלע קאזאק אליין.

אומגעקעהרט, עס האט אלעמען שטארק הנאה געטהאן און דער עולם האט זיך געמומען שטום צוגעהן פון קיר, אבער בערוהיגט און צופרידען, וואס המן וועט ניט ווערען קיין גביר.

אזוי ווי זי וואלט שוין געקראגען איהר חלק מעקלעריי, האט ברוינדעלע

אין גראַפֿ׳ס קאַרעטע מיט די פיער עלעגאַנטע שפּאַקעס און האָט פון דער קאַרעטע ארויסגעקוקט אויפֿן שטעדטעל ביעזר און שטאָלצער פון דעם גראַפֿ סווינטשיצקי אליין.

און אז דאָס שטעדטעל האָט זיך דערוואוסט פון די בעלי־עגלות, וועלכע זיינען באַלד געקומען פון דער סטאַנציע, אז המן האָט שוין געבראכט דעם נאַטאַריוס און מען שרייבט שוין, איז דאָס שטעדטעל אויפגערודערט געוואָרען ווי א קופּע פון מוראשקעס.

ווי צוטומעלטע מוראשקעס זיינען די אידען געלאָפען פון זייערע אייגענע הויקערטע הייזלעך צום איינפאָהר און האָבען זיך דאָרט באַלד פערזאַמעלט אין א היבש רעדעל און מען האָט אויפגערעגט גערעדט וועגען די 15 אלפים, וואָס המן וועט פאַקען און פון דער טריפה׳ענר הצלחה וואָס א המן קען האָבען. און רעדענדיג האָט מען זיך דערמאָנט אן דער אַלמנה מיט די 12 יתומים. אין בריינדעלע קאָזאק, וועלכע האָט על־פי דין און על־פי יושר געהאָט א חלק אין דער מנה־יפה.

איינער האָט געזאָגט. אז מען דארף זי רופען.

— משוגענער! האָסט פערגעסען, אז עס איז היינט פרייטאָג אויף דער וועלט, — האָט עמערקט משה׳קע דער קצב, גלעטענדיג מיט די צוויי פער־בויגענע פינגער די שוואַרצע באָרד מיט׳ן וויסען פלעק, — לאָז זי צורוה! זאָל זי פריהער מיט׳ טשאָלנט פארטיג וועלן.

און דער עולם האָט זיך געמומען פון איהר חוזק מאכען און דערצעהלען וויי אזוי זי האָט ניט לאַנג געשלאָגען צום טויט א גוי מיט א פוהר קאַרע. און אזוי ווי מען האָט ערעדט און געלאָכט פון איהר, האָט זיך די לאַנגע אידענע בעוויזען אויפֿן בריקעל און האָט געשפּאַנט איבער׳ן מארק־פלאַץ צום איינפאָהר, מיט איהרע יונגע פים ווי אן עכטער קאָזאק שפּאַנט, גרייט למלחמה און אויף אלעם. און אידער זי איז נאָך צוגענאַנגען צום רעדעל, האָט זי שוין פון ווייטענס געפענט איהר גרויס מויל מיט די צוויי פערקרימטע, פערדישע צייהן, ניט קיין מויל פון א פרוי, נאָר פון א ים־חיה, האָט געמומען גוואַלדעווען, וואַרפען מיט די לאַנגע הענט און האָט געסטראַשעט די אידען. אז זי וועט דעם שבת ניט לאָזען אויסנעהמען...

די אידען האָבען איהר אונטערגעגעבען חשק און דאָס נאָנצע רעדעל איז אריין אין איינפאָהר, צום אלטען בערל, וועלכער האָט צוגעזאָגט צו שיצען די אלמנה ביים ענערגל.

דער בעל־אכסניא איז נאָר נעווען ביים דאַוונען און דאָס רעדעל איז אריג צו שרה׳ן אין קיך און האָט געמומען דערוויל גוואַלדעווען פאַר׳ן בעל־אכסניא׳ס ווייב.

שרה האָט געהאַלטען אין מיטען פיש־האָקען, איז אבער געבליבען רוהיג און גלייכגילטיג צום גוואַלד פון דער אידענע און די אידען, וועלכע האָבען איהר אונטערגעהאַלפען, אזוי ווי עס וואָלט נעווען א נעווהנליכע זאַך, ווי דאָס פיש־האָקען איז נעווען, און באַלד האָט זיך דאָס קלאַפען פון האָק־מעסער איבער׳ן ברעטעל אויסגעמישט מיט׳ן געשריי און טומעל פון דער אידענע און פון רעדעל. די אידענע האָט געשריען אויף שרה׳ן, אז ס׳איז סדום, ניט קיין

אָבער, האָט ער ניט געקענט פערשטעהן.

א וואָיענער דאָקטאָר, וועלכער איז געבאָרען ביי אונז אין שטעדטעל? — האָט ער שטיל איבערגעפרעגט דעם ענגעראל אויך מיט א פערכאָפטען אטעם.

— יאָ, ער איז דאָ געבאָרען... ער איז איצט א גרויסער מאן... א ענגעראל איז ער!

— ווי אזוי איז זיין נאָמען? — האָט געפרעגט דער בעל־אכסניא שוין א בלייבער.

דאָס האָרץ האָט זיך ביים ענגעראל א שטאַרקען וואָרף געטהאָן און עס האָט זיך מיט אמאל אָבגעשטעלט.

ער האָט זיך אָבער דערפרעהט דערמיט: עס האָט איהם געגעבען אן אויסרייד און צייט צו בעטראכטען א תשובה אויף דער אונערוואַרטעטער פראגע.

„זעהסט ווי איך בין שוין קאָפוט, מיין פרייַנד? עס קלאָפט... עס קלאָפט... און מיט אמאל: סטאָפ מאשינא... דאָן הענגט דער טויט אויף דער נאָז... כע, כע, כע" — און זיך האלטענדיג ביים הארצען האָט ער זיך שטיל און טרויעריג צולאכט, און האָט איהם אין א ווייל ארום געענטפערט:

— הייסען הייסט דער טאַווארישטש מיינער, ניקאָלאַיעוו!... ניקאלאי גריגאָריעוויטש ניקאָלאַיעוו... א פראכטפאלער מענש, זאג איך דיר... מיין בעסטער פריינד!

— ניקאָלאַיעוו? און ער איז א איד און געבאָרען ביי אונז אין שטעדטעל? — האָט געשטוינט בעריל.

דער ענגעראל האָט זיך הויך צולאכט. דאָס האָרץ האָט ווידער אנגעהויבען צו קלאפען רוהיג און נארמאל, און ער האָט מיט אמאל דערפיהלט ווי א פרייד האָט זיך צוגאָסען איבער אלע אברים זיינע. א פרייד האָט איהם פערשאפט דאָס בעהאלטענע שפיעל מיט זיין יוגענד־חבר.

— ניקאָלאַיעוו. געבאָרען איז ער ניט קיין ניקאָלאַיעוו... דאָס האָט מען שוין איהם דערנאָך גענעבען א רוסישען נאָמען... מען האָט די אלע קינדער גענעבען א נייעם גליובען און א נייעם נאָמען... ווי דען? דו ווייסט עס ניט?

און ער האָט מיט אמאל א בעקומען מוטה ווידער אויפצוגראבען זיינע בליקען איבער די גאלדענע ברילען אין בעל־אכסניא'ס אויפגערעגט און אנגעשטרענגט פנים, אזוי ווי ער וואלט זיך געטישעט מיט איהם און זיך ניט געקאָנט אין איהם זאָט אנקוקען.

און אין דערזעלבער צייט האָט בעריל'ס מוח און זכרון געארבייט מיט א פיבערהאפטער אנשטרענגונג.

— ווייסטו אפשר, פריץ, ווער זיינע עלטערען זיינען געווען, ווי אזוי זיי האָבען גהויסען? שרייבט ער דיר ניט דערפון? — האָט געפרעגט דער בעל־אכסניא נאָך א לאנגען טראכטען.

—יאָ, יאָ! ער שרייבט מיר. ווי דען? געווים שרייבט ער... — האָט זיך ווידער א כאַפ געטהאָן דער ענגעראל און האָט זיך געמומען טאפען אין די קעשענעס, האָט ארויסגענומען פון דער בוזים־קעשענע א בינטעל בריעף, האָט אויסגעקליבען איינעם פון זיי און האָט זיך געמומען איהם דורכצוקוקען. — ער שרייבט מיר... ער שרייבט מיר... ניין, וועגען די עלטערען זיינע שרייבט ער

קאזאק אנגערוקט דעם טשעפעק מיט דער פאטשיילע אויפ'ן קאפ און איז אויך שטיל און צופריעדען אוועקגענאנגען רוקען דעם טשאלנט אין אויוועז אריין.

* * *

ביז דעם לעצטען טאג איז דער געזנערא געבליבען שטעהן אין איינפאהר, א זאך וואס די אידען פון שטעדטעל האבען ניט פערשטאנען און האבען ניט אויפגעהערט דערפון צו רעדן.

נאטאשא'ן האט ער איינמאל פאר אלע מאל ערקלערט, אז ער האט פיינט פאליאקעז, און בעזונדערס דעם נראף און דער גראפיניע סווינטשיצקי, און ביז זיי וועלען זיך ניט ארויסקלייבען פון שלאם וועט ער זיך אהין ניט אריינקלייבען.

און אז בערי'ל האט אין דעם לעצטען טאג פאר דער אברייזע, אויפ'ן בעפעהל, דערלאנגט א חשבון, האט דער גענערא'ל געמומען דעם חשבון פון זיין האנט, האט אין איהם אפילו קיין קוק ניט געטהאן און האט איינגעגראבען אין אלטען אידען א פאר פארשענדע אויגען, איבער זיינע גאלדנע ברילען.

דער בעל־אכסניא איז אונטער דעם בליק מבולבל געוואָרען...

דער פנים זיינער איז געוואָרען בלייך, די בליוע אדערען אויף די באקען זיינען געוואָרען בלויער און מעהר בולט, דאם הארץ האט איהם עפעס אנגע־הויבען צו טיאקען.

דער גענערא'ל האט בעמערקט דעם פנים און דעם אידענ'ס אויפרעגונג, האט ער זיך אבגעוועגדט פון איהם און האט זיך געלאזט שפאנען איבער'ן צימער אונטער'ן קלאנג פון זיינע שפארען און מיט די הענט אין די הויזען מיט די רויטע פאסען.

בערי'ל איז געשטאנען ווי א צוגעקאוועטער, ווי אין אן אונבעוואוסטער וואַרטונג און האט ניט געקענט זיך ריהרען פון אָרט.

פלוצים האט זיך דער גענערא'ל א כאפ געטהאן, ווי א מענש וואס האט פערגעסען די וויכטיגסטע זאך, האט זיך אבגעשטעלט און זיך געמומען פיבער־האפט טאפען אין די קעשענעס און ניט קיקענדיג דעם אידען גלייך אין פנים אריין, האט ער זיך צו איהם געוועגדעט מיט א פיבערהאפט געכאפטען טאן:

„יא, איך האב גאר פערגעסען... שטעל זיך פאר, כאזיאאין! איך קריג היינט א בריעף פון א טאוואריששטש, ער איז א וואיעגער דאקטאר פון אידען... דו פערשטעהסט? פון די קאנטאניסטען איז ער... כיר האבען געריענט צוזאמען אויף קאווקאז און סיביר... נו, האט ער זיך דערוואוסט, אז איך האב אבגעקויפט אייער שטעדטעל, פאזדראוליאעט ער מיך און בעט מיך, אז איך זאל דא אבווכען זיינע קרובים און אויב זיי זיינען בערערפטיג, זאל איך זיי העלפען מיט געלט און ער וועט מיר דאס געלט אומקאהרען מיט דאנק".

ער האט זיך אבגעשטעלט ביי דעם וואַרט מיט א פערכאפטען אטעם, ווי א מאן, וואס איז דורכגעלאפען א לאנגען וועג.

דאס סקלעראזע, איבערגעוואקסענע הארץ האט זיך ווידער ענגומען וואַרפען ווי דאן אין אוהל פון הייליגען אָרט. און געקלאפט האט זיך אויף דאס הארץ ביים צווייטען אידען, ביים בעל־אכסניא, אהן א שום אורזאך... דער איד האט נאר געפיהלט, אז עפעס וועט באלד קומען, אז עפעס קריכט און גנב'עט זיך צו איהם פון ערגעץ. אזא שרעקליכעס און צו גלייך אנגענאהמעס. וואס

נענעראל — האָט איהם צוגעווארפען גערשעלמאן, געדעמפט פון א געווארג־נעם האלז.

— איז ער נאך א איד? — האָט איהם שטיל געפרענט בעריל אין א ווייל אהים מיט א פיעבערהאפטען גלאנץ אין די אויגען.

— ווי קאן ער זיין א איד? א גענעראל א איד! ווי איז דאָס מעגליך? — האָט זיך כמעט געבייזערט דער גענעראל, האָט זיך אבגעווענדט און האָט זיך נעכומען ווידער שפאנען הין און צוריק איבער'ן צימער.

בעריל האָט זיך ארונטערגעלאזט אויף א ביינקעל, אזוי ווי אן אונטער־געשניטענער. די פיס האָבען איהם געבראכען און אלע אברים זיינען מיט אמאל אזוי שווער געווארען און צורודערט.

דער פלאטערענדער, צוטומעלטער שמייכעל איז מיט אמאל אויסגעלא־שען געווארען, און זיין געזיכט הא מיט אמאל זיך אזוי בעטריבט אזוי ווי א פיינליכער ערנער וואלט עס פערכמורעט.

א ווייל זיינען זיי ביידע געווען שטום, ווי נאך אן אויסגעלאשענער און אבגעשטארבענער פרייד.

און אין דער טויטער און אונבעוועגליכער שטילקייט האָט זיך נאָר גע־הערט ווי צוויי פליגען האָבען זיך געשלאגען אין א טאפלע, און ווי ביידענ־ם הערצער קלאפען.

— נעדענקסטו וואר עס זיינען זיינע קרובים? — האָט איהם געפרענט דער גענעראל.

— געווים געדענק איך עס... צוויי ברידער זיינען אוועק קיין אמעריקא און א שוועסטער איז דא. היינט זיינען נאך דא קינדער פון אן עלטערער שוועסטער — האָט געזאגט בעריל גלייכגילטיג און אויסגעלאשען, און האָט זיך אויפגעהויבען פון ארט.

— זיינען זיי ארים, נויטבעדערפטיג? — האָט געפרענט דער גענעראל.

— וואס דען? רייך זיינען זיי? — און בעריל האָט מיט א פערעכטליכען ביטול א קנייטש געטהאן מיט די פליצעס.

— קענסטו זיי מיר רופען? איך וועל זיי העלפען.

— וואָרום ניט, פריץ? איך וועל זיי נאר א וואונק טהאן און זיי וועלען שוין קומען צו לויפען... קיין בעזונדערס פיינע פאָרשוינען זיינען זיי אלע ניט... — און ער האָט ווידער געמאכט א פערעכטליכען ביטול.

— וואס הייסט? — האָט אויפגעציטערט דער גענעראל — זיי זיינען גנבים? מאשעניקעס?

— חם ושלום! — האָט אויסגעשריען בעריל איבערגעשראקען און מיט א חניפה'דיגען שמייכעלע. — וואר זאגט עס?... כ'מיין סתם... פראסטע מענ־שעלעך... די שוועסטער איז אן אלמנה נעבעט... מיט 12 יתומים... דאָס איז דיזעלבע אידענע, וואס איך האָב גערעדט מיט דיר וועגען איהר, פריץ... די וואס מאהנט דאָס מקלעריי ביי אברהמ'ען... אן ארענטליכע! האַרוועט נעבעך מיט'ן בלוטיגען שוויים און האַדוועט די קינדער. און דער בעל־עגלה, וואס האָט דיך געבראכט פון דער סטאנציע, איז א זוהן פון דער עלטערער שוועסטער. דו ווילסט, קאן איך זיי באלד שיקען רופען, פריץ... דו וועסט

מיר גאַרנישט... נאָר וועגען דעם פּאַרק מיט'ן שלאַם שרייבט ער מיר. ער געדענקט, זאָגט ער, זעהר גוט ווי ער האָט אַלס אינגעל דאָרט גע'ננב'עט עפּעל מיט זיין חבר, און מען האָט זיי ביידען געכאַפּט, און דער אַלטער גראַף סוויני־טשיצקי האָט געהייסען די סטרוזשעס, אַז מען זאָל זיי אויסשמייסען מיט קראַפּעווע...

און ער האָט צוריק אויפגעהויבען די אויגען פון בריף און זיי איינגע־גראָבען אין זיין יוגענד־חבר'ס פּנים. און דאָס פּנים איז מיט אַמאָל רויט געוואָרען, ווי ביי א פערשעמט מיידעל. רויט זיינען געוואָרען אויך בעריל'ס אויערען.

א ווייַלע איז ער געשטאַנען איבערראַשט און ערשיטערט, ביז די עראי־נערונג האָט זיך ניט אָנגעצונדען ווי א צאַנקענדער און פלאַטערענדער לייכטער שמייבעל צוווישען די וואָנצעס און אין די אויגען.

— איך געדענק... איך געדענק עס... ווי נעכטען געדענק איך עס — האָבען שטיל ארויסגעזאָגט די שמייכלענדע ליפּען, ווי א שטילע און זיסע ליעבעס־ערקלערונג.

— יאָ, דו געדענקסט עס? — האָט איהם מיט א לייכטער בעוואונדערונג געפרעגט דער געגנערל.

דאָס בלוט איז מיט אַמאָל פערשוואונדען פון בערילס פּנים און די אויערען, און ער איז געוואָרען צוריק בלייך ווי דער טויט.

— דאָס בין איך עס געווען דער חבר, דאָס האָט מען אונז ביידען געשמי־סען, — אזוי ווי נעכטען וואָלט עס פּאַסירט.

— עס קאָן ניט זיין! — האָט אויסגעשריען דער גענערל מיט א געמאַכ־טער בעוואונדערונג.

און די צווייַ אַלטע מענשען שטעהען און קוקען זיך אָן איינער דעם אַנדערען, ווי אין א חלום...

— לעבט ער נאָך... דער הערשעלע? הערשעלע... הערשעלע האָט מען איהם גערופען... איך געדענק... איך געדענק עס! — האָט כמעט בייז, מיט א טופּ, אויסגעשריען דער בעל־אכסניא, אזוי ווי אימיצער וואָלט איהם ניט געלאָזט געדענקען און ער וואָלט זיך מיט דעם „אימיצען" גערעדט, אדער דער אימיצער וואָלט איהם ניט געוואָלט גלויבען, אז ער געדענקט עס.

דער גענערל האָט אָבער ניט ארונטערגענומען פון איהם זיינע איינגע־גראָבענע בליקען, און די בליקען האָבען איהם אָנגעהויבען צו נערווירען, צו שוידערען, אזוי ווי זיי וואָלטען איהם געטריבען מיט בייטשען...

און ווידער האָבען די הענט געציטערט ביים גענערל און זיך געצויגען צום יוגענד־חבר, ווי אין דער נאָכט פון תשעה־באב, ווען ער איז געזעסען פאר דער צאַנקענדער ליכט און שטיל געקלאָגט אויפ'ן חורבן...

„בערקא, דרוג מאי! דערקענסט מיך?" — האָט ער איהם געוואָלט פרעגען.

דאָס האַרץ האָט זיך אָבער ווידער א וואַרף געטהאָן אין זיין ברוסט, אזוי ווי עס וואָלט געדראָהט און מתרה געווען...

און די גוטע און בריהענדע וועדטער זיינען נאָכאַמאָל פערגליווערט גע־וואָרען אויף די ליפּען.

— געווים לעבט ער... דו זעהסט דאָך... א גרויסער מאן... א טשין פון א

מיט פערדרוס, ווי א מענש ביי וועמען מען וויל צונעהמען א מאנאפאל אויף איציקעל דעם כאפער, א זאך וואס געהערט נאר איהם אליין, און האט זיך געלאזט גענן צו דער טהיר.

— וואוהין איז? — האט איהם געפרעגט שרה.

— איך וועל זי געהן רופען... די לאנגע... עס איז דאך א מצוה...

— וואס נאך? נאדיר נאר א מצוח! וואס איז די מצוה? א ברודער א משומד?... נישקשה אז חיים־יאשע וועט זי רופען. צו א גרויסער כבוד פאר איהר.

בעריל האט זיך אויף א רגע פערטראכט.

— עס קאן זיין אז שרה איז געראכט, אז ס'איז גאר אן עבירה און ניט קיין מצוה.

— זיצט שוין אין דער היים! איך וועל זי שוין רופען — האט פארגעלאגט דער משרת און איז אוועק רופען בריינדעלע קאזאק.

זיין שוועסטער

אז בערל איז ארויסגעגאנגען פון געגנראל, האט זיך דער אלטער, קראנקער מאן מיט אמאל איבערגעשראקען פאר דער גאנצער מעשה ווי פאר אן אוואנטיורע.

דער געדאנק, אז אט באלד וועט זיך עפענען די טהיר און ער וועט דערזעהן פאר זיך א זשידאווקע, אן ארימע און פרעמדע וועלכע איז אבער דורך זיין שוועסטער, זיין אייגען בלוט און פלייש — דאס לאנג און היים געווינשטע און אזוי קלוג און פארזיכטיג געפלאנטע — האט איהם מיט אמאל אויפגעשווירט, אזוי ווי ער וואלט זיך פלוצים דערזעהן פאר א פינסטערען אבגרונד.

די אלע גוטע און זיסע געפיהלען וועלכע האבען מיט א ווייל צוריק בעוועגט און געשלייערט זיין הארץ און פערכאפט דעם אטהעם, די געפיהלען מיט וועלכע ער האט ארייגעקוקט אין בערל'ס פנים, די געפיהלען פון נסתר, וועלכער קען אלעם זהן און ווערט ניט געזהן, זיינען מיט אמאל אויסגעלאשען גע־וואָרען.

בעריל, דאס יודענטום, דער ארויפאהר, די פרעמדע אידענע, וועלכע וועט באלד ארויפגעהן — דאס אלעם איז איהם מיט אמאל פארגעקומען אזוי פרעמד און אבשטויסענד. און איבערהויפט האט ער זיך דערפיהלט מיער און ערשעפט פון גאנצען שפיעל און גרייט צו לויפען דערפון. אפילו דער מאנאטאק מיט'ן שטעדטל, פאר וועלכען ער האט איבערגעצאהלט אויף זיין חשבון א האלבען מיליאן רובל, איז איהם איצט פארגעקומען אלס א נארישע, סענטימענטאלע אוואנטיורע, וואס איז רייך מיט געפאהרען פאר איהם.

עס האט איהם מיט אמאל אנגעכאפט א בייזע אונצופרידענהייט, אן אבערגלויבערישער פחד פאר א פערשטעקטער און לויערענדער געפאהר. וועו ער האט איצט נאטאשא'ן, וואלט ער שוין אבגעפאהרען, און עס קען זיין, מעהר נישט געקומען אהער. ער וועט דעם מאנאטאק אפגעבען אין ארענדע.

מיט אט די געדאנקען האט ער אונבעמערקט ווי א גנב זיך ארויסגעשרוקט פון איינפאהר און איז אוועק אין שלאם אריין...

האבען א גרויסע מצוה... איך זאג דיר דעם אמת... געה גלויב זיך, או אווינט קאן פאסירען! — האט מורמלענד געגאפט בערל ווידער, מיט דעם פריהער־דיגען איבערראשטען און צוטומלטען שמייכעל אויפ'ן פנים.

—יא! געה און רוף צו מיר, די אלמנה מיין איך — האט שוין שטרענג בעפוילען דער געגנער און האט אנגערוקט די געדיכטע ברעמען. — או דער טאווארישטש שרייבט, ווען איך עס מקים זיין...

— וואס ניט? מיט פערגעניגען... אזא מצוה... אן אלמנה... 12 יתומים. אט געה איך שוין... איך ווען טאקע אליין געהן טהאן די מצוה... א גרויסע מצוה! — האט זיך גאייליט בערל און איז א פערטומלטער, א ציטערענדיגער ארויסגעלאפען פון געגנער.

אין קיך האט שוין אויף איהם געווארט שרה און דער משרת. דעם חשבון פאר'ן גענגער האבען זיי געמאכט אין דרייען, האבען זיך א גאנצען טאג גע'עצה'ט און גע'סוד'עט. פארא־האהרען האט ער בעצאהלט מהר וויפיעל מען האט פערלאנגט. דאם מאל האבען זיי שוין געמאכט א קליגערען חשבון, און האבען געווארט אויף בערל'ען אין א פיבערהאפטער אונגעדולד.

או דאם ווייב און דער משרת האבען איהם דערזהען א צוטומלטען איז אויפגערעגטען, אזוי ווי דער גענגער וואלט איהם דארטען אויסגעשמיסען. האבען זיי זיך ביידע איבערגעשראקען און אנגעשטעלט אויף איהם פרעגענדיגע אויגען. בערל האט זיי נאכגעשריגען און האט זיך ערשעפט ארונ־טערגעלאזט אויפ'ן טאפטשאן.

— וואס־זשע? מסתמא א גרויסער חשבון? — האט איהם אונזיכער און שטיל געפרעגט דאם ווייב. — איך האב אבער נעזאגט. או מען זאל ניט איבער־פוצעווען — האט זי מיט א פארוואורף זיך געווענדעט צום משרת. — איהר האט דאך תמיד ליעב איבערצוזאלצען די יויך.

— וואס פוצעווען? ווער מיר פוצעווען? מען האט ניט איבערגעפו־צעווען — האט בייז געגנטפערט דער משרת.

— ווער רעדט פון חשבון... ער האט אויף איהם אפילו קיין קוק ניט געגעבען. ער הערט דיך מיט א חשבון — האט געזאגט בערל און האט זיך אויפגעהויבען פון ארט.

דער משרת און דאם ווייב זיינען געווארען נאך אונגעדולדיגער.

— איך זאג אייך דעם אמת... וואס קאן פאסירען... א גוואלד, ווי איך בין א איד — האט אנגעהויבען בערל נאך א קורצער און שטומער פויזע, זיך האלטענדיג ביים קאפ, און האט זיי דערצעהלט די גאנצע מעשה מיט'ן משומד. מיט די עפעל, פון א' ביז ת'.

ביים משרת האבען די אויגען אנגעהויבען בלישטשען.

— ווער איז מיר... איציקעל דעם כאפער'ס זוהן א געגנער! — האט געגאפט דער משרת און האט זיך געגומען רייסען די רויטע טשופרינע.

— איציקעל דער כאפער... ער געדענקט א כאפער, אויב מיר א מענש! דו ביזט נאך דאן אויף דער וועלט ניט געווען — האט זיך צובייזערט אויף איהם דער בעל־אכסניא.

— מיין טאטע עליו השלום פלעגט כסדר פון איהם רעדען.

— דיין טאטע! — האט איהם איבערגעקרימט בערל מיט א ביטול און

— אויב דו וועסט ניט אַראָפקריכען, וועט דיך דער טאָטע דיינער אויס־כאָפען!

אַזוי ווי מען וואָלט איהר דערלאַנגט מיט אַ האַק איבער'ן קאָרק... דעם טאָטען איהרען, וועלכען זי אַליין האָט ניט געדענקט, האָט מען איהר שויז קאַנג, פון קינדווייז אָן, ניט פֿאַרגעוואָרפען, ווייל דאָס שטעדטעל האָט איהם פערגעסען צוליעב איהר „משה'ן עליו־השלום", וועלכער איז געווען א כשר'ע אידישע נשמה; און איצט האָט מען זיך מיט אַמאָל וויעדער דערמאָהנט אָן דעם „כאָפער"!...

מיט אָן אויסגעקרימט און שרעקליך פּנים האָט זי זיך געמומען וואַרפען אויף דעם באַרג קאָרע און בילען פון דאָרט ווי א גרויסער בייזער הונט.

צוויישען די קלייטען איז געוואָרען פרעהליך: די פערשלאָפענע, מיט מעהל פערשטויבטע קרעמערס זיינען אַרויס פון זייערע לעבער, האָבען געלאָכט און געהאָלטען זיך ביי די זייטען.

די אונגליקליכע אלמנה האָט שוין געהייסען דעם גוי אַליין אַראָפוואַרפען די קאָרע און איז אריין צו זיך, אין איינגעהויקערט און איינגעפאַלען שטיבעל, מיט טרעהרען אין די אויגען.

דאָ האָט אָבער געוואָרט אויף איהר א נייע מעשה: די שכנה האָט איהר דערצעהלט, אז עס איז געווען חיים־יוסי דער משרת און האָט דערצעהלט, אז הערשעלע גנב, דער ברודער איהרער, לעבט נאָך; אז ער איז א משומד און א דאָקטאָר ביים קיסר אליין. אז ער וויל איהר העלפען און גליקליך מאַכען, — האָט דער משרת ניט דערצעהלט.

דער משומד האָט איהר נאָך מעהר געפעלעווט דעם קאָפּ... מיט אמאל האָט זי זיך דערמאָהנט אָן משה'ן, עליו־השלום, אָן דעם כשר'ען, פרומען אי־דען, וועלכען זי פלעגט שלאָגען מכות־רצח, און א רחמנות צום פערשטאַרבענעם מאַן איהרען, צו זיך אַליין, צו איהר ביטער אלמנה'ש לעבען, פול מיט חזוק און ביטערען קאַמף, האָט אָנגעהויבען צו קיצלען די דאָרע, פלאָכע ברוסט און דעם האַלז פון דער פרוי, וואָס די נאַטור האָט בעשאַפען נאָר אלס א שפאס, און זי האָט זיך צוואוויינט הויך און ביטער.

די שכנה האָט געמיינט, אז זי בעקלאָגט עס דעם ברודער, דעם משומד, און האָט אויך גענומען שטיל ווייגען.

די קינדער זיינען געשטאַנען קויטיגע און צושראָקענע, און האָבען גע־קוקט אויף דער מוטער מיט מעהר שרעק און אָנגסט אין די אויגען, ווי ווען זי פלעגט אימיצען פון זיי זיך נעהמען בויקערען.

און אז זי האָט זיך גוט אויסגעוויינט, האָט זי אַרויפגעוואָרפען די שאָל אויף די אקסלען, ווי זי פלעגט עס טאָן נאָר דאָן, ווען זי פלעגט ערגעץ געהן ניט וועגען געשעפט, און איז אוועק צום איינפאָהר אָפּרעכענען זיך מיט חיים־יוסי'ן דעם משרת און מיט דעם אלטען „גאנאמניק", דעם בעל־אכסניא אליין.

אין דער צייט אָבער איז דער בעל־אכסניא ארומגעגאַנגען איבער דער גרויסער שטוב אין גרויס עגמת־נפש. ווי נאָר דער משרת איז אַרויס פון הויז רופען דער אידענע, האָט ער דערפיהלט מיט'ן חוש, אז ער האָט געטאָן א גרויסע נאַרישקייט מיט דעם, וואָס ער האָט איהם געשיקט, און איבערהויפט וואָס ער האָט איהם דערצעהלט די געשיכטע. א פּאַרגעפיהל, אָן אהנונג, האָט איהם

* * *

חיים־יוסי דער משרת האָט דער אידענע, וועלכע איז געווען אויף'ן דאַרף צוויישען איהרע גוים, וואָס האָבען געפיהרט פֿאַר איהר קאַרע פֿאַר די גאַרבאַר־ניעס, ניט געטראַפֿען. דאָן איז ער מיט א פּענד אַוועק צו איהר פֿלימענק, חיים הערש דעם בעל־עגלה, פֿאַר וועלכען דער משומד איז געווען א רייכער פּעטער... דער בעל־עגלה איז אָבער געווען ביי דער סטאַנציע און ער האָט איהם אויך ניט געטראַפֿען. איינהאַלטען זיך אָבער האָט ער שוין ניט געקענט: אזא מעשה האָט בעדאַרפט דערצעהלט ווערען און האָט זיך געלאַזט דערצעהלען: דערפֿאַר איז ער צוריק אין איינפֿאַהר שוין ניט געגאַנגען, נאָר ער איז בעסער אַוועק מיט דער געשיכטע איבער די הייזער און האָט זי צופּויקט פון א' ביז ת', ווי ער האָט געהערט פון זיין בעל־הבית, און האָט נאָך א ביסעל צוגעלענט פון זיך.

און אין א פֿאַאר שטונדען אַרום האָט דאָס שטעדטעל געוואוסט פון א יאָסעל, א כאַפּער, וועלכער איז געשטאַהבען מיט זעכציג יאָהר צוריק, און וועל־כער האָט געלעבט נאָר אין זכרון פון א פֿאַאר אלטע אידען, ווי בערעל דער בעל־אַכסניא אַליין איז געווען, און פון כאַפּער'ס זוהן, דעם דאָקטאָר מיט'ן פֿאַמיליע־נאָמען ניקאַלאַיעוו, וועלכער איז געבאָרען געוואָרען אין דעם זעלבען שטעדטעל און איז איצט דעם קיסר'ס לייב־דאָקטאָר — פֿאַר'ן קיסר'ס לייב־דאָקטאָר האָט איהם שוין געמאַכט, נאַטירליך, חיים־יאָסי אַליין — און א מי־ליאָנער מיט הונדערט מאיאָנטקעם. און דאָס פערשלאָפענע און פערוואָרפענע שטעדטעל האָט זיך וויעדער געקאָכט, געגאַפט און הויפּטזעכליך געערגערט, וואָס אזא בריינדעלע קאָזאַק האָט פֿלוצלינג בעקומען אזא רייכען ברודער, וועלכער וועט שוין אזא פֿאַרשיוועך מאַרדע געווים גליקליך מאַכען...

נאַטירליך איז דער יחוס פון דער אידענע מיט'ן פֿלימענק, דעם בעל־עגלה און גרעסטען בויאַן פון שטעדטעל, נאָך פיעל קלענער געוואָרען. מיט א מאל איז מען געוואָרע־גוואָרען, אז בסך־הכל איז דער טאַטע איהרער, עס זאל איהם דאָרט אַרויסוואָרפען, געווען א „כאַפּער", — ער האָט געכאַפט אידישע קינדער און זיי איבערגענעבען אין גויש'ע הענט. דיזע שרעקליכע אונמענשען האָבען איבערגעלאָזען אין פאַלק'ס זכרון א שוידער און א פלעק. א סך א גרע־סערער פלעק איז אָבער געווען דער ברודער, דער משומד, — כאָטש יעדער האָט טיף אין האַרצען איהר איצט מקנא געווען און האָט געוואָלט האָבען אזא ברודער, און קיינער וואָלט זיך פון איהם ניט אָפּגעזאָגט.

וועז בריינדעלע קאָזאַק איז פֿאַרנאַכט אַריינגעפֿאַהרען אויף'ן מאַרק־פּלאַץ אויף א הויכער פוהר קאַרע, לאַנגזאַם געשלעפט פון א פּאַאר גרויסע אוקראי־נער אָקסען, און האָט פון דעם הויכען בארג קאַרע אַראָבגעקוקט ווי א ווילדע מכשפה, מיט צייהן פון א חיה, האָבען א פּאַאר לצים פון די קרעמערס אָפּגע־שטעלט דעם בארג קאַרע און האָבען איהר געהייסען פון דאָרט אַראָבקריכען...

די לאַנגע אידענע, וואָס פלעגט שלאָגען איהר מאַן, — וועלכען זי האָט איצט גערופען צערטליך „מיין משה עליו־השלום", — און דעם עזוזנדסטען גוי, איז שוין געווען גוואוואינט צו די ליצנות פון יעדען ווייסען־חברה'ניק אין שטעדטעל. זי האָט נאָר געפּעגט דאָס גרויסע מויל מיט די אויסגעקרימטע צייהן, האָט דעם לץ אָפּגעצעהלט א הונדערט מאל אין טאַטען'ס־טאַטען אַריין און האָט א הוקע געטאָן אויף די אקסען, ווי א מכשפה: „צעבע! צעבע!".

דאָן האָט איהר אָן אנדער לץ, זיצענדיג פּוסט־און־פּאָס אויף די טרעפּלאָר פון זיין קלייטעל, נאָכגעשריען:

ווי ער וואָלט זיך צו דער צורייצטער חיה צוגעריהרט מיט א שטיק צו־גליהטען אייזען.

מיט שוים אויף די ליפען און מיט די פויסטען, א ווילדע און וויטהענדע, האָט זי זיך געווארפען אויפ'ן משרת זיך שלאָגען, דראָפען צום טויט...

נאָר בערעל צוזאָמען מיט שרה'ן האָבען זיי געקענט צוגעהמען און אָב־שטעלען דאָם געשלעג.

אז מען האָט זי אָבגעריסען פון משרת, האָט זי זיך נאָך א ווילע גע־שאָלטען און געזידעלט און האָט געענדיגט מיט א ביטער געוויין, ווי כסדר, אויף איהר וויסט אלמנה'שען לעבען און אויף משה'לען עליו־השלום, וועלכער ליגט אין דר'ערד און קען זיך פאָר איהר ניט אָננעהמען.

א וויינענדע, מיט'ן אויסגעקרימטען מויל, פון וועלכען עס האָבען ארויס־געשטעקט די קרומע צייהן, איז די אידענע געווען נאָך שרעקליכען ווי בעת'ן נעשלעג.

— ווער האָט איהם געטריבען אין דר'ערד אריין, אז ניט דו, א רוח אין דיין טאָטען אריין... דעם כאָפער דאָרטען ! — האָט זיך ניט איינגעהאָלטען דער צודראָפעטער משרת פון ווינקעל.

די אידענע האָט זיך ווידער אויף איהם געווארפען שלאָגען, דראָפען.

אָבער דאָ איז אריינגעקומען דער גרויסער, געזונטער סובאָטניק, א שמייכ־לענדער און אונבעהאָלפענער, ווי א פערשעהמט מיידעל.

מיט א פערלעגענעם שמייכעלע האָט ער מיט זיין קינדערשער, כמעט קוויטשענדער שטימע, וועלכע איז געווען אזא קאָנטראָסט צו זיין גרויסער און בריייטער פיגור, איינגעלאָדען דעם „חאזיאָאין" צום געגראָל אין נומער אריין.

דאָרט האָט ער איהם בעצאָהלט דעם חשבון פאָר סטאָנציע און האָט איהם דערלאָנגט א צעטעל פון געגראָל, וואָס ער האָט אליין געמוזט דורכלייענען, ווייל בערעל האָט ניט געקענט לייענען קיין געשריבען רוסיש כתב.

אין דעם צעטעלע האָט דער געגראָל איהם געבעטען איבערגעבען ניקא־לאָיעוו'ס שוועסטער צווי הונדערט רובל און דער עקאָנאָם האָט איהם אוועק־גלעזעט פאָר איהר אויפ.ן טיש צוויי נייע, קנאקענדע הונדערטערם, פרישע, אזוי ווי ערשט פון דרוק ארויסגענומען.

— שיקט זי מיר צו מאָרגען אויפ'ן פאָלוועק און איך וועל איהר שענ־קען א מעלקענדע קוה. דער געגראָל האָט מיר געהייסען — האָט געזאָגט דער סובאָטניק מיט א בריייטען שמייכעל אין זיין ריויטער באָרד.

בערעל האָט נענומען דאָם קנאקענדע גלעזע א צוטומלטער מיט ציטע־רענדע פינגער, ווי אין א חלום.

מיט אמאָל האָט ער דערפיהלט אזוי ווי ער וואָלט עפעם פערלאָרען אזא אנגענעהמעם, שהנעם און טיערעם.

— דער געגראָל ווען שוין דאָ מעהר ניט זיין ? — האָט ער געפרעגט דעם עקאָנאָם מיט אן אָבגעריסען האַרץ.

— ניין ! זיי האָבען גלאָזט גריסען און פאָהרען מאָרגען פריה אָב, איך פערנעהם איצט די זאָכען.

נעזאגט, אז די גאנצע געשיכטע האט בעראפט בלייבען א סוד, אפילו פאר שרה'ן...

מיט דעם געפיהל איז ער באלד נאכגעלאפען דעם משרת צו בריינדעלעם הייזעל; ער האט אבער דארט שוין ניט געטראפען ניט דעם משרת און ניט דער אידענע, און ער האט זיך אומגעקערט אהיים א צורודערטער און געער־גערטער צום אויסערסטען. און וועז דער משרת האט זיך לאנג ניט אומגע־קערט, איז דאס ערגערניש און דער פערדרוס געוואקסען אלץ גרעסער און גרעסער און האבען איהם ניט געלאזען אייגזיצען אויף אן ארט.

ער איז געווען זיכער, אז דער משרת געהט ארום איבער'ן שטעדטעל און צופויקט די געשיכטע. און וואס לענגער ער האט דערפון געטראכט און זיך געערגערט, אלץ מעהר האט דאס פארגעפיהל, די אהנונג זיך געקלערט אין א רייפען געדאנק און אן איבערצייגונג.

וואס מעהר ער האט זיך געגראבען אין זיין זכרון, וואס מעהר ער האט זיך ארייגעטראכט אין געגנראל'ס ווערטער און האלטונג, איצט און פאר־א־יאהרען, אין זיין אינטערעס צום אידענטום, צום שטעדטעל, צום הייליגען ארט, פאר וועלכען ער האט געשענקט א נייעם פאראקאן פון טייערע דעמבענע שפאלען און ברעטער, וואס מעהר ער האט זיך אייגעקוקט אין זיין פנים, וועלכער איז ניט אבגעטראטען פון זיינע אויגען, אלץ מעהר איז איהם דער גוי'אישער פנים אויסגעקומען אידישער, בעקאנטער און נאהנטער, אלץ מעהר איז אין איהם געוואקסען דער שרעקליכער און שוידערליכער חשד, אז דער נענעראל איז דאס דער הערשעלע אליין...

און אזוי ווי ער איז ארומגענגענען איבער'ן שטוב, געפלאנט און ge־שוידערט פון זיינע געדאנקען, איז אריינגעלאפען די אידענע, א שרעקליכע ווי א מכשפה, און האט איהם, דעם חשוב'סטען און בכבוד'סטען אידען אין שטעדטעל, אבגעצויבערט אהן א פארוואס עטליכע מאל אין זיידענ'ס טאטענ'ס טאטענ'ס טאטען אריין.

און אז שרה איז אריינגעלאפען פון קיך, האט איהר די מכשפה אבגע־זונגען נאר א שאהענערען „מי שברך" און האט זי אבגענאסען מיט זלזולים און פאמאיעס פון קאפ ביז די פיס.

שרה'ן האט די מעשה הנאה געטהאן.

— אט האסטו דיר פאר דער מצוה — האט זי זיך געוועגדעט צום מאן מיט א בייזער פרייד — נעה, טהו מצוות צווישען אידען — און זי האט זיך געלאזט גאהן אין קיך אריין.

דעם וועג האט איהר פערשטעלט דער רויטער משרת.

— אן אויסכאפענייש זאל קומען אויף דיר, אויף דיין ווייב די גנב'טע, מיט'ן גע'שמד'טען האלז, וואס גנב'עט פון די קאשיקעס און אין יאטקע! אז אויסכאפענייש אויף דיינע קינדער און אלע דיינע ליעבע! — האט איהם בעגעגנט די אידינע ווי א צוהיצטער בייזער הונד.

— קוק זי נאר אן... וואס־זשע, זאג נאר, דו קאזאק, אפשר א ליגען? דיין טאטע, ימח שמו, איז אפשר ניט געווען קיין כאפער? א?

מעהר האט מען ניט בעראפט.

די אַלטע היים

צווייטער קאַפּיטעל

אין אַ פּראַסטיגען ווינטער־טאָג

אין אַ פּראַסטיגען ווינטער־טאָג האָבען די פּיער עלעגאַנטע שפּאַקעם אַב־
געפּיהרט אין אַ ברייטען שליטען דעם גראַף סווינטשיצקי אוּן דער גראַפּיניע צו
דער סטאַנציע.

דער גראַף אוּן די גראַפּיניע פלעגען אפּט פּאַהרען צו דער סטאַנציע. דאָס
שטעדטעל אָבער האָט שוין געוואוסט, אַז זיי פּאַהרען צום לעצטען מאָל אוּן
מעהר וועלען זיי דעם מאיאָנטק, וואָס האָט געהערט צו די סווינטשיצקים פּוּן
יאָן סאָבעסקיס צייטען אָן, אין די אויגען ניט אָנקוקען.

אַז די קרעמערס אויפ'ן מארק־פּלאַץ האָבען דערהערט דעם גוט־בעקאַנטען
גלאָק פּוּן דעם גראַפ'ס שפּאַן, זיינען זיי אַלע ארויסגעלאָפען פּוּן זייערע קליט־
לעך מיט די פייער־טעפּלעך אין די הענט אוּן האָבען בעגליט זייער געוועזענעם
בעל־הבית מיט דערזעלבער בייזער פּרייד אוּן נקמה, מיט וועלכער די אידען
האָבען אמאל בעגליט המנ'ען צו דער תליה.

דער גראַף אוּן די גראַפּיניע זיינען געזעסען טיף אין שליטען מיט ארונ־
טערגעלאָזטע אוּן אין די טעלעבעם פערהילטע קעפּ.

אוּן לאַנג זיינען געשטאַנען די קרעמערס, זיי נאַכגעקוקט, קלאַפענדיג
צופריעדען אַ שטיוועל אָן אַ שטיוועל, אוּן זיי בעגליט — בעזונדערס די מארק־
וויבער — מיט קללות פּוּן דער תוכחה.

צוריק זיינען געפּאַהרען די שפּאַקעם איבער'ן שטעדטעל לאַנגזאַם מיט
ארונטערגעלאָזטע, אומעטיגע קעפּ, אזוי ווי מיט'ן גראַף וואָלט פּוּן זיי אַוועק
זייער גדולה.

מיט דער אומעטיגער שטימונג האָט זיי אָנגעשטעקט זייער אָנטרייבער,
דער קוטשער יאָן, וועלכער האָט אָבגעלאָזט די לייצעס אוּן איז געזעסען אויף
דער קעלניע — געגען זיין געוועהנהייט — אָן אומעטיגער אוּן צושטרויטער,
מיט אַ טיף־געבויגענעם קאָפּ.

אַז עס איז אָבער אויפ'ן בריקעל, הינטער איהם, אָנגעלאָפען פּוּן דער
סטאַנציע חיים־הירש דער בעל־עגלה מיט אַ געפּאַקטען שליטען פּאַסאַזשירען,
אַ שמייסענדער אוּן לייַרמענדער ווי כסדר, אוּן אַ קרעמער האָט ביי איהם גע־

* * *

אויפ'ן צווייטען מאָרגען האָבען דעם גראָפ'ס פּיער עלעגאַנטע שפּאַקעס דורכגעטראָגען דורכ'ן שטעדטעל דעם גענעראַל מיט זיין טאַכטער צו דער סטאַנציע.

הינטער'ן שטעדטעל האָבען זיי בעגעגנט א לאַנגע שמוציגע אידענע, וועלכע האָט מיט קינדערשער פרייד אויפ'ן צוקנייטשטען, שטאַרק געעלטערטען פּנים, געשלעפּט אויף א שטריק א גרויסע, רויטע טירעלסקע קוה מיט וויסע פלעקען און מיט גרויסע אייטערס.

די קוה האָט זיך געוואָלט, זיך יעדעס מאָל איינגעגראָבען מיט די פּיס און האָט ניט געוואָלט געהן.

חיים־הירש, דער לאַנגער בעל־עגלה האָט איהר אונטערגעשמיסען מיט זיין לאַנגער בייטש.

אז ער האָט דערזעהן דעם גענעראַל אין דער אָפּענער קאַרעטע האָט ער זיך אויסגעצויגען אין פראָנט ווי א סאָלדאָט און האָט געכאָפּט די האָנט צום דאשעק...

אז נאָטאשא האָט איהם דערזעהן איז זי אויפגעשפּרונגען פון זיץ און האָט איהם אויך סאָלוטירט מיליטעריש, און האָט זיך הויך און שטיפעריש צולאַכט.

גענעראַל גערשעלמאַן האָט זיך צוזאַמענגעדרעהט און זיך א שליידער געטהאָן אין ווינקעל פון קאַרעטע. די אידענע, וועלכע האָט געשלעפּט די האַרטנעקיגע קוה, האָט איהם אַריינגעוואָרפען אין א שוידערענדען עקעל, אין א שרעק און האָט אָבגעשטעלט זיין האַרץ...

באַלד האָט זיך דער בעל־עגלה א רים געטהאָן פון אָרט און האָט זיך געזומען נאָכלויפען נאָך דער קאַרעטע, וועלכע איז אָבער שנעל פערשוואונדען געוואָרען אין א געריכטען וואָלקען פון שטויב.

די לאַנגע אידענע מיט'ן נאָך לענגערען פּלימעניק, מיט דעם בעל־עגלה, זיינען אָבער נאָך לאַנג געשטאַנען וויט אייגער פון צווייטען און האָבען נאָכגעקוקט דעם וואָלקען שטויב, וועלכער האָט זיך אַלץ מעהר דערוויטערט, ווי די לויפענדע שפּאַקעס מיט דער קאַרעטע.

און אז די אידענע האָט זיך וויטער געזומען שלעפּען די קוה פּאַרץ שטריק איז דער בעל־עגלה צוגעלאָפען און האָט זיך געזומען איהר אונבאַרמהערציג שמייסען מיט דער בייטש, אזוי ווי ער וואָלט צו איהר אויסגעלאַוט דעם פערדרוס, וואָס ער האָט ניט געקענט אָניאָגען די קאַרעטע מיט'ן גענעראַל.

— גע'הרג'עט זאָלסטו ווערען אויפן גלייכען וועג! א דונער זאָל דיך דערשלאָגען, און דאָס נאָך היינט ביי נאַכט! — האָט געעפענט אויף איהם די מוהמע איהר בריט מויל און האָט זיך געזומען גלעטען די קוה ביים האַלז מיט אזא ליעבע און מוטערליכער צערטליכקייט, וועלכעם די לאַנגע, בייזע אידענע האָט קיינמאָל ניט געהאָט ניט פאַר איהר „משה'ן עליו השלום" און ניט פאַר איהרע אייגענע קינדער.

גלעקלער אין די הענד. דאָס שטעדטעל האָט געקוקט אויף די געצוימטע און בעזיענטע שטאָלצע פערד און האָט זיך געפרעהט.

די זעלבע האַנד וואָס האָט געצוימט די פוילישע שפּאַקעס און האָט זיי איינגעשפּאַנט אין א רוסישען שפּאַן, האָט בעפריידט דאָס אַרימע שטעדטעל פון פוילישען יאָך, פון סווינטשיצקי דעם המן, מיט אַלע זיינע גזרות און אייביגע פּראָצעסען אין אַלע רוסישע גערייכטען. און די אידען האָבען שוין אַרויסגעקוקט אויפֿן נייעם בעלי־הבית, נאָר וועלכען זיי זיינען געפּאָהרען, ווי מען קוקט ארויס אויף א טייערען און לייבען גאַסט.

מיט איהם איז ביי יעדען געבוירען געוואָרען נייע האָפענונגען, האָפענונגען אויף נייע און בעסערע צייטען.

די עקאָנאָמיע מיט'ן „הויף", ווי די אידען רופען פון דור־דורות די רעזידענצ'ן פון יעדען פּריץ, איז געווען תמיד דער צענטער, אַרום וועלכען אידען פלענגען זיך אָנהויבען גרופירען און בילדען א קליינעם ישוב, דאָס קליינע שטעדטעל, און פון דור־דורות האָבען די אידען פון אַזוינע שטעדטלער גע־קוקט אויפֿן „הויף", ווי אויף א קוואל פון חיונה און פּרנסה.

סווינטשיצקי האָט אָבער געטהאָן אַלעס, אַז דער איד זאָל זיך אָבגעווען־נען פון דעם קוק. דער ענערגישער אָבער האָט זיי צוריקגעגעבען איבערטריבענע האָפענונגען. פון וואַנען די האָפענונגען האָבען זיך גענומען, וואָלט יעדער פּאר זיך אַליין ניט געקענט ערקלעהרען. עס איז געווען א בלינדער חוש.

מיט'ן אידישען חוש האָט דאָס שטעדטעל שוין אונבעוואוסט געקוקט אויפֿן ענערגישן אדיוטאַנט וויי אויף איינעם פון זייערען. ווי אַן אייגענער איז זיי דער מענש שוין געווען איינגעבאָקען אין האַרצען און ליעב. און דערפּאַר טאָקע האָבען זיך, באַלד ווי די „טראָיקע" איז הורכגעלאָפען צו דער סטאַנציע, איבער'ן מאַרקפּלאַץ אָנגעהויבען אייגצעלוויין בעוויזען די חשוב־סטע בעלי־בתים, די פּני פון שטעדטעל, אָנגעטהאָן אין שבת'דיגע בגדים, און זיינען געגאַנגען צו דער „אופּראָווע", וועלכע איז געשטאַנען ביים בריקעל מיט'ן עירוב, וואָס האָט געדיענט אלס דער טויער פון שטעדטעל. דאָרטען האָט זיך געוואַמלט א דעפוטאַציע, וואָס האָט געזאָלט בעגעגענען דעם נייעם בעלי־הבית מיט ברויט און זאַלץ.

די דעפוטאַציע

פון דער העלער הויט און פלוצים איז די דעפוטאַציע ניט געבוירען ge־וואָרען. פיעל שטורמישע אסיפות זיינען פאר דעם אָבגעהאלטען געווארען אין מאַקאַרעווער קלויז. עס האָט זיך אין זיי בעטייליגט דער אלטער דור מיט'ן יונגען, מיט די עטליכע אידישע משכילים פון שטעדטעל וועלכע האָבען אלע בשותפות אויסגעשריבען איין „הצפירה" און איין נומער „בירזשעוויא וויי־דאָמאָסטי".

די משכילים האָבען פּראָטעסטירט געגען דעם קבלת פּנים און האָבען

פרעגט אין דער קאָלטער און הילבענדער ווינטער־לופט: „חיים־הירש! חיים־הירש! ער איז אַוועקגעפאָרען?", אַזוי ווי מען וואָלט נאָך געקענט צוזייפלען אין זיך ניט גלויבען, אַז מען איז שוין פֿטור געוואָרען פון דעם המון, און אַ פֿאַסאַזשיר פון דעם לויפענדען שליטען האָט צוגעשריען איבער'ן מאַרק־פּלאַץ מיט אַ בייזער פרייד און נקמה: „שוין, שוין פֿטור געוואָרען, ימח שמו! — האָט יאָנ'ס געבוירענער קאָפּ אינסטינקטיוו אויפגעציטערט און זיך שטאָלץ אויסגעלייכט. ער האָט אַ ציה געטהאָן די לייצעם און האָט מיט אַ הילבענדען קנאַק פון זיין לאַנגער בייטש דערמאָנט די פערד זיינע אָן זייער אַריסטאָקראַטישען שטאָלץ און יחוס.

די פּיער שפּאַקעם האָבען אויפגעציטערט, פּערריסען הויך און פּערדרעהט די קעפּ און דער „פּוילישער שפּאָן" איז אַוועק איבער'ן שטעדטעל מיט דעם הייסען און שטאָלצען לויף פון די סווינטשיצקים.

דאָס איז אָבער געווען זייער לעצטער לויף. די שפּאַקעם מיט'ן קוטשער זיינען אפילו איבערגעגאַנגען צום נייעם בעל־הבית פון שטעדטעל. מעהר אָבער האָט מען זיי „נאשפּיץ" ניט געשפּאַנט. דער מאַנאַנטאַק האָט שוין געהערט צו אַ פאַניע און אַ רוסישער ענערגיע, און דער פּוילישער שפּאָן מיט אַלע פּוילישע זיטען און מנהגים זיינען באַלד אָבגעשאַפט געוואָרען.

אין אַ וואָך אַרום

אין אַ וואָך ארום איז דערזעלבער שליטען מיט דעמזעלבען יאָן אויף דער קעלני און מיט'ן עקאָנאָם דער סובאָטניק ביי דער זייט שוין געפאָהרען צו דערזעלבער סטאַנציע צו עמפּפאַנגען דעם נייעם בעל־הבית, דעם ענגראַנגרשעלמאָן.

דער געשפּאַן אָבער איז שוין געווען אַן עבט רוסישער: איין שפּאַק האָט מען געלאָזט פערשעהמט שטעהן אין שטאַהל און מען האָט פון דריי נעשפּאַנט אַ רוסישע „טראָיקע" מיט דריי קעפּ פון אַ שטאָלצען רוסישען אָדלער און מיט רוסישע גלעקלעך.

אויך יאָן האָט אַרונטערגענומען זיין לאַקירענעם פּוילישען קאַפּעלוש פון כאָביצקי'ס צייטען מיט די בגדים פון אַ פּוילישען קוטשער. ער האָט אָנגעטהאָן אַ ברייטע רוסישע פּאַדיאָווקע מיט אַ רוסישע מיצעל, וואָס דער סובאָטניק האָט פאַר איהם עקסטרא געבראכט פון קיעוו.

און אַז די רוסישע טראָיקע איז ארויף מיט'ן זילבערנעם מונטערען קלאַנג פּון די רוסישע גלעקלעך אויפ'ן מאַרקפּלאַץ און די דריי הייסע שפּאַקעם האָבען זיך אויסגעמישט מיט זייערע דינע פּיס און זיך גענומען דרעהען, טאַנצען און וואַרפען מיט די פּעסט־נעצוימטע קעפּ און מיט'ן שליטען, אַזוי ווי זיי וואָלטען געבונטעוועט געגען דעם נייעם רוסישען יאָך — זיינען די קרעמערס ווידער ארויסגעלאָפען פון די קלייטלעך מיט די פּייער־טעפּ אין די הענד און האָבען געקוקט אויף די דריי שפּרינגענדע שפּאַקעם מיט דער פרעהליכער נייגיעריגקייט פון קינדער, וועלכע מען האָט געבראכט אין אַ צירק און וואָס זעהן פאַר זיך אויף דער ארענע דריי טאַנצענדע פּאַיאַצען מיט

פֿלעגט יעדען טאָג פּוצען, און פֿאַר דער לאַנגער רויט־בלאָנדער און צוקעמטער באָרד, פּון וועלכער זיין נאָרישער פּנים האָט אַרויסגעקוקט קליין ווי א פּייג און קינדיש, אַזוי ווי די באָרד וואָלט געווען א צוגעקלעפּטע.

פּוצען זיך איז איבערהויפּט געווען דעם לעריג־געהער'ס הויפּט בעשעפֿטיגונג. נאָנצע שטונדען פֿלעגט ער שטעהן איבער דעם מכוירענעם פּוטער זיינעם אָדער דער פֿאָלונער קאָפּאָטע און קלייבען פּון זיי די שטויבעלעך, און אין ווינטער זיי פּוצען מיט א בערשטעל פּול מיט שנעע.

דער גביר, דער רב און דער לעהרער פּון דער תלמוד תורה — א הויכער, אַלטער בחור, מיט א גרויסען קנאַפּ אויפֿ'ן דאָרעו, לאַנגען האַלז און מיט פּענסנע אויפֿ אַן האָרבאַטער נאָז — זיינען געווען די קעפּ פּון דער דעפּוטאַציע.

דער מדבר בראש האָט געדאַרפט זיין דער לעהרער אַליין, דער אייניציגער צווישען זיי וואָס האָט געקענט רוסיש און וועלכער האָט פּערפֿאַסט א רערע און זי אויסגעלערנט אויסוועניג.

און אַזוי ווי די „טראָיקע" איז אַוועק צום וואָקזאַל נאָכ'ן געגנראָל, האָבען זיך אַלע פּערזאַמעלט אין דער אופֿראָוע און האָבען אַוועקגעשטעלט אַשר'ן, דער אייניציגער אידישער סאָטסקי אין שטעדטעל, אויפֿ דער וואַך ביים בריקעל, וועלכער האָט בעדאַרפט בעאָבאַכטען און בעמערקען נאָך פּון ווייטענם די „טראָיקע" און מעלדען פּון איהר דער דעפּוטאַציע.

אין א זוניגען ווינטער־טאָג

דער טאָג איז געווען א זוניגער, און דער פּראָסט האָט אַביסעל אָבגעלאָזט. דער ווייסער שנעע האָט פערדעקט די אַלטע, שווארצע און אָבגעריסענע דעכער פּון שטרוי און דראָנעצעס, וועלכע האָבען אויפֿ די אייגעהויקערטע היזלעך תמיד אויסגעזעהן ווי צופֿליקטע היטלען אויפֿ די קעפּ פּון א מחנה אָפּגעריסענע בעטלער. אונטער דעם פּרישען און ווייסען צודעק פּון שנעע האָבען די אָרימע, אויסגעקרימטע היזלעך שוין ניט אויסגעזעהן אַזוי אייגע'הויקערט און שפּל'דיג און האָבען זיך שוין ניט אַזוי געבויגען צו דר'ערד אונטער דער לאָסט פּון דער אידישער אָרימקייט און עלענד.

אויסגעפּוצט מיט'ן ווייסען, אין זונעשיין בליאָסקעדיגען שנעע, וועלכען די פערגאַנגענע נאַכט האָט פּריש אָנגעווארפען איבער'ן שטעדטעל און צושפּרייט אין זאַנפּטע, אָבער ערנסט פּערקלערטע קנייטשען און ליניען, האָט דאָס אָרימע, אין טהאָל ווי בעגראָבען־ליגענדע שטעדטעל, איצט אויסגעקוקט יום־טוב'דיג. פּריש און פּעריונגט האָט עס אויסגעזעהן, ווי א קבצן, וועלכער האָט מיט אמאָל געוואונען אין א לאָטערע א גרויס פּערמעגען און איז איבער נאַכט געוואָרען א גביר.

דיזעלבע אַלטע און אָרימע היזלעך האָבען זיך איצט שטאָלץ גערויכערט מיט זייערע קוימענם און האָבען מיט דעם רויך, וועלכער האָט זיך גראד און הויך געצויגען צום העלען הימעל, דערמאָנט אן פּערפּוטע אידישע אינגעלעך. וועלכע שטעהען פּסח אויפ'ן הויפֿ פּון שוהל מיט די פּאָפּיראָסלעך אין די מויל־לער און בעריהמען זיך מיט זייערע פּסח'דיגע קאָפּאָטקעלער און קאָשקעטלעך.

געשריען, אז דאָס איז דער אלטער מה יפית, א שפּאָט און א שאנדע פאר'ן אידישען נאציאנאלען בעוואוסטזיין. המן דער מעקלער האָט זיך אויף זיי צושריען און האָט, ווי זיין שטייגער איז געווען, זיך ארויפגעוואָרפען אויף די יאָלדען און צוציקעם מיט זלזולים, ווי א בייזער הונד:

געזיעגט האָבען אָבער איבער די יאָלדען ניט המן און נאָך אזוינע בייזע חצופים, נאָר דער איינציגער בעל־אכסניה פון שטערטל, דער בנימום'ער און שטילער בעריל.

ער האָט לאַנג מיט א שטילער ברוסט־שטימע געערדט גאָר פון נצוצין קדישין, פון פערבלאָנזשעטע נשמות, וואָס זיינען עם די חסידי אומות העולם. וואָס האָבען א חלק לעולם הבא; האָט געבראכט א ראיה פון א זוהר מיט א מדרש תנחומא און האָט דערביי געהיימניספול געוואונקען, פערגלאָצט די אויגען און געשמייכעלט אין דער גרויסער זילבערנער באָרד זיינער, ווי ער פלעגט עם טהאָן וועו ער פלעגט בין מנחה למעריב דערצעהלען זיינע חסיד'ישע מעשיות.

געמיינט האָט ער ניט די חסידי אומות העולם און ניט די נצוצין קדישין, נאָר זיין אייגענעם זיסען און שטאָלצען סוד, וועלכען ער האָט שוין געטראָגען אין האַרצען ווי א טייערע הייליגע קמיע...

און די נצוצין קדישין מיט די וואונקען און דער גוטער, געהיימניספולער שמייכעל האָבען געבראכט דערצו, אז דער אלטער דור האָט ווי אונגעדולדיג אָנגעהויבען צו שרייען, אז מען דארף דעם געגנראל מקבל פנים זיין מיט ברויט און זאָלץ, אז מען האָט די יונגע צוציקעם אין דר'ערד, ווייל אז די אידען האָבען געטאָנצט אמאל מה יפית, האָט זיך זיי דאָן געלעבט בעסער ווי הייַנט.

דאָן האָט המן פערלאָנגט, אז מען זאָל דעם „אוהב ישראל", ווי ער האָט גערופען זיין פריץ, מקבל פנים זיין מיט א ספר תורה.

דעם עולם האָט עס אזוי ווי לייכט אויפגעשוידערט און ער האָט זיך באלד געווענדעט מיט שטומע בליקען צו ר' בערלען. דער בעל אכסניא אָבער האָט זיך מיט אמאל בייז אָנגעכמורעט און האָט געזאָגט, אז א ספר־תורה איז נאָר פאר מלכים און האָט גהייסען נאָר בעשטעלען ביי זעליג דעם שניצער, וועל־כער איז אויך געווען אויף דער אסיפה, א שהנע טאָץ פאר ברויט און זאָלץ. און המן דער מעקלער האָט שוין מעהר קיין וואָרט ניט געזאָגט.

אז מען האָט אָבער אָנגעהויבען צו טראכטען מי ומי ההולכים, צו קלייבען די דעפוטאציע, האָט זיך בערל דער בעל־אכסניה אָבגעזאָגט צו בעטיליגען אין דער דעפוטאציע און אויך מיט דעמזעלבען גהייסניספולען שמייכעל און וואונקען, מיט וועלכע ער האָט געערדט פון די נצוצין קדישין.

דער עולם האָט זיך געשפּאָרט מיט איהם, געבעטען, עם האָט אָבער ניט גהאָלפען און מען האָט אויף זיין ארט אויסגעקליבען דעם גרעסטען גביר אין שטעדטל, א איד א פראָצענטניק און א גרויסער טיפוש, וועלכען אלע האָבען פיינד גהאט און איהם תמיד געגעבען אונ'כבוד און וועלכער פלעגט תמיד זיך בעריהמען מיט זיין שטעפליאוע לשון, אז ער איז א בורח מן הכבוד און אז זיין טאָטע און זיין זיידע זיינען אויך געלאָפען פון כבוד. אויסגעקליבען האָט מען איהם נאָר פאר זיינע בליאסקענדע פלאָטאוע שטיוועלער, וועלכע ער פערמאָגט און פאר זיינע בליאסקענדע פלאָטאוע שטיוועלער, וועלכע ער

און דערבײַ אויסגעשפּיגען און אַוועק אַהיים, איהם שילטענדיג מיט הויכע קלאות.

באַלד אָבער זיינען געקומען אַנדערע וווייבער און אידען און דער האַנדעל מיט'ן איינציגען פּלעגמאַטישען כאַאל האָט ניט אויפּגעהערט.

די קרעמערס זיינען געשטאַנען מיט די פּייער־טעפּלעך אין די הענד און האָבען זיך געוויצעלט איבער'ן גוי, איבער זיין פערד און איבער די עצים מיט די סוחרים, ביז איין קרעמער איז צוגעגאַנגען צו דער פוהר האָלץ און טיף אַריינקוקענדיג דעם גוי אין פּנים אַריין, האָט ער איהם דערקענט.

— וואָס ווילט איהר פון איהם ? לאָז ער געהן אין דר'ערד אַריין ! איהר זעהט דאָך וואָס פּאר אן ערל דאָס איז. ביי אַ פּעלעפּעץ גנב ווילען זיי קויפען מציאות ! כאַ־כאַ־כאַ ! — האָט ער זיך לאַכענדיג אויפ'ן קול געווענ־דעט צו די איבריגע קרעמערס

און מעהר האָט מען ניט בעראַרפט.

די משפּחה פּעלעפּעץ איז געווען בעקאַנט אויפ'ן דאַרף פאר די גרעסטע חזירים און גנבים. זיי פלעגען זיך הייסען פאַר יעדער זאַך אָפּגיליטען און דאָס שטערטעל איז פון אַ בן־פּעלעפּעץ תמיד געלאָפּען ווי פון אַ פּעסט.

די סוחרים זיינען זיך באַלד בייז און ענטוישט צוגאַנגען און נייע סוחרים האָבען די קרעמערס שוין פון ווייטענס ניט צוגעלאָזט און דער כאַאל איז געבליבען שטעהן „קאָאָם" און פערשעהמט מיט זיין „לאַמאַטשע".

ערשט דאָן האָט ער פערלאָרען זיין פלעגמאַטישע גלייכגילטיגקייט און האָט שוין אַליין אָנגעהויבען פערטשעפּען סוחרים :

— קופּעץ ! קופּע דראָווא ! (סוחר, קויף האָלץ).

— עס איז „לאַמאַטשע", שטרוי איז דאָס, ניט קיין האָלץ — האָבען זיך געריייצט מיט איהם די לצים פון די קרעמערס.

— נא ! — האָט שוין ווי א בייזער הונד געהאַווקעט דער פלעגמאַטישער פּעלעפּעץ און געשטעלט „פייגען" צו די קרעמערס.

די קרעמערס האָבען איהם ניט אָבגעשוויגען און מען האָט זיך געגומען פון איהם נאָך מעהר חזוק מאַכען, איהם יאַדען אַווי אַז דער גוי האָט צום סוף שנעל אָבגעטשעפּעט פון פערד דעם זאַק מיט דער סיטשקע, האָט איהם ברוגז און מיט קללות אַרויפגעוואָרפען אויף דער פוהר האָלץ און האָט זיך מיט איהר פערנומען פון מאַרק, בעגלייטעט פון הויכען בייזען געלעכטער פון די אידען.

— כאַלירע נא וואָס נעמא! (עס קומט גאָר אויף אייך קיין כאַליערע ניט)— האָט זיך געשאַלטען דער גוי, אויסלאָזענדיג זיין כעס מיט דער בייטש צום פערדעל.

אויפ'ן וועג האָט איהם אָבער איבערגענומען חיים פּיסי משה יאַסעל'ס. א פאַנפאַטער מלמד, וועלכער פלעגט אין ווינטער געהן ארומגעוויקעלט מיט זיין ווייב'ס פאַטשיילע און האָט אויסגעזעהן פון ווייטענס וווי א אידענע. דער מלמד האָט שנעל אָבגעשלאָסען מיט'ן פּעלעפּעץ דעם מסחר און באַלד האָט ער פאַרבייגעפּיהרט צוריק איבער'ן מאַרק־פּלאַץ דאָסזעלבע פוהרעל עצים מיט אזא שטאַלצען נחת, אַזוי ווי ער וואָלט אָבגעריסען ניט קיין „גאַלאַגאָ". נאָר אן אייגען הייזעל אין שטעטעל.

דעם איינציגען דיסאנאנס אין דעם גאנצען פריש־יונגען און מונטערען בילד, האבען געבילדעט די צובראכענע און שווארץ־פעררויכערטע קוימענס... אויף די שנעע־וויסע דעבער האבען זיי ארויסגעשטעקט ווי פוילע, שטשער־באטע צייכן.

דער גרויסער פיער־עקיגער מארקפלאץ איז אויך געלעגען יום־טוב'דיג פוסט. דער פרישער שנעע האט פערדעקט איבער נאכט די געלע און קויטיגע פלעקען, וואס עס האבען דארט געלאזט די שליטענס און די פערד נאך פון לעצטען מארקטאג, און וועלכע האבען איהם געגעבען דעם אויסזען פון א קויטיגען און פערפלעקטען טישטוך נאך א מאלצייט. בעפרישט מיט'ן שנעע האט דער מארקפלאץ איצט ווידער ריין און זויבער געבליאסקעט מיט זיין וויסען צודעק. די פון די שליטענס פריש אנגעשנעעטע שפורען האבען זיך אין זונשיין געלויכטען ווי בריליאנטען, מיט בליאסקענדע דימענטען אנגעשניטענע לענטעס.

נאר א פאאר פערהונגערטע און ברודיגע בהמות וועמעס אויסגעריבענע פעל איז געווען בעהאנגען מיט צוגעפראָרענעם קויט, ווי מיט גלעקלער, האבען זיך געשלעפט איבער'ן מארק־פלאץ ווי אלטע, ערשט פון בעט אויפגעשטאנענע, ווייבער, און האבען שווער געהינקט אויף זייערע שוואכע פים און געוווכט אין שנעע דאס היי, וואס די פוהרען האבען דא געלאזט אין זונטאג'דיגען מארק און האבען לעבענסלאז, פויל און אומעטיג גע'מעלה־גרה'ט.

אין א ווינקעל איז פון גאנץ פריה אן געשטאנען איין „גרענטשעלע", מיט אביסעל האלץ פון דארע צווייגען, א „גאלגען", ווי מען רופט עס אין דרום־רוסלאנד, און די פוהר האלץ, מ'שטיינס געזאגט, האבען געדונגען אז עדה אידען מיט ווייבער אין שאלען איבער די קעפ און האבען קאנקורירט איינער מיט'ן צווייטען. דער גוי, א נידעריגער מאלארום, מיט א טיף אנגעוקטער, שמויסענער היטעל, איבער'ן קאפ, וועלכע האט געלאזט זעהן נאר א שפיץ נאז מיט דער בארד און א פאר ארונטערגעלאזטע קאזאקע וואנסעס, איז זיך גליכנילטיג געשטאנען אנגעשפאנט אויפ'ן פערהארוועט און איין־און־אייני־ציג אויסגעפליקט פערדעל, וואס האט נעגעסען פון א זאק, און האט זיך שטום, מיט א פערעכטליכען קוק אויף די „קופצעס", געריוכערט זיין ליולקע, און וויפיעל מען האט איהם ניט געגעבען, האט ער אלץ געענטפערט מיט א מאנא־טאנעס „ניע חאטשו" (איך וויל ניט) און קיינער האט ביי איהם ניט געקענט ארויסקריגען זיין פרייז, וויפיעל אייגענטליך ער ווי פאר זיין מציאה, כאטש האק איהם און בראק איהם, אזוי ווי ער וואלט ערשט געווארט אויף די אמת'ע סוחרים פון פאריז.

אזוי האט דער אנדעל געדויערט פון גאנץ פריה ביז דעם האלבען טאג. אידישע וויבער און מענער זיינען געגאנגען הין און צוריק, האבען זיך מיט איהם געדונגען און געגעבען א דעסיאטקע (א צעהנער) נאך א דעסיאטקע מעהר און דער כאכל איז אלץ געשטאנען אנגעשפאנט אויף זיין פערדעל און זיך גערויכערט די ליולקע און אויף די צודרינגליכע פראגען: „וויפיעל־זשע וויסטו? לאמיך אקארשט וויסען דיין פרייז" — האט ער אלץ געענטפערט מיט'ן פלעגמאטישען „נע כאטשו", ביז די וויבער זיינען געווארען אין כעס, און איהם זאגען: „א סעכאטע מיט א סטענאטע וויסטו פאר'ן פוהר'ל?"

„דרוטשקעס" און כּלי זיין און אַלע האַבעז זיך גענומען דעם ערשׂ קלאַפען אי־ בער'ן שוועדען פּעלץ און איבער דער שמויסענער היטעל.

דער גוי האָט זיך פערטיידיגט מיט דער בייטש און האָט געשריען: „נע־ מאיש פּראַוואָ ביטע!" (דו האָסט קיין רעכט ניט צו שלאָגען!) און דער איינ־ ציגער אידישער סאָלדאַט, וועלכער איז געשטאַנען אויף דער וואַך ביי בריקעל און האָט אַרויסגעקוקט אויפ'ן גענעראַל, האָט צוגעקוקט די גדולה פון וויי־ טענס, האָט כּלומר'שט זיך געבייזערט ווי א סאָלדאַט און געשריען אויף די אידען אין גוי'איש: טראַדיטיע וואַשעי מאַטערי, זאַשטשאָ ביעטע? נע־ מאיש פּראַוואָ ביעטע!" און האָט שוין אונטערגענעבען רויך אין אידיש: „חברה, גיט איהם נאָר א טעלעפענד! צו דר'ערד! צו דר'ערד! א פּאָר שטעקענס פּאָר מיר אויך!"

* * *

אין מיטען אָט דעם ליאַרעם און געשלעג, האָט זיך דערהערט א ווייטער, ערגעץ מונטער־טאַנצענדער קלאַנג פון גלעקלעך. דער סאָלדאַט האָט זיך א רים געטהאָן פון זיין וואַך, איז צוגעלאָפען צום פענסטער פון דער אופּראַוע און האָט מיט'ן ניגון וואָס מ'וועקט צו סליחות, אַנגעקלאַפּט מיט'ן שטעקען און אַרויסגערופען די דעפּוטאַציע:

— אידען! שטעהט אויף! שטעהט צו עבודת הבורא!

די דעפּוטאַציע. אין שבת'דיגע בגדים, מיט'ן גביר און אלטען רב בראש. מיט דער הילצערנער טאַץ ברויט און זאַלץ אויף א וויים סערוועטעל, אין גביר'ס הענד, האָט זיך שטופּענדיג אַרויסגעשיט פון דער אופּראַוע און האָט זיך אויסגעשטעלט אין א שורה אין דער לענג פון בריקעל, ביים אַריינפאָהר אין שטעדטעל.

די טראַיקע

די טראַיקע איז אַנגעלאָפען און האָט זיך אַבגעשטעלט פאָר'ן בריקעל און פאָר די אידען.

סווינטשיצקי'ס שפּאַקעס האָבען אַבער ניט אויפגעהערט צו וואַרפען אויף זיי ביזן און שטאַלץ מיט די קעפּ, געשפּיגען מיט שוים, אויפגערעגט, געצי־ טערט מיט די פערשוויצטע און מיט א וויסען שוויים בעדעקטע קערפּערס און צאַרניג געקלונגען מיט די גלעקלעך אויף די אידען, וועלכע האָבען זיך ער־ לויבט אָפּצושטעלען זייער אריסטאַקראַטישען שטאַלצען לויף.

אין שליטען זיינען געזעסען גענעראַל גערשעלמאַן מיט א דאָמע און אנט־ קעגען זיי נאַטאַשא.

די דאָמע האָט צונומען דעם קאַלנער פון א גרויסען בערענעם פוטער און פון דאָרט האָט א קוק געטהאָן אויף די אידען א טיפיש גראָבער און רויטער פּנים פון אן עלטערער קאַצאַפּקע, מיט א נאָז ווי א ציבעלע. זי האָט א קוק געטהאָן בייז און אונצופרידען איבערראַשט, אזוי ווי די דעפּוטאַציע וואָלט זי מיט דעם אָפּשטעלען שרעקליך בעליידיגט.

צוטומלט און איבערראַשט האָט אויך נעקוקט דער גענעראַל. ער האָט זיך אויף דעם „קבלת־פּנים" ניט גערוכט. ווייטער זיינען די אידען א ווייל

די קרעמער און זייערע וועבער האָבען איהם בעגעגענט מיט דעם זעלבען חווק מיט וועלכען זיי האָבען בעגלייט דעם פּעלעפּעץ און איהם אָנגעהויבען בעשיטען מיט פּראָגען :

— ר' חיים פּייסי, וויפּיעל האָט איהר גע'נתנ'ט פּאר דער מציאה? אוי א מציאה, א מציאה !

דער איד האָט צונומען די שאָל פון פּנים, האָט זיך שטאָלץ אומגעקוקט אויף די עצים און געענטפערט.

— ששה זהובים האָב איך גע'נתנ'ט. תשעים קאָפּעקעס.

דאָן האָבען זיך די לצים ארויפּגעוואָרפען מיט א בייזען שפּאָט אויפ'ן מלמד, אז ער איז א מלמד און האָט איבערגעפּוצעוועט, אז דאָס ביסעל שטרוי איז ניט ווערטה קיין שני זהובים, און אז זיין אידענע וועט איהם דערפּאר אָנפּאָטשען און אַרויסטרייבען.

— וואָס פּאר א איד קויפּט עס האָלץ ביי א בן פּעלעפּעץ ! — האָט געשריען אויף איהם מיט בייזען שפּאָט איין לץ — דאָס קען טהאָן נאָר א איד א מלמד !

דער אָרימער מלמד האָט באָלד פערלאָרען זיין שטאָלצען נחת מיט דער מציאה און האָט שוין געקוקט אויפ'ן פערהאָרוועטען פערדעל, וועלכעם האָט זיך אָלע ווייל אָבגעשטעלט און ניט געוואָלט שלעפּען די שווערע מציאה, מבולבל'דיג און פּאַרזאָרגט, מיט א נאָענדער חרטה אויפ'ן נאָנצען עסק.

באָלד האָט זיך די גבלה אין נאָנצען פּער'עקשנ'ט און האָט זיך ניט געוואָלט ריהרען פון אָרט, ניט קוקענדיג אויף די בייטשען פון גוי, וועלכער האָט שוין פּאַרלאָרען זיין כאָלאָצקע פּלעגמע און אויפּן הוקען און געלעבטער פון די קרעמערס.

דער גוי איז געוואָרען אין כעם און האָט געזאָגט, אז ער וועט ווייטער ניט פאָהרען אפילו פּאר 10 רובעל. — אָט דא וועל איך דיר אַראָפּוואַרפען דאָס האָלץ — און ער האָט זיך געשטעלט וואַרפען דאָס האָלץ פון שליטען.

דער איד מיט דער שאָל האָט אָנגעהויבען זיך קאָכען, שרייען און וואַרפען דאָס האָלץ צוריק אויפ'ן שליטען. דער גוי האָט עס צוריק אַראָבגעוואַרפען.

— האָב איהם אין דר'ערד מיט דער מציאה אין איינעם ! — האָט איהם נערָאטען א קרעמער — געה אהיים און לאָז ער ווייטער שטעהן „קאָלאָם". לאָז ער עס פיהרען צוריק אהיים !

— וואָס הייסט ? איך האָב דאָך איהם שוין בעצאָהלט דאָס געלד ! — האָט פערצווייפּעלט געשריען דער מלמד אין דער שאָל.

דאָן האָט זיך אָנגעהויבען א נייער חווק און געלעבטער איבער א איד א מלמד וואָס בעצאָהלט פאר א פוהר האָלץ אין פּאַראוים.

א פּאָאר קרעמערס האָבען געכאָפּט דאָר פערדעל ביי די לייצעם און האָבען עס געגומען שלעפּען צום מלמד אין חדר אריין.

דער פּעלעפּעץ האָט זיך א וואַרף געטהאָן אויף זיי מיט דער בייטש און האָט דערלאָנגט א אידען איבער'ן פנים.

מעהר האָט דער כאָכאָל ניט בעראָרפט. מען האָט איהם ארומגערינגעלט פון אָלע זייטען, מען האָט אָנגעהויבען צונעהמען דאָס ביסעל האָלץ אויף

ערמונטערט פון די ווערטער, האָט זיך דער לעהרער פון דער תלמוד־תורה אַביסעל ארויסגערוקט, האָט פערריסען דעם קאָפּ מיט די פּענסנע אויף דער האַרבאַטער נאָז, האָט ארויסגעשטעלט דעם גרויסען קנאַפּ פון דאַרעז, לאַנגען האַלז און האָט אַנגעהויבען די אויסגלעזערענטע רעדע זיינע אין רוסיש:

— וואָשע וויסאָקאָפּרעוואָסכאַדיטעלסטוואָ! אונזערע הייליגע ספרים זאָגען, אַז ביי אונז אין גן־עדן איז דאָ אַן אָרט פּאַר די קריסטליכע צדיקים. פּאַר די גוטע, ליבעראַלע מענשען וואָס פערטיידיגען אונז אידען, אויף ד ע ר וועלט, סימפּאַטיזירען מיט אונז און זיינען, ווי מען זאָגט, אידען־פרייַנד. איך וויים ניט צי עס איז דאָ אַ גן־עדן אַדער אַ גיהנום. איך בין דאָרט ניט געווען, און ווער עס איז דאָרט יא געווען, דער וועל ניט קומען צוריק און דערצעהלען. אַלענפאַלס וויזט די מסורה פון די הייליגע ספרים אונזערע ווי וויט די רעליגיאָן אונזערע איז טאַלעראַנט צו גוטע קריסטען. און איך צוויפעל ניט, וואָשע וויסאָקאָפּרעוואָסכאַדיטעלסטוואָ, אַז אויב עס איז יא דאָ אַ גן־עדן, וועסטו, דו גוטער מענש און אידען־פרייַנד, נאָר 120 יאָהר זיצען דאָרט אויבען־אָן גלייך מיט אונזערע אבות, אברהם, יצחק, יעקב, מיט שלמה און דוד המלך. יא, אויבען אָן — האָט איהם פערזיכערט דער בחור.

דער רב האָט ווידער פערגלאָצט מיט די אויגען צום הימעל, ווי אין אַ תפלה, אַז נאָט זאָל שוין ניט פארגעסען דעם אוהב ישראל און איהם אַוועקזעצען אויבען־אָן מיט די אבות.

— טשטאָ? טשטאָ טאַקאָיע? — האָט זיך בעליידיגט און עמפּערט אונטערגעהויבען פון איהר זיץ די קאַצאַפּקע — קאָק ווי סמיעטיע? (ווי ער־לויבט איהר זיך?)

— מאַמע! — האָט איהר נאַטאַשא צוגעוואָרפען מיט אַ בייזען, היפּנאָ־טיזירענדען בליק פון אַ טיגער־צוימערין.

— וועל איך אויך קענען זיצען דאָרט אויבען־אָן, אין דער פיינער געזעל־שאַפט.... נעבען מיין פאַפּאַשאַ? — האָט זי זיך געוועגדעט צום רעדנער, און האָט זיך הויך און מונטער צוגלאָכט, ווי די גלעקלעך מיט וועלכע די אונגעדול־דיגע, בעליידיגטע שפּאַקעס האָבען ניט אויפגעהערט צו טריילען אַון קלינגען.

דער געזנערל האָט זיך אויך צוגלאָכט.

דער איבערגעשראָקענער בחור האָט צוריק בעקומען קוראַזש אין האָט ווייטער געערדט, אָבער שוין אין אַ נעבעלהאַפּטער שפּראַך פון אַ איד שען משכיל און „עקסטערניק", און אין זין פון בערעל'ס נציצין, קדישין און פּערבלאָנד־זשעטע נשמות.

די קאַצאַפּקע האָט די רוסישע שפּראַך שוין אין גאַנצען ניט פערשטאַנען. און האָט געוואָרפען בעליידיגטע עמפּערטע בליקען אויף דער דיקפּוטאַציע און אויף דער טאַכטער.

נאַטאַשא האָט צוגעהערט מיט אַן אַנגעשטרענגט פּנים, אין דער געזנערל האָט זיך אַנגעכמורעט.

איבער זייערע קעפּ האָבען זיך שוין הויך געדרעהט די קראָקענדע ראָבען.

דעם בחור'ס רוסישע אויסשפּראַך, בעזונדערס די ריש'ען פון „וואָשע וויסאָקאָ־פּרעוואָסכאַדיטעלסטוואָ", וועלכעם ער האָט אפט געברויכט, האָבען הויך געהילכט אין זיינע אויערען, ווי דאָס קראָקען פון די ראָבען.

געשטאנען שטום, האבען זיך ניט געריהרט פון ארט ווי פערגליווערטע מומיעס. און פאר איהם האט זיך די קורצע ווייל געצויגען אזוי לאנג און ער האט ניט געוואוסט וואס צו טהאן מיט זיך און מיט דער דעפוטאציע. נאר דער סובאטניק אויף דער קעלניע האט געשמייכעלט ווי א פערשעהמט מיידעל און האט איבערגעפיהרט די קוועלענדע אויגען זיינע פון געגנערעל אויף די אידען און צוריק.

נאטאשא איז געזעסען מיט דער פליציע צו די אידען און האט זיך אן איינגעהילטע אין שווערען פעלץ און אין דער „בארענעצי" געדרעהט הין און צוריק, ווי אן ענג־פערשמיעדטע אין קייטען, צו כאפען א קוק אויף די וואס האבען זיי אבגעשטעלט.

ענדליך האט דער גענערעל אונטערבראכען די שטומע פערלעגנהייט און האט זיך געוועגדעט צו די אידען:

— נו, וואס וועט איהר זאגען, גאספאדא יעוורעאי?

— כליעב אי סאל, זנאטשיט (ס'הייסט ברויט און זאלץ) — האט צו איהם א וואונק געטהאן דער סובאטניק מיט א גליקליכען שמייכעל פון דער קעלניע און דעם אנדערען וואונק האט ער צוגעווארפען צו די אידען.

באלד איז דער רב מיט'ן גביר, וועלכער האט געהאלטען פאר זיך די טאץ מיט'ן ברויט און זאלץ ווי מען האלט א טייערע כינעזישע וואזע, און מיט דעם לעהרער מיט'ן גרויסען קנאפ אויפ'ן לאנגען, דארען האלז, ארויס־געגאנגען פון דער שורה, וואו זיי זיינען געווען פערשטעלט מיט די פערד, און צוגעגאנגען נאהענט צום שליטען.

דער גביר האט שטום אויסגעשטרעקט די טאץ און דער רב האט געזאגט צום גענערעל אין אידיש, שטיל, מיט א הכנעה'דיג פערלעגענעם שמייכעל:

— ברוך הבא! געבענשט זאל זיין, פריץ, דיין אנקומען אין דיין שטערטעל.

נאר דעם הכנעה'דיגען און אונזיכערען ברוך הבא האט דער רב פער־גלאצט די אויגען צום הימעל ווי אין א קורצער תפלה.

די אידישע וועלטער האבען זיך אבגערופען אין גענערעל'ס אויערען ווי אן אלטער פערגעסענער מאטיוו. איבער זיין פנים האבען אנגעהויבען לויפען שאטענס פון אן אפגעשטארבענער און שוין פערגעסענער וועלט.

פון פארק, פון די ווייטע טאפאליעס אויפ'ן בארג האט זיך אויפגעהויבען א מחנה ראבען און האבען זיך א לאז געטהאן צו איהם מיט א בייזען, אין דער ריינער ווינטער־לופט, ווייט־הילכענדען און דראהענדען קראַ־קראַ...

דער שטילער ברוך הבא מיט דעם הויבען, הילכענדען קראַ־קראַ, וועלכער איז געקומען פון די ראבען וואס האבען געפלויגען אקעגען איהם, האבען איהם אויפגעשוידערט... אן אומעט און א נאגענדעם פארגעפיהל האבען פלוצים צונויפגענקלעמט זיין הארץ...

ער האט דערפיהלט ווי זיין ווייב'ס קערפער נעבען איהם האט אויך אבערגלויביש אויפגעשוידערט. פון דעסטוועגען האט ער געזומען די טאץ פון גביר'ס הענד, האט זי אוועקגעשטעלט אויף נאטאשא'ס קניע און האט זיי אונגעדולדיג צוגעווארפען:

— ספאסיבא! ספאסיבא, גאספאדא!

בארד און האט איהם געזאגט, אז ער האט נאר געטהאן וואס מען האט איהם געהייסען.

פונדעסטוועגען האט ער דעם בעל־עגלה שטארק אבגעראטען פון שרייבען ברית צום געגנראל און צום אויסגעטראכטען פעטער ניקאלאיעוו, ביז דער געגנראל וועט ניט קומען צוריק. און ער האט איהם צוגעזאגט אליין מיט איהם צו רעדען פון דעם פלימעניק.

בערעל איז פילייכט געווען אין שטעדטעל דער איינציגער איד, אויף וועלכען דער בויאן האט געלעגט גרויס כבוד, און ער האט איהם געפאלגט.

— אז ר' בערעל הייסט, פאלג איך און שא... ר' בערעל! אין פייער ארייז... ווי איך בין א איד — האט זיך געשווארען חיים־הערש. זיך בוכענדיג אין דער ברייטער ברוסט מיט א גרויסען קולאק, ווי ער פלעגט זיך קלאפען על־חטא אין יום־כפור.

דערפאר האט ער ניט אויפגעהערט רעדען און בעריהמען זיך מיט'ן פעטער פאר בעקאנטע גוים און אידען: פאר די ערשטע געווהנליך מעהר ווי פאר די לעצטע:

— א טשין פון א גענגראל לייטענאנט! דעם קיסר'ס א דאקטאר... לייב־מעדיק יעווא וועליטשעסטווא! איהר פערשטעהט? איך פערקויף די פערד מיט דער טאראטאיקע און פאהר אוועק צו איהם... גלייך קיין פעטערבורג. אוים בעל־עגלה! פע! וחלקלקות — האט פערזיכערט חיים־הערש און פלעגט דערביי ווייט אויסשפייען צווישען די צייהן, ווי א גוי.

די קוה מיט די צוויי הונדערטערם האט ער דער מוהמען זיינער פערגונען פון טיעפען הארצען. און אז ער האט אנגעגרייט היי פאר זיינע פערד אויף ווינטער, האט ער איין פוהרעל צוגעפיהרט פאר דער קוה.

דעם פערשטאבענעם פעטער משה'ן האט ער מעהר ליעב געהאט ווי איהר, און פאר זיינע יתומים איז דער בעל־עגלה געווען גרייט צו טהאן אלעם, און ער איז געווען מיט זיי צערטליכער ווי מיט זיינע אייגענע קינדער. זאל זיך אימיצער געווען צו די קינדער צוריהרען מיט א פינגער, און ער האט שוין געדארפט אבגעזעגענען זיך מיט די יאהרען זיינע.

אם מיסטען אבער האט ער זיי געדארפט שיצען פון דער פערביטערטער מוטער אליין, וועלכע פלעגט זיי ניט זשאלעווען קיין קלעפ; און אז שוין שלאגען, פלעגט די בייזע אידענע שלאגען צום טויט.

— וואס טהוט מען, וואס טהוט מען מיט דער מכשפה? — פלעגט זיך קלאגען דער גרויסער בויאן, וועלכער פלעגט אליין קאנען שלאגען א צעהנדליג גוים, פאר זיינע פאסאזשירען, זיך כאפענדיג פאר'ן קאפ — זי וועט זיי מיר דער'הרג'ענען, ווי איך בין א איד.

קיין וואונדער, אז די קינדער, בעזונדערם די אינגלעך, פלעגען מעהר אבליגען און נעכטיגען ביים פעטער און איבערהויפט ביי זיינע פערד.

איינעם פון זיי, דעם עלטערען, האט ער געמאכט פאר א סטאליער, און ווי ארעם ער אליין איז ניט געווען, האט ער אויסגעצאהלט פאר איהם א פופציגער לעהר־געלד.

די מלמדים האבען זיך אויך געדונגען מיט איהם און ניט מיט דער מוטער. ימים־נוראים און ימים־טובים פלעגען די יתומים שטעהן ביים

און דער געשריי פון די ראָבען מיט'ן בחור'ס רעדע האָבען זיך צוזאמענ־
געגאָסען אין איין מאָנאָטאָנעם און לאַנגעם ליעד, וואָס האָט געשוידערט און
איבערהויפט געלאַנגווייליגט דעם אָלטען מאן און איהם פלוצלינג אריינגע־
וואַרפען אין א טיעפען און נאַגענדען אומעט.

ער האָט געקוקט אויף'ן רעדנער'ס מויל און אויף'ן קנאָפ, וועלכער האָט
זיך בעוועגט הין־און־צוריק און האָט אונגעדולדיג געוואַרט, אז דאָס מויל מיט'ן
קנאָפ זאָלען זיך שוין אָבשטעלען, כאָטש די נאָנצע געשיכטע האָט געדויערט
בלויז עטליכע מינוטען.

און אז דער בחור האָט געענדיגט, האָט ער אזוי ווי בעפרייט אויפגע־
אטהעמט, צוגעווואַרפען צו אידען:

— ספּאַסיבאָ! ספּאַסיבאָ! שטאַרק גערירט, גאַספּאַדאַ! — און האָט
א געשריי געטהאָן צו יאָ'ען: „טראַגאַי!" (ריהר זיך).

יאָ, וועלכער איז געזעסען אויף דער קעלני אונגעדולדיג א בעלידיגטער
און עמפּערטער, ווי די גענעראַלשע, האָט אויפגעציטערט, אויפגעהויבען די
בייטש מיט א קנאַק און די שפּאַקעס האָבען זיך ווי בעפרייטע א רים געטהאָן
פון אָרט און זיינען אוועק איבער'ן שטעדטעל, לאַנג־בעגלייט פון די אויגען
פון דער דעפּוטאַציע און פון די קרעמערס.

די שוועסטער און דער פלימעניק

אזוי שנעל ווי ברייגדעלע קאָזאָק האָט בעקומען דורך בערילס הענד די
צוויי הונדערט רובעל, און פון עקאָנאָם א טיראַלסקע קוה מיט צוואַנציג
קווארט מילך א טאָג, האָט זי ניט נאָר אויפגעהערט צו שעהמען זיך מיט'ן
ברודער דעם משומד, זאַנדערן האָט ערשט אַנגעהויבען צו שטאָלצירען מיט
איהם.

אין א קריעג מיט א אידען אדער אידענע אויפ'ן מארק, פלעגט זי שוין
פערלויפען און די ערשטע אויסשרייען:

— וואָס־זשע, דו וועסט מיר אפשר אויסווארפען דעם ברודער דעם
משומד? איך הויב מיר זיך נאָרניט אן צו שעהמען!... זאָל ער מיר נאָר
מאריך ימים זיין און דער רבונו של עולם זאָל מיר געבען די זכיה נאָך אמאָל
צו זעהן איהם, איהם אַנקוקען מיט מיינע אייגענע אויגען — און פלעגט
דערביי פערגלאָצען די אויגען צום רבונו של עולם.

און דאָס שטעדטעל האָט איהר שוין נאָטירליך אויפגעהערט אויפצוא־
וואַרפען די חרפה.

פון חיים־הערש דעם לאַנגען בעל־עגלה איז געווען אבגערעדט...

באָלד ווי דער גענעראַל איז אוועקגעפאָהרען איז ער געקומען צו לויפען צום
אָלטען בעל־אכסניא מיט טענות, אלמאי מ'האָט איהם פערטייליט מיט דער
ירושה.

— וואָס־זשע, איך בין דען ניט קיין אייגענער שוועסטער'ס א זוהן? —
האָט ער ג'טענה'ט מיט די הענט, האָט פערריסען דעם קאָפ מיט דער
בערילס האָט צופיהרט מיט די הענט, האָט פערריסען דעם קאָפ מיט דער

אוז די אלע געפיהלען, וועלכע האבען איהם תמיד שטיל געצויגען אהער, צו דער וויגעלע פון זיין געבורט אוז יוגענד, זיינען מיט אמאל אויסגעלאשען געווארען. אויסגעלאשען האבען זיי די שוועסטער מיט דעם פלימעניק, וועלכע זיינען איצט איהם פארגעקומען ניט נאר פרעמד, נאר פיינדליך אוז שוידערהאפט אבשטויסענד.

אז אויפגערעגטער אוז ציטערעדיגער מיט א שנעל קלאפענדען הארצען, האט ער זיך ווי א פערפאלגטער שנעל געלאזט שפאנען הין אוז צוריק איבער'ן לאנגען צימער, וועלכער איז געווען בעהאנגען מיט טהייערע פארטרעטען פון פוילישע מלכים אוז מאגנאטען, מיט בילדער וועלכע האבען פארגעשטעלט קאראנאציעס אוז פערשידענע עפיזאדען פון דער פוילישער געשיכטע.

פלוצים האט זיך איהם אויסגעוויזען, אז די פוילישע גראפען אוז פירסטען קוקען אויף איהם, דעם ברודער פון דער עקעלהאפטער אידענע, מיט שפאט אוז בייזער פרייד...

ער האט פלוצים דערפיהלט, אז ער וועט אין דעם שהנעם פוילישען שלאס, וועלכען ער האט ניט אנדערש געוואלט אפקויפען ווי מיט דער בילדער־גאלערעע צוזאמען, אז אין דעם פאלאץ וועט ער די רוה, וואס ער האט געזוכט אויף דער עלטער, ניט געפונען; אז ער אליין האט דעם עלטער זיינעם פער־פלאנטערט אין א נעץ.

אוז ווידער האט איהם אנגעכאפט א חרטה אויף דער גאנצער אוואנטורע ווי דאז אין דער אכסניא, וועז ער האט געוואלט פאר בערל'ען ענטדעקען זיין לעבענס־סוד, א חרטה מיט אז אבערגלויבישען פחד...

אוז דער פחד האט נאר מעהר פארלויזרט זיין ווילען אוז פערגרעסערט די אונענטשלאסענהייט.

געדאנקען וועגען ענטלויפען פון דעם פלוצים אוז אומגעריכט אויסגע־וואקסענעם פלאנטער, אדער גאר ארויסגעהן צו זיי אוז מיט איין מוטהיגער האנט־בעוועגונג איהם צוהאקען אוז זיך בערוהיגען — האבען זיך געזומען ראנגלען אין זיין ברוסט.

פלוצים האט ער דערהערט פון קארידאר די הילבענדע, בייזע אוז גראבע שטימע פון זיין פרוי אוז דערנאד פון נאטאשא'ן, אוז א קלאטער שוויים האט בעדעקט זיין שטערען...

ער איז צוריק צונעלאפען צום פענסטער אוז איז צוגעפאלען מיט דעם שטערען צום קאלטען גלאז.

זיין ווייב די סטארווויערקע האט געשריען אויף די געסט אוז האט זיי געטריבען; נאטאשא האט זיך מיט דער מוטער געקריגט פאר זיי אוז זיי פערטיידיגט.

דער לאנגער בעל־ענלה האט געהאלטען אין איין האנט די שמויסענע היטעל זיינע, פון וועלכער עס האט ארויסגעשטעקט א פערשמאלצענער צורי־סענער אונטערשלאק מיט ברודיגער וואטע, אוז די אנדערע האט ער געהאלטען צוגעטוליעט צו דער ברוסט אוז האט זיך עפעס געבעטען ביי דער גענעראלשע מיט א הכנעה'דיגען, חניפה'דיגען אוז פערלעגענעם שמייכעל, וועלכער האט אזוי ניט געפאסט צום פנים פון דעם סאלדאט אוז בויאז.

דער סובאטניק איז געשטאנען פון ווייטענס, אוז שוין ניט קיין פער־

פעטער׳ס סטענדער און מוזען דאוונען מיט דעמזעלבען פייער, ווי דער בעל־עגלה אליין פלעגט דאוונען, און זיך בוכען אין הארצען דעם על־חטא.

און אז דער גענעראל איז געקומען, איז ער ניט געגאנגען צו איהם אליין. ער האט געהייסען דער מוהמען זי זאל זיך אנטהאן שבת׳דיג און האט זי מיט־גענומען מיט זיך אין הויף אריין.

דער ווייזט

עם איז נאך געווען פריה.

אן אלטער לאקיי, מיט צוויי גרויסע צוקעמטע באקענבערד, האט צוערשט בעטראכט דאס פארעל פון קאפ ביז די פיס און האט זיי געהייסען מיט א פער־עכטליכער מינע וואס ווארטען אין גלעזערנעם קאריאר.

— א זשיד און א זשידאווקא ווילען זהען אייער וויסאקא פרעוואסכא־דיטעלסטווא — האט ער געמעלדעט דעם גענעראל, וועלכער איז שוין געזעסען ביי זיך אין קאבינעט און האט אויסגעהערט דעם ראפארט פון זיין עקאנאם דעם סובאטניק.

פון דעם וואס „זשיד און זשידאווקא" האט ער אויפגעציטערט. אן אונהוה, ווי א בייזער ווינט, איז אריין אין זיין נשמה.

די ערשטע וועלטער זיינען געווען:

— איך בין בעשעפטיגט!...

אז דער לאקיי האט זיך אבער פערבויגען און האט געוואלט ארויסגעהן, האט ער איהם געהייסען וואלטען און האט צוגעווארפען אן אונבעהאלפענעם בליק דעם סובאטניק, אזוי ווי ער וואלט געזוכט ביי איהם שוץ און ראטה.

— גיעה נאר ארוים, מאיסעי אבראמאוויטש, און פרעג זיי וואס זיי פערלאנגען! — האט ער מעהר געבעטען ווי בעפוילען דעם עקאנאם.

אז דער עקאנאם מיט׳ן לאקיי זיינען ארויסגעגאנגען איז ער געווארען נאך אונרוהיגער. ער האט זיך שוין ניט געקאנט איינהאלטען, איז אריינ־געגאנגען אין דער בילדער־גאלערעע, וועלכע האט געהאט א פענסטער צום גלעזערנעם קאריאר, האט אויפגעהויבען א ווינקל פון א שווערען פאר־האנג און האט זיך איינגעקוקט.

דער לאנגער בעל־עגלה מיט דער מיאום׳ער אידענע, וועלכע האבען דאז געפיהרט די געשאנקענע קוה, האבען איהם איבערגעשראקען און אבגעשלייר־דערט פון פענסטער, ווי צוויי געשפענסטער פון א פערגאנגענער און שוין טויטער וועלט. ווי אן אבגרונד האט זיך פלוצלינג געעפענט די פערגאנגענ־הייט... א שווארצער און דראהענדער אבגרונד...

ניט קוקענדיג דערויף וואס ער האט זיך געריכט אז זיי קאנען קומען, האט ער איצט מיט אמאל זיך דערפיהלט ווי ניט צוגעגרייט פאר׳ן בעזוך און מוטהלאז. ער האט זיך מיט אמאל אינגאנצען פערלארען, און א שרעק האט ארומגעכאפט זיין נשמה. ער האט ניט געוואוסט וואס צו טהאן, צי ער זאל זיי אויפנעהמען, אדער איין מאל פאר אלע מאל פערשטעלען דעם וועג צו זיך אויף אייביג.

הבית זיינעם, כאפּט אבער א זעץ מיט דער נאגאיקע איבער'ן קאפּ און שפּרינגט ווידער אב מיט א שרעקליכען קוויטש.

אין דעם זעץ איז ארויס זיין גאנצער וואוטה, די בריהענדע עמפּערונג, און ער איז מיט אמאל צוריק ערשפּט...

א לאנגע שוועכע פויזע.

די אידענע קוקט אויף איהם א ווילע איבערגעשראקען, מיט אן אפּען מויל, פון וועלכען עם קוקען ארויס איהרע גרויסע גלעזע ציינהן, אן אויסגעקרימט שרעקליך מויל, ווי ביים הונט, וועלכער דרעהט זיך אין ווינקעל און קוויטשעט פון וועהטאג און בעלידיגונג. זי גיט זיך אבער באלד א ריס פון ארט, כאפּט זיין האנט און דאם מויל הויבט אן קושען די האנט מיט קאלטע, שוידערענדע קושען...

ער שפּרינגט אב פון איהר מיט א שרעק און מיט פערקיהלטען בלוט איז די אדערען, אזוי ווי א קאלטער און מיאוס'ער שרץ אדער גיפּטיגע שלאנג וואלט זיך צו איהם צוגעריהרט.

און ווי א מענש פאר'ן אבגרונד, רופט ער אבער באלד צוהילף אלע זיינע כחות, בעוועלטיגט אלע זיינע געפּיהלען און דאם שפּרינגענדע הארץ אין ברוסט מיט אן איבערמענשליכער קראפט. און ער זאגט צו זיי:

— קומט צו מיר אין קאבינעט אריין.

די סטאראווירקע בייט זיך אין געזיכט, פּינטלט מיט די אויגען און ווארפט אויף איהם, אויף דער טאכטער און אין אלע זייטען פרעגענדע און עמפּערטע בליקען, בליקען פון א העכסט בעלידיגטער דאמע.

— פאזשאלויסטא ! — זאגט ער נאר אמאל צום פּארעל, אבער שוין שטרענג און בייז, אוף ווייזט זיי אן מיט דער נאגאיקע אויף דער טהיר.

אין קאבינעט

אז ער איז געבליבען מיט זיי אליין פערשלאסען אין קאבינעט, איז איהם מיט אמאל גרינג געווארען און ער האט פריי אויפגעאטעמט.

דער פּלאנטער איז געווען צוהאקט מיט איין טאפּפּערער האנט־בעווענונג, און דאם האט איהם אנגעפּילט מיט שטאלצער פרייד און רוה.

אפילו די מיאוס'ע אידענע איז איהם שוין איצט ניט פּארגעקומען אזוי מיאוס און אבשטויסענד פרעמד ווי פריהער.

א ווארים געפּיהל, א רחמנות האט זיך אנגעצונדען אין זיין הארץ צו איהר געקנייטשטען, פערזארגטען פּנים, אויף וועלכען דער ביטערער לעבענס־קאמף האט געלאזט זיינע טיפּע אויסגעטראטענע און שווערע וועגען.

ער האט זיי בוידען איינגעלאדען צו זיצען.

זיי האבען זיך אבער דערפון אבגעזאגט.

— מיר קאנען שטהן, פּריין... טהייערער פריין ! — האט געזאגט די אידענע, און דער טאן מיט וועלכען זי האט עם ארויסגעזאגט האט איהם אויפגעשוידערט.

עם איז ניט געווען דער געוועהנליכער הכנעה'דיגער, חניפה'דיגער טאן. מיט וועלכען די אידען פון שטעדטעל האבען צו איהם גערעדט. א טאן פון א

שעהמטער אוו רויטער ווי תמיד, נאר אז איבערגעשראקענער ווי א קינד אוו א בלייבער.

די אידענע איז געשטאנען צום גענעראל מיט די פלייצעם אוו ער האט ניט געקאנט זעהן איהר פנים.

— איך ווייל זיי, די זשידעס, אין די אויגען ניט אנקוקען... איהר זאלט ניט וואגען צו געהן אהער !... קיינער פון דעם שטעדטעל !... — האט געשריען אוו געטופעט מיט די פים די סטאראוויערקע אוו איהר גאנצער פעטער קערפער האט געציטערט פון פאטאלאגישען עקעל צום זשיד, וועלכען ער האט אין איהר אזוי גוט געקענט אוו וועלכער פלעגט אין די לעצטע יאהרען איהם אויפרעגען ביז צום וואהנזין, ווי א געשוואונגענע בייטש איבער'ן קערפער.

אוו דאס פארעל שטעהט ווי פערגליווערט אוו ריהרט זיך ניט פון ארט. אוו באלד האט דער לאקיי געעעפנט די טהיר פון קאריידאר אוו האט זיי אנגע־הויבען צו טרייבען.

א גרויסער שווארצער הונט, וואס איז געבליבען פון סווינטשיצקי'ן אוו וועלכען ער האט ערציונגען אין זיין האס צו אידען, איז אריין אין קאריידאר אוו אנגעהויבען שפרינגען אוו זיך וואהרפען אויף די געסט מיט א שרעקליכען בילען. דאן האט זיך דער הכנעה'דיגער שמייכעל אויף דעם בעל־ענלה'ס פנים מיט אמאל אויסגעלאשען. ער איז געווארען רויט פון כעס. דער גבר האט געבאפט דעם הונט פאר דער פעל פון האלז אוו האט איהם אבגעשליידערט ווייט פון זיך, ווי א שפענדעל.

דער פלימעניק איז מיט אמאל דעם גענעראל געפעלען געווארען.

דער הונט איז אבגעפלויגען מיט א שרעקליכען קוויטש צו דער וואנט, האט זיך אבער צוריק א וואהף געטהאן אויפ'ן בעל־ענלה אוו אויף דער אידענע מיט נאך א גרעסערען וואוטה.

דאן האט איהם שוין נאטאשא אבגעשליידערט מיט איהר קליין פיסעל אין דער אפענער טהיר אוו זי צוריק פארמאכט.

אוו ער שטעהט אוו קוקט דאס אלעס צו, א צוגעקאווועטער צום פענסטער, ווי אין א קאשמאר, אוו קאן ניט ריהרען מיט די גליעדער.

אוו זיין ווייב שרייט אוו טופעט מיט די פים, שוין ניט אויף די פרעמדע, וועלכע לאזען זיך אונענטשלאסען געהן צו דער טהיר אוו עפענען זי צוריק, נאר אויף זייז אייגענער טאכטער אוו שליידערט איהר בעליידיגונגען אין פנים. ער הערט ניט איהרע וועהרטער, ער זעהט עס אבער פון דעם, ווי זיין טאכטער פערדעקט זיך דאס פנים מיט די קלייגע צארטע הענטלעך, גיט אבער באלד א שפרונג, פערשטעלט די פרעמדע דעם וועג אוו שרייט: פאפאשא ! פאפאשא !

דאס וואהרט פאפאשא וועקט איהם אויף פון קאשמאר אוו ברענגט איהם צו זיך. ער לויפט צו צו דער וואנט, וואו עס הענגען אלטמאדישע יאגד־געוועהר, ער כאפט ארונטער אין בלינדעו וואוטה פון דאדט א קאזאצקע נאגאיקע אוו לויפט מיט איהר ארוים אין קאריידאר אריין.

אלעס וועדט מיט אמאל שטיל ביי זיין ערשיינען מיט דער נאגאיקע אין דער האנט, פאר זיין שרעקליכען געזיכט.

נאר דער הונט לויפט צוריק אריין אוו גיט א שפרונג אויפ'ן נייעם בעל־

— טאָק טאָטשנאָ, וואָשע וויסאָקאָ פֿרעוואָסכאָדיטעלסטוואָ. — האָט פֿאָטאָקעוועט דער געוועזענער סאָלדאָט חיים־הערש.

דער אָדרעס און דער קאָזאַרמע־ניגון פֿון סאָלדאָט האָבען איהם צוריק אויפֿגערודעלט, פערקלעמט מיט א נאָענדער אונרוה.

— אויב איהר ווילט איהם שרייבען, גיט מיר די בריעף און איך וועל זיי שוין איהם איבערשיקען... דער ברודער האָט אזוי געהייסען. ער וויל ניט, אז איהר זאָלט איהם שרייבען.

זייערע פּנימ'ער זיינען מיט אַמאָל פּערענדערט געוואָרען... די קינדערשע פּרייד האָט זיך ביי זיי אויסגעלאָשען און זיי האָבען שוין געקוקט ענטוישעט און געערגערטע, ווי מענשען וועלכע האָבען מיט אַמאָל צוריק פּערלוירען זייער גליק.

און אום זיי צו טרייסטען האָט דער ענערגיע אָנגעהויבען זיי דערצעהלען, וועד זייער ברודער און זייער פּרייַנד איז, וואָס פֿאָר א גרויסער מאַן און ווי רייך ער איז.

דער נסתר, וועלכער האָט דאָס גאַנצע לעבען געשפּיעלט פֿרעמדע ראָלען, איז אַריין אין זיין ראָלע און דער אקטיאָר אין איהם האָט זיך געפֿרעהט מיט זיין ערפאָלג, מיט דער ענטציקונג וואָס ער האָט אַרויסגערופען אויף די פּנימ'ער פון בעל־עגלה און דער אידענע, מיט זיין אייגענעם לעבענס־ערפאָלג און זיין גדולה...

דערנאָך האָט ער זיך גענומען אויספֿרעגען ביי זיי פון זייער לעבען, ווי דאָס שטעדטעל לעבט, ניט ווי קיין פֿרעמדער, נאָר ווי אַן אייגענער, וועלכער איז נאָך לאַנג לעבענס־וואָנדערונגען געקומען צוריק אין זיין אלטער היים.

אין די אויספֿראָגען האָבען זיך אלע דריי פֿאַרגעסען; זיי, אז זיי שטעהען פֿאָר אזא גרויסען מאַן, און ער, אז ער איז א גענעראל אַדיוטאַנט... ביז דער לאָקיי האָט אָנגעקלאָפּט, אז די פֿאַמיליע וואַרט שוין אויף איהם ביים טיש מיט'ן פֿרישטיק.

מיט ציטערענדע הענט, כאָפּענדיג, האָט ער זיי אָנגעשריבען א פּאָר קוויטלעך אין עקאָנאָמיע אריין אויף האלץ, היי און האָבער, האָט זיי פערשפּראָכען צו שרייבען פון אלעם זיין פּרייַנד, זייער ברודער און פעטער, און אז ער וועט דעם ברודער'ס תשובה צושיקען מיט'ן עקאָנאָם. ער האָט זיי בעגלייט ביז צו דער טהיר פון קאַריאָר.

ביים טיש

אז ער האָט זיך געלאָזט געהן צוריק דורך דער לאַנגער בילדער־גאַלעריע אין עס־צימער, האָט איהם אויפ'ן וועג אָנגכאָפּט דיזעלבע אונרוה, דיזעלבע געפיהל'ען, וועו ער האָט דורכ'ן פענסטער דערזעהן דאָס פֿאַרל און זיין פרוי, וואָס האָט געשריען אויף זיי און זיי געטריבען.

ער האָט זיך דערפיהלט מיעד פון ליגען, וועלכען ער וועט מוזען פלעכטען וויייטער דאָרט, ביים טיש, פֿאָר זיין טאכטער און פֿאָר דער בייזער געגנערלי־

ליעבענדער שוועסטער האָט געפֿאַצט אין דעם „טהייערען פֿריץ" און האָט אין איהם אויפֿגעוועקט דעם שלאָפֿענדען ברודער...

עפּעס נייעס איז געווען אין דעם טאָן, אזא ווארימעס און אַנגענעהמעס, וואָס האָט זיך צוגאָסען איבער זיין האַרץ, ווי אַ ווארימענדער געטראַנק אין די אַדערען פון אַ פערפֿראָרענעם קערפּער.

— פֿריצ'ל! וואָס מאַכט עפּעס מיין טהייערער ברודער, זאָל ער מיר לעבען? — האָט איהם געפֿרעגט די אידענע מיט אזא ווארימען און צאָפּעלדיגען קלאַנג,און האָט אויסגעשטרעקט צו איהם, ווי אין אַ געבעט, איהרע פּערהאַרעווטע הענט, וועלכע זיינען געווען בעדעקט מיט גראָבע, אַדערען, ווי בייטשען.

טרעהרען זיינען ביי איהם אַרויסגעטראָטען אין די אויגען, פון דער האַרציגער און צאָפּעלדיגער פּראַנג.

דער מענש און ניט דער געטראַל, וואָס איז פערשוואונדען אין דער רגע, האָט געווואָלט נעהמען די צו איהם אויסגעשטרעקטע גראָבע הענט אין זיינע, ווי אַ ברודער, און אויסשרייען:

„שוועסטער! אָט איז ער, דיין ברודער, פאַר דיינע אויגען —".

די הענט אָבער האָבען זיך געמוזט כאָפּען פאַר'ן האַרצען, אַזוי האָט עס זיך געווואַרפען, ווי אַן עוף צאָפּעלט און ווארפט זיך אונטער'ן חלף אין די הענט פון אַ שוחט.

ער האָט דערפֿילט, אז נאָך אַ שטאַרקע אויפֿרעגונג און דאָס איבערגעוואקסענדע האַרץ וועט ניט אויסהאַלטען און פּלאַצען... און ער האָט גערופען צו הילף די גאַנצע פאַרזיכטיגקייט... זיין גאַנצען טאָפּפערע מוטה.

— דיין ברודער איז געזונט און האָט מיר געבעטען, אז איך זאָל אייך אַלעמען דאָ איבערגעבען אַ הערצליכען גרוס — האָט איהר געענטפערט שוין דער געטראַל אין איהם און דער פערשטעלטער מענש.

די אידענע האָט זיך איבערגעקוקט מיט'ן פּלימעניק, וועלכער איז געשטאַנען די גאַנצע צייט אויסגעצוינען ווי אַ סאַלדאָט און האָט געשוויגען. אַ קינדערשע פרייד האָט זיך אָבגעשפיעלט אויף זייערע פּנימ'ער.

— לאַנג לעבען זאָלסטו, פֿריצ'ל... הונדערט און צוואַנציג יאָהר, פאַר'ן טהייערען, ליעבען גרוס — און זי האָט געמאַכט אַ בעוועגונג צו כאָפּען זיין האַנט און זי ווידער קושען. אָבער זיין שטרענגער, איבערגעשראָקענער בליק איבער די גאַלדענע ברילען האָט זי דערפון אָבגעהאַלטען.

— נו, ווי אזוי איז די קוה? זי מעלקט זיך? — האָט זי געפרעגט דער געטראַל.

— זי מעלקט זיך, פֿריץ... זי מעלקט זיך שטאַרק... אזא יאָהר אויף דיר און אויף אונז ביידען, ווי זי מעלקט זיך... און איך וויל עס איהם שרייבען, דעם ברודער... זאָל ער וויסען... יתומים'לעך — דאָס ביסעל מילך — וואָס איז דאָ בעסערס פון אַ ביסעל מילך פאַר קלייניע יתומים'לעך? דאָס וויל'ען מיר עס נעהמען ביי דיר זיין אַדרעס... דעם ברודער'ס הייסט עס... און איהם שרייבען... דאַנקען הייסט עס—און זי האָט צוגעווואַרפען אַ בליק דעם פּלימעניק.

געגנערא֯לשע האָט איהם געגעבען און האָט שוין געוואוסט מיט וועמען עס האָט צו טהאָן און מען האָט זי אַנגעהויבען שעלטען ווי מען פלעגט שעלטען סווינט־שיצקי'ן ימח שמו.

פון דעסטוועגען זיינען די גוטע האָפנונגען אויף א נייער עפאָכע ביי די אידען ניט פערשוואונדען געוואָרען. אין דער עקאָנאָמיע איז דער בעל־הבית געווען דער גוטער סובאָטניק, וועלכער פלעגט ארומגעהן דאָרט און איבער'ן שטעדטעל אין וואָלינקעם און אין א פראָסטען גוי'שען פעלץ, אַבהיטען שבת און ליעבען אידען מיט דער גאַנצער נאַיוועער און גוטער נשמה זיינער. אז א איד פלעגט פריהער אריינגעהן אין קאָנצעלאַריע וועגען אן עסק אַדער ברענ־גען אהין „טשינז" פאר זיין כאָטקע, פלעגט ער אַבשטעהן שעה'ענווייז ביי דער טהיר, אַהן א היטעל און אויסשטעהן חוזק און פיינלִיכע ערניידערונגען פון די פוילישע שרייבערלעך.

דאָס צאָהלען פון „טשינז", די אייניציגע בעציהונג, וועלכע איז נאָך געבליבען פון אַמאָל צווישען דעם הויף און שטעדטעל וואָס איז אויסגעוואקסען ארום הויף און מיט איהם צוזאמען, איז געוואָרען א ריין אַבקומעניש.

איצט האָט זיך מיט אמאָל אלעם פערענדערט.

די פוילישע שרייבערלעך און משרתים זיינען אלע מיט אמאָל פערשוואונ־דען. אפילו יאָן דער קוטשער, נאָכדעם ווי ער האָט געבראָכט דעם גענעראל פון דער סטאַנציע, האָט זיך אויך אַבגעזאָגט.

די רוסישע טראָיקע, מיט'ן רוסישען טוּאָלעט, וועלכען ער האָט בעקומען מיט'ן קבלת פנים פון די אידען; קורץ, אלע נייע פערהַרנונגען, האָבען פער־לעצט און בעליידיגט אין איהם דאָס געוויסען אזן דעם שטאָלץ פון א קאַטאָליק.

איצט האָט די קאָנצעלִיאריע אויסגעזוהן ווי אן אַנגערויכערטער בית־המדרש, וואוהין אידען האָבען געקענט געהן אויף און אָב, וועו זייער האַרץ האָט זיך פערגלוסט, האָנדלען, וואַנדלען און סתם רולען א קאָפּ.

און א איד האָט איבערהויפט ניט פיינט צו רולען זיך און יענעם, אבי מען לאָזט איהם נאָר.

דער סובאָטניק אָבער, פלעגט יעדען אויסהערען מיט'ן גוטען שמייכעל אויפ'ן בריטען, בעוואקסענעם פנים און מעהרסטענטיילם ענטפערען:

„טשטאָוש, מאָושנא! מאָושנא!" (מ'קען! מ'קען!).

אין שלימסטען פאל, פלעגט ער זאָגען מיט א פערלעגענעם, זיך־בעטענדען שמייכעל, אז ער וועט „דאָלאָזשען יעווא וויסאָקא פרעוואָסכאָדיטעלסטווא" (ער וועט איבערערדען מיט'ן גענעראל).

די רעזאָלוציע פון גענעראל איז אָבער מעהרסטענטיילם געווען א גינ־סטיגע...

לוי דער פראָצענטניק

צו קיין גרויסע געשעפטען אָבער ווי אן ארענדע אַדער א פאסעסיע איז ניט געקומען.

דערצו האָט געפעהלט געלד דעם אָרעם שטעדטעל, וואָס האָט פערמאָגט נאָר איין אויניציגען גביר, לוי דעם פראָצענטניק, דעמזעלבען, וועלכער האָט

שע, פון דעם ליגען, וואָס ער האָט ווי א נעיע געפֿאַכטען אַרום זיך זיין גאַנצען לעבען.

שוין ביים שוועל פון עס־צימער האָט ער געוואָלט אַנטלויפען פון דעם ליגען, זיך הייסען ברענגען זיין פריהשטיק אין קאַבינעט אַריין.

ער האָט איננאַנצען קיין אָפּעטיט ניט געהאַט און ניט געוואָלט עסען. דאָס האַרץ האָט זיך אַזוי אונרוהיג געווארפען און די פיס האָבען זיך געבויגען און האָבען ניט געקענט אויסהאַלטען דעם שווערען, ווי מיט בליי־אָנגעגאָסע־נעם קערפער זיינעם.

די שטאַלצע, פויליישע פּאַרטרעטען האָבען ווידער געקוקט אויף איהם מיט שפּאָט און פּאראכטונג פון די וועגט.

די טהיר האָט זיך געעפענט און נאַטאַשא איז אַרויף צו איהם אויפ'ן האַלז ווי א שוואַלב און האָט זיך גענומען איהם קושען הייסער ווי תמיד, אַזוי ווי זי וואָלט איהם דערמיט געוואָלט אויסדריקען איהר דאַנק פאַר זיין מענש־ליך בעהאַנדלען פון די אידען.

און די טאַכטער, זיין איינציגער פרייד און גליק אין לעבען, האָט איהם ווידער אָנגעצונדען מיט מוטה און פרייד פון דער ערפילטער פליכט, מיט א צארטען שטאַלץ איבער איהר שעהנער נשמה.

א פרעהליכער און פעריונגטער איז ער, געארעמט מיט איהר, געגאַנגען צום טיש.

און ביים טיש האָט ער זיך גענומען פלעכטען דעמזעלבען ליעגען פון א פריינד פון דעם קאַנטאַניסט, וועלכער איז געבאָרען געוואָרען אין דעמזעלבען שטעדטעל און וועלכער איז א ברודער פון דער אידענע און א פעטער פון דעם בעל־עגלה. דער פריינד האָט שוין אָבער ניט געהייסען ניקאַלאַיוו און איז שוין ניט געווען קיין מיליטער־דאָקטאָר, נאָר א רייכער סוחר אין סיביר, וואו ער האָט 20 יאָהר געדיענט.

ער האָט דאָס ערשטע מאָל אויף זיין לעבען זיי דערצעהלט זיין אייגענע לעבענס־געשיכטע, האָט איצט נאָך אַמאָל איבערגעלעבט די עפיזאָדען און האָט זיך געפּרעהט מיט זיי...

דער אקטיאָר האָט ווידער געשפּיעלט מיט דעמזעלבען ענעם, מיט וועלכען ער האָט זיין גאַנץ לעבען געשפּיעלט.

נאַטאַשא האָט איהם ענטציקט אויסגעהערט מיט אן אָפּען מויל און מיט לאַנגע פויזען אין מיטען עסען.

די סטאַראָווערקע, די ענגעראַלשע, איז נאָך אָבער אלץ געווען ברוגז און בעליידיגט און האָט בייז געקלאַפּט מיט די טעלער.

די שוועסטער זיינע מיט'ן פלימעניק זיינען אָבער ענגאַנגען אהיים דורכ'ן אלטען, אין שנעע־געהילטען פּארק, שטומע און אומעטיגע, ווי מענשען מיט שווערע, ניט־אויסגערעדטע און ענטוישטע הערצער.

דער סובאָטניק

עס זיינען אוועקגעגאַנגען א פּאָר וואָכען, דאָס שטעדטעל האָט זיך באַלד דערוואוסט פון חיים־הערשען דעם בעל עגלה, וואָס פאר א קבלת פּנים די

פערקויפען, האָט אויסגענעבען זיינע זעקס גילדען, האָט געדונגען ביי חיים הערש'ען א פערד און שלעפּט, און דער גביר האָט אָנגעטהאָן דעם שבת'דיגען טכוירענעם טולופּ מיט א בורקע און נאָך מיט א שאל אויף איהם און איז געפאָהרען מיט גדלות איבער'ן שטעדטעל אָנקוקען דאָס „סטיקעלע" וואלד.

אָנגעקוקט, איז מען צוריק געפאָהרען שטיל, דער סוחר האָט שוין געשווייגען. און אויף דעם מעקלערס פראגע, וואָס ער דענקט פון מסחר, האָט ער געענט־פערט מיט א געלאָסענעם, פערקלערטען שמייכעל:

„מיר וועלען זיך בעטראכטען, וואָס־זשע, עפּעם אזוי טהוט זיך ווי עס רעדט זיך?".

און אז דער איד איז געקומען אין א פּאָר טעג ארום נאָך א תשובה:

„לאָם איך וויסען, אז ניט איהר איז אן אנדערער, גלויבט מיר, איך דארף נאָר א פּיפּס טהאָן צו דעם און דעם, און ער וועט עס אויסכאָפּען. עס איז דאָך א שלל מיט געלד... בחצי חנם..."

האָט שוין דער גביר געמאכט א לאָ עליכם'דיג פּנים און געזאָגט.

„לאָז סען זיין... איך האָב א סמאל קעפּעלע צו מסחרים... ביי מיר איז פּריצענט טייערער... לאָז זיך יענער ברעכען דעם קאָפּ, פּלענט מיין מאמע עליה השלום זאָגען... און אז זי איז געווען א קלוגע אידענע, וווייסטו דאָך".

דאן האָט דער איד שוין פערלאָרען זיין געדולד, האָט איהם צוערשט אויפגעווארפען, אז ער איז בס"ה א קבצן, און האָט קיין געלד, א פּאָרד, א גדל'ניק, איז פון די אייגענע וועלטער און זלזולים אריין אין נאָך א גרעסערען כעס, האָט איהם אָבגעצעהלט שוין עטליכע מאל אין מאטענס־טאָטען אריין, האָט א קלאָפּ געטהאָן מיט דער טהיר און איז אוועק אויפ'ן מארק און איז בית־המדרש דערצעהלען וועד לוי דער „פּראָצענטניק" איז.

לוי דער „פּריצענטניק" אָבער האָט געזאָגט גאנץ רוהיג צום ווייב:

„נו, ווי געפעהלט ער דיר דער „סייגעין", אזא עזות־פּנים!"

ער און מלכה זיינען שוין געווען געווהנהגט צו אזא כבוד פון שטעדטעל, — און ער האָט זיך ענומען רוהיג און געלאָסען וווייטער טרינקען זיין טהע.

די יוגענד חברים

אין דער צייט, וועו יעדער איד פון שטעדטעל האָט געזוכט צו וועדען עפּעס א מאכער אין הויף ביים נייעם פּריץ, זיך אריינדרעהען אלם מעקלער, פּאָדריאָטשיק אָדער סוחר, נעפּינען עפּעס א פּראָטעקציע אָדער שייכות צום גרויסען מאיאָנטעק, איז בעריל דער בעל־אכסניא, צו אלעמענס בעוואונדערונג, זיך געשטאָנען אינגאנצען פון וווייטענס.

פּאר דער גאנצער צייט, זינט דער ענעראל איז געקומען און האָט זיך בעזעצט אין סווינטשיצקי'ס פּאלאץ, איז ער קיין איין מאל אהין ניט געגאנגען און האָט דאָרט גארנישט געזוכט.

אז אימיצער פון די שטעדטעלדיגע האָט איהם פערטרויט אין בית־המדרש אָדער ביי איהם אין דער היים עפּעס א פּראיעקט פון א כסחר מיט'ן הויף, אָדער סתם עפּעס א געשעפט מיט'ן ענעראל'ס אנדערע מאיאָנטעקעס, און האָט

דערלאנגט די טאץ מיט'ן ברויט און זאלץ ביים קבלת פנים.

דאָס שטעדטעל האָט מיט איהם אָנגעהויבען צו טענה'ן, אז איצט איז דער שעת־הכושר צו מאַכען געשעפט, אוועקנעהמען אלע פאַסעסיעס מיט דער מיהל מיט'ן טייך, וואו סווינטשיצקי האָט געפלאַדעט טהייערע קארפען, וועלכע ער פלעגט אָבער שיקען קיין ווארשא און ניט וועלען פערקויפען אין שטעדטעל אפילו אויף יום־טוב.

דער איד אָבער איז געווען כל ימיו אַ פראָצענטניק, ער האָט גע'ירשנ'ט דאָס געלד פון א מאַמע א פראָצענטניטשע, האָט געציטערט פאר מסחרים און נאָר ליעב געהאט פראָצענט, א ווארט, וואָס ער פלעגט ארויסרויידען מיט זיין שיפעליאווען לשון נאָנץ אייגנארטיג: „פריצענט". און מיט אַ זיסען שמייכעל אין דער בריטער געלער באָרד, א שמייכעל אין וועלכען ער פלעגט אויסדריקען די גאַנצע ליעבע זיינע צום „פריצענט". פונדעסטוועגען איז לוי דער פראַצענטניק דערצו נאָך געווען א איד א גדלן, און ס'האָט איהם געשמייכעלט דאָס, וואָס די אידען האָבען איהם אָנגעהויבען רויידען און פארלייגען מסחרים. און ער האָט יעדען בעזונדער געענטפערט:

„איהר קענט רויידען!"

און די אידען האָבען געגומען רויידען און לויפען פון איהם צום סובאטניק און פון סובאטניק צום פראָצענטניק, און האָבען איהם פערקויפט בחצי חנם דעם גענעראל מיט אלע זיינע מאיאנטקעס, וועלכע ער האָט געהאט טיף אין רוסלאַנד, און די, וועלכע האָבען עקזיסטירט נאָר אין דער פאנטאזיע פון שטעדטעל, וואָס האָט זיך גענומען פון גרויס ביז קליין פאר מעקלעריי, וויל אליין איז דאָס געווען שוין אזוי פערארעמט, אז עם האָט שוין ניט געהאט מיט וואָס אליין צו קויפען און צו האנדלען.

לוי דער פראָצענטניק פלעגט זיך זעצען מיט דער זיידענער יארמעלקע ביים טיש, טרינקען מיט א פערשאַרטען און פערשווויצטען שמאלץ שטערען פון אן אידיאָט, טהעע, און אויסהערען אלע פאַרשלעגע אוו מציאות.

די מציאות זיינען אָבער נאָך ניט געווען גענוג קיין מציאות, און ער פלעגט זיך פון זיי אָבזאָגען און זיך הייסען בריינגען אַנדערע מציאות.

„עס מאַכט ניט אויס! איהר קענט רויידען, וואָס מאַכט עס קאַליע?" — פלעגט ער זאָגען געלאַסען, זיך גלעטענדיג די גרויסע אויסגעפוצטע באָרד, צום אידען, וועלכער האָט שוין פון זיך געהאט ארויסגערעדט דאָס הארץ מיט'ן געזונד.

„ווייסט איהר וואָס, — פלעגט זאָגען דער מעקלער, — „זעל איך אייך פערקויפען 10,000 דעמבעם פון 6 ווערשקעם אַז, בחצי חנם... גלויבט מיר, אז איהר וועט מאַכען אָן זיי א שלל מיט געלד... 100 רובעל א דעמב, א חוץ דעם אָבפאל, און וואָס א פוהר האַלץ, א גאלאגאן קאַסט הַיינט, ווייסט איהר דאָך!"

„מהיכי תיתי, זעהט איהר א „סטיקעלע" וואלד וואָלט איך טאקע א בעלן געווען, — פלעגט זאָגען דער שיפעליאווער גביר, וועלכער פלעגט ניט קענען אויסרויידען קיין „ש", — יא, איהר קענט רויידען".

און דער איד איז געלאָפען ווייטער רויידען פון „סטיקעלע" וואלד און פון די 10,000 דעמבעם, וועלכער דער גענעראל האָט גאָר ניט בדעה געהאט צו

בעריכ האָט איהם צוגעווארפען א בייזען בליק און האָט זיך געהייסען ארויסנעהמען פון דער שאפע דעם שבת'דיגען טולופ.

אז ער האָט זיך אריינגעזעצט מיט'ן עקאָנאָם אין שליטעלע האָט איהם דער סובאָטניק געזאגט, אז דער געגנערכ איז איצט ניט אין פאלאץ, נאר ער וואָרט אויף איהם אין דער גראלניע. „ער האָט דאָרט ליעב צו פערברענגען... ביים מאשין הייסט עס" — האָט דער סובאָטניק אזוי ווי פערענטפערט זיין האָרר.

בעריכ האָט זיך דערפרעהט און עס איז איהם צוריק גרינג געוואָרעען אויפ'ן הארצען.

דער פאלאץ מיט דער גענעראלשע, וועלכע האָט שוין געהאָט אין שטעדטעל א שם פון א המ'טע, די בייזע הינט און אלעם צוזאמען, האָט פריהער אנגעיאגט אויפ'ן אידען א געפיהל פון פערלעגנהייט און סתם אימה. אויסמיידען אבער דאָם אלעם און זיך זעהן מיט'ן גענעראל אליין, איז איהם געווען גרינג און אנגענעהם.

טראץ דעם האָט א זיסע און צוגלייך שרעקענדע ערוואָרטונג געוואָרפען דעם אידעג'ס הארץ און איז געלאָפען איבער זיין הויט ווי מוראשקעם און איהם אויפגעשוידערט.

דעם גענעראל האָבען זיי טאקע געטראָפען ביים דאמף־קעסעל. א גוי, מיט א פנים אויסגעשמירט פון סאזשע, דער הייצער פון קעסעל, האָט געשלעפט פון פייער געבראָטענע קארטאָפעל און האָט זיי דערלאנגט דעם גענעראל אדיוטאנט גערשעלמאן, און דער האָט זיך מיט זיי געקוויקט ווי מיט א לאקעטקע.

— זדאראוו, בראָט! — האָט איהם איינפאָך בעגריסט דער גענעראל, האָט איהם דערלאנגט די האנט און האָט איהם איינגעלאדען זיך צו זעצען נעבען איהם.

— זעץ זיך ביים פייער און וואָרים זיך אָן, אלטער, ווי איך! און דו קאנסט זיך פאהרען אהיים, מאיסיי אבראמאָוויטש — האָט ער זיך געוועגדעט צום עקאָנאָם.

דער עקאָנאָם האָט געזאגט א גוטע נאכט און איז אוועק.

די איינפאכע און הארצליכע בעגריסונג און איינלאדונג, די געבראָטענע קארטאָפעל אויף דער הויליער באנק, דער פרייגדליך רופענדער און העל פלאקערענדער פייער אין גרויסען קעסעל — קורץ, אלעם צוזאמען האָט געשאפען אן אטמאָספערע, וואָס האָט באלד אבגעווישט דעם גאנצען סאציאלען אונטערשייד, וואָס האָט עקזיסטירט צווישען דעם איד און דעם גענעראל. און די לעצטע שפורען פון דער פערלעגנהייט, אין וועלכער עס האָט איהם געבראכט די אונגרוואָרטעטע איינלאדונג און דער וויזיט, איז כמעט ווי פערשוואונדען.

דער בעל־אכסניא האָט זיך באלד דערפיהלט פונקט אזוי היימיש און אונגעצוואונגען, ווי מיט א גלייכען, אזוי ווי ער וואלט געקומען ניט צו אזא גרויסען מאן, נאר אין קלייזל אריין, צווישען א חברה אידען פאר דער וואָרימער הרובע, אדער אין באד אויף דער אויבערשטער באנק.

ווי אין קלייזל האָט דער איד באלד אראָבגענומען פון זיך דעם טולופ, האָט צונומען און פערקאשערט די פאלעם פון דער קאפאָטע, האָט זיך צוגעזעצט אויף דער באנק און האָט זיך גענומען רייבען די הענט פאר'ן פייער און זיי וואָרימען.

איהם פֿאַרגעשלאָגען: „זיי מתוד, בערגל, עס איז אי"ה א געשעפט, און דו ביזט ביי איהם א חשוב" — פלעגט בערגל ניט ענטפֿערען, ניט יא, ניט ניין, אוו אבשווייגען.

און וועז איינער האָט ניט געלאָזט מבטל זיין זיין פֿראָיעקט מיט'ן שווייגען און האָט פערלאָנגט אז דער בעל־אכסניא זאל נעהמען א קלאָרע שטעלונג צו זיין פאַרשלאָג, פלעגט בערגל זיך אויסדרעהען מיט אן ענטפער: „ס'איז ניט אין מיין האנט... וואָס זאל איך זיך און יענעם דולען א קאָפּ?"

און אז יענער האָט פֿאַרגעשלאָגען, אז ער זאל אויסנוצען זיין חשיבות ביים פֿריץ און זיין נאָר א מעקלער, פלעגט בערגל אזוי ווי פערשעהמט ארונטערלאזען די אויגען און בעמערקען: „איך בין אויף מיין לעבען קיין מעקלער ניט געווען."

דער קלייניטערדטעלדיגער פֿראָיעקטענמאכער פון די יורדים האָט דעם אידען ניט געקאָנט פערשטעהן און פלעגט איהם בעטראכטען פאר נאָר א גרעסערען שלים־מזל'ניק, ווי ער האָט איהם געקענט ביז אהער.

אז בערגל מיידט אוים דעם הויף, און טאָקע נאָר צוליעב זיין חשיבות, האָט דער איד זיך ניט געקאָנט פאַרשטעלען.

דער ענגראָל אָבער האָט אן דעם בעל־אכסניא שוין גאָר ניט פערגעסען, און האָט איהם די גאנצע צייט פון קאָפּ ניט ארויסגעלאָזט.

ווייטער איז דעם אלטען מאן סתם באלד לאנגווייליג געווארען דאָס אייניזאמע לעבען אין גרויסען פיעל־ציממערדיגען פאלאץ, אהן א בעשעפטיגונג, וואו ער האָט, אחוץ מיט נאטאשאן, מיט קיינעם ניט געקאָנט פערבערענגען אוו שמועסען. ער האָט דערפאר געטרוימט פון דעם אלטען בעל־אכניא, ווי פון אן אנגענעהמער געזעלשאפט, אין וועלכער ער וואלט געקאָנט אביסעל קירצען זיין לויידיגע צייט, פאר וועלכער ער האָט אין וויינטער ניט געפונען קיין בעשעפטיגונג און קיין אינטערעס אויפ'ן מאיאנטעק.

ער האָט דערפאר ארויסגעקוקט מיט אונגעדולד, אז אָט וועט ער זיך צו איהם יאוועז, עפעס פון איהם פערלאָנגען אוו בעטען.

אוו אז עס איז אוועק א חודש אוו בערגל איז צו איהם ניט געקומען, האָט ער געשיקט נאָך איהם דעם סובאָטניק מיט א פערד אוו שליטען.

געווען איז דאָס שוין ארום ניין א זייגער ביינאכט. דער בעל־אכסניא אוו זיין וויב, ווי אויך דער רויטער משרת, זיינען פון דעם שליח נתפעל געוואָרען. זיי האָבען אבגענעבען דעם סובאָטניק א גרויסען ברוך־הבא אוו האָבען ניט געוואוסט וואו איהם צו זעצען אוו מיט וואָס איהם מכבד צו זיין.

דער עקאָנאָם האָט געדאנקט מיט זיין געוועהנליכען פערשעהמטען אוו גוטען שמייכעל, האָט זיך אבגעזאָגט פון די אלע כיבודים אוו האָט גזאָגט, אז דער ענגראָל האָט איהם געשיקט נאָכ'ן בעל־אכסניא.

ביי בערל'ען האָט זיך דאָס הארץ אבגעריסען פון דער בשורה· פנים איז פריהער געוואָרען וויים ווי קאלך, אוו באלד צוריק רויט.

שרה האָט עס בעמערקט אוו האָט זיך אויך איבערגעשראָקען.

— וואָס קאָן ער דיך דאַרפען אזוי שפעט? — האָט זי אזוי ווי זיך אליין געפרעגט.

גרילץ געטהאן הינטער איהם און האָט זיך פערמאכט, האָט דער ענערא׳ זיך געמומען מכבד זיין זיין נאסט.

און אזוי זיינען זיי, די צוויי זקנים און אמאליגע יוגענד־חברים, געבליבען אליין.

די קארטאפעל, די אוגערקעס און די קרויט, די האלב־הונקעלהייט פון דעם גרויסען און הויכען צימער, וואו זיי האבען זיך געפונען, און דער העל פלאַ־קערענדער און אויף זיין היים אטמעמנדער און פרייגדליכער פייער אין גרויסען קעסעל — אלעס צוזאמען האָט סטילזירט די וויטע פערגאנגנהייט, וועו די צוויי זקנים זיינען נאָך געווען אינגלעך־חברים.

דיפרימיטיווע אומגעבונג האָט מיט אמאל צוזאמענגעקניפט די פער־גאנגנהייט מיט דער געגנווארט... מיט דער עלטער...

דאָס פייער אין קעסעל האָט אויף דער עלטער געווארפען דעם מעלאנ־כאלישען גלאנץ פון א שטילען און רוהיג־טרויעריגען זונענאונטערגאנג.

אין דעם העלען ליכט וואָס איז געפאלען פון קעסעל אויף די פנימ׳ער פון די צוויי זקנים האָט זיי איצט די עלטער צוריק פעראייניגט. און דער גאנ־צער לעבענס־וועג צווישען די צוויי וויטע ענדע־פונקטען, וועלכער האָט זיי צו־שיידט, איז אזוי ווי פערשוואונדען געווארען צווישען די שאטענס פון דער האלב־דונקעלהייט, וואָס האבען געטאנצט ארום דעם גרויסען קעסעל אויף דער דונקעלער הויכער סטעליע און אויף די פערשטויבטע וועגט.

אין דרויסען האָט זיי ביידע געהיט א שנעע־וויסע און אויסגעשטערענטע ווינטער־נאכט און א פראסט.

און נאכדעם ווי ביידע האבען געמאכט א „לחיים" און האבען זיך גענו־מען פערבייסען מיט א פערפארענער אוגערקע, האָט דער ענערא־אדיוטאנט געפרעגט דעם איד פראסט, שוין אהן דער מינדעסטער אויפרעגונג, אין קליין־רוסיש :

— דו האסט מיך דערקענט, בערקא ?

בערל האָט דערויף געענטפערט מיט א פערלעגענעם שמייכעל און שטיל, מיט א טאן פון א מאן וואָס איז זיך מודה אין א פערברעכען :

— פיזנאוו, נא פאסלי (דערקענט, נאר ערשט שפעטער).

דאן האָט דער ענערא׳ אין איהם איינגעגראבען די אויגען איבער די בריללען, אויגען פול מיט נחת און שטילער מעלאנכאלישער פרייד, און בערלען האבען איצט די אויגען ניט נערווירט און ניט געשראקען.

ביידע יוגענד־חברים האבען זיך ארומגענומען, אבער ניט מיט די הענד, נאר מיט בליקען, אין א פעסטער און לאנגער אומארמונג, פון צוויי נשמות וואָס האבען זיך אין דער יוגענד צושיידט, געוואנדערט אין פערשידענע וועגען און האבען זיך געטראפען בייס ענדע־פונקט פון דער לעבענס־וואנדערונג, ביים קבר.

נאָך דער אומארמונג האבען זיי ביידע זיך אבגעוועגדעט, פערקוקט אויפ׳ן פייער און אנטשוויגען געווארען. זיי האבען זיך שוין ניט געהאט וואָס צו זאגען נאָך דעם און רייד וואלטען סתם געווען איבריג. פאר זיי האָט גערעדט דאָס פייער אין קעסעל, זיינע פייערצונגען האבען רוישיג און פאטעטיש דער־צעהלט פון צרות, פרייד און נחת, פון קאמפף און ליידענשאפט, נידערלאגע און ענטטוישונג ; עס האָט דערצעהלט די געשיכטע פון א מענשען־לעבען.

דער געגנערשאל האָט בעפוילען דעם גוי, אז ער זאל אריינטראגען זויערע אוגערקעס מיט קרויט און דערלאנגען א קוואַרט בראנפען.

— ווי אלט ביזטו, אלטער? — האָט ער זיך פלוצים געוואנדעט צום גאסט, פיקסירענדיג איהם מיט די בליקען איבער די גאלדענע בריל־ען, פונקט ווי דאָן, וועו ער האָט איהם אין דער אכסניה דערצעהלט די אויסגעטראכטע מעשה מיט א קאנטאַניסט און א חבר ניקאלאיעוו.

און די פראגע און די פיקסירענדע בליקען האָבען ביים אידען אויסגעלאַ־שען דעם לעצטען צווייפעל...

אלע געפיהלען און גערַאנקען, די אהנונג, וואָס האָבען זיך די גאנצע צייט ביז אהער אין איהם גערַאנגעלט אוינס מיט אנאנדער, צווישען צווייפעל און מעגליכקייט, זיינען מיט אמאל אויסגעוואקסען אין א זיכערהייט, אין אז אמת...

און דער ערוואַרבענער אמת איז שוין געווען אזוי פשוט און נאטירליך, אז ער האָט איהם שוין ניט איבערראשט און מעהר ניט געשוידערט.

— פינף און זעכציג יאָהר — האָט איהם לאקאניש געענטפערט בערי־ל, האָט אבער דאך ניט געקאָנט אויסהאלטען זיינע טאפענדע בליקען און האָט ארונטערגעלאזען די אויגען.

— דו זאסט א ליגען, אלטער, ניין און זעכציג! — האָט אויסגעשריען דער גענערַאל, און האָט זיך הויך און טריאומפירענד צולאכט.

הא? יאָ, ריכטיג!... ניין און זעכציג!... — האָט זיך פערכאפט דער איד א צוטומעלטער, אזוי ווי מען וואלט איהם געכאפט ביי א גנבה.

— ביי מיר וועסטו ניט גנב'ענען! — האָט זיך בעריהמט דער גענערַאל, בלאזענדיג אויף א שטיק הייסער קארטאפעל און לעגענדיג עס אין מויל.

דער גוי האָט געבראכט א מעשענע קוואַרט פול מיט ספירט און האָט עס אוועקגעשטעלט אויף דער באנק נעבען די קארטאפליעס.

— ספאסיבא! — האָט איהם געדאנקט דער גענערַאל — איצט, ברו־דערקע, נעה זיך דורך צו מיר אין הויף אריין און זאג דאָרט מיין טאכטער, אז איך וועל אזוי גיך ניט קומען, אז איך בין דאָ בעשעפטיגט מיט א קופּעץ! און אז מען וועט דארפען האלץ, וועל איך אליין אונטערוואַרפען — האָט ער בעפוילען דעם הייצער, כדי פון איהם פטור צו ווערען.

„אט הויבט עס זיך אן!" — האָט זיך א טראכט געטאָן דער איד און זיין פנים איז ווידער בלאס געוואָרען פון א נאָגענדער ערוואַרטונג, אזוי ווי ער וואלט געפלויגען בארג אראָב, אין אן אבגרונד.

דער הייצער איז געווען א תמ'עוואטער און געלעהמטער גוי. עס האָט איהם געמומען לאנג דער אנטהאָן זיך, דאס פערבינדען די שנירלעך פון די פאסטעלעס און דעם גארטעל, אזוי ווי עס וואלט פאר איהם פארגעשטאנען א ווייטע נסיעה, און ניט בלויז אריבערלויפענדיג דעם פארק.

דער גענערַאל האָט איהם פערפאלגט מיט זיינע אויגען און איז געוואָרען אונגעדולדיג.

— נו, געהט שוין... געה שוין! — האָט ער אונטערגעטריבען דעם גוי. און אז דער הייצער איז ארויסגעגאנגען און די שוועדע טהיר האָט א

ענטציקונג און צוגלייך פון מעלאנכאלישען צער און ביטערער ענטטוישונג איבער'ן הבל־הבלים פון לעבען, פון נאנצען קיום...

און דער ענגעראל האָט זיך אין זיין יוגענד־חבר ניט אָבגענארט.

דעם סוד האָט דער בעל־אכסניא שפּעטער בעהאלטען טיף אין הארצען ווי א הייליגע קמיע, אזוי ווי ער האָט פריהער בעהאלטען זיין פערדאכט און די נאגענדע אהנונג און האָט זיי קיינעם ניט פערטרויט, אפילו זיין ווייב.

דערפאר האָט ער אָנגעהויבען אפטער געהן אין הויף אריין און פערבראנגען מיט'ן ענגעראל אין זיין קאבינעט און איהם העלפען פערטרייבען די ציט.

המן דער מעקלער

המן דער מעקלער, וועלכער איז געווען א פראפעסיאנאל אין הלכות מעקלעריי, האָט געוואוסט פון די אלע זאכען פון דעם ריידען און מעקלערען.

ער האָט אבער גוט געקענט לוי דעם פראצענטניק און האָט אין הארצען געלאכט פון די יאלדען און פרישׂ־געבאקענע מעקלערס.

ער האָט זיך געטאָן זיין ארבייט שטילערהייד און ווען די ענגעראלשע איז געווען אין קיעוו און ווען דער שנעע אויף די דעכער און אויף די פעלדער איז שוין געלעגען גאל און קויטיג און די ווארעמע זון האָט איהם געשמאלצען און אָנגעפילט די וועגען און די ריווּעס מיט שמוציגע קאלוזשעס, און מונטער־קלינגענדע, אבער נאך פערשטעקט און פערבארגען לויפענדע וואסערען; ווען דער שליטווּאגס איז שוין געלעגען א שווארצער, מיט גאלע פלעקען, פון דעם צוגעפראָרענעם פערדישען מיסט און אייניגע גוים זיינען שוין געפאהרען מיט וואגענס, דאן איז המן דער מעקלער דורכגעלאפען איבער'ן מארק מיט א גלאק און אין א בריייטען שליטען, געשפאנט מיט דעם שטעדטעל גוט בעקאנטע צווייי שווארצע פערד.

די פערד האָבען געטראָגען זייער בעל־הבית, פאני ראָזענבערג, און זיינען מיט איהם און המן דער מעקלער אוועק גלייך אין הויף אריין.

ראָזענבערג איז געווען א איד א סוחר, וועלכער האָט געוואוינט אין זיין אייגענעם וואלד, א איד א גביר און א גרויסער ריזיקאנט און דרעה־קאפּ.

דער שליטען האָט באלד אויפגערודערט דאָס שטעדטעל, ווי א פרעמדע פיינדליכע ארמעע. און ניט אומזיסט: שושן פורים האָט מען זיך דערוואוסט, אז דער פרעמדער האָט צוגענומען ביים ענגעראל פינף פאָסעסיעס און אז המן דער מעקלער האָט פערדיענט גאנצע צוויי טויזענד רובל מעקלעריי. און איצט האָט מען געשאלטען שוין ניט המן דעם מעקלער, נאר לוי דעם פראצענטניק, וועלכער האָט ליעב „פריצענט" ווי דאָס „חיות", ווי ער פלעגט זיך אליין בעריהמען, און האָט ארויסגעלאזט פון די הענד אזא גאלדען פינגערל.

דער פריסטאוו

דער פריסטאוו, א גוי א רוצח, וועלכער האָט ניט געגומען קיין כאבאר און האָט, באלד ווי ער איז געקומען אין שטעדטעל, געגרינדעט א „שווארצע

איז אבער אויך שנעל מיער געוואַרעז און האָט זיך אָנגעהויבען פערוואַנדלען אין אש... קומען צום ענדעפונקט.

און די צוויי אלטע לייט האָבען אויסגעהערט די געשיכטע שטומע און אונבעוועגליכע, אונבעוועגליך ווי זייערע צוויי שאטענס אויף דער וואַנד אנטקעגען, ביז דאָס פייער האָט ניט אָנגעהויבען צו פאלען און אויסצוגעהן. דאן האָט דער אלטער און הויכער געזאגט מיט די צוויי גרויסע באַקענערד, אין וועלכען בערגל האָט איצט געזעהן אזא עהנליכקייט צום פלימענק זיינעם. דעם בעל־עגלה, זיך אויפגעהויבען פון ארט און האָט זיך געמומען אונטער־ווארפען האלץ אין קעסעל אריין.

דאָס פייער האָט ארומגעבאַפט די סאַסנאַווע שיטלער האלץ, די פייער־צונגען האָבען אָנגעהויבען צו שפרינגען ארום זיי, טאַנצען און טראַסקען פון אויפגעפלאַקערטער לעבענס־פרייד און די לעבענס־געשיכטע האָט זיך אָנגע־הויבען אויפס־נייַ.

די צוויי זקנים האָבען זיך איבערגעקוקט און געשמייכעלט איינס צום אנדערען מיט א נאַיוועז שמייכעל פון קינדער.

— געדענקסטו, ווי דער אלטער גראף סווינטשיצקי האָט אונז געשמיסען מיט קראַפענע ? — האָט זיך פלוצים געוונדעט דער געזאַנט צו זיין יונגענד־חבר — מיר זיינען געקראַכצן רייסען עפעל און דער גערטנער האָט אונז גע־כאַפט... מעהר ווי פופציג יאָהר און איך קען עס ניט פערגעסען ! — האָט אויסגעשריען דער געזאַנט מיט א קול פון נצחון און פון זיעגס־פרייד.

— אוי וועה איז מיר ! אזוי ווי נעכטען וואלט עס פאַסירט — האָט זיך געכאַפט דער בעל־אכסניא ביים קאַפ און האָט זיך אזש צוזאמענגעדרעהט פון דער אראינערונג, ווי פון בויד־קרעמפפען.

און פון דער אראינערונג האָט זיך ווי א קנויל אָנגעהויבען צואוויקלען דאָס גאנצע לעבען פון געזאַנט. ער האָט דערצעהלט און זיין קליין־שטעדטעלדיגער יונגענד־פרייַנד האָט אויסגעהערט מיט שטראַהלענדע אויגען און מיט א פלאַ־קערענדען פנים פון א קינד וואָס הערט אוים באַבע־מעשיות. און אז דער קעסעל־חייצער איז שפעט געקומען צוריק און האָט אונטערבראַכען די ער־צעהלונג, וועלכע וואלט זיך נעצויגען אזוי לאַנג ווי דאָס לעבען, האָבען זיך די אמאליגע חברים מיט פערדרוס אָנגעטהאַן און זיינען אריסגעגאַנגען אין פּאַרק אריין.

אין דעם מיט שנעע געהילטען פּאַרק און אונטער'ן בלויכען לבנה־שיין, וואָס האָט אויפ'ן וווייסען שנעע געבליאַסקעט מיט צעשיטע דימענטען, האָט זיך די לעבענס־קנויל נאַך בעסער צואוויקלט.

אומגעארעמט ווי אין דער יונגענד האָבען זיך די אמאליגע צוויי חברים געלאַזט געהן איבער'ן שטיל־עז פּאַרק און איינער פון זיי האָט פּאַרטנעזעצט זיין מערקווירדיגע געשיכטע.

די הונדערט־יעריגע בוימער זיינען געשטאַנען אונטער'ן בלויען און מיט די שטערן בליאַסקענדען הימעל און האָבען זיך צוגעהערט ווי פער'כישופ'טע צום לעבענס־סוד פון אלטען געזאַנט, אויפציטערענדיג פון צייט צו צייט און וואַרפענדיג פון זיך דעם שנעע ווי גרויסע טרעהרען... טרעהרען פון פרייד און

קאנפידענציעל געמעלדעט דעם גובערנאטאר. דער גלח האט פון דעסטוועגען דעם דאנאם ניט געוואלט חתמ'ענען. איצט, אז דער פריסטאוו האט זיך דער־וואוסט, אז דער גענעראל האט פערדונגען א אידען די פאסעסיעם, א זאך וואס דאס רוסישע געזעץ האט שטרענג פערבאטען, האט ער אנגעשריבען אויפ'ן גענעראל א צווייטען דאנאם צום גובערנאטאר און האט שוין אנב אורחא דער־צעהלט וויי ער באלעוועט די אידען פון שטעדטעל; אז ער איז צו ווייהנאכ־טען ניט געגאנגען אין קלויסטער אריין, און אז ער האט פערוואנדעלט דאס שטעדטעל אין אן עכט אידישער מלוכה, צום גרויסען פערדרוס און ערגער פון די עכט־רוסישע עלעמענטען, און טרייע אונטערטאנען פון באטיושקא צאר.

דער גובערנאטאר

אין עטליכע טעג ארום איז דער גובערנאטאר, א גרויסער כולינאן און פאנראמשטשיק, געקומען צום גענעראל מיט א ווייזט, ווי דער דרך־ארץ האט פערלאנגט פון בעל־הבית פון א גובערניע צו אן אלטען רוסישען גענעראל מיט גרויסע מיליטערישע פערדינסטען און א רייכען גוטסבעזיצער פון דער גובערניע.

דער גובערנאטאר האט אבער ביי דעם ווייזט ניט ארויסגעגעבען זיין שנאה צו אידען און האט איבערהויפט אויסגעמידען צו רעדען פון פאליטיק. ער האט פערבראכט אין שלאף א מעת־לעת ווי א העפליכער גאסט און דושענ־טעלמאן און, אלס נאך א יונגער קאוואליער, מהר אין נאטאשא'ס געזעל־שאפט. אלס א גוט־בעניצער, האט ער זיך מעהר פון אלעם אינטערעסירט מיט דער ווירטשאפט און נאטאשא האט איהם געוויזען דעם מאיאנטעק. ער האט אויך שטארק געלויבט און בעוואונדערט די בילדער־גאלערעע און נאטאשא'ס מוזיק, האט ניט אויפגעהערט ביים ווארעמעס צו לויבען דעם יונגען פראקו־דאר גערשעלמאן, וועלכען ער האט פערשפראכען א גלענצענדע קאריערע און אין גיכען דעם פאסטען פון יוסטיץ מיניסטער.

די גענעראלשע האט ער מיט קאמפלימענטען אויפאך בעצויבערט און זי האט שוין ניט אויפגעהערט די נאנצע צייט צו רעדען און דערצעהלען די שבחים פון איהר זוהן, ווי אזוי ער איז בעליעבט אין די הויכע ספערען.

דער גענעראל מיט נאטאשא'ן האבען אליין אבגעפיהרט דעם יונגען גו־בערנאטאר צו דער סטאנציע, האבען זיך מיט איהם פריינדליך גענגענט און פערשפראכען איהם באלד צו בעזוכען.

צוריקוועגס אבער האבען זיי אויסגעמיערען פון איהם צו רעדען. און אז די גענעראלשע האט ביים טיש זיך נענומען איהם לויבען און האט זיך אויס־גערעדט: „אט אזא מאן... וועז נאט בעשערט מיר פאר מיין טאכטער!" — האבען זיך טאכטער און פאטער איבערגעקוקט מיט לאנג, שטומע בליקען...

מאה", האָט זיך באַלד דערוואוסט פון דער געשיכטע, און טאָקע פון די אי־דעז אַליין.

ער האָט איבערהויפּט אַלעם געוואוסט וואָס די אידען האָבען געטראַכט און געדרעט פון גענעראַל און דער גענעראַל איז איהם פון ערשטען טאָג אָן נאַטירלעך ניט געפּעלען געווארען, פון דעסטוועגען, אָז ער האָט זיך בעזעצט אין פאַלאַץ, האָט ער געהאַלטען פאַר נויטיג צו פאַהרען צו איהם אוֹן איהם „פאַזדראַווען".

צוגעפאַהרען איז ער ניט אַליין, נאָר מיט'ן גלח — אָן הויכען און פעטען בומר, וועלכער האָט געהאָט אסטהמא, פלעגט אָטעמען שווער ווי א געקויעלטער אָקס, און רעדען מיט א גראָבער הייזעריגער שטימע פון אָן אָנגעשפּאַלטענעם גלאָק. דער גלח איז דאָס געווען דער פיהרער פון דער שוואַרצער מאה — א שונא־ישראל, ווי דער פריסטאָו, און דערצו נאָך א קלעפּטאָמאניאק. אָז ער פלעגט עפּעס קויפען אין א קראָם, פלעגט ער זעהן עפּעס תמיד צו צו'גנב'ענען. און האָט שוין געהאָט פיעל סקאַנדאַלען. ער און דער שרייבער פון דעם וואַאָסט זיינען עס געווען די רוסישע אריסטאָקראַטיע פון שטעדטעל און די עכט־רוסישע עלעמענטען.

דער גענעראַל האָט זיי עמפּפאַנגען פריינדליך, האָט זיי געדאַנקט פאַר'ן בעזוך מיט דעם צוואויינשען און האָט זיי איינגעלאַדען צום וואַרעמעם.

אָז דער פריסטאָו האָט איהם אַבער ביים טיש פאַרגעשלאָגען אָז ער זאָל נעהמען אונטער זיין פראָטעקטאָריאָט די שוואַרצע מאה און די עכט־רוסישע עלעמענטען, איז ער געווארען רויט פון כעס ווי א בעלידיגטער, האָט זיי גע־זאָגט, אָז ער טיילט ניט זייערע אַנזיכטען אויף דער אידענפראָגע און אויף אידען, און אָז ער האָט דערפאַר פיינד געקראָגען סווינטשיצקי'ן.

די גראָבע גענעראַלשע האָט אָנגעהויבען איבערראַשט אוֹן עמפּערט צו פינטלען מיט די אויגען און בייז קלאַפּען מיט די טעלער:

— אוֹן מיין זוהן, דער פראָקוראָר, האָט פיינד די אידען ווי א פעסט — האָט זי זיך געזונמען בעריהמען פאַר'ן גלח און פריסטאָו און דערצעהלען וועד איהר זוהן איז.

דער גענעראַל האָט שוין געציטערט פון אויפרעגונג און אָז זי האָט איהם צוגעווארפען, אזוי ווי זיך רייצענדיג מיט איהם: „וואָט אָנא שטשטא!" אזוי איז דאָס!) — איז ער אויפגעשפרונגען פון טיש אזוי ווי אָן אבגעבריהטער מיט א צוגליהטען אייזען, און האָט איהר צוגעווארפען:

— א קאַריעריסט איז דיין זוהן, מאטושקא; א פראָכוואָסט און א מענש אָהן א סאָוועסט אין האַרצען — און איז אַוועק פון טיש, לאָזענדיג דעם גלח מיט'ן פריסטאָו אַליין ווי אבגעשמיסענע.

דער כומר איז געווארען נאָך רויטער און פערשוויצטער ווי פריהער, און האָט עכראָפּעט מיט'ן הייזעריגען האַלז, אזוי ווי א ביין וואָלט דאָרט גע־שטעקט און ער קען איהם ניט אַרונטערשלינגען.

מען האָט דעם וואַרעמעם געענדיגט שוין פערלעגען און שטיל און די געסט זיינען באַלד אָפּגעפּאָהרען.

אין דערדזעלבער נאכט האָט דער פריסטאָו פון דעם גאַנצען אינצידענט

דעם געגראלׂם בנים

פערטער קאפיטעל

ערב פסח

צוויי וואכען פאר פסח, וועז דער שנעע איז שוין געווען אינגאנצען פער־שוואונדען פון די דעכער אוז דער בריטער פיערעקיגער מארקפלאץ האט אויסגעזעהן ווי אן אזיערע פון שיטערע בלאטע, וועלכע האט זיך פון די העלע פריהלינגס־שטראהלען געלויכטען מיט'ן גלאנץ פון שטאהל, האט זיך אויפ'ן מארק בעוויזען רייטענדיג דער געגראל געגרשעלמאן...

דער פערד האט געשטעלט בריטע טריט, אזוי ווי ער וואלט געבראדיעט איבער א בריט וואסער אוז וואלט זיך געאיילט עם איבערצוקומען.

די שפריצענדע בלאטע האט איהם נעראוירט אוז דאם זויבערע אריסטא־קראטישע פערד האט געציטערט אונטער'ן רייטער ווי פון עקעל... דער רייי־טער אבער איז זיך געזעסען רוהיג אוז טיף אין זאטעל אוז געוואפנעט ארום זיך, דורך די גאלדענע בריללען, בליקען פון א גענגראל, וועלכער קוקט אויס א פאזיציע.

ער האט זיך לאנגזאם געלאזט פאהרען פארבי די קראמען. די קרעמערס זיינען פון דארט ארויס אוז שטום איהם בעגריסט מיט די היטלען. דער גע־נעראל האט אויף יעדען גרוס געענטפערט מיליטעריש אוז פרוינדליך.

פון א געסל איז ארויס א טרענער מיט א וויענגל פון פריש־געבאקענע מצות אויפ'ן קאפ. אז דער איר האט דערזעהן דעם רייטער, האט ער זיך אבגעשטעלט אין מיטען דער בלאטיגער אזיערע אוז פערריסען דעם קאפ פון אונטער'ן וויגל... דער ריח פון די פריש־געבאקענע מצות האט אויך אבגע־שטעלט דעם גענגראל.

פון א נידריג הייזל האט זיך געטראגען דער ערב־פסח'דיגער ליארעם פון א „ווערסטאט", וואו די מצות האבען זיך געבאקען.

דער רייטער האט זיך א ווייל צוגעהערט, ווי מען הערט זיך צו צו א פערגעסענער אבער בעקאנטען מאטיוו.

דער פערד האט אויך אנגעהויבען צו ווארפען מיט'ן קאפ אוז זיך צייהען צו די פריש־געבאקענע מצות.

צוערשט האָט ער געמאכט פּראָטאָקאָלען אלע קצבים און פונקט ערב פּסח האָט ער פערמאכט דאָס אידישע שעכט־הויז. דעם שטעדטל איז אויס־געקומען צו בלייבען אהן פלייש אויף פּסח און די גזירה איז געווען א ביטערע.

דער בעל־טאקסע מיט א פּאָר קצבים זיינען שוועק צו איהם אהיים, האבען איהם געבעטען רחמים אויף די קניע און איהם אריינגעשטופט צוויי הונדער־טערם אין די חאליעווע פון די שטיוועל.

דער צורר האָט עס ערוואַרט און האָט שוין דערויף אַרויסגעקוקט.

אין צווייטען צימער זיינען שוין געווען אַנגעגרייט עדות, וועלכע ער האָט אַרויסגערופען, און זיי געוויזען אז די אידען האָבען איהם געוואָלט אוכ־טערקויפען. ער האָט די דריי אידען באלד געשמיעדט אין קייטען ווי שווערע פערברעכער און האָט זיי אַוועקגעשיקט אויף פּסח אין דער אויעזדנער טורמע „זא פאדקופ נאטשאלסטווא" (פאר געבען חאבאר).

אין שטעדטל איז געווארען א מהומה און א חורבן.

מען האָט באלד אבגעהאלטען ביי בערל דעם בעל־אכסניה אן אסיפה. די וויבער פון די ארעסטירטע זיינען געקומען צולויפען צו דער אסיפה מיט א גוואלד און א געוויין.

איין מיטל איז געבליבען : נעהן צום ענגעראל דעם אוהב ישראל און בעטען, אז ער זאל זיך אריינמישען, ער זאל זעהן אז מען זאל ארויסלאזען די אידען אויף „פאַרוקע". פון שעכט־הויז האָט מען שוין ניט געטראכט.

און באלד איז צוגעפאהרען צו בערל'ס אכסניא חיים הערש דער בעל־עגלה. בערל, דער רב און לוי דער פראצענטניק האָבען זיך אריינגעזעצט אין זיין טאראטאיקע און זיינען צוגעפאהרען צוערשט אין דער עקאנאמיע, צום סו־באטניק, און באלד זיינען זיי מיט'ן סובאטניק צוזאמען געפאהרען צוריק אי־בער'ן שטעדטל אין הויף אריין.

עס איז געווען א וואַרימער פריהלינג־טאג. דער ענגעראל האָט שוין נע־ארבייט ביי דער אראנזשעריי און האָט עמפּפאנגען די דעפוטאציע אין פּאַרק.

די געשיכטע האָט איהם אויף דאם אויסערסטע אויפגערעגט.

— נעה ברענג איהם מיר, דעם ניגאדיאי ! — האָט ער בעפוילען דעם סובאטניק און האָט געהייסען די אידען זיך בערוהיגען און פאהרען אהיים. און אליין איז ער אוועק צו זיך, האָט אריינגערופען נאטאשא'ן און האָט איהר דערצעהלט די נאנצע געשיכטע.

אז דער סובאטניק איז צוגעפאהרען צום „סטאן" און האָט איבערגענעבען דעם פריסטאו דעם ענגעראל'ס איינלאדונג באלד צו קומען אין הויף אריין, האָט דער כוליגאן פערשטאנען דעם זין פון דער איינלאדונג און האָט זיך אי־בערגעשראקען.

דער ענגעראל אדיוטאנט גערשעלמאן איז געווען א צו מעכטיגע פער־זענליכקייט, מעכטיגער פון גובערנאטאר, וועלכער האָט איהם פראטעזשירט. און ער האָט שוין חרטה געקראגען אויף דער נאנצער קאשע וואס ער האָט פערקאכט.

— וווייסט איהר ניט צו וואס ער דארף מיך אזוי דרינגליך ? — האָט ער געפרעגט דעם סובאטניק.

— וואָס איז דאָס? מצות? — האָט ער געפרעגט דעם טרעגער.
— יאָ, מצות... מצות... — האָט איהם שנעל געענטפערט דער איד.
דער געגנער האָט זיך אָנגעבויגען פון פערד, האָט ארויסגענומען פון וויעגעל א מצה און זיך געגומען זי בעטראַכטען.
פון אַלע זייטען האָבען שוין אויף איהם געקוקט נייגיעריגע און פער־וואונדערטע אידישע אויגען. א ווייל האָט ער געהאַלטען אין איין האנד די פרישע מצה, וועלכע האָט געקיצעלט זיין געשמאַק, און זיך פערטראַכט אזוי ווי אין א ישוב־הדעת זי צו פערזוכען, און מיט דער אַנדערער האַנט האָט ער צוגעהאַלטען דאָס פערד, וואָס האָט זיך געצויגען צום וויעגעל און געוואַרפען מיט די אויערען. דערנאָך האָט ער אַוועקגעלאָזט די מצה צוריק און האָט זיך געלאָזט פאָהרען צו בעריל'ס אכסניא, איז דאָרט אַראָבגעשפרונגען פון פערד, האָט עס צוגעבונדען צום סטויב און איז אַריין אין אכסניא.
דער טרעגער מיט'ן וויעגעל מצות האָט איהם לאַנג נאָכגענעקוקט און האָט זיך אונענטשלאָסען און ענטוישט געלאָזט בראָדיען מיט זיין לאַסט אויפ'ן קאָפ דורכ'ן בלאָטיגען מארק־פלאַץ.
נאָכגעקוקט דעם גענגערע האָבען אויך די קרעמער און די וויבער פון מארק און האָבען זיך גענומען הויך רעדען צווישען זיך וווי א סטאדע אויפ־גערודערטע גענז.
און אין דעמזעלבען אָוועגנד איז געווען ביים רב אַן אַסיפה פון עטליכע פון די חשוב'סטע בעלי־בתים מיט דעם עלטען בעריל בראש און אויף דער אַסיפה האָט מען גענאָכט א רשימה פון די גרעסטע אַרימע לייט פון שטעדטעל און מען האָט צווישען זיי צוטיילט דעם גענגערע'ס 200 רובעל מעות חטים און 100קערץ קאַרטאָפליעם וואָס ער האָט געשענקט.
אויפ'ן אַנדערען טאָג האָט שוין דערפון געוואוסט דער פריסטאוו און דער שרייבער פון וואַלאָסט. דער פריסטאוו איז באַלד צוגעפאָהרען און האָט עם דערצעהלט דעם גלח און דער גלח'טע. דער כומר איז געוואָרען רויט פון עמפערונג און בעליידיגונג. די גלח'טע האָט אויסגעשריען: „ניעטשיסטאיא סילא ס'נאמי!" (אז אונרייגער גייסט איז מיט אונז!) און האָט זיך שנעל איבערגע'צלמ'ט.
און אין דעמזעלבען אָבענד איז אַוועקגעשיקט געוואָרען צום גובערנאַטאָר אַא נייער דאָנאָס אויפ'ן בעל־הבית פון שטעדטעל, אונטער וועלכען עם האָט זיך שוין גע'חתמ'עט דער כומר אויך.

דער ארעסט

און אזוי ווי דעם גענגערע אויף צו להכעים, האָט זיך דער צורר דער פריסטאוו גענומען נאָך שטארקער פערפאָלגען דאָס שטעדטעל. אלע „טאיגע" שענקלער, פון וועלכע עם האָבען געלעבט עטליכע אידישע פאמיליעס, זיינען שוין געווען אויסגערוימט, עטליכע אידען זיינען שוין געזעסען אין טורמע און איצט האָט ער פלוצים זיך נענומען אין דעם בלאָטיגען און ארימען שטעד־טעל שאפען פאר פסח „טשיסטאטו" (ריינקייט).

צום עקאנאם — היים מיר איינשפאנען די פערד... איך פאהר צום גובער־נאטאר... סטופאיטע! — האט ער מיט א דונערנדער שטימע בעפוילען דעם פריסטאוו — איך וועל אייך שוין ווייזען וואם זאקאן הייסט.

דער פריסטאוו האט זיך אויסגעדרעהט מיליטעריש און האט פערלאזען דעם קאבינעט ווי אן אבגעשמיסענער.

דער געזעראל פאהרט צום וגבערנאטאר

פארנאכט איז דער גענעראל געפאהרען מיט נאטאשא'ן צו דער סטאנציע און פון דארטען מיט דער באהן אין דער גובערנסקי שטאדט אבגעבען דעם גובערנאטאר זיין ווייט.

דער סעקרעטאר פון גובערנאטאר'ס קאנצלאריע איז געווען א יונגער פירשט שאכאווסקאי, נאטאשא'ס א פערוואנדטער און איהר ברודער'ס א שולכ־חבר. פון איהם האט זי זיך דערוואוסט בסוד פון אלע דאנאסטן וואס דער פריסטאוו האט געשיקט אויפ'ן גענעראל. זי האט עס ניט איבערגעגעבען דעם פאטער און האט זיך ביים טיש, ביים ווארמעם, וואס דער בעל־הבית פון דער גובערניע האט געפראווען פאר די גאסט, און צו וועלכען ער האט איינגעלאדען דעם „גובערנסקי פרעדוואדיטעל דוואריאנסטווא" (דעם מארשאל) און נאך א פאר הויכע טשינאוניקעם פון דער גובערניע, זיך געווענדעט גלייך צום גובערנאטאר:

— און איהר, גאספאדין גובערנאטאר, קריגט דאנאסטן אויך אונז? דער וויפילטער דאנאם איז דאס שוין?

דער גובערנאטאר איז געווארען רויט און פערשעהמט. רויט איז אויך געווארען דער פירשט שאכאווסקאי, וועלכער האט עס איהר דערצעהלט בסוד.

און אז נאטאשא האט געהויסטן נאך'ן ווארמעם, ביים קאפע, דעם גובערנאטאר צוגעהמען פון שטעדטעל דעם פריסטאוו, וועלכער שרייבט אויף זיי דאנאסטן, בעפרייען די אידען און עפענען צוריק דאס פערמאכטע שעכטהויז, האט דער העפליכער קאוואליער איהר קיין ווארט ניט געענטפערט און געפאלגט דעם בעפעהל פון דער שהנער, קליינער דאמע, מיט דער גרעסטער בריוטוויליגקייט.

ער האט צוגערופען דעם פירסט שאכאווסקאי און האט איהם אבגעגעבען די נויטיגע בעפעהלען.

אין דעמזעלבען טאג האט דער פירסט שאכאווסקאי געגעבען דעם פריסטאוו א טעלעגראפישען בעפעהל צו עפענען דאס שעכטהויז און זיך אליין נעהמען א „פערוואד". גלייכצייטיג האט ער טעלעגראפיש בעפרייט פון דער אויעזדנער טורמע דעם בעל־טאקסע מיט די צוויי קצבים.

די אידען פון שטעדטעל האבען געפראווען א פרעהליכען פסח. צו יציאת מצרים איז צוגעקומען א נייער גם. געווהנליך האבען זיי געמאכט יום־טוב דעם גענעראל מי שברך'ס אין די בתי־מדרשים און געלויבט דעם אויבערשטען פאר'ן נייעם גם.

דער פריסטאוו אבער האט קיין פערוואוד שוין ניט דערלעבט צו נעהמען.

— ניע מאַנים זנאַטס (מיר קענען ניט וויסען) — האָט איהם געענטפערט דער עקאָנאָם.

דער ערנסטער, כמעט בייזער טאָן פון דעם תמיד שמייכלענדען עקאָנאָם האָט ביי איהם ניט איבערגעלאָזט קיין צווייפעל, אז ער וועט שוין אויסכאָפען א פסק. קיין חזיר האָט מען אבער ניט געקענט זיין און ער האָט זיך אריינ־געזעצט אין עקאָנאָם׳ס שראַנען און איז מיט איהם אבגעפאָהרען אין פאַלאַץ.

עמפּפאַנגען האָט איהם דער געגנער שוין ניט אזוי ווי דאז, וועו ער איז געקומען מיט׳ן גלח איהם צואווינשען. ער האָט איהם אפילו ניט אייני־געלאָדען זיך צו זעצען און אזוי ווי ער האָט איבערגעטראַטען די שוועל פון זיין קאַבינעט, האָט ער איהם בעגעגנט מיט די הענד, פערלענט אויפ׳ן רוקען און מיט אן אויסגעסטארטשעטע ברוסט, אויף וועלכער עס האָבען זיך בע־וועגט פון אויפרעגונג א פאָר בריליאַנטענע צלמים:

— טשטאָ עטא ווי קוראַליעסיטע טוט וו מעסטיעטשקע ? (וואָס קא־מאַנדעוועט איהר דא אין שטעדטעל ?)

זיין שטימע האָט געציטערט פון כעס און קוים בעוועלטיגטער עמפערונג. דער האַלז זיינער און דער פנים זיינען געווען רויטליך בלוי.

— זיי האָבען מיך געוואָלט אונטערקויפען... „פאַדקופ נאַטשאַלסטווא"...

— האָט אַנגעהויבען דער איבערגעשראָקענער פריסטאַוו מיט א געלעהמטען, שטאַמלענדען צונג.

— איהר זאָלט זיי באַלד בעפרייען ! — האָט איהם בעפוילען דער גע־נעראַל, איהם שווער אטהעמענדיג גלייך אין פנים אריין.

— „זאקאָן... פאַדקופ נאַטשאַלסטווא" — האָט שוין געבאַלמעטשקעט דער פריסטאַוו, אן אויסגעצויגענער ווי א סאַלדאַט פאר׳ן ענגעראַל.

דער גענאַנק אבער אז ער האָט געטהאָן דאָס וואָס דאָס געוויס בעפעהלט. און אז ער איז אין בעסטער אַרדנונג, האָט איהם באַלד אומגעקעהרט די זי־כערהייט און אויף זיין פנים האָט זיך בעווייזען א רוהיגער, כמעט פרעכער שמייכעל.

דעם גענעראַל האָט דער שמייכעל נאָך מעהר אויפגערעגט. ער האָט אַנ־געהויבען צו וואַרפען אויף איהם שנעלע בליקען, איהם שנעל בעקוקען פון קאָפ ביז די פים.

— וויפיעל האָבען זיי אייך געגעבען ? — האָט ער געפרעגט.

— צוויי הונדערט רובעל, וואָשע וויסאָקאָפרעווסכאַדיטעלסטווא.

— איז דאָס גענוג וועניג ? — האָט איהם געפרעגט דער גענעראַל מיט א בייזען סאַרקאַזם.

— איך נעהם נישט קיין חאבאר... איך בין דעם צאר באַטיושקא טריי און איבערגעבען — האָט איהם מיט א רוהיגען און שטאַלצען טאָן געענטפערט דער פריסטאַוו.

דער טאָן האָט בעוועגט דעם גענעראַל צו בעוועלטיגען דעם ברויזענדען כעס, וואָס האָט שוין צוזאמענגעדריקט זיינע פינגער אין א פעסטען קולאַק. וועלכער איז געווען גרייט אריינצופאַהרען דעם כוליגאָן אין פנים אריין.

— חאַראַשא ! פאַסמאַטרים ! — האָט געזאגט דער גענעראַל, שוין רוהיג און בעהערשט — מאיסעי אבראַמאָוויטש ! — האָט ער זיך געוועגדעט

בינדונגען איז ביידע רוסישע הויפּט־שטעדט און האָט איהם געקענט אַ קראַץ טהאָן, אז ער זאָל עס האָבען צו געדענקען.

ווייטער האָט דאָך דער פּריסטאַוו פּערנומען „קאַזיאַנע געלט". וועלכעס ער האָט ניט געהאָט מיט וואָס צו פּערלייגען. און ער האָט געהאָלטען פּאַר נויטיג איהם שנעל אויפּצורעכענען אין די הענט פּון דער יוסטיץ, אַבי פּון איהם פּטור צו ווערען.

דער פּראָקוראָר האָט געמאַכט אַ „דיעלע זאַ ראַסטראַטו" (אַ משפּט פּאַר פּערלירען שטאַטס־גלעט) און דער פּריסטאַוו איז שוין אַרונטער „פּאַר סוד".

און באָלד האָבען די אידען פּון שטעדטעל דערלעבט די נקמה איהם צו זעהן אליין טרייבען אויפ'ן זונטאָגיגען מאַרק אַ גרויסען, פּעטען חזיר אויף אַ שטריקעל. אַפּילו נאָך אין די בגדים פּון אַ פּריסטאַוו. אָבער שוין אָהן אַ קלינגעל און אָהן אַפּאָליעטען.

מיט דיזעלבע געפּיהלען האָבען זיי מסתמא בעגלייט המנ'ען צו דער תליה.

דאָס קאַזיאַנע געלט האָט ער פּערשפּיעלט אין קלוב, וועו ער האָט עס אָבגעפּיהרט אין „גובערנסקע קאַזאַטשייסטווע", און דער גרויסער חזיר איז געווען זיין לעצטעס פּערמעגען.

מיט די 50 רובעל, וואָס ער האָט געגומען פּאַרן חזיר, האָט ער בעזעצט די פּריסטאַווש מיט די קינדער אויפ'ן דאַרף אין אַ גוי־איש שטיבעל פּאַר 10 רובעל אַ יאָהר, און אליין איז ער אַוועק קיין פּעטערבורג זוכען דאָרט גע־רעכטיגקייט און גליק...

און באָלד האָט די גראָבע און שטאָלצע פּריסטאַווש מיט 7 קליינע קינ־דער אָנגעהויבען פּוכענען אויפ'ן דאַרף פּון הונגער, און אָשר, דער איינציגער אידישער סאָטסקי אין שטעדטעל, האָט אָנגעהויבען קלייבען אין מאַרק פּאַר איהר אויף ברויט.

און די אידען האָבען גערען געגעבען מיט אַ געפּיהל פּון רחמנות און נקמה. געהאָלפּען האָט איהר אויך אָפּט דער סובאָטניק, דער עקאָנאָם, וועל־כער פּלעגט איהר יעדען טאָג געבען מילך פּאַר די קינדער און האָט צוגעשיקט אַ פּאָר קערץ קאַרטאָפּלעס.

פּון דעסטוועגען איז איהר מאַנ'ס ערשטע ארבייט אין פּעטערבורג געווען באָלד צו דערלאָנגען דעם מיניסטער אליין אַ דאָנאָם אויפ'ן אידען ראָזענ־בערג, וואָס האָלט בייס ענגעראָל גערשעלמאַן די פּאָסעסיעס, אויפ'ן ענגעראָל און שוין צוגלייך אויפ'ן גובערנאַטאָר אליין, וועלכער האָט זיין דאָנאָם אונ־טערגעשלאָגען.

דער אינערן־מיניסטער איז דאָן געווען דער גרעסטער כולינאַן און צורר־היהודים אין רוסלאַנד. ער האָט קיין אויספּארשונג ניט געמאַכט און האָט אויפ'ן דאָנאָם פּון פּריסטאַוו נאָר אויפּמערקזאָם געמאַכט דעם יונגען פּראָ־קוראָר מיט וועלכען ער פּלעגט זיך אָלע פּרייטאָג באָגעגענען אין אַ פּאָליטישען סאָלאָן פּון אַ געווייסער גרעפין.

דער מיניסטער האָט פּאַר איהם אויסגעדריקט די גרעסטע בעוואונדערונג וואָס אַ פּראָוואָסלאַווער ענגעראָל אין רוסישען דיענסט האָט אידישע סימ־

אז זיין ממלא מקומו איז פלוצים געקומען איבערנעהמען דעם סטאז האט געפעלט טויזענד רובל פון די קאזיאנע געלדער.

ווי א פער׳סם׳טער האט ער זיך א ווארף געטהאן צום כומר. אז ער זאל איהם אויסלייען טויזענד רובל צו פערלייגן די קאסע.

דער כומר אבער האט זיך פון איהם אבגעשאקעלט און האט געזאגט, אז ער קען איהם ניט העלפען.

דאן איז ער געקומען צולויפען צו בערל דעם בעל־אכסניא.

דעם צורר איז ניט געווען צו דערקענען. שטיל בנעימות האט ער געריידט, ווי אן עני בפסח, האט פארגעשלאגען צו צורייבען די דיעלע פונ׳ם כאבאר. אבי די אידען זאלען איהם לייען טויזענד רובל אויף א וועקסעל.

בערל האט אויף איהם רחמנות גהאט, האט זיך געמומען קנעטען די בלאטע מיט זיינע אלטע, קראנקע פים און ריידען מיט די חשוב׳סטע בעלי־בתים.

מען האט ווידער געמאכט אן אספה, זיך גע׳עצה׳ט צי יא געבען, ניט געבען. א סך און בערל בראשם האבען היים גע׳טענה׳ט, אז מען זאל דעם גוי ניט לאזען פאלען.

— ראשית איז ער א צורר — האט געזאגט בערל. — מען דארף מורא האבען פאר א צורר... צווייטענס, אז א גוי בעט א קערבעל גיט איהם צוויי. המן דער מעקלער האט געשריען, אז ער האט איהם אין דער ערד.

דער סוף האט שפעטער בעוויזען, אז דער אלטער בערל האט געהאט א חוש און בעסער וואלט געווען מען זאל געווען העלפען דעם גוי.

געבליבען איז אבער צו פרענגן דורכ׳ן עקאנאם ביי דעם גענעראל.

דער גענעראל האט ניט געהייסען לייען קיין קאפיקע און דער כולגאן איז אינגאנצען אראב פון ביינלעל.

דער נייער פריסטאוו האט שוין גענומען א קערבעל און דאס שטעדטעל האט פון איהם געקוואלען, ווי פון א טייערען „גויעץ".

— ער נעהמט! ווי א פראסט נעהמט ער! א טייערער גויעץ! — האבען זיך גליקליך בעריהמט די, ביי וועלכע דאס טייער גויעלע האט גענומען.

ער האט גענומען ניט נאר ביי די אידען, נאר אפילו אין דער עקאנאמיע אליין. דער גענעראל האט בעפוילען דעם סובאטניק איהם צו געבען העי און האבער פאר זיינע פערד און האלץ וויפיעל ער וועט פערלאנגען. און דער פריסטאוו האט זיך ניט געשעהמט צו פערלאנגען...

דעם שטעדטעל׳ס נקמה

אז דער פריסטאוו איז געקומען צום גובערנאטאר זוכען ביי איהם גערעכטיגקייט און חסד, ווי א שווארצ׳מאה׳ניק ביי א שווארצ׳מאה׳ניק. האט זיך דער באלעבאס פון דער גובערניע ענטזאגט איהם צו עמפאנגען.

ער אליין איז געווען א יונגער קאריערייסט און ער האט מורא גהאט פאר אזא מאז. ווי דער גענעראל גערשעלמאז, וועלכער האט גהאט מעכטיגע פער־

נאטאשא זיינען שוין געשלאפען.

ניט געזעהן האבען זיך פאטער און זוהן זייט די ערשטע טעג פון פראקורא'ס גלענצענדער קאריערע, וועלכע האט זיך ביי איהם אנגעהויבען דערמיט, וואס ער האט מיט א סאטניע קאזאקען אויסגעשמיסען אין כארקאווער גובערניע א גאנצען דארף מיט גוים, וועלכע האבען זיך געבונטעוועט און אויסגעהאקט דעם וואלד ביי זייער פריץ.

דאן איז ער געווען נאר א סליעדאוואטעל און ערשט ארונטער פון דער אוניווערזיטעט באנק. פונדעסטוועגען האט ער די רעדעלפיהרערס פון בונט פערקנוטעוועט מיט די קאזאצקע נאגאיקעס ביז צום טויט און די איבעריגע אזוי צוקאליעטשעט, אז מען האט זיי געדארפט פערנעהמען אין די שפיטעלער.

די געשיכטע האט אויפגערודערט די ראדיקאלע רוסישע פרעסע און די פראגרעסיווע רוסישע געזעלשאפט. דער נאמען פון יונגען גערשעלמאן איז געווארען א שוידער און האט אבגעשלייידערט פון איהם דעם אייגענעם פאטער און די שוועסטער, וועלכע איז דאן נאך געווען אין לעצטען קלאס פון אריס־טאקראטישען אינסטיטוט.

דער יונגער סליעדאוואטעל האט אבער דערפאר באלד בעקומען דעם פאסטען פון א געהילפס־פראקוראר אין פעטערבורג, און באלד האט זיך דארט אנגעהויבען זיין טהעטיגקייט אלס רעפעציאנער און שווארץ־מאה'ניק און זיין אונאטירליכער ראמאן מיט א בעריהמטער אלטער גרעפין, וועלכע האט געפיהרט אין פעטראגראד דעם איינפלוסרייכסטען און רעפעציאנערסטען פאליטישען סאלאן, וואו רעליגיאן און פאליטישע אינטריגען האבען זיך צוזאמענגענאסען מיט געשלעכטליכע וואקכאנאליעס און אין מעסטען צום שווארצען טיוועל, א סאלאן פון פינסטערלינגע, וועלכער האט געשאפען און געשטירצט מיניסטארען און רעגירט מיט רוסלאנד.

פון דעם ראמאן מיט דער אויסגעלאסענסטער אלטער אריסטאקראטקע האט באלד גערעדט גאנץ פעטערבורג און מאסקווע. און דער יונגער יוריסט האט זיך ניט געשהמט מיט איהם, נאר איהם אפישירט און שטאלצירט מיט איהם פאר דער מוטער.

ער האט געזוכט מאכט און דעם פאסטען פון א מיניסטער, און דער אונאטירליכער בונד מיט דער אלטער גרעפין איז געווען דער זיכערסטער וועג צו זיין ציעל, און האט דערפאר ארויסגערופען די טיעפסטע קנאה פון נאך אווינע יונגע קאריעריסטען און חברים.

די נאכט איז דער אלטער מאן ווידער שוין ניט געשלאפען. ער האט געהערט ווי דער זוהן איז געקומען, ווי די גענעראלשע האט איהם ביינאכט געפיהרט איבער די צימערען פון שלאס, און אז זייערע טריט און זייערע שטימען האבען זיך דערנהנטערט צו זיין שלאפצימער, האט איהם ארומגענאפט א גרויל מיט אן אונבעגרייפליכען אבערגלויבערישען פחד.

דער גראנק אז ער וועט זיך בעגעגענען מיט זיין אייגענעם זוהן, האט איהם געשוידערט אויף זיין געלענער.

זיין פלוצלינגער קומען איז איהם ניט געפעלען געווארען. ער האט זיך ווידער דערפיהלט ווי פערפלאנטערט אין א נעץ פון פערשידענע געפיהלען און געדאנקען, וועלכע ער האט שוין ניט געקאנט פונאנדערוויקלען.

פּאַטיען און איז מקריב פון דיזע סימפּאַטיען דאָס רוסישע געזעץ און די עכט־רוסישע אינטערעסען פון לאַנד.

דער יונגער פּראָקוראָר איז בלייך געוואָרען פון דעם פּאַרוואָרף. ער האָט איהם אָבער דערוויף קיין וואָרט ניט געענטפערט, האָט וועגען דעם קיין וואָרט ניט געשריבען דעם פּאַטער, ער האָט נאָר גענומען אורלויב אויף א וואַך און איז אונערוואַרטעט געקומען צו בעזוכ אין נייעם מאיאַנטעק.

פּראָקוראָר גערשעלמאַן

געווען איז דאָס שוין אין די ערשטע טעג יאָן. דער אלטער סאָד האָט שוין אַראָפּגעוואָרפען זיינע ערשטע בליהטען און אויף די בוימער האָבען זיך שוין בעווייזן קלייניע גרינע פרוכטען.

שטיל און רוהיג איז זיך געשטאַנען דער פּאַרק, אזוי ווי ער וואָלט זיך צוגעהערט צו די שטראָמען פון זאַפט, וועלכע האָבען זיך געצויגען פון דעם טיעפּען ערד־שוים און אַנגעפילט די שטאַמען און צווייגען מיט לעבען אין זיסען דופט.

שטיל און רוהיג איז געווען אין דער נשמה פון דעם אלטען גענעראל. דער שלאָף איז ביי איהם די לעצטע צייט געוואָרען בעסער און דאָס הארץ רוהיגער. פון צייט צו צייט פלעגט איהם געלינגען צו בליבען אויג אויף אויג פּאַר א שמועס מיט זיין יוגענד־פרייַנד, דעם בעל־אכסניא אין פּאַלאַץ אדער אין קאַנצעלאַריע פון דער עקאָנאָמיע, א לאַנגען און הארצליכען שמועס פון א בעזונדערען טעם פּאַר זיי בייַדע...

די גענעראַלשע האָט נאַנצע טעג געפרעגעלט איינגעמאַכצעז, געמאַרינירט שוועמעלער. ווייטער האָט נאַטאַשא שוין בעזעסען די קונסט צו איזאַלירען גייסטיג דעם פּאַטער פון דער מוטער, איהם אפּהיטען פון קאַנפליקטען מיט איהר און איהם שאפען די נויטיגע רוה פּאַר די עטליכע יאָהר וועלכע זיינען איהם נאָך געבליבען צו לעבען. און דער גענעראַל האָט געגלויבט, אז ער האָט די רוה געפונען. מיט א וואַכענד אויג האָט ער פון זיין פּלאַץ אויפ'ן בארג געקוקט אויפ'ן ארימען שטעדטעל אין טהאל, געוואוסט וואָס דארט טהוט זיך, וואו די נויט איז אם דרינגענדסטען און האָט שוין געזעהן, אז דורך בעריל'ס האנד זאָל די נויט געלינדערט ווערען. און דאָס האָט בערוהיגט זיין געוויסען.

און אין מיטען אָט דעם רוהיגען לעבען איז אַנגעקומען די טעלעגראַמע פון זוהן, אז מען זאָל איהם ארויסשיקען פערד צו דער סטאַנציע.

די גענעראַלשע האָט אַנגעהויבען קוויטשען פון משוגע'נער פרייד און קושען די טעלעגראַמע ווי א וואַהנזיניגע.

דער פּאַטער האָט זיך איבערגעשראָקען און אַנגעכמורעט. נאַטאַשא האָט זיי בייַדע פערפאַלגט מיט שטומע און פּאַרשענדע בליקען, וועלכע האָבען געזוכט וואָס פּאַר א פּאָזיציע זי זאָל נעהמען.

געקומען איז דער יונגער גערשעלמאַן פון דער סטאַנציע ביינאַכט מיט דער מוטער, וועלכע איז געפאָהרען איהם בעגעגענען. דער גענעראַל און

פּאַטער און זוהן

בעגעגענט האָבען זיך פּאַטער און זוהן ערשט ביים ווּאַרמעם אויף דער ווּעראַנדאַ.

די געגנער־שאַפֿט איז געווען אויפֿגערעגט און נערוועז, און איהר פּנים איז געווען רויטער ווי תּמיד. נאָטאַשאַ איז געזעסען אין אַ ווינקל אין אַ טיפּען שאָקל־שטוהל, געבויגען איבער אַ בוך. דער לאָקיי איז געשטאַנען אין דער טהיר מיט אַ סערוועטקע אונטער'ן אָרעם, פּערגלייווערט אין אַ דיענסט־פּאַרטיגער פּאָוע.

— זדראַווסטוואוי, גאָספּאָדין פּראָקוראָר! — האָט דער פּאַטער בע־גריסט דעם זוהן סאַראָקאָסטיש, האָט זיך אָבער באַלד בייז אָנגעכמורעט פון זיין אייגענעם סאַראָקאָזם.

דער זוהן האָט איהם אַרומגענומען און זיי האָבען זיך צוקושט, אָבער קאַלט און גלייכגילטיג, ווי אויף אַ בעפעהל.

נאָטאַשאַ האָט אויפֿגעהויבען די אויגען פון בוך.

די געגנער־שאַפֿט האָט אָנגעהויבען שנעל פּינטלען מיט די אויגען, ווי תּמיד ווען זי האָט זיך געפיהלט בעליידיגט, און האָט זיך געגנומען נערוועז קלינגען מיט די טעלער.

זי האָט בעפוילען דעם לאָקיי דער־לאַנגען דאָס עסען, און מען איז שטום געגאַנגען צום טיש.

דער זוהן האָט זיך געגנומען אויספֿרעגען ביים פּאַטער מיט אַ גלעטענדער, כמעט חניפה'דיגער שטימע, מיט אַ געמאַכטער אוּן פּאַלשער הערצליכקייט, וועגען זיין געזונט, ווי אזוי ער פיהלט זיך און ווי אזוי ער שלאָפט די לעצטע צייט. דער גענער־אַל האָט איהם געגנטפּערט אונגערן און קורץ, ווי אַ געלאַנג־ווייליגער, און דער גשפּרעך האָט זיך ניט געקלעפט.

דאַן האָט ער זיך געגנומען מאכען קאָמפּלימענטען דער שוועסטער, אַז זי בליהט איינפאַך ווי אַ ראָזע, און זי חנפ'ענען אין אַ לייכט־אירָאָנישען טאָן פון אַן אונגעצוואונגענעם סאַלאָנען־העלד.

— איז דאָס אַ פּאַררעדע צו אַ לייעבעם־ערקלערונג? — האָט איהם סאַראָקאָסטיש געפרעגט נאָטאַשאַ.

— עס קאָן זיין! — האָט איהר געגנטפערט דער ברודער מיט אַן אירָא־נישען שמייכעל.

נאָטאַשאַ האָט זיך פּלוצים דערמאָנט אין זיין אוננאָטירליכען ראָמאָן מיט דער אָלטער גרעפין, וועמען זי האָט געקענט אוּן וועלכע האָט אויסגעזעהן ווי אַ געפּאַרבטע אוּן באַלזאַמירטע מומיע, אוּן זי איז מיט אָמאַל רויט געוואָרען פון איהר אבזויכטלאָזער, אונשולדיגער פּראָגע אוּן פון זיין ענטפער. אַן אומ־הייטליכער שאָנד־געפיהל האָט זי לייכט אויפֿגעשוידערט אוּן זי האָט אָרונטער־גלאָזט די אויגען אין טעלער...

דער ברודער האָט פערפאָלגט די פּלעצליכע ענדערונג אין איהר, דעם לויף פון איהרע געדאַנקען אויפ'ן פּנים. זיינע גרינע אויגען האָבען אָנגעהויבען צו ווּאַרפען בייזע אוּן פּרעכע פונקען... די פערלעגענהייט ביים טיש איז געוואָרען גרעסער אוּן דרייקענדער. די גענער־אַלשע האָט ניט אויפֿגעהערט צו

ער האָט זיך פּלוצים געזומען גראָבען אין זיין צוזאַמענלעבען מיט דער
ענערגיע אין האָט זיך געכאַפּט ביים געדאַנק, אז ווען עמיצער בעווייזט
איהם, אז דער יונגער פּראָקוראָר איז ניט זיין זוהן, וואָלט ער זיך שטאַרק
דערפרעהט. און אז דער פערמאַטערטער מוח זיינער האָט פּאַרטאַג אנגעהויבען
איינצושלאָפען, האָט זיך דער נעץ פערפלאָנטערט אין א שווערען קאָשמאַר,
וועלכער האָט אבגעשפּיגעלט דאָס נאָנצע לעבען זיינס.

פון איין זייט די פרעמדע, לאַנגע און שמוציגע אידענע מיט די פערדישע
צייהן, וועלכע איז געווען זיין שוועסטער און פון דער אַנדערער זייט דער
פרעמדער פּראָקוראָר, וועלכער איז געווען זיין אייגענער זוהן. און ער אליין
האָט זיך אין דעם קאָשמאַר צושפּאַלטען אין צוויין, אויף צוויי פרעמדע און
פיינדליכע וועלטען, וועלכע האָבען געקעמפט און זיך גערַאנגעלט אין אַן אונ־
רוהיגען און האַלב־וואַכענדען שלאָף...

און באַלד האָט די אידענע שוין געקעמפט און געבישען מיט איהרע צייהן
דעם זוהן דעם פּראָקוראָר, ביז אליעס, דאָס נאָנצע לאַנגע פּאַסירונגס־רייכע אוי
רוישיגע לעבען האָט זיך אויסגעמישט אין אַן אומגעלומפּערטען קאָשמאַר, אין
א ווילדען טיווועלשען טאַנץ: און אז דער קאָשמאַר האָט אַנגעהויבען איהם
צו דריקען אונטער זיך ווי א טויזענד־פונטיגע לאָסט, ווי א שווערער בּאַרג,
האָט ער זיך אויפגעכאַפּט אין א טויט־שוויים און מיט א האַרץ, וואָס האָט
זיך געוואַרפען אין ברוסט ווי א ניט־דערקוויקעטעם עוף, און ער איז ארויסגע־
שפּרונגען פון בעט...

ער האָט שנעל פונאַנדערגענומען די שווערע גאַרדינען פון פענסטער,
האָט אויף זיך אויפגעוואַרפען דעם מאָרגענרָאָק און איז ארויס אויף דער
וואַראַנדא, וועלכע איז שוין געלעגען אין העלען ליכט פון אויפגעהענדען און
פרישען זומער־טאָג.

אונבעוועגליף און שטיל זיינען געשטאַנען די הויכע הונדערט־יעהריגע
טאַפּאַליעס פון פּאַרק, ווי פערגליווערטע ריעזען אין א מאָרגען־געבעט. שטיל
און אונזיכער האָבען נאָך געצווויטשערט די פויגעלעך צווישען די בוימער,
וועלכע האָבען געוואַרפען פון זיך גרויסע און צאַפּעלדיגע טהוי־טראָפּענס ווי
שטיילע טרערען.

די פרישע מאָרגענלופט האָט נענומען פלאָטערען און טוליען זיך צו זיין
ענטבלויזטער האַריגער ברוסט, זי טרייסטען און בערוהיגען, און דער גענעראַל
האָט זי געשלונגען מיט שנעלע און טיעפע אטעמציגע.

ווי אן ערלייזטער האָט ער זיך אַרונטערגעלאָזט אויף די קניע אין א
שטיילער און דאָנקענדער תפלה צום „הימל".

דאָס צוויטשערען פון די פויגעלעך איז געוואַרען מונטערער און העכער.
באַלד האָבען די ערשטע זונענשטראָהלען געשפּרונגען אויף די שפּיצען פון די
הונדערט־יעהריגע טאַפּאַליעס, ווי מונטערע גאַלדענע פויגלען, און דער אויפ־
געוואַכטער, אין טהוי אויסגעוואַשענער און גלענצענדער פּאַרק, האָט זיי
בעגריסט מיט זיין מארגען־שירה.

נאָכ'ן מאָרגען־געבעט, א בערוהיגטער און שטילער, האָט דער גענעראַל
אויפגעוועקט דעם לאָקיי, האָט זיך געהייסען אָנטהאָן און דערלאַנגען קאָפּע.
נאָכ'ן קאָפּע איז ער רייטענדיג אַוועק איבער'ן מאיאָנטעק.

זיי האָבען געהאַט נאָך אַ זוהן, אָבער שוין ניט אַזא געראָטענער ווי דער פֿראָקוראָר און דער האָט איהר וועניג וואָס געקימערט. פון גימנאַזיע האָט מען איהם שוין אַרויסגעוואָרפען אָלס אַן אונפּעהיגען און איצט איז ער געווען אַ קאַדעט און איז שוין דאָס צווייטע יאָהר געזעסען אין איין קלאַס און האָט נעזאָלט בלייבען אויפֿ'ן דריטען יאָהר. איהר גאַנצער נחת און מוטערליכער שטאָלץ איז געהאַנגען אויף דעם יונגען פֿראָקוראָר און צוקונפֿטיגען מיניסטער.

די אונפֿריינדליכע, קאַלטע אויפֿנאַהמע פון פֿאַטער האָט וווייטער דעם זוהן ניט געגעבען דעם מוט באַלד מיט איהם צו רעידען וועגען זיין אונגעזעצ־ליכער האַנדלונג, וועלכע האָט איהם, דעם פֿראָקוראָר און אַנטיסעמיט, העכסט אויפֿגעברַאכט און האָט קאַמפֿראָמעטירט זייער פֿאַמיליע אין די הויכע פֿע־טערבורגער ספערען און געקענט שאַדען זיין קאַריערע. ער האָט דערפֿאַר אַבגעווארט און געזוכט אַ פֿאַסענדע געלעגענהייט.

אויפֿ'ן צווייטען טאָג האָט דער פֿראָקוראָר געהייסען דעם עקאָנאָם, אַז ער זאָל איהם פיהרען און וווייזען דעם מאַיאָנטעק. אויף אַ טייק האָט ער בעגעגנט אַן אַלטען גרויז־גרויען חסיד'ישען איידען אין אַ לאַנגער ליסטרינער קאַפֿאָטע, מיט אַ זיידענער שפּיציגער יאַרמלקע אויפֿ'ן פערשאַרטען הויכען שטערען, מיט אַ לאַנגען טלית־קטן, וואָס האָט אַרויסגעשטעקט פון אונטער אַ סאַמעטענער וועסט, אויף וועלכער עס איז געהאַנגען אַ שוועריע גאָלדענע קייט.

מיט די הענד אין די קעשענעס איז זיך דער איד אַרומגעגענגען איבער'ן טייק אין בעגלייטונג פון צוויי גרויסע פֿאַראָבקעס, און ווי אַ מלך האָט ער זיי געגעבען זיינע בעפעהלען ווי אַזוי און וואָס צו טהאָן.

וועז דער פֿראָקוראָר האָט דערזעהען דעם חסיד האָט זיך דאָס בלוט אַנגע־צונדען אין זיינע אָדערען.

— וועד איז דער זשיד? — האָט ער געפֿרעגט ביים סובאָטניק מיט גע־שלאָסענע צייהן.

— דאָס איז אונזער פֿאַסעסאָר, גאַספּאָדין ראָזענבערג — האָט איהם געענטפֿערט דער עקאָנאָם און איז פערשעהמט רויט געוואָרען.

דער שטאָלצער חסיד האָט זיך כּמעט ניט אומגעקוקט אויף די אַנגעקומענע און האָט ניט אויפֿגעהערט צו קאַמאַנדעווען מיט די פֿאָרבקעס.

דער פֿראָקוראָר איז דאָן צוגעגאַנגען גלייך צום פֿאַסעסאָר און האָט ביי איהם געפֿרעגט:

— אויף וואָס פֿאָר'א גרונד אַרענדעווען איהר ערד?

דער חסיד האָט ניט אַרויסגענומען די הענט פון די קעשענעס, האָט גע־וואַרפען אויפֿ'ן פֿרעגענדען אַ נייגעריגען, כּמעט קאַלטען בליק און האָט איהם געענטפֿערט מיט אַ רוהיגען שמייכעל:

— אויף וואָס פֿאָר'א גרונד? אויפֿ'ן גרונד פון אַ קאָנטראָקט מיט'ן גע־נעראַל־אַדיוטאַנט גערשעלמאַן.

דער ווינט האָט אַ שאָקל געטהאָן דעם חסיד'ס לאַנגע ציצית. די ציצית און דער רוהיגער, כּמעט אַרויסרופענדער שמייכעל פונ'ם זשיד אין דער יאָר־מולקע און מיט די הענט אין די קעשענעס; זיין שטאָלצער ענטפֿער, וועלכער איז דעם פֿראָקוראָר פאַרגעקומען פֿרעך, האָט איהם צום איבריגען אויפֿגע־ריסען.

פּינטלעך בעלײדיגט מיט די אויגען און האָט זיך גענומען בעדיענען דעם זוהן. איהם אונטערוואַרפען אין טעלער אַריין א שטיקעל נאָך א שטיקעל און איהם צערטלעך אונטערטרייבען, אז ער זאָל עסען וואָס מעהר, אַזוי ווי זי וואָלט זיך בעמיהט מיט די צערטליכקייטען צו פערגלעטען די אונפריינדליכע שטימונג פון פערלעגענהייט, וואָס האָט ביים טיש געדריקט ווי א שטומע, בייזע לאָסט.

די צודרינגליכקייט פון דער מוטער האָט איהם אָנגעהויבען צו דערעסען. און דער אויסגעמאַטערטער און אָבגעוועלקטער פּנים פון יונגען פּראָקוראָר. אויף וועלכען דאָס אויסגעלאָסענע פּעטערבורגער לעבען. האָט געלאָזט זיינע טיעפע שפּורען, איז מיט אמאָל גענוּרען מיעד און פערשפּיצט מיט א בייזען. כמעט גרויזאמען אויסדרוק פון א געלאַנגווויליגען אריסטאָקראָט און שלעכטען מענשען.

דער אויסדרוק האָט איבערגעשראָקען די גענעראָלשע. די רויטקייט פון איהר פּנים איז פערשוואונדען, זי איז פּלוצים בלייך געוואָרען, און האָט זיך ווי פערלאָרען.

דאָן האָט זיך דער זוהן בעוועלטיגט: ער האָט אַרויפגעצויגען אויפ'ן פּנים א קאַלטען פּעטערבורגער שמייכעל, און האָט זיך גענומען מיט דעם שמייכעל איבערגעבען נייעסען פון די הויכע ספערען, דערצעהלען פון זיינע דיענסט־ערפאָלגען און גלענצענדע אויסזיכטען אין דער צוקונפט.

די מוטער האָט אויפגעשטראָהלט. איהרע אויגען האָבען אויפגעהערט בעלײדיגט צו פּינטלען און אָנשטאָט דעם האָט זי אָנגעהויבען צו וואַרפען אויפ'ן פּאָטער און אויף דער שוועסטער גליקליכע בליקען פון א שטאָלצער מוטער, האָט איהם אויסגעהערט מיט בעוואונדערונג און אָפענעם מויל, און האָט דערביי שנעל געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

דער פּאָטער און די שוועסטער, ווי זיי וואָלטען געהאָט אָבגערעדט צוויישען זיך, זיינען אָבער געבליבען קאַלט און גלייכגילטיג צום פּראָקוראָר'ס ערפאָלגען. אַזוי ווי ער וואָלט זיי געווען פּאָלשטענדיג פרעמד, און האָבען איהם אונטער־געהאָלטען מיט קאַרגע און קאַלטע רעפּליקען.

דעם פּראָקוראָר איז ניט געלונגען צו בעלעבען די שוועכע שטימונג און מען איז זיך שטום צוגאָנגען פון טיש, ווי בעפּרייטע און ערלייזטע.

דער אידישער פּאָעסאָר

דער זוהן האָט זיך פּאַרלויפּיג ניט געאיילט צו זאָגען, ניט דעם פּאָטער און ניט דער מוטער, וועגען דעם צווק וואָס האָט איהם פּלוצים געבראַכט צו זיי צוגאָסט. דער פּאָטער האָט איהם ווייטער ניט געפרעגט, די מוטער האָט דעם בעזוך פון גאָסט געהאָלטען פּאַר נאָטירליך און איז געווען צופרידען. אז דער מאן האָט אָבגעגעבען זיינע פּאָסעסיעס א אידען, האָט זי נאָך אַליין ניט געוואוסט. ווייטער האָט זי אויסגעמידען צו רעדען מיט'ן זוהן פון דעם נייעם מאיאָנטאק וועגען אן אנדער אורזאך. ער איז געווען געקוויפט קעגען איהר ווילען אויף נאטאשא'ס נאמען, און זי האָט געציטערט פאַר א פאמיליען־קאַנפליקט, אז דער עלטסטער יורש זאָל זיך דעריבער ניט עמפּערען און איהר ליעבלינג זאָל זיך פון איהר דערפאָר אינגאנצען ניט אבווענדען

בעל? איך האָב מיך שוין אזוי בעווארענט אין קאָנטראָקט. דער גאַנצער אחריות איז זיינער.

— וואָס? — האָט אויסגעשריען דער פּראָקוראָר.

— וואָס דו הערסט, פּריץ! — האָט ניט אויפגענעבען דער פּאָסעסאָר זיין רוהיגען טאָן און ניט אַרויסגענומען די הענד פון די קעשענעס.

— פּאָסמאָטרים! — האָט איהם צוגעווארפען דער פּראָקוראָר, און האָט זיך אויסגעדרעהט צו איהם און האָט זיך געלאָזט געהן פון טאיק.

דער עקאָנאָם האָט זיך אזוי ווי גישעהמט אויצוהויבען דעם קאָפּ און איז איהם נאָכגענאַנגען ווי א פּאראורטייל־טער.

דער סאַדעגורער חסיד

ראָזענבערג איז געווען א סאדעגורער חסיד, מיט אן אייזערנעם בטחון פּריהער אין גאָט און נאָכדעם אין רבי'ן, און דערצו נאָך א איד א גביר און א נצחן. ער איז געבליבען אויף'ן טאיק מיט די הענד אין די קעשענעס און האָט ווייטער געקאָמאַנדעוועט ווי א מלך.

פונדעסטוועגען האָט דער פּאָסעסאָר באַלד פערלוירען זיין רוהיגע און קאַלטבלוטיגע שטימונג. דעם פּראָקוראָר'ס ווערטער האָבען ווי א גיפט אָנגע־הויבען באַלד צו ווירקען גלייך ווי ער איז אָבגעפאָהרען. ער האָט געהייסען אייני־שפּאַנען זיינע פערד, וועלכע האָבען געקאָסט מעהר פון נענעראַל'ס שפּאַן און איז אַוועק אין הויף אריין, וועלכער איז געווען 7 ווירסט ווייט פון דעם טאיק, וואו עס האָט איהם געטראָפען דער פּראָקוראָר.

די נענעראַלשע האָט דערזעהן דעם אידישען פּאָסעסאָר איהרען צום ער־שטען מאָל. וועז דער נענעראל האָט איהם פּערדונגען די פּאָסעסיעם איז זי גראָד געווען אין דער נאָהענטער גרויסער שטאָדט, וואוהין זי איז געפּאָהרען איינקויפען פּערשיערענע זאכען. המן דער מעלכער האָט געטשאָטעוועט און אָבגעווארט דעם טאָג און האָט באַלד געבראכט דעם פּאָסעסאָר און מ'האָט שנעל אָבגעשלאָסען דאָס געשעפט אויף א פּשוט רוסיש שלים־צעטעל.

ראָזענבערג אַליין איז געווען א גוטם־בעזיצער, דער לעצטער אידישער „פּאָמיעשטשיק" אין דער גובערניע, און די אידען האָבען איהם געשאצט אין א האַלבען מיליאָן רובעל. זיין קרעדיט אין די בענק איז געווען אונבעשרענקט און געדרעהט האָט דער סאדוגערער חסיד געשעפטען אויף סומען, וועלכע ער האָט אַליין שוין ניט געקענט אויסרעכענען. געקענט האָבען איהם אלע פריצים פון ווייט ארום אויסער די גרענעצען פון דער גובערניע. געהאקט האָט ער וואלד בשותפות מיט'ן נענעראל־גובערנאטאר אליין, און דער חסיד מיט'ן לאנ־גען טלית־קטן פלעגט ניט נתפעל ווערען פאר קיין גראף און פאר קיין קניאז. די יונגע גרעפין פאָן־מעק, וועלכע האָט געהאט מאיאנטקעם אין דער גובערניע און געשעפטען מיט דעם חסיד, איז געווען זיין כפרה. זי פלעג זיך מיט איהם כסדר עצה'ן און זיך בעריהמען פאר איהרע בעקאנטע אריסטאקראטען, אז זי איז פארליעבט אין דעם אלטען אידען. דער חסיד פלעגט דערפאר אריינפאה־רען אין גרעסטען הויף מיט וועניגער יראת הכבוד ווי צום סאדעגורער

א ווילדער בראנד פון פאטאלאגישער, כמעט מענשענפרעסערישער שנאה צום אידען האט זיך אנגעצונדען אין זיין ברוסט און איז באלד פון דארט ארי־ בערגעשפרונגען צום מוח, געברענט דעם גארגעל, דאם פערגיפטעטע בלוט און צוזאמענגעדריקט די הענט אין פעסטע וויטענדע קולאקעס.

— ווייסט איהר, אז דער קאנטראקט איז אן אונגעוצליכער אקט? אז דער ענגראל־אריוטאנט גערשעלמאן האט ניט געהאט קיין רעכט אייך ארוים־ צוגעבען אזא קאנטראקט? — האט ער געפרעגט ביי דעם פאסעסאר כמעט א גרינער פון כעס און זידענדען האס.

— איך וויים! — האט געענטפערט דער איד קאלטבלוטיג און מיט דעמוזלבען שמייכעל.

— איהר ווייסט?! — האט א ברום־געטהאן דער פראקוראר און האט איהם דורכגעלעבערט מיט זיינע צוויי גרינע און בייזע אויגען. — און ווייסט איהר וואס אייך קומט דערפאר? א?

— וואס א שטייגער? — האט געפרענט גלייכגילטיג דער חסיד מיט'ן לאנגען טלית־קטן און נאך אלץ ניט ארויסגענהמענדיג די הענט פון די קע־ שענעס.

— רוקי פאשוואס, זשיד! וועז א פראקוראר רעדט צו דיר זאלסטו ניט האלטען די הענט אין די קעשענעס! — האט דער יונגער גערשעלמאן געוואלט אויסשרייען אין בלינדער זידענדער וואוטה, אבער ער האט זיך אייגע־ האלטען.

— א ווילקע פון צהן גובערניעס! קיין ארכאנגעלסק! — האט אוים־ געשריען דער פערטרעטער פונ'ם געזעץ.

— עט! — האט זיך אנגערופען דער איד מיט א גלייכגילטיגען בטול.

— וואס־זשע, גלויבסט ניט? — האט איהם געפרענט דער פראקוראר.

— ניין! — האט געענטפערט דער פאסעסאר שוין ערנסט, מיט א קאטע־ נארישען טאן.

— ווארום? וואר וועט עס דיך אזוי פראטעושירען? וואס־זשע, איהר אידען שטעהט שוין אפשר העכער פונ'ם געזעץ?

— און דער ענגראל איז עפעס א הונט? א ענגראל, א גלאוונאקאמאנ־ דיושטשי, עפעס דעם קייסער'ס אריוטאנט, ער איז עפעס א נארנישט? א? איך גלויב, אז ער וועט עס ניט דערלאזען — האט איהם בערוהיגט דער פאסעסאר.

דער פראקוראר האט דערהערט אין דעם חסיד'ס שטימע א בייזען און פרעכען שפאס.

— אזוי? הם... הם... — האט געזאגט גערשעלמאן צווישען די צייהן. — נו, אויב יא אזוי, זאגט דיר דעם ענגראל'ס אייגענער זוהן און דער פראקוראר פון פעטערבורגער אקרושנאי סוד, אז דו זאלסט אוועקווארפען די געשיכטע, און אויב ניט גיב איך דיר אליין א ווילקע קיין ארכאנגעלסק. איך אליין!

דער פאסעסאר איז מיט אמאל בלייך געווארען.

— אה, ביזטו הייסט עס, פריץ, דעם ענגראל'ס זוהן... זעהר פיין... זעהר אנגענעהם, כ'לעבען. ווייסטו אבער, פריץ, אז אויב דו גיסט מיר א ווילקע, דארף מיר דיין פאטער בעצאהלען א „ניאאסטאיקע" פון פערציג טויזענד רו־

שטער מיט אַן ארויסרופענדען שמייכלענדען בליק, דער צווייטער מיט אַ בליק פול מיט פערניכטענדען האַס און פאַטאַלאַגישען עקל.

אַז דער חסיד איז ארויפגעשפרונגען אויף'ן שעהנעם, ווי אַ ליאַלקע אויסגעפוצטען, פייעטאַנדעל און האָט שטעהענדיג, ווי אַ אידישער פרינץ, אַ געשריי געטהאָן צום קוטשער: „טראָגאי!" און דער רייכער שפּאַן האָט זיך אַ ריס געטהאָן פון אָרט, האָט די ענגעראַלשע אַ פּאַטש געטהאָן מיט די הענד און אויסגעשריען צום זוהן אין העכסטער בעלידיגונג און עמפּערונג:

— ווי געפעלט עס דיר?

— ווי פרעד ער איז, דער זשיד! — האָט אויסגערופען דער פּראָקוראָר כמעט מיט צייהן-קריצענישן.

— דו ביזט דאָך אַבער אַ פּראָקוראָר! — האָט זיך געוונדעט צו איהם די מוטער מיט אויסגעשטרעקטע הענד, אַזוי ווי זי וואָלט זיך געוועדעט צום פּראָקוראָר פאַר געוצלויכען שוין געגען דער אידישער פרעכהייט, און ער וואָלט געקענט פערביטען דעם אידען צו זיין פרעד.

דער שטורם

דער ענגעראַל איז אין דערוואַלבער צייט ארומגענאַנגען אויפגערעגט הין-און-צוריק איבער'ן קאַבינעט און האָט זיך געגרייט צום שטורם, וועלכער האָט שוין אויף איהם געווארט אויף דער וועראַנדע.

זיין מיליטערישער טעמפּעראַמענט איז אַבער תמיד געווען מעהר נוטה צו אַטאַקירען ווי צו פערטיידיגען זיך. אויך איצט איז ער אַרויס אויף דער וועראַנדע פאַר אַן אַטאַקע.

— טשטאַוש עטא, גאַספּאַדין פּראָקוראָר! איהר זענט עס געקומען צום מאַטען אויף אַ רעווויזע? — האָט ער זיך געוונדעט צום זוהן מיט אַן אויסגעשטרעקטער ציטערענדער ברוסט.

דער זוהן האָט אויסגעהאַלטען די בייזע בליקען פון פאַטער.

— יא, איך האָב זיך מיט מיינע אייגענע אויגען געוואַלט איבערצייגען אין דעם אונגלויבליכען, אונגעהערטען פאַקט, ווי אזוי אַ ענגעראַל-אַדיוטאַנט פון רוסישען דיענסט, אַן אַלטער פראָוואָסלאַוונער ענגעראַל מיט גרויסע מיליטעריש פערדיענסטען, איבערטרעט דאָס רוסישע געזעץ און דעם וועלען פונ'ם רוסישען אימפּעראַטאָר, וועלכער האָט איהם בעשאַטען מיט זיינע חסדים, און גיט איבער די רוסישע ערד, וועלכע איז אַנגעזעטיגט מיט רוסישען בלוט און רוסישען שוויים, אין די וואוכערשע הענד פון אַ זשיד, וועלכער טראַכט נאָר פון געלד און פערדיענסטען און וועט נאָר זוכען די ערד אויסצוזויגען — האָט איהם פאַטעטיש געענטפערט דער פערטרעטער און דער שומר פון רוסישען געזעץ.

די פאַטעטישע מליצה פון פּראָקוראָר האָט מיט אמאָל פערצוימט דעם גאַנצען אימפּעט פון ענגעראַל'ס ברויזענדער אויפרעגונג מיט וועלכער ער איז אַרויס אויף דער וועראַנדא.

זיין ברוסט האָט זיך שנעל בעוועגט. אַ וויילע האָבען זיי זיך אַנגעקוקט

רבי'ן. אזוי איז ער איצט אויך צוגעפאהרען צום געגנער, וועלכען ער האט געטראפען אויף דער ווראנדע.

ווי א יונגער מאן איז דער געפוצטער איר טשעפקע ארויסגעשפרונגען פון פייעטאן, ארויפגעגאנגען אויף דער ווראנדע און האט דערלאנגט דעם גענג־ראל די האנד.

אז די גענעראלשע האט דערזעהן פאר איהרע אויגען דעם זשיד, וועלכער האט אליין אויסגעזוהן ווי א רבי, זיין אונגעצוואונגענעם אויפטריט און דאס גרוסען זיך מיט איהר מאן ביי די הענד, האט זיך אין איהר אנגעצונדען א העלליש פייער.

ווי כסדר, האט זי אנגעהויבען ווארפען ארום זיך פרעגענדע און עמפערטע בליקען, און שנעל פינטלען מיט די רויטע אויגען. דער גענעראל אבער האט זיך ניט געלאזט רייזען אויף דער ווראנדע און האט באלד איינגעלאדען דעם פאסאר צו זיך אין קאבינעט אריין:

— ווער איז דער זשיד? — האט זי געפרעגט די טאכטער, וועלכע איז געזעסען איבער א בוך.

נאטאשא האט אויף איהר אויפגעהויבען די אויגען — אויגען פון א טיגער־צוימערין.

— איך וויים ניט! — האט זי איהר בייז געענטפערט. זי האט זיך אויפגעהויבען און איז מיט'ן בוך אבגעגאנגען אין פארק אריין.

ראזענבערג האט דערצעהלט דעם פאטער פון זיין בעגעגעניש מיט זיין זוהן און פון דער ווייסלקע מיט וועלכער יענער האט איהם געשראקען.

דער גענעראל האט געקוקט אויף איהם ווי אויף א פעררוקטען. זייענע יאהרען האט ער פערבראכט אין סיביר און קאווקאז, ווייט פון אידען, און דער אלטער סאלדאט האט געהאט א שלעכטען בעגריף פון די אלע בעשרענקונגען און געזעצען, וועלכע עקזיסטירען אין רוסלאנד בנוגע די אידען.

— ווער קען מיר פערביטען אבצוגעבען מיין מאינטעק, מיינע פאסע־סיעם וועמען איך וויל? — האט ער געפרעגט דעם פאסעסאר.

ראזענבערג האט זיך גענומען, מיט א שמייכעל, איהם אויפקלעהרען וואס פאר א וועזטה עס האט אין רוסלאנד א איד.

דעם גענעראל האט דאס זעהר אויפגעבראכט, און ער האט שוין מעהר ניט געקענט רערען פון אויפרעגונג.

— טשעפוכא! — האט ער ווי אויסגעשפיגען דעם אידען אין פנים אריין. אזוי ווי דער איד וואלט געווען פעראנטווארטליך פאר דער „טשעפוכא". — איהר האט דא צו טהאן מיט מיר! מיט'ן גענעראל־אדיוטאנט גערשעלמאן! — און ער האט איהם געהייסען זיך ניט זארגען און איבערנעהמען אלע פינף טייקען.

ראזענבערג האט באלד פערלאזען דעם גענעראל'ס קאבינעט. אויף דער ווראנדע איז שוין געווען דער יונגער גערשעלמאן, וועלכער האט אויפגערעגט דערצעהלט דער עמפערטער גראבער קאצאפקע, וואס דער פאטער האט אב־גענטהאן דעם געזעץ און פערזענליך איהם, זיין זוהן.

דער חסיד און דער צורר היהודים האבען זיך איבערגעקוקט, דער ער־

רוסישער אימפּעראַטאָר געהאָרכט דעם געזעץ, וועלכער מאַכט קיין אויסנאַהמען מיט קיינעם — האָט איהם געענטפערט דער פּראָקוראָר מיט אַ בעלעהרענדען טאָן, ווי מען לערנט אַ נאַיוון קינד.

זיינע גרינע אויגען זיינען שוין אָבער געשפּרונגען פון זייערע לעכער פון אויפרעגונג.

— און בעסער וועט זיין זיך צו רעכענען מיט'ן זשיד און ניט שענדען דעם אַלטען קאָפּ אייערען און מיך... איהר וואָלט פון מיין קאַריערע אויך בעדאַרפט אַ טראַכט טהאָן — האָט בייז געענדיגט דער פּראָקוראָר.

וואהנזיניג איז געוואָרען דער אַלטער קראַנקער מאָן, אז ער האָט דערהערט דאָס וואָרט „קאַריערע".

— אַ לייגען ! — האָט ער אויסגעשריען אוז אַ טופּע געטהאָן מיט די פּיס — רוסלאַנד ווערט רעגירט ניט פון פעסטע געזעצען, נאָר פון יונגע אוז אַלטע קאַריערסטען ווי דו, וועלכע שמייסען אוז קנוטעווען פּויערים ביז צום טויט, פיהרען ראַמאַנען מיט אַלטע עקעלהאַפטע שליאַכעס ווי דיין גרעפין איז אוז שטעלען זיך צוליעב זייער קאַריערע פאָר קיין זאַך ניט אָפּ... דעם אייגענעם פאַטער וועלען זיי זיך ניט אָפּשטעלען צו העננען...

די מוטער פון בעליידיגטען זוהן האָט ווידער אויסגעשריען אזוי ווי מען וואָלט איהר דערלאַנגט מיט אַ האַק איבער'ן קאָפּ, אוז אַלע זיינען מיט אַמאַל שטיל געוואָרען.

דער פאַטער אַליין האָט זיך איבערגעשראָקען פון זיינע ווערטער אוז איז געפאַלען ערשעפּט אין שטוהל. דאָס הארץ האָט זיך אָבגעשטעלט אוז דער טויט האָט איהם פלוצים אַריינגעקוקט אין פּנים אַריין אזוי נאָהענט, אז ער האָט דערפיהלט אויף זיך זיין אָטעם. ער האָט זיך אָבער איצט ניט איבערגעשראָקען פאָר איהם אוז האָט איהם ערוואָרט מיט אַ מין נייגיעריגקייט... גלייכגילטיג געוואָרט, ווי אויף אַן ערלייזונג פון דער פיינדליכער, פינסטערער וועלט, פון וועלכער ער איז אָנטלאָפען אוז וועלכע איז איהם נאָכגעלאָפען אוז האָט איהם ניט געוואָלט אַרויסלאָזען פון איהרע גרויאָמע הענד.

מ ל כ ה

צווישען די אַקאַציעס איז ערשיענען מלכה די לאַנגע.

די אידעע האָט אַרויפגעקוקט אויף דער וואַרענדע צום געגנערלאַ מיט אַן אויסגעקרימט בעטענדען מויל, פון וועלכען עם האָבען אַרויסגעקוקט איהרע גרויסע, קרומע צייהן, ווי ביי אַ בעטענדען אוז געשלאָגענעם הונד.

די געגנערלאַשע האָט אויפגעוואכט, האָט אָנגעהויבען לויפען איבער דער וואַרענדע אוז רופען די לאַקייען אוז דיענער.

ווי אין אַ חלום האָט דער קראַנקער, פון טויט שוין פערקלעמטער ברודער צוגעקוקט ווי אזוי פּעטרושא דער גערטנער איז אַרויסגלאָפען מיט אַ בעזים פון דער אַראַנזשערי אוז האָט זיך געגומען שלאָגען די אַרימע אידעע איבער'ן קאָפּ, ווי אזוי די גראָבע קאַצאַפּקע האָט געוואָרפען פון דער וואַרענדע מיט די הענד ווי אין אַ ווילדען טאַנץ אוז האָט געשריען :

ניט ווי פֿאטער און זוהן, נאר ווי צוויי פיינדלעכע און פערביטערטע וועלטען. דערנאך האט ער אנגעהויבען וואַרפֿען בליקען אויף דער עמפֿערטער קאצאפקע. וועלכע האט געקוקט אויף איהם מיט פינקלענדע, פערניכטענדע אויגען און צוריק אויפֿ'ן זוהן.

קיין מאל אין לעבען איז איהם די גראבע פרוי ניט געווען אזוי פרעמד, פיינדליך און אבשטויסענד. ער האט זיך אבער מיט אמאל דערפיהלט בעזיגט און שוואך פון דער פרעמדער און פיינדליכער וועלט און האט נאר גע־קענט אויסרעדען זיין געוועהנליכעם: „טשעפֿוכא"! און האט זיך געלאזט שפאנען הין און צוריק.

דער זוהן האט זיך הויך און בייז צוגעכט:

— שעהן! פיין! דאם געזעץ און דעם צאר'ס וויללען טשעפֿוכא!

די געזעראלשע האט אנגעהויבען פערצוויייפעלט צו ברעכען די הענד, אזוי ווי דער ענגעראל וואלט בענאנגען דעם גרעסטען חלול־הקודש.

— טשטא עטטא? קרעסטא נא טעביע ניעט? (וואם איז מיט דיר? דו טראגסט ניט קיין צלם?) — האט זי געפרעגט דעם מאן, און אזוי ווי ער האט איהר ניט געענטפערט, האט זי זיך ווידער געוועגדעט צום זוהן:

— א פראקוראר ביזטו צי ניין?

דא האט ער שוין ניט אויסגעהאלטען. דער כעם האט איהם געגומען וואַרגען און שטיקען.

— איך שפיי אויף דיר און אויף דיין פראקוראר! — האט דער אלטער מאן אויסגעשריען און אזוי ווי איהר אנגעשפיגען גלייך אין פנים אריין, און אין אוועק פון דער וועראנדע.

די געזעראלשע האט אויסגעשריען ווי א פערוואונדעטע און איז ווי א ג'חלש'טע געפאלען אין א שטוהל.

דער זוהן האט זי אין זיין עמפֿערטער בעליידיגונג געלאזט חלש'ען און האט זיך ניט גערירהרט פון אָרט.

א ווילע האט געהערשט א טויטעם שווייגען. אין עטליכע מינוט ארום איז דער ענגעראל ווידער ארויסגעלאפען אויף דער וועראנדע, אבער שוין אנ־געטהאן אין א גאלדענעם פאראד־מונדיר, וועלכער איז געווען בעהאנגען מיט א לאנגער שורה פון בריליאנטענע, אויף דער ברוסט ציטערענדע צלמים און מעדאלען. אין דער זייט פון גאלדענעם מונדיר איז געהאנגען א שווערד מיט בריליאנטען, וועלכע ער האט געקראגען פונ'ם צאר אין לעצטען קריעג.

דער ענגעראל אדיוטאנט האט זיך אויסגעצויגען פאר'ן זוהן ווי פאר'ן צאר, אין דעם גאנצען גלאנץ פון זיין גלענצענדער מיליטערישער קאריערע און האט זיך געוועגדעט צו איהם מיט די ווערטער:

— און איך וועל פרעגען דעם צאר, אויב א ענגעראל פון מיינע מילי־טערישע פערדיענסטען האט ניט קיין רעכט צו באלעבאטעווען אין זיין אי־גענעם מאיאנטעק וו אזוי זיין הארץ וויל, וו אזוי ער האלט עם פאר נוצליך.

דער פראקוראר האט זיך צוגעכט איהם גלייך אין פנים אריין ביזן און שפאטיש, ווי מען לאכט פון א נאר.

— רוסלאנד וועט רעגיערט אויפ'ן גרונד פון פעסטע און בעשטימטע געזעצען, וועלכע זיינען הייליג פאר יעדען, אפילו פאר'ן צאר. אפילו דער

דעז אַטעם, קען זיך אַבער ניט ריהרען פון אָרט, דאָס קראַנקע האַרץ האָט זיך שוין אַבגעשטעלט און איז טויט...

דערפיהלט האָט ער צוריק זיין שוואַכעם און מיעדעם קלאַפען ערשט אין בעט, איבער וועלכען עס איז שוין געשטאַנען א אידישער יונגער מאַן, דער דאָקטאָר פון שטעדטעל, און נאָטאַשא, מיט צוויי פערווויינטע און פערצווויי־פעלטע אויגען...

נאָטאַשא׳ס האַרץ

דער גענעראַל האָט זיך נאָכ׳ן האַרצשלאָג ערהאַלט. דער אַנפאַל איז גע־וועז א לייכטער. דער סקליעראָז האָט אַבער פראַגרעסירט און געטהאָן נאָך א שריט אַנטקעגען דעם טויט. מען האָט געקענט ערווארטען א צווייטען אַנ־פאַל און שוין דעם לעצטען. דער דאָקטאָר האָט עס פון נאָטאַשא׳ן ניט בע־האַלטען און זי האָט עס אַליין גוט פערשטאַנען.

און דער גענעראַל האָט נאָטאַשא׳ס נשמה אַריינגעשלייפערט אין א טויט־פאַניק. צום ערשטען מאָל אין איהר לעבען האָט זי דערפיהלט, אז נאָכ׳ן פאַטער׳ס טויט בלייבט זי איינזאַם און אין א פיינדליכער און פרעמדער וועלט, אונבעשיצט און בערראַהט, און די וועלט, בעזונדערס דער ברודער, וועט אויף איהר ניט האָבען קיין רחמנות.

דער אינצידענט מיט דער געשלאָגענער אידענע און פריהעריגע פערדעכ־טיגע אינצידענטען, וועלכע האָבען זיך געזאַמעלט אין די טיעפענישען פון אונבעוואוסטזיין; דעם פאַטער׳ס זינלאָזע ווערטער, וועלכע האָבען זיך ביי איהם אַרויסגעריסען אין זיין גייסטיגער און קערפערליכער גסיסה, וועז ער איז געלעגען אין בעט, אַלעס צוזאַמען האָט פלוצים געווארפען א נייעם שיין אויף די לעצטע צוויי יאָהרען פון זיין פאַמיליען־לעבען, וואָס איז געווען פול מיט קריעג און דראַמאַטישע עפיזאָדען און סצענעס. ביי דעם שיין, ווי ביים צאַנקען פון א בייזער און דונקעלער אהנונג האָט זי מיט אַמאָל דערזעהן דעם אַבגרונד, פאר וועלכען דער אַלטער מאַן איז איצט געשטאַנען... א בליץ פון זיין זעעלען־טראַנעריע האָט בעלויכטען און מיט א טויט־שרעק צושפאַלטען איהר מח... די אהנונג איז אַבער צוריק אַנטלאָפען אין די טיפענישען פון אונ־בעוואוסטען, זיך דערשראָקען פערשטעקט אין די טיעפע קעלערען פון איהר נשמה...

דער אַבגרונד איז געווען אזוי שרעקליך, אזוי אומגעלומפערט גרויזאם און אונמענליך, הויפטזעכליך אונגלויבליך, אז דער שיין וועלכער האָט איהם אויף א מאָמענט בעלויכטען פאר נאָטאַשא׳ס אויגען, איז אַליין אַנטלאָפען פון איהם פון שרעק... אזוי אַנטלויפט דערשראָקען און פערשווינדעט דער בליץ, וואָס צושפאַלט די פינסטערע נאַכט...

און די פינסטערע נאַכט האָט צוריק ארומגעכאַפט נאָטאַשא׳ס מח, איהר נשמה... זי האָט וויטער ניט געוואוסט וואָס עס טהוט זיך ארום איהר, וואו־הין זאָל זי גאהן...

די פיינדליכע געשטאַלטען זיינען שוין אַבער געוואקסען פון אַלע זייטען, געדראָהט און געלויערט אין יעדען ווינקעל... איהרע אויגען האָבען זיך גע־

— שטאַרקער ! שטאַרקער ! זאָל זי מעהר ניט קריכען, די פֿאַרכאַטע זשידאַווקא !

ארונטערגעשריען האָט אויך פון דער וועראַנדע מיט א ווילדער און פרעמדער שטימע דער פערטרעטער פון רוסישע, געזעץ.

דער גענעראַל האָט געוואָלט אויסשרייען, ארונטערלויפען און זי שיצען. ער האָט זיך אָבער ניט געקענט ריהרען פון אָרט, ווי א געלעהמטער און גענשמיעדטער, ווי ביי דער נאַכט וועז דער זוהן איז אָנגעקומען, וועז דער קאַשמאַר האָט צוגעדריקט זיין ברוסט ווי א בארג.

ווי דאָז אין קאַשמאַר האָט דאָס לאַנגע לעבען אָנגעהויבען לויפען פאַר זיינע אויגען אין א ווילדען און שנעלען טאַנץ. פון איין זייט די פרעמדע געשלאָגענע אידענע, זיין אייגענע שוועסטער ; פון דער אַנדערער זייט דער פרעמדער פראָקוראָר — אן אייגענער זוהן, מיט א פנים, אויסגעקרימט פון פאַטאַליזמוס עקעל און צוגלייך מיט א ברוטאַלער, סאדיסטישער פרייד איבער'ן פאַנישען שרעק, אין וועלכער די אידענע האָט זיך געדרעהט אונטער פעטרושקע'ס שטעקענס.

— לופי ! לופי יעיא, זשידאַווסקויו סוואַלאַטש ! — האָט געשריען דער פראָקוראָר אין בייזען און ווילדען עקסטאַז און האָט זי שיער ניט דערוואַרגען מיט'ן פרייד און פערגעניגען.

פלוצים איז ווי א שוואַלב, ביי וועלכער מען האָט צוראַבעוועט די נעסט, פון ערגעץ ארונטערגעפלויגען נאַטאַשא, א קליינע, אָבער אזא ווילדע און עמפערט שרייענדע, אז איהר געשריי האָט דעם פאַטער צושפאַלטען דאָס האַרץ מיט'ן מה.

זי האָט ארויסגעבאַפטפ פון פעטרושא'ס האַנד דעם בעזים און האָט אָנגעהויבען שלאָגען דעם גערטנער איבער'ן קאָפ מיט א ווילדערוואוטה.

פעטרושקא איז אבגעשפרונגען א דערשראָקענער און איז אוועק.

דערנאָך האָט זי אָנגעהויבען צו פאַכען מיט'ן בעזים און שרייען אויפ'ן ברודער און דער מוטער.

ביידע זיינען געבליבען שטעהן געלעהמטע, שטומע און טויט-בלייכע.

דער הונד איז אָנגעלאָפען מיט א ווילדען בילען און נאַטאַשא האָט איהם דערלאַנגט מיט'ן בעזים איבער'ן קאָפ און דער הונד האָט געשפאַלטען די לופט מיט זיין קלאָגענדען לייארעם. נאַטאַשא האָט אָנגעכאַפט די אונגליקליכע אידענע ביי די הענד, האָט זי געגלעט, פון זיך ארונטערגעכאַפט דאָס זייגערל, די פינגערלעך פון איהרע פינגער און געשטופט דער אידענע אין די הענד און זי געטרייסט און געבעטען אום פערצייהונג.

די אידענע האָט געקוקט איבער איהר קאָפ צו איהם, צום גענעראַל, מיט צוויי בעטענדע און רופענדע אויגען, אזויינע פייגליכע און ברענענדע אויגען. וועלכע שרעקען מעהר ווי די אויגען פון וואַרטענדען טויט.

צוגעקאַווען צו זיין שטוהל מיט'ן טויט'ס בליקען אויף זיך, האָט ער זיך אָבער ווי אין חלום ניט געקענט ריהרען פון אָרט. די גאַנצע שנעל און ווילדלויפענדע ווירקליכקייט געהט איבער אין חלום ווי אין א ווילדען קאשמאַר, וועלכער ציהט זיך לאַנג ווי דאָס לעבען... דויערט א אייביגקייט... ער זעהט אָבער אין חלום די ווירקליכקייט, פיהלט אויף זיך איהר לעבעדיגען און בריהענ-

אבגעלעבטער און פאר דער צייט געלטערטער פנים האט אבגעשפיגעלט אזא קאכענדען, מיט גרוים מיה דערשטיקטען האם צו איהר, אז דאם בלוט איז פערגליווערט געוואָרען אין די אדערען פון דער גוטער נאטאשא.

אזוי ווי זי וואלט דערזעהן פאר זיך ניט קיין ברודער, נאר דעם מלאך־המות אליין.

ערשט איצט האט זי דערפיהלט די בעדייטונג פון דעם, וואם דער פאטער האט געקויפט דעם מאינטעק אויף איהר נאמען. זי האט עם ביז אהער אויפ־געפאסט נאר אלם א פארמאליטעט, א פאקט אהן א וויכטיגען אינהאלט.

ווי א בליץ צורייסט די פינסטערע נאכט, אזוי האט דער פאקט ווידער מיט אמאל צוריסען און בעלויכטען דעם פלאנטער פון פאטער'ס לעבען, זיינע טראגישע פאמיליען־פערהעלטניסע. דיזעלבע בייזע אהנונג האט ווידער ג־ ווארפען א שיין אויף זיין לעבען און ביי דעם שיין האט זי נאך אמאל דער־ זעהן דעם שרעקליכען אבגרונד און זי האט אויפגעשוידערט און דער צונג האט ניט געקענט זיך בעוועגען פון שרעק און ענטפערען.

דעם ברודער אבער איז איהר איבערגעשראקען געזיכט געפעלען געוואָרען.

דער בייזער, אבגעלעבטער פנים זיינער, די גרינע, קאצישע אויגען האבען זיך אנגעצונדען מיט דעם פערגענגיגען פון א פייניגער, מיט א פרייד פון א בייזען טייוועל.

— דערפון וועלען מיר רעידען אן אנדערש מאל... איך וועל רעידען מיט'ן אלטען אליין... זאל דער אלטער אביסל קומען צו זיך... איך גלויב, אז פון דעם געלד געהערט א גרויסער טייל דער מוטער און מען האט זי אויך בעדארפט פרענען. מיר זיינען צווויי ברידער. אליאשא דארף ערשט לערנען און מאכען א קאריערע.. יא, דערפון וועלען מיר רעידען אן אנדערש מאל. פאלויפיג בעפעהל איך דיר, אלם דער עלטסטער אין דער פאמיליע, אז דו זאלסט זיך צורעכענען מיט'ן זשיד דעם פאסעסאר, איהם אבגעבען זיין געלד און איהם הייסען גיהן פון דאנען. פאר'ן איבריגען וועל איך שוין זארגען. ער וועט ביי מיר גיהן אהין וואו דער שוואַרצער פעפער וואקסט. צופוס וועט ער שוין גיהן מיט'ן עטאפ און וועט שוין ביי מיר ניט פאהרען אין קיין פאיעטאן געשפאנט מיט טויזענד רובעלדיגע שוואַרצע פערד.

די קלייגע נאטאשא איז געקומען צו זיך און האט זיך אויסגעוויינט אזא מעכטיגע אין איהר טראָץ.

— יא, דער מאינטעק איז מיינער און איך בין די באלעבאסטע פון איהם. און אלם די באלעבאסטע פון דעם שלאם, אין וועלכען איהר, הערר פראקוראר, זייט נאר מיין גאסט, בעט איך אייך צו פערלאזען איהם און אומקעהרען זיך צוריק קיין פעטערבורג מאכען וווייטער אייער גלענצענדע קאריערע. ווען איהר וועט אוועקפאהרען וועט דער אלטער קראנקער מאן וועניגסטענס קענען ארוים־ געהן פון זיין צימער און כאפען א פרישען אטעם־צוג.

ער האט אויפגעהויבען די האנט גרייט זי צו שלאגען אין בלינדער וואוטה. זיין פנים איז געווען ווילד אויסגעקרימט, ווי ביי א תלין...

נאטאשא האט זיך ניט אפגעווענדט.

— איך וואלט עם געוואלט זעהן — האט זי געזאגט רוהיג און בעוועגטיגט און האט צוגעדרוקט נעהענטער איהר פנים. און די בעוועגונג, דער דרייסטער

גראָבען אין דער ארומיגער פינסטערניש... דאָס פערציטערטע האַרץ האָט ער־ווארט דעם אָנפאַל פון יעדער זייט און האָט ניט געוואוסט פון וואַנען דער פיינד וועט זיי איבערפאַלען מיט א טויט־קלאַפ.

בעוועגט פון זעלבסטשוץ האָט זי געוואָלט נעהמען דעם אָלטען מאַן און אָנטלויפען מיט איהם פון דער פינסטערער און דראָהענדער וועלט, רעטטן זיך און איהם. זי האָט מיט איהם ווידער געוואָלט פאָהרען קיין אויסלאַנד, צו די גרויסע פראָפעסאָרען, קיין איטאַליען. דער אָלטער האָט זיך אָבער דערפון האַרטנעקיג אָבגעזאָגט און האָט ניט געוואָלט פערלאָזען זיין בעט און דאָס צימער.

— איך וויל ניט שטאַרבען אין וואַנען אַדער אין א האָטעל — האָט ער גזאָגט צום דאָקטאָר, וועלכער האָט איהם געהייסען פאָהרען קיין אויסלאַנד.

דער זוהן איז נאָך געווען, צום פאָטער אָבער איז ער ניט אַריינגענאַנגען. פון דער פרוי פלעגט זיך דער מאַן אויסדרעהען צו דער וואַנד מיט א קאַנ־וואולסיוען ציטער און זי האָט זיך אויך בעלעידיגט און אויפגעהערט אַריינ־צוגעהן אין זיין צימער און געקוקט אויף דער טאָכטער מיט א גרעסערען האַס ווי פריהער.

און דער פאַרק איז געשטאַנען הינטער די פענסטער אין דער גאַנצער גלענצענדער פראַכט פון זיין זומער־שעהנקייט, אזא רוהיגער און זיכערער, און האָט גערופען און געלאָקט מיט דער דופטענדער מוזיק פון זיין סודות'דיגען לעבען, וועלכעם האָט מיט מיליאָנען בעשעפענישען געווימעלט צוויישען זיינע צווייגריייכע הונדערט־יאָהריגע בוימער צוויישען די פעטע, מיט זאַפט־געזונ־טינטע גראָזען, געצווישערט און געזונגען פון זאָטער לעבענס־פרייד און לע־בענס־לוסט.

ביינאַכט פלעגט דער גזאָנג מיט'ן פעטען דופט זיך גיסען דורך די אָפענע פענסטער, אָנפילען און וואַרפען ביידע הערצער, דאָס אָלטע און דאָס יונגע פון דער טאָכטער, וועלכע פלעגט ניט וועלען אָפטרעטען פון זיין בעט. אין איין קלעמענדען און אונרוהיגען ציטער.

דער פאָטער פלעגט זיך אָבער ניט לאָזען אַרויספיהרען פון צימער. ווי א געיאָגטע חיה פערשטעקט זיך אין א לאָד, האָט ער זיך דאָרט בעהאַלטען פון זיינע פערפאָלגער און נאָטאַשא האָט געוואוסט, אז כל־זמן די פערפאָלגער : די מוטער און דער זוהן וועלען בלייבען אין שלאָס. וועט ער פון דאָרט ניט אַרויס.

דער פאָטער צורעכענט זיך

אין א פאַר טעג אַרום איז דער פירשט שאָכאָווסקאי געקומען צו גאַסט צו זיין יוגענד־קאַמעראַד, צום פראָקוראָר.

דעמזעלבען אָוונד האָט זי דער ברודער אייניגעלאָדען אויף א געשפרעך.

— דער מאיאָנטאק איז דיינער, שוועסטער'ל... איך האָב גאָרניט גע־וואוסט — זיינען געווען זיינע ערשטע וועלטער.

ער האָט געוואָלט א שמייכעל טהאָן דערביי, דער שמייכעל אָבער איז ארויס א קרומער און אָבשטויסענד־שלעכטער. די וועלטער האָבען זיך אָב־גערופען מיט אזא גיפטיג־בייזען און דראָהענדען טאָן : זיין געלבער, שוין

וואָס איז געווען איינגעטונקט אין גרויסע געלע פלעקען, מיט צוויי קליינע קאַלעמוטנע אויגעלעך, וועלכע האָבען תמיד געפֿינטלט. ווי ביי דער מוטער.

דערצו איז ער נאָך געווען א רויטער און א האַריגער, מיט א פּאָר געדיכט בעוואַקסענע הענט, ברייטע ווי לאָפּטשעס, מיט א שמאַלען און קורצען שטערען. וועלכער האָט זיך פון זיין ברייטען פּנים באַלד געוואָרפען אין די אויגען.

די רויטע האָר האָבען זיך ביי איהם אַנגעהויבען נידעריג אויפֿן שמאַלען שטערען: און שיטער און קורץ געשאָרען. האָבען זיי ביי איהם געסטאַרטשעט ווי רויטע חזיר־האָר.

דעם פּאָטער האָט ער בעגעגנט ערשט אויפֿן צווייטען טאָג, אויף דער ווערַאַנדא.

ער איז ניט צוגעגאַנגען צו איהם און האָט איהם ניט בעגריסט, ווי א קינד צו א פּאָטער, נאָר ער האָט זיך שנעל אויפֿגעהויבען פון אָרט און האָט זיך פּאָר איהם אויסגעצויגען, ווי א סאַלדאָט פּאָר א גענעראַל.

נאָטאָשא האָט זיך הויך און הערצליך צולאַכט, און דער פּאָטער האָט איהם צוגעווינקט א נוטמוטיגען: „דוראָק"!

זיין פּנים איז געוואָרען נאָך רויטער און פּערשעהמטער, ער האָט אַנגעהויבען שנעל צו פּינטלען מיט די אויגען, איז צוגעלאָפּען צום פּאָטער און האָט איהם א קוש געטהאָן אין דער האַנט.

— ביזט אַריבער אין העכערען קלאַס? — האָט איהם געפרעגט דער פּאָטער כלומרשט מיט אַ שטרענגען טאָן.

— מען וויים נאָך ניט... מען קאָן נאָך ניט וויסען, פּאָפּאַשא! — האָט איהם שנעל געענטפערט דער קאַדעט.

— וואָרום?

— וואָרום? וואָרום? מען קאָן נאָך ניט וויסען!... איך וועל עס וויסען אין סעפּטעמבער... אין סעפּטעמבער וועל איך עס וויסען, פּאָפּאַשא! — האָט איהם אין דער העכסטער פערלעגנהייט שנעל און מיט א סאַלדאַטסקער אונטערטעניגקייט פערזיכערט דער קאַדעט.

— אָה, סעפּטעמבער! איך פּערשטעה שוין — און דער פּאָטער האָט אויף איהם אַנגעשטעלט א פּאָר שטרענגע אויגען אויבער די בריללען.

דער זוהן האָט ווידער אויסגעצויגען די הענט אין דער לענג פון גרויסען קערפּער זיינעם, און איז פערגלייווערט געוואָרען אין דער פּאָזע פון א סאַלדאָט. ביז דער גענעראַל האָט איהם ניט בעפוילען:

— סטופּאי!

דאן האָט ער זיך מיליטעריש אויסגעדרעהט און איז מיט איין שפּרונג אראָב פון דער טעראַסע אין פּאַרק אריין.

אזוי האָבען זיך בעגעגנט פּאָטער און זוהן.

ביידע, דער פּאָטער און די שוועסטער, האָבען אזוי ווי אויסגעמיטען פון איהם א וואָרט צו רעדען. איבעריגענס איז שוין פון איהם לאַנג געווען אַבגערעדט, און די גאַנצע פאַמיליע, אפילו די מוטער, האָט שוין פון איהם וועניג וואָס ערוואַרט.

קוק פון דער קלייניער שוועסטער, האָט געלעהמט די אויפגעהויבענע האנד. וועלכע איז געבליבען אונבעוועגליך הענגען אין דער לופט פאר איהר פנים.

— פאסמאטרים! — האָט ער ווי א בייזער שלאנג איהר שטיל צוגע־ווארפען צווישען די געשלאסענע צייהן און האָט זיך פון איהר אפגעוועגדט.

אויף'ן צווייטען טאג האָט דער פירסט שאכאווסקאי גערופען צו זיך אין שלאָס דעם פאסאסאר און האָט איהם אין נאמען פון גובערנאטאר געהייסען זיך אויסצורעכענען מיט דער גוטס־בעזיצערין און אויפגעבען די פאסעסיע.

און ראזענבערג דער נצחן האָט באלד געפאלגט און האָט זיך צורעכענט.

אויף'ן צווייטען טאג איז דער גאסט מיט'ן ברודער אוועקגעפאהרען פון מאינטעק. די גענעראלשע האָט, א בעליידיגטע, זיך אויך גענומען פאקאוועז און גרייטען זיך אין וועג ארויין קיין סאראטאוו, וואו זי האָט געהאט אן אייר־גענעם מאינטעק.

דער מיזינעק סעריאזשע

אז דער פראקוראר איז אוועקגעפאהרען האָט דער אלטער קראנקער מאן צוריק אויפגעלעבט.

דער געדאנק, אז ער וועט בלייבען צוריק מיט נאטאשא'ן אליין אין שלאָס, אז דאָס לעבען זיינס וועט ווערען צוריק איינזאם און רוהיג, האָט איהם אנגעפיהלט מיט דער זיסער און מונטערער פרייד פון בעפרייאונג.

און באלד האָט ער וויעדער אנגעהויבען צו שפאציערען אין פארק, ארויס־פאהרען איבער זיינע דערפער און זיך צוריק אינטערעסירען מיט'ן באלעבא־טישקייט.

די ערד איז צוריק איבערגעגאנגען צו איהם פון דעם אידישען פאסעסאר, וואָס האָט זיך געמוזט צורעכענען, און דער מאינטעק האָט איהם איצט וויע־דער גענעבען בעשעפטיגונג און זארגען.

ער פלעגט אבער אפרוהען אויף די קינדער־עראינערונגען, וואָס פלעגען אויף איהם לויערן און וואַרטען אין שטעדטעל, און אומעטום, וואוהין ער איז נאר גענומען. די עראינערונגען פלעגען פאר איהם אויסוואקסען אויף יעדען שריט, אזעלכע פרישע און לעבעריגע, אזוי ווי זיי וואלטען פאסירט ערשט ניט לאנג, און פלעגען קלעמען דאָס קראנקע הארץ מיט א זיסער און מעלאנכאלי־שער פרייד, מיט א שוידערנדער איבערראשונג.

באלד אבער איז אונגעריכט געקומען צו גאסט דער צווייטער זוהן, דער קאדעט סעריאזשא.

צוליעב דעם גאסט, וועלכער איז געקומען אויף וואקאציעס, איז שוין די מוטער אויך פערבליבען אויף אן אונבעשטימטער צייט, כאטש זי האָט ניט אויפגעהערט צו סטראשען, אז זי וועט אוועקפאהרען אויף אייביג, און ניט זי און ניט די זיהן וועלען דעם זשידאוסקען פערפלוכטען מאינטעק מעהר אנקומען.

סעריאזשא איז געווען די מוטער מיט די ביינער...

דאָס איז געווען א הויכער און בריים־פלייציגער 19־יאהריגער שייגעץ. מיט א בריימער עכט־רוסישער צופלעטשעטער נאז אויף א בריימען פנים.

און שטומען וואוטה, איבער'ן קאפ און איבער'ן פנים, וואו זי האט נאר געטראפען.

א ווייל האט זיך נאר געהערט דאס פייפען פון דער בייטש און דער הייזערייגער כריפ פון דעם געשמיסענעם, ווען כער האט געפרובט מיט א שווער רער און ווי א געלעהמטער האנט כאפען די בייטש און האט עם ניט געקאנט.

און אז ער האט זי ענדליך געכאפט, האט ער די בייטש אויסגעריסען פון איהר האנט. זי גלייכגילטיג, פאוואליע און אהן כעם צובראכען, ווייט אוועק־געוואַרפען פון זיך און איז מיט וואקלענדע שכור'ע טריט אבגעגאנגען אן א זייט. האט זיך צוגעזעצט אויף א קלאץ, האט אנגעבויגען דעם קאפ אויף די הענט און האט זיך ערשט דאן צוואווייגט ווי א קליין בעליידיגט קינד.

די מוטער האט איהם נאך אביסעל געסטראשעט מיט'ן ברודער דעם פראקוראר, אז ער וועט איהם פערשיקען קיין סיביר, האט זיך אויפגעזעצט און איז אוועקגעפאהרען.

דער קוטשער האט אויף'ן וועג ניט אויפגעהערט, בעדויערענדיג צו בטראכטען די צובראכענע בייטש, ווען כער האט אויפגעהויבען, און וועלכע האט איהם ווי עם ווייזט אוים שטארק באנג געטהאן.

דער קאדעט אבער האט נאך די בייטשען אויפגעהערט צו גההן אויפ'ן דארף. ער האט זיך געומען פאר די ביכלער און האט אנגעהויבען נעהמען פראנצויזיש שטונדען ביי דער שוועסטער.

צוליעב די שטונדען איז די מוטער שוין געבליבען אויף ווייטער און האט פונאנדערגעפאקט איהרע זאכען.

אין שיינק.

די רוה איז אבער דעם אלטען מאן שוין ניט בעשערט געווען...

לאנג האט דער קאדעט ניט געסטאטקעווען.

דאס בלוט פון יענער און סתם רוצח האט אין איהם געקאכט און ניט געלאזט איהם רוהען. ער האט זיך ווידער אויסגעבעטען ביי דער מוטער נאר אויף א פאאר טעג, האט ווידער געכאפט די ביקס מיט די הינט, און איז ווידער אוועק אין די זומפען שיסען ווילדע קאטשקעס.

געשוואַרען האט ער דער מוטער, אז ער וועט גההן אליין. אויפ'ן דארף אבער האט שוין אויף איהם געוואַרט זיין קאמפאניע: דעם גלח'ס זוהנדעל, דער שרייבער פון וואלאסט, דער אוריאדניק, און די נאנצע קאמפאניע איז אוועק אויף דער יאגט.

אויפ'ן אנדערען טאג איז ער אהיים שוין ווידער ניט געקומען. די מוטער איז ווידער געוואַרען אונרוהיג און האט ארויסגעשיקט דעם סובאטניק איהם זוכען.

אין דער צייט וואס דער סובאטניק איז ארומגעריטען איבער'ן ווייטען צעוואַרפענעם דארף און די זומפען און האט איהם געזוכט, איז די גאנצע קאמפאניע שוין געזעסען נאך דער יאגט ביים טשער אין שיינק און געטרונקען פון פערביסען מיט ווילדע קאטשקעס, ווען כער האט פאר זיי געבראטען פאר מאריא, דעם טשעכ'ם ווייב אליין.

און דער קאדעט האט גוט געוואוסט זיין ארט אין דער פאמיליע און האט זיך ניט געווארפען אין די אויגען...

מיט'ן ביקס אויף די פליציעם און מיט צוויי יאגד־הינט האט ער באלד אנגעהויבען פערשווינדען אויף גאנצע טעג אין וואלד און אין די זומפען.

און באלד האט ער געקענט יעדער ווינקעלע אין דעם גרויסען מאיאנטעק און האט ענטדעקט א רייכטום פון ווילדע קאטשקעם און „ריאבטשיקעם". ווי אן עכטער יעגער האט ער ערקלערט דער מוטער, אז ער וועט מיט איהר שוין קיין סארטאוו ניט פאהרען און ער וועט פערברענגען די וואקאציעס דא אויף דער יאגד.

ווי עשו האט ער דעם ערשטען רויב זיינעם געבראכט דעם פאטער אלס א מתנה, און האט בעגיסטערט אנגעהויבען צו דערצעהלען און בעשרייבען די ענטדעקטע וועלט און איהם מיט נאטאשא'ן איינגעלאדען מיט זיך אויף דער יאגד.

— ניפרעמענא, איהר מוזט מיט מיר נעהן, פאפאשא ! — האט ער זיך געבעטען ביי דעם פאטער און ביי דער שוועסטער.

און אז זיי האבען זיך ניט אבגערופען אויף זיין יענערשער בעגיסטערונג, האט ער אנגעהויבען צו זוכען אויפ'ן דארף אנדערע חברים. און באלד האט ער זיך בעקענט מיט'ן פריסטאוו, מיט'ן שרייבער פון וואלאסט און מיט'ן גלח'ס זוהנדעל, א סעמינאריסט.

עם האט זיך אנגעהויבען א לוסטיג לעבען פון יאגט, פון הוליאנקעם אויפ'ן דארף, מיט שיקסעם און וועטשערינקעם. ער האט אויפגעהערט צו קומען נעבטיגען אין שלאס, און די מוטער האט איהם אויפגעהערט צו זעהן גאנצע טעג אין די אויגען.

איבעריגענם האט זיך קיינער, אחוץ איהר, וועגען איהם ניט געקימערט. די מוטער אבער איז געווארען אונרוהיג, האט געשיקט דעם עקאנאם איהם זוכען, און דער סובאטניק האט איהם נאך א שכור'ער נאכט געפונען אין דארף אויף א בוידעם, א ווילד צופאטעלטען און אבגעריסענעם, מיט אן אנגעשוואלע־נעם פנים פון לאנגער שכרות און שלאפלאזע נעבט.

אהיים אין שלאס אריין האט דער סובאטניק איהם שוין אין אזא ווילדען צושטאנד ניט געקאנט ברענגען, און ער האט איהם געבראכט צו זיך אין דער עקאנאמיע אריין...

אבער באלד האט זיך דערפון דערוואוסט פעטרושקא דער גערטנער, און האט דאס דערצעהלט דער נענערעלשע.

זי האט נעהייסען איינשפאנען די פערד און איז צוגעפאהרען אויפ'ן טאק, וועלכער האט זיך געפונען פון דער צווייטער זייט שטעדטעל.

דעם זוהן האט זי געטראפען זיצענדיג דרויסען, א שלוקערצדיגען און נאך ניט אויסגעניכטערטען, מיט צוויי פערגאסענע און ווילד איבערגעקעהרטע אויי־גען, מיט וועלכע ער האט זיך גענומען קוקען אויף דער מוטער ווי אויף א פרעמדער, אזוי ווי ער וואלט זי ניט דערקענט...

די נענערעלשע האט קיין ווארט ניט גענאגט, האט נאר ארויסגעכאפט פון קוטשער די בייטש און האט זיך גענומען שמייסען דעם קאדעט, מיט ווילדען

האָסט געהערט א מעשה! — פלעגט מיט איהר טענה'ן אימיצער פון די גלייכ־גילטיגע צוקוקער.

און אז אייגער פלעגט שוין וואָגען און צוגעהן צו איהם נעהנטער און איהם בעטען, אז ער זאָל רחמנות האָבען אויף זיין ווייב מיט די קינדערלעך, אויב ער האָט שוין מיט זיך אליין קיין רחמנות ניט, פלעגט יענער כאָפען א טעלעפענדע, אז ער פלעגט זיך איבערקעהרען.

— לאָזט מיך! איך מוז זיי אלע אויס'הרג'ענען... קיין שריד ופליט וועט ביי מיר ניט בלייבען פון עשו הרשע — האָט געשריען דער בויאן, וואַרפענדיג ווייט מיט די לאָנגע הענט, און פלעגט זיך כאָפען פאָר עשו'ס טשופרינעס מיט נאָך א גרעסערן וואוטה, ארויסרייסען, גרינג ווי א פאָדים, א ברעט פון טשעכ'ס פארקען און שלאָגען מיט איהר דעם נאָנצען מארק גוים. און בערוהיגען פלעגט איהם קענען אמאל נאָר דעם טשעכ'ס ווייב, פאָנא מאריא; גיכער אבער א יתומ'ל, דער לאָנגער מלכה'ס א קינד. ניט זיינס א קינד, נאָר דעם פעטער משה'ס א יתומ'ל, האָט געדארפט זיך צואוויינען און איהם בעטען:

— פעטער! קום אהיים... איך בעט דיך.

און די ווילדע רציחה פון דעם גבר און בויאן פלעגט מיט אמאל אויסגע־לאָשען ווערען. דער רחמנות מיט דעם וויינענדיגען יתומ'ל פלעגט דעם גרויסען און צואוויילדעטען בער צוימען... ער פלעגט אליין ווערען א קינד און פלעגט דעם יתום נאכגעהן, זיך ווישענדיג דאָס בלוט פון פנים און פון קאפ, אבער נאָך אלץ דראָהען און זיך בעריהמען, זיך בוכצענדיג מיט'ן קולאָק אין דער ברוסט:

— איך בין טאקע יעקב, אבער עשו זאָל ציטערען!... אימת מות ציטערען פאָר חיים־הערש'ן דעם בעל־עגלה. ני טאזוי, אידען?

— געווים! — פלעגט אימיצער פון די אידען איהם אונטערגעבען חשק, וועלענדיג אין האָרצען, אז דאָס געשלעג זאָל נאָר גערוויערען.

די מארק־וויבער אבער פלעגען ניט קאָנען צוקוקען דאָס בלוט, וואָס פלעגט פון איהם רינען און דעם וויבעלע'ס טרערען. זיי פלעגען איהם מוסר'ן:

— נו, דאָרפסטו עס האָבען? א איד זאָל זיך שלאָגען. פע! א בזיון.

— עשו'ן שלאָגען איז א בזיון? — פלעגט צוריק אויפברויזען דער בעל־עגלה. — איז דען דא א גרעסערע מצוה, הא? ציטערען זאָל עשו! אימת מות פאָר א אידען! — פלעגט הויך שרייען דער שכור'ער גבר איבער'ן נאָנצען מארק, און עשו, דער נאָנצער דאָרף גוים, האָט טאקע פאר איהם געציטערט.

דער בונט

צוגעגאָנגען איז ער איצט צו דער קאָמפאָניע, ווי ער פלעגט צוגעהן צו יעדער קאָמפאָניע שכורים אין שינוק, און האָט זיך פארגעשטעלט. מיט'ן שרייבער פון וואלאָסט און מיט'ן אוריאדניק איז ער געווען אלטע גוטע ברידער, און זיי האָבען איהם פארגעשטעלט פאר דעם קאָדעט און דעם כומר'ס זוהנדעל דעם סעמינאריסט.

דעם קאָדעט האָט חיים־הערש, דער געווען ארטילעריסט, בעגריסט

דער ביער־שענק איז געשטאנען אין מיטען מארק, און דער שכור'ער טומעל פון דער אונעוועהנליכער קאמפאניע האט זיך ווייט געטראגען פון די אפענע פענסטער.

ארום דעם שיינק פלעגען זיך כסדר אבשטעלען פוהרען, שכורים פלעגען זיך דארט, ניט נאר אין מארק־טעג, נאר אפילו אין מיטען דער וואך, כסדר טומלען. די אידען זיינען שוין געווען געווענהנט צו דעם שכור'ען טומעל און פלעגען זיך דערוויף ניט אומקוקען. באלד אבער האבען זיך די מארק־מענשען דערוואוסט ווער די קאמפאניע איז, אז צווישען זיי שכור'ט דעם ענעראל'ס זוהנדעל אליין. דאס שטעדטעל האט שוין געהערט ווער דער תכשיט איז און איז געווארען נייגעריג. אידען און אינגלעך האבען זיך אנגעהויבען צו דרעהען ארום טשער און כאפען א קוק דורך די אפענע פענסטער.

באלד האט זיך פון דער מערקווירדיגער קאמפאניע דערוואוסט חיים־הערש דער בעל־עגלה און איז אויך געקומען צו לויפען. ער אבער האט שוין ניט ווי די אידען פארזיכטיג געקוקט דורכ'ן פענסטער, נאר איז אריין אין שיינק ווי צו זיך אהיים...

דער לאנגער בעל־עגלה איז געווען איינער פון דעם טשעכ'ס שטענדיגע חסידים, א פערזענליכער גוטער פריינד זיינער און סתם א גוטער טרינקער. פאר זיין גלעזל פלעגט ער געווענהנליך זעהר זעלטען טרינקען. ער האט שוין אבער זיך גע'חבר'ט מיט אלע שרות פון דארף, און די פלעגען איהם כסדר טראק־טירען, און חיים־הערש פלעגט שוין דערביי זעהן, אז דער טשער זאל לייזען וואס מעהר.

ניט איין מאל פלעגט מען זיך צושלאגען, און דאן איז דער מדבר בראש געווען שוין חיים־הערש אליין. א בויאן און א גבר, פלעגט ער אליין א שכור'ער קענען שלאגען צעהן גוים מיט אמאל, זיי שלעפען ביי די טשופרינעס און ווארפען פון שיינק ווי שפענדלער. ניט זעלטען פלעגט אזא געשלאג אנגעהמען די פארם פון אן אמת'ער שלאכט, מיט געשפאלטענע קעפ און צובלוטיגטע שכור'ע מארדעס.

זיין קליין, דאר און גרין ווייבעל פלעגט דאן קומען צו לויפען ניט טויט ניט לעבעדיג, מיט איין קינד אויף די הענט און מיט די איבעריגע אנגעטשעפעט ארום קליידעל, אבער צוגעהן צו איהם האט זי דאן ניט געוואגט. זי און די קינדער האבען דאן געשפיעלט מיט'ן לעבען.

זי פלעגט שטעהן פון ווייטען, ברעכען די הענט און בעטען:

— אידען, האט אויף מיר רחמנות, וואס שטעהט איהר?...

די קינדערלעך פלעגען ווינען און זיך נאר פעסטער טוליען צו דער מוטער'ס פארטוך.

און די אידען פלעגען זיך אברוקען נאר ווייטער פון שיינק און גלייכצייטיג צוקוקען

דאן פלעגט דאס אונגליקליכע ווייבעל אנהויבען שילטען און שרייען, אז עס איז ניט קיין אידיש שטעדטעל, נאר סדום, און עס ארט קיינעם נים, אז מען וועט דער'הרג'ענען א טאטען פון פינף קליינע קינדער.

— איך בעט דיך, מ'שיקט איהם דען שלאגען זיך? וועט הייסט איהם?

די קאמפאניע האט זיך בעלײדיגט און האט אנגעהויבען צו פראטעסטירען. אז זי שטעהט נאר ניט אזוי נידעריג.

— און איך בין א פוילישער דוואריאנין. איז דען א פוילישער דוואריאנין נידריגער פון א רוסישען? — האט פראטעסטירט דער ארגאניסט, א לאנגער פאליאק, מיט א קנאפ אויפ'ן לאנגען דארען האלז.

דער צווייטער פאליאק האט זיך אויך אויפגעהויבען פון זיין ארט און האט אנגעהויבען שנעל און דראהענד צו דרעהען זיינע וואנצעס.

— א פוילישער דוואריאנין טרינקט ניט אין קאמפאניע מיט זשידעס — האט איהם פארגעווארפען פעטרושא.

דאן האט זיך דער עולם, בעזאנדערס דער אוריאדניק, אנגענומען פאר חיים־הערש'ן און האט אנגעהויבען מיט א שכור'ען און געלעהמטען צונג בעווייזען, אז חיים־הערש איז א סאלדאט, דעם צאר'ס א טרייער דיענער און ניט ווי אלע זשידעס; א ראיה, אז ער עסט חזיר גלייד מיט אלע גוים.

דער רוסישער דוואריאנין און קאדעט איז געקומען צו זיך און האט אויך געפונען פאר נויטיג אנצונעהמען זיך פאר חיים־הערש'ן און פאר דער נאנצער בעלײדיגטער קאמפאניע, איז צו צום גערטנער, האט איהם געהייסען געהן אהיים צום טייוועל; און אז יענער האט נאר ניט געוואלט און געזאגט נאר א ווארט, האט ער איהם שוין דערלאנגט א הילכיגען טראסק איבער'ן פנים.

דער אוריאדניק, אלם דער שומר פון ארדנונג, איז ארײן צווישען בײדען און האט פערשטעלט דעם גערטנער פון ווייטערע קלעפ. דעם בעל־עגלה האט עס פערדראסען למאי ער פערטיידיגט איהם און האט אבגעשלײדערט דעם שכור'ען אוריאדניק צו דער וואנט, ווי א שפענדעל.

— זאג נאר מיר, מיט וואס איז דאס א זשיד ערגער פון א גוי? — האט ער געפרעגט פעטרושא'ן, און האט איהם שוין געמומען פעסט ביי די לאצעז.

דער אוריאדניק איז ווידער צו און האט אבגעריסען דעם בעל־עגלה. פעטרושא האט געזעהן, אז ער דארף זיך אבטראגען, און וואס שנעלער אלץ בעסער, און ער האט זיך אבגערוקט, דראהענדיג שוין צו שיקען דעם גענעראל אליין.

דער עולם איז געבליבען לאל־עליבם'דיג... דער קאדעט האט זיך אבער אנגענומען מיט מוטה און האט געהייסען דערלאנגען נייע זעקס טוצען ביער.

באלד אבער האט זיך חיים־הערש דערמאנט, אז דערוועלבער פעטרושא האט געשלאגען זיין מוהמע'ן, און אז ער קוקט שוין אייגענטליך לאנג אויף איהם ארוים און מוז איהם איצט דערצעהלען די מעשה שוין פאר אלעמען.

מיט איין שפרונג איז ער ארוים פון שיינק.

פעטרושא איז געשטאנען צווישען א רעדעל אידען און האט זיי געסטראשעט, אזוי ווי די אידען וואלטען געוועז שולדיג איז דעם וואס דער קאדעט שכור'ט.

חיים־הערש האט מיט בויד עלענבויגענם פונאנדערגעשטופט דעם עולם און האט מיט זיין פעסטען אייזערנעם קולאק דערלאנגט פעטרושא'ן איבער'ן קאפ. פעטרושא האט זיך שנעל אומגעדרעהט און האט געכאפט דעם צווייטען קולאק איז פנים, אזוי אז דאס בלוט האט זיך פון דער נאז און פון מויל א גאם געטהאן ווי פון א צאפען.

דאס רעדעל אידען האט אויפגעשוידערט און איז אבגעשפרונגען.

פעטרושא האט זיך געמומען שטום ראנגלען מיט'ן בעל־עגלה. איצט אבער

מילִיטעריש, האָט איהם אַבגענעבען „טשעסט", מיט דער האַנט ביים דאַשעק. ווי דער סאָלדאַטשקער שולחן־ערוך האָט געלערנט.

דער צוקינפטיגער אָפיצער האָט געהאַלטען פאַר נויטיג זיך אויפצוהויבען פון אָרט און איהם אויך צו ענטפערען „פּאַ וואַינו".

דער איד דער גבר איז איהם געפעלען געווארען, און ער האָט איהם באַלד איינגעלאַדען צום טיש: „וויפיט זאָ קאָמפּאַניו".

חיים־הערש האָט זיך ניט געלאָזט בעטען, האָט זיך צוגעזעצט צום טיש און אויסגעצויגען זיינע לאַנגע פיס.

מען האָט געהייסען דערלאַנגען נאָך אַ פּאָר טוץ ביער מיט פערבייסען, און דער שכור'ער עולם האָט זיך געמומען מיט'ן גאַסט טרינקען גוט־ברודער־שאפט אויף דאָ סניי.

דער מאַרק האָט זיך באַלד דערוואוסט, אַז חיים־הערש טרינקט שוין מיט'ן געווערלאַ'ס תכשיט אינאיינעם, און די נייגיריגקייט איז געווארען גרעסער.

אַרום שיינק האָט זיך באַלד שוין געדרעהט אַ היבש רעדעל פון אידען און אינגלעך. די מוטהיגערע האָבען אריינגעקוקט אין די פענסטער און איבערגעגעבען דעם עולם די אייגדריקע ווי אַזוי חיים־הערש טרינקט.

און דאָס מאל האָט חיים־הערש געטרונקען געלאָסען און פאַליטיטשנע, ווי עס דאַרף צו זיין אין אַזאַ געזעלשאפט; האָט דערצעהלט דעם קאָדעט ווי אַזוי ער האָט געדיענט און זיך אויסגעצייכענט אין דיענסט, און דער אוריאַדניק האָט ניט אויפגעהערט איהם צו לויבען און רעקאָמענדירען דעם געווארען'ס זוהן:

— כאַראַשי זשידאָק! דער בעסטער אין שטעדטעל! עסט חזיר גלייך מיט אונז! איר האָב איהם ליעב — און ער האָט אויס ליעבשאפט געטרונקען א נייעם לחיים מיט'ן „בעסטען זשידאָק פון שטעדטעל".

באַלד איז צו דער קאָמפּאניע צוגעשטאַנען דער ארגאַניסט פון קאַסטיאל, אויך אן אָפּטער גאַסט ביים טשעד, און נאָך עפעס א פּאָליאָק, מיט לאַנגע און דינע וואָנצעם פון א פּריים.

די קאָמפּאניע איז געווארען אינטערנאַציאָנאל.

פּאָנאָ מאריא האָט דערלאַנגט נאָך א פּריש געפּרעגעלטע קאַטשקע, און דער עולם האָט געטרונקען אפילו רוישיש, אַבער געמיטלעך. ביז עס איז ערשינען פּעטרושא דער גערטנער.

ער איז פון ערגעץ געגאַנגען, און די אידען האָבען איהם א וואונק געטאָן. אַז ביים טשעך זיצט דעם גענעראַל'ס זוהנדעל און טרינקט מיט ניט אַזאַ פויגעל־דיגער קאָמפּאניע, ווי עס פאַסט זיך פאַר אַזאַ פערזענלִיכקייט.

אז דער קאָדעט האָט איהם דערזעהן, איז ער צוערשט מבולבל געווארען און האָט זיך פערלעגען און פערשעהמט אויפגעהויבען פון אָרט.

— שעהמען וואָלט איהר זיך געמעגט... א גענעראַל'ס א זוהן, א קאָדעט און א צוקינפטיגער אָפיציר... א רוסישער דוואריאנין טרינקט אין אַזאַ קאָמ־פּאניע — האָט אַנגעהויבען איהם צו שטראָפען דער גערטנער, וועלכער איז געווען העכסט עמפּערט און בעלִיידיגט פון דער קאָמפּאניע.

די קלייטעז אוז לויפעז מיט ווילדע געשרייעז: „פֿאגראם! פֿאגראם!"

אין איין הרף־עין איז דער פּלאץ ארום טשער געווען ווי אויסגעקעהרט מיט א בעזעם. נאר צוויי אידען זיינען געלעגען אין בלוט אוז האבען געקרעכצט, אוז איבער זיי איז געשטאנען געבויגען דער אוריאדניק מיט'ן גערטנער.

אז די שיסערס האבען עס דערזעהן, זיינען זיי אויך אין ווילדען פאניק אריין מיט זייערע ביקסען אין שיינק, אוז פוז דארט זיינען זיי דורך דער הינטער־טהיר אין ווילדען גלאפ אווק פוז שטעדטל אין דער ריכטונג צום וואלד.

די נייע צרה

ביים אוריאדניק איז מאמענטאז ארויס דער ביער מיט'ן בראנפעז פוז קאפ. די צוויי פערוואונדעטע אידען האבען איהם באלד אויסגעניכטערט אוז ער האט פערשטאנעז, אז די גאנצע פעראנטווארטליכקייט פאלט איצט אויף איהם, דעם שומר פוז ארדנונג.

ער מיט'ז טשער האבען אריינגעטראגעז די פערוואונדעטע אידען אין שיינק אריין אוז ער האט געשיקט דעם טשער נאכ'ז פריסטאוו אוז נאכ'ז דאקטאר.

דער דאקטאר פוז שטעדטל איז שוין אלייז גלאפען א פערסאפעטער אוז א טויט־בלאסער. מיט א פערטל שטונדע שפעטער איז אנגעלאפען רייטענדיג דער פריסטאוו, אין דער בעגלייטונג פוז א גאנצער מחנה סטראזשניקעם אויף פערד.

דער דאקטאר האט זיך געזומען בעטראכטען די פערוואונדעטע.

איינער פוז זיי איז געווען משה'קע דער קצב, וועלכער האט צוגעשטעלט טריפ'ע פלייש אין הויף אריין, אוז ער האט דערפאר געהאלטעז פאר א חוב זיך אנצונעהמעז פאר'ז גערטנער; דער צווייטער איז געווען חיים־יוסי דער משרת פוז בעריל'ס איינפאהר, אויך א גרויסער פריינד פוז'ם גענעראל אוז פוז „סקאבע".

בשעת דער דאקטאר האט זיי בעטראכט, האט דער פריסטאוו זיך גענומען צויאנען דעם אוראדניק, טופען אויף איהם אוז שרייען, אז ער וועט איהם אפגעבען „פאר סוד".

דער אוריאדניק איז געשטאנען פאר איהם אויסגעצויגען, ניט טויט ניט לעבעדיג.

דאס שטעדטל האט זיך באלד בעוהיגט פוז דעם פאניק, די קרעמערס האבען זיך גענומען עפענען צוריק די קלייטעז, אוז באלד איז צוריק ארום שיינק געשטאנעז נאר א גרעסערער רעדעל ווי פריהער.

עס איז אנגעלאפען בעריל דער בעל־אכסניא, די ווייבער אוז קרובים פוז די פערוואונדעטע, עס האט זיך אויפגעהויבען א געוויין מיט א ליארם.

דער דאקטאר האט געפוגען די וואונדעז ניט לעבענס־נעפעהרליך, ער האט די פערוואונדעטע פערבאנדאזשירט, בעוהיגט די ווינענדיגע ווייבער אוז האט זיי געהייסען פיהרען די מענער קיין קיעוו.

האָט דער בעל־עגלה געשלאָגען ניט אבי ווועמען, וואָס מען קאָן צוקוקען נאר מיט נייגעריגקייט, נאָר דעם געגנראָל'ס גערטנער, און א סקאַרבאווען מענשען אליין. דאָס געשלעג האָט געקאָנט ברענגען אן אומגליק פאַר'ן גאַנצען שטעדטעל.

אימיצער האָט דעם נעראָנק אויסגעשריען, און אלע אידען ווי איין מענש האָבען זיך א וואַרף געטאָן אויפ'ן בויאן, אום ארויסצורייסען דעם גערטנער פון זיינע הענט.

א קנויל פון לעבעדיגע און זיך ראַנגלענדיגע מענשען האָבען זיך גענומען דרעהען און שפּאַרען ארום די צוויי מענשען.

די שכור'ע קאַמפּאַניע מיט'ן אוריאַדניק בראש האָבען דערהערט דאָס געשלעג און זיינען אהן היטלעז, מיט רויטע און פערשווויצטע שכור'ע מאַרדעם, ארויס פון שייגק.

דער אוריאַדניק האָט זיך גענומען שאַפען אַרדנונג, פונאַנדערנעהמען דעם קנויל, די שכור'ע קאַמפּאַניע האָט איהם גענומען העלפען, און אזוי איז דער קנויל און דער לעבעדיגער פלאַנטער געווארען גרעסער און ס'איז געווארען א גאַנצע בהלה.

אין דער בהלה האָט מען זיך שוין געשלאָגען אלע אינאייענם, אהן א פאַר־וואָס. שונאים און פרייַנד האָבען זיך אויסגעמישט; וואר עם האָט געכאַפט א קלאַפ האָט אין זעלבסטשוץ געזוכט איהם אבצוגעבען צוריק וועמען עם איז. א פרייַנד אַדער א שונא, וויל קיינער האָט ניט געווואוסט וואר איז איז דעם לעבעדיגען קנויל דער פרייַנד און וואר איז דער שונא.

הויפטועכליך האָט דער שכור'ער חיים־הערש אליין, אין זיין ווילדען וואוטה, שוין ניט געווואוסט וואר איז פאַר איהם און וואר איז געגען איהם. און אזוי האָט דער בעל־עגלה באלד זיך געגומען שלאָגען דעם אוריאַדניק אליין. וועלכער האָט נאר געוואלט שאַפען אַרדנונג און פונאַנדערנעהמען דאָס געשלעג. פאַטשען די גאַנצע קאַמפּאַניע מיט וועלכער ער האָט געטרונקען און וועלכע האָט געגלויבט. אז די אידען זיינען עם בעפאלען אייגענטליך דעם בעסטען זשידאק פון שטעדטעל און האָט געוואלט איהם פערטיידיגען.

אז דער קאַדעט האָט אבער דערזעהן צוויישען דעם קנויל זיין אייגענעם גערטנער א צובלוטיגטען און שרייענדיגען, האָט ער אויך געמיינט, אז דאָס האָבען איהם צובלוטיגט די אידען און ניט חיים־הערש. דער פער'שכור'טער מוח זיינער איז איבערהויפט ניט געווען אימשטאַנד צו פערשטעהן וואס דא קומט פאַר. דאָס בלוט פון גערטנער האָט אנגעצונדעז זיין אייגען בלוט, זיין ווילדע רציחה, און מיט א ווילדען געשריי: „פראַוואַלאַווע מענשען, פאַר די געווהר!" איז ער אריין צוריק אין שייגק פאַר געווהר...

דעם גלח'ס זוהן און דער שרייבער פון וואַלאַסט זיינען איהם נאכגעלאָפען און באלד זיינען זיי ארויס צוריק אויפ'ן גאַניק מיט געלאַדענע ביקסען. דער קאַדעט האָט א קאַמאַנדעווע געטהאן: „פלי!" און דריי ביקסען האָבען מיט אמאל אבגעפייערט א זאלפ אויף דעם לעבעדיגען קנויל מענשען.

די גאַנצע געשיכטע האָט געדויערט איין אויגענבליק.

ווי א שטורעם וואלט זיך דורכגעטראָגען איבער'ן מארק. איז א ווילדען שרעק און פאַניק איז זיך דאָס רעדעל צולאָפען אין אלע זייטען, מיט חיים־הערש'ן אינאייענם. די קרעמערם און וויבער האָבען אנגעהויבען צו שליסען

אויפ'ן דאַרף אין „סטאַן" אַריין און האָט דאַרט געמאַכט א גוואַלד און זיך ענומען דראָהען מיט'ן זוהן דעם פּראָקוראָר און מיט פּעטערבורג אַליין.

דער גוואַלד איהרער האָט אַריינגעוואַרפען אין שרעק דעם שרייבער פון סטאַן און די פּריסטאַוושע. און אז דער פּריסטאַוו איז געקומען פון שטעדטעל צוריק מיט די סטראַזשניקעס, האָט ער געכאַפּט פון איהר אזא גאַב, אז ער האָט זיך איבערגעשראָקען פאַר זיין שטעלע.

קיין וואַרט האָט זי איהם ניט געלאָזט אויסרעדען, און האָט געטופּעט אויף איהם און האָט געשריען:

— אַרעסטאַוואַט! אַלע זשידעס! דאָס נאָנצע שטעדטעל זאָלט איהר אַרעסטירען... זאָנסט וועל איך באַלד טעלעגראַפּירען דעם גובערנאַטאָר, מיין זוהן דעם פּראָקוראָר קיין פּעטערבורג... דעם מיניסטער אַליין וועל איך טעלעגראַפּירען!

אום זי צו בערוהיגען האָט דער פּריסטאַוו באַלד געמוזט שיקען די סטראַזשניקעס נאָך אַמאָל צו אַרעסטירען דעם בעל־עגלה און ער האָט די נענעראַלשע פערזיכערט, אז ער וועט מאַכען א „דיעלאָ" און אַלע שולדיגע וועלען שטרענג בעשטראָפט ווערען לויט דעם געזעץ.

און ער האָט געמאַכט א „דיעלאָ".

די צוויי פערוואונדעטע אידען האָט ער אַוועקגעשיקט טאַקע אין דער זעמסקי באַלניצע, חיים־הערש'ען האָט ער געקאַוועט אין קייטען און איהם אַוועקגעשיקט דעמזעלבען טאָג אין דער „אויעזדנער" טורמע.

דאָס שטעדטעל

א כמאַרע האָט זיך אַנגעהויבען אסיפות מיט לאַנגע בעראַטוננען. צוערשט זיינען געלעגען אין שפיטאָל צוויי אידען מיט קוילען אין די קערפערס. דער דאָקטאָר האָט אפילו געזאָגט, אז די קוילען לייגען ניט אין געפעהרליכע ערטער, אז זיי קענען מיט די קוילען ארומגעהן דאָס לעבענסלאַנג און אז קיעוו וועט זיי לייכט אַרויסנעהמען. האָבען אָבער די ווייבער ניט געגלויבט, און האָבען געוואָלדעוועט און געלויאַרעמט.

וווייטער האָט מען דאָך בעראַרפט זעהן, אז מען זאָל די אידען קענען אַרויסנעהמען פון די שפיטאָלען, וואו זיי זיינען געלעגען ווי אַרעסטאַנטען, און זיי ברענגען קיין קיעוו.

פאַר'ן בעל־עגלה דעם בויאַן האָט זיך קיינער ניט געזאָרגט, ווייל ער איז דאָך געווען שולדיג אין דער נאָנצער בהלה. זיין ווייבעל אָבער מיט כלכה'ן, די מוהמע זיינע, האָבען אויך געוואָלדעוועט און פערלאַנגט, אז קהל זאָל עפעס טהאָן פאַר איהם און אידען רחמנים בני רחמנים האָבען געמוזט אויך פאַר איהם עפעס טהאָן, ניט קוקענדיג דערויף וואָס מען האָט איהם געשאָלטען מיט טויטע קללות.

דאָס וואָרט קיעוו האָט אָבער ארויסגערופען ביי די ווייבער א גרעסערען געווייז און ליאַרם.

דער פּריסטאָוו אָבער האָט געקוקט אויף דער גאַנצער געשיכטע פון אַן אַנדער שטאַנדפונקט און ער האָט בעפוילען זיי ניט צו פיהרען קיין קיעוו נאָר אין דער זעמסקער באַלניצע, אַלס פערוואונדעטע ארעסטאַנטען. עס האָט זיך אָנגעהויבען אַן אויספארשונג.

צוערשט האָט ער געמומען אויף „דאָפראָס" דעם צעבלוטיגטען גערטנער, דערנאָך דעם טשעך אַליין, פאָנא מאריא'ן און די איבעריגע געבליבענע עדות פון דעם געשלעג. עס האָט זיך אָנגעהויבען א „דיעלא" און דער פּריסטאָוו האָט קודם כל בעפוילען די סטראָזשניקעס באַלד צו ארעסטירען דעם בעל־עגלה דעם בויאַן, וועלכער האָט איהם שוין לאַנג פארשאפט פיעל צרות און אויף וועלכען ער האָט שוין לאַנג געשארפט די צייהן.

און באַלד האָבען איהם די סטראָזשניקעס געבראכט צופיהרען, נאָר א צובלוטיגטען און צוקריילטען. עס האָט זיך פערקאָכט א מיאוס'ע קאַשע און דאָס שטערטעל האָט געקאָכט און גערודערט ווי א ביהנשטאָק.

דער איינציגער, וועלכער האָט ניט פאַרלאָרען דעם קאָפּ, איז געווען דער אַלטער בערל. און אַז עס איז אָנגעלאָפען רייטענדיג דער סובאָטניק, האָט ער איהם אַריינגעפיהרט אין א צווייטען צימער און האָט מיט איהם איבער־גערעדט א פּאָר וועדטער

באַלד האָט דער סובאָטניק אַהין אַריינגערופען אויך דעם פּריסטאָוו, און מען האָט זיך געהאַלטען אַן עצה שוין אין דרייען.

דער סוף איז געווען, אַז מען האָט געשיקט דעם סובאָטניק נאָך נאַטאַשא'ן, און ער האָט זי געבראכט, אָבער שוין ניט אין שיינק אריין, נאָר צו בערל'ען אין דער אכסניא. אַהין איז אויך באַלד געקומען דער פּריסטאָוו. אויף דער קאָנפערענץ מיט נאַטאַשא'ן איז געבליבען, אַז מען זאָל דעם עסק פּערריבען און קיינעם ניט ארעסטירען; אַז די פערוואונדעטע צוויי מענשען זאָל מען פיהרען סיין קיעוו און נאַטאַשא האָט פערשפּראָכען צו געבען דערויף אַלע הוצאות.

אַהיים אָבער איז זי געגאַנגען אַן ערשיטערטע און א ציטערענדע, ווי אין א פיבער. בייזע אַהנונגען האָבען ווי שלאַנגען זיך געוויקעלט אַרום איהר האַרצען... ווייטער האָט זי געציטערט, אַז דער פאָטער זאָל זיך ניט דערווייסען פון דער גאַנצער געשיכטע און אַז עס זאָל ניט ווירקען אויף זיין שוואָכען גע־זונד. איהר ערשטער געדאַנק איז דערפאַר געווען אַלעס צו בעווארענען, אַז עס זאָל צו איהם גאָרנישט ניט קומען.

עס איז שוין אָבער געווען צו שפּעט.

דער צובלוטיגטער גערטנער איז געקומען פאַר איהר און האָט אָבגעגעבען דער ענערגאַלשע זיין רעפּארט.

געווהנליך האָט ער אין אַלעס בעשולדיגט דעם בעל־עגלה און די אידען, וועלכע האָבען געמאַכט א בונט און געשלאָגען איהם און דעם פּאַניטש.

א בראַנד האָט זיך אַריינגעכאפּט אין דער קאַצאַפּקע... און איידער נא־טאשא איז געקומען האָט זי געהיסען איינשפּאַנען די פערד און איז אוועק

די צוויי אידען האבען געטראפען אין הויף נאר דער ענעראלשע. אז זי האט די דעפוטאציע דערזעהן נאך פון ווייטענס, איז זי איהר שוין געלאפען אנטקעגען.

— וואס דארפט איהר דא ? — האט זי געפרעגט די צוויי אידען מיט אזא טאן, אז דער צונג האט זיך ביים אלטען בעריל שוין צוגעקלעפט צום גומען און ער האט איהר ניט געקענט ענטפערען.

א ווייל האבען זיי זיך אנגעקוקט, די אידען פערלענגע און צוטומלטע ; די קאצאפקע — מיט ביין־טאנצענדע דראהענדע בליקען.

— מיר דארפען זיך זעהן מיט'ן ענעראל — האט איהר געזאגט בעריל, שוין אין דער יארמלקע, האלטענדיג דעם קאשקעט אין דער האנד. לוי דער פראצענטניק האט אויך ארונטערגענומען זיין פעלענע היטל און האט אבגעוועגען דער פריצ'ע א נידעריגע, צוויי־גארענדיגע קאפ־פערבויגונג.

די אונטערטעניגקייט פון די אידען האט זי ניט וויכער געמאכט און זי האט דעם קאפ איהרען פערוואלפען נאך שטאלצער און דראהענדער און זיך אונטערגענארטעלט מיט די הענד.

— מיט'ן ענעראל דארפט איהר זיך זעהן ? ווער זייט איהר דאס אזעלכע, וואס איהר דארפט זיך זעהן מיט'ן ענעראל ? ווי ערלויבט איהר זיך עס ? א ? וויפיעל מאל האב איך צייך בעפעהלען אין שטעדטעל אריין אז איהר זשידעס זאלט זיך איבערהויפט ניט ערלויבען בעטרעטען דעם פארק ? איהר בונטאוושטשיקעס !

— פריצ'ע ! ענעראלשע ! באריניא ! גאט איז מיט דיר ! מיר בונטאוושטשיקעס ? — האבען אנגעהויבען צו שטאמלען די צוויי אידען, אייגנער פאר'ן צווייטען.

די קאצאפקע האט זיך שוין אבער ניט געלאזט רויידען, אזוי ווי די אידען וואלטען מיט זייער עקזיסטענץ אליין זי בעליידיגט און מיט זייער אטעם פערפעסטעט די לופט ארום איהר.

די שנאה, דער פאטאלאגישער עקל צו אידען האט די סטארוויערקע שוין געשטיקט און געוואלגען. דאס בלוט האט אין איהר געקאכט און געזאטען. זי האט זיך ענדומען שרייען און טופען אויף זיי, זידלען און טרייבען. איהרע געשרייען האבען געווירקט אויף איהר אליין ווי בוימל ווירקט אויפ'ן פייער און זי איז געוואלגען פון איהרע אייגענע קולות נאך מעהר אויפגערעגט און ווילדער און אזוי האט זי געשריען ביז די צוויי אידען האבען זיך מיט געבויגענע קעפ ווי געשמיסענע, אויסגערעהט און זיינען פערשוואונדען צוריק צווישען די בוימער פון דער אלעע, וואס האט געפיהרט צום ארויסגאנג.

שטום איז די דעפוטאציע געגאנגען אהיים. די צוויי אידען האבען זיך געשעהמט קוקען אייגנער דעם צווייטען אין פנים אריין. ערשט ביים שטעטל, האט לוי דער פראצענטניק אויפגעהויבען דעם קאפ און האט געוואלט ווי שטענדיג, אביסעל בעווייזען זיין לומדות :

— ווי שטעהט ביי אונז, ר' בעריל ? ווי זאגט די גמרא... כל המיצר ליסראל, נעמה ראם — האט ער געזאגט מיט א קרעכץ, פערבייטענדיג די „שין" אויף א „סמך".

דאָס ערשטע איז געווען, ווי כסדר, צונויפנעהמען ביים אָרעם שטעדטעל עטלעכע רובל און בעשמירען דעם פּריסטאָוו מיט'ן אורַאדניק אין איינעם.

דער פּריסטאָוו האָט געזומען 200 רובל און האָט געזאָגט דערבּיי, אז נעהמען נעהמט ער, ווייל ער קען דאָס שטעדטעל ניט אַבזאָגען, טהאָן אַבער קען ער גאָרנישט פּאַר זיי, ווייל ער ציטערט פּאַר דער גענעראַלשע. פון דעסטוועגען זיינען בערעל דער בעל־אַכסניא און לוי דער פּראָצענטניק אַוועק־געגאַנגען פון איהם העכסט צופריעדען, נאָר דערפּאַר וואָס ער האָט כאָטש גענומען...

אז מען איז פּאַרטיג געוואָרען מיט דער שליחות, האָט מען אָנגעהויבען טראַכטען וועגען צווייטען, ווי זעהט מען זיך מיט'ן גענעראַל. פּאַר בערל'ען איז קיין ספק ניט געווען, אז ער דאַרף נאָר מיט איהם רעידען א פּאָר ווערטער און דער גאַנצער עסק וועט צוריבען ווערען... איז אַבער ביי איהם אויסגעוואָקסען די פּראָגע ווי אַזוי זעהט מען זיך מיט'ן גענעראַל, ווען די גענעראַלשע איז אין הויף, צולויעב איהר האָט שוין בערעל אויך אויסגעמידען צו געהן אין הויף אַריין.

געקענט האָט מען זי און געציטערט האָט פּאַר איהר שוין דאָס גאַנצע שטעטעל. און אַזוי ווי זי איז געווען די פּיינדליכע האַנד, וועלכע האָט ארעסטירט דעם בעל־עגלה, די פערוואונדעטע אידען און האָט פערקאַכט די קאַשע, איז דאָס שליחות אין הויף אַריין געווען איינפאַך אונמעגליך. אפילו בערעל האָט זיך ניט געקענט אונטערנעהמען געהן אהין. מען האָט ווידער געבראַכט אין אכסניא אַריין דעם סובאָטניק און זיך מיט איהם ג'עצה'ט. דער סובאָטניק אַבער איז שוין אליין געווען אין א גרויסער פערלעגענהייט און האָט ניט גע־וואוסט וואָס זיי צו זאָגען, וואָס פּאַר א שטאַדפּונקט ער זאָל נעהמען.

עס קען זיין, אז ער האָט אויך אָנגעהויבען צו גלויבען דעם גערטנער און דער גענעראַלשע, אז די אידען זיינען בעפאַלען איהם און דעם פּאַניטש, וועל־כער האָט איהם געוואָלט פערטיידיגען און דער קאַדעט האָט אין זעלבסטשוץ גע־מוזט שיסען.

און אַזוי ווי די חשוב'סטע בעלי־בתים זיינען געזעסען ביי בערעל און האָבען זיך ג'עצה'ט, האָט זיך דערהערט א גלאָק און איבער'ן מאַרק־פּלאַץ איז דורכגעלאָפען אין דער ריכטונג פון „סטאַן" דער איספּראַוועניק מיט'ן סליע־דאַוואָטע, וועלכע זיינען פלוצלונג געקומען אויף א „דאַנאָניע" (אויספּאָר־שונג). אז מען האָט דערזעהן וואָס פּאַר אן ערנסטע וועגדונג די געשיכטע האָט גענומען, האָט מען שוין קיין מינוט ניט געקענט וואַרטען און אָפּלאָגען.

בערעל האָט אָנגעטהאָן די שבת'דיגע קאַפּאָטע, האָט מיטגענומען מיט זיך לוי דעם פּראָצענטניק מיט דער שהנער און אויסגעקעמטער בארד און ביידע זיינען אַוועק, ווי מ'זאָגט, „על קידוש השם" אין הויף אריין.

על קידוש השם

מען האָט דעם טאָג גראָדע געבראַכט א נייעם קעסעל אין גראַלניע אַריין און דער גענעראַל מיט נאַטאַשא'ן זיינען געווען דאָרט און האָבען צוגע־קוקט ווי מען הויבט דעם קעסעל און מען שטעלט איהם אריין.

צו ברענגען די עדות און האָט אויף א ווייַע פערלאָזען די געסט, ניט קוקענדיג אויף זייער פראָטעסט און אויף זייער פערזיכערונג, אז עס איז ניט אזוי דרינ־ גענד, און אז מען קאָן עמיצען שיקען נאָך זיי.

פעטרושא'ן האָט די ענערגישע לאַנג ניט געראַרפט לערנען, וואָס ער האָט צו זאָגען און צו טהאָן.

— זנאַיעם, באַריניא! (מיר ווייסען, בעל־הבית'טע!) — האָט צוגע־ שמייכעלט פעטרושא.

פון דער אראַנזשערייַ איז זי אַוועק צום זוהנדעל אין די פּעצינעס, וועלכע האָבען זיך געפונען אין אַן אנדער ווינקעל פון פּאַרק, ווייט פון שלאָס.

מלכה'ס סוף

נאָכדעם ווי מען האָט מלכה'ן דאָן אַנגעשלאָגען און געטריבען פון פּאַרק, האָט עס דער אידענע ערשט אַנגעהויבען אַהין צו ציהען.

א טיפּע בענקענישׂ, א נאָגענישׂ איז מיט אמאָל אויסגעוואַקסען אין האַרצען פון דער אידענע, וואָס פלעגט נאָגען אין איהר ברוסט און זי זויגען ווי א זשאבע.

געצויגען האָט עס זי צום אלטען מאָן אין מונדיר מיט די גאָלדענע עפּא־ לעטען, ווי עס ציהט א מאַגנעט. די פּאָזע זיינע, דעם בליק פון זיינע אויגען בעת מען האָט זי געשלאָגען, האָט זי ניט געקאָנט פערגעסען. דער אלטער מאָן פלעגט פאר איהר אויסווּאַקסען אין די נעכט, פאר איהר אַרים און שמוציג געלעגער, אזא גוטער און לייבער, כמעט אן אייגענער, און טרייבען דעם שלאָף פון איהרע אויגען.

זי האָט אַנגעהויבען צו פערנאכלעסיגען איהרע אַרימע מסחרים, דאָס הויז, און נאָנצע טעג פלעגט זי היטען די ווענען, וואו זי האָט געהאָפט איהם צו בעגעגענען, איהם אַנקוקען כאָטש פון ווייטענס.

זי וואָלט זיך אליין ניט געקענט אַבגעבען קיין חשבון אין די מאָטיוון, וועלכע האָבען איהר געטריבען צו איהם.

געוואָלט האָט זי פרעגען וועגען ברודער דעם משומד, נעהמען ביי איהם זיין אדרעס. אזוי האָט זי וועניגסטענס געמיינט. געגאָרט האָט זי אַבער אין דער טיפענ פון איהר אונבעוואוסטזיין צו כאפּען אויף איהם אליין א קוק, נאָר אמאָל א קוש טהאָן די האַנט פון דעם גוטען מאָן.

אין דיזעלבע דונקעלע טיפענ איז געוואקסען א נייע אהנונג. עס האָט זיך דאָרט געוועבט א נעבעלהאפטער טרויס, וועלכען זי האָט ניט פערשטאַנען, וועלכער האָט אַבער איהר צייטענווייז געשוידערט ווי אן אונבעשטימטע וואר־ טונג, ווי א משוגענע האפנונג.

און די דונקעלע האפנונג האָט אַנגעהויבען צייטענווייז צוריסען די פיע־ סטערע טיפענ פון אונבעוואוסטזיין; א ציטערענדער שיין פלעגט מינוטענווייז בעלייכטען דאָס אונבעוואוסטזיין און ביי איהר אַבריסען דאָס האַרץ, ווי א גוטע און זיסע בשורה.

עס איז געווען דערזעלבער שיין, וועלכער האָט אַנגעהויבען צו בעלייכטען מינוטענווייז אויף נאטאשא'ס געמיטה און בעוואוסטזיין.

בערל האָט אזוי פערקרימט דאָם פנים, אז דער פּראָצענטניק האָט פער־לאָרען די לוסט און איז צוריק שטיל געוואָרען.

ביים שטעדטל האָבען זיי בעגעגענט דעם איספּראַווניק מיט'ן סליעדאָוואָטל, וועלכע זיינען געפאָהרען אין הויף אריין און די צוויי אידען האָבען זיי לאַנג נאָכגעקוקט ווי פערשטיינערטע.

דער איספּראַווניק מיט'ן סליעדאָוואָטל

די געזעלשע האָט זיי עמפאַנגען ווי ערלייזער, וועלכע זיינען געקומען זי אויסצולייזען פון אידישער הערשאפט.

דער כעם און עקעל צו די אידען איז נאָך ביי איהר ניט געווען אויסגע־לאָשען און זי האָט זיך פאר די צוויי פּראַווואָסלאַווניע מענשען, ווי פאר אייגענע, געזומען קלאָגען, אז די אידען האָבען איהר דאָם לעבען פערדאָרבען און לאָזען זי ניט רוהיג איינזיצען אין שלאָם און אין דעם מאיאָנטעק.

— מיט מיינע אויגען וואָלט איך איהם ניט אָנגעקוקט. נאָך א האָלבען מיליאָן האָט מען געדאַרפט איבערצאָהלען פאר דעם גליק!" — און זי האָט זיך ענזומען דערצעהלען די צוויי פרעמדע טשינאָווניקעס, וועלכע זיינען נאָך אלץ געשטאַנען, ווי אזוי דער מאן האָט איבערגעצאָהלט, און ווי אזוי זי איז געווען קענען דעם גאנצען געשעפט.

און אז זי האָט צו זיי, אזוי אויפגערעגט, אבגערעדט א גאנצע האָלבע שטונדע, האָט זי זיך ערשט דערמאָנט, אז זי האָט זיי נאָך ניט איינגעלאדען צו זיצען.

דאן ערשט האָט זי זיי געבעטען זיצען און האָט געפרעגט, מיט וואָס זי זאָל זיי טראקטירען.

דער איספּראַווניק און דער סליעדאָוואָטל האָבען זיך אבגעזאגט.

אין דער געזעלשע אבער האָט זיך דערוועקט די עכט־רוסישע גאסט־פריינדשאפט. נאָך די צוויי אידען זיינען איהר די צוויי פרעמדע פּראַווא־סלאַווען געוואָרען בעזאָנדערס טהייער, ובפרט אז זיי האָבען איהר נאָך דער־צעהלט, אז זיי זיינען געקומען אויספּארשען דעם „זשידאָווסקי בונט".

— בונט! אן עכטער בונט! — האָט געשריען די געזעלשע און האָט בעפויעלען די לאקייען גרייטען צום טיש פאר די טייערע פּראַווא־סלאַווניע געסט.

— ענדליך האָב איך א פאר פּראַווא־סלאַווניע מענשען דערזעהן! — האָט זי אנגעקוואָלען פון די געסט.

די געסט האָבען זיך דערוויי געהייסען ברענגען דעם גערטנער און דעם קאָדעט, און האָבען זיך צולעגט מיט די פאפּירען.

די סטאָראָווייערקע איז געקומען אין פערלעגענהייט און איז צוטומלט געוואָרען. די געסט זיינען געקומען אונערוואָרט, און זי האָט נאָך ניט געהאָט קיין צייט איבערצורעדען מיט די צוויי עדות פון בונט.

דער זוהנדלע איז זייט דער געשיכטע נאָך אלץ געלעגען פערשפּארט אין די פעצינעס, וואו די הויפמענשען האָבען געלעבט, און האָט מורא געהאָט זיך צו וויזען אהיים, פאר די עלטערען. זי האָט זיך דאן אליין ארויסגערופען

וועלכע איז געווען דאָס וועלק פון איהר ברודער, האָט איצט געמוזט איהם אלעס מיטטיילען.

דעם פאָטער׳ס פנים איז אין איין מינוט געוואָרען וויסט פון עגמת נפש און אויפרעגונג, און האָט אָנגענומען א דונקעלען אש־קאָליר.

מיט שלעכטע, קלעמענדע פאָרגעפיהלען האָבען זיך פאָטער און טאָכטער געלאָזט געהן אין שלאָם.

און אזוי ווי זיי זיינען ביידע געגאַנגען, פערטראַכטע און שטומע, איז ווי א בייזע און דראָהענדע מכשפה־געשטאלט אַרויסגעשפרונגען אויף דער סטעזשקע פון צווישען די געריכטע בוימער די לאַנגע אידענע און איז נעפאלען פאר זיי אויף די קניע, אָבער אזוי שנעל און אונערוואַרטעט, אזוי ווי זי וואלט מיט אמאל פון דער ערד אויסגעוואקסען.

דער גענעראל איז אָבגעשפרונגען פון איהר, ווי פון מלאך־המות, וועלכער וואָלט פלוצים אויסגעוואקסען פאר זיינע אויגען און וואלט אויסגעשטרעקט די הענד נאָך זיין לעבען.

א טויט־בלייכע איז אויך געווען נאָטאשא.

א וויילע האָבען זיי ביידע איבערגעשראָקען געקוקט אויף דער שטום־קניענדער געשטאלט מיט אן אויסגעקרימט בעטענדען פנים. אזא מיאום און אונמענשליך פנים! די גרויסע אויסגעקרימטע געל־גרינע און אונמענשליכע צייהן, וועלכע האָבען, ווי ביי א הונד, אַרויסגעשטעקט פונ׳ם אָפענעם מויל: די צוויי פערגרעבטע און מיט גראָבע אָדערען בערעקטע הענד, וועלכע זי האָט בעטענד אויסגעשטרעקט צו זיי, האָבען אזוי ניט געפאסט צו דעם בעטענדען אויסדרוק פון דער אידענע׳ס פנים, זיינען געשטאַנען מיט איהם אין אזא שארפען און אָבשטויסענדען קאָנטראַסט, אז דער אויסדרוק האָט געקענט אפילו א טיוועל אויפשוידערען.

און איידער דער פאָטער און די טאָכטער האָבען געהאָט צייט צו קומען צו זיך, האָבען זיך דערהערט פון וויטענ׳ס טריט און די וויט־הילכענדע שטימען פון דער גענעראַלשע און פון קאדעט, וועלכע האָבען זיך שנעל דער־נעהנטערט צו זיי.

אזוי ווי א טויט־שרעק וואָלט אויפגעשוידערט די דריי פערגליווערטע געשטאלטען, דעם גענעראַל מיט דער טאָכטער און די געשטאלט פון דער אי־דענע, וועלכע איז אזוי ווי פערשטיינערט געוואָרען אין איהר קניהענדען געבעט. זי איז ווי אין טויט־שרעק דאן אויפגעשפרונגען פון ארט, איז מיט אמאל אויסגעוואקסען אין דער נאָנצער לאַנגער און דראָהענדער געשטאלט איהרער און האָט אָנגעהויבען וואַרפען ארום זיך איבערגעשראָקענע, שוץ־זוכענדע בליקען.

עס איז אָבער ניט געווען קיין צייט צו זוכען און וואַרטען. מיט ציטע־רענדע ווי אין א קרחת הענד האָט דער טויט־בלייכער גענעראַל ארויסגעצאפט זיין טייסטער, האָט ארויסגעוואַרפען דער אידענע דאָס נאָנצע געלד וואס ער האָט געהאָט מיט זיך, האָט געצאפט נאטאשא׳ן אונטער׳ן ארעם, ווי ער וואָלט געזוכט שוץ ביי איהר, און האָט זיך געגנומען מיט איהר שטום און שנעל דערווייטערען ווי פון א מלאך־המות, פון וועלכען ער וואָלט זיך אויסגעקויפט מיט געלד.

דער שיין אבער איז געווען אזוי פאנטאסטיש און ווייט פון דער אידע־
נע'ס ארימער ווירקליכקייט, אז ער פלעגט ווי א איבערגעשראקענער אלייז
לויפען און זיך בעהאלטען פון איהר.

די האפנונג פלעגט צוריק אויסגעלאשען ווערען און אלעם איז געווען צור־
ריק פינסטער ווי פריהער.

און זי פלעגט געהן אהיים א דערשלאגענע און טרויעריגע, אזוי ווי זי
וואלט דעם טייערסטען און ליעבסטען בעגראבען.

דעם גענעראל האט זי אין ערגעץ ניט געקענט זעהן, אזוי ווי ער וואלט
זיך פון איהר אומיסטנע אויסבעהאלטען.

דעם פארק האט זי שוין מורא געהאט צו בעטרעטען. און דאס ביינקע־
ניש אין דער היים איז געווארען גרעסער, אונרוהיגער און קלעמענדער.

זי פלעגט זיך קיין ארט ניט געפינען, אזוי ווי זי וואלט געווען פערליעבט
אין דעם אלטען, גוטען פריץ.

וועז מען האט ארעסטירט דעם פלימעניק איהרען איז דער דראנג איהם
צו זעהן געווארען גרעסער.

ביים וועכטער פון טויער, וועלכער איז געווען א פראסטער און גוטער גוי
און כמעט א אידיאט, האט זי זיך דערוואוסט, אז דער גענעראל איז אין גע־
פאלנג, און אז מען שטעלט א נייעם קעסעל.

זי האט גוט געקענט די וועגען און סטעזשקעם פון פארק נאך פון קינדווייז.

מיט א וויטען אומווועג פון עטליכע ווישרסט דורכ'ן דארף איז זי אריין
אין פארק און האט זיך בעהאלטען צווישען די בוימער ביי דער סטעזשקע.
וועלכע האט געפיהרט פון שלאס אין גערעלנע אריין און האט זיך גענומען
אויף איהם וואכטען.

שטונדען זיינען געלאפען, לאנגע און מיעדע ווי אן אייביגקייט, די פיס
איהרע זיינען מיער געווארען און האבען אנגעהויבען צו ציהען און ברעכען.
ווי אין א רעזומאטישען אנפאל, הונגער און פערשמאכטקייט האבען פיעלע מאל
ווי בייזע הונגעריגע ווערים זיך געגנומען טאטשען און זויגען דאס הארץ און זיי־
נען צוריק איינגעשלאפען.

זי איז אבער אלץ ניט ארויסגעגאנגען פון איהר בעהעלטעניש און איז ג־
בליבען אנגעשפאנט אן אן אלטען בארזן־בוים און האט זיך ניט געקענט אבריי־
סען, ווי א געגאנגעלטע און צוגעקאווועטע פון דעם נאגענדען ביינקעניש.

פלוצים האט זי דערהערט טריט און האט דערזעהן דורך די צוויגען די
גענעראלשע.

דאס הארץ האט זיך אבגעשטעלט און זי איז צוגעפאלען מיט א פער־
כאפטען אטעם צום אלטען בוים, אזוי ווי זוכענדיג שוץ ביי איהם פון א חיה.

די טריט זיינען שוין לאנג פערשוואונדען און פערשטומט געווארען, און
די אידענע איז נאך אלץ געשטאנען, ווי א געלעהמטע פון פחד, ניט קוקענדיג
דערויף, וואס א נייי געפיהל, א שרעקליכער טויט־אנגסט האט איהר גענומען
טרייבען און האט איהר געהייסען לויפען פון דער בעהעלטעניש.

אימעצער האט דערצעהלט דעם גענעראל וועגען די געסט, וועלכע זיי־
נען געקומען אין שלאס אריין און נאטאשא, וועלכע האט די נאנצע צייט
געהיט, אז קיינער זאל איהם ניט־דערצעהלען וועגען דער טראגישער געשיכטע.

און אין שווערסטען מאָמענט פון זיין לעבען, וועט ער האָט געפֿינען דעם טויט ווי אַן ערלעזער, איז דערזעלבער טויט, וועלכער פֿלעגט איהם אזוי אָפט קוקען אין פּנים אריין, ניט געקומען...

ווי אַ געיאָגטע חיה האָט זיך דער אַלטער מאַן פערשלאָסען אין זיין צימער און האָט קיינעם צו זיך ניט צוגעלאָזט, אפילו נאטאשא'ן.

און זי האָט איהם נעלאָזט אַליין.

איצט איז איהר אַלעם מיט אמאָל קלאָר געוואָרען. דער בליץ פון שאָס האָט איהר בעלויכטען דעם אָבגרונד, דעם פֿלאַנטער פון פאָטער'ס לעבען...

זי האָט ניט געקענט אָפּריסען איהרע אויגען פון דער צוואוויקעלטער טראָגעדיע. מוטיג און דרייסט האָט זי אריינגעקוקט אין דעם אָבגרונד מיט אַ פערכאָפּטען אָטעם... דער מח האָט שנעל געארבייט, איהר מוט און ווילען זיינען אָבער געוואקסען און זיינען דרייסט און טאָפּפער געלאָפען. אַנטקעגען אַלע פאַלגען און קאָנסעקווענצען.

און וועט אַלע זיינען זיך ווי פֿארבראַכער צולאָפען פון טויטען קערפּער, וועלכער איז געלעגען מיט די לאַנגע גליצדער צוואוואַרפען אויפֿ'ן גראָז ווי אַ דרשאָסענע חיה, האָט נאטאשא גערופען אין שלאָס אריין דעם אַלטען בערל, וועלכער איז געבליבען לאַנג ביי איהר אין צימער.

מיט בערל'ען צוזאַמען האָט זי צוגעדעקט דעם קערפּער מיט אַ שווארצען טוך און ביידע זיינען געשטאַנען איבער'ן מת ביז מען האָט געבראכט די חברה קדישא.

צונעהמען דעם קערפּער האָבען נאטשאַלסטוואָ ניט געלאָזט און האָבען נאָר ערלויבט אז אידען זאָלען איהם היטען. ארום פּאַרק איז געשטאַנען דאָס שטעדטעל, גרויס און קליין, אָבער שטומע און פערגליווערטע, נאָר די יתומים האָבען געווויינט און געליאַרעמט, זיך רייסענדיג אין פּאַרק אריין. דער פּריסטאַוו און די סטראָזשניקעס האָבען אָבער געהיט די טויערען און האָבען קיינעם ניט צוגעלאָזט.

די אויספּארשונג פון „בונט" איז אָבגעאָנגען אין הינטערגרונד, פערשטעלט פון דעם נייעם פערברעכען.

דער פערברעכער האָט זיך אויך פערשלאָסען ביי זיך אין צימער, האָט קיינעם צו זיך ניט צוגעלאָזט און האָט געדראָהט זיך צו פערטיידיגען מיט דערזעלבער ביקס מיט וועלכער ער האָט דערשאָסען די אידענע.

נאטשאַלסטוואָ איז געקומען אין אַ גרויסער פערלעגענהייט און האָט ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן, וואָס פאר אַ שטעלונג צו נעהמען. דער איספּראָוניק האָט זיך פערמאָכט מיט דער נענעראַלשע און זיך מיט איהר אויך לאַנג געַ־עצה'ט. דער רעזולטאט איז געווען, אז מען האָט טעלעגראָפירט נאָכ'ן זוהן דעם פּראָקוראָר, וועלכער איז דעמזעלבען טאָג ארויסגעפאָהרען פון פּעטערבורג מיט'ן ערשטען שנעל־צוג.

און אין דער נאָכט וועט ער האָט בעדאַרפט אָנקומען און דער הרוג איז נאָך געלעגען ווי אַ שוואַרצער שרעק אויפֿ'ן גראָז צווישען די בוימער, געהיט פון צוויי אידען, האָט דער נענעראַל מיט נאטאשא'ן אונבעמערקט און פּאַר־

אזוי ווי א האמער וואלט זיך אראפגעלאזט איבער דער אידענע'ס קאפ און וואלט פריטשמעליעט איהר בעוואוסטזיין, אזוי איז זי געבליבען שטעהן מיט דעם פאפירענעם געלד אין די הענד און האט מיט ווילדע אויגען נאכגעקוקט די אנטלויפענדע געשטאלטען.

דאס געלד האט ווי א בעליידיגונג געבריהט איהרע ציטערענדע הענד. זי האט געוואלט זיך א רים טהאן פון ארט, זיי נאכלויפען, אויסשרייען, אז זי ווייל ניט קיין געלד, אז זי איז ניט געקומען נאכ'ן געלד, און נאר עפעס אזוינס האט זיך איהר געוואלט אויסשרייען, אזוינס אונגלויבליכעס און אוכמעגליכעס, וואס האט שוין ארויסגעשטעקט דעם קאפ פון דונקעלען בעוואוסטזיין און האט איהר געשריען: „ברודער! ברודער! איך בין דיין שוועסטער!" און האט זי געשווידערט ווי אין א אומגעלומפערט ווילדען חלום.

איז שוין אבער פאר איהר פנים געשטאנען די ענגראלשע מיט א רויטען פנים, מיט צוויי גרויסע און מיט בלוט־אנגעגאסענע אויגען — אזא ווילדע און אזא שרעקליכע און מיט איהר דער קאדעט מיט דער ביקס אויף די פלייצעס.

ווי א בייזער רויטער טייוועל האט געקוקט אויף איהר דער קאדעט און זי איז ווידער צוגעקאווטע און קען זיך ניט ריהרען פון ארט פון טויט־שרעק...

אז די ענגראלשע האט דערזעהן אין איהר האנד לאנגע און פרישע הונ־דערטערס און צווישען די בוימער האסטיג שפאנענדע און פערשוואנדענע געשטאלטען פון מאן און טאכטער, האט זי אויסגעשריען ווי א פערוואנדעטע.

דער געשריי האט געבראכט די אידענע צו זיך, האט אין איהר אומגע־קעהרט דאס בעוואוסטזיין פון איהר געפאהר, און ווי מען רייסט זיך ארויס פון טויט, האט זי זיך א רים געטהאן פון ארט און האט אנגעהויבען לויפען מיט'ן געלד אין דער האנד.

איהרע צוויי לאנגע פיס האבען איהר געטראגען ווי א געיאגטע בריאה, ווי א פערפאלגטע חיה. דער געשריי: „סטאי! סטאי!" פון דער ענע־ראלשע און דעם קאדעט האבען זי אריינגעוואלפען אין א גרעסערען פאניק און זי ווי געשמיסען מיט בייטשען.

הינד האבען אנגעהויבען איהר נאכצולויפען מיט א ווילדען בילען... זי האט אויך אנגעהויבען ווילד צו שרייען, איהר אייגענער אונמענשליכער קול האט איהר נאך מעהר געשראקען און אלעס אינאיינעם האט זיך אויסגעמישט מיט א שאם, וועלכער האט זיך צוטראגען ווייט איבער'ן פארק מיט א בייזען און טויט־ברענגענדען ווידער־קול.

אזוי ווי א האמער וואלט איהר דערלאנגט פון הינטען איבער'ן קאפ.

זי איז געפאלען, זיך ווידער אויפגעהויבען, געלאפען נאך עטליכע טריט און ווידער געפאלען.

די ערד, די בוימער דרעהען זיך פאר איהרע אויגען... מען לויפט פון אלע זייטען... זי זעהט אויך איהם... דעם ברודער, לויפען, אין גאלדענעם בליאסק פון זיינע עפאלעטען, מיט נאטאשא'ן... זי שטרעקט נאך אים צו זיי בייזעד הענד מיט'ן געלד... זי דארף ניט קיין געלד... זי ווייל עס צוריק אפנעבען... אבער אלעס שווינדעלט פאר די אויגען... לויפט ערגער טיפר, טיפר ווי בארג אראפ, און פערשווינדט צוזאמען מיט איהר בעוואוסטזיין ווי אין א טיעפען, פינסטערען אבגרונד...

דער בלוט־בלבול

פינפטער קאפיטעל.

דער נייער פערוואלטער

עס איז געווען א עיבור־יאהר.

דער ווינטער האט זיך געצויגען לאנג, ווי אן אייביגקייט, און פורים־צייט איז דאס שטערטעל נאך געלעגען אין טהאל, ווי בעגראבען, אין טיעפען שנעע. צוזאמענגעדרעהט פון ביטערער קעלט און האפנונגסלאזער ארימקייט איז דאס געלעגען ביי די פים פון בארג מיט'ן פרעכטיגען מאגנאטען־שלאם, נאך שפל'דיגער און עלענדער ווי פריהער. דער אלטער, אין שנעע־בעפוצטער פארק, מיט זיינע הונדערט־יעהריגע שלאנקע טאפאליעס האט געקוקט דערויף מיט מעהר שטאלץ און פראכטונג ווי פריהער. דער נייער פערוואלטער פון גוט האט פערמאכט דעם וואלד און דער יקרות אויף האלץ איז געוואקסן נאך גרעסער. די איינגעהויקערטע הייזלער האבען זיך געמומען הייצען מיט שטרוי און אפילו שטרוי האט זיך דאס שטערטעל ניט געקענט דערקויפען.

דאס וואס די עקאנאמיע האט ניט פערקויפט קיין האלץ, איז געווען אייגפאר אן אונערטרעגליכע גזירה. צוואנציג ווי־ארסט ארום איז ניט געווען קיין אנדער וואלד, אחוץ דעם וואס האט בעלאנגט צום גענעראל,און דאס שטערטעל האט איהם איצט דערמאנט אפטער און מיט א טיעפערען קרעכץ ווי פריהער.

זיין ארט האט שוין אבער פערנומען א גלעזערנטער אגראנאם, אן עסט־לאנדער דייטש, פאן־באך, א גרעסערער שונא־ישראל ווי סווינטשיצקי, און ער האט שוין קיין אידען אויף די אויגען ניט געלאזט.

מען האט נעמאכט אסיפות און געקליבען זיך שרייבען צום גענעראל, בעטען איהם אז ער זאל כאטש פערקויפען האלץ אין שטערטעל אריין. דער גענעראל מיט נאטאשא'ן זיינען שוין אבער געווען ערגעץ ווייט — מען האט געזאגט אז אין אויסלאנד — און מען האט ניט געהאט זיין אדרעס. אפילו בעריל האט ניט געוואוסט וואוהין איהם צו שרייבען, כאטש ער האט איצט אין בית־המדרש, וואו מען האט ניט אויפגעהערט צו רעדען פון איהם און זיך דערמאנען אין דער קורצער אבער גוטער ממשלה זיינער, געשמייכעלט געהיימניספולער ווי פריהער.

דערזעלבער בעריל פלעגט אבער אויסהאלטען מלכה'ס יתומים פון דעם געלד, וואס דער גענעראל האט איהם געלאזט אין דער נאכט פאר זיין אב־

זיכטיג פערלאזען דעם שלאם, ווי מען גנב'עט זיך ארויס פון א תפיסה.

א פאאר שטונדען האבען זיי פערבראכט אין א לאנגער בעראטונג מיט בערלען אין זיין אכסניא. קיין מענש האט ניט געוואוסט פון דעם וואס צווישען זיי איז געפרעט געווארען אין דער נאכט. ביינאכט איז דערזעלבער אלטער בעריל אוועק אויפ'ן דארף, האט זיי געבראכט א גוי'איש פוהרעל און דאס פוהרעל האט זיי אבגעפיהרט צו דער באהן.

די אידענע האט מען אויפ'ן דריטען טאג געפאלמעסט און בעגראבען מיט א גרויסער לויה פון א הרוג מלכות.

דער אפטרופוס פון די יתומים איז געוואלען דער אלטער בעריל.

אויפ'ן פראקוראר'ס וואונק האט מען די געשיכטע מיט'ן „בונט" צוריבען און בעפרייט דעם בעל־עגלה. אלע זיינען באלד אבגעפאהרען פון מאיאנטעק, אפילו דער סובאטניק, און זיין ארט האט פערנומען א דייטש פון קורלאנד.

דער דייטש האט באלד איינגעפיהרט אין הויף דיזעלבע שטרענגע פאריאדקעם, וועלכע האבען עקזיסטירט פאר'ן גראף סווינטשיצקי, און אלע האפנונגען, וועלכע זיינען אויסגעוואקסען ביים שטעדטעל, וועו דער גענעראל האט עם אבגעקויפט פון זיינע הענד, זיינען מיט אמאל צוריק אבגעשטארבען.

בעגראבען אין טהאל איז דאס שטעדטעל צוריק געלעגען צו די פים פון שלאם אויפ'ן בארג, ווי א בעטלער, שפל'דיג און דערשלאגען אין זיין אריימקייט און האט וויטער געשלעפט די לאסט פון דער האפנונגסלאזער גרויער עקזיסטענץ פון אן ארים שטעדטעל.

די קרעמער האָבען איהר אָבגענעבען דעם אמת'ן כבוד : „וועט די טייערע באָרינקע נאָך לאַנג וואוינען ביי אונז ?" — האָט זי כּמעט יעדערער געפרעגט מיט אַ חניפה'דיגן אונטערטהעניגען שמייכל, און די באָרינקע האָט געענטפערט :

— וואָס נאָך וועט איהר אויסטראָכטען ? אָט וועל איך בלייבען דאָ, אין דעם פאַרכאַטי זשידאָווסקי שטעדטעל... כּא־כּא־כּא ! איך גלויב, אַז פּעטערבורג איז אַביסעל אינטערעסאַנטער און שעהנער פון דער בלאָטע — און האָט דערביי צוגעזוואונקען צום מאָן, אז ער זאָל עס בעשטעטיגען.

דער קרעמער האָט צוגענעבען, אז פּעטערבורג איז אינטערעסאַנטער און האָט אויסגעדריקט זיין בעדויערען וואָס דאָס שטעדטעל געהט פערלירען אזא „טייערע באָרינקע".

טראָטץ דעם האָבען זיי דאָס „פאַרכאָטע זשידאָווסקע שטעדטעל" אזוי גיך ניט פערלאָזען.

שבת הגדול

באָלד האָבען די מאַרצאָווע ווינטען ענומען שמעלצען און עסען דעם שנעע. די קעלט איז אָבער ניט פערקלענערט געוואָרען און די פרעסט פּלעגען ביי נאכט צוזאַמענקאָווען די אַנגעשמאָלצענע וואַסערען פון טאָג. אהן שנעע האָבען די דעבער אויף די הייזלעד שוין אויסגעזעהן ווי אָבגענאָלטע, נאָקעטע קעפּ. טראָטץ דעם האָט דאָס שטעדטעל אויפגעלעבט, האָט זיך געמען כשר'ען, וואַשען און שמירען און זיך געגרייט צו עמפאַנגען דעם פּסח.

שבת־הגדול איז דאָס שטעדטעל אויפגערודערט געוואָרען ווי א קופּע מוראַשקעס. דער שבת־גוי איז פלוצלונג פערשוואונדען געוואָרען און עס איז ניט געווען ווער עס זאָל הייצען די הרובעם און וואַרעמען דאָס געקעכטס. די וויבער זיינען אַרומגענאַנגען, געקלאַפּט אין די פענסטער און זיך נאכגעפרעגט איינער ביים צווייטען צי „קאַליסטראָט" איז דאָרט ניטא.

קאַליסטראָט איז געווען א דרייצעהן־יאָהריגער שגץ, וועלכער האָט גערישׂעט דאָס אָמט פון שבת־גוי פון זיין מוטער „אפקע", די שיכור'טע, וועלכע האָט פערנומען אין שטעדטעל א וויכטיגען און נויטיגען פּלאַץ, כמעט פון א כלי־קודש. זי פלעגט שמירען פאַר פּסח די הייזער און אין מיטען יאָהר אַראָפּגעהמען די לייכטער פון טיש און הייצען די הרובעם. נעכטיגען פלעגט זי אין באָד און העלפען דערפאַר דער טוקערקע. ווי א שבת־גוי'ע פלעגט זי רעדען גוט אידיש, ניט געהן אין קלויסטער אריין און שילטען די „חזרים", די גוים, ווי אַלע אידען. קאַליסטראָט איז אויסגעוואקסען צווישען אידישע קינדער און איז אויך געווען גאָנץ פּראַידישט ווי זיין מוטער.

געווכט האָט מען קאַליסטראָט'ן ביז מען איז געגאַנגען פון די שוהלען. און אז עס איז געוואָרען שפּעט און דאָס עסען איז נאָך אַלץ געווען קאַלט. זיינען שוין בעלי־בתים געלאָפען אויפ'ן דאַרף נאָך שבת־גוים. עס איז אָבער געווען א חגא און עס איז דערפאַר געווען שווער צו קריגען א גוי פאַר אזא אַרבייט. און אז עמיצער האָט מיט גרויסע צרות שוין געפאָקט א גוי אַדער א

פֿאַהרען. אויך חיים־הירש דער בעל־עגלה האָט בעקומען א נייעם שפּאַן פֿאר צווויי הונדערט רובל׳ן האָט זיך צושיידט מיט זיינע נבלות.

טראָץ דעם האָט דער לאַנגער בעל־עגלה ניט אויפגעהערט צו פערלאַנגען פון בערל׳ן דעם אַרטעם פון פעטער דעם לייב־מעדיק און דראָהען, אז ער וועט פערקויפען דעם שפּאַן און וועט פֿאהרען קיין פּעטערבורג איהם אויפזוכען, און פערלאַנגען גערעכטיגקייט פֿאר דער מוהמע מלכה עליה השלום.

דער סליעדאָוואָטע׳ איז נאָך א פֿאַר מאָל געקומען אין שטעדטע׳ אריין וועגען דעם בונט ביים שענק. די „דיעלאָ" איז אָבער בטל׳ געוואָרען. אויך איז בטל׳ געוואָרען די הריגה פון דער אידענע. מען האָט עם געמאַכט אזוי, אז די קויל׳ פון קאַדעט האָט זי געטראָפען אונגערן, ציעלענדיג אין א פויגע׳ אויפ׳ז בוים, אונטער וועלכען די אידענע איז געשטאַנען.

דער אַלטער פּריסטאָוו

ארום פּורים־צייט איז ערשינען אין שטעדטע׳ צוריק דער אַלטער פּריס־טאָוו, וואָס דער גענעראל׳ האָט אראָבגעזעצט פון בענקע׳, און אין וועלכען דאָס שטעדטע׳ האָט שוין כמעט פערגעסען.

זיין ווייב האָט נאָך אלץ געוואוינט אויפ׳ן דאָרף אין א קליין גוי׳אישׁ הייזעל.

און באַלד האָבען זיי ביידע צוזאַמען אָנגעהויבען צו געהן צווישען די קליטען און אייגקויפען ביד רחבה, זי אין א רייכער פּליושענער רעטאָנדע אויף פוטער און ער אין א האָזענעם טולופ און מיט א מאַדנער קאַקאַרדע אויף א רויטער היטע׳ פון א מאַרשאַלעק, וועלכע מען האָט געקאָנט זעהן נאָר אין די גרויסע שטעדט.

זיי האָבען געקויפט און זיך ניט געדונגען, ווי רייכע און שטאַלצע פריצים. בעזונדערס שטאַלץ האָט זיך בענומען די פּריסטאָוושע, וועלכע האָט א גאַנצען יאָהר געפּעכטען פון הונגער, אזוי ווי זי וואָלט דערמיט געוואָלט בעווייזען די אידען, אז זי איז צוריק א פריצ׳טע, און נאָר גרעסער פון א פּריסטאָוושע.

נאָכגעטראָגען האָבען איהר די פּעקלעך צווויי אונטערטעניג דיענער, דער גוי פּאַכאָם, ביי וועלכען זי האָט געוואוינט אין שכנות און אשר דער סטאַסקי, איהר טרייער מענש און בן־בית, וועלכער פלעגט פריהער אַרומלויפען באַרגען כּאַר איהר ערגעץ אין א קליטע׳ א פונט צוקער. דער פּריסטאָוו האָט מיט א נאַכלעסיגען שטאַלץ געוואַרפען די פּאַפּירלעך פון פולען טיסטער, האָט ניט געצאָהלט דעם רעשט, וואָס דער קרעמער האָט איהם געגעבען, האָט אָבער חוזק געמאַכט פון איהם אוז פון אידען בכלל, גיפטיגער ווי פריהער, וועז ער איז געווען פּריסטאָוו אוז מלך אין שטעדטע׳. איבערגענם איז ער געווען נאָנץ גוטמוטיג געשטימט, ווי א טריאומפאַטאָר, וועלכער קומט אין זיין צוריק געוואונענער מלוכה.

מאהר פון איהם האָט נאָך טריאומפירט די גראָבע פּריסטאָוושע, וועלכע האָט אלע מאָל צוזאַמענגעצויגען אויף זיך די נייע רעטאָנדע ווי איינער זאָגט: „זעהט וואר איך בין איצט!"

פֿלוצים האָט דער איידעם אויסגעשריען אַזוי הויך און שרעקליך, אַז אפֿילו די בוימער זיינען מיט אמאָל פערשטומט און פערגליווערט געוואָרען פון שרעק. און איידער דער קברן האָט געהאָט צייט צו פרעגען וואָס איז מיט איהם, זיך ארומקוקען, איז זיין יונגער תלמיד שוין געלאָפען צום פֿלויט, לאָזענדיג הינטער זיך אין דער אויפגערודערטער און ערשיטערטער נאַכט־לופט דאָס ווילדע ווידער־קול פון אַ שרייענדער טויט־פֿאַניק.

געיאָגט פון דעם טויט־פֿאַניק, האָט זיך דער יונגערמאַן שוין ניט געקענט אָפּשטעלען. ער איז אריבערגעשפרונגען דעם פֿאַרקאַן און איז שוין אַזוי געלאָפען בײַ צום ערשטען גוי׳יש הייזל פון דאָרף, האָט נאָך געהאָט כח אָנצוקלאָפען און איז מיט אַ צוריסען האַרץ פון שרעק געפאָלען אַ טויטער.

דער קברן אָבער איז געבליבען איבערגעשראָקען נאָר אַ ווייַלע. דער מאַן איז שוין געווען געוועהנט מיט ן טויט און מיט מתים און האָט זיך באַלד בעהערשט.

זיין ערשטע בעוועגונג איז געווען צוריסצונעהמען פון דער בוזעם־קעשענע די פלאַש בראַנפען, מיט וועלכער ער פלעגט זיך ניט צושיידען וועו ער פלעגט טהאָן זיין טויטע מלאכה, און נענומען אַ גוטע כוס׳ע. דער בריהענדער בראַנפען איז באַלד אריין אין זיין קאָפּ, פון קאָפּ זיך אראָבגעגליטשט צום האַרצען, האָט עס אָבגעבריהט און האָט פון דאָרט מאָמענטאַן ארויסגעטריבען דעם טויט־פּחד און איהם פאַלשטענדיג בערוהיגט. דאָן האָט ער געפונען אַ שוועבעלע אין קעשענע, האָט פאַוואָלינקע אָנגעצונדען צוריק די לאָמטערן, האָט איהר אויפגעהויבען און זיך איינגעקוקט אין דער פינסטערער נאַכט.

צוויישען די בוימער, אויף אַ צוויג, איז געהאָנגען אַ מענש, וועלכען דער ווינד האָט געשאָקעלט הין און צוריק ווי אַ גרויסען שוואָרצען פֿענדעל פון אַ זייגער.

דער מענש האָט דאָס אַ פליה געטהאָן דעם יונגען קברן אין פּנים אריין און האָט עס איהם אַזוי דערשראָקען.

דער קברן האָט אויפגעהויבען נאָר העכער די לאָמטערן און האָט זיך נאָר בעסער איינגעקוקט. אויפ׳ן בוים איז געהאָנגען דער שוץ קאַליסטראָט, אפֿקע׳ס זוהן, וועלכער האָט אַזוי אויפגערודערט דאָס שטעדטל.

דער קברן האָט זיך גוט אויסגעשאָלטען, שוין נישט ווי קיין איד, נאָר ווי אַ גוי, און האָט זיך געמומען בעגראָבען דעם בר־מינן.

בייַ זיך אין קברות־שטיבעל האָט ער דעם איידעם ניט געטראָפען. דער אָנגעשראָקענער איד איז געוואָרען מיט אמאָל מרה־שחורה׳דיג און האָט זיך געלאָזט שוין שפּעט אין דער נאַכט געהן אין שטעדטל אריין צו דער טאַכטער, זעהן וואָס עם טהוט זיך מיט איהר מאַן. דאָרט אָבער האָט ער שוין געטראָפען אַ נייעם בר־מינן, וועלכען די גוים פון דאָרף האָבען געבראַכט אהיים.

דער נייער שרעק

און דער שרעק פון דער שוואַרצער נאַכט האָט זיך אָנגערוקט אויפ׳ן אַרימען שטעדטל און האָט עס שוין לאַנג ניט ארויסגעלאָזט פון זיינע נעגל.

שיקסעל, האָט מען זיך געזומען דערפאר שלאָגען אויפ'ן מאַרק פלאַץ און מען האָט עס שיער ניט צוריסען. די סעודה האָט מען שוין געגעסען נאָנץ שפּעט און דער שבת־הגדול איז געווען א פערשטערטער.

דער בר־מינן

שבת־צו־נאָכטס איז געווען א בר־מינן אין שטעדטעל, א קימפּעט־קינד ביי אַן אָרימען שניידער, וואָס האָט בעקומען די שווערע קרענק און איז געשטאָרבען.

נאָך הבדלה איז געקומען פּיצי דער קברן, אַן אַלטער האָרבאָטער איד מיט א גרויסער, רויטליך־בלויער און פּרישטשעוואָטער נאָז און מיט צוויי אונגע־ווהנליך לאַנגע הענד, האָט עס פערנומען אין דער פּאַלע און איז אַוועק מיט דעם אויפ'ן הייליגען אָרט, בעגלייטעט פון זיין איידעם, וועלכער האָט געוואָלט ירש'ענען די חזקה פון קברות־מאַן. דער שווער האָט איהם שוין אָנגעהויבען מיטצוגעהמען און לערנען בעציטענס, כדי די חזקה זאָל זיין נאָך שטאַרקער.

דאָס הייליג אָרט איז געלעגען צוויי ווייַרסט פון שטעדטעל, פון יענער זייט דאָרף. דער ווינד האָט באַלד פערלאָשען די לאָמטערן אין אייִדעמ'ס הענד און האָט שוין האַרטנעקיג ניט געלאָזט איהם אָנצינדען צוריק, און די צוויי מענשען האָבען זיך געלאָזט וואָנדערען מיט זייער טויטער משא אין דער אונהיימליכער פינסטערניש.

אין שטיבעל פון קברות־מאַן האָבען זיי צוריק אָנגעצונדען די לאָמטערען. מיטגענומען דאָס געציַיג און זיינען אַרויסגעגאַנגען אויפ'ן הייליגען אָרט גראָבען א קבר.

און אַזוי ווי דער קברן האָט אַוועקגעלעגט אויף דר'ערד דעם קליינעם מת און האָט זיך געזומען מיט דער האַק האַקען די נאָך פערפּראָרענע ערד, האָט זיך פון צווישען די בוימער אויפגעהויבען א שטאַרקער ווינד. וועלכער האָט ווידער פערלאָשען די לאָמטערן, און האָט זיך געזומען וואַרפען און טרייסלען די בוימער מיט אזא בייזען וואוט און אימפּעט, אזוי ווי ער וואָלט זיי געוואָלט אויסרייסען מיט די וואָרצלען.

די נאַקעטע, שוואַרצע בוימער האָבען זיך געזומען אונטער דעם שטורמישען אָנלויף קאַרטשען, קרעכצען און וואַיען, און באַלד האָט דער גאַנצער בית־עולם געקרעכצט און געקלאָגט, אזוי ווי דער קברן וואָלט מיט זיין האַק אויפגעוועקט פון זייער אייביגען שלאָף אַלע מתים, א גאַנצע טויטע וועלט און זי וואָלט זיך געזומען דערצעהלען און בעקלאָגען אויף די יסורים פון גיהנום.

אפילו ביים אַלטען צוגעווהנטען קברן איז געווארען קאַלעמוטנע אויפ'ן האַרצען, און מוראָשקעס האָבען געזומען לויפען איבער זיין לייב אונטער דער אַלטער וואַטאָווער קאַפּאָטע זיינער.

— צינד אַן צוריק די לאָמטערן! — האָט ער בעפעהלען דעם איידעם מיט אַן אונהיימליכער און ציטערענדער שטימע.

דער איידעם האָט זיך געזומען רייבען א שוועבעלע נאָך א שוועבעלע. די שוועבעלעך אָבער האָבען זיך אויסגעלאָשען באַלד וויַ זיי האָבען זיך אָנגע־צונדען.

און דער פּריסטאוו פיהרט הין און צוריק מיט אזא בייזער פּרייד זיך האנד איבער'ן אייגענעם גאַרגל, צו ווייזען מאשקע'ן ווי אזוי מען וועט איהם „מאכען חיק אין גערגלע" און פּרעגלט זיך אין גיפט פון זיין פּערגענגען, און די גראבע פּריסטאוושע טרייסלט זיך אזש אין דער רעטאנדע פון גלעכטער.

— שא! גיט זיך א כאפּ מיט א געמאכטען ערנסט דער פּריסטאוו — זאג נאָר, מאשקע, און אין דער טהעע דיינער איז ניטא קיין גוייש בלוט? א? —און ער נעהמט זיך גאנץ ערנסט טאפּען די טהעע, און די פּריסטאוושע לאכט שוין היסטעריש און מיט א ווילדען קוויטש.

די סצענע האט זיך ווידערהאלט אין א פּאָר קלייטען. פּארנאכט האט מען שוין געזעהן א פּאָר פּרעמדע און אונבעקאנטע סוביעקטען אויפ'ן מארק, מיט טריפה'נע און שטומפּע מארדעם פון „סיסטשיקעס", און רעדלעך פון גוים ארום די סוביעקטען.

די קראנקע אידישע פאנטאזיע האט געארבייט שנעל, ווי אין א פיבער. דראהענדע שרעק־געשטאלטען האבען שוין געלויערט אויף יעדען שריט און טריט. דאך איז דער מארק אבגעלאפען בשלום און אהן אינצידענטען. אפילו בייס טשעך אין שענק האט מען זיך דעם זונטאג ניט געשלאגען, וואס איז געווען א זעלטענע ערשיינונג. מען האט זיך אזוי ווי אבגערעדט, אז אלעס זאל פּארלויפיג בלייבען רוהיג און שטיל. די רוהיגע שטילקייט אבער האט נאך מעהר געדראהט און געשראקען און די קרעמערס האבען פערמאכט די קראמען און זיינען געגאנגען אהיים מיט ארונטערגלאזטע קעפּ, געבויגענע און צוגעדריקטע אונטער דער שווערער לאסט פון א נייער זארג, פון אן אונזיכערען מארגען...

דער בלוט-בלבול

מאנטאג איז שוין געקומען דער איספּראוויק מיט'ן סליעדאוואטל פון דער אויעזדנער שטאדט, און דער פּראקוראר פון דער גובערסקער שטאדט. מיט דעם פּראקוראר זיינען אויך געקומען א דאקטאר און סיסטשיקעס מיט הינט.

אלע מיט אמאל זיינען זיי זיך צונויפּגעקומען אויף דער סטאנציע, און פון דארט האט זיי די זעמסקי פּאטשט געבראכט אין שטעדטל אריין.

די נאטשאלסטוואָ האט זיך אבער אין ערגזין ניט אבגעשטעלט, און בעגלייט פון דעם נייעם פּריסטאוו זיינען זיי גלייך אוועק אויפ'ן הייליגען ארט, ווהו דער שניץ איז שוין געלעגען צווישען די בוימער א געפּראנער און שטיי־פער, ווי א הארטער און גרויזאמער שטיין, געהיט פון זעקס סטראזשניקעס, יועלכע האבען זיך געביטען אלע אכט שטונדען.

און אזוי האט זיך נעמומען וועבען א בלוט־בלבול!

געווענט האט מען איהם מיט די אוראלטע פּאדים, געגעהט האט מען דאס געווענ מיט גרויסע און אומגעלומפּערטע תכרכים־שטעה, אזוי, אז די ווייסע מאדים האט ארויסגעשטעקט און זיך געזעהן פון אלע זייטען...

די אוראלטע געשיכטע האט זיך ווידערהאלט ווי אמאל אין די אלטע צייטען. דאס שטעדטל האט עס דערזעהן פון דעם ערשטען מאמענט, ווי אזוי נאטשאלסטוואָ האט זיך גענומען פּאר דער אויספּארשונג. די פּאליציי

פערשפּרייט איבער די אַרימע איינגעהויקערטע הייזלעך האָט ער זיך פּון דאָרטען, פּון דעם שניי, וועלכער איז נאָך גלעזגען אויפ'ן בית־הקברות.

עס איז נעבען איהם געשטאַנען אַ שטרענג שמירה פּון סטראַזשניקעס.

עס האָט זיך אַרויסגעווייזען, אַז מען האָט איהם פּריהער געקוילעט אוּן דערנאָך אויפגעהאַנגען. דער פּריסטאָו האָט באַלד טעלעגראַפּירט דעם איס־פּראָווניק אוּן פּראָקוראָר, אוּן אייִדער די זיינען נאָך געקומען, האָט דער גלח שוין בעשטימט דעם שיקזאל פּון שטעדטעל...

זונטאג נאָכ'ן דאָווענען האָט ער געהאַלטען אַ רעדע אין קלויסטער אוּן האָט אַרויסגעלאָזט דאָס שרעקליכע וואָרט:

— די זשידעס האָבען געקוילעט דאָס קריסטליכע אינגעל צוליעב בלוט אויף פּסח!

מעהר האָט מען ניט בעדאַרפט. די קייט פּון לאַנג־יעהריגע אוּן גוטע שכנ'ישע בעציהונגען, וועלכע האָט צוזאַמענגעבונדען דאָס שטעדטעל מיט'ן דאָרף, האָט זיך מיט אַמאל צוריסען פּון די זינלאָזע, פּערלויטערישע וועדטער.

די אידען האָבען עס באַלד דערקענט אין די אויגען פּון די גוים וואָס זיי־נען געקומען אויפ'ן מארק. אַ בייזער פּלאָם האָט שוין געלויערט אין די אויגען פּון דעמזעלבען סטעפּאַן אוּן איוואַן, מיט וועלכען די מארק־מענשע האָבען זיך געקענט פּון קינדווייז אַן. אַ בייזער אוּן דראָהענדער שמייבעל האָט זיך שוין געלעגט אויף די פּראָסטע כאָלאָצקע פּנימ'ער, אַ שמייכעל. וועלכער וויל עפּעס פערדעקען אוּן רעדט אַבער מעהר ווי מען בעדאַרף.

גערעדט האָט אַבער דאָס דאָרף גארנישט, ניט וועגען דער געשיכטע אוּן ניט וועגען גלח'ס פּירוש אויף איהר. די גוים האָבען שוין געשווויגען ווי פּער־שוווערער אוּן קאַנספּיראַטאָרס. דראָהענד געשווויגען, אַבער פּיעל־זאָגענד גע־שמייכעלט...

— וואָרט! מיר וועלען אייך ווייזען! — האָט געזאָגט דער בייזער שמייכעל.

נאָר דער אַלטער פּריסטאָו האָט זיך ניט איינגעהאַלטען. ער איז דעם טאָג ווידער ארומגעגאַנגען מיט זיין ווייב איינקויפּען איבער די קלייטען אוּן די ערשטע וועדטער זיינע זיינען געווען זיין יעדער קראָם: „געקוילעט אַ אינגעל אויף פּסח? וואָס? גיעב, זשיד, אַ האַלב פּונט טהעע", אַדער ער האָט פערלאַנגט עפּעס אנדערש. אוּן דער „זשיד" איז שוין געבליבען שטעהן ווי אַ פּריטשמעליטער אוּן טויט־בלייכער ביי דער סטאָיקע, אַזוי ווי דער הוליגאַן וואָלט איהם דערלאַנגט מיט אַ האַק איבער'ן קאָפּ אוּן ביי איהם צוגע־נומען אַלע חושים.

דער חוליגאַן מיט דער חוליגאַנקע פּלעגען שטעהן אוּן קוקען דעם טויט־בלייכען אידען אין פּנים אַריין מיט אַזא טייפּעלשען פערגעניגען, מיט אַזא בלו־טיגער פּרייד!...

— נו, שרעק זיך ניט, זשיד! די מצות מיט'ן בלוט וועט מען דיר לאָזען אויפעסען, אַבער נאָך פּסח — אין קוטשעמענט אַריין... כי־כי־כי... אַדער נאָר מאָכען חיק אין גערגעלע? אַ, מאַשקע? מאָכען חיק אוּן ניטאָ בלוט. ווי אין דער זשידאָווסקי תורה שטעהט: אוּן אויג פּאַר אוּן אויג... דו טרינק גוי'איש בלוט, גוי טרינק דיין בלוט... כי־כי־כי...

אין עטליכע מינוטען ארום איז ארויסגעקומען דער פּריסטאוו און האָט געהייסען די אידען געהן אהיים.

פון יענער זייט פלויט האָט שוין שטום געוואָרט אויף זיי אַ מחנה בלייכע, און אזוי ווי זיי אַליין דערשלאָגענע און געשענדעטע מענשען. שטום האָבען זיך אַלע אומגעקערט אין שטעדטעל אריין, ווי פון אַ לויה.

דער פיינדליכער דאָרף האָט זיך שוין געהילט אין די דראָהענדע שאָטענס פון אַן אָנהויב־חדש'דיגער נאכט מיט אַ קאַרגען לבנה־שיין. דער דינער איז איבער די לייכט־פערצויגענע פריהלינגס־וואָסערען האָט זיך מיט אַ בייזען און פיינדליכען רויש געבראָכען אונטער דער עדה'ס פיס...

געבראָכען האָט זיך אויך די אָרימע, אָבער פון קיינעם ביז אהער ניט געשטערטע, עקזיסטענץ פון שטעדטעל.

דער אַרעסט פון קברן

טראָץ דעם האָט מען אַרעסטירט דעם אַלטען האַרבאָטען קברן און איהם מיט אַ גוטער שמירה שוועקגעשיקט אין אויפזדנע טורמע. געבראָכט האָבען צו זיין טאָכטער'ס הייזעל די הינט מיט דיזעלבע שפורען, וואָס דער איד האָט גאַלאָזט הינטער זיך, געהענדיג פון געהאָנגענעם גרוואויר וועלען זיין איידים. מען האָט איהם אָבער ניט געקאָוועט אין קייטען, ווי מען האָט געקאָנט ערווארטען ,ווייזט אויס, אז נאָטשאַלסטוואָ אַליין האָט סקעפטיש געקוקט אויף דעם פערברעכען, אַדער האָט איהם געהאַלטען פאַר אַ וועניג וויכטיגען און געניגענדען קרבן.

דינסטאָג ביינאָכט איז די גאַנצע נאָטשאַלסטוואָ אָבגעפאָהרען, איבערלאָזענדיג די אָנגעסט און די שרעק פאַר דער צוקונפט.

דער פּסח איז שוין געשטאַנען ביים טהיר, דער אידישער ווי דער גוי'אישער. דער דאָרף אָבער האָט דראָהענט געשוויגען און געהויבען אויף אין בייז געשמייכעלט... באַלד האָט זיך אַ גוי צושלאָגען מיט אַ קרעמער איבער אַ הערינג און האָט געדראָהט, אז אַלעס וועט באַלד זיין זייערס. דער גרוועזענער פריסטאוו האָט נאָך אַלץ געלעבט אויפ'ן דאָרף און איז ניט אָבגעפאָהרען. אָשר דער סאָטסקי פלעגט שוין צו איהם ניט געהן. די בארינא האָט שוין איצט אין איהם זיך ניט גענויטיגט און האָט איהם מיט אמאָל ארויסגעטריבען.

טראָץ דעם האָבען די אידען געפיהלט און גרוואוסט, אז אויפ'ן דאָרף טהוט זיך עפעס; אז דער רוסישער סאיוז, וועלכער איז מיט'ן פּריסטאוו'ס אבפאָהרען אָבגעשטאָרבען, איז פון איהם צוריק אויפגעלעבט גרוואָרען; אז ביים גלח אין הויז קומען פאַר פערזאַמלונגען. דער שוואָרצער שרעק פון דער פאָגראָם־געפאָהר איז גרוואקסען און האָט שוין פערשפרייט זיינע שוואָרצע פליגעל איבער'ן שטעדטעל און איבער'ן פּסח.

די אידישע געשיכטע וויידערהאָלט זיך.

מען האָט צונויפגענומען גאַנצע 500 רובעל, פון רייכען און פון אָרימ־

האָט באַלד געבראַכט אויף דעם היילִיגען אָרט דעם אַלטען רב, בעריל דעם בעל־אכסניא, דעם גבאי פון דער חברה־קדישא און נאָך א פּאָר פון די חשוב'סטע בעלי־בתים.

דעם שגיץ האָט מען איבערגעטראָגען אין קברות־שטיבעל, וואו מען האָט איהם געזאָלט פּאַלמעסען. געדרעהט האָבען זיך אָרום דער נאָטשאַלסטוואָ שוין פּרעמדע סוביעקטען, וועלכע מען האָט געזען זונטאָג אויפֿן מאַרק, דער גראָבער גלח, וועלכער האָט בייז געסאָפּעט אין זיין אָסטמא וויִ א דאָמפּענדער לאָקאָמאָטיוו.

דער פּראָקוראָר האָט צוגעווינקט די אידען נאָר א לאָנגען, פּאָרשענדען בליק, פון וועלכען דאָס בלוט איז פּערקיהלט געוואָרען ביי אַלעמען אין די אָדערען. ער האָט זיי אָבער געלאָזט שטעהן אין דרויסען און פּריהרען אין דער נאָך נענוג קאַלטער לופט, און איז אָבגעגאַנגען צוריק אין קברות־שטיבעל.

און נאָטשאַלסטוואָ האָט זיך לאַנג בעשעפטיגט מיט דעם אויספּאָרשען און פּאָטאָגראָפירען די וואונדען, וואָס מען האָט געפונען אויפֿן שגיץ'ס קער־פּער, און דערנאָך שוין מיט'ן פּאַלמעסען.

לאַנג זיינען געשטאַנען די עטליכע אידען, שטומע און ערנידעריגטע, ווי מענשען צוגענאַגעלט צום שאַנד־קלאָץ.

שפּעט פּאַרנאַכט, וועו די זון, אַן אונפּריינדליכע און בייזע, האָט זיך שוין געמומען ארונטערלאָזען הינטער די בוימער פון אַלטען בית־הקברות, זיינען ארויסגעגאַנגען צוויי סיסטשיקעס און האָבען גראָב, ווי שוין פּראָוורטייליטע מערדער, אָבגעפיהרט די אידען אַן א זייט און האָבען זיי אויסגעשטעלט ביים פּלויט, ווי מענשען וואָס מען געהט דערשיסען...

דערנאָך איז ארויסגעקומען די גאַנצע נאָטשאַלסטוואָ מיט'ן פּראָקוראָר אַן דער שפּיץ, וועלכער האָט געטראָגען א גרויסען בריליאַנטענעם צלם אויפֿן האַלז, און אַלע זיינען געבליבען שטעהן פון ווייטענס. אַן אַנדער סיסטשיק האָט ארויסגעפיהרט צוויי גרויסע הינט אויף א קייט און איז מיט זיי אַוועק צו דעם בוים, וואו מען האָט געפונען דעם שגיץ הענגענדיג. דאָרט האָט ער זיי אָבגעלאָזט. די הינט האָבער ארומגעשמעקט די קברים, די בוימער נעבען דעם אָרט און זיינען אַוועק, שמעקענדיג די ערד און דעם געלען, שוין צושמאַלצענעם און קויטיגען שנעע, פערביי דער נאָטשאַלסטוואָ און די אידען.

אַז דער סיסטשיק האָט דאָס דערזעהן, האָט ער די הינט צוריקגערופען און זיי אָנגעכאַפּט ביי די האַלזבענדער. ער האָט אָנגעשטעלט א פּאָר ענ־טוישטע און פרעגענדע אויגען אויפֿן פּראָקוראָר.

דער פּראָקוראָר האָט א רגע געטראַכט און האָט געהייסען זיי צופיהרען צו די אידען. דער סיסטשיק האָט זיי כמעט צוגעשלעפּט, די הינט אָבער האָבען זיי לייכט, אַזוי ווי אונגערן בעשמעקט און זיינען ווי ענטוישטע אָבגע־גאַנגען צוריק אַן א זייט.

נאָטשאַלסטוואָ איז אויך געבליבען ענטוישט.

שטום זיינען זיי אַלע נאָכגעגאַנגען דעם פּראָקוראָר צוריק אין קברות־שטיבעל אַריין.

מיט די אידען און זיי האבען דעם פסח געשמאקער און מיט א מעלאנכאלישער פרעהליכקייט געוואגט הלל אין די שוהלען און געדאנקט דערפאר דעם אויבער־שטען. צו די צווייטע טעג האט שוין איבער'ן שטעדטעל געשיינט א מילדע און וואַרימע פריהלינגס־זון און האט געלאשטשעט די איינגעהויקערטע ארימע הייזלעך און זיי אזוי ווי בערוהיגט אין זייער ענגסטליכען שרעק.

און די אידען האבען רוהיג און פרעהליך געענדיגט זייער יום־טוב.

ל"ג בעומר האט מען אוועקגעפיהרט די פאַרוקע און מען האט צוריק געבראכט אין שטעדטעל אריין דעם בעפרייטען קברות־מאן. דער סלעדא־וואטעל האט אנגעהויבען פאהרען און זוכען די מערדער אין א ריכטונג, וועלכע איז געלעגען אויסער דער שטעדטעל. דאם שטעדטעל האט איהם געהאלפען און האט זיך פאלשטענדיג בערוהיגט. אפילו דער גלח האט שוין מעהר ניט גערעדט פון א ריטואל־מארד...

דער סיגנאל

קורץ נאכדעם ווי מען האט ארויסגעלאזט דעם קברות־מאן אויף פאַרוקע. האט א גרויסע אנטיסעמיטישע צייטונג אין פעטערבורג אבגעדרוקט א שאר־פען אוז פייערדינגען ארטיקעל וועגען דער גע'הרג־עטען קריסטליכען איינגעל אויף א בית־הקברות פון א אידיש שטעדטעל און האט אפען בעשולדיגט די אידען אין ריטואלען מארד און פערקלאגט פאר'ן יוסטיץ־מיניסטער דעם פראַ־קוראר און די לאקאלע אדמיניסטראציע אין נאכלעסיגקייט. אז זיי זיינען געקומפט פון אידישע אינטערעסען.

דאם איז געווען א סיגנאל!

דאם קלייגע שוואַרץ־מאה'דיגע בלעטל פון דער גובערנסקי שטאדט. און מיט איהר די איבעריגע קלייגע און גרויסע שוואַרצע צייטונגען פון לאנד האבען אויפגעכאפט דעם ארטיקעל און האבען אנגעהויבען צו גוואלדעווען און צו בילען אויפ'ן גאנצען אידישען פאלק.

די ליבעראלע פרעסע האט זיך אויך דערויף געמוזט שנעל אברופען. געווהנליך האט זי פראטעסטירט געגען בלוט־בלבול און געוואַרענט די אדמי־ניסטראציע און די רוסישע יוסטיץ, זיי זאלען זיך ניט לאזען פערפיהרען פון דעם הינטישען בילען.

די ליבעראלע אידענפריינדליכע שטימע איז אבער פערטויבט געוואַרען פון דער מחנה בייזע כלבים, וועלכע האבען זיך אבגעריסען פון זייערע קייטען.

דער יוסטיץ־מיניסטער האט זיך צו איהר ניט צוגעהערט און האט זיך בעסער גאאיילט צו פערענטפערען פאר דער שוואַרצער פרעסע פון לאנד און

סטען, און מען האָט זיי אַוועקגעטראָגען צום פּריסטאָוו. דער פּריסטאָוו האָט פּערזיכערט, אַז ער וועט צו קיין פֿאַראַם ניט צולאָזען און דאָס שטעדטל קאָן רוהיג פֿייערען זײַן יום־טוב...
און דער פּסח איז אַריבער רוהיג, אָהן אינצידענטען...

די ערשטע אספה

חול־המועד פּסח, אַז די ערשטע שרעק פֿאר א פֿאַראַם איז אַריבער, האָט דאָס שטעדטל געהאָט די ערשטע אספה.

אַפּיציעל איז דער בלוט־בלבול נאָך ניט פּראַקטאַמירט געוואָרען, ער איז שוין אָבער געהאַנגען אין דער לופטען. דער דאַרף, געפּיהרט פון גלח און פון עטליכע געבראָטענע שוואַרץ־מאה'ניקעס, האָט שוין דערפון גערעדט אפּען. דער געוועזענער פּריסטאָוו איז אויך באַלד פערשוואונדען געוואָרען. דאָס שטעדטל אָבער איז שוין געווען פּעסט איבערצייגט, אַז די ארבייט איז זיינע... ווייטער איז אַן אונשולדיגע׳ איר שוין געזעסען אין תפיסה אוֹן מען האָט ניט געקאָנט וואַרטען. און אין דעמזעלבען טאָג איז א דעפּוטאַציע פון רב, רב בערל'ען און לוי דעם פּראָצענטניק צוועקגעפֿאהרען אין גובערניע אַריין זיך האַלטען אן עצה מיט די אידישע כלל־טהוערס. פערפֿאהרען זיינען די אידען גלייך צום גובערנסקי ראבינער. דער ראבינער האָט שוין געוואוסט פון דער געשיכטע, פון דער שוואַרץ־מאה'דיג בלעטל וואָס די „גובערנסקיע פּראַווּ־לענית" פלעגט אַרויסגעבען. אָבער אפילו די צייטונג האָט נאָך ניט געוואָגט אפען צו רעדען פון א ריטואל־מאָרד. נאָטשאַלסטוואָ אַליין האָט זיך נאָך געוואָקעלט.

די אָנגעשראָקענע אידישע פּאָנטאָזיע איז דאָס מאָל, ווי תמיד, געלאָפען פּאַראַוים. פונדעסטוועגען האָט דער ראבינער באַלד פערופען צו זיך אן אספה פון די פּראָמינענטסטע מענער און גבירים אין שטאָדט, צווישען וועלכע עס איז געווען א ווייט־בעריהמטער אידישער אַדוואָקאט און א יוגענד־פרייַנד פון פּראָקוראָר, מיט וועלכען ער האָט צוזאַמען שטודירט.

דער אַדוואָקאט האָט בערוהיגט די קלייניטשטעדטלדיגע דעפּוטאַציע און די אספה. אַזוי ווי די ידיעה פון געפינען א הרוג אויפ'ן אידישען בית־הקברות איז ערשינען אין דער לאָקאַלער צייטונג, האָט ער געהאָט א געשפּרעך וועגען דעם מיט'ן פּראָקוראָר און האָט זיך פון געשפּרעך מיט איהם איבערצייגט, אַז ער איז ווייט פון א ריטואַלער אויפפאָסונג און גלויבט ניט אין עקזיס־טענץ פון ריטואל־מאָרדען ביי אידען בכלל.

— מיין פּרייַנד איז צו פּראַגרעסיוו און ליבעראל, האָט הינטער זיך א זויבערע קאַריערע פון א צו עהרליכען יוריסט, אז ער זאָל זיך וועלען שמוצען מיט א בלוט־בלבול. וואָס דעם קברות־מאן אַנבעלאַנגט, ערלויבען ניט די פּראָצעדור און געזעצליכע פּראַמאַליטעטען איהם באַלד צו בעפּרייַען. איך וועל אָבער זעהן, אז מען זאָל איהם קאַנען ארויסנעהמען אויף פּאָרוקע. פּאהרט אהיים און גרייט־צו א פּאָרוקע, אם וועניגסטענס פון צעהן טויזענד רובל.

גליקליך און בערוהיגט איז די דעפּוטאַציע בייַנאכט געפּאהרען אהיים און האָט געבראכט דעם שטעדטל די גוטע בשורה. א נייער נם האָט פּאַסירט

די פערשטיינערטע הערצער האבען צוריק אנגעהויבען קלאפען מיט האפ־נונג, אז דער גרויסער מאן און גוטער מענש וועט בעפריען דאס שטעדטעל פון בלבול און וועט אוועקנעהמען די אויפגעהויבענע האנט פון תליון.

אין ארץ־ישראל

דאס גאנצע יאהר האט נאטאשא מיט'ן פאטער געריזט אין אויסלאנד. זיי האבען בעזוכט פראנקרייך, געלעבט א צייט אין ניצא, אין איטאליען. אויף פסח זיינען זיי געפאהרען קיין ירושלים.

דעם נעדאנק האט געגעבען נאטאשא. זיי האבען בעזוכט אלע ערטער, וועלכע זיינען הייליג פאר אידען און פאר קריסטען, בייגעוואוינט דעם גאטעס־דינסט אין קלויסטער אויף יעזוס'עם קבר, בעזוכט דעם כותל־מערבי, אלע אידישע קאלאניעס.

אהן וועדטער, ווי שטומע מרגלים האבען זיי אלעם בעזוכט און אנגעקוקט. נאטאשא פלעגט נאר ניט אראבנעהמען איהרע פארשענדע אבער פארזיכטיגע און שוואדצע אידישע אויגען פון פאטער'ס פנים, געשפאנט נאכגעפלאגט דעם זיך בייטענדען אויסדרוק פון זיין געזיכט, די שאטענס פון זיינע געדאנקען און געפיהלען, וועלכע זיינען איבער איהם שנעל געלאפען...

זי האט זיי דורשטיג פערפלאגט און פערשטאנען. דעם שליסעל צו דעם פאטער'ס נשמה האט זי שוין לאנג געהאט. דאס פערזיגעלטע בוך איז איצט געלעגען פאר איהר אפען און זי האט עס געלייענט מיט א פערכאפטען אטעם און קלאפענדען הארצען. און וואס מעהר זי האט געלייענט, אלץ טהייערער איז איהר דער פאטער געווארען. ער האט איצט שוין ניט געטראגען זיינע מיליטעריש קליידער, נור וועלכע ער איז געווען געווהנט פון קינדווייז אן. זי האט איהם אבער איצט געקליידט אין אן אנדער קלייד, געשאפען פון איהר פאנטאזיע, א קלייד פון ראמאנטישען גלאנץ און פון א נסתר, געוועבט מיט'ן הייליגען שימער פון א מארטירער.

אויפ'ן הר־הזיתים האט דער אלטער מאן פלוצים ארומגענומען די קליינע טאכטער און האט זי לאנג און שטום געפרעסט צו זיין קראנקער ברוסט, ווי א הייליגענדען טרייסט, ווי א בעסטע און אייניגע נחמה.

און אין דעם שטומען דרוק האט ער אויסגעדריקט אלעם, וואס ער ליידט און פיהלט, און וואס זי איז פאר איהם... און די קליינע, מונטערע און פלאטערענדע שוואלב האט צוגעטוליעט דאס קעפעל צום פאטער'ס ברוסט און האט געווארט מיט א פערכאפטען אטעם און מיט א זיסען און קאלטען שוידער אויף א ווארט, וואס זאל צוריסען דעם סוד, וועלכער איז געלעגען צווישען זיי און האט זיי נאך צוטיילט:: אז ער זאל איהר שענקען דאס גרויסע פערטרויען, דאס גרויסע ערווארטעטע גליק, וואס זאל עפענען די צוויי שווייגענדע און פערשלאסענע הערצער, זיי עפענען און דערנאך זיי צוריק צוזאמענשמידען אויף אייביג אין דעמזעלבען זיסען און שוידערענדען סוד.

מודיע געווען, אז דער לאקאלער פראקוראר איז בעזייטיגט פון דער אונטער־זוכונג, אז זי איז ארויסגענומען געווארען פון זיינע הענט און איבערגענעבען געווארען אין די זיכערע הענט פון אן עכט־רוסישען יוסטיץ־פערטרעטער. וועלכער חאט מיט זיין גלענצענדער און שנעלער קאריערע בעוויזען, אז ער קאן שטעהן אויף דער וואך פון גערעכטיגקייט און די אידעאלען פון עכט־רוסישער שטאאטמאנשאפט.

דער יוסטיץ־פערטרעטער איז דער פראקוראר פון פעטערבורגער אק־רוזשנאי סוד און דער זוהן פון בעריהמטען רוסישען גענעראל גערשעלמאן אליין, און ער ווערט די טעג געשיקט אויפ'ן ארט פון פערברעכען, אין בעגלי־טונג פון די פעהינסטע און בעסטע אגענטען פון דער פעטערבורגער געהיים־פאליציי.

קיין בעסערע נאראנטיען, אז זייער וואונש וועט ערפילט ווערען, האט די שווארצע פרעסע ניט געקאנט קריגען, און זי האט אפילאדירט דעם מיניסטער און צוגלייך דעם יונגען פראקוראר, בעגלייטענדיג איהם אין וועג אריין מיט עצות, וועלכע האבען מעהר געקלונגען ווי אינסטרוקציעס, און ווינשענדיג איהם ערפאלג.

שבועות, ווען די אידען האבען געפייערט מתן־תורה, איז דער יונגער פראקוראר מיט א מחנה סיסטשיקעס און פאליציי אנגעקומען אין שטעדטעל אריין, האט באלד ארומגערינגעלט די שוהל, וואו דער רב האט געדאוונט. האט ארעסטירט איהם, דעם סבארשטשיק און נאך א צהנדליג חשוב'ע בעלי־בתים, וועלכע ער האט שוין געהאט אויפ'ן צעטעל, האט פער'חתמ'עט דעם ארון־קודש, די שאפעס מיט ספרים אין שוהל און אין אנדערע צוויי בתי־מדרשים, און האט זיי געהייסען אבפיהרען פארלויפיג אונטער א שטרענגער וואך אויפ'ן דארף אין וואלאסט אריין, און זיי פערשפארען אין כאלאדנע. ער האט בעפוילען אויסגראבען צוריק פון צווינטער דעם ג'הרג'עטען שניי און האט גענומען א קווארטיר פאר זיך און פאר זיינע מיטארבייטער אין זיין פאטער'ס שלאס.

די געדיכטע שווארצע וואלקענס האבען זיך צוריק אנגעזוקט אויפ'ן ארימען שטעדטעל, פינסטערער ווי פריהער.

אויפ'ן צווייטען טאג איז אבער אנגעלאפען דער אלטער גענעראל און נאטאשא. ווי א ווינט האט זיי די רוסישע טראיקע דורכגעטראגען איבער'ן שטעדטעל, אזוי ווי עס וואלט געשטאנען אין פלאמען און זיי וואלטען מורא גהאט זיך אבצושטעלען.

א שטראהל פון האפנונג האט צוריסען די שווארצע וואלקענס און האט א שמייכעל געטהאן צו דער קלייניגר, דערשלאגענער און אין טהאל בעגראב־ענער עדה.

ווי א בליץ האט זיך די בשורה צוטראגען פון הייזעל צו הייזעל. אלע, גרוים און קליין, זיינען ארויסגעשפרונגען ווי פון פלאמען און האבען אין א שטומער איבערראשונג און פרייד לאנג נאכגעקוקט דעם וואלקען שטויב, וועלכער איז נאכגעלאפען דער טראיקע מיט די גענסט.

אין דער עקאנאמיע. צום אבענד ווילן איך, אז דער שלאָם זאל זיין אבגערייניגט פון דער פאליציייסקי שוואל! — האָט שטרענג בעפוילן דער ענערגיע.

— נאָך סיסטשיקעס פעהלן דא! — האָט נאטאשא געזאגט מיט עקעל און שוידער, ווי שטשורעס וואלטן פערפלייצט איהר הויז און גלאָפען איבער איהר קערפער.

פאָן באָך'ס ווייסער און קעלבערנער פנים איז געווארן רויט. ער האָט זיך געוואלט ענטשולדיגן, עפעס ערקלערן און פארשפרעכן. זיין געבראכענע און הילפלאָזע רוסישע שפראך האָט איהם אבער געבראכט אין א גרעסערער פערלעגנהייט און ער איז געווארן נאָך רויטער.

זיצען האבען איהם די בעלי־בתים ניט איינגעלאדען און זיי אליין זיינען געשטאנען, אזוי ווי זיי וואלטן קיין צייט ניט געהאט און זיך ערגיץ־וואו געאיילט. פאָן באָך האָט זיך פערבויגען און האָט פערלאָזען דעם קאבינעט.

באלד זענען צוגעפאָהרען צו דער ווראנדע עטליכע עקיפאזשען און עם האבען זיך געזומען פון זיי ארויסקריכען דער פראקוראר און זיין סוויטע, פאָליציי און סטראזשניקעס. נאטאשא און דער גענעראל האבען געקוקט אויף דער מחנה פון פענסטער פון קאבינעט. די קולות און דער הויכער געלעכטער פון דער באנדע, וועלכער האָט רוישיג פארנעהמען די ווראנדע און די ערטער ארום געגרייטען טיש, האבען זיך צו זיי געטראָגען ווי א זיגעס־טומעל פון א פיינדליכער ארמעע, וועלכע האָט איינגענומען און בעזעצט זייער שלאָם.

— קום פון דאנעט! — האָט פיבערהאפט געזאגט דער פאָטער צו דער טאָכטער און ביידע זיינען מיט אן הינטער־גאנג ארויס אין פארק אריין און זיינען מיט א סטעזשקע אוועק מיט שנעלע טריט, ווי פערפאָלגטע, אין גערא־ני אריין און זיינען שוין דאָרט געבליבען ביים „ווינאָקור" ביז זייער הויז איז ניט אבגערייניגט געוואָרען פון די סיסטשיקעס. דאָרט האבען זיי זיך געהייסען געבען עפעס עסען און דער גענעראל האָט געשיקט א פארובאָק, אז ער זאל איהם אהין באלד ברענגען פון שטעדטעל בעריל דעם בעל־אכסניא.

דאָס ווידערזעהן

ווידער האבען זיך די יוגענד־פרוינד בעגעגענט אין זייער לעבען ביים סוף פון זייער לעבענס־וועג.

מיט אן אבגרונד האָט זיך געעגדיגט דער לאנגער וועג און ביידע זיינען געקומען צו דעם אבגרונד פון פערשיעדענע זייטען — אייגער מיט'ן וועג פון רוהם און בונטרייכער קאריערע פון א גענעראל־אדיוטאנט; דער צווייטער איז געקומען צו דעמזעלבען אבגרונד מיט'ן וועג פון א קליין־שטעטעלדיגען ארעמען אידישען לעבען.

און ביידע זענען געשטאנען אונטער דער שווערע לאסט פון זייערע יאה־רען, גלייך געבויגען און צוזאמענגעדרעהט פון אונגליק און אונבעשרייבליכען וועהטאג. איין וועהטאג און איין בריהענדער פיין אין ביידענס ברוסט!

ביידע האבען גלייך געפיהלט די בריהענדע בעליידיגונג פון בלוט־בלבול, איין מאכטלאזען צארן האָט זיי ביידע גלייך געצוגדען. ביידע זענען איצט ge־

שוין לאנג האָט זי געווארט אויף דעם ווארט, ווי א פרויען־האַרץ ווארט אויפ'ן ערשטען און זיסען ווארט פון דער ליעבע...

אלע אירהע נשמה־אוצרות האָט זי געזאמעלט און אנגענריט פאר דעם מאמענט. דער שטאלצער און ווירדיגער ענטפער האָט שוין געווארט אויף איהר ליפען, צוזאמען מיט'ן הייסען און ברענענדען קוש, וועלכער זאל בעווייזען איהם, דעם אלטען טהייערען מאן, ווי שטאלץ זי איז מיט דעם פערטרויען און ווי דאפעלט טהייערער ער איז איהר געווארען.

דער שוידער פון דער זיסער ווארטונג לויפט הין־און־צוריק איבער איהר לייב און דאָם ווארט קומט אבער ניט... אנשטאט דעם האָט ער איהר שטיל צוגעפליסטערט, אריינקוקענדיג איהר טיף אין פנים־און אין די שווארצע אידישע אויגען:

— מיר וועלען פאהרען אהיים, נאטאשא!

און דאָם קלאפענדע הארץ האָט זיך מיט אמאל אבגעשטעלט, אזוי ווי עם וואלט זיך אבגעריסען פון לעבענס־נערוו. און זי זיינען געפאהרען אהיים.

אין אדעם האבען זיי די רוסישע צייטונגען געבראכט די ידיעה וועגען דעם בלוט־בלבול און וועגען דער רעלע, וואָס דער יונגער פראקוראר געהט שפיעלען אין דער געשיכטע פון דעם ארעמען שטעדטעל. מיט'ן ערשטען שנעל־צוג זיינען זיי אבגעפאהרען אהיים.

צוריק אין שלאָם

אז דער גענעראל מיט נאטאשא'ן זיינען געקומען אין שלאָם אריין, האבען זיי קיינעם א חוץ דער דיענערשאפט דארט ניט געטראפען. דער יונגער פראקוראר און זיין סוויטע זיינען געווען אזוין'ס אידישען בית עולם, וואו מען האָט געפאָרשט, געמאסטעו און געזוכט.

דערווייל האָט זיך געגרייט א וואַרעמעם פאר 15 פאַרשוין, פאר דער גאנצער סלעדסטוועגע קאמיסיע, און די דיענערשאפט האָט געדאקט א לאנגען טיש אויף דער ווערענדא און האָט זיך געטומלט. דאָם אנקומען פונ'ם גענעראל און דער באלעאסטע פון מאיאנטק האָט געמאכט דעם טומל גרעסער, כאטש מען האָט זיך גאריכט אויף זיי און מען האָט נאך זיי ארויסגעשיקט פערד.

דער גראנק אבער, אז דער שלאָם און אלע צימערען זיינען בעזעצט און פארפעסטעט פון פאליציי אין סיסטשיקעס און אז די גאנצע געזעלשאפט וועט זיך באלד צונויפקומען און מען וועט זיך דארפען בעגעגענען מיט איהר, האָט אנגעהויבען נערווירען נאטאשא'ן און שוידערען דעם אלטען מאן ווי א פיעבער.

באלד איז אנגעלאפען דער פערוואלטער פאן באך, א גרויסער דייטש ווי אן אקס, מיט העלע פלאקסענע האר, ברעמען און וואנצעם און מיט קעלבערנע אויגען. ער האָט זיך פארגעשטעלט פאר די נייע בעלי־בתים וועלכע ער האָט נאך ניט געקענט. ער האָט אבער באלד געחאפט א שטרענגען אויסרייד פון גענעראל, פארוואָס ער האָט געלאזט פארפעסטעו דעם פאלאץ.

— ביי מיר איז ניט קיין קאזארמע און ניט קיין פאליצייסקי אופראוועניע! צוועצט זיי, די סוואלאטשעם, ערגעץ אנדערש. עס איז דא גענוג ערטער

— איך גלויב, אז ס'מוז זיין אין אייערע הייליגע ספרים.. ס'מוז דארט ערגעץ ערקלערט זיין... עס איז ניט מעהר ווי א שטראף פון גאט — האט גאט זאגט דער ענגראל מיט א טיעפען קרעכץ, וועלכער האט ארויסגעגעבען די גאנצע גסיסה פון זיין נשמה.

און ווידער שטעהט ער געבויגען און צוזאמענגעדרעהט אונטער דער שווערער לאסט פון דער גרויסער שטראף, אהן ווערטער, אין דערזעלבער פערצווייפלונג ווי בעריל.

די טהיר האט זיך שטיל און פארזיכטיג געעפענט און נאטאשא איז ערשינען. דער פאטער האט אויפגעשוידערט און האט זיך צוריק אויסגעגלייכט.

— גאה אהיים און בערוהיג זיי אלע אין שטעדטעל! כל־זמן איך לעב וועל איך אייך שיצען און ניט לאזען „אבידיען"!

ווי א טרייסטענדע טויב איז נאטאשא צוגעלאפען צום פאטער און איז איהם ארויף אויף'ן האלז און האט איהם דאנקבאר געקושט. גערירט פון דער לאשצענדער פרייד האבען ביידע אלטע מענער זיך שיער ניט צואוויינט.

אז בערעל איז געגאנגען אהיים, האבען איהם אויף'ן וועג איבערגענומען צוויי סיסטשיקעס און האבען איהם געגומען אויספרעגען, וואס ער האט געטהאן ביים ענגראל. אהיים איז ער שוין ניט געקומען. זיי האבען איהם אבגעפירט אויף'ן דארף און פערשפארט אין כאלאדנע מיט די איבעריגע אידען.

ב י י נ א כ ט

באגעגענט האבען זיך פאטער און זוהן ביינאכט אויף דער ווראנדע. נאטאשא איז געווען מיעד פון וועג און איז שוין פון לאנג געשלאפען. דער גענעראל האט לאנג ניט געוואגט ארויסצוגעהן אויף דער ווראנדע, וואו דער זוהן איז געזעסען געבויגען ביי א לאמפ מיט א ברייטען יאפאנישען אבאזשור און האט פערטיעפט געשריעבען דעם פראטאקאל פון דער אויספארשונג, געשריבען דעם נייעם בלוט־בלבול אויף'ן אידישען פאלק.

אונמעגליך איז געווען דעם אלטען מאן צו ערשיינען פאר זיין זוהן און איהם אריינקוקען אין פנים אריין, אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט צו דערזעהן אין דעם פנים זיין אייגענע שאנדע, זיין אייגען פערברעכען. ער איז עטליכע מאל צוגעגאנגען מיט'ן גראז צו דער ווראנדע און האט זיך א געהילטער און אונבעמערקטער פון דער נאכט־דונקעלהייט געגומען זיך אינקוקען אין דעם פארגלייווערטען פראפיל אונטער'ן אבאזשור, איהם אויפס'נייליך געווכט אז ערינערונג, אז ענטפער אויף זיינע פלאגעדע פראגען.

ווי א שטומע און אונבעוועגליכע מאסקע איז דער פראפיל געבליבען פארגליווערט איבער די פאפיערען אין איין אויסגוס, אין איין אויסדרוק. אן אויסדרוק פון א פאטאלאנישער שנאה, פון ליידנשאפטליכער, סאדיסטישער פרייד און נקמה — אן אויסדרוק פון אן אינקווייזיטאר. פון צייט צו צייט האט דער פראקוראר פעסט און צארנדיג געשלאסען דאס מויל און געקריצט מיט די צייהן, אזוי ווי ער וואלט געוואהן פאר זיך ניט קיין פאפירען, נאר שוין צופליישט

וועז גלייכע אידעז: דער נענעראל מיט די צלמים פון גאלד אוז דימענטען אויף דער ברוסט, אוז דער איד איז לוסטרענען כאלאטעל אוז שיד אוז זאקען.

די לעצטע שפורען פוז זייער סאציאלעז אונטערשיעד זיינען פערשוואונ־דעז נאר דער הריגה פוז דער לאנגער מלכה אין פארק.

דער מערדערישער אינצידענט האט איהם פאלשטענדיג אבגעשלייידערט פוז זיין פאמיליע אוז פוז דער סביבה וואו ער האט פארבראכט זיין לעבען. דאס לעבען איז איצט געווען אין פולער ליקווידאציאז. אוז פלוצים איז אנגעלאפען דער בלוט־בלבול ווי א נייע אוז צווייטע וואונדנונג פוז שיקזאל.

בענעגענט האבען זיך די צווויי פריינד שטום אוז אהן א בענריסונג אויף די ליפען, אזוי ווי מענשען בעגעגענען זיך ביי א מת.

נאטאשא האט פארזיכטיג אוז אונבעמערקט פערלאזען דאס צימער אוז האט זיי געלאזט אליין.

וועז דער נענעראל האט זיך גוט אינגעקוקט אין זיין געבוינענעם אוז שטארק־געלטערטען פריינד, אזוי ווי ער וואלט אין איין יאהר דורכגעלעבט נאנצע צוואנציג, האט ער זיך אויסגעגלייכט. דער קלאנג פוז זיינע שפארען, אונטער וועלכע ער האט זיך געגומען שפאנען הין־אוז־צוריק, האט אין איהם דערמאנט, אז ער איז נאך א גרויסער שררה אוז איהם מיט אמאל געמאכט מונטער אוז ענטשלאסען. ער האט אין איהם דערוועקט דער אלטען, טאפפערען קריגער, דעם קעמפער.

דאס לעבען האט פלוצלינג בעקומען א ציעל אוז א ווערטה. ער וועט דעם קריג צוויישען די צווויי פיינדליכע וועלטען אויסקעמפען פאר זיך אוז פאר זיין אלטען אוז צוזאמענגעבראכענעם יוגענד־פריינד. ער האט איהם געוואלט ארומנעהמען, צודריקען צו זיך אוז איהם טרייסטען. דער קריגער אין איהם האט זיך אבער געוועהרט נעגען די וויבלידי־צארטע געפיהלען, אוז ער האט איהם געפרעגט שטרענג מיט א שטיפער אוז אזוי ווי געפרוירענער שטימע.

— ווי אזוי האט עם פאסירט?

בעריל האט אויפגעשוידערט, אזוי ווי מען וואלט איהם אויפגעוועקט פוז זיינע טרויעריגע נעדאנקען, אוז האט זיך נענומען אלעם דערצאהלען. דאס פלוצליכע ערשיינען פוז פריסטאוו אוז פוז שטעדטעל׳ס פערדאכט אויף איהם.

דער נענעראל האט געשפאנט אוז האט איהם אויסגעהערט, ניט קוקענדיג איהם אין פנים אריין, אזוי ווי ער וואלט זיך געשעהמט פאר׳ן פריסטאוו אוז פאר׳ן זוהן.

בערעל האט שוין לאנג געענדיגט זיין ערצאהלונג אוז דער נענעראל שפאנט נאך אלץ, אבער שנעלער אוז פיבערהאפטער ווי פריהער. ביי בערעלן ציהען די פים אויף צו חלש׳ן, ער וואגט אבער ניט זיך צו זעצען, וועז דער גרויסער מאן שפאנט ארום. פלוצים שטעלט ער זיך פאר איהם אב, קוקט איהם אן פארשענד דורך די גלאדענע בריללען לאנג אין פנים אריין אוז פרעגט איהם שטיל:

— זאג מיר, בערקא, ווי האט ביי מיר געקענט געבוירען וועראז אזא אויס־וואורף, אזא זוהן׳דעל ווי דער קאריעריסט איז?

בערעל האט פוז אנפאנג ניט פערשטאנען די פראגע אוז האט אויף איהם אויפגעהויבען א פאאר צוטומלטע אוז פרעגענדע אויגען.

פֿלוצים איז איהם אַריין אין קאָפּ א געדאַנק אַרויפצוגעהן אוֹן איהם דער־
צעהלע זיין לעבענס־סוד, אז אויך די מאַמע זיינע איז געווען אַן עהרליכע
פֿרוי אוֹן ער איז זיין זוהן אוֹן עס רינט אין זיינע אַדערען אידיש בלוט... אוֹן
דאָס וואָס בין איצט איז פֿאַרגעקומען ווי אַן אונמענליכקייט. וואָס ער האָט
מורא געהאַט צו אַנטפֿלעקען אפֿילו דער גענייעבטער טאַטע, אויס מורא, אז
ער זאָל ניט פערליערען איהר ליעבע, ניט פערגיפֿטען איהר לעבען מיט דעם
פֿאַטאַלאַגישען עקעל צו אידען, וועלכען ער פֿלעגט תמיר זעהן אין זיינע אייר־
גענע אוֹן אין זיין סביבה, דאָס וואָס עס פֿלעגט בין איצט פֿאַר איהם ערשיינען
ווי א שרעקליכער פֿאַנטאָם — איז איהם איצט פֿאַרגעקומען באַר א לייכטע
אוֹן גרינגע זאַך, פֿאַר א נייטהיענדיגקייט. פֿאַר אַן ערלייזונג.

אוֹן א טייוועל איז שוין געשטאַנען איבער איהם, האָט איהם געשעפּטשעט
אויפֿן אויער אוֹן איהם געשטופּט אַרויפצוגעהן אוֹן עס זאָגען דעם פֿראָקוראָר.
א בייזע פֿרייד האָט זיך צוגאָסען איבער זיינע אברים אוֹן האָט אויסגע־
לאָשען דעם בריהענדיג פֿיין פֿון זיינע גדאַנקען... ער האָט שוין געזעהן פֿאַר
זיך ווי די מאַסקע פֿון אינקוויזיטאָר בייט זיך, ווי די סאַדיסטישע פֿרייד אַנט־
לויפט אוֹן איהר אַרט פֿאַרנעהמט דער שרעק, דערזעלבער שרעק וואָס ער האָט
אַנגעיאָגט אויפֿן אַרימען שטעדטעל...

אוֹן מיט די גפֿיהלען איז ער אַרויף אויף דער וואַנדע אוֹן איז אויסגע־
וואַקסען פֿון דער נאַכט־דונקעלהייט פֿאַר'ן זוהנ'ס אויגען ווי א ווילדע נאַכט־
געשטאַלט.

א בייזער אונגעדולדיגער וואָלקען איז דורכגעלאָפֿען איבער'ן פֿראָקו־
ראַר'ס פנים... ער איז אַבער באַלד פערשוואונדען. ער האָט זיך שנעל אויפ־
געהויבען פֿון אַרט מיט א געצוואונגענעם זיסען אוֹן פריינדליכען שמייכעל,
וועלכער האָט געמאַכט זיין פנים נאָך שטייפער אוֹן ווי אויסגעהאַקט פֿון האָלץ,
אוֹן אַבשטויסענד...

ער האָט נעוואָלט מאַכען א בעוועגונג צו אומארמען דעם פאַטער, דער
פאַטער האָט זיך אַבער אינסטינקטיוו פֿון איהם אַבגעוואַנדעט.

פֿון טיש האָט אויפֿן פאַטער דראָהענט א בליאַסק געטהאָן דאָס קאָלטע
שטאָהל פֿון א רעוואָלווער... דער דראָהענדער בליאַסק פֿון רעוואָלווער אוֹן
דער הילצערנער אויסדרוק פֿונ'ס זוהנ'ס פנים האָבען מיט אַמאָל אויסגעלאָשען
די ענטשלאָסענהייט, מיט וועלכער ער איז אַרויף אויף דער וועראַנדע...

דער געדאַנק איהם צו אַנטפֿלעקען זיין לעבענס־סוד איז איהם ווידער
פאַרגעקומען אונמענליך, ווייט אוֹן שרעקליך... א פֿשוט'ער זאָלאַגישער פּחד
האָט איהם פערשלאָסען דאָס מויל. א שרעק האָט ווי דער טויט געקוקט פון
קאָלטען רעוואָלווער. דער גענעראַל איז געווען זיכער, אז דער אינקוויזיטאָר
וועט איהם באַלד דערשיסען פון עקעל, פון גרויל... דער טאַפּפֿרעער סאָלדאָט
האָט מיט אמאָל פערלאָרען זיין מוטה. איבער זיין לייב איז שוין די טויט־
אַנגסט געלאָפען מיט א קאָלטען שוידער אוֹן האָט עם בעדעקט מיט א קאָלטען
טויט־שוויים... ער האָט זיך אַרונטערגעלאָזט אויף א שטוהל אוֹן האָט גע־
פרעגט מיט א טאָן, וועלכער האָט אין זיינע אייגענע אויערען זיך אַפּגערופען
אַזוי פרעמד, אַזוי ווי אַן אַנדערער אוֹן ניט ער וואָלט דאָס געזאָגט:

טע און געקרייציגטע קערפערם פון זיינע פערמאטערטע קרבנות, דאָס צאפּלענ־
דע פרישע בלוט פון געמוטשעטע און געפּיניגטע, ווי דאָס וואָלט פאר איהם
געווען וועניג און דער אונערזעטלעכער אינקווויזיטאר וואָלט פערלאַנגט מעהר.
מעהר ענוים, מעהר צרות פאר די מארטירער.

און וואָס מעהר דער פאטער האָט זיך איינגעקוקט אין דעם פנים, אלץ
מעהר איז ער איהם געוואָרען אבשטויסענדער און טיעפער איז געלאָפען דער
שוידער איבער זיין לייב, און ער איז אבגענאַנגען צוריק אין דונקעלען פּאַרק
מיט דערשטיקטע טרויט אין סאמעט־וויכען טעפּיך פון גראָז, און האָט ווייטער
געוואַנדערט צווישען די אלעען. ווי א פּאַרשאַלטענער האָט ער געוואַנדערט און
געלוישט דאָס האמערען פון זיין קראַנקע הארץ.

איבער זיין קאָפּ איז געגאַנגען דערזעלבער הימל וואָס אין קינדהייט,
דיזעלבע לבנה, דיזעלבע סודות־דיגע לאַסטשענדע און וויינקענדע שטערען. ג־
הילט אין נאכט־שאטענס איז דער דופטענדער פּאַרק געשטאַנען פער־כשופ־ט
ווי דאָן, וועו ער איז געווען א אידיש אינגעל — ווי א געהיימנים און א רעטע־
נישׁ, וואָס רייצט, לאָקט, פערשפּרעכט און נאַרט... אלעס איז ווי דאָן, און עס
האָט זיך אויף א האָאר ניט געענדערט... צוועקלאָז און נוצלאָז איז געווען
דער גאַנצער טומעל פון לאַנגען לעבען, ער האָט גאַרניט דערגרייכט, גאַרניט
ערראַבערט... דאָס לעבען איז געבליבען א רעטענישׁ ווי דאָן, א רעטענישׁ אָהן א
פּתרון. ער האָט נאָר געמאַכט א גרויסען קרייז און איז געקומען צום זעלבען
פונקט, פון וועלכער ער איז אויסגעגאַנגען צוריק מיט 60 יאָהר. ער איז נאָר
צוגעקומען דער פרעמדער פּראָקוראָר דאָרט אויף דער וועראַנדע מיט דער פער־
פראַרענער מאסקע פון אן אינקווויזיטאָר, וועלכער זיצט און שרייבט א דאָנאָם
אויף זיין פאלק און אויף איהם אליין, און אזוי ווי די פּען דאָרט אויף דער
וועראַנדע וואָלט דערלאַנגט און געשטאַכעזיין הארץ, א שטאָף נאָך א שטאָך...

דער וועהטאג וועלט אלץ גרעסער און ער איז גרויט צו שרייען פון וואהנ־
זין... עס ארט איהם שוין ניט דאָס אבגענארטע לעבען, ער ווייל עס ניט אין
דאַרף עס ניט... מיט א רעוואָלווער־שאָס וועט ער זיך דערפון מונטער אין
טאָפּפער בעפרייען... ער ווייל נאָר ניט שטארבען אזוי אונגערעכט אנטקעגען
זיי, דעם ארימען שטעדטעל, אין טהאל, וואָס איז איהם איצט אזוי טייער,
עם אזוי פעררעטעריש פערלאָזען און שטארבען...

און ער געהט צוריק צו דער וועראַנדע און קוקט זיך ווידער איין און טאָפּט
מיט זיינע פיבערהאָפּט־אָנגעשטרענגטע אויגען דעם פנים פון זוהן, שטודירט
זיינע געזיכטסציגע און פערגלייכט זיי מיט זיינע זכרונות, מיט די פנימ'ער
פון די בעקאַנטע און פרייגד, וועלכע האָבען פערקאָהרט אין זיין הויז, וועלכע
האָבען זיך גע'חבר'ט מיט דער פערפלוכטער קאַצאָפּקע, זיין ווייב.

ווי ערלייזט און גליקליך וואָלט ער געווען, וועו ער איבערצייגט זיך, אז
ער איז ניט זיין זוהן, נאָר א ממזר... די נאָז אבער — די נאָז... מיט'ן קלוי־
נעם האָרב — איז אידיש... עכט אידיש. זיין נאָז, און אויך דער אויער...
דער לינקער אויער, איז זיינער... וואָרום־זשע איז ער אזוי גרויזאָם, אזוי אינ־
קווויזיטאָריש — פרעגט זיך דער אלטער, געפּלאָגטער כאָטער — וואָהום איז
נאַטאשא אזוי גוט? אזוי האַרציג?

ביים פערצויגענעם נאמען, ווי א קינד, אום איינצושלאפען אין איהם די וואר־כענדע פאַרזיכט — און דו גלויבסט טאקע אין ריטואל... אז די אידען דארפען בלוט אויף פסח ? — האט איהם קאלטבלוטיג געפרעגט דער פאטער און האט אומיסטנע זיך נאר טיפער פערצויגען מיט'ן פאפיראם און צולעגט אין שטוהל.

אילוישא האט זיך הויך צולאכט, ווי מען לאכט איבער א קינדיש נאי־וואר פראגע.. די שטומע נאכט און דער איינגעשלאפענער פארק האבען זיך אפגערופען אויף דעם געלעכטער מיט אן אונהיימליכען ווידער־קול... אזוי ווי א טייוול וואלט דארט שפאטיש געלאכט גלייך מיט'ן פראקוראר...

ער איז אבער באלד צוריק געווארען ערנסט. דער פנים האט זיך אוים־געצויגען און איז פערגליווערט געווארען אין א פרומען און פערקלערטען אוים־דרוק פון אן אינקווויזיטאר, וועלכער טהוט זיין טרויעריגע אבער הייליגע פליכט.

— מיר, יוריסטען, רעדען ניט פון גלויבען. מיר באזירען אלעם אויף פאקטען, אויף טהאטזאכען — האט ער בעמערקט שטרענג, מיט א טאן פון א נאטאציע.

— הם... פאקטען... דאס איז לויבענסווערטה — האט בעמערקט דער פאטער און די ווינקלען פון זיינע ליפען האבען געגען זיין וויללען געמאכט א קנייטש פון א אראנישען שמייכעל — און די פאקטען ? דו האסט זיי ?

— מעהר וויפיעל מען דארף ! — האט ענערגיש אויסגעשריען דער פרא־קוראר, האט אויך פערוויכערט א פאפיראם און האט זיך אנגעשפארט אויפ'ן וועגטעל פון שטוהל — אט מאך איך וועגען זיי אן אויספיהרליכען רעפארט צום יוסטיץ מיניסטער... איך וועל מוזען די גאנצע נאכט ארבייטען.. דער רעפארט מוז מארגען אבגעהן. פעטערבורג און די רוסישע געזעלשאפטליכע מיינונג וואלט אויף איהם מיט אונגעדולד. גאנץ רוסלאנד איז פעראינטע־רעסירט אין דער מערקווירדיגער געשיכטע. אין צוואנציגסטען יאהרהונדערט זאל פאקומען אזא זאך ! די האר שטעלען זיך דאך קאפויר ! אויף אזא אופן זיינען מיר קריסטען דאך מיט אונזער לעבען ניט זיכער.

דער פראקוראר האט זיך שנעל אויפגעהויבען פון ארט און האט זיך גענומען אין טיפער עמפערונג פון דער „מערקווירדיגער געשיכטע", אויפגע־רעגט שפאנען הין און צוריק איבער דער וואראנדע.

„נאר רוהיג... בעוועלטיג דיך" — האט צוגעשעפטשעט דעם גענעראל אן אינוועניגסטע שטימע, און ער האט אומיסנע צוגעגעבען :

— יא, עס איז שרעקליך... שרעקליך — און איז אנטשווינגען געווארען אויף א וויילע. — און וואס זיינען די בעוויזען, אז דער מארד איז בעגאנגען געווארען פון אידען און איז א ריטואלער ? — האט ער כלומרשט רוהיג און נייגעריג געפרעגט דעם זוהן.

— וואס זיינען די בעווייזען? כא־כא־כא ! — האט זיך ווידער בייז און הויך צולאכט דער פראקוראר, און דער טייוועל האט ווידער זיך ווי ער צולאכט פון דונקעלען און לויערענדען פארק — בעווייזען מיט פאקטען האבען מיר גע־נוג, כא־כא־כא ! מיר האבען זיי געפאקט. דאס גזעזע אבער בעפעהלט אונז. אז די פאקטען פון דער אונטערזוכונג זאלען בלייבען בסוד. דאס גזעזע ערלויבט זיי ניט צו פערעפענטליכען... נאר דער יוסטיץ־מיניסטער האט א רעכט זיי צו

— וואס? מיר מאכען קאריערע? א?

דער זוהן האָט עס אויפגעפאסט אין זין פון א פאמיליאריטעט פון א פאטער מיט א קינד. א צינוש שמייכעלע פון א קאריעריסט האָט אויסגענוצט קרימט זיין ביז אין שטייף פנים. ער האָט זיך אבער באלד געכאפט אז האָט דערשטיקט דאָס צינישע שמייכעלע.

— פאדאן, פאפאשא! מיר שיצען די אינטערעסען פון דער יוסטיץ אין פון שטאאט — האָט בעמערקט דער פראקוראר שטרענג מיט א טאן פון פאַרוואורף.

— וואָט קאָק! לאווקא! — האָט אויסגעשריען דער פאטער.

ביידע האבען זיך איינגעקוקט מיט טיפע, איינגעגראבענע בליקען.

ווי קעמפער האבען זיך די בליקען ארומגעכאפט, גרייט זיך צו ראנגלען... א בייזער אין אונהיימליכער פלאם האָט אויפגעפלאקערט אין ביידע'ס אויגען... דער זוהן האָט ניט געדולדעט דעם פאטער'ס אירָאניישען שפאָט אין בער זיין קאריעריזם אין ער פלוצלינג איהם תמיד נערווירען, אזוי ווי ער וואלט זיך צו איהם צוגעריהרט מיט א גליהענדען אייזען — אין אויך איצט...

פון פאטער'ס עמפערונג איבער דעם בלוט־בלוט האָט ער קיין אהנונג ניט געהאט. אזוי נאטירליך איז דאָס נעוועזען אין די הויכע קרייזען, צו וועלכער עס האָט געהערט ער אין אויך דער פאטער.

אין דער ענערגיע האָט זיך בעמיהט צו בעוועלטיגען אין צו ריידען רוהיג.

ער דארף ניט מאכען קיין פאלשע טריט, ארויסגעבען אין אויפדעקען זיינע קארטען. מיט אזא הונט מוז מען זיין פארזיכטיג.

ער האָט דערזעהן אויפ'ן טיש א שאכטל מיט פאפיראסען אין האָט פערריכטערט, כאטש ער פלוצלינג גארניט רויכערען, נאר אבצואוועגדען דעם כעס, בערוהיגען דאָס ברויזענדע בלוט, די ווילד־שפרינגענדע גראנקען אין דאָס הארץ. ער מוז זיך צוימען אין בעהערשען...

דער דופטענדער פאפיראָס איז איהם שטארק געפלעגן געוואָרען. ער האָט איהם דערמאנט אין די פריהערע יאהרען, וועז ער איז געווען א יונגער אפיציער אין האָט נערויכערט אין געטרונקען.

— וואו האסטו געקויפט אזוינע גוטע פאפיראסען? — האָט ער פלוצלינג געפרעגט דעם זוהן, שיקענדיג אין דער דונקלער נאכט א וואלקען רויך.

— זיי געפלעגן אייך? איך האָב מיט זיך א טויזענד. איך קען אייך געבען פינף הונדערט... ווינאוואט! איך האָב נאר פערגעסען, אז די דאק־טוירים האבען אייך פערבאטען צו רויכערען — האָט זיך געכאפט דער זוהן מיט א פערזארגטען טאן, וועלכער האָט זיך אבגעדרופען אין פאטער'ס אויערען אזוי פאלש, כמעט ווי א בייזער שפאָט.

דער ענערגיע האָט אויסגעצוויגען זיינע פיס אין די לאקירענע שטיוועל.

— אמאל א פאפיראָס מאכט ניט אוים... עס פערטומלט די נערוונקען — האָט ער געזאגט מיט א קרומען שמייכעל, האָט ווידער אנגעשטעלט די טאפענדע און פארשענדע בליקען אויפ'ן פראקוראר. — „איצט בין איך רוהיג. פאלשטענדיג רוהיג און גרייט" — איז ביי איהם דורכגעלאפען א נערוונק.

— זאג מיר נאר, אילישא! — ער האָט איהם אומיסטנע אנגערופען

פּראָקוראָר האָט זיך געמומען צוואויקלען פּאָר'ן פּאָטער די גאַנצע נעץ, וואָס ער האָט שוין אויסגעשפּינט אין זיין קראַנקען, סאַרימטישען מח מיט דער לייענ־ שאַפּטליכער סאַפּיסטישער בערערזאַמקייט פון א געשיקטען פּראָקוראָר אוו מיט א בייזער ברויזענדער פּרייד פון א צורר היהודים, פון אן אייביגען אונשטערבליכען המן.

אוו דער פּאָטער איז געשטאַנען בליך ווי דער טויט און האָט איהם אויס־ געהערט. שוין ניט אילישא, זיין אייגענער אוו גוט־בעקאַנטער זוהן איז נע־ שטאַנען פּאר איהם. א טייוועל מיט גרינע קעצישע אויגען איז אויסגעוואקסען אויף דער ווראַנדע פון דער דונקעלער נאכט־שוים אוו ער רעדט אוו שפּריצט אויף איהם מיט דער גאַל פון א פּערריקטע אוו פּאַטאַלאַגישע שנאה צו א גאנץ פאַלק. דער פּליכוואַטער אוו גלאַנצענדיגער שארבען אויף'ן קליין, פּארשפּיצט קעפּעל, דער דארער, לאַנגער האַלז מיט א גרויסען קנאַפּ, וואָס שפּאַרט אונטער דאָם קעפּעל — אַלעס איז פון א טייוועל אוו ניט פון קיין מענשען. אוו די ווער־ טער פון דעם טייוועל אַטהעמען אוו בריהען איהם דעם פּנים ווי די גלוטה פון גהינום.

ניט דעם זוהנ'ס האַנד שוועבט פּאר דעם פּנים אוו שווינגט מיט דעם אַלטען ספּר אין דער לופּטען. א שליח פון גיהנום דראָהט עם איהם מיט דעם אַלטען ספּר, פון וועלכען עס טראָגט זיך א טוכלער, פּערלענערטער קעלער־ריח פון אַלטע זאכען. אוו ער וויל זיך דערמאַהנען אין דעם גוט־בעקאַנטען אוו צו־ גליך פּרעמדען ריח. ער שטרענגט אן אַלע זיינע כחות, זוכט אין זכרון פּיבער־ האָפּט שנעל אוו געפּינט עס.

אן אַלטער אַבער גוט בעקאַנטער ריח!... אוו די יוגענד, די קינדערשע יאהרען וואקסען אוים נעבען דעם טייוועל אזוי בולט, אזוי פּרוש... דער בית־ המדרש, די אַלטע ספּרים פּארפּלעקטע פון צייט אוו בלוט... דער מלמד... די קלעפּ, די פּעטש, וואָס ער פלעג געבען איבערן פּנים, איבער דער נאז...

„וואָס איז דאָס? א חלום? א וויטקליכקייט? ניין! עס איז נאָט'ס שטראָף! אוו דער טייוועל איז זיין שליח!" אוו ער רוקט זיך אָב פון איהם צו דער וואַנד א שריט נאָך א שריט. דער טייוועל אַבער געהט איהם נאָך. רעדט איבער איהם אין זיין פּיבערהאָפּטען וואהנזין אוו טיטשעט איהם מיט'ן ספּר אין פּנים אריין, אין דער נאז.

דער געגנערשל האָט דורכגעפּיהרט מיט דער האַנד איבער זיין נאָקעטען שארבען וויי א מאַן, וועלכער טרייבט אָב פון די אויגען א מארך־גשעפּענסט, אוו איז געקומען צו זיך. דער טוכלער קעלער־ריח פון אַלטען ספּר האָט איהם נע־ בראכט צוריק צו דער ווירקליכקייט אוו האָט אין איהם אַנגעצונדען א געדאנק. א בייזען געדאנק.

איצט איז ער ווידער געווען גרייט אויפצונעהמען דעם קאמפף מיט דעם טייוועל, וועלכער איז זיין אייגענער זוהן. ער וועט שוין זיין דער עקספּערט אוו וועט שוין ערקלערען דעם כאראַקטער פון דעם בלוט אויף דער גמרא. זיין אייגענע לעבענס־גשעיכטע וועט ער דערצעהלען אין געריכט. ער וועט די נעץ פון דעם וואהנזיניגען פּראָקוראָר צוריסען אוו פון זיין בעשולדיגונגס־אקט וועט בלייבען נאר צוריסענע שפּין־וועב — א געלעכטער אוו א חוזק...

וויסען — האָט געענדיגט דער פּראָקוראָר מיט א יעזואיטיש שמייכעלע אוו האָט פרום פערגלאצט די אויגען צום הימעל ווי אין א תפילה.

דאָס געזעץ אויף די ליפּען פון דעם קאריעריסט אוו אינקווויזיטאָר אוו דער יעזואיטיש פרומער שמייכעל האָט זיך צוגעריהרט צום געגנער ווי א צוגליה־טער אייזען צום לייב.

ער איז אויך אויפגעשפרונגען פון אָרט. בריהענדע וועלטער האָבען איהם געוואָרנען אוו זיך גריסען פון געשטיקטען האלז.

„קאריעריסט! פּראָכוואָסט! דו אוו דיין געזעץ זיינען צוויי פּראָ־וואָסטען אוו לומפּען!" האָט ער איהם געוואָלט אויסשפייען גליך אין פּנים אריין. דאָס בליאָסקענדע שטאָל פון רעוואָלווער אויף טיש האָבען אָבער ווי־דער געדראָהט אוו בעפוילען צו זיין פּאָרזיכטיג. אוו די וועלטער זיינען פּאָר־קיהלט געוואָרען אויף די ליפּען, אוו ער האָט נאָר ווי אויסגעשפּיגען פון זיך דאָס געוועהנליכע וואָרט זיינס. „טשעפּוכא"! ענערגישער אוו ווייטער אויס־געשפּיגען ווי תמיד.

דער זוהן האָט אויסגעצויגען דעם קאַפּ אויפ'ן לאָנגען, דינעם האלז, ווי א בייזע אוו גיפטיגע שלאַנג פאר'ן בים.

— וואָס? — האָט ער געפרעגט דעם פּאָטער מיט צווי אויסגעסטאָרט־שעטע, פינקעלדיגע, אינקווויזיטאָרישע אויגען.

דער פּאָטער האָט זיך פאר איהם אָבגעשטעלט, א ברוסט פאר א ברוסט. ווי א קעמפּפער פאר א קעמפּפער.

— איך גלויב ניט אין דער לעגענדע אוו אין דיינע פּאָקטען. עס איז א פּאָדלאָג! א פּאָלסיפיקאַציע! — אוו ער האָט צוזאַמענגעבאָלט די פויסטען אין די הויזען־קעשענעס.

א ווייל האָבען זיי זיך אָנגעקוקט. דערנאָך האָט זיך דער פראָקוראָר ווי־דער הויך אוו בייז צולאָכט. פאָלש צולאָכט. אין דעם גלעזעטער האָט זיך גע־הערט דאָס קאָכען אוו ברויזען פון זיין קראָנקען, מיט פּאָטאָלאָגישען אידעז־האָס פערפּעסטעטען בלוט.

— איהר גלויבט ניט? וואָס? וועל איך אייך באָלד בעווייזען. — אוו ער איז אריינגעלאָפען צו זיך אין צימער אריין אוו האָט באָלד פון דאָרט ארויס־געטראָגען א פּאָק אידישע ספרים.

מיט'ן זעלבען יעזואיטישען אוו פרומען שמייכעלע האָט ער זיי צובונדען. האָט ארויסגענומען איין ספר, אין אן אלטען אוו צוריסענעם באנד פון לעדער. האָט איהם געפענט אוו איהם צוגעטראָגען צום פּאָטער.

— אוו וואָס איז דאָס? הא? — לייענט נאָר איבער. תלמוד וואַווי־לאָנסקי, טראָקטאָט פּסחים. אט האָט איהר דעם גאַנצען ריטואל זייערען... אוו דא האָט איהר בלוט, מענשליכעם בלוט... אויף דעם בלאָט. אוו נאָך א בלאָט... אוו אט האָט איהר א דריטע בלאָט. כא־כא־כא! דאָס וועלען מיר אָנאַליזי־רען, כא־כא־כא! עקספּערטען וועלען אונז שוין בעווייזען דעם כאראָקטער פון דעם בלוט. כא־כא־כא! פריהער האָבען זיי דאָס איינגעל גענקויעט אויף זייער בית־הקברות, אויסגעצאַפּט דאָס בלוט... דערנאָך געהאַנגען. כא־כא־כא! זנאיעם מי איך, מאשניקאוו! (מיר קענען זיי די שווינדלער!) — אוו דער

ווי אַן אַבגרונד האָט זיך דאָס לעבען אונטער אים געעפענט.

צוערשט איז פון דאָרט אויפגעשטאַנען פון איהר קבר די שוועסטער, די לאַנגע מיאוס'ע אידענע, מיט די אויסגעקרימטע גרויסע צייהן פון א פֿאַנטער. דער טויט און דער קבר האָבען זי געמאַכט נאָך מיאוס'ער און ווילדער. א שמוציגע און טויט־געלבע האָט זי, ווי א ווילדע מכשפה, זיך געוואָרפען אויף איהם, געשמיסען איהם דאָס געלד אין פנים אַריין, געשריען, געווויינט און זיך געריסען די צושויבערטע און שטייפע האָר פון קאָפּ...

און ער לויפט פון איהר ווילדען וואוטה... לויפט אַהן א סוף איבער בערג און טהאָלען. ער פיהלט, אז דער אָטעם שפּאָרט די ברוסט און וועט זי באַלד צוריסען... ער קאָן זיך אבער ניט אבשטעלען, זיך אויסדרעהען... שוין ניט זי נאָר דער טויט לויפט הינטער איהם, שילט און דראָהט און קלינגט אזוי שרעקליך מיט די ביינער...

און ער כאַפּט ארויס זיין רעוואָלווער און שיסט אין געשפּענסט, פייערט אַהן א סוף, און אז דער ווינט צוטראָגט דעם רויך לינקס ווידער אויפ'ן גראָז די פרעמדע אידענע, מיט צוואוואָרפענע גליהדער פון א דערשאָסענער פאַר־היסטאָרישער חיה און מיט א פנים אויסגעקרימט פון שרעק און וואוטה...

און אידען לויפען פון אַלע זייטען פון פּאַרק, ווי אונטערערדישע געשטאַלטען, ווילדע לויפען זיי, ווי צולאָפענע חיות פון א טהיערגאָרטען, וואַרפען זיך אויף איהם, ווי א לעבעדיגער באַרג, דריקען איהם און שטיקען... און ער ראַנגעלט זיך מיט דעם לעבעדיגען קנויל, דרעהט זיך און בייסט זיך אזוי לאַנג, ביז דער פּראָקוראָר קומט צו לויפען — ער, דאָס ווייב און דער רויטער קאַדעט מיט דער ביקס...

און מען שלאָגט זיך און מען בייסט זיך שוין אַלע אינאיינעם. צוויי פיינדליכע קרעפטען און וועלטען דרעהען זיך אין אַן אוראַגאַן פון טהיערישען וואוטה... ווי א מחנה פון פערהונגערטע און וואהנזיניגע וועלף שפּרינגען זיי איינע אויף די אַנדערע און בייסען זיך די בלוטענדע לעבעדיגע גאַרגלען. ער ווילּ זיי צונעהמען, שרייט און ערוואַכט...

אין א ים פון קאַלטען טויט־שוויים ערוואַכט ער...

זיין ערשטער געדאַנק איז געווען — צוגעהן צום פענסטער און זעהן, צי דער פּראָקוראָר שרייבט נאָך זיין בלוטיגע פערלויכדונג אויפ'ן אידישען פאַלק.

מיט שווערע, ווי מיט בליי אָנגעגאָסענע טריט האָט ער זיך צוגעשלעפט צום פענסטער און האָט אויפגעהויבען דעם שווערען פּאַרהאַנג.

אויף דער וואַנדא איז שוין געווען פינסטער. דאָס ערשטע מאָרגען־ליכט האָט זיך גערוקט פון מזרח־זייט, א גרויעס און אן אונזיכערעס ליכט, און האָט זיך גערַאַנגעלט מיט די נאַכט־שאָטענס. די בוימער זיינען געשטאַנען ווי פערגליווערטע אונטער דעם אונהיימליכען, שטילען אבער האַרטנעקיגען קאַמף פון טאָג און נאַכט, פון ליכט און פינסטערניש...

גרויע און אומעטיגע זיינען זיי געשטאַנען, ווי שוין פּראָורטיילטע צום טויט...

דער ענערַאַל האָט געעפענט דעם פענסטער און האָט זיך ארונטער־

ער וועט אויפטרעטען אלס פערטיידיגער פון די אידען נעגען דעם זוהן דעם בעשולדיגער. ער נעהמט אויף דעם קאמפף!

מיט אמאל האט ער זיך דערפיהלט צוריק רוהיג און מונטער, ווי ער פלעג זיך פיהלען פאר א שלאכט, פאר א דועל, וועלכע ער האט געהאט פיעל אין זייז לעבען. דער רעוואלווער אויף'ן טיש האט איהם איצט שוין ניט געשראקען מיט'ן דראהענדען קאלטען בליאסק פון קאלטען שטאל. ער קוקט אויף דעם רעוואלווער און לאכט פון איהם אין הארצען, און זיין פיקסירטער בליק בעוועגט דעם פראקוראר אויף צו כאפען א קוק אויף'ן רעוואלווער. אינסטינקטיוו דרעהט ער זיך אום צום טיש און צוריק צום פאטער און זייערע אויגען בעגעגענען זיך ווייטער אזן כאפען זיך ארום אין א שטילען און דראהענדען קאמפף.

און אין היץ פון דעם קאמפף כאפען זיך ביים פאטער ארויס פאלגענדע ווערטער:

— טשעפוכא, גאספאדין פראקוראר! דאס איננעל האט ג'הרג'עט דער פריסטאוו, וועלכער איז ספעציעל געקומען אהער פון פעטערבורג. דער מארד איז געפלאנעוועט גענוארען דארט, אין דעפארטמענט פון אונזער פאליציי, אדער אין די פינסטערע קעלערען פון א שוואַרצע מאה'דיגען עכט־רוסישען פערבאנד. דער בלוט־בלבול איז נויטיג פאר אייך, פעטערבורגער טשינאווניקעם. אין מוטנע וואסער וועט איהר כאפען פיש און מאכען אייער קאריערע. די גאנצע געשיכטע איז גענעהט מיט וויסע פאדעם און נאר א דוראק זעהט עס ניט. איך שטעה אבער שוין צאר'ן קבר און קען היינט־מארגען שטארבען. מיין קאריערע איז שוין געמאכט, גאספאדין פראקוראר! און איך וועל ניט און קען ניט שטארבען און רוהיג לינגען אין דר'ערד, וועו איך וועל עס צולאזען. איך וועל ניט און קען ניט גלייכגילטיג צוקוקען ווי איהר בריינגט אן אונגליק אויף אן ארעם און אונשולדיג שטערטעל, א פערלוימדונג אויף א גאנץ אונשולדיג פאלק. איך וועל עס ניט ערלויבען — האט שוין געטופעט און געשריען אין דער שטילער נאכט דער אלטער מאן. — טהוט עס וואו איהר ווילט, אבער ניט אין מיין שטעדטעל... איך וועל פאהרען קיין פעטערבורג, אויפטרעטען אין גערישט... איך וועל אייער טייוולישע ווערק צושטערען! סיידען איך וועל ניט לעבען! גוטע נאכט, גאספאדין פראקוראר! — און דער געגנער האט מיט די ווערטער פערלאזען די ווערנדע.

ווי דער'הרג'עט פון א דונער איז געבליבען שטעהן אין מיטען דער וועראנדע דער פראקוראר און האט מיט איבערגעקעהרטע אויגען פון שרעק לאנג געקוקט אויף דער טהיר, וואוהין דער פאטער איז שוין פון לאנג פערשוואנדען.

איין קלאפ און אלעס איז צושמעטערט, אלעס פאלט און צושיט זיך, ווי א קארטען־שטיבעל.

אן אונגעריכטער קלאפ!...

חלום און ווירקליכקייט

וועו דער אלטער מאן איז ענדליך איינגעשלאפען, האט א ווילדער און שווערער קאשמאר, שווער ווי א בארג ווידער צוגעדריקט זיין ברוסט.

שטייפער און בייזער פנים און דער צלם אויפ'ן ברוסט ! ווי דער פנים פון א תלמיד האט ער געקוקט אויף איהם אונבויגזאם און ענטשלאסען אין זיין בייזען, מערדערישען ווילען... און ווידער האבען די פיבערהאפטע בליקען געטאפט די שטייפע ליניען פון פנים, געזוכט און געבלעטערט אין זכרון און פערגליכען... „אין וועמען ? אין וועמען איז ער געראטען ?" — האט ווי א בייזער און פאסקודנעם וואלם איהם געטאטשעט און גענאגט א געדאנק. און דער רחמנות מיט זיך אליין איז געווען נאך ביטערער און בריהענדער... טרעהרען האבען געגאסען און געבריהט זיינע באקען.

און אז די טויטע און פערגליוועטע מאסקע פון פראקוראר האט א ציטער געטהאן אונטער דעם ליכט אין זיין ציטערענדער האנד, האט דער פאטער אין אייגנעש, אבער פארזיכטיג שטיל פערלאזען דאס צימער...

ער איז שוין געווען פעסט איבערצייגט, אז דער תלמיד וועט מיט איהם ניט רחמנות האבען.

דאס פאלק אין גלות

דאס אבגעקהלטע און בעפרישטע בעט האט ווידער ארומגעכאפט זיינע מיעדע און נאגענדע אברים און ער איז צוריק איינגעשלאפען מיט א לאנגען און מיערען שלאף. אויפגעוועקט האט איהם א שטארקער רויש אונטער'ן פענסטער. דער ענגעראל איז אראבגעשפרונגען פון בעט און איז צוגעלאפען צום פענסטער. די גרויסע, אויף דארישע זיילען געשטיצטע ווראנדע איז געווען פערפליצט מיט פלאציי, גוים און סיסטשיקעס. רעכטס אין א גליי־כער שורה און געהיט פון בלאנקע און אין העלען זונענליכט גרויזאם בליאס־קענדע שווערדען זיינען געשטאנען די ארעסטירטע אידען. מיט ארונטערגע־לאזטע, איינגעבויגענע קעפ זיינען זיי געשטאנען, ווי א פאלק געטריבען אין גלות. נאר דער רב, דערזעלבער וואס האט איהם ווינטער מיט א דעפוטאציע דערלאנגט ביים בריקעל ברויט און זאלץ, האט פערריסען די אויגען צום הימל און זיינע בלוטלאזע ליפען און דאס קליין גרוי ציגען־בערדעל האט זיך צו־זאמען בעווענט און געציטערט ווי אין א שטילער תפלה. דער איבעריגער פנים איז געבליבען בעוועגלאז, דונקעל־בלוי, ווי איבערגעברענטער אש מיט אן אויסדרוק פון א פערגליוועטער פראגע און פארוואורף צום הימעל.

דער ענגעראל האט ניט געקענט אפריסען זיינע אויגען פון דעם פרע־גענדען פנים, אזוי ווי די פראגע, דער פארוואורף וואלט געווען געריכטעט ניט צו גאט, נאר צו איהם אליין, דעם פאטער פון דעם זוהן דעם תלמיד, וועל־כער האט זיי צוזאמענגעבראכט אהער צו פייניגען און צו שענדען.

באלד האט ער זיך געכאפט צוהלען און אנגעצוהלט צוהן אידען... בערל האט אויפגעציטערט און אינסטינקטיוו אויפגעהויבען צו איהם דעם פנים, אזוי ווי ער וואלט אויף זיך דערפיהלט די צוהלענדע אויגען ביים פענסטער.

דער ענגעראל איז אבגעשפרונגען. די זאך איז געווען אזוי אונגלויבליך, אזוי אונמענליך ! ער איז צוגעלאפען צוריק און האט זיך געמומען רייבען די אויגען און דערנאך ווישען די פון זיין הייסען אטהעם פערנעבעלטע שויבען.

געלאָזט אין א שטוהל, אטעמענדיג די פרישע לופט מיט ברייטע און שוועכע שלונגען.

די לופט אבער האָט איהם ניט דערפרישט און ניט געלינדערט.

צוגלייך מיט איהר האָט זיך אין ברוסט געגאסען דער אומעט פון גרויען מארגען, פון גרויזאמען קאמף צווישען ליכט און פינסטערניש... אזא פייכטער און געדיכטער אומעט. ווי א שמוציגער און גיפטיגער קליי האָט אָר אָנגעפילט די ברוסט און זי געשפּאַרט און געדריקט פון אלע זייטען... און זיך געווינקעלט ארום האלז ווי אן עקעלהאפטער שלאנג.

און עס האָט זיך איהם אויסגעווייזען, אז אָר וועט דעם זונענאויפגאנג שוין ניט זעהן, אז דער גרויער, זיך קלעפענדער שלאנג וועט איהר דערווערגען ביים פענסטער.

געטריבען פון דער ניט גוטקייט פון א גסיסה האָט אָר אָנגעצונדען א ליכט און זיך געלאָזט געהן צום צימער, וואו דער זוהן איז געשלאָפען.

עס איז געקומען א געראנק אין קאפּ, א נודנער און אומעדיגער, ווי דאָס קאָלעמוטנע און אונזיכער ציטערענדע מארגענליכט, א פערצווייפעלטע און לעצטע האָפענונג פון א גוסס.

אָר וועט אויפוועקען דעם זוהן, איהם אלעם דערצעהלען און איהם נאָר בעטען, אז אָר זאל איהם לאָזען רוהיג שטאַרבען...

נאָר שטאַרבען און מעהר נאָר ניט! און גאָריהרט צו טרעהרען פון רחמנות צו זיך אליין, מיט זיין גרויזאמען שיקזאל, האָט אָר געגלויבט, אז דער זוהן וועט מיט איהם אויך רחמנות האָבען און וועט אויפגעבען דעם בלוט־בלבול...

„איז אָר דען קיין מענש ניט? אָר מוז דאָך האָבען א מענשליך האָרץ און האָבען רחמנות מיט א פאָטער!" — האָט געפּראוועט זיך אליין פערזיכערען דער מאן אין זיין גסיסה און האָט מוטהיג געעפענט די טהיר פון צימער.

דער פּראָקוראָר איז געלעגען אויף א בריטען טערקישען דיוואן מיט א נאָקעטער האריגער ברוסט, מיט איין פוס פערריסען און א שטאָלץ פערוואָרפענעם קאפּ.

דער פאָטער האָט אויפגעהויבען די ליכט איבער זיין געלעגער און האָט זיך איבער איהם אָנגעבויגען... צווישען די ווי מאָל־געדיכטע האָר איז געלעגען א צלם, פון וועלכען ס'האָט זיך געצויגען א שווארץ שנירעל ארום זיין דינעם און לאנגען האלז.

דער צלם האָט דעם פאָטער אויפגעשוידערט ווי עפעם מאוס'עם און אונהיימליכעם... אָר האָט געוואוסט, אז אין די סטודענטען־יאהרען האָט אָר ניט געטראָגען קיין צלם.

„איז אָר אזוי פרום געווארען? אדער דאָס איז נאָר צביעות און פאלשקייט?"

אָר האָט פאָרשענד איינגעגראָבען זיינע בליקען אין דעם פערוואָרפענליכנעדען פנים, אזוי ווי אָר וואָלט דאָרט געוזוכט אן ענטפער אויף זיין פראגע. און דער פנים מיט'ן ביין־געשלאָסענעם מויל און מיט זיינע שאַרף־אויסגעצויגענע נאָזענע און פערשפּיצטע געזיכטסציגע האָט געקוקט אויף איהם נאָך גרויזאמער ווי נעכטען, וועז אָר האָט געוועבט פאָר איהם די נעץ פון בלוט־בלבול, פון זיין פאלק'ס אונגליק. און ווי האָפענונגסלאָז איז איהם איצט פאָרגעקומען דער

געוועדט האבען נאטאשא און דער פראקוראר, צוערשט איינציגווייז און דערנאך מיט אמאל און אויפגערעגט.

— מען דארף זיך בערוהיגען... הויפטזעכליך רוהיג און געלאסען — האט ער צו זיך אליין געזאגט און האט זיך צוריק געזעטצט אנטהאן לאנגזאם און גאלאסען, אזוי ווי ער וואלט זיך נאר מיט דעם פראצעס אליין געקענט בערוהיגען. פלוצים האט ער דערהערט ווי א טרוקענעם טראסק און נאטאשא'ס א קוויטש.

— ער שלאגט זי! — איז דורך א געדאנק אין זיין מח, האט איהם אבגעבריהט ווי א בליץ און אנגעצונדען דאם בלוט.

א רגע אזי געווען שטיל, אונהיימליך שטיל, דערנאך האט זיך דערהערט נאטאשא'ס געווויין...

— יא, קיין צוויפעל... אבער רוהיג... נאר רוהיג — האט געזאגט דער אלטער מאן צו זיך אין דער הויך, האט געכאפט פון דער וואנט אן אלטמאדישען גאלאדענעם פיסטאלעט, האט איהם אריינגעשטעקט אין קעשענע, איז ארויסגעלאפען און האט האסטיג געעפענט די טהיר פון צווייטען צימער.

אין דער טהיר האט ער זיך צוזאמענגעשטויסען מיט'ן זוהן אין וויצמונדיר, מיט א גרויסען בריליאנטענעם צלם אויף דער ברוסט און מיט א פארטפעל אונטער דער האנט. דער פנים פון דעם אינקווויזיטאר איז געווען נאך שטייפער און גרויזאמער ווי נעכטען אין שלאף.

דער פאטער האט אויפגעשוידערט און האט אינסטינקטיוו צוזאמענגעדריקט דעם רעוואלווער אין קעשענע, אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט פאר אן אנפאל...

זייערע אויגען האבען זיך בעגעגענט און ארומגעכאפט ווי אין קאמפף... א רגע האבען זיי זיך אנגעקוקט מיט האסענדע און פערניכטענדע בליקען, דערנאך האט זיך דער פראקוראר מיט דער זייט אבגערוקט פון איהם מיט א ציטערענדען עקעל אויפ'ן שטייפען פנים, שוין מיט דערזעלבען פאטאלגישען עקעל, מיט וועלכען ער און אלע פון זיין סביבה פלענען ריידען פון אידען.

און דער אויסדרוק פון עקעל האט דעם פאטער איבערגעשראקען און אויסגעלאשען אין איהם די וויכדע וואוטה און די ענטשלאסענע מוטה און איהם נעמאכט שוואך...

— ער וויים אלעס... וויים ער דען? — האט איהם ווי א מעסער א שטאך געטהאן א גרעאנק און ער האט געמאכט א שריט צוריק און בעפרייט דעם וועג פאר'ן פראקוראר.

— פיהרט די פערברעכער אב צוריק אין וואלאסט ארויס, איך פאהר אייך נאך! — האט בעפוילען דער פראקוראר מיט א טרוקענעם און שוין געלאנגווייליגטען טאן דעם אויספראוניק, וועלכער האט געוואוסט אויף איהם אויסגעצויגען אין דער טהיר פון דעם לאנגען קארידאר.

— סלושאיום, וואשע פרעוואסכאדיטעלסטווא! — האט זיך נאך מעהר אויסגעצויגען דער אויספראוניק און איז ארויס אויף דער וועראנדע.

דער פראקוראר האט נאך העכער אויפגעהויבען דעם קאפ אויפ'ן דינעם און דארען האלז און האט זיך געלאזט מיט שטאלצע און בייזע טריט געהן

אזוי ווי ער וואלט זיך אליין ניט געגלויבט. עס איז אבער געווען א ווירקליכ־קייט און ניט קיין קאשמאר...

דאן האט איהם אנגענאפט א פחד, אן אבערגלויבישער שרעק... אזוי ווי די שטראפענדע האנד פון א מלאך וואלט פאר איהם אנגעשריבען אויף דער וואנד די דראהענדע און ווארנענדע ווערטער, וועלכע זי האט אמאל אנ־געשריבען אויף דער וואנד פון בלשאצר׳ס פאלאץ.

ער האט פיעברהאפט זיך געמומען אנטהאן. די הענד האבען אבער גע־ציטערט, און ער האט בשום אופן ניט געקענט ארויפציהען דעם לינקען שטי־וועל, אזוי ווי די פוס וואלט איבערנאכט געשוואלען געוואָרען.

דאן האט ער אנגעקלונגען נאכ׳ן לאקיי.

אז ער האט דערזעהן אויפ׳ן לאקיי׳ס פנים דאסזעלבע שפּאטענדע און בייז־פרעהליכע נקמה־שמייכעלע, וואס ער האט ערשט געזעהן אויף די אלע פּנימ׳ער פון די אלע פּאליצייסקי און סיסטשיקעס אויף דער וועראנדע, האט איהם אנגעכאפט א בלינדע וואוטה. מיט׳ן שטיוועל אין דער האנד האט ער זיך א וואָרף געטהאן אויפ׳ן לאקיי ווי פון א בעהעלטעניש און האט זיך גע־נומען איהם שלאגען איבער׳ן קאפ און שרייען אין וואהנזיניגען כעם:

— וואו! וואו! סוקין סין!

דער לאקיי האט זיך ניט געווארהרט געגען די קלעפ און איז ניט געלאפען... אונבעוועגליך און א טויט־בלאסער איז ער געשטאנען און האט געקוקט אויף איהם מיט צוויי איבערגעשראקענע גרויסע אויגען ווי מען קוקט אויף א מאן אין ערשטען אויסברוך פון וואהנזין.

— בארין! בארין! גאט איז מיט אייך, בארין! — האט געשעפטשעט דער לאקיי.

— וואו! וואו! אניט דערשיס איך דיך! און ער איז צוגעלאפען צו דער וואנד, וואו דאס געווער איז געהאנגען.

דער לאקיי האט זיך צוואמענגעדרעהט ווי א פערפאלגטער האז און איז מיט איין שפרונג אויפן פון קאבינעט.

ווי ערשעפט האט ער זיך צוגעשלעפט צום בעט און האט זיך ארונטער־געלאזט אויפ׳ן צוקנייטשטען גלעזגער.

די ברוסט האט זיך בעווענגט ארויף און אראפ ווי א בלאז־זאק, אלע אברים האבען געציטערט ווי אין אן עפילעפטישען אנפאל. פון שפּיגעל אין דער קלײדער־שאפע אנטקעגען האט אויף איהם געקוקט א מאן, וועלכען ער האט אליין ניט דערקענט.

און אזוי איז ער לאנג געזעסען און געקוקט אויפ׳ן פרעמדען און אונ־בעקאנטען מאן אין שפּיגעל, אן אויסגעלאשענער און ערשעפטער, אהן גע־פיהלען און אהן געדאנקען.

ברודער און שוועסטער

אויפגעשוידערט האט איהם און געבראכט צו זיך שטימען פון צווייטען צימער, וואס איז געווען אבגעטיילט מיט א טהיר פון דעם קלײדער־שראנק.

באלד, און אויב ניט, וועט די ברוסט צוריסען ווערען פון אויפרעגונג און וואוטה... איצט האָט ער שוין ניט געצוויפעלט, אז ער איז ניט זיין זוהן... מיט דעם וואוטה איז אויסגעוואקסען א זיכערקייט, אז ער איז פון א קוטשער אדער א לאקיי, און אז זיין ווייב איז געווען א שליאכע... אנדערש קען עס ניט זיין! און איז מאכטלאזען, וואהנזיניגען כעס האָט ער זיך פערגעסען און אויסגעשריען:

— שליאכא! פאדלאיא!

נאטאשא איז אבגעשפרונגען פון איהם ווי זון א וואהנזיניגען... איהר פנים, איהרע איבערגעקהרטע און איבערגעשראקענע אויגען האבען איהם געבראכט צו זיך און די צווייי ווערטער האבען איהם אליין איבערגעשראקען אויף טויט.

— פאפאשא! וואס האסטו געטיינט? — האָט איהם געפרעגט די טאכטער.

—אה, גארנישט! גארנישט! מ'קען פון זינען ארײַן... די געדאנקען פערלירען — האָט זיך ארויסגעריסען פון זיין ברוסט, און ער האָט זיך ערשפּט ארונטערגעלאזט אויפ'ן שטוהל וואו נאטאשא איז ערשט געזעסען און ער האָט זיך געמוסען טאפּען און פיהרען מיט דער האנד איבער'ן נאקעטען און פערשוויצטען שארבען, אזוי ווי ער וואלט געוואלט זיך איבערצייגען צי ער איז ווירקליך ניט ארײַן פון זינען.

נאטאשא האָט זיך צוגעזעצט אויף זיין קניע און האָט זיך ווידער איהם געמוסען לאשטשען, גלעטען מיט איהרע קליינע שפהנע הענטלעך און בערוהיגען. א ווייל זיינען זיי אזוי געזעסען, צונויפגעדרעהט און צוזאמענגעגאסען אין איין קנויל, פון שטומען צער און פערצווייפלונג.

— וואן! מעהר קומט ניט זיין פוס אהער... אויב ער קומט צוריק, וועל איך איהם ווי א הונט ארויסטרייבען פון דאנען — האָט געזאגט דער פאטער און האָט זיך אויפגעהויבען.

„שליאכא! פאדלאיא שליאכא! און ער איז א ממזר" — האָט שוין ווי א פיק־האלץ געפיקט אין מוח א געדאנק, און דער געדאנק איז איהם געווען אנגענעהם און האָט גלײַנדערט ווי א קיהלענדער באלזאם דעם בריהענדען פיין און כעס.

— ער וועט שוין ס־ווי־סיי ניט קומען! איך האָב איהם שוין אליין פון דאנען ארויסגעטריבען — האָט געזאגט נאטאשא.

אבער דאָס איז געווען וועניג... ער האָט געדארפט טהאן נאך עפעס.

דער אויסדרוק פון קראנקהאפטען עקל, וועלכען ער האָט איבערגעלייענט אויף זיין פנים אין דער טהיר, דערזעלבער טעמפער און גרויזאמער פנים איז איהם געשטאנען פאר די אויגען. ער איז געווען זיכער, אז דער זוהן וווייסט זיין לעבענס־סוד, אז ער האָט איהם געטראפען, און אז ער פיהלט צו איהם אן עקל ווי צו א אידען... ער איז אין דעם געווען פונקט אזוי זיכער, ווי אין דעם, אז די גראבע קאצאפקע האָט געלעבט מיט א קוטשער און דער פראקוראר איז א ממזר...

צו דער טהיר, ארויפציהענדיג די הענטשקעם אויף די הענט און זיך ניט אומקוקענדיג אויפ'ן פאטער...

און ווידער שטעהט דער אלטער מאן אנגעשפארט מיט'ן שטערען אין גלאז פון פענסטער און קוקט אויף דער וועראנדע: די בלאנקע בייזע שוועריקייטן ווידער ארום די אידען פון אלע זייטען. דער רב קוקט שוין ניט צום הימל .זיין קאפ הענגט שוין אויך טיף אויף דער ברוסט, ווי ביי זיין געבויגענער און פון שאנדע צוזאמענגעדרעהטער עדה... ווי אן אבגעשניטענער הענגט דער אלטער קאפ... און מען טרייבט זיי ווידער איבער דער בריקע אלעע צוויישען די הויכע, הונדערט יאהריגע טאפאליעס... ווי אין גלות טרייבט מען זיי... עס ווייזט זיך איהם אוים, אז מען טרייבט איהם אויך, צוזאמען מיט בערלען, א בעזיענטען און געשמיידטען... און ער פיהלט שוין נאהרניט, ניט קיין צער און ניט קיין כעס... נאר א נודנע פוסטקייט אין דער נשמה און א שוועכע בלייענע מיידקייט אין זיינע אלטע אברים...

דער פאטש

דער נעדאנק, אז דער אויסוואורף האט דערלאננט נאטאשא'ן א פאטש, אז ער האט אויפגעהויבען א האנד אויף אן אויסגעוואקסענער שוועסטער און דאמע, אויף זיין ליעבלינג, נאטאשא, האט ווידער ביים געגנערל אנגעצונדען דעם מארך, דאס בלוט אין די אדערען... ער האט געפיהלט דעם פאטש אויף זיך, אויף זיין פנים... און אט דער געפיהל, צוזאמען מיט'ן געפיהל פון א מאן, וועלכער האט זיך אין ערשטען מאמענט פון בעליידיגונג פערלארען און האט ניט געענטפערט אויף דער בעליידיגונג, איהם ניט דערשאסען אויפ'ן אָרט ווי א משוגענעם הונט, האט איהב וואהנזיניג געמאכט... ער איז צוריק ארייננגעלאפען אין זיין טאכטער'ס צימער.

— דער שופט האט דיר א קלאפ געטאן? א? — האט ער געפרעגט נאטאשא'ן.

זי האט אויפגעהויבען איהר קעפעל פון די הענד, אויף וועלכע זי איז געלעגען אנגעשפארט אויפ'ן טיש און האט אנגעשטעלט אויפ'ן פאטער א פערווייניגטען פנים. א קלייניע און צוזאמענגעדרעהטע, האט זי אויסגעזעהן ווי א פויגעלע, ווי א שוואלב, וואס טוליעט זיך אין א ווינקעל אונטער'ן דאך און בעהאלט זיך פון שטורם... דעם פאטער'ס שרעקליכעם געזיכט האט זי אבער באלד פערענדערט. זי האט אנגעהויבען לאכען, לאכען מיט צוויי באר־ווייניגטע אויגען... און ווי א רעגענבויגען שימערט פון אונטער'ן רעגען, אזוי האבען זיך געלויכטען די צוויי לאכענדע און צוגלייך ווייענדע אויגען...

— ניטשעווא, פאפאשא! נארנישט! מיר האבען זיך אביסעל צוקריקט. אבער נארנישט... טשעפוכא! — האט זי געפרואווט בערוהיגען דעם פאטער און איז איהם ארויפגעשפרונגען אויפ'ן האלז און איהם ארומגענומען.

די לאסקעם האבען איהם אבער ניט בערוהיגט, ווי בוימעל קען ניט אויסלעשען א פייער... ער האט דערפיהלט, אז ער מוז עפעם טהאן, און דאס —

— קום פרישטיקעז, טאכטער!
אוז ער האט געזומען נאטאשא'ן אונטער'ן האנט העפליך אוז גאלאנט. אזוי ווי זי וואלט געווען א פרעמדע דאמע אוז ניט נאטאשא, זיין טאכטער, אוז ער וואלט געווען דער קאוואליר. ער האט זי צוגעפיהרט צום טיש.

נאכ'ן פריהשטיק

נאכ'ן פרישטיק האט זיך דער גענעראל פערשלאסען ביי זיך אין קאבינעט. א ווייל איז ער ארומגענאנגען הין אוז צוריק אוז האט אויפגערעגט געפיהרט הין אוז צוריק מיט'ן האנט איבער'ן נאקעטען שארבען, וועלכער האט זיך ביי איהם אזוי ווי צוזאמענגענאסען אינאיינעם מיט'ן שטערען...
אוז אזוי ווי ער וואלט אנגעטאפט אוז זיך איבערצייגט, אז ער איז פאלשטענדיג רוהיג אוז ביים קלארען פערשטאנד, האט ער זיך צוגעזעצט צום שרייבטיש אוז האט זיך ענמומען שרייבען פאלגענדעז בריף:
„מילאסטיווי גאסודאר! (גנעדיגער הערר) — האט ער אדרעסירט זיין אייגענעם זוהן — א מאל, וועלכער הויבט אויף זיין האנט אוז שלאגט א דאמע, מעג זי זיין אן אייגענע שוועסטער, אזא מאן איז ניט ווירדיג צו טראגען דעם נאמען פון א רוסישען אדעלמאן אוז צו זיין דער פערטרעטער פון גענוע אוז די אינטערעסען פון דער יוסטיץ".
דאם ווארט „רוסישער אדעלמאן" האט איהם אבער ווי אבגעבריהט...
„טשעפוכא!" — האט זיך ביי איהם ארויסגעריסען פון די ליפען, אוז ער האט צוריסען דעם בריף אוז האט איהם מיט כעם ארויינגעשליידערט אין פאפיער־קארב.
„רוסקי דוואריאנין!" — אוז ער האט זיך אליין דערפון צולאכט. פאר זיינע אויגען איז געשטאנען בעריל, זיין ארים געבורט־שטערטעל אין טהאל, אוז די גאנצע פערגאנגענהייט האט פון איהם שפאטיש אוז טייפליש גענאכט... געלאכט האט איבער איהם אויך דער פארטרעט פון א גראף סווינטשיצקי, איינער פון סווינטשיצקי'ס אורעלטערן, אין קליידער אוז געוואהר פון א מיטגלאלטערליכען ריטער, וועלכער איז געהאנגען איבער זיין טיש.
עם האט זיך איהם אויסגעווייזען, אז ער שפאט פון איהם אוז פון זיין יוגענד־פרייגד בעריל, וועלכען מען האט אוועקגעפיהרט מיט בלאנקע שווערדען, גלייך מיט אלע אידען... אויף דעם פנים פון דעם מיטגלארליכען ריטער, וועלכער האט זיך בעטיליגט אין א קרייץ־צוג אוז וועלכען ער אליין האט אויף להכעים פערלאנגט צו האבען, צוזאמען מיט דער איבערגער בילדער־גאלערע, אוז האט דעם פערלאנג געשטעלט אלס איינעם פון די תנאים ביים קויפען סווינטשיצקי'ס מאיאנטעק, אויף דעם פנים האט ער פלוצים דערזעהן דעמזעלבען פרעכען אוז בייז־פרעהליכען אוז שפאטישען נקמה־שמייכעל, וועלכען ער האט אין דער פריה געזעהן אויף די פנימ'ער פון אלע פאליציייסקע, אוז פאר וועלכען ער האט געשלאגען דעם לאקיי זיינעם.
פלוצים האט ער זיך ווידער דערמאנט, ווי אזוי מען האט קינדוויז איהם אוז בערל'ען געשמיסען מיט קראפעווע דא אין פארק אוז דערנידעריגט אויף

און ווילדע אומגעלומפערטע געדאנקען האבען ווי שדים געגומען שפרינ־
גען אין זיין מוח אוז איהם טרייבען הין און צוריק איבער'ן צימער.

צוערשט איז איהם אריין א געדאנק, צו געהן אין וואלאסט אריין, וואו עס קומט פאר די אינקווויזיציע פון אונשולדיגע מענשען, און איהם פאר אלע סיסטשיקעם און פאליציייסקע, פאר דער גאנצער סליעדסטוועגער קאמיסיע, אויספאטשען.

„נא! אט האסטו, דערפאר וואס דו האסט געפאטשט א שוועסטער און א דאמע!"

דאס וואס ער האט געפאטשט א דאמע, איז איהם פארגעקומען אונ־ פערציהליכער ווי אלץ... די דאמע האט אינגאנצען פערשטעלט די שוועס־ טער... דערנאך איז איהם אויסגעקומען, אז עס וועט זיין א דועל צווישען איהם און דעם ממזר... ער וועט איהם אליין ארויסרופען אויף א דועל. זאל די גאנצע וועלט ווייסען, אז ער איז ניט זיינער... סיי־ווי־סיי וועט ער זיך אבזאגען פון איהם אלם פאטער... קיין ירושה וועט ער שוין איהם ניט לאזען... „קיין קאפיקע! נאר היינט וועט ער מאכען א נייע צואה... יא! א דועל!"...

און דער געדאנק איז איהם פארגעקומען אזוי נאטירליך, אז ער האט איהם אנגעהויבען צו בערוהיגען...

ער נעהמט זיך אן פאר זיין טאכטער, פאר א דאמע, וועלכע איז געשלא־ ען געווארען פון א כאם... דאס האט פון איהם פערלאנגט דער כבוד פון מונדיר, די עטיק פון אן אפיציר און סאלדאט... און ביי דעם נעדאנק האט ער זיך אויסגעצויגען און האט אויסגעטארטשעט די ברוסט, ווי אויף א פאראד. און אין די געדאנקען האט ער שוין געזעהן דעם זוהן דערשאסען...

„ווי דען? ער איז דאך א „שפאק"; א ציווילנער, ווי די אפיצירען רופען די ניט־אפיצירען... ער קאן דען אזוי שיסען ווי ער?... ער וועט נאך היינט, ווי אין די יונגע יאהרען, ארבשיסען א דעקל פון א טשיניק, א היטל פון א קאפ, און וועט ניט פעהלען..."

— דער פרישטיק איז דערלאנגט! — האט געמעלדעט אין דער טהיר דערזעלבער לאקיי, וועלכען ער האט געשלאגען פריהער מיט'ן שטיוועל איבער'ן קאפ. דער פריהערדיגער שמייכעל, וועלכער האט איהם אזוי אויפ־ געבראכט, איז שוין ניט געווען אויפ'ן לאקיי'ס גלאטען און בריטען פנים. ער איז געווען פערגליווערט אין א העפליכער אונטערטעניגקייט. דער געוואהנליכער פנים פון א לאקיי.

און דער לאקיי האט אונטערגעבראכען דאס שפאנען איבער'ן צימער און דעם לויף פון די אומגעלומפערטע געדאנקען.

דער גענעראל האט זיך אנגעכאפט פאר'ן פרישטיק ווי פאר א רעטונג... ער וועט זיך דערווייל בערוהיגען און נאכ'ן עסען וועט ער שוין זעהן וואס ער האט צו טהאן... ער וועט עס אבער אזוי ניט לאזען...

דער אומגעלומפערטער געדאנק פון א דועל איז שוין אבער געלעגען צוטראטען און פערלאשען.

„און ווי איז אז ער איז מיין קינד? וואר קאן עס ווייסען?... דער טייפעל אליין וועט עס ניט ווייסען..."

פון זיינע אויגען איבער די באקען און אויף דער צוואה, און זיי האבען זיך צוזאמענגענאסען מיט'ן טינט אויפ'ן פאפיר אין ציטערענדע און לעבעדיגע פלעקען.

אז ער האט זיך אבער גענומען איבערלייענען זיין צוואה האט איהם זיין ודוי, אז ער איז א איד, אליין איבערגעשראקען און ער האט צוריסען די צוואה אויף קלייגע שטיקלעך, האט די שטיקלעך ארויסגעוואלרפען אין קאמין אריין, האט זיי אונטערגעצונדען מיט א שוועבלע און איז ניט אבגעטראטען פון זיי, ביז זיי האבען זיך פערוואנדעלט אין אש.

און דיזלבע פייער־צונגען, וועלכע האבען געלעקט און געצונדען דאס פאפיר, האבען געצונדען זיין הארץ, זיין מוח.

און ווידער האט איהם ארומגעכאפט דער נודנער טעמפער אומעט, וועלכער האט זיך פארטאג צוגאסען אין זיין ברוסט פון דעם גרויען מארגענ־ליכט אין פארק, דער אומעט פון א גסיסה, וועלכער בריהט ניט און טהוט ניט וועה, נאר ער דריקט צוריק צו דער ערד... פון וואנען דער מענש איז געקומען.

ער האט דערפיהלט, אז ער טהוט ניט וואס ער דארף טהאן, אז עפעס מוז ער דאך טהאן, און אז אויב ניט וועט ער דערשטיקט ווערען אין דעם ענגען קאבינעט.

ער האט געכאפט דאס היטל, די הענטשקעס, א קאזאצקע נאגאיקע און איז ארויס אין פארק אריין, מיט דער אבזיכט צו געהן אין וואלאסט אריין און צוזעהן די אינקווויזיציע.

א היישעריק

אז ער האט געעפענט דאס טהירל פון פארק האט ער דערזעהן פון ווייטענס א מחנה מענשען, וועלכע האט זיך געצויגען איבער'ן בריטען שטוביגען וועג צווישען די טאפאלען, וועלכער האט געפיהרט בארג־אראב אין שטערטל אריין.

ווי א מחנה היישעריקען האבען זיי זיך געצויגען גלייך אויפ'ן פארק — אידען, וווייבער און קינדער.

ער האט פערשטאנען, אז דאס געהען זיי צו איהם, בעטען זיין הילף און שוץ געגען זיין אייגענעם זוהן דעם אינקווויזיטאר.

„מיין זוהן! מיין אייגענער זוהן!" — האט זיך איצט געטראכט דער געפלאגטער פאטער און א פאניק האט איהם ארומגעכאפט, אן אבערגלוי־בישער שרעק פאר דער מחנה, וועלכע איז ווי א פיינדליכע ארמעע געגאנגען גלייך אויפ'ן שלאס. ער האט שוין געזעהן די אויפגערעגטע פנימ'ער און דראהענדע האנט־בעוועגונגען פון די ערשטע רייהען, אזוי ווי זיי וואלטען געגאנגען אויף איהם מיט בייזע אבזיכטען.

און אין דעם פאניק האט ער פערמאכט הינטער זיך די טהירל, האט אנגעקלאפט דעם סטארוש אין בודקע ביים טויער און האט איהם אנגע־זאגט, אז ער זאל שליסען די טויערען און קיינעם צו איהם ניט צולאזען.

אליין איז ער אוועק צו זיך אין קאבינעט אריין און האט זיך דארט פערשלאסען.

אייביג... און ווי דער לאקיי אין דער פריה, אזוי האט איהם דער פארטרעט איצט אריינגעווארפען אין א וואוטה.

„צו וואס פאר א טייפעל העננט דא דער מערזאוועץ מיט דער פרעכער מארדע?" — האט ער זיך אליין געפרעגט אין דער הויך און האט אננג־קלונגען. א לאקיי האט אננעקלאפט און ער האט געפענט. דאס איז געווען שוין אן אנדערער, א אינגערער, מיט'ן נאמען מישקא.

— נעהמט צו פון דאנען דעם פוילישען מערזאוועץ! א חזראק איז ער און וויטער גארנישט! — האט ער אננעוויזען אויפ'ן פארטרעט.

מישקא האט אויף איהם אננעשטעלט א פאר פרעגענדע אויגען. ער האט זיין האר ניט פערשטאנען.

— וואס קוקסטו אויף מיר, דוראק? איך זאג דאך דיר: נעהם אראב דעם פארטרעט און הענג איהם אויף דארט צווישען די איבעריגע פוילישע מארדעם. פון מיינטוועגען קאנסטו איהם אפילו אין שטאל אויפהענגען... פאסקודסטווא און וויטער גארנישט!...

און מישקא איז ארויפגעקראכען אויפ'ן טיש און האט זיך ענומען אראבנעהמען דעם פארטרעט. און עם האט אזוי לאנג געדויערט... אז אייביגקייט, אז די געדולד האט ביי איהם געפלאצט און ער האט זיך ענומען אויף איהם שרייען, אז ער זאל עם מאכען גיכער. און אז מישקא האט שוין ענדליך ארונטערגעננומען דעם פארטרעט און איז אראבגעקראכען פונ'ם טיש האט ער בעמערקט, אז ער האט פערשטויבט דעם גרינעם געוואנט פון טיש, און דער לאקיי האט זיך ערשט ענומען ווישען דעם שטויב מיט'ן ארבעל. דאס האט ער שוין ניט געקאנט אויסהאלטען, האט אננעכאפט מישקא'ן ביים קאלנער און האט איהם ארויסגעשמיסען פון קאבינעט מיט'ן פארטרעט און האט ווידער פערשלאסען הינטער זיך די טהיר.

דאן האט ער זיך צוריקגעזעצט צום טיש און האט זיך ווידער ענומען שרייבען בריעף צום זוהן, איינעם נאכ'ן אנדערען...

אין איין בריעף האט ער פערלאננט, אז ער זאל מעהר ניט בעטרעטען דעם שוועל פון זיין הויז, דערפאר וואס ער האט אויפגעהויבען די האנט אויף נאטאשא'ן. דעם בריעף האט ער צוריסען און האט אננעשריבען אן אנדערען, אין וועלכען ער האט דעם זוהן געשלויידערט אין פנים די זעלבע ווערטער, וואס ער האט איהם נעכטען ביינאכט געזאגט אויף דער וואראנדא וועגען דעם בלוט־בלבול. אויך דעם בריעף האט ער צוריסען. אזוי האט ער געשריבען און גאריסען דאס פאפיר ביז ער האט איננאנצען אויפגענעכען דעם גאדאנק צו שרייבען א בריעף און האט זיך ענומען שרייבען א נייע צואה, אין וועלכער ער האט זיין גאנצעם פערמעגען אבגעזאגט נאר נאטאשא'ן און זיינע אידישע קרובים אין שטארטעל. אין דער צואה האט ער ארויסגעגעבען זיין לעבענס־סוד, האט זיך מודה געווען, אז ער איז א איד, וועלכען מען האט נאר אין זיין קינדהייט געצוואונגען צו שמד און האט געבעטען נאטאשא'ן, אז זי זאל איהם בעגראבען צווישען אידען אין זיין געבורט־שטארטעל, נעבען זיינע עלטערען, און האט פראטעסטירט געגען דעם בלוט־בלבול...

אז ער איז געקומען צו זיין קבורה, האבען זיך די טרערען שוין געגאסען

פּעטערבורג... פּויערים דאַרף מען קנוטעיזען, אַז ניט וועלען זיי ראַבאָוועז. צינדען אוּן עס וועט ניט זיין ניט קיין פּריוואַט־אייגענטום אוּן ניט קיין געזעלשאַפּטס־אַרדנונג...

ער האָט אזוי געטהאָן אוּן מען האָט איהם דערפּאַר מאַקע באַלד דערהויבען.

אינסטינקטיוו האָט ער געכאַפּט א קוק אויפֿ'ן בריליאַנטענעם צלם אויפֿ דער ברוסט. די זון־שטראַהלען האָבען זיך געשפּיעלט אוּן שטאַלץ געפּרעהט מיט די בליאַסקענדע בריליאַנטען, אוּן זיין ברוסט האָט זיך אויך אַנגעפּילט מיט דערזעלבער שטאַלצער אוּן בליאַסקענדער פּרייד, מיט א בליאַסקענדער גאוה...

אוּן די זשידעס האָבען דאַך גע'הרג'עט דעם שנץ... צוערשט אויסגעצאַפּט דאָס בלוט פוּן איהם, געבאַקען מיט דעם זייערע מצות, אוּן דערנאָך איהם געהאַנגען... א כיטרע פּאַלק דאָס איז!

אָה, ער קען זיי... אוּן ער וועט עס בעווייזען ווי צווויי מאָל צוויי איז פּיער... גאַנץ רוסלאַנד וועט איהם זיין דאַנקבאַר אוּן ער וועט בעריהמט ווערען אויפֿ דער גאַנצער וועלט...

אוּן ער האָט זיך צולאַכט מיט א בייזער סאַדיסטישער פּרייד איבער די אידען, וועלכע ער איז געגאַנגען פּייניגען אוּן ענטדעקען זייערע גרויליטהאַטען.

„אוּן דער פּאַטער איז א דוראַק, אַן אַלטער כריין, אוּן נאַטאַשא איז אַן אַנארכיסטקע אוּן באַמבע־ווארפערקע... זי בונטעווועט עס דעם אַלטען דוראַק געגען איהם. אַן אַנדער פּאַטער וואָלט מיט איהם שטאַלצירט... צו פּינף אוּן דרייסיג יאָהר א פּראָקוראָר... צו פּערציג יאָהר א מיניסטער — אוּן ער איז נאָך ניט צופּרידען... האָט ניט קיין רעספּעקט פּאַר איהם..."

אוּן א צאָרען, א בייזער אוּן א טעמפּער האָם האָט זיך ווידער צוגאַסען איבער זיינע אַדערען, ווי נעכטען ביינאַכט.

„מיט חסדים האָט איהם דער צאָר בעשאַטען, אוּן ער איז אזוי אונ־דאַנקבאַר אוּן אונטריי... ביי אזא געגנראַל וואָלט ער צוגעגנומען די פּענסיע מיט אַלע אָרדענס, אוּן נאַטאַשא'ן וואָלט ער פּערשיקט קיין סיביר, גלייך מיט אַלע באַמבע־ווארפערס... ער וועט עס זאָגען דער גראַפּינע... זאָלען זיי זעהן, אַז די שטאַטס־אינטערעסען שטעהען ביי איהם העכער פּוּן אַלץ, אפילו פּוּן די גפּיהלען פּוּן א זוהן אוּן א ברודער..."

אוּן אין די גראַנקען האָט ער שוין צוגענומען ביים פּאַטער די פּענסיע אוּן דעם צאָר'ס אַלע חסדים, אוּן נאַטאַשא'ן האָט ער פּערשיקט קיין סיביר...

„אַהין איז איהר וועג" — האָט זיך געפּרעהט דער ברודער. — „זאָל זי זיך נאָר מיט מיר אַנהויבען" — האָט זיך געטראַכט דער אינקווויזיטאָר — „איך וועל זיך שוין מיט זיי ניט צערעמאַניען. איך בין ניט קיין מענש פּוּן סענטימענטען..."

אוּן ער איז ווידער שטאַלץ דערמיט, וואָם ער האָט ניט קיין סענטי־מענטען, איז ניט קיין „באַבע", איז אייזען־פּעסט, ווי א שטאַטס־מאַן אוּן פּראָקוראָר דאַרף זיין...

יאָ, זי פּערשיקען! דאָס גוט ביי איהר קאַנפיסקירען... וואָם פּאַר א רעכט האָט ער געהאַט עס צו קויפען פּאַר איהר? א זוהן איז דאָך ביילכער פּוּן א טאַכטער, ובפרט אזא זוהן ווי ער? ער איז דאָך ניט אזא קרעטין ווי יענער דער קאַדעט...

אויפֿן וועג צו דער אינקווויזיציע

נאכגעפאלגט האט דער פראקוראר דער אויספארשונגס קאמיסיע אין וואלאסט ארויז, צופום.

ער האט, נאך דער נעכטיגער שפעטער נאכט־ארבייט און נאכ'ן צוזאמענשטויס מיט דער שוועסטער, זיך געפיהלט מיער און ערשעפט און האט געוואלט נעהמען א שפאציר־נאנג.

נעגאנגען איז ער צום דארף מיט א זייטיגער סטעזשקע, וועלכע האט געפיהרט מיט א לאנגען גערדעהטען אומוועג דורך'ן פארק און וואלד.

ער האט געוואוסט, אי מען וועט אין וואלאסט אויף איהם לאנג ווארטען, און דער גרעאנק האט איהם בעוועגט צו געהן נאך לאנגזאמער און זיך אפילו צוזעצען אויף א פערטעל שטונדע.

„זאלען זיי דארט ווארטען! א פראקוראר איז ניט קיין אינספראוויק", האט זיך א טראכט געטהאן דער יונגער גערשעלמאן.

דער גרעאנק, אז ער איז א פראקוראר און אז מען וועט דארט אויף איהם ווארטען מיט גרעולד און רעספעקט, וואס גרהערט צו א פראקוראר און הויכער פערזאן ווי ער איז, אז ער איז פראקוראר פון פעטערבורגער אקרוזשנאי סוד — דער שטאלצער גרעאנק האט איהם איצט געשמייכעלט און אנגענעהם געקיצעלט.

דער אינצידענט מיט נאטאשא'ן, דאס וואס זי האט איהם געבעטען פערלאזען דעם שלאס און זיך גרפינען אן אנדער ארט פאר זיינע שמוציגע געשעפטען, דאס וואס זי האט איהם ארויסגעטריבען, די בעליידיגונג און דער פאטש מיט וועלכען ער האט איהר געענטפערט אויף דער בעליידיגונג, די נאנצע געשיכטע, האט איהם איצט שוין ניט גראט, ווי אין דעם ערשטען מאמענט.

ער איז דאך געווען גערעכט!

און דער גרעאנק, אז ער איז תמיד גערעכט און שטרהט אויף דער וואר פון די העכסטע שטאטס־אינטערעסען, און רעכענט זיך ניט מיט נארנישט, אפילו ניט מיט די סימפאטיען פון פאטער און שוועסטער און האנדעלט נגנען די סימפאטיען און גענען דער פאמיליע — דער גרעאנק האט איהם פאלשטענדיג בערוהיגט.

„פערלירט ער דען ניט דאדורך? ער ווייסט, אז זיינע פאליטישע אי־בערצייגונגען האבען איהם אבגעטיילט פון פאטער מיט א טיעפען אבגרונד, און אז ער האט דאדורך פיעל פערלארען... דער שלאס מיט'ן גרויסען רייכען פוילישען גוט וואלט איצט גהערט צו איהם און ניט צו דער רעווא־לוציאנערקע... עס ארט איהם אבער ניט... שטאטס־אינטערעסען און אי־בערצייגונגען שטרהען העכער!"

און וואורום פערלאנגען דאס אלץ פון איהם די הויכע שטאטס־אינטערע־סען און זיינע איבערצייגונגען, און וואורום איז נאטאשא א רעווא־לוציא־נערקע, וואלט ער אליין ניט גאנאנט ערקלערען. און ער האט זיך ניט גענויטיגט אין ערקלערונג.. עס איז גענוגן פאר איהם אן אקסיאמע, אן אפענער אמת... אזוי דענקט דער מיניסטער, זיין גרעפין און גאנץ

און די שלאַנג האָט זיך אַזוי ווי געדרעהט און געריסען פון דער אייזער־נער פויסט, גרייט צו בייסען און צו אַנטלויפען...

אויף דער לאַנקע האָט א שיקסעל געפאַשעט יונגע געל־גרינע געוונלעך, אַזוינע פּוכלינקע און פרישינקע... אַן אַנדער שיקסעל האָט זיך געבאַדעט אין געטוקט מיט א קינדערשער פרייד אין גרין־גאַלדענעם וואַסער... און דאָס וואַסער איז זיך צולאַפען אַרום איהר אין גרויסע געגילטע רייפען, די רייפען זיינען געלאַפען צוריק, האָבען זיך ווידער געטוליעט צום קינד'ס בראַנזענער ברוסטעל, עם געהאַלזט, זיך געפרעהט און שטיפעריש געשפיעלט מיט דעם, ווי א לאַשטשענדע מוטער מיט א קינד...

דאָס וואַסער האָט אַלע מאָל מיט א מוטערליכען שטאַלץ אויפגעדעקט און געווויזען אין בליאַסקענדען זונען־שיין די ערשטע צאַרטע, זיך אונזיכער און צניעות'דיג שנייידענדע ליניען פון צוויי שוין יונגפרויליכע ברוסטען. געווויזען, זיך בעריהמעריש גערייצט מיט זיי און צוריק צניעות'דיג פער־דעקט, אַזוי ווי עס וואַלט זיך פערשעהמט מיט דעם רייף־ווערענדיגען גע־שלעכט... מיט דער וואַקסענדער יונגפרוי... אַדער מורא געהאַט פאַר אַן עין־הרע...

דער פראַקוראָר האָט אויפגעשוידערט פון דעם צניעות'דיגען און צו גלייך רופענדען שפּיעל פון די בליאַסקענדע וואַסער־רייפען, און האָט זיך מיט אמאָל אַבגעשטעלט ווי אַן איינגעגראַבענער.

דאָס שיקסעל האָט זיך דערשראַקען, פערשעמט פאַר'ן פּלוצים ערשינע־נעם „בארין" און האָט בעהאַלטען דעם קלייענעם בראַנזענעם קערפער אין וואַסער ביז אין האַלז, און האָט איהם שוין ניט געוואַלט אויפדעקען...

די פון דער זון בעגילטע און פלאַטערענדע וואַסער־רייפען האָבען זיך אויך מיט אמאָל איבערגעשראַקען און זיינען פערגליווערט געוואָרען אין אַן אונרוהיגער וואַרטונג...

ער האָט זיך דערמאָנט אַן דער גראַפינע און איהר אלטען און פאַרמלאַז צוואואַקסענעם און פעטען קערפער, אין וועלכען די שארפע פערפומען האָבען שוין ניט געקענט דערשטיקען דעם סטערוועג־נערוך... אַן עקעל און צוגלייך א בעגעהר האָט אַבגעבריהט זיין לייב, האָט אָנגעצונדען אין איהם דאָס בלוט און פערנעבעלט דעם מוח, ווי א זיסער אַבער שטאַרקער וויין, אַזוי אז דער קאָפּ האָט זיך אָנגעהויבען ביי איהם צו דרעהען און גרינע רינגען האָבען אָנגעהויבען צו טאַנצען פאַר די פערנעבעלטע, מיט בלוט אָנגעגאָסענע און בעגעהרענדע אויגען...

מיט א פערקאָפּטען אָטעם און קלאַפענדען הארצען האָט ער זיך גענומען וואַרטען, אז דאָס שיקסעל זאָל ווידער אויפדעקען דעם קלייענעם בראַנזענעם קערפער, די פרישע און צניעות'דיג געצייכענטע פרויען־ליניען.

דאָס שיקסעל האָט אַבער אַרונטערגעלאָזט די אויגען און האָט פער־שעמט געקוקט טיף אין וואַסער.

דאָן האָט ער אין זיין אונגעדולדיג שוידערענדער און קראַנקער תאוה זיך גענומען שרייען אויף דער שיקסעל און איהר טרייבען פון וואַסער.

דאָס שיקסעל איז אויפגעשפרונגען ווי אַן איבערגעשראַקענער פויגעל און האָט זיך געלאָזט לויפען, שפּריצענדיג מיט די קריסטאַלענע און צאַפּ־לענדע וואַסער־טראָפענס...

און ער האָט זיך געזומען קוקען ארום זיך, אויף דעם ווייט צוואוואַרפענעם הונדערטיעהריגען פּאַרק, אויף'ן אלטען, שטאַלץ־ארבקוקענדען גאטישען שלאָס, קוקען מיט א נאָגענדער און בריהענדער קנאה.

„איך ארבייט דורך די נעכט, אפילו אין זומער, וועז גאַנץ פּעטערבורג פערברענגט אין אויסלאָנד, אין מאָנטע קארלא, אין קור־ערטער, האָב איך צו טהאָן מיט שמוציגע זשידעס, ברענגען כבוד און עהרע דער פאַמיליע און מיר גארנישט... וואו איז גערעכטיגקייט?"

און ער דערמאָנט זיך, אז ער וואלט איצט געקאָנט זיין אין אויסלאָנד, אין פראַנקרייך, האָבען די שעהנסטע פרויען, נאַכט־ארגיען און ראַפינירטען געשלעכטס־גענוס...

און עס כאַפּט איהם ארום א בייזער, מאַכטלאָזער וואוטה, וועלכער טרייבט איהם און מאַכט איהם פעהיג אויף אלץ...

און ווידער דערמאָנט איהם א גדאנק אן דעם, אז מען וואַרט דארט אויף איהם...

„זאלען זיי וואַרטען, צום טייפעל! זיי קאָנען וואַרטען!"

און ער טראכט זיך, אז ער וועט עס אזוי ניט לאָזען, אז ער וועט טעלע־גראפיש ארויסרופען די מוטער, זיך קלאָגען פאַר דער גראפינע.. מען וועט דעם אלטען כריין ארויסרופען קיין פּעטערבורג... נאַטאַשא'ן פערשיקען קיין סיביר...

„ווי ערלויבט זי זיך, מיר, א פראָקוראָר, א שטאַטסמאַן, ארויסצוטרייבען... וועז איך טהו מיין פליכט, מיין שטאַטס־פליכט?"

אן אויפגערעגטער און וויטהעדער שליסט ער צוזאַמען די צייהן, הויבט זיך אויף פון דער באנק און לאָזט זיך געהן אין דאָרף ארויז, מיט דער אבזיכט, צו טרייבען די ארעסטירטע אידען צוריק אין שלאָס אריין, זיי קנוטעווען און פייניגען דאָרט פאַר זייערע אויגען, דעם פאַטער און נאַטאַשאן אויף להכעיס, ווייל זיי ווילען עס ניט לייד־ען.

„דאָרט וועל איך זיי אונטערזוכען און אויספּארשען... און לאָמיר זעהן. אז א גענעראל פון רוסישען דיענסט זאל מיך ניט לאָזען, מיר ניט גבעטן דעם פלאץ דערפאר..."

און אין דעם מאָמענט איז דער גענעראל פון רוסישען דיענסט שוין ניט געווען זיין פאַטער, נאר א פּרעמדער, א שונא, זיינער און דעם צאר'ס. מיט וועלכען ער איז געווען גרייט זיך אבצורעכענען, ווי מיט די זשידעס און רעוואָלוציאָנערען, און צו טהאָן אלץ...

ב י י ׳ ם ב ר י ק ע ל

ער איז נעקומען צום בריקעל.

א שמאל טייכעל מיט א בריטער לאָנקע האבען אבגעטיילט דעם דאָרף פון פּאַרק... דאָס טייכעל האָט זיך עדרהט און גשלענגלט צווישען די בוימער, האָט זיך ערטערווייז קאָקעטיש פערשטעקט און פערלאָרען צווישען הויכען און געדיכטען גראָז, ערטערווייז האָט עס ווידער אויפגעבליאסקעט צווישען די בוימער און האָט געפינקעלט אין זונענליכט מיט זיין אויבערפלעכע, ווי א גרין־גאָלדענער רוקען פון א ריעזען־שלאנג. דער שטיינערנער בריקעל האָט ארומגעכאפט דעם שלאנג׳ס רוקען, ווי אן אייזערנע פויסט...

די גובערנסקע שטאָדט

צוויי טעג האָט נאָך געדויערט די אינקווייזיציע. דער וואָלאָסט, וואו די אידען זיינען געווען פערשפּאָרט און וואו מען האָט זיי געפּאָרשט, איז געווען בעלאָגערט מיט גוים.

די פּאָגראָם־שטימונג איז געוואקסען.

אידען האָבען שוין מורא געהאט אהין צוצוגעהן.

פּאָן באָך האָט אויף נאטאשא׳ס וואונק איינגעלאדען דעם פּראָקוראָר צו זיך, און ער האָט שוין ביי איהם נענעכטיגט און געגעסען, און האָט זיך שוין מעהר ניט געזעהן ניט מיט׳ן פּאָטער און ניט מיט דער שוועסטער. אויפ׳ן דריטען טאָג האָט מען דעם מנין אידען נעקאָוועט אין קייטען און אָבגע־שיקט מיט א שטרענגער וואך אין דער גובערנסקע טורמע און דער פּראָקוראָר גערשעלמאן איז זיי נאָכגעפאָהרען, איבערלאָזענדיג אין שטעדטעל א פּאָר סיסטשיקעס, וועלכע האָבען ניט אויפגעהערט עם צו טעראָריזירען מיט אָבים־קעס און מיט זייערע שפּיאָנירענדע בליקען.

און דער שווארצער אומעט פון דעם נייעם בלבול האָט זיך ווי א געדיכטע שווארצע כמאָרע אָנגערוקט אויפ׳ן גאנצען אידישען ישוב אין רוסלאנד. די שאנדע האָט זיך געלעגט אויפ׳ן גאנצען אידישען פאלק. אם מייסטענס האָט עם אויפגערודערט די אידען פון דער גובערנסקע שטאָדט, וועלכע האָבען דערפיהלט די פליכט עפעס צו טהאָן, אָרגאניזירען די פערטיידיגונג.

דער קאויאנער רב האָט ווידער גערופען אסיפות איינע נאָך דער אנדע־רער. געוועהנליך האָט זיך פאר דער אָרגאניזאציאן פון דער פערטיידיגונג געגנומען דער בעריהמטער אדוואָקאט. זיין אונייווערזיטעטס־חבר דער פּראָ־קוראָר האָט באלד אליין דעמיסיאָנירט.

דאָס שוואָרץ־מאה׳דיגע בלעטעל און דער פּראָקוראָר גערשעלמאן אליין האָבען שוין אָבער געשאפען די נויטיגע שטימונג ביים גובערנאָטאָר און ביי די איבעריגע הויכע טשינאָווניקעס פון דער גובערניע. און די אידישע משתדלים און די פני פון דער אידישער בעפעלקערונג, וועלכע פלעגען מיט זיי האָבען געשעפטען, זיי געבען כאבאר און זיינען מיט אלעמען געווען גוטע ברידער — האָט מען שוין איצט איבערלאָ בעגעגנט ווי פרעמדע און אונבקאָנטע, מיט צארניגע און עמפערטע פנימער. אזוי ווי זיי אליין וואלטען געצאפט דאָס בלוט פון שנץ.

פון פּראָקוראָר גערשעלמאן אליין איז שוין אָבגערעדט.

אז דער בעריהמטער אדוואָקאט מיט׳ן בעריהמטען אידישען פאָדריא־טשיק און גביר פון שטאָדט, וועלכער האָט אויסגעבויט דעם גרעסטען טייל פון וויטע׳ס בראָנפען־מאָנאָפאָלען, אז זיי ביידע זיינען געקומען צו איהם אין גובערנאָטאָר׳ס הויז, און פּאָרגעשטעלט פון גובערנאָטאָר אליין איהם פּאָר־געלעגט פּאָרוקע פאר די אידען. האָט ער זיך אויפגעהויבען פון אָרט א ווי־סער פון ענטריסטונג, אזוי ווי די צוויי משתדלים וואלטען איהם פערזענליך העכסט בעלידיגט.

א ווייל האָט ער אויף זיי נעקוקט מיט זיינע צוויי גרינע אויגען, ווי א

דאָס אַנדערע שיקסעל האָט זיך איבערגעשראָקן פאר די ענגלעך, וועלכע האָבן זיך געבאָדן און געטונקט אין וואסער און איז אריינגעפאלן אין טייך אריין זיי שנעל ארויסצוטרייבן, פערקאשערענדיג הויך דאָס קליידעל און אויפדעקענדיג צוויי וויי אלבאסטער וויסע פיסלעך און איהרע פרויען־גלידער...

און די אויגען פון דעם פעטערבורגער בעל־תאוה'ניק זיינען צוגעפאלן צו די צארטע און נאָך אונזיכערע גלידער מיט א בעסטיאלער זשעדנער פרייד, ווי א ווילדער בלוטדורשטיגער טיגער פאלט צו צו הייסען און דאמפענדען בלוט...

דאָס ערשטע שיקסעל איז שוין געשטאנען אויף יענער זייט ברעג צו איהם כיטן רוקען, דער גאנצער קלייניר ווי פון בראנז אויסגעגאסענער קערפער האָט געציטערט פון שרעק... פון שרעק האָבן די ציטערענדע הענטלעך בשום אופן ניט געקאנט ארויפציהען אויף די נאסע גלידער דאָס לייוונטענע און שמוציגע העמדל... זיינע דורשטיגע און איבערגעקהרטע אויגען זיינען געלאָפען פון איין שיקסעל צו דער צווייטער, פון איין געגנט צום צווייטען. בייזען געטאפט און געשמוצט מיט זיין מיאוס'ער אן קויטיגער תאוה. וועלכע איז געווען קויטיגער און שמוציגער, ווי די העמדלעך אויף זייערע יונגע אָבער שוין פרוילִיבע קערפערלעך...

און ווידער שטעהט פאר זיינע אויגען דער נאקעטער ווי פון וואקס געקנעטענער קערפער פון דער גראָפינע, מיט די צווייי ארָאבהענגענדע ברוסטען ווי טאָרבעס...

דער געדאנק, אז באלד וועלען די שיקסלעך אנטלויפען און ער וועט פערלירען דעם בלוטיגען גענוס, האָט איהם אנגעצונדען ווי א וואהנזין.

מיט א געשריי פון א ווילדער בעסטיע איז ער אריבערגעלאָפען דאָס בריקל און איז געלאָפען גלייך אויף די קינדער, גרייט זיי צו פערגוואלטיגען. צו זעטיגען זיין קראנקע און פלאקערענדע תאוה, דעם צינדענדען און קויטי־גען בעגעהר זייענם.

די קינדער האָבען אויפגעהויבען א געשריי און האָבען זיך גענומען לויפען, דאָס ערשטע שיקסעל נאקעט, מיט א האלב ארויפגעצויגענעם העמדל.

דער ארצריסענדער געשריי פון די איבערגעשראָקענע קינדער האָט דעם פראָקוראָר געבראכט צו זיך און האָט איהם אבגעשטעלט א פערשאָפענען און שוויסיגען...

דער בעגעהר האָט איהם אָבער נאָך געוואָרגען ביים גארגל ווי א פערצויגענער שלייף. דער פערכאפטער אטעם האָט געשפארט די ברוסט און זי געוואלט צורייסען... און ער האָט זיך ווידער א וואָרף געטהאָן נאָך די שיקסלעך...

אנטקעגען איז אָבער געלאָפען רייטענדיג דער פריסטאוו...

ער איז געלאָפען נאָך איהם.

— ווי ערלויבט איהר זיי דא צו באדען זיך און שמוצען דאָס וואסער פון פאָרק? — האָט ער זיך צושריען אויפ'ן פריסטאוו.

דער פריסטאוו איז אראבגעשפרונגען פון פערד און האָט זיך אויסגע־צויגען פאר איהם א בלייכער און איבערגעשראָקענער.

דער ענגראַל און זיין טאַכטער האָבען ווידער געמאַכט וויזיטען ביים גו־
בערנאַטאָר, ביים מארשאַלעק און ביי די איבריגע הויכע טשינאַוניקעס פון
דער גובערניע. איבעראַל האָט מען זיי עמפּפאַנגען מיט א פּריינדלעכען רעס־
פּעקט, מיט א גרעסערען ווי ביים ערשטען וויזיט; איבעראַל האָט מען באַלד
אָנגעהויבען רעדען פון בלוט־בלבול, וואָס האָט פּאַסירט אין זייער שטעדטל
און געמאַכט צאַרניגע פּנימ׳ער, אַזוי ווי זיי וואַלטען געווען פּראַנטוואַרטליך
פּאַר זייער שטעדטל. יעדער האָט זיך גאַייַלט ארויסצוזייגען זיינע עכט־
רוסישע ענטריסטונגס־געפּיהלען איבער די אידען, די בלוט־זויגערס, וועלכע
לעבען צווישען די קריסטען און זויגען זייער בלוט; יעדער האָט זיך גאַייַלט
צו לויבען פּאַר׳ן פּאַטער און שוועסטער דעם יונגען פּראָקוראָר:

— אָה, ער וועט שוין אויפּדעקען די זשידאָווסקי מאַכינאַציעס, ער וועט
די מערדערשע געשיכטע שוין ארויספּיהרען ווי בוימעל אויפ׳ן וואַסער... דער
יונגערמאַן וועט ווייט גיהן... א מיניסטער וועט ער ווערען... א גרויסער
שטאַאַטסמאַן... א קאַפּ־מענש... א דוצענד אַזוינע קעפּ און רוסלאַנד וואַלט גע־
מאַכט פּראַגרעס.

אזוינע קאַמפּלימענטען האָבען זיך געשאַטען פון אַלע זייטען. יעדער האָט
זיך גאַייַלט צו טהאָן מיט די קאַמפּלימענטען דעם פּאַטער פון יונגען פּרא־
קוראָר א נחת־רוח.

די קאַמפּלימענטען האָבען געווירקט אויפ׳ן אונגליקליכען פּאַטער ווי מען
וואַלט איהם געשמיסען מיט בייטשען. ער איז געוואָרען פון זיי רויט און בלוי
און איז געווען גרייט אויסצושרייען זיינע געפּיהלען, אז עם איז א בלבול, אז
אידען טרינקען ניט קיין קריסטליך בלוט, אז ער איז גרייט צו שווערען דערפּאַר,
אז זיין זוהן איז א קאַריערסט און א מערזאַוועץ, אז ער איז איבערהויפּט ניט
זיין זוהן, נאָר פון א קוטשער אָדער לאַקיי. די אידענפּרעסערישע שטימונג
אָבער, דער טהיערישער האַס, וועלכען ער האָט איבעראַל בעגעגענט צו אידען.
האָבען בייַ איהם צוגענומען דאַס לשון און דעם מוטה צו עפּענען דאַס מויל און
ער האָט גאַייַלט צו גיזעגענען זיך.

געמאַכט האָט ער די אַלע וויזיטען אין דער האַפּנונג צו געפּינען עפּעס א
מיטעל, א וועג ווי אזוי צו העלפּען בעפּרייַען די אידען און געפּינען דעם אמת׳ען
מערדער, צו בעווייזען, אז ג׳הרג׳עט האָט דעם שגיץ דער פּריסטאַוו, וועלכען
מען האָט ארויסגעטריבען פּאַר׳ן צוגעהמען קאַזאַנע גלח. די וויזיטען און די
רייד פון די הויכע טשינאַוניקעס האָבען אָבער בייַ איהם צוגענומען אַלע האַפּ־
נונגען אז דער אמת וועט בעווייזען וועלען און ער האָט זיך אומגעקערהרט אין
האָטעל אריין א צובראָכענער און ווידער אן אויסגעלאַשענער, אַהן געדאַנקען
און אַהן געפּיהלען.

נאָר איין געפּיהל האָט פון צייט צו צייט אויפּגעפּלאַקערט און בעלויכטען
דעם תוהו ובוהו פון זיין נשמה, דאַס איז געווען א געפּיהל פון פּערזענליכער גע־
פּאַהר און א בעדערפּניש אין זעלבסטשוץ.

מעהר ווי תמיד האָט ער זיך איצט אין דעם אידישען האָטעל מיט׳ן טיפּישען
אידישען בעל־הבית אין א לאַנגער קאַפּאָטע מיט בארד און פּאות און מיט׳ן

ווילדע קאין, וואס גרויט זיך פאר'ן בלוטרושטיגען שפרונג, האט זיך שנעל אומגעדרעהט צו דער דעפוטאציע מיט דער פליציע און האט שנעל, ווי פער־פאלגט, פערלאזען דאס צימער.

אפילו דער כולגאן דער גובערנאטאר האט זיך דערפיהלט בעליידיגט און האט זיין פריינד דעם פאדריאטשיק איינגערוימט אויפ'ן אויער, אז ער איז דער גרעסטער פאדליעץ ניט נאר אין פעטערבורג, נא איבע גאנץ רוסלאנד.

— וואס פאלאנגט איהר פון איהם? ער לעבט דאך מיט אן אלטער זעכציג־יעהריגער גראפינע — האט געזאגט דער גובערנאטאר און האט מיט עקעל אויסגעשפינען אין א זייט.

דער געזעלל פאהרט אויך זיך משתדל זיין

און אין דערזעלבער צייט האט זיין פאטער, ווי פון א יעגער פערפאלגטע חיה, זיך פערשפארט אין זיין קאבינעט און איז שוין פון דארט ניט ארויס־געגאנגען און האט קיינעם. אחוץ נאטאשא'ן צו זיך ניט צוגעלאזט.

פאר'ן שטעדטעל איז דאס געווען דער לעצטער קלאפ, וועלכער האט עם פריטשמעליעט שוין צום איבריגען. אלע זייערע האפנונגען אויפ'ן געזעלל, וועלכער וועט ניט דערלאזען און וועט זיך אננעהמען פאר די אידען אפילו ביים קיסר אליין, די אונבעשטימטע געפיהלען צום אלטען געזעלל און די אהנונגען, וועלכע האבען זיך איבערהויפט די גאנצע צייט געווענדט און גע־פלאכטען אין די פערצווייפעלטע אידישע נשמות און פאר וועלכע זיי האבען נישט געהאט ניט קיין נאמען און ניט קיין לאגישע ערקלערונג, די אילוזיאן איז צוגעגעבען געווארען ווי א טומאה.

דאס וואס דער געזעלל האט קיינעם ניט געוואלט זאהן און עמפפאנגען, האט בעדייטעט, אז ער איז ניט בעסער פון זוהן, אז ער גלויבט אויך אין דעם בלוט־בלבול און איז אזא צורר־היהודים ווי אלע. דעם סימן האבען זיי געהאט דערפון, וואס ער האט ערלויבט צו ארעסטירען זיין חשוב, דעם אלטען בעל־אכסניה, וועלכער איז געווען ביי איהם פאר'ן ארעסט. און באלד איז געבא־רען געווארען א לענגדע, אז ער אליין האט איהם געהייסען ארעסטירען און מען האט איהם פון שלאס אבגענפיהרט אין וואלאסט אריין. און דער פאקט וואס דער געזעלל גלויבט אויך אין בלוט־בלבול און איז אויך א אידי־שער צורר, האט געשמערצט מעהר ווי דער גרויסער אונגליק אליין.

אז אין שטעדטעל איז אבער אננעפאהרען דער בעריהמטער אדוואקאט מיט'ן קאזיאנע ראבינער און זיינען נאך א לאנגער חקירה ודרישה צוגעפאהרען צים געזעלל איז הויף אריין, וואו דער געזעלל האט זיי עמפפאנגען, האט זיי אבגעהאלטען א פאר שטונדען ביי זיך אין קאבינעט און איז דערנאך, מיט'ן זעלבען צוג מיט וועלבען זיי זיינען אבגעפאהרען, צוזאמען מיט דער טאכטער אויך געפאהרען אין דער גובערנסקי שטאדט — נאך דעם פאקט האבען די אידען פון שטעדטעל ווידער געהאפט און געגלויבט, אז דער געזעלל וועט זיי פער־טיידיגען און וועט בעפריען די אונשולדיגע.

בלוט־בלבול און לויבען דעם פראקוראר, אז ער איז א קאפ... און וועט ווערען א מיניסטער, און אין גיכען ארויספיהרען רוסלאנד פון דער בלאטע.

— רוסלאנד וועלען רעטען א דוצענד שטאאטסמענער ווי אייער זיהן, געוראל! — האט ער זיך געווענדעט צום פאטער פון שטאאטסמאן און פארוויכערט א פאפיראם, בעטענדיג פריהער דערצו אן ערלויבניש ביי נאטאשא'ן.

און ווידער דענקט דער גענעראל, אז דער גובערנאטאר מיינט עם איהם, דעם אידען אין איהם, אז ער וויסט שוין זיין לעבענס־סוד, אז דער זוהן האט איהם אונטערגעשיקט איהם אויסצופארשען.

און ווידער זעהט ער זיך אין די גראנקען א געבונדענעם און געשמידטען אין קייטען פאר בעטרוג... פאר לעבענס־לאנגען בעטרוג...

די קייטען טהוט איהם אן דער זוהן, וועלכער איז געבוירען פון א לאקיי אדער פון א קוטשער. ער, דער ממזר, מיט'ן גובערנאטאר מיט'ן פעטען, רויטען קארק פון אן אקס, קאווען איהם און פיהרען איהם אין טורמע... און טויט־שרעק ווי ער עם אבלייקענען און איז איהר גרייט צו פערלומדען אידען, צוזוגעבען, אז זיי האבען ווירקליך געהרג'עט דעם שייגעץ, ווי זיי דארפען בלוט אויף פסח, פאר זייער ריטואל.

נאטאשע'ס אומעטיגער און פיינליכער פנים, ברענגען איהם אבער צו זיך, גיבען איהם מוטה און ער שטעהט אויף א ציטערענדער און ווארפט בייז און עמפערט צו דעם גובערנאטאר זיין געוועהנליכען . „טשעפוכא ! "

„וואס איז א טשעפוכא" ? פרעגט איהם דער גובערנאטאר מיט א פראגענדיגעם, חניפה'דיג שמייכעלע

„די גאנצע געשיכטע... דער בלוט־בלבול... אידען נוצען ניט קיין בלוט... די אלטע לעגענדע איז שוין פון לאנג אבגעלייקענט אפילו פון די פאפסטען" — רופט אויס דער גענעראל און ציטערט פון אויפרעגונג.

און נאטאשא ווארפט איהם צו א דאנקבארען, ליעבענדען בליק, אזא זיסען און ערמונטערענדען שמייכעל, אז פון דעם שמייכעל צוגעהט זיין פחד, דער נארישער שרעק, אלע מארק־געשפענסטער און עם ווערט איהם גרינג, ליכטיג און ווארעם אויפ'ן הארצען.

און זי נעהמט זיך אליין היים און בעגייסטערט, שטעהענדיג אין מיטען צימער אין א פאזע פון אדוואקאט, צוקלאפען דעם בלבול אוז בעווייזען זיין לעבערליכקייט. און דער גובערנאטאר איז ניט בייז און ניט ענטריסט. אומגעקעהרט ! ער קוקט אויף איהר מיט צווויי לויכטענדע און בעוואונדערענדע אויגען און ווינקט איהם צו מיט א שמייכעל ווי איינער זאגט :

— ווי געפעהלט זי אייך ? מאלאדיעץ ! מאלאדיעץ !

און לאנג רעדט די קלייגע נאטאשא. און זי איז שוין ניט קליין, נאר וואקסט אין איהר עהרליכער פערטיידיגונג, אין איהר שעהנער און ליידענשאפטליכער בעגייסטערונג און פערוואנדעלט זיך אין א גרויסער מוטיגער געשטאלט פון א קעמפפער און פערטיידיגער. רעדט מיט אזא בריייטעם און טיעפעם וויסען אין אידישער רעליגיאן און געשיכטע, אז דער אלטער פאטער שטעהט מיט אן אפען מויל און שטוינט, וואו האט זיך עם צו איהר געגומען... ביז דער גובערנאטאר שפרינגט ניט אויף פון אָרט און הויבט ניט אן צו קלאפען בראווא.

טיפיש־אידישען האַטעל־משרת, געפיהלט אלם איד, אַרומגערינגעלט פון שונאים און קריסטען.

און די שונאים האבען שוין אויף איהם געלויערט און געשפּיאַנירט פון יעדען ווינקעל. זיי האבען נאָר אַרויסגעקוקט אז ער זאל מאכען איין פאלשען שריט, וועלכער זאל אַרויסגעבען זיין אידישע אבשטאמונג און דאן וועלען זיי פערוואַרפען דעם שטריק אויפ'ן האלז און איהם פאנגען.

די פריינדליכע און רעספעקטפולע שמייכלען, מיט וועלכע די הויכע טשינאוניקעס אין דער גובערניע האבען איהם עמפּפאנגען, האט ער איצט אין האַטעל אויסגעטייטשט קאפּויר, אזוי ווי די חוצפה'דיגע שמייכלען וואלטען געזאגט: „מיר קענען דיך, ברודערקע, ווער דו ביזט... א זשיד און א זשוליק גלייך מיט אלע זשידעס... אבגענארט דעם צאר, יעדען... האסט אַרדענס, א גרויסען טשין, רייכטום און דאס קריסטליך אינגעל האסטו געהרג'עט גלייך מיט קהל... וואַרום האט עס פריהער, אין סווינטשיצקי'ס ממשלה ניט פאסירט? אזוי ווי דו האסט אבגעקויפט דאס שטעדטעל — אהה־הא! די אידען האבען בעקומען די זיכערהייט, אז דו וועסט זיי דעקען, שיצען... מיר קענען אייך אבער, וואס פאר אן אומה איהר זייט..."

געפּלאגט פון די גערדאנקען האט ער געשפּאנט איבער'ן קלייניעם האַטעל־צימער ווי א פערוואונדעטער בער אין א שטייג און האט געשוידערט פון יערען קלאפּ און רויש אין קארידאר.

און אז ביים האַטעל האט זיך אבגעשטעלט א קארעטע און ער האט דורכ'ן פענסטער דערזעהן דעם גובערנאַטאר, וועלכער האט זיך געאיילט איהם אפּצוגעבען דעם ווייזט, האט איהם אנגעכאפּט א פאניק, א טהיערישער פּחד פון א חיה, וועלכע דערזעהט א יעגער פאר איהר נאָרע. געטריבען פון דעם שרעק האט ער אנגעקלאפּט נאטאשא'ן אין צווייטען צימער, אז זי זאל אריינקומען.

דעם גובערנאַטאָר'ס וויזיט

נאטאשא האט שוין בעגעגענט דעם גובערנאַטאר אין קארידאר און האט איהם אריינגעפיהרט צום פאַטער. דער נענעראל האט איהם בעגעגענט א צורטומעלטער, זיצענדיג אין ווינקעל פון דיוואן ווי א חיה וועלכע טוליעט זיך צום ווינקעל פון דער נאָרע.

נאטאשא איז געוואָרען בלייך און אויך צוטומעלט פון פאַטער'ס אונהעפליכקייט און האט זיך געאיילט דערלאַנגען דעם גובערנאַטאר א שטוהל. דער גובערנאַטאר האט בעמערקט איהר בעוועגונג, האט צו איהר א שפרונג געטהאן און האט געוואָלט ביי איהם אויסכאפּען דעם שטוהל.

— ניין, דאס קען איך מיר ניט ערלויבען, אז איהר, אזא שעהנהייט, זאלט מיך בעדיענען — האט מיט שטאלץ געזאגט דער קאוואַליער.

נאטאשא איז רויט געוואָרען פון אומגעלומפּערטען קאמפּלימענט און האט זיך גענומען האמפּערען מיט איהם.

דער גובערנאַטאר איז געבליבען פעסט אין זיין העפליכען בעשלוס, און די אלגעמיינע פערלעגענהייט איז געוואָרען נאך גרעסער. און אום צו צוטרייבען די פערלעגענהייט, האט דער גובערנאַטאר ווידער זיך גענומען רעדען פון

און אזוי ווי דער אונבעשטימטער אויסרוף און דאָס פייערל וואָלטען איהם ווידערשפראָכען, האָט זיך דער אָלטער מאָן אויפגערעגט צושריען אויפ'ן יונגען גובערנאָטאָר:

— יאָ, מיין הערר! מיט זיינען אין קאָנטערס; איך גלויב, אז עס איז דאָ עפעס העכערס פון אַ קאַריערע... אז צוליעב אַ קאַריערע קנוטעווועט מען ניט קיין גוים און מען מאכט ניט קיין בלוט־בלבול אויף אידען! יאָ, מיין הערר, איך בין דאָגענגען און וועל זיך ניט שעהמען מיינע אנזיכטען אויסלעגען אפילו פאר'ן צאר באטיושקא!

דער גובערנאָטאָר האָט פריינדליך געשמייכעלט, האָט פערזוכט אויסצודריקען אויף'ן פנים זיין מיטגעפיהל, און האָט ביי דער ערשטער געלעגנהייט זיך געזעגענט און איז אַבגעפאָהרען.

דער פאָטער זעהט זיך מיט'ן זוהן

פארנאכט, וועו דער גענעראל איז געזעסען איינער אליין אין צימער און נאָטאָשא איז אוועקגענאנגען אייגקויפען אין די קלייטען, איז איהם בעפאלען דערזעלבער אומעט, די גסיסה־נודנעקייט ווי דאָן ביינאכט, וועו ער איז געשטאנען מיט דעם ליכט אין האנט פאר'ן זוהן'ס בעט, גרייט איהם צו דערצעהלען זיין טראגעדיע און בעטען ביי איהם גנארע, אז ער זאל איהם לאָזען רוהיג שטאַרבען און רוהיג ליגען אין קבר.

געפאלאגט און געטריבען פון דעם זעלבען דריקענדען אומעט, איז ער ארויס פון האָטעל, האָט געגומען אן איזוואשטשיק, און איז אוועק צום זוהן, וועלכער האָט געלעבט אין גובערנאָטאָר'ס הויז, אין א פליגעל, צוזאמען מיט'ן גובערנאָטאָר'ס סעקרעטער, זיין יוגענד־פרייגד, פירשט שאכאווסקאי.

פאר'ן דיענער, וועלכער ער האָט געבעטען צו מעלדען וועגען איהם דעם פראקוראָר פון פעטערבורג, איז ער געשטאנען ניט ווי קיין גענעראל און ניט ווי דער פאָטער פון דעם פראקוראָר. אין דעם מאמענט האָט זיך דער שטאלצער מאן גענפיהלט אזוי קליין און אונבעהאלפען ווי יעדער איד פון זיין שטעדטעל, וועמעס לעבען און שיקזאל איז געלעגען אין די הענד פון דעם גרויזאמען בעשולדיגער. מיט דעם זעלבען גראד הכנעה און כמעט א ציטערענדער איז ער ערשיענען פאר זיין זוהן.

דער פראקוראָר איז שוין געוועסען ביי זיינע פאפיערען, אונטער א גרויסען גרינעם אבאזשור. ער האָט זיך ניט אויפגעהויבען פון ארט, האָט נאָר אויסגעדרעהט די אויגען צום פאָטער און האָט אנגעשטעלט אויף איהם זיינע קאלטע גרינע אויגען.

א ווייל האָבען זיי זיך שטום אנגעקוקט, דערנאָך האָט דער פאָטער ארונטערגעלאָזט די אויגען. ער האָט ניט געקענט אויסהאלטען דעם זוהן'ס קאלטען און לויערענדען בליק.

— זעצט זיך, פאפאשא! — האָט איהם איינגעלאדען דער פראקוראָר און האָט אנגעוויזען מיט דער האנט אויף א שטוהל נעבען איהם.

— איהר האָט דאָ אין שטאדט א געשעפט? — האָט ער געפרעגט אין א ווייל ארום דעם פאָטער, נעהמענדיג א פאפיראָס פון א שאכטל.

דאן ווערט זי ווידער רויט און פארשעהמט און געהט אב אן א זייט מיט אן ארונטערגעלאזטען קאפ. דער גובערנאטאר לויפט אבער צו צו איהר, כאפט זי ביי ביידע קלייניע, ווי פון עלפאנטביין געטאקטע, העגטלעד, קושט זיי און טרייסעלט זיי אין א בעגיסטערטען דאנק.

— ווי געפעהלט זי אייך? וואונדערבאר! וואונדערבאר! אזוי טאקע זאלט איהר אויפטרעטען אין גערויכט און פערטיידיגען די אידען. ווי מיר האבען א גאט אויף דער וועלט!... כא, כא, כא! דאס וועט זיין א שפאס. דער ברודער וועט בעשולדיגען און די שוועסטער וועט פערטיידיגען! כא, כא, כא, א געטליכער שפאס, מיין עהרען־וואורט! בראווא! בראווא! פון היינט אן און ווייטער בין איך פאר פרויען־רעכט. פרויען זאלען קריגען אלע רעכט... אן ערשט־קלאסיגער אדוואקאט וואלט ארויס פון אזא בארישניע ווי אייער טאכטער.

און דער גובערנאטאר קען זיך גאר ניט אפלויבען פון איהר, און הערט ניט אויף צו ערשיטערען די לופט פון קלייניעם צימער מיט זיין הויכען געלעכטער און בעגיסטערטער באס־שטימע. דער סוף איז געווען, אז ער האט זיי איינגעלאדען אויף ווארעמעס און זיי זאלען טאקע באלד פאהרען מיט איהם אין זיין קארעטע.

— ביים ווארעמעס וועט זיין דער פראקוראר, דער מארשאלעק. דאן וועט איהר אלעס איבער'חזר'ן, די גאנצע פערטיידיגונגס־רעדע, פאר'ן פראקוראר... אה, דאס וועט זיין א געטליכער שפאס! פראכטפאל! — האט זיך ניט אויפגעהערט פרעהען דער בעגיסטערטער גובערנאטאר.

דער געראנק אבער, אז זיי וועלען זיך בעגעגענען מיט'ן פראקוראר, האט אויף ביידען, אי אויף'ן פאטער, אי אויף דער טאכטער, אנגעיאגט אן אומעט. דער אונבעשטימטער פחד, די מארד־געשפענסטער האבען ווידער בעפאלען דעם מוט פון געגנערל.

די אנגסט אבער פאר זיין לעבענס־סוד, פאר זיינע און נאטאשא'ס געדאנקען, וועלכע זיי האבען אויסגעלעגט און ענטדעקט דעם שונא, דאס געפיהל פון זעלבסט־שוץ האט איהם בעפוילען אנצוגעהמען די איינלאדונג. א ווייע האבען די גאנץ פערשיידענע און ענטגעגענגעזעצטע געפיהלען און געראנקען אין איהם מיט'ן אנדערען, ווי צוויי גענגעריש קרעפטען; און דער גענעראל האט געהייסען דער, אויף זיין בעשלום ווארטענדער, טאכטער, זיך אנטהאן. מען האט זיך שוין געלאזט גהן פאהרען. אין דער לעצטער מינוט האט דער ווידערווילען צום זוהן און דער מוטה פון אלטען סאלדאט געזיגט, און דער גענעראל האט זיך ענטשיעדען אבגעזאגט.

— ניין! מיר קענען ניט אננעהמען אייער פרייגדליכע אינלאדונג. מיר ביידע און דער יונגער פראקוראר זיינען אין קאנטערס און מיר קענען זיך ניט בעגעגענען ביי איין טיש.

— אה! — האט אויסגעשריען דער גובערנאטאר מיט אן אונבעשטימטען טאן און האט א פערוואונדערטער פעררישען דעם קאפ. אין זיינע אויגען האט זיך אנגעצונדען אן אונבעשטימט פייערל.

שע צארעז... איז דעז ניט אלעס, זיין נאנצעס לעבעז, א נאדנישט, אז אויס־
נעבלאזעז איי אין פערגלייך מיט זיין איצטיגער נסיסה?"

— ווארף עס אוועק, אליאשא! לאז מיך רוהיג שטארבען! — האט ער זיך וויטער געבעטען ביי איהם ווי ביי א תליון.

דער זוהן איז שוין געווארען אונגעדולדיג...

— פאפאשא! איך האב געגעבען א שבועה צו דיענען דעם צאר און דעם געזעץ טרעי... איך וואנדער מיך אויף אייך... אנשטאט מיך צו אונטער־
שטיצען אין מיין שווערען חוב פאר דער מלוכה, שטערט איהר מיך... וועניג
אז די רעוואלוציאנערע פרעסע פערפאלגט מיך אוז שמוצט מיך... איצט זייט
איהר געקומען... — אוז דער פנים פונ'ם אינקוויזיטאר האט זיך פלוצים פער־
צויגען מיט א פרומען קנייטש פוז א פערפאלגטען אוז מארטירער פוז פליכט.

„לייגסט, הינטישער זוהן, קאריעריסט!" — האט געוואלט אויסשרייען
דער אלטער מאן, אין די פלאמען פוז זיין אויפברויזענדען אוז שטורמישען צארז.
דער איד אבער אין איהם, דער אידישער גלות, וועלכען ער האט איצט
געפיהלט אוז נעטראגען אין זיך צוזאמען מיט זיין פאלק, האט איהם פערשלא־
סען דאס מויל אוז האט איהם געהייסען זיך בעוועלטיגען, רעדען מיט הכנעה..

דעם פאטער'ס טרערען

— איך וועל דיר שענקען מיין הויז אויפ'ן ענגלישען פראספעקט — האט ער געפרואווט ווי יעקב איבערקויפען דעם עשיו.

דער זוהן איז אבגעשפרונגען צו דער וואנט, ווי אז אבגעקאכטער פוז בע־
ליידיגונג.

— כאבאר? מיר כאבאר? איהר זייט פוז זינען אראב! — האט ער נעריטשעט, ווי א פערוואונדעטע אוז גרויזאמע חיה.

זיינע גרינע אויגען האבען געקוקט אויפ'ן פאטער פוז דעם האלבדונקעלען
ווינקעל, ווי די אויגען פוז א פאנטערע אייזער זי וואדפט זיך אויף איהר קרבז.
אזוי ווילד אוז בלוטדורשטיג...

א ווייל איז געווען שטיל אוז דערנאך האט זיך דערהערט א כליאפ, אזוי
ווי א שטייז וואלט געפאלען אין א טיעפען ברונען. א כליאפ נאך א כליאפ
אוז דערנאך א נעוויין.

דער איד, דער צוזאמענגעבראכענער אוז צוזאמענגעדרעהטער איד, האט
געווויינט אין שטיל, אין זיין אומבעהאלפענעם אומעט אוז וועהטאג, אין זיין
פערצווייפעלטען שמערץ.

— ווילסט ניט? ווילסט ניט רחמנות האבען אויף אז אלטען פאטער? א?
— האט ער כליפענדיג געשטויסען פוז זיך מיט גרויס מיה אוז אנשטרענגונג
די וועהטער.

דער זוהן האט געקוקט אויף איהם פוז זיין ווינקעל איבערראשט אוז צו־
גלייך מיט עקעל אוז האס.

דער פאטער האט שוין איצט אבער ניט בעמערקט דעם עקעל אוז דעם
האס. איז דען ניט איצט אלעס גלייך געווען?

— וויפיעל ווילסטו פארוקע פאר א מענשען? — האט אין א ווייל ארום

דער פּאָטער האָט איהם ניט געעגטפערט און האָט זיך געגומען דערהעז אין דער האַנד זיין היטעל.

דער זוהן האָט פערוויבערט, זיך פארצויגען און ניט אראָבגעלאָזט די גרי־נע, לעבערענדע אויגען פון אלטען מאַן, וועלכער איז געזעסען פאר איהם אין שטוהל א צוזאַמענגעדרעהטער און אונבעהאלפען ווי א קינד.

— הער מיך אויס, אליאשא! — האָט ער איהם אָנגערופען ביים קינדי־שען נאָמען. ארויסרעדענדיג דאָס ווארט „אליאשא" האָט ער דערפיהלט ווי ס'האָט זיך עפּעס אָבגעריסען אין הארצען און אז ער וועט זיך באלד צעווייגען. ער האָט זיך אָבגעשטעלט אום זיך צו בעוועלטיגען.

— איך בעט דיך... וואַרף עווק די נאַנצע געשיכטע... זאל זי עמיצער אַנדערש טהאָן, ניט דו — אין ער האָט אויפגעהויבען די אויגען צו אליאשא'ן. די אויגען פון א מאַן, וועלכער בעט זיך ביים תליון, אז ער זאל איהם שענקען דאָס לעבען, קוקען ניט מיט אזא טיעפען אומעט, מיט אזא צאפּלענדער האָפּ־נונג און פערצווייפלונג, ווי דער פאָטער האָט איצט ארויפגעקוקט צום זוהן. ניט נאָר א תליון, א שטיין וואלטען געריהרט די צווי אויגען פונ'ם אלטען, צוזאַמענגעדרעהטען מאַן אין שטוהל, און ער וואלט זיך צעווייגט קוקענדיג אויף זיין שטומער און אונבעהאלפענער טראגעדיע.

א ציטער איז דורכגעלאָפען אויף דעם פריהציטיג־אָפּגעלעבטען און פער וועלקטען, גרין־געלבען פּנים פון דעם פּעטערבורגער טשענאָווניק; א בייזער, גרויזאַמער ציטער.

נאָר די גרינע אויגען האָבען געפינקעלט אונהיימליך, ווי די אויגען פון א קאַץ קוקען אוֹן פינקלען פון דער נאכט־פינסטערניש אויף א מענשען אין א בייזען אוֹן שרעקליכען חלום...

— האָט איהר זיך, פאָפּאַשא, גוט איבערלעגט, כ'מיין אריינגעטראכט אין דער בעדייטונג פון אייערע וועטער? — האָט איהם קאלט, כמעט נאכלעסיג, געפרעגט נאָך א קורצער פויזע דער זוהן, לאזענדיג הויך דעם רויך פון מויל.

— לאז עס אָפּ, מיין קינד! איך בעט דיך... שענד ניט מיין גרויע עלטער, — האָט זיך ווייטער ביי איהם געבעטען דער פאָטער, אזוי ווי איגנאָרירענדיג אוֹן איבערשפרינגענדיג די לעצטע פראַגע זיינע.

דער פּראָקוראָר האָט זיך אויפגעהויבען פון אָרט. איבער דעם קאלטען פערפּראַרענעם פּנים איז ווידער דורכגעלאָפען דער פריהערדיגער דראָהענדער ציטער, א ציטער, וועלכער האָט ווי א ווייטער דערשטיקטער דונער געמעל־דעט דעם אָנקומענדען שטורם.

דער ציטער האָט אויסגעלאשען ביים פאָטער די לעצטע האָפענונג.

„אום גאָטעם ווילען! אין וועמען איז דער מענש גערָאטען?" — האָט זיך געפרעגט דער אלטער אין זיין גייסטיגער גסיסה.

— פון א נענערל פון רוסישען דיענסט, פון א מאַן, וועלכער איז בעשא־טען מיט די חסדים פון דריי רוסישע צארען, האָב איך עס ניט ערוואַרטעט — האָט זיך אָנגערופען דער פּראָקוראָר מיט א טאָן פון א טיעפער ענטוישונג.

דער פאָטער איז אויך די פראַגע איבערגעשפרונגען.

„דער אלטער נענערל פון רוסישען דיענסט, די חסדים פון די דריי רוסי־

נאכ'ן לעצטען פערזוך -

דיזעלבע נאכט, נאכ'ן לעצטען האפנונגסלאזען פערזוך צו ווירקען אויפ'ז זוהן, איז דער ענערגעל גערשעלמאן מיט נאטאשע'ן אבנעפאהרען אהיים. דער לעצטער צוזאמענשטויס מיט'ן זוהן האט ביי איהם אויסגעלאשען אינגאנצען דעם בריהענדען פיין פון געוויסען, דעם דראנג צו העלפען און צו פערטיידיגען די אידען פון זיין שטעדטעל.

אלעס איז אווועק אין רויך פון דער הייסער און לעצטער שלאכט.

אונטער'ן שטאלענעם טראסק פון די רעדער האט ער פערבראכט די נאכט אין קופע פון דעם וואגען מיט אפענע אויגען און שלאפלאז, אבער שוין גלייכ־גילטיג צו אלעם אויף דער וועלט, צום לעבען ווי צום טויט... ער איז געלעגען און האט געזופט אין זיך דעם גרויש פון דעם לויפענדען און אין דער נאכט ווייט הילבענדען צוג, ווי מען זופט א פערטויבענדען געטראנק... דער טראסק האט פערטומלט אין קאפ יעדען געדאנק, איבערגעשריען אלע אינערליכע קולות און געפיהלען און ער האט זיך געפיהלט פערשטומפט, אבער בע־רוהיגט.

נאטאשע איז געלעגען אנטקעגען איהם צוזאמענגעדרעהט אין א ווינקעל פון דיוואן, ווי א קליין צונויפגעדרעהט פויגעלע אין נעסט וועהרענד דעם שטורם.

נאר וועגען איהר האט ער געפיהלט, וועגען איהר האט זיך א מיעדער געדאנק נאך געקימערט און געגראבען אין מוח. אז זי וועט בלייבען אליין אין דער גרויסער פיינדליכער וועלט ארומגערינגלט פון שונאים און אז ער מוז עפעס טהאן, איהר נאך בייס לעבען צו שיצען און בעפרייען פון די שונאים. אז זיי זאלען נאכ'ן טויט איבער איהר קיין שליטה ניט האבען.

וואלט זי ווייניגסטענס חתונה געהאט. אבער מיט וועמען? מיט א גוי? נאך א גוי? נאטאשע פאר א גוי? — האבען ווי פונקען אין דער נאכט אויפ־געבליצט שוועדע, נודנע געדאנקען.

און דער געדאנק, אז נאטאשע וועט חתונה האבען פאר א גוי, איז איהם מיט אמאל פארגעקומען אוכיגעלוכיפערט און ווילד.

דער צוג האט אבער געליאדעמט און געטראסקעט אין דער שטילער נאכט און האט אויר די נודנע געדאנקען איבערגעשריען און אויסגעלאשען...

צו דער סטאנציע פון שטעדטעל איז דער צוג צוגענאנגען שוין איז גרויען און אומעטיגען ליכט פון א רעגענדען און פערכמארעט נאסען מארגען.

אז דער ענערגעל האט דערזעהן דורכ'ן פענסטער אויף דער פלאטפארמע אידען און די בעלי־עגלות פון שטעדטעל, מיט'ן לאנגען ווי א זשיראף חיים הערש'ן, ארימע און גרוי־אומעטיגע געשטאלטען, ווי דאס מארגענליכט אליין איז געווען, האט אלעס צוריק ערוואכט אין דער ברוסט און געבלוטעט ווי א געפענטע און עקעלהאפטע מכה.

און די געשטאלטען האבען איהם שוין געזוכט מיט זייערע איבערגעשרא־קענע און פיבעריג־ברענענדע אויגען.

ער איז כמעט אנגעשפרונגען פון פענסטער, אזוי ווי ער וואלט זיך נעווואלט אויסבעהאלטען פון די זוכענדע אידישע בליקען.

געפרעגט דעם פאַטער, זיך אויפהויבענדיג פון אַרט אַביסעל א בערוהיגטער.
א בייזער, גרויזאַמער פלאַם האַט זיך אַנגעצונדען אין דעם פראַקוראַר'ס גרינע אויגען.

— דרייסיג טויזענד! — האַט ער צוגעשלייערט פון זיין ווינקעל.
דאַן גיב איך פארוקע... פאַר דעם בעריל... פאַר דעם בעל אַכסניא!

און דער פאַטער האַט זיך געזומען מיט אַלטע, ציטערענדע הענט טאַפּען אין די קעשענעס און זוכען דאַם טשעקביכעל.

ווי א טיגער איז דער פראַקוראַר צוגעשפרונגען צום פאַטער פון זיין ווינקעל.

— איהר... איהר שענדעט מיט אייער אויפפיהרונג דעם מונדיר פון א רוסישען אפיצער... עס איז א שאַנדע! — אט ער געשיפעט ווי א שלאַנג און האַט גיפטיג געאַטעמט איהם גלייך אין פנים אריין.

דער איד, דער צובראַכענער און בעטענדער, דער גלות אין איהם איז פערשוואונדען...

דער גענעראַל האַט זיך אויסגעצויגען גרויס און מעכטיג ווילד...

— אה, דו הינטישער זוהן! איך שענד מיין מונדיר? ווי א הונט וועל איך דיך דא דערשיסען! צושניידען אויף שטיקלעך!

און ער איז אַבגעשפרונגען פון איהם, האַט מיט א שנעלער יונגער בעוועגונג ארויסגעצאַפט דעם קלינג פון שיידעל און האַט איהם א שוניג געטהאַן אין דער לופטען איבער'ן זוהנ'ס קאַפּ.

— פאַפּאַשא! — האַט אויסגעשריען דער פראַקוראַר איז טויטשרעק און איז אַבגעשפרונגען צו דער וואַנט.

דאַם וואַרט „פאַפּאַשא" האַט אין איהם אַנגעצונדען א וואַהנזיניגע וואוטה.

— וואַשׁ, סוקין סין! איך בין דיר ניט קיין פאַטער... דיין מוטער איז א שליאַכע און האַט דיך געהאַט פון א קוטשער אדער א פראַכוואַסט א דווער־ניק! — האַט געשריען דער פאַטער אין וואַהנזין, פאַבענדיג מיט'ן שווערד פאר'ן פראַקוראַר'ס פנים.

און דער פנים איז געווען בלייך און אויסגעקרימט פון זאַלאַנישען שרעק מיט א טויטאַנגסט...

וועז די שרעקליכע ווערטער האַבען געפלאַצט און זיך צוריסען איז צימער האַבען זיי דעם פאַטער אַליין איבערגעשראַקען.

ער האַט שנעל ארונטערגעלאַזט דעם קלינג און געבליבען פערגליווערט.

באַלד האַט ער בעהאַלטען דעם קלינג אין שיידעל, האַט זיך א רים געטהאַן פון ארט און איז אַנטלאַפען, ווי א פערפאַלגטער פערברעכער.

— פערגעסט ניט, גענעראַל, אז איהר האַט בעליידיגט א פראַקוראַר אין דער צייט, וועז ער האַט געטהאַן זיין דיענסטפליכט! — האַט איהם נאַכגע־שריען דער זוהן שוין אין דער טיר.

דער גענעראַל איז אַבער שוין געלאַפען פון די טרעפ, ווי כען לויפט פון א הויז, וועלכע איז אין פלאַמען.

דיזעלבע נאַכט האַט דער זוהן טעלעגראַפירט דער מוטער, אז דער פאַטער איז אראַב פון זינען און האַט געפאַדערט, אז זי זאַל באַלד קומען.

דאָס ווּאָרט „שלּיאָכע" פֿלעגט איהם איבערשרעקען. ער פֿלעגט אויפּציטערען אוּן זיך ארומקוקען צי קיינער האָט עס ניט געהערט אוּן שפּאָנען הין־אוּן־צוריק איבער׳ן קאָבינעט, זיך נעהמען בלעטערען דאָס גאַנצע צוזאַמענלעבען מיט איהר, די פערגאַנגענהייט, אוּן זוכען דאָרט דעם קוטשער אָדער דעם „פֿראָכוואָסט", פוּן וועלכען זי האָט געקענט האָבען דעם פֿראָקוראָר אוּן דעם רויטען קאַדעטן.

— איך אַליין בין געווען שוואַרץ ניט רויט — פֿלעגט ער רעדען מיט זיך אַליין אוּן קוקען אויף זיך אין שפּיגעל.

דאָס לאַנג שפּאָנען מיט די פֿלאָגענדע געראַנקען פֿלעגען איהם מיער מאַכען. דאַן פֿלעגט ער זיך אויסציהען אויפּ׳ן בריוּעטען דיוואַן אוּן דאָרט ליענען אויסגעצויגען שטונדען־לאַנג שוין אַן אויסגעלאָשענער, אָהן גערַאַנקען אוּן געפּיהלען, ווי אין אונבעוואוסטזיין פוּן אַ גסיסה.

די „פֿראָשענית" צום צאָר

אין איינע פוּן זיינע נעכט, וועלכע פֿלעגען זיך ציהען צווישען אונרוהיג־ויאַבענדען שלאָף אוּן דרימלענדען בעוואוסטזיין, ווי אַן אונענדליך לאַנגער וועג אין אַ מדבר, וואו דער מיעדער וואַנדערער איז געווען שוין ניט ער, דער גערַאַל־אַדיוטאַנט גערשעלמאַן, נאָר אַן אַנדערער אוּן פֿרעמדער מענש, וועלכער האָט אָבער געליהען פוּן איהם זיינע מיעדע אוּן ווי מיט בלּיי אָנגענאָסענע פּיס אוּן גליעדער — אין אייניגער פוּן אַזעלכע נעכט, וועוּ עס האָט זיך איהם אויסגעווייזען אַז ער לעבט שוין אַן אייביגקייט, אַז זיינע גערַאַנקען אוּן געפּיהלען זיין קערפּער אַליין זיינען אַלט ווי אַ באַלזאַמירטע מומיע אוּן פוּן דעם לעסטיגען לעבען וועט קיין מאָל קיין סוף ניט זיין — האָט איהם אויפּגעוועקט פוּן דעם וואַכענדען שלאָף אַ נייער גערַאַנק.

פֿלוצלונג אוּן אונערווארטעט האָט זיך אין איהם אָנגעצונדען דער גערַאַנק, אָבער אַזוי העל אוּן ערלייזענד האָט ער בעלויכטען דעם מח, די נשמה, אַז ער איז אַראָפּגעשפּרונגען פוּן געלעגער אוּן פּיבערהאָפּט שנעל געמומען זיך אָנטהאָן.

ער האָט זיך באַלד אָבער ווי אין עפּעם דערמאָנט אוּן האָט אָנגעקלונגען צום דיענער. דער דיענער איז אָבער לאַנג ניט געקומען אוּן ער איז געוואָרען אונגעדולדיג אוּן האָט ווידער געקלונגען.

אַז דער פערשלאָפענער לאָקיי איז ענדליך ערשיענען, האָט ער איהם שטרענג בעפּעהלען, אַז ער זאָל איהם דערלאַנגען זיין פֿראַך־מונדיר מיט דער גאַרגיעווסקי לענטע אוּן מיט דעם בריליאַנטענעם שוואַרד.

דער לאָקיי האָט לאַנג געקוקט אויף איהם אוּן זיך פוּן שלאָף געקראַצט אין קאָפּ, אַזוי ווי ער וואָלט ניט פערשטאַנען דעם גענעראַל׳ס בעפּעהל.

אוּן ווי דאַן, וועוּ ער האָט איהם געשלאָגען מיט׳ן שטיוועל, איז ער געוואָרען אויפגערעגט אוּן האָט זיך געמומען אויף איהם שרייען.

דער לאָקיי האָט זיך ווידער איבערגעשראָקען, איצט אָבער שוין פּאַר זיין האַר׳ס פערשטאַנד. ער איז אַוועק אוּן איז ווידער לאַנג ניט געקומען אוּן

אין אייגעניש איז ער אויסגעשטיגען שוין ניט אויף דער פלאַטפאָרמע, נאָר פון דער צווייטער צייט, וואו עס האָבען שוין אויף איהם אונגעדולדיג געווארט די פערד, איז שנעל, ווי א פערפאלגטער, ארויס אין קאַרעטע און אויפ־ דער דער צוג וואָס האָט איהם פערשטעלט פון די אידען איז אבגעפאהרען פון דער סטאנציע, האָבען די פערד זיך שוין געטראָגען צווישען די פערווייגטע, נאסע פעלדער, מיט די שווערע זאנגען וואָס האָבען זיך נאכ'ן רעגען אומעטיג געבויגען צו דער ערד ווי די אידישע געשטאלטען אויף דער פלאַטפאָרמע פאר'ן צוג.

און אז זיי זיינען שוין געווען ווייט, כמעט פאר'ן שטעדטעל, האָט זיך דער קוטשער אויסגעדרעהט צו זיי מיט'ן פנים און בעמערקט גלייכגילטיג :

— און נעבטען האָב איך די גענעראַלשע, די באריניע הויסט עס, גע־ בראכט.

דער גענעראל האָט זיך דערמאָנט אין די ווערטער, וועלכע ער האָט וועגען איהר צוגעשלייערט דעם פראקוראָר און האָט אויפגעשוידערט, אזוי ווי עפעס קאלטעס און מיאוס־עס וואלט זיך צו איהם צוגעריהרט. ער האָט נעכאָפט אן איבערגעשראָקענעם בליק אויף דער טאכטער און האָט זיך פערדוקט טיף אין ווינקעל פון דער קארעטע.

די אידען פון שטעדטעל, וועלכע האָבען געלויערט מיט פראַשענים אין די הענד פאר'ן פארק, אין הויף און אויף אלע סטעושקעס וואו זיי האָבען נאר געהאָפט איהם צו בעגעגענען און ביי איהם בעטען שוץ געגען זייער אומ־ גליק. דאָס ווייב, די גראָבע קאַצאָפקע מיט'ן פערשוויצטען רויטען פנים — אלעס צוזאמען האָט איהם צוריק פערטריבען אין קאבינעט ווי א בער אין דער נאָרע. אהין האָט מען איהם שוין דערלאנגט עסען און טרינקען.

מיט דער קאַצאָפקע האָט שוין געקעמפט נאטאשא.

דעם זוהן'ס טעלעגראָמע האָט זי שוין ניט געטראָפען און זי איז אלײן געקומען.

זייערע געשפּרעכען אויף דער ווראנדע האָט ער געהערט דורך'ן פענסטער און די קאַצאָפקע האָט ניט אויפגעהערט צו קלאָגען זיך און צו פייערען, אז דער פאָטער איהרער איז פון זינען אראָפ און טראָגט שוין ניט קיין נאָט מיט קיין צלם אין האַרצען.

אינסטינקטיוו האָט ער דאָן געטאָפט די ברוסט, זיך דערמאָנט אין צלם וואָס ער האָט אין ציטערענדען ליכט דערזעהן דאָן ביינאכט, וועלכער איז גע־ לעגען אויף'ן פראקוראָר'ס האריגער ברוסט, אזוי ווי פערלאָרען צוויישען מאָד. אין זיינע געדאנקען האָט ער דעם זוהן איצט שוין גערופען נאָר פראקוראָר, אזוי ווי דער בעגריף „זוהן" וואלט געווען שוין צורונען און פערשוואנדען.

דעם ווייב'ס גראָבע, פון בראָנפען הייזערינג, שטימע, פלעגט אויף איהם ווירקען ווי א צוגליהטער אייזען. ווען נאטאשא פלעג איהר אפענטפערן מוטיג און פרעך און זייער הייסער געשפּרעך פלעג איבערגעהן אין קריעג, פלעג ער וועלען אויפגעריצט און גרייט אראָפצוכאָפען א קאָזאקען נאנאיקע פון דער וואנט, ארויסלויפען זי שלאָגען און זי ארויסטריבען פון שלאָם צום טיוועל.

— צו וועלכען טיוועל איז זי ווידער געקומען? וואָס וויל זי פון מיר, די שלעכע ? — פלעגט ער אין זיין גרויסען בלייערנעם אומעט פרעגען זיך אלײן אין דער הויך.

די פלאמען האבען זיך געבויגען אין אלע זייטען, געציטערט און געקעמפפט, אזוי ווי זיי וואלטען זיך ניט געוואלט אויסמישען מיט'ן זונשיין און פערלירען זייער אייגענעם, מעלאנכאליש־טרויעריגען שיין פון טויט און אייביגער רוה.

און דער ענגעראל האט זיי לאנג ניט אויסגעלאשען, אזוי ווי ער וואלט כורא געהאט פאר'ן טומעל פון אויפשטעהענדען מארגען און אלטעגליכקייט. ביז די טהירען האבען ניט אנגעהויבען צו קלאפען אין קארידאר און דער שלאם האט ניט אנגעהויבען זיין אלטעגליכען לעבען. דאן איז ער אויפגעשטאנען פון שטוהל ווי אן ערוואכטער, האט פארזיכטיג צוזאמענגעלעגט דעם בויגען פאפיער אין א קאנווערט, האט איהם פער'חתמ'עט מיט זיין זיגעל און האט אויסגעלאשען די ליכט.

פארזיכטיג און אונבעמערקט האט ער אין דערזעלבער פארדאר־אוניפארם פערלאזען דעם שלאם און דעם פארק און האט אליין אוועקגעטראגען דעם פאקעט אויף דער פאטשט, וואם איז געשטאנען איבער'ן וועג, וועלכער האט גע־פיהרט אין שטעדטעל אריין.

פאר דער פאטשט

די פאטשט איז נאך גענוגן געשלאסען און האט געוואלט פון זיך אויפ'ן וועג א לאנגען און געדיכטען שאטען.

דער ענגעראל האט זיך געלאזט שפאנען הין און צוריק אין דעם שאטען, אזוי ווי ער וואלט געוואלט ניט דרויסען, נאר אין א פארצימער ביים צאר אליין פאר אן אוידיענץ.

עס איז נאך גענוגן פריה און דאם שטעדטעל האט ערשט געטריבען די בהמות אין טשערעדע אריין. איצט האט ער שוין קיין מורא ניט געהאט פאר די אידען און איז פון זיי ניט געלאפען. דער פאקעט אין דער האנד האט פערענטפערט אלע זייערע טענות און אויסגעגליכען דעם שטרייט צווישען איהם און זיי, צווישען איהם און זיין אייגען געפלאגטעם געווייסען...

אנטקענען האט א איד געטריבען אן אלטע קוה מיט אן אבגעבראכענעם האהרן. די קוה האט נאכלעסיג געוואלפען פון זיך דאם מיסט. וועלכעם איז געפאלען אויף איהר אייגענעם שאטען און דער אומגעלומפערט גרויסער שאטען איז אלע מאל אבגעשפרונגען, אזוי ווי ער וואלט געוואלט אויסמיידען דעם פאלענדען שמוץ... דער איד, אין א צושפיליעט חאלאטעל איבער די גאטקעס, איז געוואלרען אונגעדולדיג פון דער קוה'ס געשלעפטע און אלטע טריט, האט אויף איהר ענוקעט און זי געשאלטען.

דער ענגעראל איז איהם נעגאנגען אנטקענען. דער איד האט זיך איבער־געשראקען פאר איהם און פאר זיינע פראד־קליידער און האט זיך שנעל פער־שפיליעט און אזוי ווי פערשעהמט פאר זיינע גאטקעס און פאר דער אלטער קוה'ס אונהעפליכקייט.

דער ענגעראל האט איהם אבגעשטעלט און האט זיך געמומען ביי איהם אויספרעגען וואוהין ער טרייבט די קוה, וויפיעל זי גיט מילך, וויפיעל בהמות דאם שטעדטעל פערמאגט און וואם די עקאנאמיע נעהמט איצט פאר דער פאשע פון א קוה. די קוה איז שוין לאנג אליין אוועק מיט איהרע אלטע און

דער אונגעדולדיגער מאן האט געמוזט אליין גיין צו זיין גארדעראב און האט פון דארטען זיך באלד געבראכט דעם מונדיר און האט זיך אליין געמוזט אנטהאן פאר'ן שפיגעל ווי צו א פאראד.

אז ער איז פארטיג געווארען, האט ער אנגעצונדען אויפ'ן שרייב־טיש צוויי סטעריאוו ליכט, האט זיך פייערליך געזעצט אין א שטוהל, האט ארויסגענומען פון א שופלאד פאפיער און האט מיט א בלייטער, צוואור־פענער האנדשריפט אנגעשריבען: „צו זיין קיזערליכע מאיעסטעט, דעם צאר באטיושקא".

אז ער האט אנגעשריבען דעם פולען טיטעל פון צאר, האט ער דורכ־געלאזט פאר זיך אלע גרויסע אותיות פון לאנגען טיטעל, ווי ער פלעגט דורכ־לאזען א פאלק אויף א „סמאטר" און האט זיי ערטערווייז אויסגעפילט און פערריכט מיט דער פען. אז ער איז פארטיג געווארען מיט'ן טיטעל, האט ער מיט קלענערע אותיות זיך גענומען ווייטער שרייבען, אבער לאנגזאם און פלייסיג־פייערליך, ווי דער מונדיר זיינער האט פייערליך געבליאסקעט אין צי־טערענדען שיין פון די סטעריאוו ליכט.

אין דעם בריף אדער „פראשענית", ווי ער האט איהם בעטיטלט, האט ער אין נאמען פון דער דריי־איניגקייט, פון פאטער, זוהן און הייליגען גייסט, און ווי אן אלטער רוסישער גענעראל און אפיציער, וועלכער האט זיך בעטיי־ליגט אין אזוי פיעל און אזוי פיעל שלאכטען מיט'ן שונא פון צאר און רוסלאנד, זיך געשווארען, אז די אידען נוצען ניט קיין בלוט אויף פסח און זיינען קיין מאל ניט בעאנגען קיין ריטואלען מארד, און האט געבעטען דעם צאר באי־טיושקא דעם בלבול אויף די אידען פון זיין שטערטעל אבצושטעלען.

„אויב אייער מאיעסטעט וועט מיר שענקען אייער קיזערליכעם פער־טרויען, דאם פערטרויען וואם איך האב געהאט ביי דריי רוסישע צארען, וועל־כע איך האב געדינט טריי און איבערגעבען, נעהם איך זיך אונטער צו ג־פינען דעם ריכטיגען מערדער פון דעם פראווא־סלאווענעם אינגעל און איהם איבערגעבען אין די הענד פון געזעץ".

אז ער האט געענדיגט דעם מערקווירדיגען דאקומענט, האט ער איהם אויפ־נייי איבערגעשריבען, נאכ'ן איבערשרייבען ווידער דורכגעלאזט אלע אותיות און שורות פאר זיינע אויפמערקזאמע אויגען, ווי אן ארמעע אויף א פאראד, זיי פערריכט און אויסגעפילט, און אז ער האט געענדיגט די ארבייט, איז דער קאבינעט שוין געלעגען אין ליכט פון א העלען זונען־אויפגאנג.

העל און ליכטיג איז איהם געווען אויף דער נשמה, אזוי ווי דער גרויסער און אויסגעשריבענער בויגען פאפיער צווישען די צוויי סטעריאוו ליכט וואלט געווען ער אליין, שוין זיין אייגענער טויטער און אויף אייביג בערוהיגטער קערפער, בעפרייט פון מיעדען לעבען מיט זיינע פלאגען און פון לאנגער וואנ־דערונג.

און לאנג איז ער נאך געזעסען אין שטוהל פאר דעם בויגען פאפיער, ווי פאר זיין אייגענער טרונע מיט די ליכט צוקאפענס, א שטילער און רוהיג פערקלערטער...

די מארגען־לופט האט געטראגען מיט זיך דעם פרישען דופט פון פארק און האט געוויעגט די פלאמען פון די ליכט.

אויף זיין זומער־אורלויב, האָט איהם דערלאַנגט זיין פאַטער׳ס בריעף צום צאר. דער זוהן האָט זיך געמומען לייענען דעם דאָקומענט און זיך בייטען אין קאַלירען.

— געזעראַל אדיוטאַנט! פון צאר׳ס סוויטע! — האָט בעמערקט דער גענעראַל־פּס־מיניסטער מיט א פּאַרוואורף און האָט געשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ.

— דער אַלטער איז משוגע... מען דארף איהם פערשליסען אין א משוגעים־הויז! — האָט אויסגעשריען דער זוהן אַליין ווי א וואהנזיניגער און האָט עמפּערט א שליידער געטהאָן דעם בויגען פאָפּיער אויפֿן טיש.

אין דערזעלבער צייט האָט דער גענעראַל גערשעלמאַן זאַרגלאַז אָבגע־ווארט דעם צאר׳ס ענטפער. ער האָט קיין מינוט ניט געצווייפעלט, אז זיין בריעף, זיין שבועה וועט מאכען א רושם אין די הויכע ספערען און מען וועט דעם בלוט־בלבול ארויסנעהמען פון זיין זוהן׳ס העגד און איבערגעבען אין זיינע, איז די שטרענגע אבער עהרליכע העגד פון אן אלטען סאלדאט. ער האָט זיך שוין געגרייט צו ארעסטירען דעם אמאליגען פּרימסטאוו פון שטער־טעל, און רעדעגדיג מיט זיך אליין אויפֿן קול, פלעגט ער עמפּערט אויסשרייען: „איך וועל דיר שוין ווייזען, דו הינטישער זוהן, וואו ראָקעם ווינטערען!" ער האָט ווידער שפּאַצירט אין פּאַרק, זיך אינטערעסירט מיט דער ווירטשאפט, פלעגט שוין ווידער אויסהערען פּאָן באַר׳ס לאַנגע רעפּאַרטען אין דייטש און געהן אין גראַלני אַריין, צו וועלכער מען האָט איצט צוגעבויט א האַלצוגעריי.

איין מאל האָט ער געהייסען דעם דיענער קויפען צוויי וועגטקעם און האָט געבעטען נאטאשא׳ן, אז זי זאל מיט איהם געהן כאָפּען פיש. נאטאשא האָט זיך אָנגעכאפט פאר דעם גערעדט מיט בעגייסטערונג און ביידע האָבען פערבראכט דעם גאנצען טאג אויפֿן ברעג פון א ווייטען פון שלאָם „אזיערע", שטומע און ערנסטע, אזוי ווי זיי וואלטען געציטערט אז מיט זייערע שטימען זאָלען זיי ניט איבערשרעקען און צוטרייבען די פיש.

אז זיי זיינען געקומען אהיים מיט זייער קארגען פאנג, האָט דער פּאַרק זיך שוין געהיליט אין די גערינטע שוואַרצע שאטענס פון א סוף־חודש׳דיגער זומער־נאכט. דער פאטער איז מיט אן אומווילע, אז ער זאל זיך ניט בעגעגענען מיט׳ן ווייב, אריינגעגאנגען אין זיין העלפט, נאטאשא איז געגאנגען אין קיך אריין זארגען פאר אוועגד־בראוט. די בעסערקע צווישען די בוימער איז געווען בעלויכטעט און פון דאָרט האָבען זיך געטראָגען שטימען פון געסט.

נאטאשא האָט זיך אבגעשטעלט און איינגעהערט מיט אן איבערגע־שראָקען האַרץ.

איין שטימע האָט געהערט צום פּראָקוראָר; די צווייטע, א דינע און פון צייט צו צייט אונאָנגענעהם קוויטישענדע, איז איהר געווען גאנץ אוג־בעקאנט. מען האָט געגעסען אוועגד־בראוט און די מוטער האָט זיי גאסט־פריינדליך בעדיענט מיט איהר גראָבער, הייזריגער שטימע.

— און ווי געפעלט אייך דעם גענעראַל׳ס בריעף צום צאר, שארמאנט?

א? כי־כי־כי — האָט די פרעמדע שטימע געפרעגט די גענעראַלשע.

— וואָס פאר א בריעף?

— וואָס, איהר ווייסט נאָרניט? כי־כי־כי — האָט זיך צולאכט דער קוויטש. נאטאשא איז צוגעגאנגען צו דער אלטאנקע און האָט אריינגעקוקט. זי

מיעדע טריט, און דער גענעראל מיט'ן אידעז זיינען נאך אלץ געשטאנעז. דער איד שוין קנייטשענדיג די היטעל אין דער האנט און ענטפערענדיג דעם פריץ אויף אלע זיינע נייגירונג און מאדנע פראגעז.

פון בלבול און אומגליק האבען זיי ביידע אזוי ווי אויסגעמידעז צו רעדען. ווייזט אויס, אז דער פאטשטמייסטער, אן אלטער גוי מיט א גרויסען פליכעוואטען קאפ ווי א באק־דייזשע, האט איהם דערזעהן פון פענסטער פון זיין וואוינונג און איז ארויסגעלאפען אויף'ן גאנוק.

אז דער גענעראל האט איהם דערזעהן, האט ער פון ווייטענס איהם געווינען דעם פאקעט, אזוי ווי ער וואלט איהם דערמיט שטום ערקלערט זיין פריהעם ערשיינען, האט זיך געזעגענט מיט'ן אידען צולעגענדיג זיין האנד צום דאשעק, ווי א סאלדאט, האט איהם געהייסען איבערגעבען אין שטעדטעל, אז ער וועט אראפנעהמען פון זיי דעם בלבול און וועט זיי אין גיכען בעפרייען; איז מיט יונגע, מונטערע שריט ארויף אויף'ן גאניק און איז אריין אין פאטשט אריין, בעגלייטעט פון פאטשטמייסטער.

א ווייל האט איהם דער איד נאכגעקוקט, דערנאך האט ער זיך א ריס געטהאן פון ארט און האט זיך געזומען לויפען אין שטעדטעל אריין, פער־פאלגט פון זיין שאטעז, וועלכער איז איהם נאכגעלאפען מיט א ווילדען טאנץ.

אז דער פאטשטמייסטער האט גענומען פון זיינע הענד דעם פאקעט אויפ'ן צאר'ס נאמען, האט זיך זיין פנים בעלויכטעז מיט אן איבערראשטען שמייכעל פון אונטערטהעניגער עהרפורכט און ער האט אנגעהויבען שנעל צו שאקלען מיט זיין גרויסען פליכעוואטען קאפ, אזוי ווי ער וואלט דערמיט געוואלט אויס־דריקען אז ער פערשטעהט אלעס, דאס פערזעגליכע און פריהע ערשיינען פון גענעראל אליין און פון זיינע פאראר־קליידער.

מיט גרויס עהרפורכט האט ער אליין צוגעקלעפט די מארקעס צום פאקעט, איהם פאריזיכטיג אבגעוואויגען און מיט'ן זעלבען יראת הכבוד אויס־געשריבען און דערלאנגט דעם גענעראל א קוויטאנציע.

אז דער גענעראל האט פערלאזען די פאטשט, האט ער אליין פאר איהם אונטערטעניג געפעגנט די טהיר און האט איהם לאנג נאכגעקוקט ביז ער איז פערשוואונדען אין פארק.

די שנעלע ווירקונג

שנעל איז דעם גענעראל'ס בריף אדער פראשענע אנגעקומען אין די ריכטיגע הענד און שנעל איז געווען די ווירקונג פון דעם מערקווירדגען דא־קומענט. דער פראקוראר איז שוין געווען אין פעטערבורג, האט שוין געהאט אבגעגעבען זיין רעפארט וועגען דעם בלוט־בלבול צום יוסטיץ־מיניסטער; די פרעסע פון לאנד, די שווארצע ווי די ליבעראלע, האט ניט אויפגעהערט צו רעדען פון איהם און פון דעם פערפאסטען בלוט־בלבול און דער יונגער קא־ריערסט האט געקוקט אויף זיך ווי אויף א נייעם סוסאנין, וועלכער געהט רעטעז דעם רוסישען צאר און רוסלאנד.

און פלוצים האט מען איהם גערופען אין יוסטיץ־מיניסטעריום, און דער שטעל־פערטרעטער פון מיניסטער, וועלכער איז שוין געווען אין אויסלאנד

דיר, וויפיעל דו האָסט דעם פּאָליאק בעצאָהלט איז ווערטה, כי, כי, — האָט ניט אויפגעהערט צו לויבען דאָס גוט, דער לייב־מערזיק. און זיין „כי, כי" איז ווידער שוידערענד געלאָפּען איבער נאטאשא'ס לייב הין־און־צוריק ווי א מחנה מייז.

דער ענערגיע האָט זיך פּלוצים פאר איהם אָבגעשטעלט און האָט זיך דראָהענד אויסגעצויגען:

— זאָג נאָר מיר, דו אַלטער פוקס, וואָס פאר א טייוועל האָט דיך פּלוצים געבראכט אהער?

נאטאשא איז אויפגעשפרונגען פון אָרט. דער דראָהענדער קלאַנג פון פּאָטער'ס שטימע האָט אָבגעשטעלט איהר האַרץ און דאָס בלוט אין די אָדערען. דער לייב־ארצט האָט זיך אויך דערשראָקען אויפגעהויבען פון אָרט.

— צו דיר בין איך געקומען, מאָן שער אמי! גלייך צו דיר!... איך בין פאַרבייגעפאָהרען, זיך בעגעגענט מיט דיין זוהן אין קאזאטין אויפ'ן וואָקזאל... נו, דערצעהלט ער מיר, אז דו האָסט אָבגעקויפט דאָס גוט. טראָכט איך מיר: אָט, איך וועל זיך אריבערכאָפּען און זעהען מיין אַלטען פריינד, כי, כי... וואָס דען? — און פון אנגסט, אז דער אַלטער פריינד זיינער גלויבט איהם ניט, האָט ער זיך געמומען לויבען זיין זוהן, דעם פראָקוראָר.

— א גרויסער מאן, זאג איך דיר! א קאָפּ־מענש! אָה, דער יונגערמאן וועט ווייט געהן... זעהר ווייט! — און אַלס בעווייז, אז ער וועט ווייט געהן, האָט ער זיך א קלאַפּ געטהאָן אין שפּיציגען, נאָקעטען שארבען זיינעם.

— ווריאָש, ניעמטשורא! (לייגסט דייטשוק), ניט צוליעב דעם ביסטו געקומען, דו אַלטער פוקס! — האָט אויסגעשריען דער ענערגיע.

דער לייב־ארצט האָט א קוועטש געטהאָן מיט די פּליצעם און האָט זיך יידער פערכלינעט מיט א קינסטליך־פערגעניגטען „כי, כי, כי", כאָטש מען האָט נעקענט זעהען פון זיין פוקסענעם און איבערגעשראָקענעם פנים, אז ער איז ווייט פון געלעכטער.

— שארמענט! שארמענט! כי־כי־כי, ווי געפעלט אייך דער פאפאשא. בארישניא? — האָט ער אויסגעשטרעקט די הענד, ווי נאָך הילף, צו דער טאכטער. — אָה, ענערגיע, ענערגיע! דערזעלבער טאפּפערער סאלדאט וואָס אמאל. כי, כי, כי, אומזוסט, ברודערקע, האָסטו אויפגענעבען דעם דיענסט, כי, כי, כי, איך וואָלט עס ניט ערלויבט!... בשום אופן ניט ערלויבט — האָט ער זיך פּלוצים געמומען פאטעטיש קלאפּען אין זיין ברוסט. — א קארפוס, א פערד און מאַרש אין וועג אריין! כי, כי, כי. געדענקסט, גריגאָרי מיכאילאָוויטש, דיין דועל מיט'ן פירשט בארישניסקי אין טאשקענט?... א? שארמענט! שארמענט! 30 יאָהר איז דאָ אין דער געשיכטע... איך בין דאָן עם געווען דער דאקטאר... ווי היינט נעדענק איך עם — האָט ער זיך געוועלדעט שוין צו נאטאשא'ן — איך שטעה מיר... דאָס האַרץ קלאפּט און טראכט מיר... ער וועט איהם דאָך שיסען... דער פירשט האָט זיך מיט יעדען נעקריגט אין פּאָלק. אָה, דער פירשט! א בויאן און בערטיאר ערשטער קלאסע! טראך! טאראראך!... איך זעה, דער בויאן פאָלט ווי אן אונטערגעהאקטער בוים, כי,

האָט פֿאַר זיך דערזעהן ביים טיש א קליין מענשעלע מיט א פּליכעוואטען אוו גאנץ נאקעטען אוו שפּיציגען קאָפּ, וועלכער האָט אין ליכט געגאַנצט ווי א גרויסער ביליאַרדען־באָל. די דינע אוו קוויטשענדע שטימע, די געבונדענע סערוועטעלע אַרום האַלז, האָבען אַזוי ווי נאָך פערקלענערט די פיגור אוו איהר געגעבען א קינדישען אוו אָבשטויסענדען אויסדרוק פון א ניט־דערוואַקסענעם מענשען, אָדער א קאַרליק.

— פון וואַנען האָט זיך נאָך דער טייוועל געקומען? — האָט זיך געפרעגט נאטאשא, בעטראַכטענדיג איהם, דורכ׳ן שפּאַלט, גליך אין פּנים אריין.

דער גאַסט האָט לאַנג געלאַכט, אַזוי ווי ער וואָלט זיך פערכליניעט מיט זיין „כי־כי", אוו דער פּראָקוראָר אוו די מוטער האָבען אויפגעהערט צו עסען אוו געקוקט אויף איהם מיט דער אָנגסט, וואָס מען קוקט אויף מענשען, וואָס ווארגט זיך ביים עסען.

— איהר וואָלט איהר, דער מאַמאשא אייערער, דערצעהלט פון דעם דאָ־קומענטל... כי, כי, כי... שארמאנט! שארמאנט! כי, כי, כי — האָט זיך פערגניגענט געפרעגעלט דער גאַסט. נאטאשא האָט אויף זיך דערפיהלט דאָס פערגעניגענט געלעכטערעל ווי דאָס לויפען פון מיין איבער׳ן לייב.

— וואָס פאר א בריף איז דאָס, אליאשענקא? — האָט די מוטער אונ־טענטשלאָסען אוו אָנגסטליך געפרעגט איהר זוהנדעל.

דער פּראָקוראָר האָט מיט פערדרום אראָבגעריסען פון זיך די סערוועטקע, האָט זי א וואַרף געטהאָן אויף׳ן טיש אוו האָט זיך גענומען איהר איבערגעבען דעם אינהאַלט פון׳ם פאָטער׳ס פּראָשעניע, מיט א ציטערענדער אוו פון כעס געווארגענער שטימע.

די געגנראַלשע האָט איהם אָבער ניט אויסגעהערט ביז׳ן סוף. זי האָט פּלוצים אויסגעשריען ווי א פערוואונדעטע אוו האָט פערוואַרפען דעם קאָפּ. דאָס קליין מענשעלע איז אויפגעשפרונגען פון אָרט, האָט א פּליעסקע געטהאָן מיט די הענט, איז אונטערגעשפרונגען אוו האָט זיך א וואַרף געטהאָן צו דער באַלעאָסטע מיט א קוויטש: „מאטושקא, גאָט איז מיט אייך!..." אוו זי געכאָפּט ביים פּולס, אוו זיך ענומען זי מונטערען.

נאטאשא איז אנטלאָפען פון איהר פּראָשטעקטען פּלאַץ ווי פון אַן אָב־גרונד.

דער גאַסט

אין א שטונדע ארום איז דער גאַסט, וועלכער האָט געהייסען פאָן אָטא און האָט געטראָגען דעם טיטעל „זיינער מאיעסטעט׳ס לייב־ארצט", שוין גע־זעסען אין גענעראַל׳ס קאָבינעט. אין טיעפען פאָטעל האָט ער אויסגעזוהן נאָך קלענער ווי פריהער אין דער בעסיערקע. נאטאשא איז געזעסען צוזאמענגע־דרעהט אויף׳ן דיוואָן. דער גענעראל האָט געשפּאַנט הין־און־צוריק, מיט אויפ־גערעגט, פיבערהאפּטע טריט. נאטאשא האָט אנגסטליך פערפאָלגט די טריט, און האָט געזוהן ווי די ליטקעס ציטערען אויף זייער וועג.

— א פּראָכטפאָלע גוט, גריגאָרי מיכאילאָוויטש! שארמענט, מאָן שער אמי! איך לויב דיין געשמאק... אזא פּאַרק! כי, כי, כי, שארמענט, זאָג איך

און אויסכאָפּען די פּרינצעסין און ער וועט מיט איהר אַוועק אויף זיין ריטער־
לִיכען פערד? כי, כי, כי. דו וואָלסט זי בעראַרפּט קיין פּעטערבורג בריינגען
— האָט ער זיך שטרענג געוועדעט צום פּאָטער. — די געזעלשאַפּט ציינגען
אָט די קלַיינע פּרינצעסין, און ניט האָלטען זי פערשפּאָרט אין שלאָס...
וואָס פאר אַ טאָלק איז דאָס? — און האָט שוין ניט אויפּגעהערט צו שיטען
און צו לאָכען, ניט אַראָבלאָזעדיג די בעגעהרענדע אויגען פון אַן אָלטען נואַף
און פאָסקודניאק פון נאטאשא'ן.

און נאטאשא האָט ניט אויפּגעהערט צו פיהלען די לויפענדע מייז איבער
איהר קערפּער, שוידערען און ארונטערלאָזען דעם קאָפּ אָלץ נידעריגער און נידעריגער, אַזוי ווי ער וואָלט זיך ביי איהר אָנגעפּילט מיט אַ טשאָד פון שטיקענדע גאזען. און אַז דער לאקיי האָט ראָפּאָרטירט, אַז דער פּראָקוראָר ווילֿ איהם זעהען און בעט ער זאָלֿ אריינגעהן צו איהם אין פלַיגעלֿ, און דער אָלטער פוקס איז מיט אַ שפּרונג שנעלֿ ווי אַ פערפּאָלגטער ארוים פון קאָבינעט, האָבען פּאָטער און טאָכטער בעפרייט אויפּגעאָטהעמט, ווי מענשען, וועלכע מען האָט ארויסגעשלעפּט פון אַ טיעפּער שטינקענדער גרוב אויף דער פרייער און פרישער לופט.

נאָטאָשאָ אויף דער וועראַנדאָ

נאטאשא האָט זיך ניט ערלויבט צו פרעגען דעם פאָטער וועגען דעם בריף, וואָס ער האָט געשיקט קיין פּעטערבורג צום צאר, און פון וועלכען זי האָט זיך דערוואוסט מיט גרויסער איבערראשונג ניט פון איהם, נאָר פון דעם לייבמעדיק.

נאָכדעם ווי פאָן אָטאָ האָט זיי פערלאָזען און זיי זיינען געבליבען אליין אין קאָבינעט, האָט זי לאַנג געוואַרט, אַז דער פאָטער זאָלֿ איהר אָליין דערצאָהלען וועגען דעם. דער בריף האָט זי געשראָקען ווי אַ לויערענדע געפאָהר. זי האָט אָבער אומזיסט גע־וואַרט. ער האָט געשפּאַנט הין־און־צוריק שנעלֿער ווי תמיד, אַזוי ווי ער וואָלט געלאָפען פון איהר און איהרע פראָגען. צוריהרען זיך צו זיינע וואונדען האָט זי מורא געהאָט. ער איז די לעצטע צייט געווען נערוועזער אין אונגעדולדיגער ווי תמיד אפילו מיט איהר. און זי האָט איהם געלאָזט אליין מיט זיינע פלַאָגען.

דער בריף האָט איהר אָבער ענטפלַעקט דעם גהינם פון פאָטער'ס נשמה אין איהר פולען גרויל.

אַז זי איז אָבער ארויסגענאָנגען פון פאָטער'ס קאָבינעט אויף דער וועראַנדע, און די קיהלע דופטענדע נאכט־לופט האָט זיך צוגעטוליעט צו איהר פנים און דער ברוסט, האָט נאטאשא פלוצים דערפיהלט, אַז די זאָנפּט־גענלַעטע און פון דער לופט גלאָשצעטע ברוסט איז מיעד... לעבענס מיעד...

זי האָט עס דערפיהלט צום ערשטען מאָל אין איהר יונגען לעבען, וואָס האָט געצויהלט ערשט דאָס 22טע יאָהר. — דאָס צושפּאָלטענע לעבען פון דער באָמיליע, דער קאַמפּף פאר די לעצטע דריי יאָהר, האָבען זי שנעלֿ פערמאָטערט.

געגלַעט און גלאָסטשעט פון דער שטילַער נאכט איז זי געשטאַנען אָנ־

כי, כי, שארמאנט! שארמאנט! — און ער האָט זיך געזומען קלאָפּען דעם אלטען פרײנד זיינעם איבער די פּליצעס, אזוי ווי ער וואלט איהם איצט ער־מונטערט דערפּאר, וואָס ער האָט מיט 30 יאָהר צוריק אונטערגעשאָסען דעם פּירסט.

— און ווי איז איצט דיין געזונד, ברודערקע? א? דאָס הארץ א שטיי־גער? — האָט פּלוצים אָנגעהויבען דער לייב־ארצט ערנסט און כלומר'שט מיט א פערזאָרגטען פּנים האָט ער צוגעלייגט דעם פּליכעוואָטען, גלאָנציגען קאָפּ זיינעם צום געגנאראל'ס ברוסט.

ווי פערטומלט און פערטשאָדעט פון'ם דאָקטאָר'ס חניפה און פון זיין מיאוס־ען „כי, כי, כי", האָט דער גענגראל, ווי א געלעהמטער מאָנעקען, זיך געלאָזט אויסהערען און אויסקלאָפּען.

— ניטשעווא! אויף א יאָהר 15 וועט נאָר סטאָיען. מאלאָדעץ! שאר־מאנט! ווי געזאָנט, א קאָרפּוס, א פערד און מאַרש אין פעלד אריין! כי, כי, כי — האָט געטשאָדעט ארום זיך און זיך געדרעהט דער אלטער פוקס. און אויס אָנגסט אז מען גלויבט איהם ניט, אז מען וועט איהם כאָפּען ביי א ליגען און ער וועט אַרײַנפאלען אין א נעץ, איז ער מיט א פּלוצלונגדריגען שפרונג: אַריבער צו א נייער טהעמא:

— און ווי געפּעהלט דיר, מאן שער אמי, דער ריטואל־מאַרש? וואָס? א שהנע געשיכטע? א? געזומען א פּראָווא־סלאָווע אינגעל, געמאכט חיק, און געבאָקען מצות... דאָס איז א פּאלק, כי, כי, כי — און ער איז ווידער גע־פאלען אין ווייכען פאטעל און האָט זיך ווידער פערכליניעט מיט'ן „כי, כי, כי", אזוי ווי דער חיק פון די אידען איבער'ן גאַרגעל פון'ם פּראָווא־סלאָווע אינגעל און די מצות וואלטען איהם געבראכט דעם גרעסטען שפּאָס און פּארגעניגען.

— און דו גלויבסט אין דער גשיכטע? — האָט איהם געפּרעגט דער גע־נעראל און זיין שטימע האָט ווידער געפּלאָצט מיט א דראָהענדען קלאַנג אין נאטאשא'ס אויערן.

פון דעם קלאַנג איז דער לייב־ארצט ווידער געוואָרען ערנסט און מיט אמאל איבערגעריסען זיין געלעכטערעל.

— גלויבען? צו וואָס גלויבען? — האָט ער אויפגערעגט געקוויטשעט פון פאטעל — איך בין ניט קיין טאלאג און ניט קיין גייסטליכער... א פּאָפּ בין איך?... איך בין א מאן פון ווייסנשאפט... מיין אויפגאבע איז א קוק צו טהאָן אויף דער גשיכטע פון ווייסנשאפטליכען, מעריציניישען שטאַנדפונקט, און זאָגען מיין מיינונג און א סוף... די הענט אין די קעשענעס... פּאָליטיקע איז ניט מיין פאך, כי, כי, כי!

— אָה, זעהסטו צוליעב וואָס ער איז געקומען? — האָט איבערראַשט אויסגעשריען דער פאטער שוין צו דער מאַכטער — צו וואָס דרעהען מיט'ן עק, דו אלטער פוקס?... דו וואלסט עס גלייך געזאָגט — האָט איהם פּארגע־וואָרפען דער גענגראל.

געכאפּט ביי א ליגען, האָט זיך דער אלטער פוקס ווידער געזומען שפּרינ־גען און דרעהען ווי אין א פערצווייפעלטען קריין, און איז מיט א שפרונג, ווי איבער א רייף, ארויף אויף א נייער טהעמא.

— און איהר, באַריניא, זיצט דא אין דעם אלטען פוילישען שלאָס ווי א פּאר־כישופ־טע שעהנהייט און וואַרט אויפן ריטער ביז ער וועט ניט קומען

און פֿלוצים האָט זי זיך דערמאָנט אָן דר. הערצל'ס פּאָרטרעט, וועלכען זי האָט דערזעהן צום ערשטען מאָל אין איהר לעבען ביי בערל דעם בעל־אכסניא. און אָן דעם גוואַלדיגען רושם, וואָס דער קעניגליכער פּנים האָט אויף איהר געמאַכט.

— איז ער ווירקליך אזוי שעהן ? — האָט זי דאָן געפרעגט ביי בערל'ען. און בערל האָט איהר געענטפערט מיט א לאַנגען „פסססס", פון וועלכען זי האָט זיך דאָן אזוי צולאַכט...

— און דו וואָלסט חתונה געהאַט מיט אזא מאַן ? — האָט זי געפרעגט דער פּאָטער, און זי איז פערשעהמט געוואָרען, האָט אָבער דאָך מוטיג געענטפערט, מיט א פלאַקער אין די אויגען.

— געווים ! וואָס פאַר א פראַנץ ?

— ער איז דאָך א איד ! — האָט בעמערקט דער פּאָטער, קוקענדיג אויף איהר מיט פֿאַרשענדע בליקען איבער די בריל'ען.

— און אז א איד איז וואָס ? — האָט זי צאַרנדיג אויסגעשריען אויף'ן פּאָטער, אזוי ווי ער וואָלט זי בעליידיגט. און דער פּאָטער מיט בערל'ען האָבען אויף איהר געקוקט מיט גליקליכען שטאָלץ און ליבעב.

— וואַרום דער פּאָטער ? — האָט זיך איצט געפרעגט נאטאשא, פיהלענדיג א גרויל איבער'ן לייב.

און אז בערל האָט טרויעריג בעמערקט, אז דער שעהנער, גרויסער מענש איז שוין טויט, האָט זי דאָן פלוצים דערפיהלט א רים אין האַרצען און האָט אויסגעשריען פון וועהטאָג. אויך דער פּאָטער איז שטאַרק בעטריעבט געוואָרען. פונקט ווי אָן אייגענער וואָלט געשטאַרבען.

— אך, וועז ער לעבט, אָט דער אידישער פרינץ, און קומט איצט און כאַפּט זי אויס... ווי געטוליעט וואָלט זי זיך צו זיין מעכטיגער ברוסט און ווי געקושט וואָלט זי זיין שוואַרצע באָרד פון אָן אסירישען קעניג — טראכט זיך נאטאשא, און דער בעגעהר, דער ליעבעס־דורשט נאָגט אין איהר האַרץ. שטאַרקער און שטאַרקער. און די הייסע, טרוקענע ליפּען ציהען זיך ווי צו א קוש.

דאָס געשפּרעך אין פּאַרק

און אזוי ווי זי איז געשטאַנען אָנגעשפּאַרט אָן דער וואַראַנדע און האָט פערטרויעט דער דונקעלער נאכט איהרע יונגפרויליכע געדאַנקען, די טרוימען פון איהר מיידעלש האַרץ, האָט דער ווינד צו איהר צוגעטראָגען פון דער טיפער אלעע דאָס פערגעניגענטע „כי, כי" פון דעם גאסט און די הילצערנע, בייזע שטימע פון ברודער.

די צוויי שטימען האָבען זיך דערנעהנטערט צו דער וואַראַנדא. איהרע געדאַנקען און טרוימען האָבען זיך צופלויגען ווי א מחנה פון איבערגעשראָקענע טויבען. נאטאשא האָט זיך אינסטינקטיוו צוזאמענגעדרעהט, אזוי ווי זי וואָלט זיך געוואָלט מאכען אונבעמערקבאר.

— דער בריף טראָגט אלע צייכענס פון וואהנזין... איך וועל איהם פערשפּארען אין א משוגעים־הויז ! — האָט געדעדט דער ברודער מיט געשלאָסטער

אוו אויפכאפען דג פרינצעסין, אוו ער וועט מיט איהר אוועק אויף זיין רייטע־
געשפּאַרט אין דער וועראנדע ווי א מיעדער וואנדערער ביי די פים פון א הויכען
בארג, אויף וועלכען ער דארף ערשט ארויפקלעטערן. אוו זי האט פלוצים דער־
פיהלט, אז זי וועט דעם שפּיץ פון בארג ניט דערגרייכען, אז עס פעהלען איהר
די כחות פאר דעם.

איהר זאנפטע, ליעבענדע נאטור האט זיך דערפיהלט מיעד פאר'ן קאמף.
זי איז אינגאנצען ניט געווען קיין קעמפּפער. זי האט נאר געקענט ליעבען, אלע.
אפילו די מוטער מיט'ן רויטען קאדעט סעריאושע, אוו זי האט צום ערשטען
מאל דערפיהלט אז דער שפּאלט אין זייער פאמיליע האט צוריסען איהר לע־
בען, צושפּאלטען איהר נשמה אוו פארביטערט מיט א גיפט איהר הארץ...

דאס ערשטע מאל אין איהר לעבען האט זי דערפיהלט, ווי אין די טיפענ־
שען פון איהר נשמה גריבעלט זיך שטיל א בייז געפיהל, א געפיהל פון פערדרוס
אוו ענטוישונג געגען דעם פאטער, אזוי ווי ער וואלט זי פערזענליך אבגענארט.

דאס געפיהל האט איהר אבער באלד איבערגעשראקען.

זיין לעבען, זיין טראגעדיע איז נאך אלץ געבליבען פאר איהר א רעטזעל
און א סוד, ווי פריהער.

ער האט דעם שלייער ניט אראבגענומען אוו זי האט אלץ געטאפט אין דער
פינסטער.

אוו דער בארג איז געשטאנען פאר איהר אזוי הויך, אוו זיין שפּיץ אזוי
ווייט...

צו וואס? אוו וואוהין? האט זי זיך אליין געפרעגט.

אוו זי האט ניט געוואוסט וואוהין דער וועג וועט זיי ברייננען אוו מיט
וואס דער פערביטערטער, פערשטעקטער קאמף אין זייער פאמיליע וועט זיך
ענדיגען.

אוו די פערפיהרערישע נאכט האט זיך אלץ געטוליעט צו דער מידער
ברוסט אוו איהר געשעפּטשעט אויפ'ן אויער אזוינע שוידערנד לאקענדע
ווערטער, אזוינע זיסע סודות...

די אלטע בוימער, די הונדערט־יעהריגע ערות פון ליעבע אוו ליידען אין
דעם פּארק, האבען זיך געזא'סוד'עט אוו אזוי ווי געקוקט אויף איהר מיט מיט־
ליייד אוו בעדויערען.

די דופטענדע נאכטלופט האט זיך גענאסען אין די לונגען, ווי א זיסער
אוו קרעפּטיגענדער ווייו, וועלכער האט געצונדען דאס יונגע בלוט אוו פערגיפ־
טעט דאס הארץ מיט א פלאטערענדען בענהער, מיט אזא דורשטיגען פערלאנג...
ליעבע האט געזוכט דאס יונגע הארץ, איהר יונגפרוליכע ברוסט, אוו ניט
קיין קאמף...

זי האט זיך דערמאנט אן דעם גובערנאטאר'ס סעקרעטער, אן דעם שעה־
נעם אוו יונגען פירשט שאכאווסקי.

ווארום זאל זי איהם ניט נעהמען? ער איז גרוים אוו זי איז אזוי קליין...
איז דען ניט דער קאנטראסט אזא שעהנער? ווארום אבער האט ער אויף
איהר צום לעצטען מאל גענקוקט מיט אזא מיטלייד אין די אויגען? ווארום
פערדיענט זי מיטלייד? איז זי ווירקליך אזוי אונגליקליך? טשעפוכא! זי איז
א רייכע גוטבעזויצערין, איהר מאיאנטעק איז ווערטה דריי מיליאן רובעל אוו זי
קען תמיד חתונה האבען פאר'ן שעהנסטען פירשט אדער גראף.

— קורלענדער? — האָט בעוואונדערט און צוגלייך סקעפטיש א קוויטש געטהאָן פּאָן אָטא — איך בין דאָך א קורלענדער באַראָן, כי, כי, כי. איך קען דאָך דעם גאַנצען באַלטישען אַדעל, און פון קיין גערשעלמאן האָב איך עפּעס ניט נעהערט. מיין עהרען־וואָרט, ניט נעהערט! כי, כי, כי, איך קען דאָך אונזער גאַנצע גערלדיע אויסווענינג, ווי איך געדענק נאָך קריגאָוו'ס פּאַבעל — און דער גאַסט האָט זיך פּלוצים נענומען הויך דעקלאַמירען די פּאַבעל „דער מדבר'ניק און דער בער".

— נא דיר, נאָר ניט נעהערט... מיר האָבען דאָך גראַמאַטעס... פּאַפּירען! — האָט בעמערקט דער פּראַקוראָר שוין גאַנץ שטיל, ווי אַן איבערגעשראַקענער.

— אזוי? אינטערעסאַנט! זעהר אינטערעסאַנט! א טשיקאַווע מעשה. מיין עהרענוואָרט, כי, כי, כי!

דער פּראַקוראָר האָט אַנגעהויבען שטעלען גרעסערע טריט און זיך דער־ווייטערען אין דער ריכטונג פון פּליגעל. דער בעראָן איז איהם נאַכגעלאָפּען ווי א קלייגער, שווארצער טייפּעל, און נאַטאשא האָט נאָר לאַנג נעהערט צווישען די בוימער זיין בעוואונדערענדען קוויטש און זיין עקעלהאַפּטען „כי,כי,כי".

און אז זייערע טריט און זייערע שטימען זיינען אַבגעשטאָרבען און די שטילע בוימער האָבען זיך ווידער נענומען סוד'ען מיט דער דונקעלאָער נאַכט, האָט נאַטאשא'ן ארומגעכאַפּט א פּאניק. פון אלע זייטען איז שוין געקראַכען אויף איהר די לויערענדע געפּאַהר. די נאַכט האָט שוין געהאַלטען פּארשטעקט אונטער איהר שווארצען פּארדעק אונצעהליגע שונאים, א בעלאַגערענדע ארמעע, וועלכע האָט ארומגערינגעלט דאָס שלאָס פון אלע זייטען און האָט זיך נעגרייט עס צו שטורמען. מיט פערמאַכטע אויגען איז זי אריין אין קאַרידאָר, איז ווי א פערפאַלנטע ארויף די טרעפּ צו זיך און האָט זיך פּארשלאָסען אין איהר שלאָפּצימער.

די נאַכט פון שרעק

לאַנג האָט נאַטאשא ניט נעקאָנט בלייבען ביי זיך אין צימער. די געפּאַהר איז געוואקסען פּאר איהרע אויגען אין איהר גאַנצער שרעקליכער און דראַהענד גרויזאמער געשטאלט.

דער זוהן, דער אויסוואורף, האָט צופעליג אויפּגעדעקט פּאר איהר אלע זיינע קאַרטען... דעם פּסיכיאַטער האָט ער געבראַכט מיט זיך ווי א תליון, וועלכער זאל פּאר איהם ארויפּווארפען דעם שטריק אויפ'ן האלז פון אייגענעם פּאַטער. און ווער ווייסט, וואָס מען וועט דערנאָך מיט זיי ביידען טהאָן? קיין סיביר זי פערשיקען אַדער סתם דערווערגען... אלעס איז צו ערווארטען... עס קאָן זיין נאָר היינט בייגאַכט. דער אויסוואורף איז אויף אלעס פעהיג...

א ווינטעל האָט ליכט געשאַקעלט די בוימער אונטער די פענסטער, און דער שטילער מורמלען פון די צווייגען האָט זיך פערוואַנדעלט אין איהר איבער־געשראַקענער פאַנטאזיע אין א שטילען געלויש, אין די פאַרזיכטיגע טריט פון פיינד, וועלכע האָבען זיך געגנב'עט, געקראָבען פון אלע זייטען פון פינסטערען נאַכט־שוים און זיינען שוין געווען גרייט ארייצושפרינגען אין פענסטער, זי כאַפּען ביים גאַרנעל און דערווערגען.

נע צייהן.

— לאווקא! כי, כי, כי... דיין אייגענעם פאטער? — האט איהם אי־ בערגעפרעגט פאן אטא מיט זיין פערגעניגענדען קוויטש.

— די אינטערעסען פון דער מלוכה און פון געזעץ שטעהען ביי מיר הע־ כער פון אלעם! — האט געזאגט די הילצערנע שטימע פון פראקוראר, און האט אבגעהילכט אין דער נאכט און אין דער שוועסטער׳ס אויפגעשוידערטער נשמה ווי דאם זעגען פון א זעג איבער איהר אייגען לייב.

— לאווקא! כי, כי, כי... איהר וועט נעהן ווייט, יונגערמאן... זעהר ווייט, כי, כי, כי.

דער סארקאסטישער טאן פון קאמפלימענט איז ווייזט אויס ניט געפעה־ לען געווארען דעם פראקוראר. א ווילע זיינען זיי געגאנגען שטום.

— איהר האט דאך מיט איהם גערעדט? זעהט איהר דען ניט, אז ער איז צודרעהט? ניט ביי די געדאנקען?

— זעהען זעה איך עס נאך ניט, כי, כי, כי... עס קען אבער זיין, אז איהר, אלס זיין זוהן, זענט נעהענטער צו איהם און זעהט עס בעסער פון מיר, דעם פסיכיאטר, כי, כי, כי.

— רעדט מיט איהם נאך א פאאר מאל וועט איהר זעהן! — האט גע־ זאגט דער פראקוראר מיט פערדרוס און געקרייגטען ערגער.

— מיר ווילען זעהען... כי, כי, כי, מיר ווילען פרובירען... איבריגענס, אזא בריף, כי, כי, כי... איין מאן אנטקעגען גאנץ פעטערבורג, אנטקעגען גאנץ רוסלאנד! כי, כי, כי. דאס איז קוראזש אדער וואהנזין. איינס פון די ביידע. כי, כי, כי. מאלאדיץ, גענעראל! א קארפוס א פערד און אין שלאכט!... זאגט נאר מיר — האט פלוצים שוין ערנסט א שפרונג געטהאן אין זיין געשפרעך דער פסיכיאטר — בעויצט איהר ניט זיינע שריפטען... א מין טאגע־בוך אדער עהנליכע פאפיערען? פון זיי קען מען זיך בעסער איבערצייגען, איהר פאר־ שטעהט? כי, כי, כי, איהר גיט עס נאר מיר און מיר ווילען עס שוין עקזא־ מענירען, כי, כי, כי.

און ניט־געבענדיג דעם פראקוראר קיין צייט צו ענטפערען, האט דער פוקס געטהאן א נייעם שפרונג און האט ווידער געפרעגט נאך ערנסט:

— זאגט נאר מיר, מאן שער אמי, פון ווילכער גובערניע זענט איהר דוא־ ריאנעם?

זיי זיינען שוין געשטאנען נאך נאהענט פאר דער ווראנדע און זייערע צוויי דונקעלע געשטאלטען האבען זיך אויסגעטיילט פון דער דונקעלער נאכט ווי צוויי שווארצע פלעקען — א גרויסער און א קליינער. ביז דער פראקוראר האט געענטפערט זיינען פאראיבער עטליכע מינוטען. אזוי ווי ער וואלט ג־ טראכט אויף דעם ענטפער.

— אנטקעגען וואס פרעגט איהר דאס?

— אנטקעגען וואס? אנטקעגען גאר ניט. גלאט אזוי, כי, כי, כי... אויס נייגיריגקייט און מעהר גאר נישט. איך פערזיכער אייך, מיין יונגער פריינד, כי, כי, כי. וואס פאר אן אינטערעס האב איך?

— מיר זיינען קורלענדער דוואריאנעם — האט געענטפערט דער פרא־ קוראר צווישען די צייהן, און האט זיך גלאזט געהן ווייטער.

— ווייסט, פֿאַפּאַשאַ, צוליעב וואָס זיי זיינען געקומען אהער,
— געווים וויים איך.
נאַטאַשאַ האָט איהם אָבער דאָך מיט שנעלע געהאַקטע רייד הערצעהלט אלעם וואָס זי האָט געהערט אויף דער וועראַנדע.
א בייזער פלאַם האָט זיך אָנגעצונדען אין זיינע אויגען, דער פלאַם פון אַ מאַן וואָס לאָדעט זיין ביקס און גרייט זיך צום אָנפאַל. ער איז אָבער גלייבען רוהיג און האָט זיך אויסגעלאַכט פון איהר נאַריישען שרעק.
פון דעסטוועגען האָט ער געמוזט געהן שלאָפען מיט איהר אין איהר צימער.
אויף די טרעפּ האָט ער זי גענומען אויף די הענד ווי אַמאָל, וועז ער איז געווען יונג און זי א קינד און האָט זי אַרויפגעטראָגען ווי א יונגער מאַפּערער קריעגער. די געלאָדענע רעוואָלווערען האָבען געקוקט אויף איהר פון טיש ווי א צופערלעסיגע און שטאַרקע וואַך. דער שרעק האָט פערלאָזען איהר נשמה און נאַטאַשא איז איינגעשלאָפען.

די ערוואַכונג

וועז נאַטאַשא איז אַראָבגעשפּרונגען פון בעט און בריט געעפענט די פענסטער, איז דער פּאַרק שוין געשטאַנען אין העלען ליכט פון א שפּעטער מאַרגענשטונדע. א רעגען האָט ביינאַכט אויסגעוואַשען און דערפרישט די בוימער און דעם גרינעם טעפּיך צווישען זיי און זיינע טראָפּען האָבען זיך נאָך נעלויכטען אין זונשיין אויף די בלעטער און אויפ'ן גראָז ווי צושיטע דימענטען.
די דא און דאָרט בליאַסקענדע וואַסער־טראָפּען און די אַרום זיי פלאַטערענדע זונענשטראַהלען, האָבען בעלויכטען דעם אַלטען פּאַרק מיט דעם צנועה־דיגען חן און זיסען שמייכעל פון א שהנעם מיידעלשען טרוים...
און אין נעגענוואַרט פון דעם שמייכעלענדען מאַרגען און דעם פּאַרק'ס רופטענדע פרישקייט איז די איבערלעבטע נאַכט צורונען גענאַרען ווי א בייזער חלום.
דער גענעראַל איז שוין ניט געווען אין צימער די רעוואָלווערען זיינען אָבער נאָך נעלעגען אויף זייער אָרט און האָבען געוואונקען צו נאַטאַשאַ'ן ווי מרייע דיענער און בעשיצער. נאַטאַשא האָט זיך אָבער אָבגעוועגדט פון זייערע קאלטע שטאָהלענע בליקען. זי האָט זיך פערשהמט פאַר איהר פּחד און פאַר די אומגעלומפּערטע געדאַנקען איבער איהר איינגענעם ברודער — א מענש איז ער דאָך, און ניט קיין בלוטדורשטיגע חיה!
פון דער וועראַנדע האָט זיך געטראָגען א קיצלענדער ריח פון שטאַלקען קאפע און די קוויטשענדע שטימע פון דעם לייב־אַרצט.
נאַטאַשא האָט זיך אַרויסגעבויגען פון פענסטער און זיך איינגעהערט:
— איך לויב! דאָס איז קוראָש. צום טיוועל... נעהמען און אַנשרייבען אזא בריף... ביי דער איצטיגער שטימונג פון אונזערע ספערען אַנטקעגען אידען... גרויסער, זעהר גרויסער קוראָש, כי־כי־כי...

געיאגט פון אן אונבעגרייפלעכען שרעק איז זי ארונטערגעלאפען צוריק די טרעפ און האט אנגעקלאפט צום פאטער.

דער געגנער האט זיך אויך געהאט פערשלאסען און האט לאנג ניט געענטפערט.

— עפען, פאפא! דאם בין איך, נאטאשא! — האט זי זיך געגומען רייסען זיין טהיר, א ציטערענדע און מיט קלאפענדע צייהן. און וואם מעהר זי איז געשטאנען פאר דער טהיר אלץ גרעסער איז געוואקסען איהר שרעק און שטארקער דער שוידערענדער ציטער פון איהר גאנצען אונבעהאלפענעם קלייגעם קערפער.

דער פאטער האט איהר געעפענט אין נאכט־העמד.

— צינד אן ליכט, פאפא! — האט איהם בעפוילען די טאכטער. און ער האט ניט געפרעגט וואם איז מיט איהר, וואם אזוינס האט זי אזוי שפעט צו איהם געבראכט.

איהר ציטערענדע שטימע האט איהם אנגעשטעקט מיט דעמזעלבען שטורמען פחד. לאנג האט ער געזוכט שוועבעלעך. זיינע הענט האבען געציטערט און איהם ניט געריהנט.

ערשט אז ער האט אנגעצונדען א ליכט און דערזעהן איהר בלייכען פנים, איהר קלייגעם אויפציטערענדען קערפער, האט ער זי געפרעגט וואם מיט איהר איז.

— לאמיר אנטלויפען פון דאנען, פאפאשא! מיר זיינען אין געפאהר. די אויסוואורפען זיינען אויף אלעם פעהיג.

נאטאשא'ס געדאנקען זיינען געשטאנען פאר דעמזעלבען אבגרונד, צו וועלכען עם האבען איהם געבראכט זיינע אייגענע. ביידע'ס נשמות זיינען געווען אין פלעם פון איין טויט־שרעק...

און ניט ענטפערענדיג קיין וואָרט האט ער זיך געגומען שנעל אנטהאן, מיט פיבערהאפטע ציטערענדע הענט, אזוי ווי דער שלאם וואלט געשטאנען אין פלאמען, אדער וואלט שוין געווען ארומגערינגעלט פון שונא.

אז ער האט אבער ארויפגעצויגען אויף זיך די שטיוועל, האט איהם דער קלאנג פון זיינע שפּאַרען געבראכט צו זיך און האט איהם געגעבען מוטה. ער האט מאמענטאן פערטריבען דעם אבערגלויבישען נאריששען שרעק און אויפגעוועקט אין דער ברוסט דעם אלטען סאלדאט, וועלכער האט אויף זיין לעבען שוין ניט איין מאל זיך בעגעגענט מיט דער געפאהר און האט געקאנט איהר מוטהיג קוקען אין פנים אריין און טראצען...

זיינע בעוועגונגען זיינען געוואָרען אייגגעהאלטען און רוהיגער און אז ער האט ארומגעגאָרטעלט די רייט־הויזען מיט דעם לעדערנעם פאסעק, האט ער זיך געפיהלט שוין גאנץ בערוהיגט. רוהיג האט ער אנגעהויבען ארפּאַנעהמען די רעוואלווערען פון דער וואנד, דרעהען די באראבאנען און קומען צי זיי זיינען געלאדען.

נאטאשא האט עם אלעם פערפאלגט מיט בעוואונדערונג.

צו וואם איז דאם, פאפאשא?

— צו וואם? געשעלמאן איז קיין מאל ניט געלאפען פון א געפאהר — האט דער גענעראל קאלטבלוטיג געענטפערט.

דער לעצטער בעזוך אין שטעדטל

דער לייב־אַרצט מיט'ן פּראָקוראָר און מיט דער אַנפאַהרענדער פּאָליציי האָבען נאָך אַמאָל אויסגעגראָבען דעם הרוג, איהם ווידער עקזאַמענירט און נעפּאָרשט. אין אָט דער אַרבייט איז ביי זיי אַוועק דער טאָג אויפ'ן דאָרף. דער טאָג איז געווען א הייסער און דער פּאַרק מיט'ן שלאָס זיינען געשטאַנען ווי פּער'חלש'טע פון היץ און אויך דער גענעראַל האָט זיך קיין אָרט ניט געפונען פון היץ און פון די פּלאָגענדע געדאַנקען און געפיהלען... ער האָט געפּרואווט שרייבען א שטונדע. ער האָט די לעצטע ציים זיך גענומען שרייבען עפּעס א ווערק אָדער א פערטיידיגונגס־רעדע געגען דעם בלוט־בלבול. ער איז אָבער באַלד מיעד געוואָרען, האָט זיך צוגעלעגט, אָבער ניט אויף לאַנג, איז באַלד יוידער אויפגעשטאַנען פון זיין דיוואַן און איז אַוועק מיט א הינטערשטען טיהרל אין פּאַרק און מיט אַן אומוועג אין שטעדטל אַריין, האָט בעזוכט בעריל'ס אכסניא, האָט גערעדט מיט דער אָלטער און אונגליקליכער שרה און מיט'ן רויטען משרת, זיי געטרייסט און פערזיכערט, ווי א בעל־חוב וואָס קען ניט צאָהלען זיינע חובות, אז עס וועט זיך אויסלאָזען גאָרניט. באַלד זיינען אהין זיך צוזאַמענגעלאָפען די וויבער און די קרובים פון די ארעסטירטע. מען האָט זיך געזומען וויינען איבער איהם, פאָלען צו די פים און בעטען ביי איהם שוץ. ער האָט יעדען געפּרואווט בערוהיגען, צוזאָגען און איז אַרוים פון דאָרט ווי פון א גיהנום. די וויבער האָבען איהם אָבער נאָכגעיאָגט מיט א געוויין איבער'ן מאַרק און ווי א פערפאָלגטער איז ער אַריין אין „אופראָוע" און האָט זיך געבעטען, אז מען זאָל צוטרייבען די וויבער מיט די קרובים אין האָט ווידער צוגעזאָגט מיט שבועות, אז ער וועט אַלעס טהאָן, יעדען שיצען.

דער אידישער „סטאַראָסטא" איז אויך געווען צוויישען די ארעסטירטע קרבנות און איז געזעסען אין טורמע. ער האָט געהייסען זיך ברענגען די חשוב־סטע בעלי־בתים, וועלכע זיינען שוין אַליין געלאָפען פון אַלע זייטען. אויף דער אסיפה האָט ער געפּאָרשט, אויסגעפרעגט אַלע איינצעלהייטען פונקט ווי זיין זוהן דער פּראָקוראָר האָט עס געטהאָן אויפ'ן דאָרף, און האָט אַלעס אַרויפגענומען אויפ'ן פּאַפּיער. די געשיכטע האָט צוגענומען ביי איהם כמעט דעם גאַנצען טאָג. דאָס גאַנצע שטעדטל איז שוין געשטאַנען אַרום דער אופראָוע. אז ער האָט געענדיגט, האָט ער געבעטען אז א פּאָר בעלי־בתים זאָלען איהם אָבפיהרען אהיים, אַזוי ווי ער וואָלט מורא געהאָט פאַר'ן עולם וואָס איז געשטאַנען איז דרויסען און פאַר'ן געווין פון די וויבער.

נאָטאַשא האָט ניט געוואָוסט וואו דער פאָטער איז פערשוואונדען און איז געוואָרען אונרוהיג. זי האָט איהם געזוכט אין פּאַרק, איבער'ן גאַנצען שלאָס. בייזע פאָרגעפיהלען האָבען זיך געזומען ווי שלאַנגען זויגען איהר האַרץ און עס קלעמען. זי איז אַוועק איהם זוכען אין גראַלני, און אז זי האָט איהם דאָרט ניט געטראָפען, איז זי אַוועק צו פאָן באָר'ן, וועלכער האָט געהאָט זיין וואוינונג אין א ווייטען ווינקעל פון פּאַרק וואו עס האָבען זיך שוין אַנגעהויבען די פעלדער מיט א פולוועראָק, און האָט איהם אין ערגעין ניט געקאָנט געפינען.

אז ער איז אין שטעדטל, איז איהר אויף די געדאַנקען ניט געקומען.

— דעם קוראזש וועל איך האבען אויך אין געריכט — האט איהם רוהיג גענענטפערט דער גענעראל — די מיטעראלטערליכע לעגענדע איז שוין לאנג צוקלאפט.

— שארמאנט! שארמאנט, מאן שער אמי! כי־כי־כי.

— און דו, פראפעסאר, מאן פון דער וויסענשאפט, גלויבסטו אויך אין דער נארישער לעגענדע? מילא ער, דער „פראכוואסט"... פערשטעה איך... ער דארף מאכען א קאריערע, ווערען מיניסטער...

— ער וועט ווערען... ער וועט ווערען... אונבעדינגט... א גרויסער שטאטסמאן... כי־כי־כי... — האט זיך געפרואווט אויסדרעהען דאם פיקסעל פון אן ענטפער אויף דער פראגע.

— דו גלויבסט אויך? ענטפער מיר! — האט פערלאנגט דער גענעראל שוין מיט א בעפעהלענדען בייזען טאן.

— גלויבען? גלויבען?... הע... הע... — האט אנגעהויבען צו שטאמלען דער פראפעסאר און האט זיך באלד ארויסגעדרעהט מיט זיין צינישן גלעעטער׳ל:

— ווארום ניט גלויבען? וואם ארט מיך אז איך גלויב? גלויבען, מיין פרוינד, מאכט זעלביג, כי, כי, כי.

נאטאשא האט שוין געהערט דאם ריטשען פון פאטער, א ריטשען פון א צוריצטען לייב, און אהן ווערטער. אין דער אלעע האט זיך בעווייזען די מוטער, געפיהרט אונטערען ארעם פון פראקוראר. אין זונשיין האט דער בריליאנטענער צלם אויף זיין שטאלצער און אויסגעטארטשעטער ברוסט און די גאלדענע קנעפ פון זיין ווייצמונדיר געבליאסקעט מיט דעמוזעלבען בייזען שטאלץ ווי זיינע אויגען אויפ׳ן פערגליווערטען פנים. א בעליידיגטער שטאלץ האט זיך אויך אויסגעצויגען אויפ׳ן רויטען פנים פון דער פעטער גענעראלשע.

— ערוארד קארלאוויטש! קומט, עס איז שפעט! — האט איהם אבגערופען דער פראקוראר. ער און די מוטער האבען ניט אויפגעהויבען די אויגען צו דער ווערענדע. דער לייבארצט האט איבערגעריסען זיין כי־כי־כי, און האט זיך צו זיי א ווארף געטהאן.

— עי, דו, דייטשוק... קום ארויין צו מיר שפעטער... מיר וועלען זיך דורכשמועסען. איך וועל דיר ווייזען, אלטער פוקס, ווער עס איז משוגע, איך צי דו — האט איהם נאכגעשריען דער גענעראל.

נאטאשא איז פערציטערט געוואָרען. אלע דריי זיינען א ווייל געשטאנען ווי פערגליווערט און האבען זיך דערנאך גענומען שנעל דערווייטערען ווי פערפאלגטע און פערראטענע.

אז זיערע טריט האבען נאך געהילכט צווישען די טאפליעס, האט דער אלטער סאלדאט זיי נאכגעשיקט א הויכע און עקעלהאפטע קללה... א קללה פון א רוסישען סאלדאט...

נאטאשא איז אבגעשפרונגען פון פענסטער און האט פערדעקט דעם פנים פון שאנדע, פונקט אזוי ווי א בייטש וואלט איהם אויסגעשמיסען.

אליין מיט די אייגענע הענט זי צו העגענ. דער כעס האָט אין איהם געזאָטען דערפאר וואָס זי האָט דער־הרג'עט דעם צאר און דערפאר וואָס זי האָט בעאלטען אלע וויכטיגע פאפיערען און ער געפינט גארנישט, ניט די צואה פון משוגע'נעם אלטען און ניט קיין אנדערע פאפיערען, וועלכע וואלטען געקענט בעווייזען דעם פסיכיאטאר פאן אטא, אז דער „אלטער כריין" איז וואהנזיניג.

באלד אבער האָט ער דערהערט אויף דער וועראנדא דעם פאטער'ס בייזע שטימע, וועלכע האָט געשריען אויפ'ן לאקיי, אויפ'ן זעלבען לאקיי, דורך וועל־כען ער האָט איהם שפיאנירט. מיט ציטערענדע הענט האָט דער פראקוראר שנעל פערמאכט די שופלאדען פון פאטער'ס שרייבטיש, האָט געכאפט א בערצוויפעלטען און שנעלען קוק אויף דער גרויסער אייזערנער שאפע, וואָס איז געשטאנען אין ווינקעל צווישען דער טהיר און דעם וועגעציאנישען פענ־סטער, צו וועלכער ער האָט געווענט א שליסעל און האָט ניט געקאנט געפינען. ווי א זאסטאמפעטער גנב איז ער דורך דעם זעלבען פענסטער דורכגעשפרונגען אין פארק אריין און איז מיט א זייטיגער סטעזשקע אוועק צוריק אין דארף צום וואלאסט, וואו עס האבען אויף איהם געוואַרט די אונטערזוכונגם־קאמיסיע מיט דעם לייב־מעריק פאן אטא.

געקומען איז דער אלטער מאן פון שטערטעל אן ערשעפטער, אן אויסגע־לאשענער און צו אלעם אויף דער וועלט שוין א גלייכגילטיגער.

א קערפערליכע מיעדקייט און א שווערע גייסטיגע אפאטיע האבען איהם צוגעקאווועט צום טיפען שאקעל־שטוהל אויף דער וועראנדע, און אזוי איז ער לאנג געזעסען בעוועגלאז, אהן געראנקען, אבער שוין אהן ליידען. אין דער צייט וועו נאטאשא איז נאָך אלין ארומגעלאפען איבער די ווייטע ווינקלען פון גרויסען מאיאנטעק און האָט איהם געזוכט מיט שווערע און נאגענדע פארגע־פיהלען.

אויך דער פארק און די בוימער זיינען געשטאנען שטומע און בעוועגלאזע אונטער דער לאסט פון הייסען זומער־טאג. ווי אין א טיפען פער'חלש'טען שלאף האבען זיך לייכט געווייגט דא און און דארט פוינקלען אויף די צוויייגען. נאר די שמעטערלינגען זיינען ארומגעפלויגען און געפלאטערט צווישען די קום־טעם, קאקעטירענדיג אין די זונען־שטראהלען מיט'ן פיעל־פארביגען בליאסק פון זייערע פליגעל און היישעריקען האבען געגריליצט און געזונגען אין גראז זייער מאנאטאנעם און אונערמיעדליכעם ליעד.

די זון האָט אנגעהויבען איבערצוגעהן אין מעריב זייט און באלד האבען איהרע משופע'דיגע שטראהלען שוין געווארפען אויף'ן פארק און אויף'ן שלאס דעם מעלאנכאליישען גלאנץ פון א געענדיגטען טאג, פון א צאנקענדען און אוים־געהענדען לעבען...

איינגעוויעגט פון שטילען פארק, האבען זיך דעם גענעראלס מיעדע און אויסגעלאשענע אויגען פערמאכט, און ער איז איינגעשלאפען אין שטוהל.

געשלאפען איז ער אבער ניט לאנג. ער האָט באלד דערפיהלט אויף זיך א פאאר שארפע בליקען, און ער האָט זיך אויפגעכאפט ווי אן איבערגעשראקענער.

פאר איהם איז געשטאנען נאטאשא אין האָט געקוקט אויף איהם מיט טרויעריגע און פארוואורפספולע אויגען. און דער בליק איז איהם מיט אמאל פארגעקומען אזוי טיף און נייַ אין איהר, אז ער איז אויפגעשפרונגען.

אז דער גענעראל און נאטאשא זיינען ביידע אוועק פון שלאָס, האָט אז איבערגעקוקט לאקעי געמעלדעט דערפון דעם פראקוראר. ער האָט אוועק־געוואָרפען די אויספארשונג אין וואלאסט און איז. האסטיג געקומען צוריק אין שלאָס, איז אריין צום פאטער אין קאבינעט אריין, האָט געעפענט אלע שופלאדען פון טיש און האָט גענומען וואַרפען דעם פאטער׳ס פאפיערען און זוכען. געזוכט האָט ער א טאגעבוך, א צואה אדער עהנליכע דאקומענטען. וועלכע וואלטען געקאנט קאמפראמענטירען זיין פערשטאנד. פערפאלגט האָט ער דערמיט צוויי זאכען. דער פאטער האָט פערזעצט זיין הויז אין פעטער־בורג, זיינע אנדערע גיטער און האָט מיט׳ן געלד געקויפט נאטאשא׳ן דעם פוי־לישען מאיאנטק. אלס יורש האָט ער זיך געפיהלט בערויבט און האָט ג־וואלט עם בעקומפפען. דער אינציגער וועג דערצו איז געווען איהם צו מאכען פאר משוגע, איהם פערשפארען אין משוגעים־הויז און גרינדען איבער איהם אן אפיעקע.

וויטער האָט דער בריף צום צאר קאמפראמיטירט זיין פאמיליע פון עכט־רוסישען שטאנד און דאָם האָט געדראהט צו רואינירען זיין קאריערע.

איבריגענס האָט איהם די נעשיכטע איצט געפרעהט. איצט, אז ער איז אויפגעטראטען געגען דעם בלוט־בלבול, איז דעם אינקווייזיטאר געווען לייכטער צו פערווירקליכען זיין פלאן. דער פסיכיאטאר פאן אטא וועט איהם שוין העלפען... דער הונד האָט שוין פערשטאנען דעם וואונק און וועט שוין טהאן וואָס מען דארף און וואָס מען וויל... פון פאטער׳ס זעלענטראגעדיע האָט דער פראקוראר קיין אהנונג ניט געהאט. צוערשט האָט דעם קאריעריסט ג־פעהלט אויגען פאר אזעלכע זאכען, און וען אימעצער ענטדעקט איהם, וואלט ער עם אויך ניט געגלויבט.

זיין פאטער א איד? צו אומגעלומפערט און אונגעגליך וואלט געווען אזא געדאנק, אז ער זאל א מינוט אין איהם גלויבען, איהם קענען נהמען אויפ׳ן גראנק. זיין פאטער׳ס נעגנערשאפט צום בלוט־בלבול איז געווען ביי איהם נאר אן ארט ליבעראליזם, א פערברעכעריישער פריזיזן. ער האָט איהם בעגעגנט ביי פיעלע מיליטערישע פערזאנען און הויכע בעאמטע אין רוסלאנד און די האבען איהם תמיד עמפערט.

בכלל האָט ער די מיינונגס־פערשידענהייטען צווישען איהם און זיין פא־טער, וועלכע האבען זיך אנגענהומבען שוין צוריק מיט יאהרען און האבען זיי שוין פון לאנג צוטייל מיט׳ן אבגרונד, וועלכער איז געוואקסען אלץ ברייטער און ברייטער, אט דעם רעוואלוציאנערען פרייזין פון פאטער, האָט ער צוגע־שריבען נאטאשא׳ס איינפלום. דאָם האָט זי, די רעוואלוציאנערקע, כסדר גע־בונטעוועט אנטקעגען איהם, פערפאלגט דערביי איהרע אייגענע עגאאיסטישע אינטערעסען... אט האָט זי זיין גאנץ פערמעגען אויסגענארט פאר זיך אליין... זי וועט עס נאך פערווענדען פאר רעוואלוציאנערע צוועקען, מאכען באמבעם און הרג׳ענען דעם צאר...

און אין דעם פראקוראר׳ס גרויזאמער און קראנקער פאנטאזיע איז שוין דער צאר געלעגען צוריסען פון איהרע באמבעם...

„קיין סיביר דארף מען זי פערשיקען" — האָט זיך געטראכט דער אינ־קווייזיטאר, וואַרפענדיג די פאפיערען. אין דעם מאמענט איז ער געווען גרייט

איוואן זיך געגומען צלמ'ען. קלייבען די פערשוועכטע און הייליגע זאכען אוז זיי קושען.

— אה, וואס פאר א זינד !... ווי קען מען, באריגיא ? — האט ער זיך געווענדעט צו נאטאשא'ן — הייליגער יעזוס... זיי מיר מוחל, צאריצא ניעבעס־נאיא ! (די מלכה פון הימעל) — האט אזוי ווי פון וועהטאג געקרעכצט דער פרומער לאקיי און האט זיך צוכליפּעט.

— וואן ! וואן ! — האט געשריען אויף איהם דער ענערגל א בלויער פון כעס און אויפרעגונג.

— ווי איהר ווילט, בארין ! איך קען נעהן... אבער א זינד איז דאס... אה, א גרויסע זינד.

און א געבויגענער אונטער דער לאסט פון דער גרויסער זינד איז ער אנטלאפען אין די פאקאיעס.

און נאטאשא האט די גאנצע סצענע צוגעקוקט א שטומע און בעוועגלא־זע, מיט אן אומהיימליכען בייזען פלאם אין איהרע צוויי שווארצע אידישע אויגען...

און אז דער לאקיי איז אוועקגענאנגען האט זי זיך שטום, אהן א באמער־קונג אויסגעדרעהט צום פאטער מיט די פליציעס, איז קאלטבלוטיג ארונטער־געגאנגען די ווראנדע, האט זיך ארונטערגלאזט אויף א מארמארענער באנק אין גערייכטען שאטען פון א צווייגרייכען קאשטאנען־בוים און האט זיך רוהיג פערטיעפט אין איהר בוך...

איהר שטומעס און רוהיגען בענעהמען איז פארגעקומען דעם פאטער נאך דראהענדער און האט איהם נאך מעהר געשראקען... ער האט ענעמען שפאנען הין און צוריק איבער דער ווראנדא, האט אבער לאנג ניט געקאנט קומען צו זיך און בעהערשען זיין אונרוה און זיין אויפרעגונג און איז באלד ווידער אויס־געוואקסען פאר נאטאשא'ן.

— וואס פאר א בוך לעזטו עס ? — האט ער זי געפרעגט שטרענג.

— דעם תלמוד אין פראנצויזישער איבערזעצונג — האט איהם רוהיג ge־ענטפערט די טאכטער, און ווידער אויף איהם אויפגעהויבען דיזעלבע נעהיימ־ניספולע און זוכענדע בליקען, וועלכע האבען איהם פריהער אויפגעווועקט פון שלאף.

דער פאטער האט דעם פרעמדען קוק פון דער טאכטער ניט אויסגעהאל־טען און האט ארונטערגלאזט זיינע אויגען.

א שוידער פון א געכאפטען גנב איז דורכגעלאפען איבער זיין קערפער.

— האט זי זיך בעליידיגט פאר די פערשוועכטע צלמים ? — האט זיך ge־פרעגט דער ענערגל, מיט א געפיהל פון א פיינליכער חרטה. — איך היים דיר ניט לייענען זייער תלמוד ! הערסט ? — האט ער זיך פלוצים אויף איהר צו־שריען נאך א לאנגער און שווערער פויזע. ער איז געווען זיכער, אז איצט גלויבט זי שוין אויך אין בלוט־בלבול און זוכט זיינע שפורען אין תלמוד.

איהרע דינע לײפּען זײנען געווען צוזאמענגעדריקט אין א בייזען אויס־דריק, וועלכער האָט איהר פּנים געגעבען דעמזעלבען אונפערגעסלעכען אויס־דריק, וועלכען ער האָט געזוכט ביי איהר ברודער, וועו ער איז בײנאכט געזע־סען אונטער'ן גרינעם אָבאזשור אויף דער וועראנדע און האָט מיט געשלאָסענע צייהן געשריבען דעם בלוט־בלבול, די מסירה אויפ'ן אידישען פּאָלק.

און אין דעם נייעם און גרויזאָמען אויסדרוק פון דער טאָכטער'ס פּנים האָט זיך אָזוי ווי מיט אמאָל איבערגעריסען די לעצטע לעבענס האָפענונג, זיין לעצ־טער טרייסט. דעם אָלטען מאָן האָט זיך אויסגעראָכט, אז דער שאָרפער בליק פון די צוויי שוואַרצע אויגען האָבען דורכגעדרונגען זיין נשמה, און האָבען דאָרט דערזעהן זיין לעבענס־סוד. א פּאָנישער שרעק האָט פערכאָפּט די נשמה און האָט אָנגעהויבען צו ווארפען זיין קראנק הארץ.

א ווייַע איז ער געשטאָנען פאר זיין אייגענער טאָכטער ווי א צוטומעל־טער פערברעכער. באָלד האָט ער אָבער בעמערקט אויף זיך זיין געגעראָלסקעט פּאראָדנעם מונדיר מיט די צלמים, מיט וועלכען ער איז אין שטעדטעל געגאַנגען. און אָזוי ווי דער מונדיר און די צלמים וואָלטען געווען דער סימבאָל פון זיין פּארברעכען, האָט ער זיך מיט ציטערענדע הענד געכאָפּט אָבצושפּיעלען די צלמים און האָט ניט געקענט.

די פּאָרשוועכטע צלמים

— איוואָן! איוואָן! — האָט ער א רוף געטהאָן דעם לאקיי.

און זיין רוף האָט זיך אבגערופען אונטער דער וועראנדע און אין פּאָרק מיט אָזא פערצווייפעלטען קלאַנג, אָזוי ווי ער וואָלט זיך געפונען אין דער גרעסטער געפאָהר.

איוואָן איז האָסטיג געקומען צו לויפען אויף'ן פערצווייפעלטען רוף פון זיין האר.

— נעהם אראָב אָט די נאָנצע טשעפוכא! — האָט ער שטרענג בעפויעלען דעם דיענער, אָנווייזענדיג אויף זיין ברוסט.

— באָרין! נאָט איז מיט אייך... דאָס זיינען הייליגע צלמים... דעם צאָר'ס גנאד — האָט געוואגט צו בעמערקען דערזעלבער לאקיי ניט וועניגער איבערגעשראָקען פון דער גאָטעסלעסטערענדער בעמערקונג פון זיין האָר ווי פון קלעפּ איבער'ן קאָפּ מיט'ן שטיוועל אין דעם פריהמאָרגען. וועו עס האָט זיך איהם אויסגעווייזען, אז דער אלטער גענעראל איז פון זינען אראָב.

— וואָס? אה, דו כאָם! — האָט א בוים געטהאָן דער גענעראל ווי א פערוואונדעטער לייב און האָט אין ווילדען וואוטה אבגעריסען פון זיך די צלמים מיט די מעדאלען, א שטיק נאָך א שטיק און געגומען זיי שליידערען דעם לאקיי אין פּנים אריין.

— נא טעביע! נא טעביע! (נא דיר! נא דיר!)

א טויט־בלייכער און א פערלעצטער אין זיינע הייליגסטע געפיהלען, האָט

וועז אויסגעשמירט אין איהר טריפענדעפ און נאָך וואַרעמעס בלוט.

ווי אַ רויטער גזלן איז ער געשטאַנען פאַר איהר און האָט צו איהר אויסגעשטרעקט זיין האַריגע עשו־האַנד מיט'ן רויב אַלס אַ מתנה.

— זדראַווסטוואוי, שוועסטעריל ! דאָס איז פאַר דיר און פאַר'ן פאַפאַשאַ צום וואַרעמעס — האָט געשטאַמלט סעריאָזשע און האָט געקרומט זיין קליינעם פּנים מיט אַ קרומען און אונרוהיגען שמייכעל.

נאָטאַשא האָט איהם לאַנג אַנגעקוקט, אזוי ווי פאַר איהר וואָלט געשטאַנען אַ שרעקליך געשטאַלט פון יענער וועלט.

— אַנטלויף, און דאָס באַלד ! הערסט ? אז דער פאַפאַשא וועט דיך, מערדער, דערזעהן, וועט ער דיך דערשיסען ! — האָט זי צו איהם געזאָגט מיט אַ פערכאַפּטען אָטהעם.

סעריאָזשע האָט ארונטערגעלאָזט דעם קאָפ ווי אַ פערברענער.

— שנעל, שנעל זאָלסטו פערשווינדען פון טאַטען'ס אויגען ! הערסט ? — האָט איהם געאייליט די שוועסטער, אַ ציטערענדע ווי פאַר אַ געפאַהר.

דער קאַדעט האָט זיך אויסגעדרעהט ווי אַ פערשטויסענער און איז פערשוואונדען אין פּאַרק. פון דאָרט האָבען זיך אָבער באַלד אַנגעהויבען צו טראָגען זיינע שיסעריין, איין הילבענדער שאָס נאָך'ן צווייטען, אין וועלכע ער האָט אויסגענאָסען זיין בייזעס געמיטה. די ראָבען זיינען זיך צופלויגען פון דער שיסעריי אין אַ טויט־שרעק און האָבען זיך געזומען מחנות־וויייז טראָגען אין בער'ן פּאַרק אין אַ פאַניישען טומל.

פאַר נאָטאַשאַס אוגען איז אויסגעוואַקסען די פאַר־אַ־אָהריגע, אין פּאַרק דערשאַסענע אידענע, וועלכע האָט דאָן געקוקט אויף איהר מיט איהרע טויטע אָבער מיש'ן טויט־שרעק זיך לויכטענדע און ניט־אויסגעלאָשענע אויגען. דער איבערלעבטער גרויל האָט ווידער געקוקט אויף איהר פון פּאַרק, פון דעם אָרט, וואו די אידענע איז געלעגען 3 טאָג אונטער איהר שווארצען צודעק, און האָט זי איצט ווידער צוגעקאַוועט צו איהר אָרט, ווי אַ געשפענסט פון יענער וועלט.

פון ווייטענס, צווישען די טאָפּאָליעס פון דער אַלעע האָבען זיך אַנגעהויבען צו בעוויזען אידען און וויבער אין פאטשייליעס, זשעסטיקולירענדע און דראָהענדע.

אַ געמישטעס געפיהל פון שרעק און צוגנייך פון האָס האָט מיט אמאָל אָבגעבריהט איהר האַרץ. זי איז שנעל ארויף די טרעפ צו זיך אין צימער אריין און האָט זיך דאָרט פערשלאָסען וויי פון פיינדליכע פערפאָלגער.

דער גלח

דעם געגנראַל'ס נעכטיגער בעזוך אין שטעדטעל האָט די אידען אויפ'סניי געגעבען מוטה און האָפנונגען. דער בעזוך האָט זיי נאָך אמאָל בעוויזען, אז דער פאָטער איז געגען דעם זוהן און מיט דעם שטעדטעל. די פערדים פון סימפאַטיע און אונבעוואוסטער פערוואנדישאפט, וואָס האָבען פריהער פערבונדען דאָס שטעדטעל מיט'ן אלטען גאָטישען שלאָס, זינט ער איז איבערגעגאַנגען אין די נייע הענט און זענען דערנאָך צוריסען געוואָרען דורך דעם אומגליק, האָבען נאָך'ן געגנראַל'ס נעכטיגען הארציגען וויזיט זיך צוריק צוזאַמענגעבונדען.

אן ארויסרופענדער און בייזער שמייכעל האָט זיך אָנגעצונדען אין איהרע פינקעלדיגע און נייגעריגע אויגען.

— זייט וועז האָסטו אָנגעהויבען קאָנטראָלירען מיין לעזע־שטאָף ? דו פלעגסט עס פריהער, וועז איך בין געווען יונגער קיין מאָל ניט טהאָן — האָט זי בעמערקט מיט א שמייכעל אויף די ליפּען.

— זייער תלמוד איז א טשעפוכא ! זעהסטו, די ביבעל איז פאר אונז קריסטען אויך הייליג... אָבער דער תלמוד... — האָט כמעט געשטאָמלט דער בּאָטער. אין גרעסטער פערלעגענהייט האָט ער זיך שנעל און מיליטעריש צו איהר אויסגערעהט און האָט זיך געלאָזט געהן אין פּאַרק אריין, אָזוי ווי ער וואָלט געווּאָלט אָנטלויפען פון דער טאָכטער און פון איהרע פרעמדע און פאַר־שעמדע בליקען און אונערוואַרטעטע פראָגען, פון זיין גאָנצען לעבענס־פּלאָנטער.

נאָטאַשא האָט איהם נאָכגעקוקט און נאָכגעשריען :

— פון דעסטוועגען וואָלט דיר ניט קאָליע געמאָכט, אָז דו זאָלסט זיין אָביסעל פאַרזיכטיגער מיט דיינע לאָקייען. די געשיכטע וועט נאָך היינט פער־מסר׳ט ווערען קיין פּעטערבורג.

דער פּאָטער האָט זיך שנעל אויסגעדרעהט, אָזוי ווי ער וואָלט געקראָגען א קוי׳ל אין רוקען אריין.

— וואָס ? מיינע דיענער שפּיאָנירען מיך נאָך... אין מיין אייגען הויז ?

— יא ! — האָט איהם שטרענג און בייז, כמעט מיט א נקמה טאָן, געענט־פערט נאָטאַשא.

דער געגנער׳ל האָט זיך געלאָזט לויפען צורוק.

— ווי א הונד וועל איך איהם דערשיסען ! — האָט ווידער אין ווילדען וואוטה געשריען דער אלטער מאָן.

נאָטאַשא איז אויפגעשפרונגען און האָט איהם פערשטעלט דעם וועג מיט איהר קליינעם און קינדישען קערפּער, היפּנאָטיזירענדיג איהם אָבער מיט די אויגען ווי א בייזע ליבען־צוימערין.

— דו וועסט אויפהערען, צי נייז ? גאָט מיינער ! פאר וואָס קומט עס מיר ? — און זי האָט זיך געגנומען פערצווייפעלט ברעכען די הענד.

איהר פערצווייפעלטער וועה־געשריי האָט איהם צוריסען דאָס הארץ. ער האָט געוואָלט זי ארומנעהמען און זי צודריקען צו זיין קראָנקער און פערמוטשע־טער ברוסט. דער געדאַנק אָבער, אז זי לייענט דעם תלמוד, אז איהרע אונ־רוהיגע אידישע אויגען, איהר מוח זוכען און טאָפּען עפעס דאָרט אן אין אָב־גרונד פון זיין לעבען ; דער שוידערענדער פחד, אז עס קען זיין, אז זי ווייסט שוין אלעס און האסט איהם שוין מיט א פאָטאָלאָגישען האָס ווי די גאָנצע פּא־מיליע האסט דעם זשיד. דער געדאַנק האָט פערקיהלט דאָס בלוט אין זייגע אדערען, פער׳חלוש׳ט דאָס הארץ און האָט איהם געמאָכט בעוועגלאָז.

סעריאָזשע קומט נאָך אמאָל

ביינאָכט איז געקומען פון מאָסקווע דער רויטער קאָדעט סעריאָזשע. וועז נאָטאַשא איז אין דער פריה אַרויסגענאָנגען צו טהעע אויף דער וועג־ראנדע, איז ער פאר איהר אויסגעוואקסען ווי א שטומער רויטער טייפעל פון תהום, מיט א יאגד־ביקס אין דער האנד. גאָנץ פריה האָט ער שוין געהאלטען א פרישׂ־דערשאָסענע וויבדע קאָטשקע כּיי די פּים און זיינע פינגער זיינען ג׳ע־

אמאל בלוי פון כעס און בעליידיגונג. זיין גרויסער מעשענער צלם האט א ציטער געטהאן אויף זיין מעכטיגער ברוסט.

דאס געלעזן פון די אידען האט זיך מיט אמאל איבערגעריסען. אייניגע זיינען אויפגעשפרונגען פון זייערע ערטער.

— אה, אה, גאנץ קהל! — האט ער א ריטשע געטהאן מיט זיין הייזעריגער שטימע, ווי א געקוילעטער אקס — פריהער קוילעט איהר, פיאווקעס, א קריסט־ליך קינד און דערנאך זוכט איהר פראטעקציעס? דער צאר אליין וועט אייך אבער דא שוין ניט העלפען — האט זיי געדראהט דער כומר מיט א האריגען קולאק און טרייסלענדיג דערביי מיט זיין געדיכטער פערדישער גריווע.

— גאט וועט ניט בעליידיגען און א חזיר וועט ניט אויפעסען — האט אויף איהם באלד אויסגעשאסען דאס רוסישע ווערטל א בחור מיט א בלויע פענסנע אויף זיין הארבאטער נאז — דער ארעסטירטען שוחט'ס זוהן — אן עקסטערניק און דער צווייטער משכיל פון שטעדטעל נאך'ן לעהרער פון דער תלמוד תורה.

די ווייבער מיט די אידען זענען פארציטערט געוואָרען פון בחור'ס ווער־טער. דער גלח האט אין דעם בלוט־בלבול געשפיעלט די ערשטע פיעדעל און איז געוואָרען די שרעק פאר'ן גאנצען שטעדטעל. אויפגעציטערט האט פון דער בע־ליידיגונג אויך דער גלח אליין.

— וואס? איך חזיר? — האט א ריטשע געטהאן דער כומר ווי א בער.

— נו, זיינען דען די אידען ניט ווערטה וואס עם קומט אויף זיי? — האט זיך אויפגעכאפט המן דער מעקלער ווי א בייזער ווינט — וואס הערסטו, באטיושקא, וואס א לאפאצאן וועט פלוידערען! זדראווסטוואיטע, באטיוש־קא! — און דער מעקלער האט זיך צו איהם צוגעדריקט און איהם דערלאנגט די האנד מעשה גוט־ברודערשאפט.

— פאשאל וואן, זשיד פארכאטע! — האט זיך אויף איהם צושריען דער גלח — ווער בין איך דיר? א חבר, וואס שטופסט מיר דיין זשידאווסקי פער־פלוכטע לאפע? וואהרט! איך וועל אייך, זשידעס, ווייזען... קיין סיביר וועט איהר ביי מיר נעהן!... — האט געדראהט דער הייזעריגער און בלוי־רויטער פון כעס און בעליידיגונג גלח, האט שטאלין צוואמענגענומען אויף דער ברוסט זיין גלח'שע קאפאטע, און איז אוועק אין פארק אריין.

דער עולם האט איהם בעגלייט מיט שטומע און אנגסטליכע בליקען, נאר דער עקסטערניק מיט דער פענסנע האט געקוואלען פון זיין חכמה און פון המן'ס פערלעגענהייט.

— א חשוב ביים כומר! כא־כא־כא... — האט הילכיג געלאכט דער משכיל און זיך געהאלטען ביי די זייטען.

דער עולם האט זיך געמומען איהם מוסר'ן. המן דער מעקלער איז דערווייל געקומען צו זיך פון „קאנפיוז" און האט אויך אנגעהויבען זיך פיינדליך צו רו־קען אויף בחור און זיך מיט איהר זידלען.

באלד איז געקומען צוריק דער גלח אין דער בעגלייטונג פון דער גענע־ראלשע אליין.

— איהר זעהט? — האט ער איהר אנגעוויזען מיט א פאטעטישער האנד־בעוועגונג אויף דער מחנה אידען און ווייבער.

דער עולם האָט זיך אַ לאָז געטהאָן צוריק אין הויף אריין מיט זיינע פערד־ביטערטע הערצער, מיט זיין אייביגער נויט, און האָט זיך צוזעצט אויף די מראָמארנע בענק, אייניגע מיט „פראָשענייעס" אין די הענד און האָבען געווארט אויף'ן געגנראל'ס ארויסגאָנג, ווי אין די ערשטע ציטען, וועו דער מאיאָנטאק איז איבערגעגאַנגען אין זיינע הענד. מיט דער אוידיענצ פלעגט זיך אָנהויבען יעדער טאָג פון זיין איינזאַמעם לעבען אין דעם שלאָס. די אוידיענציע פלעגט איהם געבען אַן אילוזיאָן פון מאכט און רייכטהום. ער פלעגט זי טעגליך דורכפיהרען אין נאַטאַשא'ס בעגלייטונג מיט דער אפיציעלער פאַמפע פון א מיניסטער, וואָס ערשיינט פאר דעם אויף איהם ווארטענדען עולם מיט שטראָף און גנאָד אויף זיינע ליפען.

די אילוזיאָן האָט דעם אלטען מאַן אבער פערשאפט מעהר גייסטיגעם פערגענוגען, מעהר פרייד ווי דעם מעכטיגסטען מיניסטער און הערשער, ווייל ער האָט אויף זיינע ליפען געהאט פאר די אָרימע אידען און פאר זייערער בי־טערער נויט נאָר גנאָד און הילף.

אויך איצט, אז די נערגלענדע אידען אונטער זיינע פענסטער האָבען איהם אויפגעווארט פון זיין שפעטען אוּן מיעדען שלאָף, ווילכער פלעגט זיך ביי איהם אָנהויבען ערשט מיט'ן זונען־אויפגאַנג, נאָר א שלאָפלאָזער, געפלאָגטער נאכט. און ער האָט דערזעהן פון פענסטער דעם לאַנגען בעל־עגלה, ווילכער האָט איבער בעריל'ס ארעסט ניט בעקומען דאָס גהאלט פאר די יתומים; משה'קע דעם קצב, מיט די ווייסע פלעקען אין זיין שווארצער באָרד, וועמעם ביקלעך און טלעצעם פלעגען שטענדיג פערלויפען אין נענעראל'ס פעלדער און פערנומען ווערען פון דער עקאָנאָמיע; המן דעם מעקלער און די אלע גוט־בעקאָנטע געשטאלטען פון זיינע פריהערינע אוידיענצען, האָט דער גענעראל זיך גענומען שנעל אָנטהאָן, אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט, אז די אידען זאלען ניט וועלען אונגעדולדיג, זאלען זיך ניט צוגעהען און ער זאל ניט פערזאמען.

דער עולם האָט זיך אבער ניט געאיילט. האָט זיך געמיטליך צוזעצט ווער אויף די טרעפ פון דער ווראנדע און ווער אויף'ן גראָז. איינער האָט דערצעהלט דעם צווייטען זיין ביטער הארץ און זיין נויט. די פרויען פון די ארעסטירטע האָבען געבראָכען די הענד, געקרעכצט, געווויינט און אויסגעהרט דעם בעל־עגלה'ס טרייסט, אז דער גענעראל וועט אלעמען בעפרייען.

נאָר המן דער מעקלער איז זיך געשטאנען פון ווייטענס. אונטערגעשפאָרט אן א בוים, האָט ער גערויכערט א דין פאָפיראָסעל נאָך א פאָפיראָסעל און האָט מיט פעראָכטונג געשפיגען אן א זייט; געשפיגען אויף די קרעכצען פון די בי־טערע הערצער און אויף'ן בעל־עגלה'ס טרייסט, גלאָצענדיג אויף איהם מיט א בייזער פרייד פון זיינע גרינע קעצישע אויגען.

פון דער צווייטער זייט פארק, מיט דער סטעושקע, וואָס האָט געפיהרט אין דאָרף אריין, איז אָנגעקומען דער גלח. אז ער האָט דערזעהן פאר זיך די אידען און איהנעם גערגלענדע און אין געמיטליכע און אונגעצוואונגענע פאָזען, אזוי ווי זיי וואלטען געווען אויף'ן מארק אָדער אין שוהל און ניט פאר'ן פאלאץ פון א פראוואָלאונעם גענעראל־אדיוטאנט, איז ער געבליבען שטעהן אן אייניגעגראבענער. זיין רויטער און פערשוויצטער פנים איז געוואָרען מיט

— אך! — האָט אויסגעשריען די געגנערשע, ווי אַ פערוואונדעטע, אזוי ווי דעם פּאַטש פון בעל־עגלה וואָלט געקראָגען ניט פּעטרושא, נאָר זי אַליין.

דער גלח האָט אויך עפּעס געוואָלט אויסשרייען, האָט זיך אָבער פּערכלינעט פון רציחה און האָט נאָר אַ ברום געטהאָן, ווי אַ געקויעלטער.

אין דער אַלע האָט זיך בעוויזען דער פּראָקוראָר, פּאָן אָטאָ און סעריאָזשא. אַלע האָבען זיך אָבגעשטעלט פּאר'ן בילד, ווי איינגעגראָבענע.

פּעטרושא האָט זיך אויפגעהויבען אַ צוטומלטער פון אָרט און האָט זיך געגומען מיט דער האַנט ווישען דאָם בלוט, וואָס האָט ביי איהם גערונען פון די צייהן.

— אַ פּראָקוראָר ביזטו, צי ניין? וואָס שווייגסטו? — האָט זיך צוריען די מאַמע אויפ'ן זוהן.

אז דער פּראָקוראָר האָט פּאר זיך דערזעהן דעם צובלוטיגטען גערטנער, די צוטומלטע אידען, וועלכע האָבען ניט געוואוסט וואָס מיט זיך צו טהאָן, צי זאָלען זיי בלייבען שטעהן אָדער ענטלויפען, און האָט פערשטאַנען אז דאָס איז דעם לאַנגען בעל־עגלה'ס ארבייט, איז ער מיט אַמאָל געוואָרען גרין פון כעס און זיינע אויגען האָבען זיך אָנגעגאָסען מיט אַ פייכטקייט, וואָס איז געווען געמישט פון בלוט און גרינע גאָל.

— סעריאָזשא! מיט דער ביקס און איבער'ן קאָפּ! — האָט אַ ריטש געטהאָן דער פּראָקוראָר. — וואו! — האָט ער זיך צושריען אויף די אידען און צוטופּעט מיט די פּים אין אַ וואָהנזיניגען וואוטה און מיט שוים אויף די ליפּען.

די אידען מיט'ן לאַנגען בעל־עגלה האָבען זיך אָנגעהויבען צו רוקען אונטער די קלעפּ פון קאָדעט'ס אויפּגעהויבענער ביקס. דער גלח האָט זיך אָבער דערמיט ניט צופרידענגעשטעלט און האָט אונטערגעטריבען דעם קאָדעט:

— מיט פּאָראָך... מיט שראָט, ווי שפּערלינגע!

פּאָן אָטאָ'ן איז דעם גלח'ס געאָנק אויך שטאַרק געפּעלען געוואָרען, און ער האָט זיך אָבגערופען דערויף מיט אַ פערגעניגטען „כי, כי, כי".

און סעריאָזשא האָט געפּאָלגט, האָט שנעל אויסגערעהט די ביקס מיט דעם מויל אויף די ענטלויפענדע אידען און ווייבער און האָט אָנגעהויבען צו שיסען אויף זיי ווי אויף שפּערלינגע.

אין אַ פּאָנישען שרעק האָבען די אידען זיך אָנגעהויבען צו ווארפען מיט געשרייען אין אַלע זייטען.

— אידען, פּאַלט צו דער ערד! פּאַלט צו דער ערד! — האָט געשריען דער לאַנגער בעל־עגלה, און האָט זיך אַליין אויסגעצויגען אין דער גאַנצער לענג פון זיין גרויסען קערפּער אויפ'ן גראָז.

די גאַנצע געשיכטע האָט געדויערט בלויז אַ רגע.

פון דער וועראַנדא איז שוין געלאָפען נאָטאַשא מיט אַן אונמענשליכען געשריי:

— סעריאָזשא! ראָזבאָיניק!

אַרויסגעלאָפען איז אויך ניט טויט ניט לעבעדיג דער גענעראַל אַליין...

— צאריצא נישטא! — האָט אויסגעשריען מיט א פּליאסק אין די הענד די גענעראַלשע און האָט זיך איבערגעוואָלט, אַזוי ווי זי וואָלט פאר זיך דערזעהען ניט קיין מענשען, נאָר שדים. — פּעטרושא! פּעטרושא! — האָט זי אָנגעהויבען שרייען איבער'ן גאַנצען פּאַרק און רופען דעם גערטנער פּעטרושאַ.

די אידען און די ווייבער האָבען דערווייל אָנגעהויבען זיך צוזאַמענרוקען און צוזאַמענפּרעסען, ווי א סטאָדע פון איבערגעשראָקענע שאָף.

פּעטרושא איז האַסטיג געקומען צו לויפען פון דער אראַנזשערעיע, שלעפּענדיג מיט זיך די לאַנגע, גומענע קישקע, מיט וועלכער ער האָט בעגאַסען דאָרט די וואַזאַנעס זיינע מיט די בלומען.

— וואָרום לאַזטו זיי אריין? — וויפּיעל מאָל האָב איך דיר געזאָגט, אַז זייער „דוך" זאָל זיך דאָ ניט געפינען! — איז זי בעפּאָלען דעם וועבטער ווי א בייזער הונד.

— וואָס זאָל איך טהאָן, באריניא? איך טרייב זיי ווי די חזירים... און דער בארין באַלעווט זיי...

— וואַן! וואַן פון דאנען, זשידעס פערפלוכטע! — האָט זיך פּעטרושא ענגומען טרייבען דעם עולם.

— אין שטעדטעל גענהט! דאָרט איז אייער ארט און ניט דאָ! — האָט געשריען די גענעראַלשע א ציטערענדע פון עקעל, אַזוי ווי די אידען וואָלטען מיט זייערע טריט, מיט זייער אָטהעם פּעראָנרייניגט דעם פּאַרק מיט דער לופט.

— מיט דער קישקע, מיט דער קישקע בענים זיי! — האָט געעצה'ט דער גלח און פּעטרושא האָט איהם גענפּאָלגט, האָט שנעל אָנגעשטעלט די קישקע אוו נעלאָזט אויף'ן עולם א בליאסקענדען שטראָם וואסער.

— גוט! גוט אזוי! — האָט פּאַרטאַקעוועט המן דער מעקלער מיט א בייזער פּרייד, שטעהענדיג אַליין פון ווייטענס אין א זייט פון שפּריץ.

די אידען האָבען זיך אָנגעהויבען שטום און בעלידיגט אָבצורוקען, די ווייבער אָבער האָבען זיך צוקוויטשעט.

— גים, גים!... נישקשה, זאָל ער גיסען... גאָט וועט איהם בעצאָהלען — האָט זיך געטרייסט איין אידענע, זיך בויגענדיג דערבי פון שפּריץ צו דער ערד.

— דאָס בלוט פון האַלז, רבונו של עולם! — האָט געוואונשען פּעטרושא'; א צווייטע אידענע, וועלכע האָט געהאַלטען א בויגען פאָפיר אין דער האנט מיט א בקשה און האָט איהם געשטופט אין בוזים אריין, אז ער זאָל ניט פערשפּריצט ווערען.

דער גלח האָט געהירושעט ווי א פערד פון דעם פערגעניגען, וואָס דאָס בילד האָט איהם פערשאפט.

פּלוצים אָבער האָט אָבגעהילכט א טרוקענער טראסק און פּעטרושא, וועלכער האָט געקראָגען דעם טראסק פון בעל־עגלה, האָט זיך איבערגעקעהרט אויפ'ן גראָז מיט די פּיס ארויף און האָט זיך גענאפּט ביי דער באק.

— אויף מיך זאָלסטו ניט שפּריצען... איך בין אויך געווען א סאָלדאט... א יעפּרייטער מיט צווייי בענדלעך... מיין פּעטער איז א גענעראַל... דעם קיסר'ס לייב־מעדיק, דו הינטישער זוהן! — האָט געשריען איבער איהם דער לאַנגער בעל־עגלה, גרייט איהם דורס צו זיין מיט די פּיס אין לאַנגע שטיוועל.

פֿראָוואָסלאָוונער קירכע — האָט זיך געווענדעט דער זוהן צום פאָטער מיט א געדעמפֿטער און מיט מיה בעוועלטיגטער שטימע, וועלכע האָט זיך אַזוי ווי מיט גוואַלט אַרויסגעריסען פון זיין האַלז און פון צווישען זיינע פעסט געשלאָסענע געלב־פוילע צייהן.

און ווידער שטעהען פאָטער און זוהן פנים אל פנים, און אַזוי נאָהענט אייגער צום צווייטען, אַז יעדער פיהלט אויף זיין געזיכט די גלוטה פון צווייטענ׳ס אָטעם און ברויזענדען האס.

זיי שטעהען און מעסטען זיך מיט פלאָקערענדע בליקען, ווי צוויי טויט־פיינד פאר א קאמף.

אלע קוקען אויף זיי, פערגליווערטע און מיט פערכאפֿטע אָטהעמס. נאָר נאָטאשאַ בליקט אויף די צוויי טויט־פיינד מיט דיזעלבע נייגעריג פייַנדליכע בליקען, מיט וועלכע זי האָט נעכטען אויף דער ווראַנדא אויפגעווועקט דעם פאָטער פון זיין שלאָף און וועלכע זיינען איהם דאן פאַרגעקומען אַזוי נייַ־פרעמד אין איהר, און אויך דראָהענד.

— א פערטרעטער פון א פראָוואָסלאָוונער קירכע?... שעהם זיך. פֿאָפּ! — האָט זיך צו איהם אויסגערעהט דער גענעראל — אזא פערטרע־טער, ווי דו, שענדעט די פראָוואָסלאָוונע קירכע...

דאָס בלוט האָט צוריק פערפאַרבט דעם גלח׳ס פנים.

— איך קאָן דאָך ניט גלייכגילטיג צוקוקען ווי זשידעס קוילענען א פראָוואָסלאָוונעם אינגעל פאר זייערע צוועקען.

— ווריאַש (דו לייגסט), פֿאָפּ! איך ווייס ווער עס האָט געקוילעט, און איך ווייס ווָאס פאר א חלק דו האָסט גענומען אין דער עקעלהאָפטער געשיכטע...

זיינע פינגער האָבען זיך צוזאַמענגעדריקט דערבי אין אייזערנע קולאַ־קעס, מיט וועלכע ער איז געווען גרייט זיך צו ווארפען אויף דעם גלח און איהם אויסזעצען אלע צייהן, אויסגיסען אין די קלעפ זיין לאַנג אָנגעזאַמלטען צארן און האס.

א פיבער האָט געשוידערט דעם גאַנצען קערפער זיינעם, און אום זיך צו בעווילטיגען האָט ער זיך שנעל אויסגעדרעהט, איז מיט יונגע טריט ארויף אויף דער ווראַנדא, אריין אין הויז אריין, לאָזענדיג אַלעמען הינטער זיך מיט אָפענע מיילער, און האָט זיך פערשלאָסען אין קאַבינעט ווי א פערפאָלגטער.

דער נייער האַרצשלאָג

— קום, באַטיושקא, מיט אונז פרישטיקען! — האָט איינגעלאָדען די גענעראַלישע דעם גלח אויף דער ווראַנדא, דעם מאן אויף צו להכעיס. און אז דער פֿאָפּ האָט זיך פֿרובירט אַבזאָגען, האָט זי זיך כמעט אויף איהם צו־שריען, אזוי אז ער האָט געמוזט נאָכגעבען.

און אום צו ווייזען אז זי איז נאָר בעל־הבית׳טע, האָט זי ארויסגערופען דעם לאָקיי, האָט איהם בעפוילען צו גרייטען צום טיש און האָט זיך אליין געמוען רוישיג פונאַנדערשטעלען די טעלער, ווָאס ער האָט באלד געבראכט. אָנגעשפאַרט אויפ׳ז ברודער׳ס ביקס, איז נאָטאשא נאָך אלץ געשטאַנען

אז ער האָט דערזעהן פּאַר זיך דעם רויטען קאַדעט, מיט דער ביקס אָנגעשפּאַרט צום אָקסעל, האָט ער זיך א ציה געטהאָן צוריק, ווי פּאַר׳ן מלאך־המות, אזוי ווי די ביקס וואָלט געווען געציעלט אויף איהם.

אז דער קאַדעט האָט אָבער דערזעהן דעם פּאָטער, האָט ער די ביקס ארונטערגעלאָזט.

— אָהער גיב די ביקס, ראָזבאָיניק! — און נאָטאָשא האָט מיט א שטאַרקען ריס ארויסגעכאַפּט די ביקס פון ברודער׳ס האַנט און האָט זיך אויף איהר אָנגעשפּאַרט, אן אָטעמלאָזע און אן ערשעפּטע פון לויפען, אז זי זאָל ניט אומפּאַלען פון איבערלעבטען שרעק און אויפרעגונג.

די אידען און די ווייבער זיינען אויפגעשפּרונגען פון דער ערד און זיינען זיך צולאָפען ווי צושראָקענע האָזען.

דער קאַדעט איז ווי פערשוואונדען, ווי פון אונטער די הענט, אזוי ווי די ערד וואָלט איהם איינגעשלונגען.

— מיין לעבען האָבען מיר די זשידעס פערדאָרבען! — האָט זיך אָנגערופען דער פראָקוראָר א ציטערענדער פון עקעל און כעס צום לייב־מעדיק, וועלכער האָט זיך דערויף צולאָכט מיט זיין עקעלהאָפטען כי, כי, כי.

דער געגנער האָט אויפגעשוידערט פון זוהנ׳ס וועדטער און האָט איהם צוגעוואָרפען א שנעלען אָן צושראָקענעם בליק...

ער האָט זיך אָבער באַלד בעווען לטיגט און זיך מוטיג אויסגעגלייכט, ווי אויף א פּאַראַד, וועו ער פלעגט דורכלאָזען א פּאָלק אין א צערעמאָניע מאַרש.

זיינע ביסטרע און פינקעלדיגע בליקען פון אונטער די געדיכטע און טיעף אָנגעוקטע גרויע ברעמען זיינען געפּאַלען אויפ׳ן גלח, וועלכער האָט איהם שטום בעגריסט מיט אן אונזיכערער קאָפּ־בעווענגונג, אזוי ווי ער וואָלט עס ניט געוואָגט צו טהאָן...

א געפּיהל פון עקעל געמישט מיט האָס האָט זיך אָנגעצונדען אין געגנראָל׳ס האַרצען, אז ער האָט פּאַר זיך דערזעהן דעם פערשוויצטען און רויטען גלח, מיט א פּראָפיל פון א פערד. דאָס געפּיהל האָט שנעל ארומגעכאפּט אלע זיינע אברים, ווי אויסגעברָאכענע פלאָמען.

עס איז געווען א געפּיהל פון אן אלטען און אונבעוואוסטען, לאַנג אָנגעזאמעלטען האָס צו דער פּראָוואָסלאַוונער קירכע, צו וועלכער ער האָט תמיד געפיהלט א ווידערווילען; צו זיין גאַנצער סביבה, פּאַר וועלכער ער האָט זיך תמיד געדאַרפט בהאָלטען, שפּיעלען א פרעמדען, און וועלכע האָט פערגוואָלטיגט מיט דער ראָלע זיין נשמה.

— וואָס דאַרפסטו דא האָבען, דו פּאָפּ איינער?... — האָט אויף איהם א רעווע געטהאָן דער גענעראַל מיט זיין געדיכטער באָס־שטימע, ווי ער פלעגט שרייען אויף פּאַראַדען.

דער פּאָפּ האָט מיט אמאָל פערלאָרען דאָס גאַנצע בלוט פון זיין רויטען פּנים, וועלכער האָט זיך פלוצים פערוואַנדעלט אין אש־קאָליר.

די געגנראַלשע האָט שנעל אָנגעהויבען צו פינטלען מיט איהרע אויגען און וואַרפען ארום זיך שוץ־זוכענדע בליקען.

— גענראַל! אויב איהר האָט ניט קיין רעספּעקט פאַר דער רוסישער יוסטיץ, האָט כאָטש וועניגסטענס רעספּעקט פאַר א פערטרעטער פון דער

געסטראשעט די מוטער. — סעריאוזשא! סעריאוזשא! קום צום טיש — האט זי געוראפען דעם קאדעט פון פארק. — קומט, גאספאדא, צום טיש! — האט זי איינגעלאדען די געסט.

— איך וועל, מאמאשא, אין קיך עסען! — האט זיך אנגעראפען דער קאדעט פון היינטער א בוים, ניט וואגענדיג ארויפצוגעהן אויף דער ווראנדא.

— וואס וועט איהר מיר טהאן? — האט מיט א שפאטענדען טאן געפרעגט נאטאשא דעם ברודער.

— איהר וועט שוין זעהן, מאדמואזעל! — האט דער פראקוראר איהר געענטפערט.

— אפשר אונטערווארפען פראקלאמאציעס? אדער גאר א געקויעט קריסטליך אינגעל און מאכען אויף מיר א בלוט־בלבול? כא, כא, כא!

— פערשטאפט איהר דאס מויל, מאמא! — האט געקריצט מיט די צייהן דער פראקוראר.

דער גלח האט ווידער א טיעפען זיפץ געטהאן, און פאן אטא האט אנגעהויבען איינצונעהמען נאטאשא'ן:

— באראשניא, קראסאוויצא! צו וואס?.. זייט איהר דען ניט קיין ברודער און שוועסטער... אזא עכט־רוסישע פאמיליע ווי די הערשעלמאנס זיינען, כי, כי, כי... פוי, א שאנדע, מיינע הערען!

— איך שעהם מיך איצט צו טראגען דעם נאמען! דער נאמען איז א שאנדע! — האט געשריען דער פראקוראר, און אין זיין בייזער און ציטערענדער שטימע האבען געקלונגען טרערען פון פערדרום און ווהטאג.

— אויב דער נאמען גערשעלמאן איז א שאנדע, האט איהר עס איהם הערר פראקוראר צו שאנדע געמאכט... — האט איהם שטיל צוגעווארפען די שוועסטער.

ער איז צו איהר ארונטערגעלאפען מיט איין שפרונג און האט אויפגענויבען זיינע קולאקעס פאר איהר פנים.

דאן האט זי אויפגעהויבען איהר שטימע:

— יא, איהר האט איהם געמאכט צו שאנדע... מיט אייערע שטראפעקספעדיציעס אין ארלאוער גובערניע... מיט די צום טויט פערקאטעוועטע פויערים... מיט דעם בלוט־בלבול און מיט... —

די צוויי ציטערענדע קולאקעס פאר איהר פנים האבען זי אזוי אויפגעריצט, אז זי איז געווען גרייט איהם אויסצואוארפען נאר זיין עקעלהאפטע ליעבע מיט דער אלטער גרעפין און זיין גאנצעם אוננאטירליכעם און מיאוס'עם לעבען.

דער ברודער האט אבער ניט דערלאזט. מיט איין האנט האט ער אויסגעריסען די ביקס און מיט דער צווייטער איהר ארונטערגעלאזט א קלינגענדען און ווייט הילכענדען פאטש...

נאטאשא האט אויסגעשריען און האט זיך ווי אן אונטערגעשאסענע אנגעהויבען ארונטערלאזען.

א מינוט איז געווען שטיל, ווי אלע וואלטען פריטשמעליעט און פערגליווערט געווארען פון דעם פאטש.

דערנאך האט זיך פאן אטא א רים געטהאן פון זיין שטוהל און איז

ווי א וואך ביי דער וועראנדא און האט פערפאלגט די מיט האם אויסגעקרימטע און פערגליווערטע פנימ'ער פון די מענשען, מיט איהרע נייגיריגע און אזוי ווי איבער זיי ביים שפאטענדע בליקען.

אז די גענעראלשע האט אנגעהויבען הויך צו רופען דעם קאדעט צום פרישטיק, האט זיך נאטאשא אנגערופען:

— איהם זאלסטו אהער ניט רופען, אויב זיין קאפ איז דיר טהייער.

— וואם? וועט איהם טשעפען? אפשר דו?

— איך? איך שטעה מיר פון וויטענס... איהר וועט זיך אליין, אהז מיר, דא די גארגלען צוריסען — האט איהר מיט א גלייכגילטיגען שפאט געענטפערט די טאכטער.

— פון וויטענס שטעהט זי — האט די מוטער א קריין געטהאן אויף איהר מיט די צייהן. — פון דעם דאקלאר וואם דער אלטער נאר האט געשריבען, האסטו געוואוסט!

— אויב זי האט געוואוסט! — האט זיך אנגערופען דער שנעל איבער דער וועראנדא הין און צוריק שפאנענדער פראקוראר — זי האט איהם אליין נאר פערפאסט... איך דערקען איהר סטיל מיט איהר שפראך.

— און אז יא? — האט טראציג אויפגעהויבען איהר קעפעל נאטאשא. דער ברודער האט זיך אבגעשטעלט און געכאפט איהר טראציגען בליק.

— יא, טא וואם! — האט אונבעשטימט א זיפץ געטהאן דער גלח.

— וואם זשע, ער איז דיר קיין ברודער ניט? זיין קאריערע איז דיר ניט טהייער? — האט געשיפעט די גענעראלשע ווי א שלאנג, וועלכער מען האט אנגעטראטען אויפ'ן קאפ.

— אויף אט אזוי פיעל א ניט! — האט איהר געענטפערט נאטאשא, אנווויזענדיג אויפ'ן נאגעל.

— יא, פערלאזען די קאריערע — האט א קרעכץ געטהאן פאן אטא, און איז ווי א צובראכענער און פערצוויפעלטער מענש ערשעפט געפאלען אין שטוהל. — שאדע, מיין יונגער פריינד!... אזא גלענצענדע קאריערע! — האט מעלאנכאליש בעמערקט פאן אטא, קרימענדיג דערביי די בלוטלאזע און גלאט־גענאלטע ליפען.

— וואר רעדט דא וועגען קאריערע? — האט געקרעכצט ווי א טיף פערוואונדעטער דער פראקוראר. — א שאנדע צו ווייזען זיך אין פעטערבורג צו שאנדע און צו שפאט האט דער אלטער משוגע'נער געמאכט דעם נאמען גערשעלמאן... איך וועל איהם אבער אין משוגעים־הויז פערשפארען! — האט נעשריען און געטופעט דער זוהן.

— בעסער הענג איהם אויף... דעם אייגענעם טאטען, כא, כא, כא — האט זיך הויך צולאכט נאטאשא, און פאן אטא האט זיך אויך דערויף אנגעפונען מיט זיין כי, כי, כי.

— מערזאווקא! — האט איהר צוגעווארפען די מוטער פון צווישען די צייהן, און האט איהר געוויזען דערביי א קולאק.

נאטאשא האט זיך דראהענד אויסגעצויגען אויף דער ביקס.

— וואר! מיר וועלען זיך מיט דיר אויך ספראווען! — האט איהר

פאן אטא איז געלאפען פון איין גרופע צו דער צווייטער, געמאכט מיט די הענט איבער'ן פליכעוואטען קעפעל, האט אלעמען גע'מוסר'ט, געשטראפט, איינגענומען, ביז נאטאשא האט מיט איהר פערצווייפעלט־רופענדער שטימע אלעמען איבערגעשריען און פערשטומט.

אין איהרע שוואבע ארעמס האט זי געהאלטען דעם לאנגען קערפער פון פאטער, וועלכער האט פון א נייעם הארצשלאג אנגעהויבען זיך ארונטער־לאזען און ציהען צו דער ערד מיט א פערווארפענעם קאפ, און האט געוופען צו הילף דעם דאקטאר פאן אטא.

אויפין גסיסה־בעט

אלע זיינען געווען זיכער, אז נאך דעם הארצשלאג וועט דער קראנקער מאן זיך שוין ניט ערהויבען, אז זיינע שטונדען און מינוטען זיינען דערפאר געצאהלטע.

די איבערצייגונג האט געהאט פאן אטא אליין, ניט קוקענדיג דערויף, וואס דער חולה גופא, ווי נאר ער איז געקומען צום בעוואוסטזיין איז זיין בעט, און נאטאשא האבען איהם שוין מעהר צום בעט ניט צוגעלאזט...

ביידען איז די ראלע פון דעם פראפעסאר, וועלכען דער צאר אליין האט געשיקט, געווען גוט קלאר. זיין געגענווארט האט געבראכט מיט זיך דאס געפיהל פון גרויל און אבשיי... נאטאשא האט פישוט געציטערט, אז דער פראפעסאר זאל איהר דעם פאטער ניט פער'סמ'עז... דערפאר האט זי באלד איינגעלאדען דעם דאקטאר פון שטעדטעל, א טיפישען אידען פון די ישיבה־בחורים מיט זייער שלעכטער רוסישער אויסשפראך, וואס האט געגרילצט און געסקריפעט ווי א ניט־געשמירטער וואגען, און מיט האנט־בעוועגונגען פון א תלמוד'יסט.

אזוי ווי דער פראפעסאר האט דערזעהן ביים קראנקען'ס בעט דעם זשי־דאווסקען דאקטארעל, האט ער באלד אבגערופען נאטאשא'ן אן א זייט און האט זיך געוועדעט צו איהר מיט א בעליידיגטען שטאלץ:

— ווייסט איהר מאדמואזעל, אז איך בין פראפעסאר־טעראפעווט פאן אטא, זיינער מאיעסטעט'ס לייב־מעדיק, א מאן מיט אן אייראפעאישען נאמען, אן אויטאר פון בעריהמטע ווערק איבער מעדיצין און פיזיאלאגיע?

— עס קאן זיין! — האט איהם נאטאשא צוגעווארפען גלייכגילטיג.

— ניט עס קאן זיין, עס איז אזוי! — האט א טופע געטהאן דאס קליין מענשעלע און האט אויסגעשטעלט אויף איהר א פאר צוצויגענע, מיט בעליי־דיגונג און עמפערונג פלאקערענדע אויגען.

— טא וואס ווילט איהר פון מיר?

— צו וואס האט איהר איינגעלאדען דעם זשיד, אז איך, פאן אטא, א גרויסע מעדיצינישע אויטאריטעט און אייער פאטער'ס יוגענד־פרייונד איז דא דא?

א שאטען פון אונגעדולד איז דורכגעלאפען איבער נאטאשא'ס פנים און האט אנגעצונדען איהרע אויגען מיט א בייזען פלאם:

ארונטערגעלאָפען פון די טרעפ.

— באַרישניא, קראַסאַוויצא! לאָזט מיך קושען אייער הענטעל — האָט זיך געזומען שפּרינגען ארום איהר דער לייב־מעדיק, ווי א פּיקסעל, און קושען איהר הענטעל.

נאַטאַשא האָט איהר האַנט ארויסגערישען און איז אַבגעשפּרונגען פון איהם, ווי פון א מיאוס'ען שרץ.

— עס איז א שאַנדע! שעהמט זיך, פּראָקוראָר! אַן עדעלמאַן פּאַטשט ניט קיין דאַמע! — האָט ער זיך געזומען שפּרינגען פּאר'ן פּראָקוראָר און זשעסטיקולירען מיט די הענט.

— גוט אזוי! גוט! עס קומט איהר! — האָט איהם צוגעפּסק'ענט די מוטער.

— מערזאַווץ! איך וועל דיך דערשיסען! — האָט געשריען פון פענסטער דער גענעראַל, ציעלענדיג אויפ'ן זוהן פון א גרויסען פיסטאָלעט. איז אַבער באַלד פערשוואונדען געווארען פון פענסטער און איז גאָלאָפען מיט'ן זעלבען געשריי דורך די צימערען אויף דער ווראַנדא.

דער פּראָקוראָר האָט זיך געזומען אַברוקען.

— דערשי! האָלט איהם! — האָט פון דער ווראַנדע געשריען דער פּאַטער צום קאַדעט, וועלכער איז ארויסגעשפּרונגען פון צווישען די בוימער און האָט פערשטעלט דעם עלטערען ברודער דעם וועג...

— ווי ערלויבסטו זיך צו שלאָגען נאַטאַשא'ן? — האָט איהם געפרעגט דער קאַדעט, אָנקאַפּענדיג איהם ביי די לאָצען.

דער פּראָקוראָר האָט איהם אַבגעשטויסען מיט א קולאַק איבער'ן פּנים. סעריאָזשע חאָט מיט א שפּרונג איהם געכאַפּט פּאר'ן גאַרגעל.

— שלאָג! שלאָג! איבער דער מאַרדע! — האָט געשריען דער פּאַטער, וועלכער איז געווען פעסט ארומגענומען פון דער טאַכטער'ס קלייניע הענט און פון פּאַן אַטא'ן...

די מוטער האָט זיך מיט א קוויטש א וואַרף געטהאַן צום ליעבלינג איהר רען צו הילף.

— סעריאָזשא! ראזבאיניק! א ברודער! א פּראָקוראָר! — האָט זי געשריען, לויפענדיג צו די צוויי ברידער, און דער פּאַרק האָט זיך אַבגערופען אויף איהר גראַבער מענערשער שטימע און אויף דער גאַנצער ווילדער סצענע מיט א ווילדען און שפּאַטענדען ווידער־קול.

דער גלח האָט זיך נעזומען שנעל צלמ'ען...

— געגעראָל! מאַן שער! א שאַנדע פּאר אַן עדעלמאַן! — האָט געשטאַמעלט פּאַן אַטא, טאַנצענדיג ארום דעם געגעראָל און ציטערענדיג, אַז דער פּיסטאָלעט, וועלכען נאַטאַשא האָט געוואָלט ארויסרייסען פון פּאַטער'ס הענט זאָל אויף איהם ניט אויסשיסען און דער'הרג'ענען.

— וואַן! וואַן פון מיר, אַלטער פּוקס, לינגער! פאַלשער העפּלינג! — האָט געשריען אויף איהם דער גענעראָל אין ווילדען וואוטה.

געשריען האָט אויך די גענעראָלשע אויפ'ן קאַדעט, וועלכעז זי האָט מיט מיה אַבגעריסען פון איהר ליעבלינג, און אויפ'ן מאַן. האָט איהם געשאַלטען און גערופען גאַטעלעסטערער, כריסטאָפּראָוועץ און זשידאָווסקי באַטקא.

פֿליגן אין אַ שטילען און הייסען זומער־טאָג, האָט איהם פערשאָפט אַ בייזעם פערגענינגען. עס האָט איהם נאָר באַנג געטהאָן, וואָס דערזעלבער אַלטער אייזעל האָט איהם ניט אויסגעפאָטשט, וועניגסטענס איבערן פֿליכעוואָטען, און ווי אַ נום שפּיציגען קעפּעל...

„אזוי איהם צוהאַלטען מיט איין האָנט און מיט דער צווייטער אזוי לאַנג שנעלען מיט די פינגער איבער'ן נאָקעטען און געלב־שמוציגען שארבען, אז ער זאָל זיך אַנגיסען מיט בלוט און ווערען רויט ווי אַ בורעק" — האָט זיך גע־טראכט שפּאַנענדיג דער סאדיסט. און אין זיין צושפּאַלטענעם קראַנקען געדאַנק האָט ער שוין אַליין געהאַלטען דעם קליינעם פּאָן אַטאַ צווישען די פּיס, ווי מען האַלט אַ פערשולדיגט און פערשטומפּט קינד, און האָט איהם געשנעלט מיט די פינגער ביז בלוט.

אַ פערפֿלייצטע און געטריבענע פון דעם קראַנקען פערגעניגען, וואָס עס האָט איהם פערשאַפט דער געפֿאַנטער פּראָפעסאָר און דאָס וואָס דער אַלטער כריין פּגר'ט דאָרט אין צווייטען צימער און אַלעם וועט זיך אויסדרעהען צוריק צו זיין גונסטען, האָט די קראַנקע פּאַנטאַזיע זיינע געארבייט נאָך שנעלער און העלער.

אז ער איז פּאַרטיג געוואָרען מיט דער פערפּאַסונג פון פּראָפעסאָר'ס עקספּערטיזע אין זיינע געדאַנקען, וועלכע ער האָט געזאָלט איהם דיקטירען, האָט ער זיך גענומען שפּינען אַ פּראַיעקט, ווי אזוי צוצונעהמען ביי דער שוועסטער דעם גרויסען מאַיאָנטעק.

„טאַקע אויפ'ן גרונד. פון דער עקספּערטיזע וועט ער בעשטרייטען די אקטען און פּאַפּירען אין געריכט... ער איז שוין לאַנג עובר־בטל... אפֿילו דאָ, וועו ער האָט געקויפט דעם מאַיאָנטעק אויף איהר נאָמען... מיט דער מאַמע'ס געלד האָט ער איהם געקויפט... און זי וועל איך קיין סיביר פערשיקען... יאָ, פערשיקען, ווי אַ רעוואָלוציאָנערקע און ניהיליסטקע"... — — און מיט אַ פער־כאַפּטען אטעם פון די בילדער, ווי אזוי נאָטאַשאַ פאהרט אין בעגלייטונג פון צוויי זשאנדאַרען קיין סיביר און אזוי ווייטער, איז ער צוגענאַנגען צום שרייב־טיש, האָט ארויסגענומען פון זיין פּאַרטפעל פּאַפּיר און האָט מיט א בעפעה־לענדער האַנד־בעוועגונג איינגעלאַדען צום טיש דעם פּראָפעסאָר.

— זעצט זיך און שרייבט! — האָט ער כמעט אזוי ווי בעפוילען דעם לייב־מעדיק, און יענער האָט איהם געפאלגט.

— „15טער יולי ....19. איך, אונטערצייכענטער, לייב־מעדיק פון זיין מאיעסטעט" — האָט ער זיך גענומען דיקטירען די עקספּערטיזע, און דער עקספּערט האָט איהם נאכגעלעדט און געשריבען.

אז עס איז אבער געקומען צום אָרט, וואו דער זוהן האָט דיקטירט, אז דער גענעראַל־אַדיוטאַנט איז ניט ביים קלאַרען פערשטאַנד, האבען זיך, פּראָ־טעסטירענדיג, אויפגעהויבען פון די ערטער, אי דער עקספּערט. אי דעם משוגע'נעמ'ס פרוי, די גענעראַלשע.

— עס איז אַ זינד, אילוישא... אזוי אויף אַ פאטער... — האָט זי בעמערקט אהן מוטה און אונזיכער.

— אַ זינד? כי, כי, כי! עס איז מעהר פון אַ זינד... עס איז א פאַרלאָג, א קרימינאל, צום טייפעל! — האָט זיך צולאכט דער פּראָפעסאָר.

— הערט, פּראָפעסאָר! איך וועל מיט אייך זיין אָפענהערציג... געקומען זייט איהר אַהער מיט די אַבזיכטען פון אַ שונא און ניט פון קיין יוגענד־פרײַנד... אָט דאָס איז דער גרונד, וועלכער לאָזט מיך ניט געבראָכען אייער מעדיצינישע הילף.

נאָטאַשא האָט זיך צו איהם גראָב אויסגעדרעהט און איז צוגעגאַנגען צום פּאָטער'ס בעט אין צווייטען עק פון א גרויסען צימער.

דער בעלײדיגטער שטאָלץ האָט זיך אויף א וויילע אויסגעלאָשען אין פּראָפעסאָר'ס פּנים. ער האָט זיך א ריס געטהאָן פון אָרט צו פּראָטעסטירען, צו פערענטפערען זיך. נאָטאַשאַ'ס בליקען און אונגעדולדיגע האַנט־בעוועגונגען, וועלכע האָבען איהם שטרענג אָנגעוויזען אויפֿן קראַנקען אין בעט, האָבען ביי איהם צוגענומען דעם מוטה.

דער פּראָפעסאָר האָט זיך א דרעה געטהאָן אויפֿן אָרט, ווי א פּיקסל וואָס וויל כאָפּען זיין אייגענעם עק, האָט זיך צוריק אויסגעגליכט אין א בעוועגונג פון א בעלײדיגטען און האָט פערלאָזען דאָס צימער.

אין קאָבינעט האָבען אויף איהם געוואַרט דער פּראָקוראָר, דער קאָדעט און די גענעראַלשע, און דער פּראָפעסאָר האָט זיך גענומען פּראָטעסטירען פּאָר זיי.

— מאָדאָם! איך בין בעלײדיגט אין אייער הויז! העכסט בעלײדיגט! — האָט ער ניט אויפגעהערט איבערצוחזרן.

דער פּראָקוראָר האָט זיך אָבער שוין ניט צוגעהערט צום פּראָפעסאָר'ס „גאָלימאַטיאַ", ווי ער האָט ביי זיך אין די געדאַנקען גערופען זיינע סקוטשנע פּלוידעריין, ווי אזוי ער האָט אמאל געדיענט צוזאמען מיט'ן פּאָטער און וואָס פּאָר איבערגעבענע פרײַנד זיי זיינען געווען, מעשיות וועלכע ער האָט שוין געהערט פון איהם פיעל מאל און וועלכע האָבען זיך סותר געווען, ווי איין ליגען דעם צווייטען.

שפּאַנענדיג הין און צוריק איבערן צימער, מיט די הענט אין די הויזען־קעשענעס, האָט דער פּראָקוראָר איצט געהאָט דעמזעלבען אויסדרוק, ווי דאָס ביינאַכט, וועו דער פּאָטער האָט איהם דערזעהן אויף דער וואַנדע, שרייבענ־דיג אונטער'ן יאַפּאַנישען אבאזשור דעם בלוט־בלבול.

ווי דאָס האָט זיין פּנים אויסגעזעהן ווי א פערגליווערטע ליים־געלבע מאַסקע פון אן אינקווויזיטאָר, וועלכער פייניגט אימיצען אין זיינע סאָדים־טישע מחשבות און איז ניט געזעטיגט מיט'ן געפייניגטענ'ס ליידען און וועה־טאָגען. ווי דאָס האָט זיין קראַנקער מוח געשפּונען א מיאוס'ען געוועב פון האָס און פערלויסדונג. איצט אבער איז דער פערלויסדעטער געווען זיין אייגענער פּאָטער, וועלכער האָט געהאַלטען בייס שטאַרבען...

אין דעם געוועב האָט דער פּאָטער געדאַרפט פערפלאָנטערט ווערען ווי א נאָר, עובר־בטל'ניק און משוג'נער, וואָס זאל רעכטפערטיגען זיין אויפטריט געגען דעם בלוט־בלבול; די פערפלוכטע זשידאָווסקע סימפּאַטיעס זיינע און דעם ראַפּאַרט צום צאָר.

אין דעם שפּינען האָט איהם געדארפט העלפען דער פּראָפעסאָר, אלם עקספּערט, און דער פּאָקט וואָס דער פּראָפעסאָר איז בעלײדיגט און קלאָגט זיך פּאָר דער מוטער און זשומעט דאַרט אין ווינקעל, ווי א מיאוס'ע און סקוטשנע

די גענעראַלשע פאַר'ן גלח און האָט זיך נאָך העכער צעווייגט פון חרטה און האַרץ־קלעמניש.

דער גלח האָט דאַרויף טיף געזופצט און געענטפערט מיט זיין אונבע־שטימטן: „יא טאַוואָס"...

פּאָן אָטא האָט זיך צוגעזעצט אויפ'ן דיוואַן, האָט מעלאַנכאָליש צוזאַמענ־געדרעהט זיין קלייניע פיגור און איז טרויערג פערשטומט געוואָרען. דער מלאך פון טויט האָט אויף דעם אלטען הויפלינג פערטשעפעט מיט זיין פליגעל, אי־בערגעשראָקען און אויף א וויילע פאַרטריבען פון קאָפּ אלע זיינע פאַסקודנע גדאַנקען און טיוועלשע פלענער.

דער פּראָקוראָר איז שוין איצט געשטאַנען פאַר איהם דאַרט ביים טיש ווי א גרויזאַמער און מיאוס'ער טייוועל, וועלכען ער וואָלט איצט שוין געדרא־פעט מיט זיינע נעגעל.

און אזוי זיינען אלע לאַנג געבליבען שטום און אונבעוועגליך ווי שוין אין געגענוואַרט פון א מת. אפילו ביים זוהן אליין האָט זיך דער שפּון אין מח אויף א ווייל אבגעשטעלט אין זיין ארבייט און האָט אויפגעהערט צו שפּינען זיין שפּינעכץ. די בייזע און גיפטיגע נאל זיינע האָט זיך אויף א ווייל אויפגעהערט צו קאָכען, די מיט האַם פאַרשארפטע געזיכטסציגע זיינען געוואָרען ווייכער און מענשליכער. ער איז צוגענאַנגען צום פענסטער און האָט זיך אַנגעשפּאַרט אויף די עלענבויגענס און זיך פערקוקט אויפ'ן פּאַרק.

די טהיר האָט זיך געעפענט מיט א שטילען און פאַרזיכטיגען סקריפּ און דער קאָדעט האָט אריינגעשטעקט זיין רויטען און פלאַכען קאָפּ מיט קורצע, שיטערע און הארטע האָר פון א חזיר, געכאפט ארום זיך אן ענגסטליכען און אונזיכערען בליק און איז אויף די שפּיץ־פינגער צוגעגאַנגען צו דער מוטער און זיך אוועקגעזעצט לעבען איהר שטיל און פאַרזיכטיג.

די זון האָט שוין אַנגעהויבען צו פארגעהען און אַבענד־שאטענס האָבען שוין אַנגעהויבען צו הילען דעם פּארק און שטיל זיך גליטשען דורך די פענס־טער, ציטערענדע און וואַרטענדע. די לעצטע זונען־שטראהלען זיינען אריבערגע־שפּרונגען איבער'ן פּראָקוראָר'ס אויסגעקראַכענעם קאָפּ ביים פענסטער און זיך געמומען שפּיעלען מיט'ן גאלד פון'ם גלח'ס קלויסטער־בגד, וועלכער האָט ארוים־געקוקט און געשימערט פון אונטער זיין צושפּיליעטער פאַרוסינענער קאַפּאָטע.

אריינגעהן צום קראַנקען און מיט איהם זאגען וידוי האָט מען נאָך ניט געקענט. די גאַנצע מאַכט און אפּיטרופּסות איבער דער סיטואַציאָן האָט ג־נומען אין איהרע הענד די קליינע, אבער מעכטיגע נאטאשא, פאר וועלכער עם האָט אלעם איצט געציטערט, בעזאַנדערס די קאַצאַפּקע, איהר מוטער אליין.

און נאטאשא איז ניט אבגעגאַנגען פון פאַטער'ס בעט און איצט איז זי דאַרט געזעסען מיט צווויי זשידעס, מיט'ן דאקטאר און מיט א פעלדשער פון שמעדטעל.

דער געדאַנק אליין איז געווען אונערטרעגליך פאר די פּראַוואָס־לאַווע מענשען און האָט טיף פארלעצט זייערע רעליגיעזע געפיהלען. אום צו זאגען וויזרי מיט'ן שטארבענדען האָט מען בעדארפט האבען איהר ערלויב־ניש און צונהמען די זשידעס פון צימער.

— וואָס? — האָט אַ ריטשע געטהאָן דער פּראָקוראָר אויף ביידען, אוּן זיין לייס־גאַלבער אוּן אַבגאַלעבטער פּנים פּוּן אַ דעגענעראַט איז מיט אַמאַל געוואָרען גרין אוּן זיינע אויגען האָבען אַנגעהויבען צו שלייַדערען אויף זיי בליצען.

— ניין! ווי איהר וויל־ט... נאָר איך, מאָן שער, וואַל אזוינע זאַבען ניט שרייבען... פּאַרט אַ יוגענד־פּריינד... אוּן דערצו נאָך אַ פּאַדלאָג.

ער האָט מיט אַ בעוועגונג פּוּן פּראָטעסט אַוועקגעוואָרפען די פּען. האָט זיך אויפגעהויבען פּוּן אַרט אוּן אויסגעשריען מיט אַ מאַנכאַלישען זיפּץ.

— אַך, מאַדאָם, ניטא די יוגענד! קאַווקאַז... טשערקעסקעס... דוּאַל־אַן... פּאַראיבער... אוּן מיר שטאַרבען!

אוּן אַ מיעדער גענייט האָט אויסגעקרימט זיין מויל מיט די פּויל־ע אוּן עקעלהאַפּטע צייהן.

אויף אזא ווידערשטאַנד האָט זיך דער פּראָקוראָר ניט געריכט, אוּן זיין נאַנץ שפּינוועבם איז מיט אַמאַל צוריסען געוואָרען.

— פּאַזוואַלטיע! — האָט ער געעפּענט בריים דאָם מויל.

פּאַן אָטאָ איז אַבער צוגענאַנגען צו איהם, האָט איהם אַרומגענומען מיט ביידע הענט אַרום דער טאַליע אוּן זיך מיט לייבשאפט צוגעדריקט וצו זיין בויך.

— ניע מאָגו! ניע מאָגו, מיין פּריינד! אַ קוּנץ שרייבען? איהר ניט מיר פּאַקטען! פּאַקטען, פּאַקטען דאַרף איך! א טאַנץ ביכל עפּעס... די צוואה... שריפּטען... קורץ, שוואַרץ אויף ווייס... אזוי שרייבט מען ניט! איהר זוכט נאָר דאַרט — האָט אַ וואונק געטהאָן דער אַלטער פּוקס אויפ'ן אייזערנעם שראַנק — אָה, איהר וועט שוין געפּינען! אוּן ער איז מיט אַ שפּרונג צו צום גלח, וועלכער האָט געעפּענט די טהיר אוּן געבראַכט מיט זיך אַ שטאַרקען גערוך פּוּן דאַרף אוּן דזשענעבע, לאָזענדיג דעם פּראָקוראָר אין אַן אונבעוועגליכען אוּן אַ צוגעקאַוועטען צו זיין אַרט פּוּן איבערראַשונג אוּן מאַכטלאָזען כעס.

דער וידוי

אז די גענעראַלשע האָט דערזעהן דעם גלח מיט די הייליגע מכשירים צום ודוי האָט זי פּאַרקלעמט ביים האַרצען אוּן זי האָט זיך צעווייגט, צום ערשטען מאָל, אזוי ווי זי וואָלט ערשט רעאַליזירט, אז דער מאָן, וואָס לייגט דאַרט אין צווייטען צימער אויפ'ן קראַנקען בעט, האַלט ביים שטאַרבען.

אוּן אז דער זוהן האָט אויף איהר אַנגעשטעלט זיינע בייזע אינקווויזיטאַרישע אויגען האָט זי, טריימלענדיג זיך מיט'ן נאַנצען פּעטען אוּן גראָבען קערפּער איהרען, געכליפּעט:

— וואָס־זשע, ער איז מיר ניט קיין מאָן? ווי עס איז... אַבער גאַלעבט האָבען מיר צוזאַמען... קינדער געהאַט... אָה, באַטיושקא, פּערמוטשעט האָבען מיר איהם... מיר זיינען אַליין שולדיג אוּן אַ שוועכע זינד אויף דער נשמה געוומען... אַ מענש איז ער געווען אַ גוטער, אַ זינד צו לייקענען... ניט קוקענדיג וואָס ער פלעגט זיך אפט בייזערען אוּן „טשודאַטשען" — האָט זיך גאַנץ

טען קאשטאנען־בוים און זיי האבען זיך געשאקעלט פארן פענסטער ווי אין א שטילער און פארקלערטער תפילה. און פון הינטער די מיעדע, האלב־צוגעמאכטע וויהעם האט דער קראנקער פערפאלגט די לייכטע און גלייכע בעוועגונגען פון די צווייגען, דעם פליה פון א זינגענדען קאמאר, וועלכער האט זיך געדרעהט אין אפענעם פענסטער; דעם זונען־אונטערגאנג, וועלכער האט שוין געצינדען זיינע לעצטע שטראהלען און געגיסן מיט זייער צושמאלצענעם גאלד די שפיצען פון די הויכע הונדערט־יעהריגע טאפאליעס און געפארבט די, איבער'ן פארק אונבעוועגליך־היינגענדע, וואלקענס מיט פאנטאסטישע זוימען פון געמישטע קאליר. אייניגע מיט פיאלעט־רויט, אנדערע מיט א בלוי־ארענדש פארב. באלד האט זיך אין אייניגע ערטער דאס בלויע אויסגעלאשען, דאס רויטע איז געווארען געדיכטער און האט פערוואנדעלט די וואלקענס אין צוריסענע און פלאקערענדע שטיקער פון צושמאלצענעם גוס־אייזען, וועלכער האט זיך ארונ־טערגעלאזט נידעריגער און נידעריגער גרייט צו קאפען אויף'ן פארק מיט גרוי־סע פייער־פלעקען.

דאס הארץ איז געווען ביי איהם רוהיג און אזוי ווי פערכאפט פון דעם מעלאנכאלישען גלאנץ און שעהנהייט פון א בשטארבענדען זומער־טאג, וועל־כער האט געקוקט אויף איהם אין פענסטער. דער פולס אבער האט זיך ביי איהם געקלאפט מיט לאנגע פויזען און אונרוהיג. דער לעבענס־שארפער אינסטינקט וועלכער איז אויף דער וואך ביי קינדער און ביי זקנים, האט איהם אבער גע־זאגט, אז ער וועט נאך היינט ניט שטארבען, אז דער מלאך־המות איז אבגע־גאנגען פון זיין בעט.

ער האט געהערט ווי נאטאשא מיט'ן דאקטאר זיינען אויף די שפיץ־פינ־גער שטיל און פארזיכטיג ארויסגעגאנגען. ער האט געפיהלט די אנוועזנהייט פון פעלדשער אין ווינקל אויף א שטוהל, און די אנוועזנהייט האט איהם געגעבען דאס זיכערהייטס־גefיהל, וואס עס גיט אן אייגענער און געטרייער שומר. ער האט געפיהלט ווי דער נעבעל, וועלכער האט געהילט און געדריקט זיין בעוואוסטזיין, צוריסט זיך און צוטראגט זיך ביסלעכווייז און די געדאנ־קען זיינע הויבען אן צו ווערען קלארער, ווי דער הימל נאך א שטורם. צוווישען דעם צוריסענעם נעבעל האבען זיך ווי העלע שטראהלען בעוויזען אלטע און גוט־בעקאנטע געשטאלטען און עראינערונגען... די אלטע און אייבינ־פרישע יוגענד־יאהרען... און א ווארימע פרייד האט זיך צוגאסען איבער זיין הארץ.

ער און בערל... ווי ער קריכט אויפ'ן עפעלבוים אין פארק, ווי די עפעל פאלען מיט א קלאפ אויפ'ן גראז... ער הערט דעם שווערען און איבערגערי־סענעם אטעם פון זיין חבר, וועלכער כאפט די עפעל אונטער'ן בוים... ער הערט דאס קלאפען פון זיין אייגען הארץ... דער חבר זיינער גיט פלוצים א געשרי... ער שפרינגט ארונטער און צוריסט די פלודערן... דער שאדען צוריסט מיט שרעק און וועהטאג זיין הארץ... א פעסטע האנד כאפט דאן ארום זיין האלז ווי אן אייזערנער רייף... מען פיהרט איהם, און נאך איהם דעם וויינענדען חבר... ער קוקט זיך אום און זעהט פאר זיך זיין פון שרעק אויסגעקרימטען פנים מיט צוויי דינע פאה'קעלער און ער גיט זיך א רים איהם צו פערטיידיגען... מיט אמאל אבער וואקסט בערל אויס, פערוואנדעלט זיך אין א זקן מיט א בריי־טער זילבערנער בארד און מיט וואנצעס, וועלכע האבען גרינע פלעקען פון

נאטאשא איז אבער לאנג ניט ארויסגעגאנגען, ניט קוקענדיג דארויף וואס זי האט דעם גאנצען טאג נאך אין איהר מויל ניט געהאט, און אלע זיינען גע־זעסען שטומע און וואַרטענדע, ווי פּראָפעסאר שלעגעליטש. ענדליך איז זי ערשינען מיט פערווייזענטע אויגען, בעגלייטענדיג דעם דאקטאר.

די מוטער איז אויפגעשפרונגען פון איהר אָרט און האט זיך איהר געוואר־פען אויף'ן האלז מיט א געוויין. פּאן אטא איז ווי א הונטעל אראָבגעשפרונגען פון דיוואן און האט זיך א לאז געטהאן צום אידישען קאלענע איהם אויספּרע־גען, ער האט זיך אבער אין מיטען וועג דערמאנט אן זיין ווירדע פון א לייב־מעדיק און פּראָפעסאר, האט זיך שטאלץ אויסגעגלייכט און זיך אומגעקעהרט צוריק אויף זיין אָרט.

דער דאקטאר איז געבליבען שטעהען אין מיטען צימער, א פערלענער און צושראָקענער, ווי א מאן, וועלכער האט פערבלאנדזשעט אין א פרעמדער און פיינדליכער סביבה און וועלכער ווייסט ניט וואוהין צו געהן.

נאטאשא האט עס באלד בעמערקט, האט זיך בעפרייט פון דער מוטער'ס ארעמס מיט אן אונגעדולדיגער בעוועגונג און האט ארויסגעפיהרט דעם דאק־טאר, ווי מען פיהרט דורך א מענשען דורך בייזע און געפעהרליכע הינד.

דאן האט זיך דער פּראָקוראָר ערשט אויסגעדרעהט פון פענסטער.

— געהט, באטיושקא, און איסאָוועדעווועט איהם — האט זיך געוועגדעט צום גלח דער פּראָקוראָר מיט א שטרענגען און בעפעהלענדען טאן. — זאל ער וועניגסטענס שטארבען ווי א קריסט און ווי א פּראָוואָסלאָוונער.

דער גלח האט זיך אויפגעהויבען פון אָרט.

— איך... טאוואס... איך בין גרייט — און ער האט שנעל פון זיך אראָב־געווארפען די אויבערשטע קאפּאטע און איז געבליבען שטעהען אין גאלדענעם העמד, פון וועלכען עם האבען ארויסגעשטעקט א פּאָאר שוועכע און פערשטויב־טע שטיוועל.

ער האט א טיעפען זיפץ געטהאן און האט זיך גענומען צוגרייטען זיינע הייליגע מכשירים. ער האט אנגעצונדען דאס ווייהרויך־געפעס און א שארפער טשאד פון בשמים האט זיך צוטראָגען איבער'ן צימער. א צוגעגרייטער האט ער געווארפען א וואַרטענדען בליק אויף'ן פּראָקוראָר.

— געהט מיט'ן באטיושקא, מאמאשא! — האט בעפוילען דער זוהן צו דער מוטער.

די גענעראלשע האט הויך אויסגעשנייצט איהר קלייעדיגע, ווי א ציבע־לע, נאז און האט זיך גלאזט געהן אין בעגלייטונג פון גלח אין צווייטען צימער, וואו דער קראנקער איז געלעגען.

באלד האט זיך פון דארט ארויסגערוקט דורך דער האלב־אפענער טהיר מיט איין זייט דער פעלדשער און, מורא האבענדיג זיך ארומצוקוקען, איז ער שנעל ווי א גנב אויף די שפּיץ־פינגער ארויס פון צימער, אבגייענדיג דעם קאפּ ווי פאר א שפּרונג, אדער אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט צו כאפּען מיט אן האק איבער'ן האלז־און־נאקען.

* * *

דער גענעראל איז געלעגען בייס אפענעם פענסטער מיט האלב־צוגעמאכ־טע אויגען. א שטיל און פריש ווינטעל האט געשאקלט די צווייגען פון אל־

פּגר'ן ווי א הונד הינטער'ן פֿליוט... אהן דעם זעגען פון דער קירכע — האָט ער זיך געוועגדעט ווי צו זיך אליין און זיך אויסגעגלייכט ווי א תלמיד פאר זיין קרבן.

די מוטער איז אויפגעשפרונגען מיט א וועה־געשריי:

— אילישא! קריסטוס איז מיט דיר! א פאטער איז ער דיר, צי ניין?

דערוויף האָט דער זוהן אויף איהר אזא קרזין געטהאָן מיט די צייהן און אזא גלאנץ געטהאָן מיט די אויגען, אז די וועלטער זיינען שוין פערשטיקט געוואָרען פון שרעק אין איהר גאָרגעל און האָבען שוין ניט געקענט ארויסגעהן. זי האָט פערדעקט דעם פנים, איז אבגענאָנגען אין א ווינקעל און האָט וויטער געווויינט.

פאָן אטא איז צום גאנצען אינצידענט געבליבען גלייכגילטיג, אזוי ווי ער וואָלט עס ערוואָרטעט, ניט געריהרט זיך פון דיוואָן און מען וואָלט געקענט גלויבען, אז דאָס קליין און ווי א קנויל צוזאמענגעדרעהט מענשעלע, איז גאָר אייגנעשלאָפען אויפ'ן דיוואָן, וועו עס זאָל זיך ניט געווען טראָגען זיין דראבנע נעלעכטער'ל, דאָס כי־כי־כי, וועלכעם האָט זיך געטראָגען פון דיוואָן איבער'ן צימער ווי דאָס גיסען פון רעגען־וואסער אונטער א פענסטער.

אזוי זיינען אריבער עטליכע מינוטען.

— איצט קענט איהר זיך געהן, באטיושקא — האָט זיך געוועגדעט צום גלח דער פראָקוראָר — איהר האָט אייער פליכט געטהאָן... איהר וועט נאָר מיר מוזען איבער אלעם דעם, וואָס האָט פאסירט, אויסשטעלען א צייגניס.

— איך בין גרייט... צו יעדער צייט — האָט געענטפערט אונטערטעניג דער גלח, האָט זיך אויפגעהויבען פון ארט און האָט צונויפגעבונדען צוריק זיינע מכשירים, אנגעטהאָן די אויבערשטע קלאָטע זיינע און האָט זיך לאנגזאם און אונענטשלאָסען גלאָזט געהן צום טיהר, זיך ארומקוקענדיג, אזוי ווי ער וואָלט מורא געהאָט עפעם ניט צו פערגעסען אדער ניט צו דערטהאָן ווי געהעריג.

— מאמאשא! איך ווייל אייך בעטען צו פערלאָזען דאָס צימער — האָט ער זיך געוועגדעט צו דער מוטער — איך און דער פראָפעסאָר האָבען דא עפעם צו ערלעדיגען און איך בעט אייך איהר זאָלט אונז ניט שטערען.

די געגנערלישע האָט אנגעשטעלט אויף איהם א פאָאר איבערגעשראָענע און זיך בעטענדע אויגען.

דעם זוהן'ס בליקען האָבען אבער ביי איהר צוגענומען דעם מוטה צו פראָטעסטירען און ווידערצושטעהן.

— ווי דו ווילסט, אילישא. איך קען געהן... אבער א זינד איז דאָס... איך בין דאך א ווייב... און דו ביזט א קינד... אה, א גרויסע זינד! — און זי האָט זיך נאָך העכער צוואוויינט און פערלאָזען דעם קאבינעט.

פאָן אטא איז מיט אמאל אראָבגעשפרונגען פון דיוואָן, ווי א הינטעל, וואָס איז גערופען פון זיין בעל־הבית.

דער פראָקוראָר איז צוגענאָנגען צום פענסטער און האָט געשריי געטהאָן: „פאָליציי!" און ווי פון דער ערד ארויס איז פאר'ן פענסטער אויסגעוואקסען דער פריסטאוו, האָט צוגעלעגט די האָנד צום דאשעק און האָט אונטערטעניג ערקלערט: „סלושאיוס, וואשע פרעוואסכאדיטעלסטווא".

שמעק־טאבאק... בערל הויבט אויף די האנד צום הימעל, גלאצט אויף איהם מיט בייזע אויגען ווי א שטראפענדער נביא, שרעקט איהם מיט'ן בית־דין של מעלה און הייסט איהם קומען צו קבר־ישראל... א שווערער אומעט פון א גסיסה צוגיסט זיך ווי א צושמאלצענער בלייי איבער אלע זיינע גלידער און בריהט אפ דאם הארץ, וועלכער הויבט זיך ווידער אן צו מארפען... ער ווייל מאכען א בעווענונג זיך אויסצודרעהען, קען אבער ניט, דרעהט נאר אוים דעם קאפ און דערזעהט אין דער טהיר דעם רויטען פנים פון דער קאצאפקע און הינטער איהר א ווילדע, פרעמדע און פאטלאטע פיגור אין א גאלדענער בונדע.

די פיגור רוקט זיך אויף איהם נעהנטער און נעהנטער, ווי דער מלאך־המות. אז ער דערהערט אבער דעם גלח'ס הייזערינע שטימע, דעם טוכלען געדרוך פון זיינע פערשימעלטע קלויסטער־בגדים, פון שוויים, פון ווייהרוך און דזשענעכץ, צינדט זיך אין איהם אן דער אלטער, לעבענסלאנג אנגעזאמעלטער עקעל. ווידערווילען און צארן. אין פלאמען פונ'ם צארן שפרינגט ער ארונטער פון בעט, כאפט א לייכטער פון דער קאמאדע און ווארפט זיך אויפ'ן גלח מיט דעמזעלבען וואוטה ווי ער פלעגט זיך ווארפען מיט'ן בלויזען שווערד אויפ'ן טערק, און שרייט ניט מיט זיינער, נאר מיט א געליהענער שטימע, וועלכע ער אליין דערקענט ניט, אזוי פרעמד קלינגט זי אין זיינע אייגענע אויערען:

— וואן! וואן! פערשטונקענער פאפ!

דער אייזערנער שראנק

די ערשטע איז ארויסגעלאפען די געגנערלשע און דערנאך שוין דער גלח, א פערשוויצטער, א רויטער און א שרעקליכער אין זיין גרויסער צושוי־כערטער געשטאלט, געקלייידעט אין די קלויסטער־בגדים. בויידע האבען אויס־געזעהן ווי די געצענדיגענער, פאר וועלכע מען האט צושמעטערט זייער גאט, פערשוועכט זייערע הייליגסטע געפיהלען און וועלכע לויפען פון שרעק פאר זיין גרימצארן...

די געגנערלשע איז געפאלען אויף די קניע פאר'ן הייליגען בילד אין ווינקעל, האט זיך געגומען שנעל צלמ'ען, זיך שנעל בויגען און איבערבעטען דעם דערצארנטען גאט, און הויפטזעכליך ווייגען, הארציג און ביטער ווייגען, אויס פערצווייפלטען רחמנות אויפ'ן גאטס־לעטטערער, וועלכער איז איצט געווען שוין פערפאלען אויף אייביג פון אלע וועלטען און אהן א שום תיקון.

דער גלח האט זיך ארונטערגלאזט אויף א שטוהל, ניט ארויסלאזענדיג די הייליגע מכשירים פון דער האנד און האט א קרעכץ געטהאן ווי א געקוי־לעטער:

— ווינגאל... טאוואם!... (ארויסגעטריבען, ס'הייסט).

א בייזער און צופריידענער שמייכעל האט בעלויכטען דעם אונגעוועגליכען פנים פון פראקוראר. קיין בעסערע מתנה האט מען איהם פון יענעם ציימער ניט געקענט ברענגען.

— איהר הערט, פראפעסאר? — האט ער זיך געוועגדעט צום דייטש אויפ'ן דיוואן — גוט! ער ווייל זיך ניט איספאוועדען (מתודה זיין), זאל ער

דאָס האָט איהם געטריבען עפּעס צו טהאָן, עפּעס צו אונטערנעהמען. כאָטש ער האָט אַליין ניט געוואוסט וואָס ער זאָל טהאָן און וואָס ער זאָל אונטערנעהמען. ער האָט זיך נענומען ארומקוקען און זוכען זיינע קליידער און הויפּטזעכליך די שטיוועל, אַזוי ווי די שטיוועל וואָלטען איהם געקענט געבען אי א פּלאַן וואָס צו טהאָן, אי די נויטיגע כחות פּאַר דער אויספיהרונג פון דעם פּלאַן. ווי אויף צו לכּבעים אַבער האָט ער די שטיוועל ניט געקענט געפינען. ער האָט שוין געוואָלט קלינגען און רופען א לאקיי, נאָטאשא'ן, פּלוצים האָט ער אַבער דערהערט דאָס פּאַרקען זיך ביים שראנק אין צווייטען צימער.

דאָן האָט ער אויף זיך ארויפגעוואָרפען דעם שלאָף־ראָק, האָט אָנגעטהאָן די שטעק־שיך און איז אונבעמערקט ערשיענען אין דער טהיר.

דער ערשטער, וועלכער האָט איהם בעמערקט, איז געווען פּאַן אָטא. ער האָט אויסגעשריען, אַזוי ווי ער וואָלט פּאר זיך דערזעהן א מת פון יענער וועלט און איז אָבגעשפּרונגען אן א זייט. נאָר איהם איז אויך אויפגעשפּרונגען דער סוביעקט.

מיט א שפּרונג פון א יונגען־מאַן איז דער נענעראל צו צו דער וואַנד, האָט ארויסגעכאפּט פון דאָרט אן אַלטען, פערזשוואָרטען און קרומען קלינג פון טערקישען שוועָרד, וועלכער איז געהאָנגען איבער זיין שרייב־טיש מיט נאָך אַנדערע אַלט־מאָדישע וואפען, און האָט זיך א וואַרף געטהאָן אויף'ן פּראָפעסאָר מיט אן אונמענשליכער שטימע:

— אָך, דו הינטישער זוהן! אָט צולייעב וואָס דו ביזט געקומען! קוי־לען וועל איך דיר!

אין טויט־שרעק האָט זיך דאָס קליין מענשעלע געלאָזט לויפען ארום דעם צימער, לויפען און זיך דרעהען ווי א פערפאָלגט פיקסעל, און שרייען:

— נענעראל! פּראָקוראָר! פּאָליציי! שיצט מיך!

ער איז פערלאָפען אונטער דעם פּראָקוראָר'ס פּלייצעס, האָט זיך דאָרט ארונטערגעלאָזט אויף די קניע און זיך בעהאַלטען א ציטערענדער און צושרא־קען־פּלאָפּלענדער.

דער קלינג האָט זיך שוין אויפגעהויבען איבער'ן פּראָקוראָר'ס קאָפּ. דער סוביעקט אַבער האָט געכאפּט די פערוואָרפענע האַנד פון נענעראל מיט א שפּרונג פון א ווילדער קאַץ און דער קלינג איז ארויסגעפאלען פון דער שוואַ־כער און ציטערענדער האַנד און איז ארונטערגעפאלען מיט א צובראכענעם און הייזעריגען קלאַנג.

דער אַלטער, קראַנקער מאַן האָט נאָך געהאט כח זיך אויסדרעהען צו דער וואַנד נאָך אן אנדער געוועהר, האָט אַבער דעם וועג שוין ניט געקענט דורכ־מאכען, האָט זיך ארונטערגעלאָזט אויף'ן ערשטען וווייכען שטוהל און האָט זיך געכאפּט ביים האַרצען.

דאָס האַרץ האָט זיך געוואָרפען שנעל, און דער אַלטער האָט זיך נענומען צוהערען צו דעם ריטמוס פון די קלעפּ, וועלכע ער האָט שוין גוט געקענט און פערשטאַנען בעסער פון'ם גרעסטען פּראָפעסאָר. דער ריטמוס איז געווען א שטאַרקער און ענערגישער ווי כסדר, אַבער צו זיין אייגענער בעוואונדערונג קיין געפּעהרליכער.

— נעהט אַרויף אויפ'ן צווייטען שטאָק... מיט די טרעפ... אין דער באַרישניא'ס פּאָקאַיעס... איהר וועט זי דאָרט טרעפען מיט'ן זשיד דעם דאָק־טאר פון שטעדטל... דעם זשיד זאָלט איהר הייסען נעהן אַהיים... די באַ־רישניא זאָלט איהר ארעסטירען אין איהר צימער און זי ניט אַרויסלאָזען ביז איך וועל אייך ניט בעפעהלען.

— פּראָקוראָר... אַן אייגענע שוועסטער... איך פּראָטעסטיר ! — האָט זיך אויפגעכאַפט דער פּראָפעסאָר.

— שטערט מיך ניט !—האָט אויף איהם א טופּע געטהאָן דער פּראָקוראָר.

דער פּריסטאָוו האָט זיך אַבער ניט געריהרט פון אָרט.

— דו האָסט מיך פערשטאַנען ? — האָט אויף איהם א געשריי געטהאָן דער פּראָקוראָר.

— יא, אַבער.... — האָט אונענטשלאָסען געשטאַמלט און געוואָלט דער פּריסטאָוו, האָט זיך אַבער באַלד פערכאַפּט, אונטערטעניג צוגעוואָרפען : „סלושאיום" און איז פונקט אַזוי שנעל פערשוואונדען פון פענסטער, ווי ער איז ערשיענען.

דאָן האָט דער פּראָקוראָר געעפענט א טהיר און אויף דער שוועל איז שטוב איז, אַהן אַן אייגלאַדונג, ערשיענען א געשטופּטלטער סוביעקט מיט צוויי גלעזערנע אויגען פון א וואַלד־גזלן און מיט א פּאָר פייער־רויטע און פערדרעהטע וואָנציעס.

— עפענט דעם שראַנק ! — האָט איהם בעפעהלען דער פּראָקוראָר מיט א רוהיגען און כמעט גלייכגילטיגען טאָן און האָט איהם אָנגעוויזען אויף'ן אייזערנעם שראַנק אין ווינקעל.

דער פּאַרשוין איז צו צום שראַנק אויף די שפּיץ־פינגער, מיט פּאַרזיכטיגע און געשיקטע טריט פון א גנב, האָט אַרויסגענומען פון די זייטען־קעשענעם זיין געצייג און האָט זיך ארונטערגעלאָזט אויף דער ערד פּאָר'ן שראַנק און זיך גע־נומען פּאָר זיין מלאכה.

— גענאַל ! גענאַל ! — האָט אויסגעשריען פּאָן אָטאָ, איז צוגעלאָפען צום סוביעקט און האָט זיך געמומען דרעהען ארום שראַנק, ווי א טכוירעל ארום א נאַסידלע מיט עופות.

און אַזוי ווי דער פּראָקוראָר און פּאָן אָטאָ זיינען געשטאַנען געבויגען אי־בער'ן סוביעקט, וועלכער האָט זיך געפּאָרעט מיט'ן שלאָס פון שראַנק, איז אין דער טהיר ערשיענען דער גענעראַל, א צושויבערטער מיט א צושפּיליעטען שלאָפראָק אָנגעטהאָן אויף'ן נאַכט־העמד און אויף די גאַטקעס, א ציטערענדער און נאָך ניט קיין אויסגעלאָשענער פון דער אויפרעגונג, וואָס דער גלח האָט איהם געבראַכט.

נאָך דער אויפרעגונג האָט ער זיך שוין ניט געקענט צוריק לענען און בערו־היגען. דאָס האַרץ האָט איהם געזאָגט, אַז מיט דער אויפרעגונג וועט אויסגע־לאָשען ווערען זיין לעבענס־אָטהעם, און ער האָט די אויפרעגונג אין זיך דער־פּאָר געהערט ווי מען נעהרט דאָס פייער אונטער א דאַמפּף־קעסעל אום ער זאָל ניט אויסגעלאָשען ווערען. און מיט איהר צוגלייך זיינען געוואָקסען זיינע קרעפ־טען, די בעוועגונגס־פרייהייט פון זיינע אָבגעשוואַכטע מוסקעלען אין די הענד און אין די פיס.

קלונג אין זיין פיינד'ס ברוסט, דרעהט איהם אין אלע זייטען, אז די וואונדען זאלען וועלן טיעפער, בלוטענדער און פיינליכער, און פרעהט זיך אליין מיט דער בלוטיגער ארבייט, ווי מיט זיין אייגענע רפואה און ערלייזונג.

דער זוהן קוקט אבער אויף איהם ניט מיט קיין קלענערער פרייד... די וועלטער און דער ווילדער געלעכטער טשאדען ביי איהם אין קאפ, פאר זיינע גייסטיגע אויגען, ווי דאס לעצטע צאנקען פון אן אויסגעלאשענעם פערשטאנד...

— יא, ער איז וואהנזיניג! — טראכט זיך דער זוהן און א זיסע פרייד בריהט און פיבערט זיין לייב... עס טהוט איהם נאר באנק וואס פאן אטא איז ניטא און קען עס ניט הערען.

און אז דער פאטער דערזעהט ניט אויף זיין פנים ניט קיין פיין און ניט דעם ווילדען בעסטיאלישען כעס, וועלכען ער האט ערווארט צו זעהן, כאפט איהם שוין אליין אן א ווילדער צארן, אזוי ווי דער קערפער וועלכען ער האט ערשט אזוי נעשטאכען מיט'ן קלינג וואלט געווען א פאנטאם, א נייסט, און דער גייסט וואלט זיך אונפערוואונדעט ארויסגעדרעהט פון זייז מערדערישער האנט און געשפאט פון איהם און זיין מארד־וואפע.

— וואס? איהר גלויבט מיר אפשר ניט, הא? אז מיינע פאפירען זיינען פערברענט געווארען? איך בין געווען צוגעשריבען ניט צום קורלענדער אדעל, סודאר, נאר צו א גרעסערען און עלטערען. איך בין א כהן, סודאר! ווייסט איהר וואס דאס בעדייטעט? א ירושלים'ער אדעלמאן בין איך... און עס קאן זיין אז איך שטאם נאך פון מלכות בית דוד אויך... כא, כא, כא, וועך ווייסט? אונזערע פאפירען זיינען פערברענט געווארען נאר דאן, וועז די רוימער האבען צושטערט אונזער בית־המקדש און אונזער מלוכה, כא, כא, כא! וועך ווייסט?

און דער אויסדרוק פון זוהן בלייבט אלץ דערזעלבער, אהן פיין און אהן דעם פאטאלאגישען עקעל, מיט וועלכען ער פלענט כסדר רעדען פון אידען און וועלכען דער פאטער האט איצט אזוי אונגעדולדיג ערווארטעט.: ער קוקט אויף איהם מיט די גרינע אויגען און שמייכעלט ווי א טייוועל... וואס הייסט דאס?

— און דו ביזט א ממזר... געבארען פון א סטארווועקע און פון א קוטשער אדער סתם א „פראכוואסט", א שיכור... וועז דו זאלסט זיין מיין זוהן, האבען אידיש בלוט אין דיינע אדערען, וואלסטו ניט געמאכט ביי מיר. דיין אייגענעם פאטער דיינעם, קיין אביספקעם, ניט געבראכען זיין שראנק... דו וואלסט געהאט מיטלייד מיט מענשען און א געפיהל פון אמת אין דיין הארץ... דו וואלסט ניט געווען קיין אינקווויזיטאר, קיין תליון... דיין מאמע איז געווען א שלאכע! — שליידערט דער מאן צום צווייטען מאל זיין אייגענעם זוהן אין פנים אריין אין ווילדען צארן און פאכעט פאר זיין פנים מיט געשלאפענע פויסטען.

און דער פנים ווערט פלוצים בלייך... דערנאך בעדעקט ער זיך מיט אן אנדערער פארב, אזא קויטיגע און קאלעמוטנע, א פארב פון גאל און בלוט און שמוציגען מאדר. דיזעלבע פלויסקייט גיסט אן זיינע גרינע און איבערגעקהרטע אויגען און שוימט שוין אויף זיינע ליפען. דער פנים פערקרימט זיך ווי פון אן עפילעפטישען אנפאל. דערזעלבער אנפאל הויבט

פון שפּיגל, וועלכער האָט געדיענט אלס א טהירעל צום קליידער־שראַנק. האָט אבער א קוק געטהאָן אויף איהם זיין צושויבערטע געשטאלט און האָט פלוצים פערכאפט אלע זיינע געדאנקען, אפילו דעם שרעק פאר'ן הארץ און פולס. א גיפטיגער רחמנות צו זיין אייגענער און פערוואנדעלטער געשטאלט האָט אבגעבריהט זיין האלז און דער אלטער האָט זיך צעווייגט, ווי א קליין און אונבעהאלפען קינד.

פאָן אטא איז אינצווישען ארויס פון זיין בעהעלטניש און איז דורכגעלאפען אין דער טהיר אין קאָרידאָר אריין, ווי אן איבערגעשראקענער שטשור.

אויף'ן פראקוראר'ס וואונק האָט אויך דער סוביעקט, שטיל און אונבעמערקט, פערלאזען דאָס צימער.

— א פלוך אויף דיר !... ווי דו האָסט מיין לעבען פעראומערט... — האָט געכליפעט דער אלטער, מיט א געבויגענעם קאָפּ אויף דער צוכראָסטעטער און האריגער ברוסט, ווי א בעליידיגט קינד כליפעט.

— גיט מיר דעם שליסעל פון שראנק ! — האָט זיך געוועגדעט צו איהם דער זוהן.

— וואָס דאַרפסטו דאָ, אויסוואורף ! — האָט זיך ארויסגעכאפט פון פאָטער'ס ברוסט א דערוואָרגענע שטימע, ווי פון א טיפען גרוב.

— איך זוך אונזערע אדעל־פאָפּיערען — האָט איהם באלד געגנטפערט דער פראקוראר מיט א היצערנער שטימע, אבער שוין גאנץ רוהיג.

דאָס וואָרט „אדעל־פאָפּיר־ען" האָט זיך צוגעריהרט צו זיין הארץ, צו אלע זיינע קראנקע און צובראכענע אברים ווי א היילענדער באלזאם, ווי אן ערלייזונג. אין קראנקען און פערוויסטעטען הארץ האָט זיך אנגעצינדען די בייזע און צוגלייך זיסע פרייד פון א מאָן, וועלכער זעהט ווי זיין שונא איז פלוצים אריינגעפאלען אין זיין אייגענער נעץ, וואָס ער האָט געשטעלט פאר איהם.

— צו וואָס דארפט איהר זיי, גאָספּאדין פראקוראָר ? — האָט איהם געפרעגט דער גענעראל שוין מיט א שפּאטעגדען טאָן, און האָט זיך צוריק אויפגעהויבען פון ארט א גהויליטער און מוטיגער.

„איצט וועל איך דיך אנלערנען... וועסט מיך האָבען צו געדענקען, דו הינטישער זוהן", האָט אוש געשוידערט דער פאָטער פון דער נקמה, וועלכע ער איז געגאנגען נעהמען פון דעם אינקווויזיטאָר. ער איז צוגעגאנגען צו איהם גאנץ נאָהענט און האָט איהם אריינגעקוקט טיף אין פנים אריין.

— איך מוז זיי זעהען ! — האָט געדעמפּפט געגנטפערט דער פראקוראר.

— אזוי ? דו מוזט זיי זעהען ? — א ווייל האָט ער איהם שווייגענד שארף בעטראכט, אזוי ווי ער וואלט איצט זיך ערשט גענומען שטודירען דעם פרצוף פון א פרעמדען מאן אדער גנב, וואָס ער האָט געכאפּט ביי זיין שראנק און האָט בעמערקט שטיל, שוין פאלשטענדיג בעוועלטיגט :

— אונזערע פאָפּיערען זיינען פערברענט געווארען.

— ווען ? — האָט געפרעגט דער זוהן אויפציטערענד.

— ווען ? כא, כא, כא ! שוין לאנג אז זיי זיינען פערברענט... זעהר לאנג. גאָספּאדין פראקוראר ! איך גלויב. אז אן ערך פון צוויי טויזענד יאהר, כא־כא־כא ! — דער פאָטער האָט געצויגען די ווערטער און דאָס נקמה־גלעכטערמיט די געפיהלען פון א מאן וועלכער דרעט לאנג און פארגעניגענד דעם

מיט ווייהרויד־געפעם אין איין האַנד און מיט דער אַנדערער האַנד געהאַלטען פֿאר איהם א גרויסען גאַלדענעם צלם צו קושען... דערנאָך האָבען סאַלדאַטען מיט בלויזן שוועדען אַבגעריסען בעריל'ען פון זיין בעט און איהם אַוועקגעפיהרט. און דער אַלטער און שטאַלצער איד וואַנדערט מיט א פערריסענעם קאָפּ איבער'ן ווייטען עטאַפּ פון סיביר, וואַרפט מיט די הענד און קלינגט מונטער און פרעהליך מיט די קייטען, אַזוי ווי ער וואָלט געגאַנגען צום טאַנץ...

דער געגנער־אַל לויפט איהם נאָך, רופט איהם און שרייט איהם נאָך, אַז ער זאָל זיך אַבשטעלען און וואַרטען אויף איהם. דער שנעל־שטורם מיט'ן ווינד דערטראָגען אַבער ניט צום אידען זיין שטימע. ער לויפט איהם נאָך מיט אַלע כחות און פאַלט אַן ערשעפּטער אויפ'ן קאַלטען און פראַסטיגען שנעע.

דאָן האָט ער זיך אויפגעכאַפּט און האָט זיך אויפגעזעצט.

דער איד, דער פעלדשער, איז שוין ניט געווען. אויף זיין אַרט האָט ער ביים בלויען און דונקעלען לימט, וואָס איז געפאַלען פון א טיש־לאַמפּ אונטער א בלויען אַבאַזשור, בעמערקט נאַטאַשאַ'ן, וועלכע איז איינגעשלאָפען א זיצענדע, אין איהרע קלייַדער.

אין אַפּענעם פענסטער האָט אַריינגעקוקט א וואַרעמע און שטילע יולי־נאַכט מיט א דונקעל־בלויען הימל און מיט גהאיימניספול ווינקענדע אוג ציטערענדע שטערען. דער פּאַרק איז געשטאַנען בעוועגלאָז אוג פערשטומט אוג די נאַכטשטילקייט האָט געשטערט נאָר א „קוקו" אוג דער געדאַנק פון דער הייסריקען אין גראָז, וועלכער האָט זיך געטראָגען אין אַפּענעם פענסטער ווי דאָס גרילצען פון ווייטע זעגען...

דער געגנער־אַל האָט אַראָבגעלאָזט די פים פון בעט, האָט זיך אויפגעשטעלט אוג א שאַקל געטהאָן מיט'ן גאַנצען געוויכט פון זיין קערפּער. דער־נאָך האָט ער מיט די פים געמאַכט עטליכע טריט איבער'ן האַלב־דונקעלען צימער, אַזוי ווי ער וואָלט זיי אויסגעפרובירט, צי זיי וועלען איהם דיענען...

אַז ער האָט געזעהן, אַז די פים דיענען איהם אוג ער האָט זיך דערפיהלט אויף זיי פעסט, אוג, ווי עם האָט זיך איהם געדוכט, פעסטער ווי תמיד, האָט ער געכאַפּט א פאַרזיכטיגען קוק אויף זיין איינגעשלאָפענעם שומר, האָט זיך פאַרזיכטיג אַרויסגע'גנב'עט פון צימער אין קאַבינעט אַריין, האָט אין דער קלייַדער־שאַפע מיט'ן שפיגעל געפונען זיינע קלייַדער, האָט זיך פאַרזיכטיג אוג אויפֿענדיג אַנגעטהאָן, האָט אַרויסגענומען פון שרייבטיש זיין רעוואָלווער, האָט איהם אריינגעשטעקט אין דער הויזען־קעשענע אוג איז שטיל אַרויסגע־גאַנגען אין פּאַרק.

די לעצטע טהאַט

אין פליגעל, אונטער דעם פערמאַכטען לאַדען, האָט ער בעמערקט א פייער'ל, וואָס האָט זיך דורכגעשלאָגען דורך א שפּאַרינע אוג האָט גענוּאַרפען אויפ'ן פייכטען אוג פון טהוי גלאַנציגען גראָז א שמאַלען אוג ציטערענדען שיין.

אָן צו שוידערען אוּן וואַרפען זיינע הענט, אוּן די הענט כאַפען דעם פּאַטער ביים גאַרגעל...

— ניע סמעי! זאָלסט ניט וואַגען בעלעידיגען מיין מוטער, דו אָב־מאַנשטשיק, דו זשיד פערפלוכטער — שרייט דער פּראָקוראָר ווי א פער־וואונדעטער טיגער. אוּן ווי א טיגער וואַרפט ער זיך אויפ'ן זקן, טרייסעלט זיין קערפּער... ווי ביי א טיגער וואַקסט ביי איהם דער וואוטה אלץ גרעסער אוּן ווערגט שוין איהם אַליין אוּן דעם אַלטען מאַן, וועלכער לייגט שוין אונטער זיינע נעגעל אויפ'ן דיוואַן אוּן רופט פערצווייפעלט צו הילף די טאַכטער, אַז זי זאָל איהם רעטען פון זוהנ'ס מערדערישע הענט...

אין קאַריאַדער איז אין דערזעלבער צייט פאַרגעקומען אַן אַנדער קאַמף: נאַטאַשא האָט געקעמפט ביים פּריסטאַוו איהר וועג צום פערלאָזטען פאַטער. מיט איין האַנט האָט זי געעפענט די טהיר אוּן האָט אויסגעשריען אונמענשליך: „קין"!

דער קין־נעשריי האָט איהם איבערגעשראָקען אוּן ער איז אַבגעשפרונגען

— זשידאַווקא פּראָקליאַטיא! — האָט זיך אַרויסגעריסען פון פּראָ־קוראָר'ס ברוסט ווי פון א פינסטערען קעלער.

ער האָט זיך אויסגעדרעהט אוּן פערלאָזען דאָס צימער.

נאַטאַשא האָט אויסגעשריען ווי א פערוואונדעטע אוּן איז אָפּגע־שפרונגען פון אַלטען מאַן ווי פון א פערפעסטעטען, ווי פון א מצורע.

זי איז אַבגעשפרונגען נאָר אינסטינקטיוו אוּן בעוואוסטלאָז.

דער טויזענד־יעהריגער האָס אוּן עקעל צום זשיד איז דאָך אויך איבער־געגאַנגען צו איהר מיט דער מוטער'ס מילך, מיט דער ערציהונג פון דער סביבה אוּן האָט געדרימעלט אין די טיעפענישען פון איהר נשמה ווי דער נאַטור־אינסטינקט...

די „פערפלוכטע זשידאַווקא" האָט דעם אינסטינקט אויפגעוועקט. ער איז אַרוים מיט איין שפרונג, איבערגעקאַהרט איהר פרייזין, איהר פאַטער־לייבע, א גרויל האָט אין דעם מאַמענט אַלעס איבערוועלטיגט אוּן פערניכטעט, אַנגעצונדען אין איהר א מאַמענטאַנעס געפיהל, פאַר וועלכען זי האָט זיך דער־נאָך געשעהמט אוּן געפּלאָגט דאָס גאַנצע לעבען.

דער לעצטער חלום

ביינאַכט האָט זיך דעם נענעראַל ווידער גע'חלומ'ט בערעל דער בעל־אכסניא.

צוערשט איז דער איד נעזעסען אויף דער ערד פאַר א ליכט אויף א ביינקעל אוּן האָט געזאָגט קינות מיט זיין וויינענדען אוּן האַרציסענדען ניגון, אוּן ער אַליין האָט געווויינט אין שלאָף. אוּן נאַטאַשא, וועלכע האָט שוין געוואַכט איבער איהם א דאַפעלטע געפּלאָגטע אוּן האָט איהם שוין קיינעם ניט געוואָלט אַנפערטרויען, האָט איהם עמוזט אויפוועקען פון שלאָף.

אַז ער איז נאָך אמאָל איינגעשלאָפען, איז בערעל שוין געשטאַנען אי־בער זיין בעט מיט א פאַר פלאַקערנדע אויגען פון א שטראָפענדען נביא אוּן האָט איהם געטייט מיט'ן פינגער אויפ'ן גלח, וועלכער האָט גערויכערט

דער זיעג איבער זיך אליין האָט איהם יונג געמאכט און איהם געגעבען די אמאליגע טאפערקייט, מיט וועלכער ער פלעגט זיך אויסצייכענען איז אלע זיינע שלאכטען. און דאס, וואס ער איז איצט געגאנגען טאָן, האָט פער־לאנגט דעם זעלבען מוט און קוראזש, וועלכען עם האבען בעדארפט אט יענע אמאליגע שלאכטען זיינע...

און ער האָט עם געטאָן...

וועו זיינע שונאים זיינען זיך צוגאנגען שלאפען און דאס ליכט איז דער שפארינע איז אויפגעלאשען געוואָרען, האָט ער מיט שנעלע אבער פארזיכ־טיגע טריט פון א יונגען און טאפפערען אויסקוקער, וועלכער קריכט אונטער'ן פארדעק פון דער פינסטערער נאכט צום פיינדים פאזיציעס, זיך פער'גנב'עט צום פליעגעל, וואו דער פראקוראר איז איינגעשטאנען, און איז ארייננגעקראכען דורך א פענסטער.

מיט אן עלעקטריש לעמפעל האָט ער, ווי א גנב, זיך בעלויכטען דעם וועג אין דעם צימער, וואו זיי זיינען געזעסען, האָט געעפענט אין טיש א פאָרט־פעל מיט פאפירען, די גאנצע „דיעלא" פון דעם „בלוט־בלבול", האָט די פא־פירען ארייננעווארפען אין קאמין און האָט זיי אנגעצונדען, אזוי ווי עם וואלט געווען וויכטיג...

אונזיכער און ציטערענד, אזוי ווי געשראקענע, האבען די פייער־צונגען גענומען לעקען און טוליען זיך צו די פאפירען און אפשפרינגען פון זיי, אזוי ווי עם וואלט זיי געפעהלט דער מוט צו דער טהאט.

דער גענעראל האָט אנגעריבען א שוועבעלע נאך א שוועבעלע. ערמונ־טערט און געטריבען פון דעם צינדער און פון זיינע מוטיגע און פלאקערנדע אויגען האבען די פייער־צונגען גענומען ברענען און פערצעהרען די פאפירען מיט א בייזען און אטאקירענדען גערויש. און וועו די פאפירען האבען זיך פער־וואנדעלט אין א טליהענדען און פערקויהלטען אש, האָט דער גענעראל פער־לאזען דעם פליעגעל און דעם שלאָם אויך אייביג...

אייגזאָם בלייבט נאטאשא

די ערשטע, וועלכע האָט בעמערקט דאָם פערשווינדען פון דעם גענעראל, איז געווען נאטאשא.

זי האָט אין שלאָף דערפיהלט די ציט, וועו זי דארף איהם געבען דעם רעצעפט, און וועו זי האָט זיך אויפגעכאפט האָט זי איהם שוין ניט געטראפען אין בעט. זי איז ארייננעלאפען אין קאבינעט, צוגעלאפען צום טואלעט, איז ארוים אויף דער וועראנדע, האָט איהם געזוכט און גערופען, אבער אהן א רעזולטאט.

געקלעמט פון בייזע פארגעפיהלען, פון א וואקסענדער און נאגענדער אנגסט, האָט זי געמאכט א טרעוואגע און געשטעלט אויף די פים בינאכט די גאנצע דינענערשאפט פון הויף.

באלד האבען איהם שוין געזוכט אלע מענשען פון שלאָם, מיט לאמטער־נעם און מיט שטורקאצען; מען האָט איהם געזוכט אין אלע טיעפע און פער־באַרגענע וויגקעלאך פון דעם גרויסען הונדערטיעהריגען פארק; מען איז ארויסגעפאהרען מיט א שיפעל און מיט א נעץ און לאנגע קרוקעם אויף'ן טייך,

דער גענעראל איז מיט שטילע און גע׳גנב׳עטע טריט צוגעגאנגען צום פענסטער און איז צוגעפאלען צו דער שפארינע.

דאָרט האָט ער דערזעהן דעם פּראָקוראָר, א שטעהענדען און דראָהענד זשעסטיקולירענדען פאר דער מוטער און פאר דעם לייב־מעריק, וועלכע זיינען געזעסען ארום א טיש מיט פאפירען און האבען איהם אויסגעהערט מיט געבויגענע קעפּ.

ער האָט זייערע רייד ניט געקאנט הערען, האָט אבער באלד פערשטאנען און דערפיהלט, אז הינטער דעם פערמאכטען לאדען וועלט אבגעהאלטען א בעראטהונג וועגען איהם; אז אויף דער פאמיליענבעראטהונג וועלען איצט געשמידט פאר איהם קייטען...

אינסטינקטיוו האָט ער אריפגעכאפט דעם רעוואלווער פון דער קעשענע.

די גענעראלשע האָט אבער אויסגעדרעהט איהר קאפּ צום פענסטער און האָט זיך איינגעהערט, אזוי ווי זי וואלט הינטער איהם דערפיהלט די אנווע־זענהייט פון א מענשען...

דאן האָט ער זיך צוזאמענגעדרעהט ווי א גנב, איז אבגעשפרונגען פון פענסטער און האָט זיך אנגעהויבען דערווייטערען פון זיינע שונאים איבער׳ן ווי אטלאס וועיכען גראז, וואס האָט פערשטיקט זיינע טריט.

באלד האָט די דונקעלע נאכט דערהערט זיין נצחון־געלעכטער און בייזען שפאָט איבער זיינע שונאים מיט זייערע פלענער, וועלכע זיינען שוין געווען נעבאפּט אין נעץ פון זיין איינגענעם פלאן.

דעם פלאן האָט אנגעצונדען אין זיין מוח דערזעלבער בעריל, וועלכען ער איז נאכגעלאפען אין שלאף און האָט ניט געקאנט דערייאגען. אין שלאף איז ביי איהם דער גראנק געבארען געווארען, צוערשט ווי אן אינסטינקט־ווער און בלינדער דראנג, ווי א צאנקעדעם ליכט אין דער טיפענישע פון זיין אונבעווואוסטזיין, צופלאקערט האָט זיך אבער דאָס ליכט אין א העלעם פייער פון העלדישען מוט און לידענשאפטליכען דראנג דאן, וועו ער האָט דערזעהען דורך די לאדענס דעם שיין און די אינקווייזיטארען ארום דעם טיש מיט די פאפירען.... און מיט דעם נייעם פייער אין זיין נשמה זיינען געוואקסען זיינע פיזישע כחות, די קראפט פון זיינע ענטשלאסענע טריט איבער די אלעען פון דעם הונדערטיהריגען איינגעשלאפענעם פּארק.

און דער בעזיצער פון דעם פּארק און פון דעם אלטען פרעכטיגען שלאס איז שוין געווען ניט קיין רוסישער גענעראל־אדיוטאנט, נאר א איד... אבער ניט ווי איינער פון דעם שטעדטעל, וואס איז געלעגען איצט אין טהאל אין קרעמפען פון א מרה־שחורה, אין טויט־אנגסט פאר יעדען לייכטען שאָרך, פאר יעדען ווינד, וואס פלעגט מיט א קלאפ אין א לאדען ארויסרופען אין דער קראנקער פאנטאזיע זיינער די געשטאלטען פון דעם גרויזאמען פּראָקוראָר, וואס געהט ארעסטירען און שמיעדען אין קייטען, און פון פאליציי און סיס־שטשיקעס, — צוויישען די הויכע טאפאליעס פון דעם הונדערטיהריגען פּארק איז איצט ארומגענאנגען א איד, א זיעגער, א גבור, ווי די חשמונאים. ווי זיי האָט ער דורכגעמאכט א גרויסען קאמף, א ריעזען־קאמף, אבער מיט זיך אליין, און איז פון דעם קאמף ארויס דער זיעגער; און ער איז שוין ניט געווען דער אלטער מאן מיט א קראנקען און איבערגעוואקסען האַרץ.

פּעז מיט זיין פערוואַרפען פֿליכעוואַטע קעפּעל אוז מיט אַן אָפּעז מויל, פּוז וועלכען עס האָבען אַרויסגעקוקט אַ פּאָאַר שוואַרצע אוז פּויל צייהז, — האָט זי, אין דער דראָהענדער אוז פּיינדליכער סביבה, ערשט דערפיהלט איהר עלענד אוז שוצלאָזיגקייט, דעם גרויל פוז איהר גרויסען פערלוסט.

אוז קיינער פוז זיי, ניט דער ברודער אוז ניט איהר אייגענע מוטער, האָבען פּאַר איהר ניט געהאַט קיין איין וואַרט פוז מיטלייד, ניט קיין בליק פוז אייגענע. גרויזאָם אוז קאַלט האָבען זיי איהר בעגעגענט. נקמה, בייזע פרייד אוז האָס האָט זי דערזעהען אין זייערע בליקען. געשוידערט פוז די בליקען אוז פוז דער קאַלטער אוז פרישער מאָרגענלופט איז זי אַרויף צו זיך אין צימער אריין, האָט זיך פערשלאָסען, ווי אַ פערפאָלגטע, אוז האָט זיך אַ וואַרף געטאָז מיט די קלוידער אין בעט אריין.

אוז וועז דאָס אייגענע בעט, די אייגענע קישענס, האָבען טרייסטענד אַרומגענומען דעם מיעדען אוז צובראָכענעם קערפּער איהרען, האָט זי ערשט דערפיהלט דעם ביטערען גיפט פוז איהר פערלאָזענקייט. ווי אַ טיפע אוז אונבערגינדעטע בעלידיגונג האָט דער גיפט אין איהר געבערענט.

האָט זי עס פערדיענט? אוז אויף וועמען האָט ער זי, די איינציגע אוז ליעבענדע, פערלאָזען? איז זי איהם אויף נאָמאָס געוואָרען, ווי די נאָענצע פּאַמיליע? — זי איז דאָך תמיד געווען מיט איהם, אויף זיין צד — אוז זי האָט אויסגעבראָכען אין אַ פערצווייפעלטען געווייז, וואָס איז געוואָקסען גליידְ מיט'ן בעוואוסטזיין פוז איהר אונגליק אוז עלענד. אוז באָלד איז דאָס געוויין איבערגענאַנגען אין ספּאָזמען פוז אַ היסטעריקע. איהר קלייגער קערפּער האָט זיך גענומען וואַרפען אוז ציטערען אונטער דעם אַנפּאַל, ווי אַ טיפּפערוואונדעטער אוז בלוטענדער פויגעל. איהר וועה־געשרייז האָט זיך געטראָגען איבער אלע צימערען, אוז קיינער איז צו איהר ניט אַרויפגעקומען, קיינער האָט זיך ניט אַנגערופען אויף איהר שרייענדען פּיין ניט מיט קיין ביסעל וואָסער אוז ניט מיט קיין טרייסט־וואָרט, — אָפּילו איהר אייגענע מוטער!

איינזאָם איז געבליבען נאָטאָשא, עלענד אוז פערשטויסען.

דער זוהן משפּט דעם פאָטער

ערשט בייטאָג האָט זיך דער פּראָקוראָר אַרומגעקוקט, אז די פּאָפּירען מיט'ן גאַנצען בלוט־בלוי, וועלכע ער האָט געמוזט מיטפיהרען מיט זיך, צולייב פּאַן אָטאָ'ס עקספּערטיזע איבער'ן גע'הרג'עטען שייגעץ, זיינען פערשוואונדען.

באָלד האָט ער ענטדעקט זייערע שפּורען אין די אש פון קאמין אוז האָט זיך איבערצייגט, אז זיי זיינען פערברענט געוואָרען...

געוועהנליך איז ער געווען זיכער, אז פערברענט האָט די פּאָפּירען ניט קיין אַנדערער, ווי דער גענעראַל, אוז אז ער איז בעגאַנגען אַ גרויסען שטאָאָטס־פערברעכען.

די מוטער האָט עטליכע מאָל גע'חלש'ט, קינסטליך אַדער ריכטיג, האָט זיך געקלאָפּט מיט דעם קאָפּ אין וואַנד אוז געמאַכט וויילדע היסטעריקעס...

פּאַן אָטאָ האָט זי געהאַלטען אין איין מינוטען, אוז האָט געטאַנצט אַרום

וועלכער האָט זיך אויסגענאָמען אין אַ אָזערע, וואָס איז געווען פערוואקסען מיט „טשערעט" ; מען האָט איהם געזוכט אין אַלע ברונעמס, מען האָט אויפ־געהויבען אויף די פיס אַלע פֿאַראַבקעס פון די טאָקען, איהם דאַרט געזוכט, געטעלעפֿאָנירט אויף דער באָהן־סטאַנציע, און דער פֿראָקוראָר האָט באַלד אַרויסגערופען דעם פֿריסטאָוו מיט סטראָזשניקעס און סאָטסקים פון דאָרף, און קיינער האָט אָפּילו די שפּורען פון דעם פערשוואנדענעם ניט געקענט ענטדעקען.

און די נאַכט איז געווארען אַלץ פינסטערער און פינסטערער ; ווי אַ גערוכטע פיינדלעכע ארמעע האָט זיך די פינסטערניש גערוקט פון אַלע זיי־טען, אום צו פערדעקען דעם פערשוואנדענעם.

לאַנג, ווי אַן אייביגקייט, האָט זיך די קורצע זומער־נאַכט געצויגען פאַר דער פערצווייפעלטער און איינציגער טאָכטער. זי איז געווען זיכער, אַז נאָר די בלינדע און שווארצע נאַכט פערדעקט איהם פון איהרע זוכענדע און אָנ־געשטרענגטע אויגען, און אַז ווי נאָר דאָס מאָרגענלעכט וועט פערטרייבען דאָס פינסטערניש, וועט זי איהם ערגעץ־וואו דערזעהען, און גאָנץ נאַהענט. א לעבערינגען אָדער א טויטען.

לעבעדיג צי טויט — די פראָגע איז פערשטעלט געווארען פון אַן אנדע־רער, פון דעם פערצווייפעלטען און פֿלאָנענדען בעגעהר איהם נאָכאָמאל צו זעהען. ארומנעהמען זיין קאָפּ, קוקען איהם אין פּנים אַריין, אין בעקענטען און טייערען פּנים ; מעג ער זיין טויט, אבי איהם נאָכאָמאל צו זעהען.

דאָס מאָרגענלעכט האָט אָבער מיט זיך גאָרניט געבראַכט : קיין בשורה, קיין שפּור, קיין טרייסט ! — קאָלט און גרויזאָם האָט דער גרויער מאָרגען א קוק געטאָן איהר אין פּנים אַריין, אויף איהר און אויף איהר גרוים אונגליק.

גלייך ווי דער קאָלטער און גרויער מאָרגען, האָט אויף איהר א קוק געטאָן דער ברודער און זוהן פון דעם פערשוואנדענעם. מיט'ן פאָפּיראָס אין מויל האָט ער זיך ארומגעשלעפּט מיט מיעדע און צובראַכענע פּים איבער דער וועג־ראַנדע, מיט א לעבלאָז־פערשטיינערטען און לייס־געלבען פּנים. זיינע קאַלע־מוטנע גרינע אויגען, וועלכע האָבען, נאָך א שלאָפלאָזער נאַכט און נאָך א לאַנג־וויטהענדען בראַנד פון אויפרעגונג און האָס, זיך ארומגעלעגט מיט שווארצע און טיעפע פלעקען, האָבען אויף איהר א קוק געטאָן גרויזאָם און ווילד, ווי א חורבה, וועלכע רויבערט זיך נאָך בייז און וויטהענד אין מאָרגענ־ליכט נאָך א נאַכט־שרפה.

וועז זי האָט דערזעהען זיין ווילדען אויסזעהן, דעם צושויבערטען און דראָהענד־פערשפּיצטען קאָפּ, אויף וועלכען דער ווינד האָט ניט געלאָזט אייני־לייגען און האָט געווארפען אין אַלע זייטען דאָס ביסעל האָאר, וואָס דאָס פע־טערבורגער לעבען האָט נאָך איבערגעלאָזט דעם „טשינאָווניק" און וואָס פלעגט קוים בעדעקען זיין שארבען, — וועז זי האָט דערזעהען אויף דער וועג־ראַנדע דעם ברייטען און פיערעקיג שטומפּען פּנים פון דער דרימלענדער מו־טער, וועלכער האָט איצט שוין ניט אויסגעזעהען רויט, ווי אימער, נאָר קוי־טיג־גרוי און אָפּשטויסענד אלט און מיאוס, מיט די בייזע קנייטשען, — וועז זי האָט בעמערקט אין דעם טיעפען און ווייכען שטוהל דעם לייב־מעדיק פאָן אָטאָ, וועלכער איז געלעגען ווי א פוקסעל צוזאַמענגעדרעהט און איינגעשלאָ־

יצחק זיינען געווען „זשידעס" און דער געדאנק האט אבגעבריהט אין איהם דעם מאדך, דאס גאנצע אינוועניגסטע, ווי א שווערע בעלידיגונג, אזוי ווי ער וואלט אויסגעטרונקען א בעכער מיט גיפט.

דער בייז אויפגעפלאקערטער עקסטאז פון דעם אינקווויזיטאר און תליון האט זיך מיט אמאל אויסגעלאשען... ער האט אבער פלוצים דערפיהלט א רחמנות מיט זיך אליין, מיט זיין אייגען צוריסען און בלוטענד הארץ, דאס הארץ פון א ליעבענדען זוהן, וועלכער מוז בעשולדיגען זיין אייגענעם פאטער, דעם אלטען גרייז זיינעם... עס האט זיך איהם אפילו אויסגעדוכט, אז ער דערשטיקט אין זיין האלז טרערען, ביטערע טרערען.

באלד אבער האט ער זיך געזהען בעלוינט פון דער גרעפין, פון מיניסטער, פון צאר אליין, וועלכער דערלאנגט איהם דעם פארטפעל פון א יוסטיץ־מיניסטער.

א רגע וואקעלט ער... אפשר וואלט ער די בעלוינונג אינגאנצען ניט געגומען? זיך אבגעזאגט?... זאל ער ווייזען, אז ער טהוט עס טאקע באהבה, לשמה... יא, ער זאגט זיך אב! זאל די וועלט זעהן... בעזאנדערס די ליבע־ראלען און רעוואלוציאנערען, וועלכע שמוצען און פערלוימדען איהם, זיין אייגענער פאטער און שוועסטער, אז ער איז ניט קיין קאריעריסט, נאר א טרייער שומר פון עזעץ און ארדנונג און איז מקריב דעם הייליגען לעבענס־בערוף זיינעם, דאס טהייערסטע און ליעבסטע אין לעבען...

און דאס רחמנות־געפיהל צו זיך אליין וואקסט נאך גרעסער און גרעסער, און אין פרייד און פערגעניגען מיט דעם רחמנות צו זיך אליין, מיט שטאלץ איבער זיין גרויסער און איידעלער נשמה, זעצט ער זיך אוועק און שרייבט דעם יוסטיץ־מיניסטער אן אויספיהרליכען טעלעגראפישען רעפארט וועגען דעם פאטער'ס פערברעכען... שרייבט לאנגזאם און פלייסיג, מיט דערזעלבער הייליגער פרייד, מיט וועלכער אברהם האט געבראכט דעם אויבערשטען זיין אייניציגען זוהן צו דער עקדה.

און איצט איז ער שוין ווייט פון'ם גרעדאנק, אז דער פאטער איז עובר־בטל, משוגע, פון גאנצען טיוועלישען פלאן זיינעם, צוליעב וועלכען ער האט אהער געבראכט דעם קליינעם מיאוס'ן שר פאן אטא.

פערקעהרט! ער זעהט אין דעם פערברעכען די איבערלעגונג פון א קלארען פערברעכערישען פערשטאנד, וועלכער האט פארזיכטיג און קאלט־בלוטיג געפלאנעוועט דאס פערברעכען לאנג אין פארוים, און האט עס אויס־געפיהרט ביי אלע געזונטע חושים... און דארף דערפאר בעשטראפט ווערען מיט דער פולער שטרענגקייט פון געזעץ...

דא האט ער זיך אבער דערמאנט, אז דער פאטער איז א געגנער, אז משפט'ן וועט איהם א מיליטעריש געריכט, בעשולדיגען וועט איהם אן אפיצער, ווי ער אליין איז, און אז ער איז א ציווילער און וועט איהם ניט קאנען בעשול־דיגען און פערקלאגען, און די גאנצע בייזע קראנקהאפטע פרייד וועלט מיט אמאל ביי איהם אויסגלאשען, לאזענדיג הינטער זיך א טשארנעם רויך פון א מאכטלאזען האס, וועלכער שטיקט איהם אן וועלט איהם אן מצכט איהם וואהנזיניג...

און ניט געטרויעגדיג קיינעם די דעפעשע, לויפט ער אליין אויף דער

איהר אזוי מונטער און לעבעדיג, אזוי ווי איהר חלש'ען וואלט איהם פערשאפט א פערגעניגען און איהם פלוצלינג געגעבען אן אנגענעהמע און פרעהליבע בעשעפטיגונג אין לעבען.

אויף דעם זוהן איז די געשיכטע, טיף אין הארצען, געווען זעהר אנגענעהם... ער האט פאר זיך געהאט א נייעם פערבערעכען, און דערצו נאך א העכערם און א גרעסערם, און יעדעם פערבערעכען האט איהם אנגעפילט מיט א בעזונדערער און אייגענטימליכער בייזיער פרייד, א פרייד, מיט דער וויכטיגקייט פון זיין אייגענעם לעבענס־בערוף, פון זיין עקזיסטענץ אלס דער שומר פון געזעץ און פון ארדנונג.

בעשולדיגען, שטראפען, פיניגען, — דאס איז געווען די אטמאספערע, אין וועלכער ער האט זיך געקענט פיהלען גוט און מונטער, ווי דער פיש אין וואסער. דאס, וואס דער פערבערעכער איז זיין פאטער, האט איהם פערשאפט נאר א גרעסערען פערגעניגען; דאס פערגעניגען צו קענען בעווייזען, אז ער שטעלט זיך פאר קיין זאך ניט אפ, אפילו פאר דער ליעבע צו א פאטער, אז געזעץ און פרינציפ שטעהט ביי איהם העכער פון אלעם אין לעבען...

„איז ער נאר זיין פאטער?

און ביי זיך אין הארצען איז ער געווען זיכער, אז ער וועט זיך איצט פאר קיין זאך אין דער וועלט ניט אפשטעלען, ניט לאזען זיך אפהאלטען, — און דאס האט איהם פערשאפט א שטאלצע און קראנקע פרייד.

אין דער אויפגערעגטער פאנטאזיע האט ער זיך שוין געזעהען אלס דעם בעשולדיגער פון זיין אייגענעם פאטער; ער האט שוין געשמיעדט זיין פייערדיגע און גרויזאמע בעשולדיגונגס־רעדע און קייטען פאר איהם...

אנטקעגען, אויף דער בעשולדיגונגס־באנק, זיצט זיין פאטער מיט'ן גבוירענעם וווייסען קאפ, געבויגען אונטער דער לאסט פון זיין גרויסען פערברעכען... און ער פערלאנגט פון די ריכטער די גרעסטע שטראף פאר'ן שטאטס־פערברעכער:

„קיין בארעמהערציגקייט מיט איהם! קיין ריקזיכט מיט זיינע מילדטערישע פערדיענסטען!" —

און ער בריינגט אלם בעווייז זיך אליין, דאס בלוטענדע הארץ פון א זוהן, וועלכער מוז בעשולדיגען זיין אייגענעם פאטער.

„קוקט, ריכטער, אויף מיר! אויף מיין אייגען צורישען און בלוטענדעם הארץ... דאס הארץ פון א ליעבענדען זוהן... זעהט, ווי עם טהוט מיר וועה! — געזעץ און משפט איז אבער דאס העכסטע אין לעבען פון שטאאט! און דעם העכסטען און הייליגסטען גאט בריינג איך צו אפפער דאס בלוטענדע הארץ פון א זוהן... און ווי דער פאטריארך אברהם האט ניט געציטערט און זיך אויף קיין איין רגע ניט פערטראכט אויפצוהייבען דעם קלינג איבער יצחק'ס האלז, אזוי פערטראכט איך מיך ניט... דאס געזעץ פערלאנגט עס, און איך בריינג דעם קרבן! נעהמט דעם ביישפיעל פון מיר!" — האט שוין געשריען אין פראקוראר'ס ברוסט דער גרויזאמער טייוועל, צו וועלכען ער האט תמיד געדיענט מיט אזא סאדיסטישער פרייד, מיט דער קראנקער רעליגיעזער בעגייסטערונג פון אן אינקווויזיטאר.

פלוצלינג האט ער זיך אבער דערמאנט, אז דער פאריארך אברהם און

פייכטקייט איז ער באלד איינגעשלאפען מיט א שווערען שלאף, ווי אין דער יוגענד, וועהרענד זיינע פעלד־ציגע, וועלן ער איז נאך געווען א יונגער אפיציר, נאר א לאנגען און מיעדען מארש מיט זיין קאמאנדא סאלדאטען.

קאמענקע

די אויפרעגונג פון די לעצטע טעג, די שלאפלאזע נאכט, וועלכע ער האט פערבראכט אין א ציעלאזען וואגדערען, די אלע פיבערהאפטע איבערלעבונגען, האבען ערשעפט זיינע כחות און געבראכט דעם אלטען מאן מיט'ן קראנקען איבערגעוואקסענעם הארצען, וואס האט די לעצטע יאהרען שוין ניט געווואוסט פון קיין געזונטען, רוהיגען און דויערענדען דרעמעל — איצט האט עס איהם געבראכט א לאנגען און שטארקען שלאף, דעם שלאף פון א מיעדען און ערשעפטען קערפער.

עטליכע מאל האט ער ערוואכט אויף זיין בעטלער־גלעזער, וועלכער האט אויף איהם געאטעמט מיט אן איבערגעפוילטער פייכטקייט און זיך גלעזט אויף די לונגען און אויפ'ן הארצען מיט א שווערער, פרעסענדער לופט פון א פערד־שטאל און מיסט.

דער קערפער איז אבער ניט געווען אים שטאנד צו מאכען א בעוועגונג, איז ווי לעבענסלאז געפאלען צוריק אויפ'ן פוילען און צוקנייטשטען שטרוי און איז צוריק געזונקען אין א בעוואוסטלאזער מיעדקייט און פערגעסענקייט. אוז אין דער מיעדקייט איז דערטרונקען און פערלארען געגאנגען דאס בעוואוסטזיין פון ציים און ארט, פון פערגאנגענהייט און געגענווארט, פון טאג און נאכט, די טראגעדיע פון זיין עלטער, וועלכע האט איהם פערטריבען פון זיין אייגען הויז...

און אומגעקערט האט זיך צו איהם דאס בעוואוסטזיין ניט מיט אמאל, נאר ביסלעכווייז, צוויישן שלאף און וואכזאמקייט, פונקט ווי די כחות האבען זיך אומגעקערט צו איהם ביסלעכווייז און פאוואליע און האבען אנגעפילט די מיעדע און ערשעפטע גלידער מיט בעוועגונגסמעגליכקייט און נייעם לעבען.

ער איז שוין גלעזענען מיט אפענע אויגען און האט געקאנט זעהן דורך די אויסגעבראכענע קלייניע און קרומע פענסטערלאך ווי די זון זעצט זיך שוין הינטערען וואלד און בעגילט מיט א טאנצענדען שטראם פון ליכט די שפיצען פון די בוימער און צוגיסט דעם פאר'ן טאג אנגעשמאלצענעם גאלד איבער די בלויע און לייכטע וואלקענס פון האריזאנט און פארבט זיי מיט א נייעם בלוי־רויטען און אראנזש־פארב.

די פייכטקייט האט זיך אנגעהויבען צו פיהלען און לעגען אויף דער ברוסט און אויף די לונגען, אלץ שווערער און פרעסענדער.

דאס ליגען אבער אהן געדאנקען און אהן עפיהלען איז געווען אזוי בערהיגענד, די איינזאמקייט ארום איהם אזוי שטיל און אנגענעהם, אז דער בעטלער־גלעזער איז איהם איצט, נאך די אלע איבערלעבונגען, פארגעקומען ווי א'ן גן־עדן, ווי די טרייסט פון אן אייביגער רוה...

אויפגעהויבען האט איהם אבער פון זיין גלעזער און געשטעלט אויף די פים זיין יוגענד־פרייגד, בערלי דער בעל־אכסניא.

פּאטשט און גיט זי איבער דעם אלטען פּאטשטמייסטער, מיט'ן גרויסען נאקע־טען קאפּ, ווי א באק־דייזשע.

דער אלטער מאן נעהמט פון זיינע הענט די לאנגע דעפּעשע, הויבט זי אן לייענען, דערשרעקט זיך פּאר איהר, ציטערט און קוקט אויף איהם מיט א פּאר ווילד אויסגעסטאנדענע אויגען פון א משוגע'נעם.

און ער צושרייט זיך אויף'ן מאן ווילד, מיט א שוים אויף די ליפּען, און שרייט אזוי לאנג אויף איהם, ביז ער לעשט אוים אין דעם שרייען זיין מאכט־לאזען ווילדען כעם און צארן.

דער בעטלער־גלעזגער

אין דערזעלבער צייט, וועו דער פּראקוראר האט טעלעגראפירט צום מיניסטער, צום גובערנאטאר, אויף אלע באהן־סטאנציעס, אז מען זאל פּער־האלטען א גענעראל מיט אזויגע און אזויגע סמנים, וועו מען האט דעם אלטען גענעראל שוין ניט געזוכט ווי א פערשוואונדענעם, נאר זיך גייאגט נאך איהם ווי יעגער נאך א ווילדער חיה — האט זיך די חיה אליין פערשלאגען און בעהאלטען אין א נארע גאנץ נאהענט פון שלאס, אין א מרחק פון א פּאר ווירסט.

דאס איז געווען א קליין איינגעפּאלגן הייזעל, ביים גרעניץ פון פּארק, וואו ס'האבען זיך שוין אנגעהויבען די זומפּען, וואו קיינער, אחוץ דעם קאדעט דעם יעגער, האט קיין דריסת הרגל ניט געהאט.

אמאל האט אין דעם הייזעל געוואוינט א שומר פון וואלד, און איצט איז עס געווען פּוסט און מיט א צוריסענעם דאך.

געקומען איז ער צו דעם פערוואלפענעם ווינקעל שוין פּארטאג, נאך א לאנגען בעוואוסטלאזען וואנדערען איבער'ן וואלד, וועהרענד דער פינסטערער נאכט. א בלייענע מיעדקייט און א שלאף האבען געצוויגען זיין קראנקען און צוברא־כענעם קערפּער צו דער ערד.

דאס גראז אבער איז געווען נאס פון טהוי און ער האט מיט מיעדע און ברענענדע אויגען געזוכט ארום זיך אן ארט, וואו ער זאל קאנען אווקלענען זיין ערשעפּטען קערפּער.

דאן האט ער בעמערקט דאס הייזעל אהן פענסטער און האט דערזעהן דארט אויף דר'ערד צוקנייטשטע אלטע שטרוי, פון וועלכע עם האט זיך שוין געטראגען דער שווערער און איבערגעפוילטער גערוך פון א שטאל.

ווי א מיעדער ים־וואנדערער, נאך א לאנגער און וווייטער נסיעה, דער־פרעהט זיך מיט'ן האפען, וועלכער בענרייסט איהם פון וווייטען מיט זיינע מאיאקען, אזוי האט זיך דער רייבער מאן מיט אמאל דערפרעהט מיט'ן ארימען גלעזגער, וואס די צוקנייטשטע שטרוי האט איהם פערשפּראכען.

ער האט זיך צוזאמענגעבויגען פּאר'ן נידעריגען און אויסגעקרימטען אריין־גאנג, ווי א לאך, איז אריין אין הייזעל, האט זיך א וואנדע געטהאן אויפ'ן שטרוי, און ניט קוקענדיג אויפ'ן שווערען גערוך פון טוכלער און איבערגעפוילטער

זיך געגומען ווארפען און ציטערען, ווי פון א גוטער. לאנג ערווארטעטער בשורה.

ער האט זיך אנגעכאפט אן וואגען, ווי א שיף־ברוך־לײדענדער אן א רעטונגס־שיפל....

דאס ווארט „קאמענקע" האט אבער נאך לאנג געטאנצט אין זיין מוח ווי א רעטעניש, האט געקלונגען אין זיינע אויערען ווי א כישוף־קלאנג, וועלכען ער האט ניט געקאנט פערשטיין, בעגרייפען דעם צויבער פון זיין בעהאלטענעם אינהאלט.

און וואס מעהר ער האט זיך צוגעהערט צו דעם ניט אבשטארבענדען קלאנג פון דעם ווארט, וואס מעהר ער האט זיך געגראבען אין זיינע זכרונות, אלץ ווייטער און ווייטער איז איהם פארגעקומען דאס ארט „קאמענקע".

די נאכט האט זיך שוין געגומען באלעבאטעווען אין וואלד, שפריצטען איבעראל אונרוהיגע שאטענס, וועלכע האבען זיך געגומען לויערען פון יעדען קוסט, פון צווישען די בוימער, ווי א פיינדליכע און שארף וואכענדע ארמיע.

ווי סאלדאטען אויף א וואך האט די נאכט זיי צושטעלט צווישען די בוימער, שטיל, אונרוהיגע, געהיימניספול ציטערענדע און דראהענדע, און האט זיך געגומען צינדען די ערשטע שטערען אויפ'ן הימל.

און שפאנענדיג טיף אין זאמד, ביי דעם שווערען און קרעכצענדען וואגען מיט די קליינע סאפענדיגע פערדלעך האט זיך דעם אלטען מאן אויסגעווייזען. אז „קאמענקע" איז ערגעץ ווייט־ווייט, א ווייטע און פער'כישופ'טע מדינה. א שטאדט, וואס איז ווי די הייליגע מעקא תמיד בעלויכטען נאר מיט א בליי־כען סודות'דינען לבנה־שיין; אז „קאמענקע" איז א זיסער חלום און א לענגדע.

און באלד האט זיך דער גוי מיט דער פוהר האלץ, מיט איהם אינאיינעם, פערוואנדעלט אין א טרוים, אין א לענגדע, וועלכע וואנדערט אין לבנה־שיין צום ארט פון אייביגער רוה, צום „ניט־זיין", וואו אלע לײדען וועלען דער־טרונקען ווערען און אויפהערען.

א שטילע און זיסע פרייד, וועלכע פלאטערט ווי אן אהנונג, ווי א זיסע ערווארטונג פון ערלייזונג, האט זיך צוגלייך מיט די שטערען אויפ'ן הימל אנגעצונדען. אין זיין נשמה.

ביים ליכט פון דער פרייד האט ער זיך דערמאנט, אז „קאמענקע" איז דאס שטעדטל, וואס געפינט זיך ניט ווייט ביי דער גרענץ פון זיין מאיאנטעק, וואוהין ער האט אויף בעריל'ס עצה געשיקט אויף פסח קארטאפלעס; אז דארט לעבט א „ראבין", א הייליגער, פאסטער און גאט־בעטער.

זיין פרייד איז איהם קלאר געווארען, זיין ערלייזונג האט איהם שוין געלויכטעט און געוואונקען, ווי די ערשטע שטערען אויפ'ן הימל...

ער איז געווען זיכער, אז דער גוי מיט די פערמוטשעטע פערדלעך זיינען פערשטעלט שלוחים, וועגווייזער און היילינע, געשיקט פון הימל אליין... פון דער גוטער רחמנות'דינער האנט פון שיקזאל, איהם צו בעפרייען פון זיינע פלאגען און פון זיין לעבענס־געפענגנים...

ווי א לעבעדינער פּאַרוואורף איז די געשטאַלט פון געקאַווענטן אידען אויסגעוואַקסען פּאַר זיין געלעגער.

ווי צוויי פייערדיגע צונגען האָט איהם גענומען בריהען דער בליק פון דעם אידענ׳ס צוויי אויגען, פול מיט פערגליווערטען אידישען פיין.

די געשטאַלט האָט איהם געבראַכט צוריק דאָס בעוואוסטזיין פון זיין שולד אַנטקעגען איהם און דעם גאַנצען שטעדטעל. דאָס פלאַגען פון זיין קראַנקען געוויסען האָט צוריק ערוואַכט. די וואונדען האָבען זיך צוריק געעפענט, געבלוטעט און געווהטאַגט ביז צום וואהנזין.

געטריבען פון דעם פלאַגען איז ער אַרויסגעקראַכען פון דער נאַרע, וועלכע האָט איהם געשאַנקען א טאָג פון רוה און פערגעסענקייט, און האָט זיך ווידער געלאַזט וואַנדערען, אהן א צוועק און אהן א ריכטונג.

אַבגעשטאַלט האָט איהם א פוהר מיט געהילף. די שוועכע פוהר האָט זיך געשניטען אין טיעפען זאַמד, דער גוי האָט הויך „גע־וויאַקעט", און מיט איהם האָט געוויאַקעט דער נאַנצער וואַלד; די פערמאַטערטע און געשמיסענע פערד־לעך האָבען שטארק געסאַפּעט און זיך אַלע מאל אַבגעשטעלט.

א פיינליכער רחמנות מיט די שטומע און אונשולדיגע בהמות האָט איהם אַבגעבריהט און ער האָט זיך צושריען אויפ׳ן גוי, וועלכער האָט ניט אויפגע־הערט זיי אונ׳ברחמנות׳דיג צו שמייסען. ער האָט זיך צושריען ביזן און דראַהענד, ווי א געראַזל און שרהה אין לעבען.

פלוצים אַבער האָט ער זיך דערמאַנט אן דער איבערגעלעבטער נאַכט, אן זיין בעטלער־גלעגער, אז ער איז ענטלאַפען פון זיין אייגען הויז, אז עם קאָן זיין אז מען זוכט איהם איצט און מען יאָגט זיך נאָך איהם ווי נאָך א פער־ברעכער, און דער רחמנות צו די געשמיסענע און פערמאַטערטע פערדלעך האָט זיך צוזאַמענגענאַסען און פערוואַנדעלט אין א בושה, אין א רחמנות צו זיך אַליין, צו זיין עלענדער און פון שיקזאל געשמיסענער עלטער...

„איז ער דען ניט געשמיסען, ווי די פערדלעך. פון זיין אייגענעם זוהן?"

דא האָט ער זיך צום ערשטען מאל דערמאַנט אן נאַטאַשא׳ן.

„ווער ווייסט... עס קאָן זיין, אז זי איז איצט אויך געגען איהם?"

און איצט האָט ער אין דעם שוין ניט געצווייפעלט..

און דער גראַנאַק האָט איהם אַבגעשטעלט ווי א פערשטיינערטען, און ער האָט זיך לאַנג ניט געריהרט פון ארט.

אז דער גוי אַבער מיט די פערדלעך האָט זיך פון איהם געגומען דערווויי־טערען און זיין „וויאַקען" האָט אַנגעהויבען אַבצושטאַרבען, האָט ער זיך געגו־מען איהם נאַכיאַגען...

אזוי ווי ער וואַלט מורא געהאַט צו בלייבען אַליין אין וואַלד מיט זיינע געדאַנגען, מיט זיינע פלאַגען.

— פון וואַנען ביזטו? — האָט ער געפרעגט דעם אַנגעיאַגטען גוי, א פערסאַפּעטער, ווי די פערמאַטערטע פערדלעך.

דער גוי האָט א ווייל געשוויגען. אזוי ווי מורא געהאַט צו זאָגען פון וואַנען ער איז.

— פון קאַמענקע! — האָט ער איהם ענדליך געענטפערט.

דאָס וואַרט איז איהם אַריין אין הארצען ווי א קויל. דאָס הארץ האָט

ווי זיין „גוטער־איד" האָט דאָס שטעדטל קאַמענקע אַליין נאָך ניט דערגרייכט די מדרגה פון אַן אמת אידיש שטעדטל. אייגענטלעך איז דאָס נאָך נעווען אַ גרויסער און אויף אַ באַרג ווייט צוואוּאַרפענער דאָרף, מיט אַ פּאָר צעהנדלינ אידישע הייזלעך, וואָס האָט נעטראָגען דעם נאָמען „שטעדטל".

אָבער אפילו די אידישע הייזלעך זיינען נעווען קלייניע און נעדעקט מיט שטרוי, ווי די גוי'ישע, און האָבען זיך אונטערשיידט פון די לעצטע נאָר מיט גרעסערע פענסטער.

אז דער גוי מיט דער פוהר האָלץ האָט זיך אָבגעשטעלט ביי זיין הייזל אין אַנהויב פון דאָרף, און דער נענערא האָט דערזעהן, אז דער גוי און די פערדלעך זיינען אמת'ע און ווירקליכע, ניט קיין פערשטעלטע וועגווייזער, וועלכע זיינען נעשיקט צו איהם פון דער השגחה, פון הימל — איז ער נעווא־רען מיט אַמאָל ווידער אונרוהיג.

דאָס מיסטישע און סודות'דיגע, וואָס די בלייבע האָלבע לבנה, די פּלאַ־טערענדע און ווינקענדע שטערען אויפ'ן בלויען און טיפען הימל איבער'ן וואָלד האָבען אָנגעצונדען אין זיין צושפּאָלטענער און קראַנקער נשמה, דאָס ליכט, וואָס האָט איהם בערוהיגט ווי אַ טרייסט, האָט זיך מיט אַמאָל אויס־נעלאָשען.

מיט'ן ליכט זיינען פערשוואונדען די שאָטענס, וועלכע האָבען נעלויערט אויף איהם אין נעהיימניספולען דונקעלען וואָלד און וועלכע האָבען נענומען אין פּלען זיין גייסט — די שאָטענס פון אַ בעקאַנטער אָבער שוין פערגעסענער כישוף־וועלט, די וועלט פון זיינע יוגענד־יאָהרען. קאַמענקע איז שוין ניט נעווען די ווייטע און מיסטישע קרינה, די לעגענדאַרישע „מעקא", וואוהין ער איז איצט נעגאַנגען הייל־ען זיין קראַנקען גייסט.

פון דער דונקעלער נאכט האָבען נעקוקט צו איהם קרומע און איינגעהוי־קערטע הייזלעך, מיט טיפּ אָנגערוקטע שטרויענע דעכער, וועלכע האָבען זיי נעגעבען דאָס אויסזעהן פון גרויסע און פערשימעלטע שוועמלעך אין אַ נאַסען וואָלד.

פּרעמד האָבען אויף איהם נעקוקט די הייזלעך און דראָהענט. מיט אַמאָל האָט איהם אַרומגעכאַפּט אַ בושה־נעפיהל פאַר'ן גוי, וועלכער האָט זיך נענומען אויסשפּאַנען זיינע פערמוטשעטע פערדלעך, פאַר זיך אַליין, וואָס ער נעהט צו דעם רבי'ן.

צו דעם בושה־נעפיהל איז צוגעקומען אַ נעפיהל פון אַוואַנטורע און אָנגסט, אז מען זאָל איהם דאָ ניט ענטדעקען און ארעסטירען. כמעט אַ פּאָניק האָט איהם אַרומגעכאַפּט. זיין זוהן דער פּראָקוראָר און תליון, זיין ווייב, פּאָן אָטאָ, די גאַנצע נאקעטע און גרויזאַמע ווירקליכקייט איז ווידער נעשטאַנען פאַר זיינע אויגען און האָט ווידער נעשראָקען זיין פערמאַטערטען און קראַנקען גייסט מיט נייע אַוואַנטורען, מיט נייע אויף איהם לויערנדע צרות און פּלאָגען...

און ניט פרעגענדיג דעם גוי וואוהין צו נעהן, וואו דער הייליגער רבי וואוינט, איז ער אונבעמערקט פערשוואונדען אין דער דונקעלער נאכט.

דער מיעדער דאָרף, וואָס נעהט נאָכ'ן לאַנגען אַרבייטס־טאָג פריה צו בעט,

ר' דוד'ל איז געווען א „גוטער איד" פון א לאקאלער בעדייטונג. אין דער גרויסער אידישער וועלט האט מען איהם כמעט ניט געקענט, קיין חסידים האט ער דארט ניט געהאט, און פון ווייטע ערטער איז מען צו איהם ניט געפאהרען.

אויך אין די ארומיגע שטעדטלעך האבען פון איהם געהאלטען אם מיינסטען נאר וויבער. אידען האבען איהם געקרופען מיט אן אירגנישען ביטול, כמעט מיט חוזק, דער „ווייבערשער רבי".

די דינאסטיע פון די קאמענקער „גוטע אידען" איז אויך געווען א לאקאלע, אויסגעוואקסען ווי אן איינזאמער ארימער און פערקריפעלטער בוים אין א מדבר, און ניט פערבונדען מיט'ן יחוס פון די איבעריגע גרויסע „גוט־אידישע" דינאסטיעס.

אייגענטליך האבען די קאמענקער „גוטע אידען" נאך ניט אויסגעמאכט קיין דינאסטיע. ר' דוד'ל אליין איז ערשט געווען דער דריטער דור פון א פראסטען ארענדאר, וועלכער איז געווען דעם בערדיטשעווער רב'ס א הייסער חסיד און האט זיך נאר דורך דעם דערהויבען אין זיין אייגענער סביבה צו דער מדרגה פון א שטיקל רבי'ן, פון א קליין „גוט־אידל".

טראץ דעם האבען איהר די ארומיגע ווייבער פערגעטערט און ניט אויפגעהערט צו דערצעהלען וואונדער און נסים, גרעסערע ווי די וואס מען האט דערצעהלט פון די גרויסע „גוטע־אידען". אחוץ חסידות האט ער אויך געהאט חסידים צווישען די בעלי־מלאכה'ס און דעם אידישען המון, וועלכע האבען תמיד געהאט אויסצושטעהן געגנוג שפאט און חוזק אין די בתי מדרשים פון די „אמת'ע" חסידים און איידעלערע אידען, וועלכע פלעגען פאהרען צו די „גרויסע" רביים.

און די ויכוחים צווישען אן „אמת'ן חסיד" און א שניידער אדער שוסטער, וועלכער פלעגט פאהרען צום „קאמענקער", פלעגען זיך כסדר ענדיגען מיט אן ארגומענט פון קאמענקער חסיד:

„אבער אן ארימאן איז ער דאך!"

און דער אידעלערער חסיד פלעגט צוגעבען מיט א רחמנות און מיט א הרעבץ, אז דער קאמענקער איז נעבעך ניט נאר אן ארימאן, נאר א גאנצער אביון... און דער ארגומענט האט דעם רבי'ן געמאכט ביים אידישען שניידער אדער שוסטער נאך הייליגער און טהייערער ווי פריהער...

זיין רבי האט געקאנט זיין נאר אזא ארימאן און אביון, ווי ער אליין איז געווען...

און, ווי דער חסיד, האט ר' דוד'ל אפט ניט געהאט אויף שבת און האט דעם גרעסטען טייל פון זיין לעבען געפאסט, וויל ער האט אפט ניט געהאט וואס צו עסען.

דאס איז געווען א „גוטער־איד" פון ארימען אידישען פאלק, א דעמאקראטישער רבי, מיט אן אלטער צוריסענער קאפאטע און מיט פאפיצעם אויף די פים אנשטאט שיך.

טינגען שפּרונג געקומען צוריק, ציטערנדיגע פון אויפרעגונג און גרייטע צום קאמף...

ביי דעם קאַרגען און ציטערעדען ליכט האָט דער גענעראַל דערזעהן אַז ארון־קודש, פערהאַנגען מיט אַן אַלטען פּרוכת, שטענדערס און ביינ׳ך.

די אומגעבונג האָט איהם דערפּרעהט, אַזוי ווי ער וואָלט געפּונען דאָס, וואָס ער האָט געזוכט.

עס איז אַבער געווען שטיל און עס האָט זיך נאָר געהערט א שטילעס אַבער בייזעס זידען פון דעם קעראַסין אין לאָמפּ און דאָס פלאַטערען פון דעם צאַנקענדען ליכט, וואָס האָט זיך גערַאַנגעלט מיט די שאַטענס פון דער האַלב־דונקעלהייט. ארום איהם.

ווי א מאָל, וועלכער בעטרעט א פּרעמד הויז, אין דער אַבוועזענהייט פון די בעלי־בתים, איז ער געבליבען שטעהן ניט ריהרענדיג זיך פון ארט.

באַלד האָט זיך צו איהם דערטראָגען א שטילער קרעכץ. ער האָט אוים־געצוויגען דעם האַלז, האָט זיך גוט איינגעקוקט און דערזעהן אין ווינקעל ביים ארון־קודש הינטער א שטענדער א דונקעלע און קלייַנע פּיגור.

דאָן האָט ער געמאַכט א פּאָר זיכערע און הילכענדע טריט צום ארון־קודש. דער קלונג אַבער פון זיינע שפּאָרען האָט איהם אַליין איבערגעשראָקען, ווי עפּעס אונווירדיגעס און פערשוועכענדעס אין א מקום־קדוש.

די פיגור אַבער האָט ניט בעמערקט, ניט איהם און ניט דעם קלאַנג פון זיינע טריט... זי איז געבליבען אין איהר פערגליווערטער פאָזע, מיט׳ן פּנים צו דער וואַנט, אַנגעשפּאַרט אויף די ענט, וועלכע האָבען פערדעקט דעם פּנים.

און אויף דאָס האָט איהם דערפּוּעהמ, אַזוי ווי אַן ערוואַרטעטעס און נאַטירלעכעס, ווי א פערשפּרעכענדעס...

ער איז געווען איבערצייגט, אַז דער הייליגער מענש וווייסט, אַז ער איז געקומען, אַז זיין הייליגער חויש האָט שוין לאַנג אויף איהם געוואַרט און לאָזט איהם אומיסנע שטעהן, ווי א פערבראַכער אוז פערריעטער, כדי איהם צו דער־נידעריגען און צו רייניגען אין דער ערנידערונג.

און דאָס געפיהל פון ערנידערונג האָט זיך אין איהם צוגאַסען ווי א זיסער גיפט.

מיט א געפיהל פון א טיעפען יראת־הכבוד און מיט א פערכאַפּטען און דערשטיקטען אטעם האָט ער זיך גענומען אייַנקוקען אין דער פיגור פון צדיק און וואַרטען.

א קלייַנער האַרבאַטער אידעל איז דאָס געווען, וואָס האָט זיך קוים ארוים־געזעהן פון הינטער׳ן שטענדער, אויף וועלכען עס איז געלעגען אַן אָפּענער ספר. דערפּאַר אַבער האָט די קלייַנע פיגור געוואַרפען פון זיך אויף דער וואַנט א לאַנגען פערגליווערטען שאָטען...

א וויילע זיינען זיי בייַדע געווען אונבעוועגליך און פערגליווערט, דער צדיק און זיין שאָטען אויף דער וואַנט.

פלוצים האָט זיך די קלייַנע פיגור אַנגעהויבען צו וויעגען הין אין צוריק אין מיט איהר האָט זיך ציוואויעגט זיין שאָטען אויף דער וואַנט. דאָס גרויסע שטרייפּעל מיט די לאַנגע שפּיצען האָבען דעם שאָטען געגעבען דעם אויסזעהן פון אַן אונגעלומפּערטען גרויסען פּענדעל פון א וואַנט־זייגער.

אום זיך פֿאר זון־אויפֿגאַנג ווידער צו נעהמען פֿאר דער אַרבייט, איז שוין געלעגען אויסגעלאַשען און אין שלאָף.

נאָר די הינט האָבען זיך איבערגערופען פון אַלע עקען דאָרף מיט זייערע בילַענדיגע און הייזעריגע קולות, ווי שומרים, וועלכע פֿרעגען איינער דעם אַנדערען, צי דאָס פֿערמעגען, וואָס מען האָט זיי איבערגעגעבען צו היטען איז אין אָרדנונג און גאַנץ.

ערגעץ האָט נאָך געסקריפּעט א פֿערשפּעטיגטער וואָגען, וועלכער האָט אזוי ווי געקרעצט אונטער זיין שווערער לאַסט, און געמעקט א שעפּס איז א שטאַל.

די נאַכט־לופט איז געווען אַנגעזעטיגט מיט שטויב, מיט'ן גערוך פון שטאַל, מיט א שטאַרקען ריח פון קראַפֿיווע און ביטערע קרייטעכצער, וועלכער האָט זיך געטראָגען פון די רייפּע גערטנער און האָט פֿער'שכור'ט ווי א גיפֿטיגער און שטאַרקער בראַנפֿען.

אויפֿן בארג האָבען זיך די הייזלעך נאָך גלויכטען מיט קאַרגע און ציטערנדיגע ליכטלעך.

דער גענעראַל האָט פֿערשטאַנען, אז דאָרט מוז זיין אייגענטליך דאָס שטעדטל און דער „הייליגער מענש", און ער האָט זיך געלאָזט אהין געהן מיט געאיילטע טריט פון א פֿערפֿאַלגטען.

די תפלה

דער גענעראַל האָט געעפֿענט די טהיר, און האָט זיך פֿאַרזיבטיג אַרומגעקוקט.

א קאַמפּליצירטער און שארפער ריח פון אַלטע פֿערלעגערטע ספֿרים און שמות, פון שמעק־טאַבאַק און פון נאָך עפּעס ספּעציפישעס, וואָס הערט זיך נאָר אין אַלטע בתי־מדרשים, האָט אים א זעץ געטהאָן אין דער נאָז...

טראָץ דעם איז אים דער ריח פֿאַרגעקומען אזוי בעקאַנט און געהיימנים־פול... די מערקווירדיגע געפיהלען, וועלכע האָבען זיך אין אים אַנגעצונדען דאָרט אין וואַלד, מיט די ערשטע שטערען אויפֿן הימעל, וועו ער האָט אין לבנה־שיין געשפּאַנט גליק מיט'ן גוי ביי דער פוהר מיט האַלץ — די אַלטע שוין אַבגעשטאַרבענע קינדער־וועלט, האָט ווידער גלעבט און געאַטעמט אויף אים ווי א ווירקליכקייט...

דאָס האַרץ האָט ווידער געקלאַפּט מיט דער זיסער אהנונג פון ערלייזונג, פון אייביגער רוה נאָך א לאַנגען לעבענסוועג, וועלכער איז געווען פול מיט קאַמף, מיט דערנער און ביטערע ענטוישונגען.

ער האָט אַנגעבויגען דעם קאָפּ, ווי א מענש וואָס בעטרעט א הייליגען אָרט, און האָט געמאַכט עטליכע פֿאַרזיכטיגע און שטילע טריט אין דער האַלב־דונקעלהייט.

אין א ווינקל האָט זיך גערויכערט א לאָמפּ. דאָס צאַנקענדע ליכט האָט געציטערט, געשפּרונגען און זיך גראַנגעלט ווי אין א קאַמף. יעדער שפּרונג האָט געבראַכט אין בעווענונג די שאַטענס אויף דער נידעריגער און קויטיגער סטעליע און אויף די ווענט. זיי זיינען זיך צולאָפּען און זיינען מיט א האַס־

דאָן זיינען די וועלטער שוין געלאָפען איינס נאָכ'ן אַנדערען און האָבען געפֿלאָצט אין די דונקלע ווינקלען פון מקום קדוש, ווי צוריסענע סטרונעס. מיט'ן וועהטאָג פון געצויגענע נערוון.

די שאָטענס אויף דער סטעלע זענען אין די ווינקלען, זיינען דאָן געוואָרען אונרוהיגער, זייער שפּיל דראָהענדער.

דער גענעראַל הייבט זיך אַראָבגעלאָזט אויף א באַנק און האָט זיך גענומען וואַרטען. דער צדיק ווען ענדיגען זיין תפלה.

די טעמפּע אַבער פון דער תפלה האָט זיך גענומען בייטען. אָט האָט זיך עס געגאָסען לאַנגזאָם און רוהיג, אָט איז עס געוואָרען צוריק שטורמיש, שנעל און ווינענדיג.

מיט דער טעמפּע האָט זיך געביטען דער ניגון, די פֿאָרם פון צדיק אוז פון זיין שאָטען אויף דער וואַנט. באַלד האָט ער אַנגעהויבען זיך צוריק צו וויעגען, אונטערשוישפּרינגען אוז מאָכען מיט די הענט, ווי א פערוואונדעטער אוז קרעכצענדער פויגעל מיט די פליגעל. דער שאָטען דאָס דאָס אַלץ נאָכגעמאַכט. איז שוין אונרוהיג געלאָפען איבער דער וואַנט אוז הייבט זיך ווידער אויף די איבערינע שאָטענס, וועלכע האָבען זיך צוזאַמענגענומען אין א שוואַרצע מחנה פון רוחות.

אַזוי האָט עס געדויערט ביז דער שמונה־עשרה. דאָן איז די תפלה געוואָרען צוריק שטיל אוז האָט זיך שוין ווייטער געגאָסען ווי א בערוהיגט אוז גליקליך וואַסער, וואָס ציהט נאָך א לאַנגען אוז מיעדען וואַנדערען זיין מיעדען שטראָם אין א שטיל פלאַטערענדער פרייד, איבער א זאַמדיגען אוז ריינעם געלעגער.

אַן ערשטפּטער נאָכ'ן לאַנגען וועג אוז נאָך די טיפּע אוז אויפרעגענדע איבערלעבונגען האָט דער אַלטער מאַן ווידער דערפיהלט די צו דער ערד צי־הענדע מיעדיגקייט, וועלכע האָט איהם דאָן א וואַרף־געטהאָן אויפ'ן שטרוי־נעם געלעגער אין דער חרוב'ער אוז פערלאָזטער הייזעל. איינגעוויעגט פון דעם זיסען קלאַנג פון דעם צדיק'ס שטיל־ע שמונה־עשרה איז ער איינגעשלאָפען. אין זיין וואַרטונג אויף דער באַנק, מיט א פערוואַרפענעם קאָפּ.

אוז באַלד האָבען זיך איבער זיין פנים געגומען לויפען שאָטענס פון אַן אַלטער, שוין לאַנג אבגעשטאַרבענער וועלט... דאָס זיינען געווען די זכרונות פון דער קינדהייט. זיי האָט מחיה־מתים־געווען די בעקאַנטע אומגעבונג, דאָס קליינע שוהלכעל מיט'ן ספּעציפישען ריח, די שטענדערס, דער ארון־קודש מיט'ן אַלטען פּרוכת, דער צדיק מיט זיין תפלה אוז שטיל־ע בכיה.

די זכרונות זיינען געשפּרונגען פון זייערע קברים, פלאַטערענדע אוז צו־ריק לעבעדיגע, מונטערע אוז גליקליך־לאַכענדע, ווי די קינדער־יאָהרען זיינען געווען.

ווי די שאָטענס אויף דער פערוויכערטער אוז ברודנער סטעלע אוז איז די דונקלע ווינקלען פון דער שוהלכעל זיינען די זכרונות געשפּרונגען אוז געלאָפען איבער'ן פנים פון דעם ענעראַל־אַדיוטאַנט גערשלמאַ, א ענעראַל פון דעם צאַר'ס סוויטע.

בעלויכטען אבער האָבען זיי דעם פנים מיט די שטראָהלען פון א שטיל־ער פרייד, מיט דער פרייד פון ערלייזונג.

באלד האט זיך דער צדיק און דער פענדל ווידער אבגעשטעלט, ווי פאר א שפרונג, און מיט זיי האט זיך ביים אלטען מאן מיט אמאל אבגעשטעלט. ווי אין אן אונהיימליכער ערוואַרטונג, דאס קראנקע הארץ...

דערנאך איז דער צדיק אונטערגעשפרונגען, די קליינע הארבאטע פיגור איז אזוי ווי אויסגעוואקסען אויף איהרע שפיץ־פינגער. דאס יעלבע האט נאכגעטהאן דער שאטען אויף דער וואנט, און ווי א טיעפער פערמוטשעטער קרעכץ האט זיך ארויסגעריסען פון זיין ברוסט. א „שמע ישראל", א לאנגער קרעכץ, וועלכער האט זיך געגומען וואקסען העכער און שטארקער, ביז ער איז געקומען צום „אחד".

דארט האט ער זיך פערצויגען מיט איין לאנגען הארצריסענדען אקארד. מיט איין לאנגען אטעמצוג, וועלכער האט זיך גערישען פון דער ברוסט, ווי א פלאטערענדע און בענקענדע נשמה, וועלכע זויל פערלאזען דעם קערפער, ציהט זיך און רייסט זיך צום הימל אוף בעט דעם אויבערשטען, אז ער זאל זי בעפרייען פון לעסטיגען קערפער, פון מיעדען לעבען אוף אין זי נעהמען צו זיך אהיים...

אוף לאנג ווי אן אייביגקייט האט זיך געצויגען דער בעטענדיגער אוף ווייטענדיגער „אחד", אוף דעם גענעראל האט זיך געראכט, אז ער וועט זיך שוין איבערריסען מיט'ן לעבען פון דער קליינער אוף הארבאטער פיגור אינ־איינעם.

דער אונענדליכער אוף טרויעריגער אקארד האט איהם גערישען דאס הארץ, א שוידער איז גלאפען איבער זיין לייב, דער שוידער פון א מאן וועלכער מוז מיט זיינע אויגען צוקוקען דעם זעלבסטמארד פון א מענשען.

אז דער לאנגער פערצויפעלטער „אחד" האט זיך איבערגעריסען ווי א לעצטער אטעמצוג, זיינען דער צדיק אוף זיין שאטען אויף דער וואנט צוריק פערגליווערט געוואָרען, ווי אונבעוועגליך אוף לעבענסלאז.

דער קראסין איז דעם פערריכערטען לאמפ האט ווידער געוואטען אוף זיך געבייזערט, ווי א גיפטיגע שלאנג: דאס צאנקענדע ליכט איז געשפרונגען אוף האט זיך גערענגעלט מיט די שאטענס אויף דער סטעליע אוף אויף דער מזרח־וואנט, וועלכע האבען ווי שוואַרצע רוחות זיך געוואַרפען צום גרויסען שאטען פון צדיק, צום קאמף מיט דער קדושה, זיינען אבער גלאפען צוריק, אזוי ווי אין שרעק פאר'ן הייליגען שטרייטעל.

און באלד האט זיך אנגהויבען א שטילע תפלה. דער צדיק האט געדא־וועט מעריב, ווידער אפגעווועגליך, בעהאלטענדיג דעם פנים אין די אנגע־שפאַרטע הענט, אזוי ווי ע[illegible] וואלט זיך געשעמט צו קוקען דעם אויבערשטען. די שכינה, אין די אויגען.

און פון אונטער די העכט האבען [illegible] ווערטער פון דער תפלה צווערשט געטראגען אייניציג און שארפע, ווי הויליגן, אהן א ניגון, ניט ווי א תפלה נאר ווי א געשפרעך, ווי אן ערצעהלונג פון א מיעדען וואנדערער.

דער קורצער און מיעדער אטעם האט זיך פון צייט צו צייט אבגע־שטעלט און די ווערטער האבען זיך ווידער געטראגען, ווי מיט געוואלד געשטו־סענע און געטריבענע, שארפע און בייזע...

באלד אבער האבען זיי געקלונגען ווי א שטיל און אן אינטים געשפרעך, פון אלטע גוטע פריינד, באלד ווי א בכיה...

דעם גאנצען טאג האבען די צוויי בייזע בעשעפענישען געוואנדערט אי־
בער'ן וואלד און געזוכט דעם פערברעכער'ס שפורען.
שוין לאזענדיג זיך צוריק אהיים ענטוישט און ערביטערט זיינען זיי
בלאנדזשענדיג ארויסגעקומען אויפ'ן זאמדיגען און פערוואלפענעם וועג.
וועלכער האט געפיהרט קיין קאמינקע.
פעטרושע'ס קאמעראד האט דערפיהלט באלד די פרישע שפורען פון
דעם פערשוואונדענעם און האט זיך געלאזט לויפען מיט אן איינגעגראבענער
מארדע אין זאמד און מיט א בייזעם בילען.
פעטרושע איז איהם נאכגעלאפען מיט א ווילדער פרייד פון א יענער.
וועלכער זעהט פאר זיך דאם אנגעיאגטע רויב.
אזוי זיינען זיי געלאפען א פאר וויאדסט.
דער וועג איז געווען א גלייכער און איינציגער און האט געפיהרט צו אייך
ציעל.
פעטרושע איז געווען זיכער, אז ער איז געפאלגען אויפ'ן געגראל'ס
שפורען, אז מ'דארף איהם נאכפאלגען נאר אין דיזער ריכטונג און מ'וועט
איהם אניאגען.
די וועג קיין קאמינקע האט ער גוט געקענט. אהין איז ער שוין א פאר
מאל געפאהרען נאר בלומענזאט, צום פוליישען בעזיצער פון דער שטער־
טעל.
מען האט ניט געטארט פערלירען קיין צייט און ער האט מיט גוואלד גע־
נומען דעם שווארצען הונט פאר'ן אייזערנעם האלז־רינג און איז מיט איהם
אווק צוריק אין שלאם אריין.
ווי א טריאומפאטער האט ער געמעלדעט דעם פראקוראר פון זיין ענטדע־
קונג.
די אויגען פון דעם זוהן האבען זיך אנגעצונדען מיט א בייזען, טייוולי־
שען פלאם, מיט א פלאם פון א תליון, וועלכער קען שוין הענגען זיין
קרבן.
ער האט אבער בעפעהלען דעם גערטנער צו שווייגען און איינצושפאנען
בשתיקה די פערד.
דערנאך האט ער אבגענעבען א בעפעהל צו דעם פריסטאוו, וועלכער איז
נאך פאר פעטרושע'ן געקומען צוריק אין שלאם אריין פון רער יאגד נאכ'ן
פערשוואונדענעם. אבער מיט ליידיגע הענט — איהם האט ער אבגענעבען א
שטרענגען בעפעהל צו היטען נאטאשע'ס צימער און איהר דארט האלטען ווי
א געפאנגענע און ארעסטירטע, ביז ער וועט קומען צוריק.
דער פריסטאוו האט ווידער זיך געוואקלט פאר דעם בעפעהל, אבער
ער האט געמוזט פאלגען און האט מיט א סטראשניק זיך גענומען אויספיהרען
די גרויזאמע און אונאנגענעהמע פליכט.
דאן האט דער פראקוראר מיטגענומען דעם לייב־מעדיק, צוויי סטראזש־
ניקעס, פעטרושען מיט'ן הונט און אלע זיינען אין אייליגניש אווק קיין קא־
מענקע, געפיהרט פון דעם הונט, וועלכער איז געלאפען פאר די פערד און האט
ווייט געהילכט איבער'ן וואלד און ערשיטערט די נאכט־לופט מיט זיין אונ־
היימליכעם בילען.

אין חלום האבען זיי דעם אבגערייסענעם פאדעם צוגעקניפט צוריק
צו דער אלטער קנויל, צום מקור...

זיי האבען דעם אלטען, גרוי געוואדענעם און מיעדען וואנדערער גע־
בראכט צוריק אהיים... און די היים איז געווען אזוי פרישׂ און זיס, ווי א
קינדער־שלאף אויף א קינדער־בעטעלע. און די מיעדע אבּרים האבען זיך איז
א זיסער מיעדיגקייט געצויגען אויף דעם קינדער־נעלעגער, זייערע וואונדע
האבען זיך געהיילט, די פלאגען פון געוויסען זיינען פערשוואונדען. די היים
האט איהם מוחל געווען און האט איהם עמפאנגען מיט אפענע און צערטליכע
מוטער־ארעמס.

און אין די אומארמונגען האט ער דערפיהלט דעם זיסען גיפט פון דער
אייניגקייט מיט זיין פאלק, פון בעוואוסטזיין אז ער איז איינער פון די אייביג
פערפאלגטע; ער האט דערפיהלט די שטאלצע פרייד פון די אויסערוועלטע
און געליעבטע קינדער...

א געזעגנעטער און ערלייזטער האט ער איצט געקענט רוהיג שטארבען.
דער טויט האט איהם איצט ניט געשראקען.

ער האט געפיהלט די אנווועזנהייט פון דעם צדיק ביי דער וואנט, וועלכער
האט מתפלל געווען פאר איהם און פאר אלע אבּגערייסענע אברים...

און ער איז געווען זיכער, אז די תפילה וועט איהם עפענען די טירען צו
דער אייביגער רוה...

דער שוואַרצער הונד

אין דער יאגד אויפ'ן פערשוואונדענעם געגנער האבען זיך אם שטארק־
סטען און אייפריגסטען בעטייליגט דער גערטנער פעטרושע און סווינטשיץ־
קי'ס שוואַרצער הונט, וועלכען ער האט הינטער זיך געלאזט אין הויף אלס א
שומר פון זיין שוואַרצען און בייזען גייסט פון די אלטע פוילישע טראדיציעס.
וועלכע האבען ניט געדארפט פערשוואונדען וועלען פון דעם ארייסטאקרא־
טישען פוילישען שלאם.

דיזע ביידע בעשעפענישען האבען ניט געהאט די סימפאטיע פון דעם
נייעם בעזיצער.

פעטרושע האט זיך פון דעם ערשטען מאמענט געשטעלט אויף דער גע־
נערשע'ס זייט. גלייך מיט איהר און מיט איהר זוהן האט ער זיך געפיהלט
געקרוינקט אן בעליידיגט פון דעם באלעבאם זשידאווסקע סימפאטיעס.

די לעצטע פאסירונג: דעם גענעראל'ס פלוצלינג פערשווינדונג נאך אזא
פערברעכען, האט איהם ניט וועניגער אויפגעבראכט ווי דעם פראקוראר, פאר
וועלכען ער האט געהאט דעם גרעסטען רעספעקט און מיט וועלכען ער האט
שטאלצירט, ווי מיט אן אייגענעם זוהן.

דעם הונט, וועלכער איז דאן בעפאלען מלכה'ן און דעם לאנגען בעל־
עגלה, וועלכער פלעגט ניט לאזען דורכנעהן קיין אידען און רייסען די קאפא־
טעם מיט די גלידער אינאיינעם, האט דער גענגראל זיך שוין ניט איינמאל
געקליבען צו שיסען.

ניט איינמאל האט איהם נאטאשע גערעטעט פון זיין צילענדער ביקס.

אין דער אונהיימלעכער שטילקייט האט זיך נאר געהערט דאס גיפטיגע בייזע ברויזען פון קראסין אין לאמפ און דער שווערער אטעם פון שלאפענדען, וועלכער האט אנגעהויבען איבערגעהן אין א כראפ. אזוי שטום און פערצווייפעלט זיצען מענשען ביים בעט פון א גוסס...

די שאטענס אויף דער סטעלע און אין דיווינקלען האבען ווי אונגעדולדיגע שרים געטאנצט, שוין געווארט און זיך צו עפעס בייזעס געגרייט...

דאם משוגעים-העמד

און דער שרעק האט זיך ערוקט אלץ נעהנטער און נעהנטער...

געלאפען איז איהם אין פאראוים און האט איהם געוויזען דעם וועג דער שוואַרצער הונד. מיט א ווילדעם און די נאכט-לופט ערשיטערענדעם בילזען איז דער הונד גלאפען איבער'ן דארף גלייך צום הויז, וואו דער צדיק האט געלעבט.

די הינד פון דארף האבען זיך א לאז געטהאן אנטקעגען דעם פרעמדען און פרעבען נאסט מיט א בייזען ברוד-הבא... באלד איז אלעם ארום און ארום ארומגעכאפט געווארען פון א ווילדען, הימעל-שפאלטענדען געבעל, ווי פון פלאמען פון הינטישער וואוטה און בלוטדורשטיגקייט.

„כלבים צועקים, מלאך המות בעיר!" — איז דורכגעלאפען ביי רב דוד'ען א געדאנק אין מח און האט איהם אבגעבריהט ווי א בליץ.

דערזעלבער געדאנק איז דורכגלאפען ביים גבאי אין קאפ.

און דאס בילען מיט'ן מלאך המות, קומען אלץ נעהנטער און נעהנטער צום רבי'נס הויז... אט הערט זיך שוין דער רויש פון רעדער... נעהנטער און נעהנטער קלאפען זיי... שוין אונטער די פענסטער... מ'האט זיך אבגעשטעלט... מענשען שפרינגען ארונטער פון וואגען... זיי רעדען בייז און דראהענד... דער הונד בילט און רייסט זיך צו זיי ווי א מלאך-המות...

„כלבים צועקים, מלאך המות בעיר!" — שעפטשעט רב דוד'ל.

די אנגעקומענע דרעהען זיך אונטער די פענסטער, זוכען עפעס, ריידען הויך און אויפגערעגט צווישען זיך... דער הונד בילט העכער און ווי טהענדער... ער כאפט פון עמיצען א קלאפ אדער א שטויס און צורייסט די פינסטערע נאכט אין דרויסען מיט א שרעקליכען וועה-געשריי...

דער געגנער וויידערט אויף מיט'ן קערפער אין שלאף, עפענט די אויגען און קוקט זיך ווילד ארום... ער זעהט פאר זיך צוויי ציטערענדע און ווי דער טויט בליכע פיגורען... עף קוקט זיך אין זיי איין מיט ווילדע בליקען, איבער זיינע גאלדענע בריללען... אזוי ווי ער וואלט פאר זיך פלוצים דערזעהן א פאר געשטאלטען פון אן אנדערער, פרעמדער וועלט...

ער דערמאנט זיך אן עפעס און אן עהרפורכטפולער שמייכעל בעלייכט זיין שטרענגען און פערוואונדערטען פנים... און לויט געוועהנהייט, כאפט ער שנעל ארונטער זיין היטעל פון קאפ, מאכט א שריט צום צדיק און בויגט זיך צו איהם אן מיט דער אבזיכט צו קושען זיין האנד, אזוי ווי ער פלעגט תמיד קושען די הענד פון ארכיעריין און גלחים און זיך לאזען פון זיי בענשען...

דער צדיק שפרינגט פון איהם אפ, אן איבערגעשראקענער.

* * *

ר׳ דוד׳ל האָט געהאט א לאנגען און שווערען מעריב.

בייטאָג זיינען ביי איהם ווידער געווען די ווייבער פון די ארעסטירטע אידען פאר׳ן בלוט־בלבול.

לאנג און ביטער האבען די אידישע טעכטער געווייגט איבער איהם, וועז זיי האבען איהם דערלאנגט די קוויטלעך מיט די קופערנע פרזונות אוז פער־לאנגט פון איהם, אז ער זאל אנקלאפען דאָרט פון אויבען אוז זעהן, אז מען זאל ארָאבנעהמען די שווערע גזירה פון דער שכנה׳שער שטעדטעל.

ר׳ דוד׳ל האָט געוואוסט, אז זיין זכות איז קליין ביים בית־דין של מעלה, אז זיין שטימע איז שוואך אוז אונווירדיג, אז מען זאל זי דאָרט דערהערען... אז אויך דער יחוס אוז זכות פון זיינע אבות איז ניט גענוג גרויס פאר׳ן שליחות.

אידען זיינען אָבער געוועסען אין תפיסה, זייערע ווייבער מיט די קינדער זיינען געבליבען אהן פרנסה אוז ער האָט זיך געשטעלט בעטען פאר זיי — ער האָט געבעטען אוז געווייגט ביטער, אזוי ווי די ווייבער האבען היינט ביי איהם געווייגט אוז צוריסען זיין הארץ.

ער האָט מתפלל געווען אוז געבעטען ווי אז עני בפתח.. ער האָט אָבער ניט פערגעסען זיך אבצישטעלען אין געוויסע ערטער אוז מכון זיין ביי גע־ווסע ווערטער אוז אותיות פון זיין תפלה, אזוי ווי ער האָט זיך אויסגערע־כענט אוז זיך צוגענרייט דערצו נאך בייטאג...

אז ער האָט געענדיגט מעריב, האָט ער זיך אויסגעדרעהט צוריק צום שטענדער אוז האָט זיך געוואלט זעצען אבריכטען חצות, ווי ער איז געוואוינט געווען צו טהאן.

דא האָט ער פאר זיך דערזעהן דעם שרה, וועלכער איז געזעסען אנט־קעגען אויף דער באנק מיט א פערוואַרפענעם קאפ, וועלכער האָט א קוק גע־טהאן אויף איהם ווי אז אבגעהאקטער אוז טויטער.

דאס הארץ האָט זיך ביי איהם אבגעשטעלט פון שרעק אוז דאס בלוט איז פערקיהלט געוואָרען אין די אדערען... ער האָט קיין מאל ניט געזעהן דעם גענעראל פון שכנה׳שען שטעדטעל, מיט וועלכען די גאנצע סביבה האָט שוין ציווי יאָהר געקלונגען. ער האָט אָבער קיין מינוט ניט געצווייפעלט, אז דער שרה מיט די גאלדענע עפאלעטען איז דערזעלבער גענעראל, אז ער האָט מיט זיך געבראכט עפעס א נייע גזרה, אן אונגליק אויף איהם אוז אויף זיין קליי־נער עדה.

אין טויט־שרעק איז ער אריין צו זיך אין הויז אוז האָט האסטיג אויפגע־וועקט פון שלאף פנחס׳ן, דעם גבאי זיינעם.

באלד זיינען זיי געשטאנען ביידע פאר׳ן שלאפענדען גענעראל, בלייכע ווי מתים, שטומע אוז ציטערענדע... וועקען האָבען זיי איהם ניט געוואגט.

— א גרויס אונגליק — האָט בעמערקט פנחס מיט א טיעפען שוידער איבער׳ן גאנצען לייב אוז האָט זיך געגומען פערצוויפעלט ברעכען די הענד.

— איך האָב איהם ערשט מכון געווען אין מיין שמונה עשרה... ביי שיבת ציון... — האָט איהם צוגעוואָרפען ר׳ דוד׳ל. דער רבי האָט מעהר ניט גע־קענט שטעהן ,פון אויפרעגונג, אויף די פיס אוז האָט זיך צוגעזעצט. ביידע זיינען פערשטומט, פערגליווערט געוואָרען אין א וואַרטונג, פול מיט אנגסט, פאר דער זיך רוקענדער גזרה, פאר׳ן אנקומענדען אונגליק אוז שרעק.

און ביידע, דער זוהן און דער פאַטער, קוקען זיך אָן ווי צוויי פיינדליכע. זיך טיף האַסענדע וועלטען... בלויז א רגע דויערט דער קאַמף פון די פיינדליכע און זיך ראַגלענדע בליקען...

פאַר די בעגלייטער, פאר די צוויי אידען ביים אַרון קודש, דויערט דיזע רגע אַן אייביקייט.

פון דעם זוהנ'ס ברוסט רייסט זיך ענדליך ארויס א בעפעהל צו דער סוויטע, צו די סטראַשניקעם:

— בינדט איהם, דעם משוגע'נעם!

דער בעפעהל רייסט זיך ארויס פון זיין ברוסט, ווי פון א טיפען קעלער, געדעמפט מיט דעמזעלבען וואוטה, ווי דאַם בילען פון דעם שווארצען הונט. וועלכער האַט זיך דאַרט אין דרויסען מיט איהם דערוואַרגען און איז פערשטומט געווארען.

אַבער בעפאַר די מחבלים האַבען צייט געהאַט זיך א ריהר צו טהאָן פון ארט האַט דער אלטער און קראַנקער מאן געבאַפט א שטענדער און האַט איהם אויפגעהויבען אין דער הויך פלינק און גרינג ווי א שפענדל, און האַט מיט איהם, ווי מיט א שווערד אין די יוגענד־יאַהרען א שווינג־געטהאַן איבער'ן זוהנ'ס קאָפּ.

דער פראַקוראָר איז אַבגעשפרונגען.

דער סטראַשניק איז אריינגעשפרונגען אין מיטען און האַט געבאַפט אין דער לופט דעם געשווינגענעם שטענדער.

א שטומער קאַמף האַט זיך אַנגעהויבען צווישען די צוויי פאַליציאַנטען און דעם ענגראַל; א קורצער, אַבער א האַרטער קאַמף...

דער פראַקוראָר האַט זיך געגומען שרייען און וויהטען, ווי דער שווארצער הונט אין דרויסען, וועלכער האַט ווידער געביסן און געריסען די טירען מיט זיינע בלוט־דורשטיגע און אייזערנע לאַפּעס.

געטריבען און געהיצט פון דעם וויטהענדען טיוועל, אַנגעצונדען פון זיין גיהנם'שען האַס, האַבען די סטראַשניקעם און פאַן אַטאַ זיך אויף אַנגעצונדען מיט דעמזעלבען האַס און האַבען זיך פערוואַנדעלט אין אונמענשען, אין גרויזאַמע שדים.

ווי שדים האַבען זיך אלע א וואַרף־געטהאַן אויף איין מאַן, וועלכער האַט בראַוו געפאַכטען און געקעמפט מיט'ן שטענדער; שטום געקעמפט מיט א קאַלטבלוטיגער דיינקענדער קראַפט, ווי ער האַט שוין אמאל געקעמפט הינטער פלעוונע אלם א יונגער אפיצער, אַהן געווער, וועלכעם ער האַט פערלאַרען אין דער היץ פון דער שלאַכט, נאַר בלויז מיט א פּאַר אייזערנע הענט מיט וועלכע ער האַט דערשטיקט א לאַנגען און ווילדען טערק, א ווילדען ווי א צורייצטער לייב... און ער זעהט פאַר זיך שוין ניט דעם אייגענעם זוהן, נאַר דעמזעלבען טערק און טויט־פיינד. ווי דאַן איז איצט זיין וואוטה געריכטעט ניט אויף די, וועלכע קעמפען מיט איהם, נאַר אויפ'ן מאן מיט די ווילדע גרינע אויגען, וועלכער שטעהט פונווייטענע און שרייט און רייצט אויף איהם די שדים, ווי דער בעפעהלהאבער פון גיהנם. איהם וויל ער צושפאַלטען דעם מוח מיט'ן שטענדער און צושפריצען זיין מארך. מען לאזט איהם אַבער ניט צו דעם טיוועל; מען פערשטעלט איהם פון זיין וואפען, פון זיין גיפעהרליכען קלאפּ. פלוצים אַבער האַט ער דערפיהלט אזוי ווי עפעס וואַלט זיך אין איהם אב־

דער געגנערשאַל דערמאָנט זיך, אז דאָס איז אַ רבי און ניט קיין גלח, אַז ער שטעהט אָהן אַ היטעל אין אַ מקום קדוש... ער ציטערט־אויף, טהוט שנעל אוון נעכאָפט אָן צוריק דאָס היטעל, קוקט זיך ארום שטום און אונבעהאַלפען אויפ'ן צדיק, אויפ'ן צווייטען אידען, דעם צדיק'ס גבאי און לאָזט זיך פּלוצלינג אַרונטער פאַר ביידען און פאַר'ן ארון קודש אַ קניהענדער און אַ בעטענדער און צו־ווייגט זיך שטיל, אָבער האַרצרייסענד...

בלויז אַ מינוט האָט די געשיכטע געדויערט, אַ הרף עין... איבערגעריסען האָט דאָס געוויין פון דעם קניהענדען מאן דער טומעל אין דרויסען, וועלכער האָט שוין געקלאָפט און גערופן די טיר, ווי בעלאָגערענדע פיינד.

דער געגנערשאַל איז אָבגעשפּרונגען און האָט זיך אויסגעגלייכט...

דאָ האָט זיך די טיר געעפענט און זיינע פערפאַלגער זיינען טומלענד אַריין אין שוהל.

דער שוואַרצער הונט האָט זיך גערופן פון פּעטרושע'ס הענט און האָט שרעקליך געבילט אין דעם קליינעם מקום קדוש.

דער רבי מיט'ן גבאי זיינען אָבגעשפּרונגען צום ארון קודש, אזוי ווי זיי וואַלטען זיך געקלעמט אין איהם און געזוכט ביי איהם שוץ...

דער געגנערשאַל האָט אינסטינקטיוו אַריינגעשטעקט די הענט אין די קע־שענעם זוכענדיג דאַרט זיין רעוואַלווער. ער האָט איהם אָבער ביי זיך שוין ניט גהאַט. ער איז ארויסגעפאַלען און געבליבען אויפ'ן בעטלער־גלעגער אין דעם חרוב־הייזל, וואו ער האָט פערבראַכט זינט ער איז אוועק פון זיין אייגען הויז. דאָן האָט ער זיך געזומען שנעל און פיבערהאַפט טאַפּען זיין קער־פּער און זוכען אויף זיך זיין שוואַרץ, און האָט איהם אויך ניט געפונען.

דער זוהן מיט די צוויי גרינע אויגען, אין וועלכע עם האָט געפלאַקערט א פלאָם פון טייוולישען האס, שפּאָט, פּאטאַלאָגישער עקל, בייזע סאַדיס־מישע פרייד פון א תליון און א גאַנצער גיהנם פון וואוטה — דיזע אויגען האָבען איהם שוין געקוקט גלייך אין פּנים אריין...

דער הונט האָט אָבער אַלץ פערפלייצט מיט זיינע קולות און געלעכערט די אויערען און דעם מוח.

— ארוים מיט'ן הונט פון דאַנעט! — האָט דער פראָקוראָר א געשרייי־געטהאָן אין א ווילדען וואוטה אויף פּעטרוש'ען.

פּעטרושע האָט נענומען שלעפען דעם הונט און זיך ראַנגלען מיט איהם.

זיין בילען איז געוואַרען נאָך ווילדער און אונערטרעגליכער און אלע זיינען געשטאַנען פערגליווערט אונטער די ווילדע גיהנם'שע קולות פון דער בייזער חיה, ביז פּעטרושע האָט איהם ניט ארויסגעוואַרפען און האָט ניט פערמאכט הינטער איהם די טהיר.

דער הונט האָט נאָך א ביל־געטהאָן אין דרויסען און איז באַלד פערשטומט געוואַרען, אזוי ווי ער וואָלט זיך מיט אמאל דערוואַרגען מיט זיין אייגענער וואוטה...

און שטיל איז געוואַרען אין דרויסען און אין דער קליינער מיט שאַטענס און גרויזאמע געשטאַלטען פערפלייצטעם שוהלבעל. אלעם איז פערשטומט גע־וואַרען ווי פאַר'ן מלאך המות, וועלכער האָט שוין אויסגעשטרעקט זיין בלוטיגען שוואַרד איבער'ן האלז פון זיין קרבן... שטיל איז געוואַרען ווי פאַר'ן טויט...

פֿאַן אַטאַ איז צוגעלאָפֿען צוריק צום טויטען קערפֿער, צוגעלייגט דעם אויער צו דער ברוסט און איז ווידער אַבגעשפרונגען זאַגענדיג:

— טויט! איהר האָט איהם געטויטעט, כי־כי־כי...

די גוים האָבען אַראָבגענומען די היטלעך און זיך געזומען צלמ'ען...

— א זוהן זייט איהר? א טייוועל! אן אונמענש! — האָט זיך פֿלוצים צושריען פֿאַן אַטאַ שפּרינגענדיג מיט די קולאַקעס פֿאַר'ן פּראָקוראָר'ס פּנים.

דעם זוהנ'ס קאָפּ האָט געזונקען טיעפער און טיעפער...

און ווידער זיינען אַלע שטיל' און אונבעוועגליך ווי פערגליווערטע און לע־בענסלאָזע...

וועז דער פּראָקוראָר האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ און האָט דערזעהן ביים אָרון קודש די צוויי ציטערענדע אידען, האָט ער אויך אויפגעציטערט...

— אַרעסטירט אַט די צוויי זשידעס! — האָט ער בעפויליען צו זיין סוויטע.

(ע נ ד ע)

נעריסען... אבגערייסען האט זיך דאס הארץ און איז אזוי ווי טיף ארונטער־
געפאלען און איז דארט פערשטארבען געווארען לאזענדיג הינטער זיך א חלל...
ער קלעמט נאך אבער פעסט זיין וואפען אין זיינע הענט. ער ווארט א הרף עין,
אז דאס הארץ זאל זיך צוריק אנהויבען צו בעוועגען און צו קלאפען. דאן ווט
ער מיט איין מעכטיגען קלאפ צושמעטערען זיין שונא... דאס הארץ איז אבער
שטום און ריהרט זיך שוין ניט. דאס בלוט האט זיך אויך איבערגעשראקען און
זיך אבגעשטעלט. ער הויבט אן ארויסצולאזען די וואפען פון זיין האנט...

זיינע שונאים כאפען זי אויס. שטארקע, אייזערנע הענט קלעמען שוין זיין
הערפער, די שטייף־ווערענדע גלידער, ווען קענען זיך שוין ניט פערטיידיגען.
ער ליגט שוין אויף דער באנק. היימ און בריהענדע קערפערס דריקען איהם צו
צו דער באנק, ווי א שווערער און שטומער בארג... פאר די אויגען ווערט
פינסטער... ער הערט נאך אבער גוט דאס ריטשען פון דעם טייוועל... ער זעהט
נאך פאן אטא'ן, וועלכער טאנצט ארום איהם און פישטשעט ווילד, ווי א קליי־
נער שד... ער בעגרייפט מיט דער שנעלקייט פון א בליץ דעם שרעקליכען זיין
פון דעם, וואס דער קליינער שד האלט אין זיינע הענט, וואס ער טהוט איהם אן.
א משוגעים־העמד איז דאס. דאס העמד כאפט איהם אבער ארום ווי א נעץ
פון טויט... ס'ווערט איהם קאלט פון דער נעץ... א קאלטער טויט־שוויים טרעט
ארויס אויף זיין לייב. א שטראם פון בלוט און ביטערער גאל פערפליצט זיין
האלז, ווערגט איהם און גיסט זיך מיט אמאל בריהענד אריין אין מויל, איבער
זיינע ליפען... ער פיהלט נאך די וואריימקייט פון דעם שטראם, די לעצטע וואר־
ימקייט... מיט איהר אבער פערשוויגדט דאס לעבען, שטראמט־אויס דער
לעצטער אטעמצוג... עס שטארבט אב דער קאמף, דער ווילדער גיהנם'שער
וואוטה ארום איהם... אלץ ווערט דערטרונקען און פערשווינדט גלייך מיט'ן
בעוואוסטזיין אין א טיפען און פינסטערען אבגרונד, דער אבגרונד פון אונ־
בעוואוסטזיין, פון טויט...

דער גאנצער קאמף האט ניט לאנג געדויערט. ער האט זיך דורכגעטראגען
איבער די קעפ שנעל, ווי אן אוראגאן פון טיוולישער גרויזאמקייט, לאזענדיג
הינטער זיך א צושמעטערט און צוטראטען לעבען...

דער ערשטער, וועלכער איז אבגעשפרונגען פונ'ם קרבן איז געווען דער
לייב־מעדיק פאן אטא אליין. מיט א ווילדען קוויטש איז דער קליינער שד
אבגעשפרונגען, מיט א קוויטש פון א צוטראטענעם הינטל.

נאך איהם זיינען אבגעשפרונגען די איבריגע מחבלים...

מיט אמאל איז געווארען שטיל. דער אוראגאן פון וואוטה און טייוולישער
נרויזאמקייט האט זיך מיט אמאל איבערגעריסען און איז ווי א דונער אריין
ערגעץ טיף; ווי אין דר'ערד איז ער אריין און איז פערשוואונדען.

נאר דאס צאנקענדע ליכט אינ'ם פערריכערטען לאמפ האט נאך אלץ גע־
ציטערט און ווי געשווידערט פון אויפרעגונג איבער דעם וואס עס האט זיך
שנעל פאר איהר אבגעשפיעלט, וואס זי האט בייגעוואוינט... די שאטענס אויף
דער סטעלזיע און אין די האלב־דונקעלע ווינקלען האבען געשפרונגען און זיך
געוואלרפען ווי פריהער. איצט אבער ווי אויפגערודערטע און ערשיטערטע עדות
פון א גרויזאמען פאטער־מארד.

דרוק-פעהלערען:

בלעטל	געדרוקט:	לעזען:
35.	די אלטע שרה אבער מבולבל געוואָרען	די אלטע שרה איז אבער מבולבל געוואָרען.
59.	וועלכע איז אבער דורך זיין שוועסטער	וועלכע איז אבער דאך זיין שוועסטער.
77.	פערטער קאפיטעל — — — — —	דריטער קאפיטעל.
101.	פאהרט צום גובערנאטאר — — — —	פארט צום גובערנאטאר.
104.	מקריב פון דיזע סימפאטיען — — —	מקריב צו די סימפאטיעס.
111.	געשעהמט אויפצוהויבבען — — — —	געשעהמט אויפצוהויבען.
129.	געגומען צוואגען — — — — — —	גענומען צוואגען.
132.	דאם שטעטעל — — — — — — —	דעם שטעטעל.
133.	פעלענע היטעל — — — — — — —	פאלענע היטעל.
141.	פינפטער קאפיטעל — — — — — —	פערטער קאפיטעל.
154.	אלע איהרע נשמה־אוצרות — — —	אלע איהרע נשמה־אוצרות.
184.	בא איהם — — — — — — — —	ביי איהר.
206.	און קומען צו זיי זיינען געלאדען —	און קוקען צו זיי זיינען געלאדען.
228.	דעם פראקוראר און אן — — — —	דער פראקוראר אין אן.

די ערשטע שורה פון בלעטל 202 איז איבריג.

« ספרית עממית בטורונטו »
ווידישע
פאלקס ביבליאטעק
פאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY TORONTO

2215

ספריה עממית בטורונטו
ווידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטא
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

DATE DUE

FEB 11 1953
JUN 18 1953
AUG 12 1953
SEP 11 1953
MY 12
MR. 19. 57
AP. 4. 57
Jan 8, 57
Ap. 22. 57
May 22. 57
MAY 4 '58
MAY 27 '58
JUN 2 '58
NOV 23 '58
APR 24 '59
APR. 5 '70
OCT 6 '60

Toronto Jewish Public Library
THIS BOOK MAY BE KEPT
DAYS

759

NOS 6 '71	1238		
8750	DEC 7 '71		
DEC 3 '72	8376		
JUL 22 '74	1318		
DEC 4			

759

JAN 27 '77
NOS 6 '71
DEC 7 '70
DEC 3 '72
JUL 22 '74
DEC 4
APR 24 '78
NOV 28 '81
Dec 26/8 v
JAN 25 '83
FEB - 2 1986
JAN 10 1990

יידישע פאלקס ביבליאטעק טאראנטא
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO